પ્રાસ્તાવિક

રી બહુ નાની વયે એટલે કે ૧૯ મે વર્ષે જ જ્યારે મેં સ્વ. હીરાચંદ
જી કવિની **કોશાવળી** જોઈ ત્યારે કોશોની વિવિધતાએ મને આકર્ષેલો,
સાર એક બાજૂ સંસ્કૃત ભાષાના પ્રખ્યાત કોશ **અમરકોશનો** ગુજરાતી
ામાં પર્યાય-અનુવાદ લખવાનો અને બીજી બાજૂ ગુજરાતી ભાષાનો
ત્મક પર્યાય-કોશ **અમરકોશની** જ પદ્ધતિએ કરવાનો આરંભ કરેલો.
માંનું પહેલું કાર્ય એક જ વર્ષની મુદતમાં મેં પૂરું કરી નાખ્યું હતું જે
ા કદની વિપુલતાને કારણે હજી સુધી અપ્રસિદ્ધ પડ્યું છે. બીજો પ્રયત્ન તો
ૅપતિ-પર્યાય કોશથી આગળ વધી શક્યો નહોતો. એ પછી ભાષા અને
કરણના ક્ષેત્રમાં હું રસ લેતો થયો, ને જોડણી વિશે તેમજ ભાષાશાસ્ત્રના
લીક ગુજરાતી તત્ત્વ વિશે લેખ લખાયે ગયા. આ કારણે ગોંડળથી પ્રસિદ્ધ
ા **ભગવદ્ગોમંડળ** કોશની ૯૦૦ જેટલી કટારોના પ્રૂફ-વાચનની સેવાનો
શ મારા મિત્ર શ્રી ચંદુલાલ બ. પટેલ તરફથી લાભ મળ્યો. અમદાવાદમાં
ાવ્યા પછી આ ક્ષેત્રમાં મારો ઉત્તરોત્તર રસ વધતો જ રહ્યો અને 'સંદેશ'ના
ત્રી શ્રી નંદલાલ બોડીવાળાની સૂચનાથી પાંચેક વર્ષ ઉપર **"ગુજરાતી
ભાષાનો વ્યુત્પત્તિકોશ"** લખવાનું કાર્ય મે આરભ્યું, જે 'ઘ' અક્ષર સુધી
ચાલ્યું છે. એ કામ હજી થોડાં વર્ષ લઈ લેશે એ દરમ્યાન કોશ લખવાની
ારી તાલીમનો લાભ આપી શકું એ દૃષ્ટિએ **"ગુજરાતી ભાષાનો શાળોપ-
યોગી લઘુશબ્દકોશ"** મેં તૈયાર કર્યો, જે આવગોવિંદ કુબેરદાસની કું.
ની તરફથી પ્રસિદ્ધ થયો આ કોશ તૈયાર થતો હતો એ ગાળામાં "જીવન સાહિત્ય
મંદિર" અને "કસોટી હરીફાઈ"ના સંચાલક શ્રી. રમણલાલ સી શેઠે મારી
ામે અંત્યાનુસંધાન સાચવતો શબ્દકોશ તૈયાર કરાવવાની ઇચ્છા બતાવી.
સ્વ. હીરાચંદ કાનજી કવિની **કોશાવળી**માંના ૧૩ કોશોમાં એક આ પદ્ધતિનો
પણ નમૂનો હતો, અને એક નવો 'અંત્યાક્ષરી કોશ' વડોદરાથી પણ પ્રસિદ્ધ થયેલો
જોવામાં આવ્યો હતો; વળી જન્મભૂમિ કાર્યાલય-મુંબઈ તરફથી પડેલા એક
કોશમાં પણ આ પ્રકારનો કોશ હતો. નમૂના તરીકે થોડા અક્ષર મેં તૈયાર
કરેલા તે "પ્રકાશ"માં ટુકડે ટુકડે છપાયા હતા. પણ પછી તો વ્યવસ્થિત
રીતે જ મોટો કોશ તૈયાર કરવાની હામ ભીડી, જેના પ્રથમ ફલસ્વરૂપે આ
અનુપ્રાસ શબ્દકોશનો 'પ્રથમ ખંડ—એકાક્ષરી અને દ્વિ-અક્ષરી શબ્દોનો'
પ્રસિદ્ધ થાય છે. ઉત્તરોત્તર બીજા બે ખંડ પણ થોડા સમયમાં તૈયાર થઈ જશે.

અનુપ્રાસની દૃષ્ટિએ અંત્ય અક્ષર પ્રમાણે ગોઠવેલા શબ્દોના આ કોશની
પ્રસિદ્ધિ પાછળ મારો હેતુ તો શબ્દોના સ્વાભાવિક અર્થ શાસ્ત્રીય પદ્ધતિએ
આપવાનો છે. ગુજરાત વિદ્યાપીઠના સુપ્રસિદ્ધ **સાર્થ જોડણીકોશમાં** આ

હેતુ જોઈએ તેવો બર આવતો નથી. વ્યુત્પત્તિની દૃષ્ટિએ તો એ કોશની ચોથી આવૃત્તિ કેટલાંક સ્થાનોમાં ઊલટે માર્ગે પણ લઈ જાય છે એવું જોવામાં આવે છે. છતાં એ પાછળની મહેનત તો આ દિશામાં કામ કરનારાઓને જરૂર ઉપયોગી થાય એવી છે જ. મારી જેટલે અંશે સમજ પહોંચી છે તેટલે અંશે બની શકે ત્યાંસુધી સાચાં મૂળ તરફ લઇ જવાનો મારો પ્રયત્ન છે, જેની મદદે શબ્દોના અર્થનો ઐતિહાસિક ક્રમ નક્કી કરવામાં સરળતા થશે. આ વિષયમાં મારું જ્ઞાન સંપૂર્ણ છે એમ કહી શકાય નહિ જ; પરંતુ આ જ વિષય પાછળ છેલ્લાં ૨૭ વર્ષોથી હું પડ્યો છું એનો લાભ તો અવશ્ય આ કોશનો ઉપયોગ કરનારાઓને મળશે એવી મારી શ્રદ્ધા છે.

કોશનું કાર્ય અત્યંત જવાબદારી-ભર્યું છે. શબ્દનું વ્યાકરણ ખૂબ મહત્ત્વની વસ્તુ છે. નામ વિશેષણ સર્વનામ ક્રિયાપદ અવ્યય-આદિકની સ્વાભાવિકતા જો લક્ષ્યમાં ન લેવામાં આવે તો તો પ્રયોગોમાં ખૂબ છબરડો વળે છે. જાતિઓના વિષયમાં, ભાષા જીવંત હોઈ વિવિધતા અવશ્ય મળે છે. એકના એ શબ્દની એકથી વધુ જાતિ હોય તો એ લક્ષ્ય બહાર જેમ જવી ન જોઈએ, તેમ સંખ્યાબંધ તત્સમ તેમજ તદ્ભવ શબ્દોની પણ મૂળ શબ્દોની સંસ્કૃત વગેરે ભાષાઓમાં જાતિ હોય તેનાથી જુદી જાતિ પણ આપણે ત્યાં હોય છે, એ પણ ધ્યાન બહાર જવુ ન જોઈએ. આનો જો સમજપૂર્વકનો વિવેક ન હોય તો ભૂલો થવા ખૂબ સંભવ છે. આ માટે પ્રયોગોના મહાવરાની ખૂબ આવશ્યકતા રહે છે. આ જ ક્ષેત્રમાં કામ કરનારાઓ સિવાય આ વિશે સાવધાની રાખવી મુશ્કેલ બની રહે છે.

એક વ્યક્તિ જેટલું ધ્યાન રાખી શકે તેટલું ધ્યાન રાખીને આ કોશ "સાર્થ જોડણીકોશ"ની જોડણીને ચુસ્તપણે અનુસરી તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે. આમાં ભૂલો નહિ હોય એવું કહી ન શકાય, કેમકે ભાષા જીવંત સ્વરૂપમાં છે અને પ્રાંતભેદે અર્થાદિભેદો પણ હોવાના, જાત્યાદિભેદો પણ હોવાના. આવી ન નોંધાયેલી વસ્તુઓ તરફ તેમજ અન્યથા સ્વરૂપે નોંધાયેલ વસ્તુઓ તરફ જો આ કોશનો ઉપયોગ કરનારા ભાઈઓ ધ્યાન ખેંચશે તો જ્યારે પણ નવી આવૃત્તિ તૈયાર કરવાનો યોગ મળશે ત્યારે એમાંની આવી વસ્તુઓ આમેજ કરી લેવામાં આવશે.

ભાષા જીવંત હોઈ એનો પ્રત્યેક શબ્દ એના એક કે અનેક પર્યાયોથી એના અર્થની છાયામાં ઘણો યા સ્વલ્પ પણ ભેદ સાચવતો હોય છે. જો આવો ભેદ ન હોય તો પછી પર્યાયોમાંનો વ્યાપક જ માત્ર બચી રહે છે, બાકીના ઘસાઈ ખરી પડે છે. વળી લાક્ષણિક અર્થો પણ ભાષામાં આગવું સ્થાન રાખી

રહ્યા છે. અભિધાથી આગળ વધી લક્ષણા શક્તિ પોતાનું બળ અજમાવી શબ્દોના અર્થમાં વિવિધતા લાવે છે. આ કોશમાં લાક્ષણિક અર્થો તરફ, આજ દિવસ સુધી બીજા કોઈપણ કોશોમાં રાખવામાં આવી છે તેના કરતાં અનેક ગણી સાવચેતી રાખવામાં આવી છે. આમાં રૂઢિપ્રયોગોની પણ મદદ અનિવાર્ય બની છે. રૂઢિપ્રયોગોનો સ્વતંત્ર કોશ આપવાનો મારો મનોભાવ છે જ. આ રૂઢિપ્રયોગોએ આપેલા લાક્ષણિક અર્થો પણ જેટલા સમજાયા છે તેટલા આ કોશમાં નોંધવા સાવધાની રાખી છે.

આ કોશનો ઉપયોગ કરનારાઓને ગુજરાતી ભાષાના જીવંત સ્વરૂપનો મર્મ પકડવામાં આ કોશ સહાયક થશે તો, લેખક તેમજ પ્રકાશક બેઉની મહેનતનું સાર્થક્ય છે.

આ કોશ તૈયાર કરવામાં ગુજરાત વિદ્યાપીઠનો 'સાર્થ જોડણીકોશ', સ્વ. ભાનુસુખરામ અને વિદ્યમાન ભરતરામ મહેતાનો ગુજરાતી-અંગ્રેજી શબ્દકોશ, સ્વ. બેલસરેનો એવો કોશ, ગુજરાત વિદ્યાસભાનો કોશ, અને સ્વ. લલ્લુભાઈ ગોકળદાસનો કોશ, તથા ગુ વિ. સભાનો અરબી-ફારસી-ગુજરાતી કોશ—એ કોશોનો ઉપયોગ ખૂબ કર્યો છે. એવું સબહુમાન ઋણ સ્વીકારું છું

અંત્યાક્ષર પ્રમાણે શબ્દોની ગોઠવણી કરવામાં મારાં વચટ કોઈનાં સુ ભાઈશ્રી વિઠ્ઠલદાસ લીલાધર મોઢાએ જ મુખ્ય કાર્ય કરી મારા આ કામને ખૂબ સરળ કરી આપ્યું છે એની નોંધ લેતા આનંદ થાય છે. ભાઈશ્રી રમણલાલ શેઠ તો આ કોશના પ્રેરક જ છે એટલે એમનો આભાર માનું તેટલો થોડો છે. અને 'વસંત' પ્રિ. પ્રેસના સંચાલક ભાઈશ્રી જયંતી દલાલે આ કોશના પ્રકાશનને કરી આપેલી સરળતાની સાભાર નોંધ ન લઉં તો નગુણાઈ ગણાય । इति शम्।

મધુવન, અમદાવાદ-૬
તા. ૩૧-૧-'૫૧

કેશવરામ કા. શાસ્ત્રી

ટૂંકાક્ષરી

અ. અવ્યય
(અ.) અરબી ભાષાનો શબ્દ
અ. ક્રિ. અકર્મક ક્રિયાપદ
(અપ) અપભ્રંશ ભાષાનો શબ્દ
(અં.) અંગ્રેજી ભાષાનો શબ્દ
ઉદા૦ ઉદાહરણ તરીકે
એ. વ. એક વચન
(ક.) કચ્છી ભાષાનો શબ્દ
કર્મણિ. કર્મણિ પ્રયોગનું રૂપ
(કા) કાઠિયાવાડ કે સૌરાષ્ટ્રના શબ્દ
(કા) કાળ (જ્યારે ભ., ભૂ, વ. સાથે હોય ત્યારે)
(કા૦ શા૦) કાવ્યશાસ્ત્ર–અલંકારશાસ્ત્ર
કૃ. કૃદંત (એકલું અથવા ભ., ભૂ, વ. સાથે)
ક્રિ ક્રિયાપદ
(ખ) ખગોળશાસ્ત્રનો શબ્દ
(ગ.) ગણિતશાસ્ત્રનો શબ્દ
(ચ) ચરોતરનો પ્રાંતીય શબ્દ
(જૈ) જૈન પરિભાષાનો શબ્દ
(જ્યો.) જ્યોતિષ શાસ્ત્રનો શબ્દ
(તૃ.) તૃતીયા–ત્રીજી વિભક્તિ
દે. દેશ્ય શબ્દ
ન. નપુંસકલિંગ–નાન્યતરજાતિ
ન. બ વ નાન્યતર જાતિએ બહુવચન.
(ન્યા) ન્યાયશાસ્ત્રનો શબ્દ
(પ) પદ્ય–કવિતામાં વપરાતો શબ્દ
(પુ.) પુરુષ (પ્ર. દ્વિ., તૃ સાથે)
પુ. પુલિંગ–નરજાતિ
પું. બ વ. નરજાતિએ બહુવચન
પ્ર. પહેલી વિભક્તિ
(પ્રા) પ્રાકૃત ભાષાનો શબ્દ
(ફા) ફારસી ભાષાનો શબ્દ
બ. વ બહુવચન
(ભ. કા) ભવિષ્યકાળનું રૂપ
(ભ કૃ) ભવિષ્ય કૃદંત
(ભૂ.) ભૂગોળનો શબ્દ
ભૂ. કા. ભૂતકાળનું રૂપ
(ભૂ. કૃ.) ભૂત કૃદંત
(મ) મરાઠી ભાષાનો શબ્દ
(રવા૦) રવાનુકારી શબ્દ
(લા૦) લક્ષણાથી થતો અર્થ
વ કા. વર્તમાનકાળનું રૂપ
(વ કૃ) વર્તમાન કૃદંત
વિ. વિશેષણ
વિ. ન વિશેષણ નાન્યતર જાતિ
વિ. પું વિશેષણ નર જાતિ
વિ. સ્ત્રી વિશેષણ નારી જાતિ
(વ્યા.) વ્યાકરણ શાસ્ત્રનો શબ્દ
શ૦ પ્ર૦ શબ્દપ્રયોગ
(ષ) ષષ્ઠી વિભક્તિ
(સ) સાતમી વિભક્તિ
સ. ક્રિ સકર્મક ક્રિયાપદ
સ સર્વનામ
સર૦ સરખાવો
(સં.) સંસ્કૃત તત્સમ શબ્દ
(સંજ્ઞા) સંજ્ઞાવાચક=વિશેષ નામ
(સં. ભૂ. કૃ) સંબંધક ભૂતકૃદંત
(સુ) સુરતી પ્રાંતીય શબ્દ
સ્ત્રી સ્ત્રીલિંગ–નારીજાતિ
સ્ત્રી બ વ. નારીજાતિએ બહુવચ૦
(હિ.) હિંદી ભાષાનો શબ્દ
(પોર્ચું.) પોર્ચુગીઝ ભાષાનો શબ્દ

સૂચના

(૧) કૌંસમાં અર્ધરેખા સહિત વર્ણ આપવામાં આવ્યો હોય છે ત્યાં પૂર્વના શબ્દમાં શબ્દાંગ કે વર્ણને બદલે વિકલ્પ સૂચવે છે. જેમકે જોગ (-ગુ) એટલે 'જોગ' અને 'જોગુ' એવા બેઉ શબ્દ; અસો (-રસો) એટલે 'અસો' અને 'અરસો' બેઉ શબ્દ.

(૨) વર્ગીય અનુનાસિકના પરસવર્ણ આ કોશમાં નોંધ્યા નથી; જેમકે સંધિ, પંચ, કંકણ, મંડળ વગેરે. આ સ્થળોએ 'સન્ધિ', 'પઞ્ચ' 'કઙ્કણ' 'મણ્ડળ' આવી જોડણી પણ શુદ્ધ છે.
અંગ્રેજી શબ્દોમાં પણ આ પદ્ધતિ રાખી છે; પણ ત્યાં 'ટ' 'ડ' પહેલાં 'ન્' ઉચ્ચરિત થાય છે તેમાં 'ન્' લખી શકાય; જેમકે "પ્રોવિડન્ટ' તેમ 'પ્રોવિડંટ' પણ.

અધ્યા. કે. કા. શાસ્ત્રીના ભાષાવિષયક ગ્રંથ

મુદ્રિત

૧. ગુજરાતી ક્રમિક વ્યાકરણ, ભાગ ૩જો (વ્યુત્પત્તિ સાથે)	૧-૧૦-૦
૨. ગુજરાતી ક્રમિક વ્યાકરણ, ભાગ ૩ જો, ખંડ ૧ લો (૨ જી આવૃત્તિ)	૧-૪-૦
૩. ભારતીય ભાષા સમીક્ષા—ગુજરાતી ભાષા (સર જ્યોર્જ એ. ગ્રિયર્સનના Linguistic Survey of India, Vol. IX, part-II નો ગુજ. અનુવાદ, ૨જી આવૃત્તિ)	૨-૦-૦
૪. ગુજરાતી સ્વરવ્યંજનપ્રક્રિયા (પ્રો. આર. એલ. ટર્નરના Guj Phonology નો ગુજ. અનુવાદ)	૧-૪-૦
૫ અક્ષર અને શબ્દ (ભાષા વ્યાકરણ લિપિ જોડણી આદિના ૨૫ લેખોનો સંગ્રહ)	૪-૦-૦
૬. અનુશીલન (ભાષાશાસ્ત્ર વ્યુત્પત્તિ ઇતિહાસ આદિ વિષયના ૪૫ લેખોનો સંગ્રહ)	૫-૦-૦
૭. ગુજરાતી ભાષાનો શાળોપયોગી લઘુ શબ્દકોશ	૩-૮-૦
૮. ગુજરાતી ભાષાલેખન	૫-૦-૦

હાલ તૈયાર થતા કે થયેલા ગ્રંથ

૧. ગુજરાતી ક્રમિક વ્યાકરણ, ભાગ ૧ લો	લખાય છે.
૨. ગુજરાતી ક્રમિક વ્યાકરણ, ભાગ ૩ જો, ખંડ ૨ જો (૨ જી આવૃત્તિ)	છપાય છે.
૩. ગુજરાતી વ્યુત્પત્તિ—પ્રવેશ	તૈયાર છે
૪. ગુજરાતી ભાષાશાસ્ત્ર	તૈયાર છે.
૫. ગુજરાતી ભાષાનો વ્યુત્પત્તિ-કોશ	લખાય છે.

એકાક્ષરી શબ્દો

અ પું. (સં.) સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો આદિ સ્વર (૨) વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, શિવ (૩) વ્યંજનથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે નકારાર્થે વપરાતો પૂર્વગ: ઉદા૰ અસુખ, અકાળ, અબ્રાહ્મણ
અ (સં. 'આ' ઉપસર્ગ) 'અતિ'ના અર્થમાં કે સ્વાર્થે લાગતો ગુજરાતી પૂર્વગ: ઉદા૰ અઘોર, અલોપ
આ પું. (સં) સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો બીજો પણ દીર્ઘ સ્વર (૨) વ્યંજનથી શરૂ થતા શબ્દની પૂર્વે '-થી લઈ' કે '-એટલે સુધી' એવા અર્થમાં . પ્રયોજાય છે; ઉદા૰ આજન્મ, આકંઠ (૩) ઉપસર્ગ:- ઓછાપણું, અલ્પતાના અર્થમાં; ઉદા૰ આકંપ; શીઘ્રટાપણાના અર્થમાં, ઉદા૰ આગમન; કાંઈકના અર્થમાં: આરક્ત; 'અમુક હદ સુધી' એવા અર્થમાં; ઉદા૰ આરોહ (૪) સંસ્કૃત વ્યાકરણ પ્રમાણે અકારાંત નામ કે વિશેષણનું સ્ત્રીરૂપ કરનારું પ્રત્યય; ઉદા૰ બાલ-બાલા
આ સ. (૨) વિ૰ (સં. અયમ્) 'નજીકનું' 'સામેનું' 'પ્રત્યક્ષ' એવા અર્થનું દર્શક સર્વનામ
આ અ. (રવા૰) મોં ઉઘાડવાનો અવાજ
આં અ. (રવા૰) હાં, એ, હાઉ (૨) ઠીક ભલે વારુ વગેરે અર્થ બતાવતો ઉદ્ગાર
ઇ સ્ત્રી. પું. (સં) સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો ત્રીજો પણ હ્રસ્વ સ્વર
ઈ સ્ત્રી. (સં) સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો ચોથો પણ દીર્ઘ સ્વર (૨) લક્ષ્મી, સંપત્તિ (૩) અ. તિરસ્કાર કે ગુસ્સાનો એવો ઉદ્ગાર
ઈ સ. (કા.) જુઓ 'એ' સ.
ઉ પું. (સં) સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો પાંચમો પણ હ્રસ્વ સ્વર (૨) શિવજી
ઊ પું. (સં) વર્ણમાળાનો છઠ્ઠો-દીર્ઘસ્વર
ઋ પું (સં) સંસ્કૃત વર્ણમાળાનો સાતમો પણ હ્રસ્વ સ્વર. પ્રાકૃતમાં આ સ્વર નથી રહ્યો, માત્ર અપભ્રંશમાં વિકલ્પે પ્રયોજાય છે.
લૃ પું (સં) સંસ્કૃત વર્ણમાળાનો નવમો -હ્રસ્વ સ્વર. સં.માં પણ 'કલૃપ્ત' 'કલૃપ્તિ' એવા બે જ શબ્દોમાં છે.
એ પું. (સં) વર્ણમાળાનો સંધિસ્વર. પ્રાકૃત ભાષાઓમાં એના હ્રસ્વ ને દીર્ઘ એવા બે ભેદ હતા; દ્રાવિડ ભાષાઓમાં ચાર ભેદ છે. ગુજરાતી ભાષામાં હ્રસ્વ સંવૃત, દીર્ઘ સંવૃત, હ્રસ્વ વિવૃત, અને દીર્ઘ વિવૃત એવા ચાર ભેદ છે: હ્રસ્વસંવૃત: 'દેખાડવું'; દીર્ઘસંવૃત: 'પ્રેમી'; હ્રસ્વ વિવૃત: 'બેસાડવું'; દીર્ઘ વિવૃત: બેઠો. ભાષામાં આપણે ત્યાં શબ્દને અંતે આવતા એ-ઓ સદા હ્રસ્વ વિવૃત છે.
એ સ. (સં. એષ:) પેલું, કાંઈક દૂરની કે પરોક્ષ વ્યક્તિ કે પદાર્થ માટે (૨) વર અથવા વહુની સંજ્ઞા (હિંદુઓમાં)

એ અ. અરે ઓ હે વગેરેનો સૂચક ઉદ્‌ગાર

એ અ. પ, પણ [સંધિસ્વર

ઍ સ્ત્રી. (સં) વર્ણમાળાનો બીજો

ઓ પું. (સં) સંસ્કૃત વર્ણમાળાનો ત્રીજો સંધિસ્વર. પ્રાકૃત ભાષાઓમાં આ સ્વરના હ્રસ્વ અને દીર્ઘ એવા બે ભેદ હતા; દ્રાવિડ ભાષાઓમાં ચાર ભેદ છે. ગુજરાતી ભાષામાં એના હ્રસ્વ સંવૃત, દીર્ઘ સંવૃત, હ્રસ્વ વિવૃત, દીર્ઘ વિવૃત એવા ચાર ભેદ છે: હ્રસ્વ સંવૃત: 'બોલાવવું'; દીર્ઘ સંવૃત: બોલે; હ્રસ્વ વિવૃત: 'ઓસાર'; દીર્ઘ વિવૃત: 'બોલો'. ભાષામાં શબ્દને છેડે આવતો 'ઓ' સદા હ્રસ્વ વિવૃત છે.

ઓ સ. (ફા.) (અપ ઓઈ) પેલું

ઓ અ. (સ્વા૦) અરેરે, ઓરે

ઔ પું. (સં) સંસ્કૃત કુટુંબની વર્ણમાળાનો ચોથો સંધિસ્વર

ઔ ન. આઉ, પશુનું થાન

ક પું. (સં) કંઠસ્થાની પહેલો વ્યંજન (૨) વિષ્ણુ. (૩) ન. સુખ (૪) પાણી

કુ (સં. કુ) નઠારું નિંદ્ય વગેરે અર્થ બતાવનો પૂર્વગ; ઉદા૦ કપૂત, કજોડું

કાં અ. જુઓ 'કેમ?' (૨) અથવા, કે, કાંતો

કુ અ. (સં) નામપૂર્વે આવતાં ખરાબ હલકું નિંદિત પાપી એવું સૂચવે છે; [ઉદા૦ કુમાર્ગ

કુ સ્ત્રી. (સં) પૃથ્વી.

કે અ. (સં. કિમ્) અથવા, યા, વા (૨) પ્રશ્નાર્થે વાક્યાંતે: આવશો કે?

કે અ. (ફા. કિ) આકાંક્ષાવાચક ઉભયાન્વયી; ઉદા૦ રામે લક્ષ્મણને કહ્યું કે આવ; કારણ કે, જેમકે, કેમકે. નિરર્થક સંબંધક 'જે' અ. પૂર્વે વપરાય છે: 'કે જેને વનવાસનાં દુઃખ ભોગવવાં પડ્યાં હતાં તે...' (૩) એટલે એથી તરત; ઉદા૦ 'વહુને જરાક કાંઈ કહ્યું કે ચટકો લાગે.' [કોણ

કો સં. (૨) વિ. (પ.) જુઓ કોઈ (૩)

ક્યાં અ. કઈ જગ્યાએ! (૨) કાં, અથવા

ક્ષ પું (સં) ક્+ષ્ નો જોડાક્ષર (૨) ન. બ. વ. 'એક્સ' કિરણો

ક્ષમા સ્ત્રી. (સં) પૃથ્વી (૨) એકની સંજ્ઞા

ખ પું. (સં) કંઠસ્થાની બીજો વ્યંજન (૨) સૂર્ય (૩) ન. પોલાણ, આકાશ (૪) શૂન્ય, મીંડું (૫) મીંડાનો સંકેત (પદ્યમાં) (૬) હરકોઈ નક્ષત્રથી દસમું નક્ષત્ર (જ્યોતિષ ગણતરીમાં)

ખા અ. (ખાવું ઉપરથી) રોક્યા છતાં કાર્ય કરે અને નિષ્ફળતા મળે ત્યારે કટાક્ષનો બોધ='લેતો જા' (૨) સ્ત્રી. ખેતરમાં જાનવરો પાક ખાઈ જાય એ

ખાં પું. (જુઓ 'ખાન') મુસલમાન અમીર તેમજ પઠાણોને બોલાવવાનો માનવાચક શબ્દ (૨) વિ. ઉસ્તાદ, નિષ્ણાત

ખે પું સ્ત્રી (સં. ક્ષય) તિથિનો ક્ષય (૨) નાશ [આદત, લત

ખો સ્ત્રી. (ફા. ખવ્) ખરાબ ટેવ, ખૂરી

ખો સ્ત્રી. ખાર, દ્વેષ વેર.

ખો સ્ત્રી. (જુઓ ખોહ) ખોઈ, ખીણ, કોતર (૨) પહેરેલા કપડાની ખોઈ, ખોળો

ખો સ્ત્રી. એક રમત (૨) 'ખો' (સ્વા૦) ખોખો રમતનો બોલ

ખો પું. વંશ, મૂળ
ગ પું. (સં.) કંઠસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન (૨) ગાંધાર સ્વરની સંજ્ઞા
ગ પું. (સં) પિંગળમાં 'ગુરુ' સ્વરની સંજ્ઞા
ગ વિ. જ્ઞાની, જાણકાર
ગા સ્ત્રી. જુઓ 'ગાય'
ગા પું. પિંગળમાં 'ગુરુ' સ્વરની સંજ્ઞા
ગૂ ન વિષ્ઠા, મળ
ગે સ્ત્રી. છાપરામાં તેમજ છતમાં મુકાતું એક લાકડું. લગ [(૪) પૃથ્વી
ગો સ્ત્રી. (સં) ગાય (૨) ઇંદ્રિય (૩) વાણી
ગૌ સ્ત્રી. (સં. ગૌઃ) ગાય
ઘ પું. (સં) કંઠસ્થાની ચોથો વ્યંજન
ઘા પું (સ) ચોવીસ કાગળનો દસ્તો
ઘા પું. (સં ઘાત) ઝટકો, પ્રહાર, ચોટ (૨) કાપો, જખમ (૩) (લા૦) ભારે દુઃખની ઊંડી અસર
ઘી ન. (સં. ઘૃત) ઘૃત ઘૂપ. આજ્ય
ઘો સ્ત્રી. (સં. ગોધા) ગરોળીના આકારનું એક મોટું ઝેરી પ્રાણી (૨) લા૦ નડતર
ઘ્ન વિ (સં) હણનારું, નાશ કરનારું (સમાસને અંતે); ઉદા૦ શત્રુઘ્ન
ચ પું. (સં) તાલુસ્થાની પહેલો વ્યંજન (૨) અ. અને
ચા પું. સ્ત્રી. (ચીની–ચા, ટ્સા) એક છોડ (૨) એનાં પાનનું પીણું (૩) ગુજરાતમાં લીલી પતરીનો એક છોડ પણ થાય છે તેને પણ 'ચા' કહે છે.
ચે અ એક પ્રકારનો અવાજ (૨) સ્ત્રી. ચેહ, ચિતા (કા.)
ચો વિ (સં. ચતુર્) સમાસની શરૂઆતમાં 'ચાર'નો અર્થ બતાવતો પૂર્વગ; ઉદા૦ ચોગમ
છ પું. (સં) તાલુસ્થાની બીજો વ્યંજન
છ વિ. (સં ષટ્) '૬'
છ અ. ક્રિ 'છું–છે–છીએ–છો'નું ટૂંકું રૂપ
છઃ અ. (રવા૦) છિ' 'છટ્' એવો તિરસ્કારવાચક ઉદ્ગાર
છિઃ અ. (રવા૦) ધિક્કાર કે તુચ્છકાર બતાવતો ઉદ્ગાર
છી સ્ત્રી. ન. ગંદી વસ્તુ (૨) (બાળભાષા) મળ, મળત્યાગ (૩) અ. ગંદકીસૂચક ઉદ્ગાર
છીં અ. (રવા૦) છી કવાનો અવાજ
છું અ. ક્રિ. 'હોવું' અર્થના 'છ' અંગનું પ્રથમ પુરુષ એક વચનનું રૂપ
છૂ વિ સરકી જવું–જતા રહેવું (૨) અ. શ્વાસ છોડવાનો ઉદ્ગાર
છે 'હોવું'ના અર્થના 'છ' અંગનું ત્રીજા પુરુષ વર્તમાનકાળનું રૂપ (૨) બીજો પુરુષ વર્તમાન એકવચનનું રૂપ
છો સ્ત્રી. ચૂના–સિમેન્ટ વગેરેનો કેસ, ['પ્લાસ્ટર'
છો અ ભલે
છો અ ક્રિ 'હોવું'ના અર્થના 'છ' અંગના બીજા પુરુષ બહુવચનનું વર્તમાનકાળ રૂપ (૨) વિકલ્પે બીજો પુ. એ.વ.નું પણ રૂપ
જ પું. (સં) તાલુસ્થાની ત્રીજો વ્યંજન (૨) સમાસને છેડે 'જન્મેલું, ઉત્પન્ન થયેલું' એવો અર્થ બતાવતું પદ; ઉદા૦ વંશજ, પંકજ
જ અ (અપ જિ) પદ પાછળ આવતાં એને અંગે મહત્ત્વ અનન્યતા નિશ્ચય ખાતરી

વગેરે બતાવે છે; ઉદા૰ આવું જ, સાંજ
જી સ. (કા.) જુઓ 'જે' સ
જી પું. (ચ.) જઈ, પૈસો
જી સ્ત્રી (પ્રા. જીઆ) માતા, બા
જી અ. (સં. જય) 'આ રહ્યો' 'વારુ' વગેરે અર્થનો માનવાચક ઉદ્ગાર (૨) નામને જોડાતો માનવાચક શબ્દ; ઉદા૰ પિતાજી (૩) અ. ગેય કાવ્યોમાં પંક્તિઅંતે નિરર્થક વપરાય છે.
જૂ સ્ત્રી. માથાના વાળમાં કે ચામડી પરના વાળમાં પડતું એક જંતુ, ટોલો
જે સ. (૨) વિ. (સં. યઃ) ('તે' સાથે સંબંધમાં વપરાય છે)
જે અ. (સં. યદ્) (વાક્યના બે ભાગને જોડતું અપેક્ષાપૂરક અવ્યય) કે
જે પું. સ્ત્રી. (સં. જય) ફતેહ
જો અ. (સં. યતઃ) સંશય કે શરત બતાવે છે, 'તો' સાથે વપરાય છે.
જ્ઞ વિ. (સં.) જાણનારું (સમાસને છેડે); ઉદા૰ સર્વજ્ઞ
જ્યાં અ. જે જગ્યાએ, જાહીં
જ્યા સ્ત્રી. (સં.) ધનુષની દોરી, પણછ (૨) 'સાઈન' (ગ.)
ટૂં અ. (રવા૰) વાછૂટનો અવાજ
ટેં અ૰ (રવા૰) થાકીને લોથ
ઠા પું. (સં. સ્થા) ઠામ, ઠેકાણું (૨) સ્થિરતા
ઠૂં અ. સ્તબ્ધ, છક (૨) ધરાઈ ગયું હોય એમ (૩) લોથપોથ થાકી ગયું હોય એમ
ઢ પું. (સં.) મૂર્ધસ્થાની ચોથો વ્યંજન
ઢ વિ. ભણવામાં ઠોઠ, અભણ

ત પું. (સં.) દંતસ્થાની પહેલો વ્યંજન
તા પુ. (ફા.) એક, કાગળ, તાવ
તા પું (સં. તાપ) તપાટ, તાપ
તા. 'તારીખ'નું ટૂંકું રૂપ
તાં અ. (કા.) તો; ઉદા૰ હું તાં ન આવું.
તું સ. (સં. ત્વમ્) બીજો પુરુષ એકવચનનું સર્વનામ
તે સ. (સં. તદ્) ત્રીજો પુરુષ એકવચનનું સર્વનામ, એ
તેં (સં. ત્વયા) 'તું'ની ત્રીજી વિભક્તિ એ. વ.
તો અ. (સં. તતઃ) 'જો' સાથે કે એકલું, શરતી વાક્યમાં પ્રયોજાય છે; ઉદા૰ જો કહેશે તો જઈશું (૨) 'છતાં' ના અર્થમાં; ઉદા૰ હું તો આવીશ (તું ન કહે છતાં.) (૩) 'બીજું કાંઈ નહિ તો આટલું તો' એ અર્થમાં; ઉદા૰ જાઓ તો ખરા, ખાઈ તો લો.
ત્યાં અ. એ ઠેકાણે, તહીં (૨) એ સંજોગોમાં
થૂ અ. (રવા૰) થૂંકવાનો અવાજ
દા પું. જુઓ 'દાન.' [સંજ્ઞા
દા પું. માત્રામેળ પિંગળમાં 'બેમાત્રા'ની
દી પું. દિવસ (કા.) (૨) (લા૰) સૂર્ય, દશાનો ગ્રહ [(અંકમાં)
દ્વ વિ૰ (સં. દ્વિ) બે (સમાસમાં); બમણું
દ્વ વિ. (લા૰) મૂર્ખ
દે 'દેવું'નું આજ્ઞાર્થ એ. વ. રૂપ
દે, દે 'દેવું'નું વર્તમાન ત્રીજો પુરુષ એ. વ.નું રૂપ
દો, દ્યો 'દેવું'ના આજ્ઞાર્થ બહુવચન વૈકલ્પિક રૂપ
દ્યો સ્ત્રી. (સં.) આકાશ (૨) સ્વર્ગ

દ્રો સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ, દૂર્વા, ધરો.
ધ પું. (સં.) સારીગમમાં 'ધૈવત' સ્વરની સંજ્ઞા (સંગીત)
ધા પું. સ્ત્રી. (દે. ધાહા) મદદ માટેનો પોકાર (૨) (કા.) હાય
ધી સ્ત્રી. (સં. દુહિતા) (ક.) દીકરી
ધી સ્ત્રી. (સં.) બુદ્ધિ [ધોવું એ
ધો પું. પ્રવાહ (૨) પું. સ્ત્રી. ધોવણ,
ધ્રો સ્ત્રી. જુઓ 'દ્રો,' ધરો, દૂર્વા
ન પું. (સં.) દંતસ્થાની અનુનાસિક વ્યંજન (૨) અ ના, નહિ (વાક્યારંભે કે વાક્યાંતે નથી વપરાતો)
ના અ. નહિ (૨) સ્ત્રી નકાર
ના (ફા.) નામને વિ૦ની આગળ વપરાતો નકારસૂચક પૂર્વગ; ઉદા૦ નાપસંદ
નિ (સં.) ક્રિયાપદ અને નામની આગળ નીચેના અર્થોમાં લગાડાતો ઉપસર્ગ: (૧) નીચે, તળે, અંદર; ઉદા૦ નિમગ્ન (૨) ગાઢતા અતિશયતા; ઉદા૦ નિકુંજ, નિગ્રહ, નિગૂઢ
નિ (સં. નિસ્-નિર્) 'બહાર' એવા અર્થમાં; ઉદા૦નિસાસો (૨) અભાવ, ઓછપ એવા અર્થમાં; ઉદા૦ નિલાજરું, નિધણિયું, નિધડક
ની પું. નિષાદ સ્વરની સંજ્ઞા (સંગીત)
નૃ પું. (સં) નર, માણસ (સમાસમાં)
ને અ. અને
ને (સર૦ સં. નનુ; જૂ. ગુ. 'ન') વાક્ય કે આજ્ઞાર્થક ક્રિ૦ને અંતે વપરાય છે ત્યારે 'આગ્રહ' 'ખરેખરપણું' એવો ભાવ ઉમેરે છે; ઉદા૦ આવને, બોલું તો અન્યોન્ય ને. (૨) પ્રશ્નાર્થ ક્રિ૦ જોડે હકાર સૂચવે છે; ઉદા૦ મેં કહ્યું
ને સ્ત્રી. (અ.) હુક્કાની ને [હતું ને?
નો અ. (ફા.) ન
નૌ સ્ત્રી. ન. (સં.) નૌકા, હોડી
ન્યા પું. (અ.) દેવતા, અગ્નિ
ન્યા પું. (સં. ન્યાય) ન્યાય, ઈન્સાફ (કા.)
ન્યાં અ. (કા.) ત્યાં
પા વિ. (સં. પાદ) ચોથા ભાગનું
પા સ્ત્રી. (સં. પાર્શ્વ) બાજૂ
પા પું. પાડો, વાસ, લત્તો
પી અ. (રવ૦) તિરસ્કારાર્થ ઉદ્‌ગાર, હુરિયો (૨) પિપૂડીનો અવાજ
પૂ ન (રવા૦) પેશાબ (બાળભાષામાં) (૨) અ. હુરિયો
પે અ. (ષ.) ના કરતાં (૨) ઉપર
પે ન. પેયું, પેકું [વહેલું પરોઢ
પો પું. સ્ત્રી. પરોઢનો પ્રકાશ (૨) વહેલું
પો સ્ત્રી ન. પાસાના દાવમાં એકનો દાવ (૨) કોડીઓના દાવમાં ૧૦, ૨૫. ૩૦ જેવા દાણા કે તે પડે ત્યારે લેવાનો એક વધુ દાણો (૩) ચોપાટમાં પહેલું ખાનું [દસ્તૂરી
ફી સ્ત્રી (અં.) લવાજમ (૨) મહેનતાણું,
ફૂ અ. (રવા૦) ફૂંકાડાનો અવાજ
ફૂં અ (રવા૦) એવો અવાજ, ફૂ
ફે અ. શ્વાસ નીકળી જાય હોય તેમ (ડરથી કે થાકથી) (૨) (કા.) હાક, ડર [(૨) સ્ત્રી હાહાકાર
ફેં અ. (રવ૦) થાકની હાંફનો અવાજ
બા સ્ત્રી. મા (૨) વડીલ સ્ત્રી
બી ન. (સં. બીજ) બિયું. બીજ (૨) (લા૦) મૂળ. મૂળ કારણ

બી અ. (સુ. પારસી) પણ, વળી

બૂ સ્ત્રી. (ફા.) બો, ગંધ

બૂ સ્ત્રી મુસલમાન સ્ત્રીના નામ પાછળ લગાડાય છે; ઉદા૰ મરિયમબૂ.

બે વિ. (સં. દ્વિ) '૨'

બે અ (ફા.) નિષેધ કે અભાવ અર્થનો ઉપસર્ગ, ઉદા૰ બેજાર

બેં અ (રવા૰) બકરાંઘેટાંનો અવાજ

બો સ્ત્રી. (ફા.) બૂ, ગંધ, વાસ (૨) (લા૰) અભિમાન

બો સ્ત્રી.(અં.) ગીડો ઇ૰ બાંધવા વપરાતી એક જાતની દોરી (૨) 'ટ્રવાઇન', નેકટાઇની ગ્રંથિ

ભા સ્ત્રી (સં) કાંતિ, તેજ

ભાં પું. ('ભાઈ' ઉપરથી) વડીલ માટે સંબોધન (૨) દાદા બાપ કે મોટાભાઈ

ભાં અ. (રવા૰) ગાયનો કે મોટરના જેવો અવાજ

ભૂ સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી, ભૂમિ

ભૂ ન. (બાળભાષામાં) પાણી

ભે પુ. સ્ત્રી. (સં. ભય) ભય (૨) (લા૰) જોખમ

ભેં અ. (રવા૰) રડવાનો અવાજ

ભો પું. (સં. 'ભય' ઉપરથી) ભય

ભો અ. (સં.) ઓ! એ! (સંબોધનનો ઉદ્ગાર)

ભોં સ્ત્રી (સં ભૂમિ) ભોંય

ભોં ન (૨) અ. (રવા૰) ભૂંગળ મોટર કે ગાયના બરાડવાનો અવાજ

ભ્રૂ સ્ત્રી. (સં) ભ્રુ, ભ્રમર

મ પુ સંગીતના મધ્યમ સ્વરનો સંકેત

મ અ (સં. મા) નહિ, મા (આજ્ઞાર્થે)

મા અ. (સં.) નહિ, ના (આજ્ઞાર્થમાં)

મા સ્ત્રી (સં. માતા) માતા (૨) ડોસીમા

માં અ (સં. મા) મા, નહિ (આજ્ઞાર્થમાં)

મીં સ. (સર૰ મ.) મેં (ઉત્તર ગુજરાત અને કા. આદીગોમાં)

મે પું. (અં.) ઇસ્વીસનનો પાંચમો મહિનો

મેં સ (સં. મયા) 'હું'નું ત્રીજી વિભક્તિનું એકવચન

મોં ન. (સં. મુખ) મુખ, મોઢું (૨) (લા૰) આબરૂ, લાજ, શરમ

ય અ. પદને અંતે આવતાં 'પણ, વળી'નો અર્થ બતાવે છે (૨) પ્રશ્નાર્થક સર્વનામને લાગતાં અનિશ્ચિતાર્થપણાનો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૰ કેવુંય, કેટલુંય

યે અ 'ય' જેવો જ અર્થ સૂચવે છે.

યા અ (ફા.) હે, અરે (૨) અથવા, યાને

રા પું. (સં. રાજા) રાજશ્રી (૨) ઈશ્વર

રી પુ. સંગીતના ઋષભસ્વરની સંજ્ઞા

રૂ ન (દે. રૂઅ) બી કાઢી લીધેલો કપાસ

રે અ (સ) ઓ! એ! સંબોધનનો ઉદ્ગાર (૨) કવિતામાં પાદપૂર્તિ માટે નિરર્થક મુકાય છે.

રો પું. હદ, શુમાર

લ પું (સં) પિંગળમાં લઘુ સ્વરની સંજ્ઞા

લા સ્ત્રી. (જુઓ લાય) જ્વાળા, આગ

લા (અ.) નકારદર્શક પૂર્વગ; ઉદા૰ લાઇલાજ

લૂ સ્ત્રી. લૂખ, ઉનાળાના ગરમ પવનનો ઝપાટો

લે 'લેવું'નું આજ્ઞાર્થ બીજો. પુરુષ એકવચન (૨) અ. વાહ, ઠીક એ અર્થનો ઉદ્ગાર

લે, લ્યે 'લેવું'નું વર્તમાનકાળ ત્રી.પુ એ.વ.

લો, લ્યો 'લેવું'નું આજ્ઞાર્થ બી.પુ બ.વ.

વ અ. (ફા.) અને
વા અ. (સં.) અથવા, કે, યા
વાં પું. (સં. વાત, વાયુ) પવન, વાયુ (૨) શરીર પર ગડગૂમડ નીકળવાનો, માથામાં કે કાનમાં ચસકા નાંખવાનો કે સાંધા રહી જવાનો રોગ (૩) (લા૦) રોગ કે વિચારનું મોજું
વિ (સં.) એક ઉપસર્ગ. જુદાઈ વિરોધ કે ઊલટાપણું બતાવે; ઉદા૦ વિયોગ, વિરોધ (૨) પુષ્કળપણું કે વિશેષતા બતાવે; ઉદા૦ વિવેક, વિનાશ (૨) બહુવ્રીહિ સમાસમાં 'વગરનું' 'વિગત' એવા અર્થમાં આવે; ઉદા૦ વિધવા
શું સ. (સં. કીદશ) વસ્તુવાચક પ્રશ્નાર્થ સર્વનામ; ઉદા૦ શું કરો છો? શું ખાધું? શું જોયું? (૨) વિ કયું, કઈ જાતનું એ અર્થમાં સવાલ પૂછતાં વપરાય છે; ઉદા૦ એ શો પદાર્થ છે? (૩) આશ્ચર્યસૂચક; ઉદા૦ શો રોફ! (૪) પ્રશ્નાર્થસૂચક; ઉદા૦ શો વિચાર છે! શી વાત છે? (૫) કેટલાક પ્રયોગોમાં કઈ, શુંય એવો અર્થ થાય છે; ઉદા૦ શુંનું શું થઈ ગયું (જુઓ 'શુંય' પણ) (૬) બે પરવાઈ કે તુચ્છકાર બતાવવા પ્રશ્નાર્થે પ્રયોજાય છે; ઉદા૦ એ માર શું ખાળવાનો હતો? (૭) બંને અથવા બધા સરખા એવો ભાવ બતાવવા બેવાર શું વપરાય છે; ઉદા૦ શું મોટા, શું નાના. (૮) અ. પ્રશ્નવાચક; ઉદા૦ તમે આવવાના છો શું?
શું (સં. સદૃશ) સરખું, જેવું (નામને છેડે); ઉદા૦ તોબરાશું મોં
શું (સં. સહિત) સાથે, સહિત; ઉદા૦ 'રામ નામશું તાળી લાગી' (કવિતામાં)
શે સ્ત્રી. પતંગ ચગાવતાં દોરી છૂટી મૂકવામાં આવે છે એ ક્રિયા
શે અ. (પ.) 'શું' સ.નું ત્રી. વિ. એ વ; શા કારણે, શાથી (૨) શા માટે (પ્રશ્નાર્થક)
શ્રી સ્ત્રી. (સં.) લક્ષ્મી (૨) સૌંદર્ય, શોભા (૩) ધર્મ અર્થ અને કામ એ ત્રણ પુરુષાર્થ (૪) પું. એક રાગ (૫) લખાણના આરંભમાં વપરાતો મંગળશબ્દ (૬) 'શ્રીમાન' 'શ્રીમતી'નો સંક્ષેપ (નામની આગળ લગાડાતો આદર બતાવતો શબ્દ)
સ (સં. સુ) એક પૂર્વગ 'સુ, સારુ' એ અર્થનો; ઉદા૦ સજાત, સપૂત
સા પું. સંગીતના સ્વરસપ્તકમાંનો પ્રથમ સ્વર, ષડ્જ
સા પું. (ફા.) ગંધ, વાસ (૨) (લા૦) શક્તિ, તાકાત
સુ (સં) નીચેના અર્થમાં વપરાતો ઉપસર્ગ: (૧) સુંદર, સારું; ઉદા૦ સુકેશી, સુવાસ (૨) સારી રીતે, ખૂબ; ઉદા૦ સુરક્ષિત (૩) સહેલાઈથી ઉદા૦ [સુકર, સુલભ
સે સ્ત્રી. મદદ
સેં વિ. (સં. શત) એક સિવાયનાં સંખ્યાવાચક વિ. સાથે વપરાતું 'સો'નું રૂપ; ઉદા૦ બસેં, ચારસેં
સો પું. (સં. શત) '૧૦૦'
સાં સ્ત્રી. (સં. સંજ્ઞા) સોયા, ભાન, શુદ્ધિ (૨) (લા૦) સમજણ, અક્કલ (૩)

સ્ફૂર્તિ, તેજ

સો વિ (સં સર્વ) સઘળુ, સર્વ, સહુ

સ્ક્રૂ પુ (અં) પેચવાળો ખીલો

સ્ત્રી સ્ત્રી (સં) બૈરી (૨) પત્ની

સ્વ સ. (સં) પોતાનુ, પોતીકુ

હું અ. (રવા૦) આશ્ચર્ય ધમકી તુચ્છકાર હમાર હાજીહા કે ઉત્સાહ બતાવનાર

હા અ (સં) અરે ! અહા ! [ઉદ્ગાર

હા અ સંમતિસૂચક ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રી હા કહેવી એ, સ્વીકાર

હાં અ હા, ભાર અનુરોધ કે વિનવણીનો ઉદ્ગાર, ઉદા૦ તમે એમ કરજો હાં ! (૨) ચાલુ વાતમા વચ્ચે હોકારો-દેવાનો ઉદ્ગાર (૩) સામો હોકારો-પડકાર કરવાનો ઉદ્ગાર

હું સ. (સં અહમ્) પ્રથમ પુરુષ એક વચનનું સર્વનામ

હું અ ખોંખારો ગુસ્સે વિરોધ ગર્જના ઇ૦નો ઉદ્ગાર

હૈ સ્ત્રી ધીરજ, હિંમત

હે અ. (સં) સંબોધન કરવાનો ઉદ્ગાર

હે અ (રવા૦) એ, વિસ્મય, ધમકી વગેરે બતાવનારો ઉદ્ગાર (૨) ફરીથી કે રહીને પ્રશ્ન કરતી વેળાનો ઉદ્ગાર

હીં અ. અહીંયા (કવિતામા)

હ્રી સ્ત્રી (સં) લાજ, શરમ, મર્યાદા

નોંધ-એકાક્ષરી ક્રિયાવાચક શબ્દો (ધાતુઓ) દ્વિ-અક્ષરીમાં-'વુ' પ્રત્યયસહિત આપેલા છે, તે ત્યાં ત્યાં જોવાં

દ્વિ–અક્ષરી શબ્દો

અ

હુંઅં અ. (રવા૦) 'હા'નો ઉદ્ગાર

આ

ઊંઆં અ. (રવા૦) તરત જન્મેલા બાળકના રડવાનો અવાજ
જુઆ ન. પું. (સં. દ્યૂત) જુગાર
દુઆ સ્ત્રી. (અ.) આશીર્વાદ
દૂઆ પું બ. વ. (જુઓ દૂઓ) ૧×૨=૨ નો ૧૦ સુધીનો ગડિયો કે પાડો
દૂઆં ન. બ. વ. જુઓ 'દૂઆ'
ભૂઆ ન. બ. વ. (સર૦ ભૂ) પાણી (બાળભાષામાં)
હુંઆં અ. (રવા૦) જુઓ 'હંઅ'.

ઈ

આઈ સ્ત્રી મા (૨) દાદી (૩) દેવી
કઈ સ. સ્ત્રી. 'કયું'નું સ્ત્રીલિંગ
કંઈ અ. (જુઓ 'કહીં') (ચ) કયાં
કંઈ સ. (અનિશ્ચિતાર્થ પ્રશ્નાર્થ તથા નકારાર્થમાં મુખ્યત્વે વપરાય છે) કાંઇ, અમુક, કશું
કેઈ સ. અનેક,'કેટલાક (૨) કેટલુંક થોડુંક
કાઈ સ્ત્રી. (જુઓ 'કાયા') કાયા, શરીર (૨) પાતળું પડ–આચ્છાદન, આવરણ
કાંઈ સ. (જુઓ 'કંઈ') કંઈક
કૂઈ સ્ત્રી. (સં. કૂપિકા) નાનો કૂવો
કોઈ સ. ગમે તે (જાણ કે નરતુ માટે અનિશ્ચિતાર્થવાચક)
ખાઈ સ્ત્રી. ઊંડો સાંકડો લાંબો ખાડો (૨) કોટને ફરતી ખાડી (૩) ગામનું મેલું પાણી જવા ખોદેલો કાંસ
ખાઈ સ્ત્રી. ('ખાવું' પરથી) ખાવાની ચીજ (૨) આજીવિકાનું સાધન
ખોઈ સ્ત્રી. (જુઓ 'ખોળો') બાળકને સુવાડવા માટે કરેલી કે બાંધેલી ઝોળી (૨) (કા.) પહેરેલા કપડાનો કે વધારાના કપડાનો પેટ કે નીચલા વાંસા ઉપર કરેલો ખોળાનો આકાર
ગઈ 'જવું'નું 'ભૂતકાળનું સ્ત્રી રૂપ (ભૂ. કૃ.) વિ. સ્ત્રી. ગયેલી, વીતેલી
ગૂઈ સ્ત્રી. ગળી, બદી (૨) (કા.) અળચી
ઘાઈ સ્ત્રી ઉતાવળ, દોડાદોડી (૨) ધાંધલ ધમાલ (૩) ભીડ, ભરાવો
ચાંઈ વિ. શરમિંદું
ચાંઈ સ્ત્રી. (સં. ચંદ્રિકા) નાનો ચાંલ્લો
ચૂઈ સ્ત્રી. માછલાંની શ્વાસ લેવાની ઇંદ્રિય (૨) કેટલાક પક્ષીની ચાંચ નીચે લટકતી લાલ ચામડી
દઈ સ્ત્રી (સં. દૈવ) 'જાણે' સાથે શ૦ પ્ર૦ માં 'કોણ જાણે' 'દૈવ જાણે' એ અર્થમાં વપરાય છે. (૨) (લા૦) ખુમારીનો ઠસ્સો
દાઈ સ્ત્રી. (ફા. દાયહ્) પ્રસવ કરાવનારી બાઈ, સુયાણી (૨) દાયણ (૩) ધાવ
ધાઈ સ્ત્રી ('ધાવવું' ઉપરથી) માનવ-સ્ત્રીનું ધાયું, સ્તન
નઈ સ્ત્રી. દૂધી
નાઈ પું. વાળંદ, હિંદુ હજામ

પઈ સ્ત્રી. (જુઓ અં. પાઇ) છાપખાના-માં નકામાં થયેલાં બીબાં (નો સિક્કો
પઈ સ્ત્રી. પૈસાના ત્રીજા ભાગની કીમત-
પાઈ સ્ત્રી. ('પા' ઉપરથી) તાંબાનો એક સિક્કો, પૈસાનો ત્રીજો ભાગ, પઈ
પાઈ સ્ત્રી. (અં) છાપખાનામાં નકામાં થયેલાં બીબાં
પોઈ સ્ત્રી. એક વેલ
ફૂઈ સ્ત્રી. (જુઓ 'ફોઇ') બાપની બહેન
ફુઈ, ફૂઈ સ્ત્રી. (દિ પુપ્ફા) (સુ. કા) ફોઈ
ફોઈ સ્ત્રી. (જુઓ ફુઇ) બાપની બહેન
બાઈ સ્ત્રી. કોઈપણ સ્ત્રી, બાયડી (૨) સ્ત્રીના નામ પાછળ લગાડાતો માન-સૂચક શબ્દ (૩) સાસુ (૪) નોકરડી
બોઈ સ્ત્રી. એક માછલી
ભાઈ પું માજણ્યો, સહોદર (૨) કાકા મામા માસો વગેરેનો દીકરો (૩) કોઈપણ માણસ માટે વિવેકયુક્ત સંબોધન કે માનસૂચક શબ્દ
ભોઈ પું. પાલખી ઉપાડવાનો ધંધો કરનારી જાતનો માણસ (સોરઠમાં આ જાત કડિયા વગેરે કામ કરે છે)
માઈ સ્ત્રી. (હિં) માતા
મૂઈ વિ. સ્ત્રી. 'મૂઉં'નું સ્ત્રીલિંગરૂપ
મોઈ સ્ત્રી. મોઈદંડાની રમતમાં નાનો લાકડાનો કકડો, ગીલી
મોઈ વિ. સ્ત્રી. (જુઓ 'મૂઈ') (૨) 'ભલે' 'ફિકર નહિ' એવા અર્થમાં ઉપેક્ષાપૂર્વક સ્ત્રીલિંગ શબ્દો સાથે
રાઈ સ્ત્રી. એક જાતનાં મસાલાનાં બી
રાઈ સ્ત્રી. (સં. રાજિ) (સમાસમાં) શ્રેણી, પંક્તિ; ઉદા૦ વનરાઈ

લઈ 'લેવું'નું કૃ. રૂપ, જેમકે લઈ આવવું, લઇ જવું ઇ૦
લૂઈ સ્ત્રી. સેવાગ
લોઈ સ્ત્રી. કામળ, ઊનનું કાપડ
વાઈ સ્ત્રી. ('વા' ઉપરથી) ફેફરું, ફસ, 'હિસ્ટીરિયા'
સઈ પું ન. અનાજનું એક માપ
સઈ પું (સં. સૂચિક) દરજી,
સાંઇ ન. સ્ત્રીઓનું પરસ્પર આલિંગન, સાંયું
સાંઇ પું. (સં. સ્વામી) પરમેશ્વર, ખુદા (૨) ફકીર
સોઈ સ્ત્રી. સગવડ, વ્યવસ્થા
સોઈ પું. (સં. સૂચિક) સઇ, દરજી
સોઈ સ્ત્રી. નાનો સોયો
છાંઈ સ્ત્રી જુઓ 'છાયા', છાંયડો
છોઈ સ્ત્રી સાંઠા ઉપરની પાતળી ચીપ, છાલ (૨) પતરાળાં કરવાની સળી
છોઈ સ્ત્રી. જુઓ 'છો', 'પ્લાસ્ટર'
જઈ પું ધેમો, દોદિયું, કાવડિયું
જાઈ વિ સ્ત્રી. (જાયું-જન્મવું, 'જાયુ' ભૂ કૃ. ઉપરથી) જણી, જણેલી (૨) પુત્રી
જાઈ (સં. જાતી) એક ફૂલવેલ
જૂઈ સ્ત્રી. (સં. યૂથિકા) એક ફૂલવેલ
ઝાઈ (સં. ધ્યાયિન્) આશ્રમદાતા, રક્ષક
ટાઈ સ્ત્રી. (અં.) જુઓ 'નેકટાઈ'
ડાઈ સ્ત્રી સુમેળ સંધિ (?)
ડોઈ સ્ત્રી. (જુઓ 'ડોયો') લાંબા ડાંડાનું એક વાસણ, લાકડાની લાંબી કડછી
તંઈ અ (સં. તદા,) (કા) જુઓ 'તૈંયે'; તેપછી, ત્યારે
તાઈ પું મુસલમાનની એક નાત, પીંજારા

(૨) વણકર (૩) સ્ત્રી. એક વસ્ત્ર
તૂઈ સ્ત્રી. તોઈ, ફીત, ગૂંથેલી કોર (૨) એક જાતનું પક્ષી, મેના
તોઈ સ્ત્રી. તૂઈ, કસબની કિનારી
તૂઈ સ્ત્રી. (જુઓ 'તુરાઈ') ફૂંકીને વગાડવાનું એક વાદ્ય, તૂરી
થઈ અ. ક્રિ. ('થવું'નું ભૂત કૃ. સ્ત્રી.) બની, રચાઈ, ઘડાઈ (૨) અ. 'થવું'નું કૃ રૂપ) થી, થઈને, દ્વારા, માંથી પસાર થઈને, ને રસ્તે
થૂઈ સ્ત્રી. (થૂ ઉપરથી) રમતમાં 'થૂ' કરીને વિરામ બતાવતો ઉદ્ગાર (૨) એવો વિરામ
થેઈ અ. (રવા૦) નાચનો અવાજ, થાથેઇ (૨) બાળકને ઊભું કરતાં બોલાતો ઉદ્ગાર

ઉ

અઉ ન. (સં. અહિ) કરડે એવું છવડું (૨) સાપ
અઉ ન. આઉ, અડણ, ગાય વગેરેનો સ્તનભાગ
આઉ ન અડણ (૨) બાવલું
આંઉ અ. (રવા૦) એક નકાર કે નાપસંદગીસૂચક ઉદ્ગાર, હાંઉ
કાઉં પું (સં. કાક) કાગડો
કાંઉં અ (કા. ગામડિયા) શું
ખાઉ વિ ('ખાવું' ઉપરથી) ખાનારું–સહન કરનારું એવા અર્થમાં નામને છેડે વપરાય છે; ઉદા૦ ભાજીખાઉ મારખાઉ (૨) ન. ખાવાનું, ખાવું
ગાઉ પું. (સં ગવ્યૂતિ) અંતરનું એક પરિમાણ, કોસ (દોઢેક માઇલ ગુજરાતમાં, બે માઇલ સૌરાષ્ટ્રમાં)
ઘઉ પું. બ. વ. (સં. ગોધૂમ) એક અનાજ
ઝાઉ પું. એક વનસ્પતિ
ડ્રૉઉં અ. (રવા૦) દેડકાનો અવાજ
તાઉ વિ. ગરમ–આકળા મીજાજનું, ગુસ્સો કરી ઊઠતું
પાંઉં પું. ન. (પો) ડબલરોટી
બાઉ પું. (રવા૦) લાડવો (બાળભાષામાં)
બાઉ પું. (સુ) બહાઉ, હાઉ
ભાઉ પુ. [મ. (સં. ભ્રાતા)] ભાઈ (માનવાચક)
મઉ વિ ,ઘણા દિવસનું ભૂખ્યું, ભૂખથી ટળવળતું (૨) કંજૂસ (૩) ભૂખ્યા અને દુઃખી લોકોનું ટોળું
મઉ વિ. (સં. મૃદુ) પોચું
મૂઉં વિ. (સં. મૃત) મૂએલું, મરેલું (૨) ક્રોધ કે વહાલમાં ઉદ્ગાર
મ્યાઉં ન. (રવા૦) બિલાડીનો અવાજ, મિયાઉં
વાઉ સ્ત્રી. ('વા' ઉપરથી) પગમાં પડતી ફાડ, વેઢ (૨) (લા૦) વિ. વાયલ, ગાંડું
વેઉ(-વ) પું. એક વેલ
હાઉ પુ. (રવા૦) બાળકને ભય ઉપજાવનારો કાલ્પનિક બિહામણો જીવ
હાંઉં અ. હાં, બસ

ઊ

ઊઊં અ (રવા૦) રડવાનો એવો અવાજ,

એ

એં અ. (રવા૦) ન સંભળાવાથી ફરી પૂછવા માટે કરવામાં આવતો અવાજ, હેં (૨) હાં, પછી ! (૩) ધમકામણીનો અવાજ (૪) આશ્ચર્ય-ખેદસૂચક ઉદ્ગાર

એં અ. (ચ.) ત્યાં

છીએ અ. ક્રિ. 'છ'નું વર્ત. પ્ર. પુ. બ. વ.

રૂએ અ. (ફા.) પ્રમાણે:–ને આધારે કે ક્રમે યા કારણે

ઓ

ચૂઓ પું. ઉંદર (૨) છાપરાનાં કાણાંમાંથી પડતાં ટપકાં

જાઓ 'જવું'નું આજ્ઞાર્થ બીજો પુરુષ બ.વ.–ત્રીજો પુરુષ એ.વ –બ.વ

જુઓ સ. ક્રિ. 'જોવું' આજ્ઞાર્થ બીજો પુરુષ બ. વ.–ત્રીજો પુરુષ એ. વ.–બ.વ.

ઓ સ. ('જે'નું બ.વ.)

ઓ પું. (સર૦ સં. ધવ–પતિ) બૈરીને કબજે ન રાખી શકે એવો પુરુષ, ભડવો, નામર્દ આદમી

દૂઓ પું. (સં. દ્વિક) બેની નિશાનીવાળું ગંજીફાનું પત્તું કે એવો પાસો

ફુઓ પું. ફોઈનો વર

લૂઓ પું. વણવા માટે લીધેલો કણકનો નાનો ગોળો

હુઓ(–વો) વિ. પું (સ. ભૂત) (પ.) હવો, થયો ('હોવું'નું જૂનું ભૂ કૃ નું પું. રૂપ)

ક

ક ન. (સં.) દુઃખ (૨) અઘ, પાપ

ર્ક પુ. (અ.) જુઓ 'અરક', નિચોવ

ર્ક પુ. (સં.) સૂર્ય (૨) કિરણ (૩) (જ્યો.) ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર (૪) આકડો

ંક સ્ત્રી. બાથ, આલિંગન, ભેટવું એ

ંક પું (સં.) આંકો, ચિહ્ન (૨) સંખ્યાનું ચિહ્ન, આંકડો (૩) ડાઘો, કલંક (૪) ખોળો (૫) નાટકનો ભાગ (૬) (લા૦) ટેક

આંક પું. (સં. અંક) આંકનું ચિહ્ન (૨) કીમતનો અંક (૩) બ. વ ગડિયા

આંક પું. (સં અંક) ધરી

રેક પું (અ) સ્ત્રીપુરુષ–વિષયક પ્રેમ (૨) કામવિકાર (૩) (લા૦) રાગ

ઉત્ક વિ. (સં.) આતુર, ઉત્સુક

ઋક (–ચ–ચા) સ્ત્રી. (સં.) ઋગ્વેદ (૨) ઋગ્વેદનો મંત્ર

એક વિ. (સં.) '૧', સંખ્યામાં પહેલું (૨) સંખ્યાવાચક શબ્દને છેડે આવતાં આશરે શુમારે એવો અર્થ બતાવે છે. (૩) ફક્ત માત્ર' જેવો ભાવ બતાવે (૪) (લા૦) અજોડ, અદ્વિતીય (૫) એકમતનું, એકતાવાળું, સંપીલું, એકઠું

ઓક ન (સં.) ઘર, રહેઠાણ

ઓક સ્ત્રી. ઊલટી, બકારી

કર્ક પુ (સં.) કરચલો (૨) ધોળો ઘોડો (૩) સ્ત્રી. એક રાશિ

કર્કશ વિ. (સં.) પાપી (૨) પુ. પાપ

(૩) દંભ, છેતરપીંડી (૪) કીચડ, કચરો (૫) વાટીને બનાવેલો લોંદો, લુગદી (ઔષધ વગેરેની) (૬) કાનનો મેલ

કંક પુ. (સં.) જેનાં પીછાંમાંથી શર-પુંખ થાય છે તે પંખી (૨) બગલો (૩) પીંછાળું તીર (૪) (સંજ્ઞા) યુધિષ્ઠિરે વિરાટરાજાને ત્યાં ગુપ્તવાસમાં ધારણ કરેલું નામ (૫) નામધારી [બ્રાહ્મણ

કાક પું (સં.) કાગડો

કાક પું (અં. 'કૉક') પાણીની ચકલી

કેક સ્ત્રી (અં.) વિલાયતી ઢબે કરાતી કચોળી જેવી એક વાની

કોક વિ (૨) સ. જુઓ 'કોઈક'

કોક પુ. (સં.) હોલો (૨) દેડકો (૩) વરુ (૪) ચક્રવાક, સારસ (૫) (સંજ્ઞા) વિષ્ણુ (૬) કોકશાસ્ત્ર બનાવનાર પંડિત (૭) ન. કોકશાસ્ત્ર

ખલક સ્ત્રી. (જુઓ ખલક) (અ) જગત, દુનિયા (૨) માણસજાત, સંસાર

ખાક(-ખ) સ્ત્રી. (ફા) રાખ, ધૂળ (૨) મારેલી ધાતુ (૩) (લા૦) નાશ, પાયમાલી

ગ્રીક વિ. (અં.) ગ્રીસ દેશનું (૨) પુ ગ્રીસનો વતની (૩) સ્ત્રી ગ્રીસની ભાષા

ઘૂક ન. (સ) ઘુવડ

ચક પુ. (તુર્કી ચિક) બારણા પર નાખવાનો સળીઓનો પડદો, જાળીદાર અંતરપટ

ચક પું. સ્ત્રીઓનું એક ઘરેણું

ચાક પું. (સ. ચક્ર) (કચ્છ) કુંભારનો ચાક (૨) ખચ્ચર

ચાક વિ. (તુર્કી) તંદુરસ્ત, બરોબર તૈયાર (દા. ત. એની તબિયત ચાક છે.)

ચાક વિ (ફા.) ફાટેલું, ચીરેલું

ચાક પું. (અં. ચૉક) એક જાતની ધોળી પોચી માટી, ખડી

ચાક પું. (સં. ચક્ર) પૈડું, ચક્કર (૨) કુંભારનું ચક્ર, ચાકડો (૩) ચક્રની ગતિ, ચક્કર ચક્કર ફરવું, ઘૂમરી (૪) સ્ત્રીના અંબોડામાં ઘલાતું એક ગોળાકાર બિસ્કા જેવું ઘરેણું

ચીક પું. સ્ત્રી (જુઓ 'ચીકણું') વનસ્પતિનાં ફળ ડાંખળાં વગેરેમાંથી નીકળતો ચીકણો દૂધ જેવો પદાર્થ, ચીડ.

ચૂક સ્ત્રી. ('ચૂકવું' ઉપરથી) ભૂલ, કસૂર

ચૂંક સ્ત્રી. (સ ચુક્રકા) પેટની આંકડી

ચૂંક સ્ત્રી. નાની ખીલી, રેખ (૨) નાકનું એક ઘરેણું, સળી

ચેક પુ. (અં.) એક જાતનું ચોકડી ભાતનું કાપડ (૨) બેંકમાંથી નાણાં ઉપાડવાની ચિઠ્ઠી, હૂંડી

ચોક પુ (સં ચતુષ્ક) ઘર વચ્ચે ચોખંડી જગ્યા (૨) આંગણા આગળ ખુલ્લી જગ્યા (૩) રહેઠાણો વચ્ચેની ખુલ્લી જગ્યા (૪) ખુલ્લું બજાર (૫) ચાર કડીઓની ટૂક (૬) (પાસાની રમતમાં) ચારનો દાવ

ચોંક સ્ત્રી. (સં ચમત્કૃ) ગોકવું, સાવચેતી

છક અ (સં ચકિત) દિગ્મૂઢ ચકિત (૨) પુ છાક, તોર [સમૂહ

છક ન (સ ષટ્ક) (આંકમાંનો) છ નો

છાક પુ. નશો, કેફ (૨) તોર, મીજાજ

છાક ન્ની દર્શક

છીંક સ્ત્રી. (દિ. છિક્કા) 'છી' થઈને નાકમાંથી જોરથી શ્વાસ બહાર ફેંકાવો એ [અંત, છેડો, હદ
છેક અ તદ્દન, સાવ (૨) પું. (પ.)
જક સ્ત્રી. હઠ, હઠ (૨) રકઝક, પંચાત
ઝાક પું. (ફા.) બળનો ધક્કો (૨) ઘસારો (૩) વજનનું દબાણ (૪) (લા૦) વ્યવહારનો બોજો (પ) ખર્ચનો ભાર
ઝોક(-ખ) સ્ત્રી જળો
જોક (પું.) ઢોરનો વાડો ઝોક, ઢોરનું જૂથ
ઝિંક ન (અં.) જસત (૨) આંખમાં આંજવાની જસતની જણ
ઝીક સ્ત્રી. કસબી તારનું ભરત
ઝીક, ઝીંક સ્ત્રી ઝીંકવું એ, પછાડ
ઝૂંક સ્ત્રી (જુઓ ઝૂંકાવું) (ગ્રા.) એકાએક આંખમાં કાંઈ ઝપટાવું એ, ઝોકો
ઝોક પુ. સ્ત્રી. ('ઝૂકવું' ઉપરથી) વાંક, વલણ, ઝૂંકવાપણું (૨) (જુઓ ઝૂંક) આંખમાં કાંઈ ઝપટાવું એ, ઝૂંક (૩) (લા૦) નુકસાન (૪) સુરેખાનો ઢોળાવ 'ઇંક્લિનેશન' (ગ)
ઝોક પુ (જુઓ 'જોક') ગાય કે ઘેટાં બકરાંનો વાડો
ટક અ. (રવા૦) ટંકાવાથી થતો અવાજ, ખટ્ દઈને થતો અવાજ (જેમકે ઘડિયાળનો, કૅમેરાની કળનો) (૨) (લા૦) 'કેવો બન્યો !' એવો ભાવ બતાવતો ઉદ્ગાર
ટંક પુ (ગ.) છાપ મારેલો સિક્કો, ટકો (૨) પૈસાભારનું, ટાંક
ટંક સ્ત્રી. નક્કી વેળા-વખત (જેમકે ખાવાનો કે દોહવાનો), ટાણું
ટાંક પું. શેરનો ૭૨ મો ભાગ (૨) મોતી તોળવાનું એક વજન
ટાંક સ્ત્રી (ટાંકવું-ટાંકી-નોંધી રાખવું ઉપરથી) લખત, લખાણ (૨) (ટાંકવું-ઘડવું ઉપરથી) ઘડેલી કલમની અણી (૩) અણિયું, ટાંપ, 'નિબ'
ટાંક સ્ત્રી. ટંક વેળા
ટુક પું. ટુકડો (પ.)
ટૂક સ્ત્રી પર્વતની ટોચ, શિખર
ટૂક સ્ત્રી. કવિતાની અમુક કડીઓનો સમૂહ, તૂક
ટૂક સ્ત્રી. (ટોકણી-ટોકવાની અસર) સ્વમાનની ટેક-લાગણી
ટૂંક સ્ત્રી. (જુઓ 'ટૂક') કવિતાની ટૂક
ટૂંક વિ (જુઓ ટૂંકું) ટૂંકું, થોડું
ટેક પુ. સ્ત્રી. (જુઓ 'ટેકવું') ટેકો (૨) કવિતાનું ધ્રુવપદ (૩) (લા૦) પણ, નિશ્ચય (૪) શાખ, આબરૂ
ટૅંક સ્ત્રી (અં.) પોલાદી બખતરવાળું યુદ્ધનું એક નવીન વાહન, રણગાડી (૨) પાણીની મોટી ટાંકી
ટો(-ટોં)ક સ્ત્રી. ('ટોકવું' પરથી) વારવાર કહેવું-ઠપકો આપવો એ (૨) નજર લાગવી-ટોકાવું એ
ટ્રંક સ્ત્રી (અં.) પતરાની પેટી
ઠીક વિ. સારું, યોગ્ય, જોઈએ તેવું, બરોબર (૨) બહુ સારું કે નઠારું નહિ એવું, (માત્રામાં) સાધારણ (૩) અ સારું વારુ ભલે એવો અર્થ બતાવનારો ઉદ્ગાર
ઠેક સ્ત્રી. (જુઓ ઠેકો) તાલ (૨) (જુઓ ઠેકવું) કૂદકો, છલંગ

ઠેક સ્ત્રી. મશ્કરી, ટેકડી
ડાક સ્ત્રી. (હિં.) ટપાલ (૨) મુસાફરો ટપાલ વગેરે લઈ જવા માટેની ટપ્પાઓની ગોઠવણ (૩) ડાકગાડી
ડાક ન. જુઓ 'ડાકલું'
ડાંક(-ખ) પું. (સર૦ ડાંસ) લીલી મોટી માંખ (૨) નંગની નીચે એનો પ્રકાશ વધે એ માટે મુકાતી ચકચકિત પતરી (૩) ધાતુના સાંધા પૂરવામાં વપરાતો
ડેક ન (અં.) વહાણનું તૂતક [પદાર્થ
ડોક સ્ત્રી. (જુઓ 'ડોકુ') કોટ, ગરદન
ઢી(-ઢીં)ક સ્ત્રી. (રવા૦) ધીબકો, ધપ્પો
ઢેક વિ. ઢેંક, છેલ્લું (રમતમાં વપરાય છે)
ઢેંક વિ. ઢેક (૨) તદ્દન હલકી કોટિનું
તક સ્ત્રી. અનુકૂળ વખત, પ્રસંગ, લાગ
તર્ક પું. (સં.) અનુમાન, કલ્પના (૨) વિચાર, પ્રક્રિયા (૩) સંભવિત ખુલાસો, 'હાઈપોથેસિસ' (૪) તર્કશાસ્ત્ર, ન્યાયશાસ્ત્ર
તાક સ્ત્રી. (સં. તક; સર૦ મ.) છાશ
તાક સ્ત્રી. (જુઓ તાકવું') નેમ, ચોટ (૨) પું. લાગ, તાકડો
તાક પું. ચણતરની અર્ધગોળાકાર વાળેલી કમાન
તુર્ક પું. (ફા.) જુઓ 'તુરક', તરક
તૂક સ્ત્રી. કવિતાની કડી, ટૂક
તોક સ્ત્રી. (અ. તૌક) ગળામાં નાખવાની વજનદાર બેડી (૨) કોશ, હળપૂણી
ત્રાક સ્ત્રી. (સં. તર્કુ) જેના પર સૂતર કંતાય છે તે સોયો
ત્રિક ન (સં.) ત્રણનો સમૂહ
ત્વક(-ચ) સ્ત્રી. (સં.) ચામડી, ત્વચા
થાક પું (જુઓ થાકવું') શ્રમ, થાકવું એ
થાક પુ. ફૂલમાળામાં વચ્ચે વચ્ચે મુકાતો છૂટો કે ગુચ્છો
થૂક, થૂંક ન. (સં. થૂત્કૃત) 'થૂ' કરી મોંમાંથી ફેંકાતી લાળ (૨) મોંમાં ઝરતી લાળ (૩) (લા૦) નિંદા, ગાળ
થેક સ્ત્રી. એક છોડના મૂળમાંથી મળતો જુવાર જેવો ખાવાનો પદાર્થ
થેક સ્ત્રી. ઠેકડો [ખડૂકલો
થોક પું. સ્ત્રી. (દે થક્ક) જથો, ઝૂડો,
દિક(-ગ) સ્ત્રી. (સં.) દિશા
દૃક(-ગ) સ્ત્રી (સં.) દૃષ્ટિ, નજર (૨) આંખ (૩) એની સંજ્ઞા
ધક(-ખ) સ્ત્રી (જુઓ 'ધખવું') તરસ (૨) (લા૦) ધગશ, જોશ (૩) ત્વરા (૪) ધ્યાન [(૩) સ્ત્રી બહેરાપણુ
ધાક પુ. સ્ત્રી ડર, બીક (૨) અંકુશ
ધિક્ અ. (સં.) ધિક્કારવાચક ઉદ્ગાર, ફટ
નાક ન (સં.) સ્વર્ગ
નાક ન. નાસિકા (૨) (લા૦) આબરૂ (૩) કોઈ પણ વર્ગની મુખ્ય વસ્તુ
નિષ્ક પુ. (સં) સોનાનો એક પ્રાચીન સિક્કો, સોનામહોર
નીક સ્ત્રી. પાણી જવાનો રસ્તો, મોરી
નેક વિ (ફા) પ્રામાણિક, ન્યાયી (૨) નીતિમાન (૩) ધાર્મિક (૪) સ્ત્રી. નેકી, ન્યાયીપણુ (૫) પુ. હક, પ્રમાણ (૬ ભાવ, દર
નોક(-ખ) વિ. (દે. ણવક્ખ) અનોખું, સુંદર
નોક(-ખ) પુ. સ્ત્રી. (ફા.) અણી, છેડો
નોક(-ખ) સ્ત્રી. ટેક, વટ, વક્કર (૨)

છટા, શોભા (૩) ઘાટ, મોખરો,
પંક પું. (સં.) કાદવ [મુખવટો
પાક વિ (ફા.) પવિત્ર (૨) પ્રામાણિક
પાક પું. (સં) પરિપક્વતા (૨) નીપજ (૩) ખેતીની ઊપજ (૪) પાકવું એ ગૂમડું (૫) રસોઈ, પકવવું એ (૬) પકવાન્ન, ગોળચોપડી (૭) (કા૦ શા૦) અર્થની પરિપક્વતા, હૃદયગમ અર્થ-ગાંભીર્ય
પિક પું (સં.) કોકિલ, કોયલનો નર
પિક સ્રી (રવા૦) (સર૦ હિં. પીક) થૂક, પીક (૨) પાનનું થૂંક કે એની
પીક ન. (મ.) પાક, મોલ [પિચકારી
પીક સ્રી. જુઓ 'પિક' (૨) એની પિચકારી
પૅક વિ (અં. પૅક્ડ) (લા૦) હોશિયાર,
પોક સ્રી બૂમ પાડીને રડવું એ [પકડું
પોંક(-ખ) પું. દૂધ ભરાયેલાં કણસલાંને ભૂંજીને કાઢેલા કણ
પ્રાક્(-ગ્) અ. (સં.) પહેલાં, અગાઉ
ફાક પું. (જુઓ ફાકો) ખાવાનું ન મળવાથી થતું અનશન
ફાક સ્રી. (ફા. ચાક) ગાબ (૨) ભૂકી (૩) જુઓ 'ફાકો'
ફાંક સ્રી. (હિં.) ચીર, ફાટ [મોળાશ
ફીક સ્રી. (જુઓ ફિક્કું) ફિક્કાશ (૨)
ફૂંક સ્રી. મોંથી પવન ફેંકવો એ (૨) પ્રાણ
ફોક વિ. ફોગટ, રદ, વ્યર્થ
બક પું. (સં.) બગ, બગલો (૨) (સંજ્ઞા) કૃષ્ણે મારેલો એક રાક્ષસ
બાંક પું. (પો. બાન્કો) બેસવાની પાટલી, બાંકડો
બીક સ્રી. ('બીવું' પરથી) ભય, ડર
બુક સ્રી. (અં.) પુસ્તક ચોપડી
બૂક પું. (દે. બુક્ક) હથેળીમાં ભરી ખાધનો ભરાતો બૂકડો [કિટલું ક (ચ.)
બેક વિ. (બે+એક) બે એક (૨) થોડુંક,
બેન્ક સ્રી. જુઓ 'બેંક' [પેઢી કે મંડળ
બેંક સ્રી. (અં.) શરાફી કામ કરતી
બ્રેક સ્રી. (અં.) ગતિમાન ચક્રને થોભાવવાની ચાંપ (૨) રેલ્વેમાં ગાર્ડનો ડબો કે જેમાં લગેજ સામાન ભરવામાં આવે છે.
બ્લૉક પું. (અં.) ચિત્ર કે છબી છાપવાનું તૈયાર કરેલું બીબું (૨) મોટાં મકાન-ચાલી વ૦માં એક કુટુંબ સ્વતંત્ર રહી શકે એવો અલગ સગવડવાળો એનો પ્રત્યેક ભાગ
ભૂંક સ્રી. ભૂંકવું એ
ભો(-ભોં)ક ન. ('ભોકવું' પરથી) છિદ્ર, કાણું (૨) (લા૦) ભોંકવાની અસર
માર્ક પું. (અં.) ચિહ્ન (ટ્રેડમાર્ક), મારકો (૨) પરીક્ષામાં પરિણામરૂપે અપાતો ગુણાંક, ગુણ (૩) જર્મન સિક્કો
મુશ્ક સ્રી. (હિં. મુશ્ક) ખભો અને કોણીનો વચલો ભાગ (૨) (ફા મુશ્ત)
મુશ્ક સ્રી. (ફા) કસ્તૂરી [મુક્કી
મૂક વિ. (સં.) મૂંગું
મૂક સ્રી. ('મૂકવું' પરથી) મૂકવું એ
રંક વિ. (સં.) ગરીબ, રાંક
રાંક વિ. (સં. રંક) ગરીબ (૨) સાલસ
રોક વિ. રોકડું
રોક સ્રી. ('રોકવું" ઉપરથી) રોકાણી, અટકાયત

લંક વિ. પૈસાદાર (૨) પું. દગલો
લંક સ્ત્રી. પાતળી કમરનો લાંક કે મરોડ
લાંક પું. (સર૦ હિં લંક, લૌંક =કમર, કટિ) લંક, કમરનો વાંક-મરોડ
લીક સ્ત્રી. (હિં.) લીટી (૨) હદ
લુક(-ખ) સ્ત્રી. જુઓ 'લૂ'
લોક પું. (સં) જનતા (૨) વર્ગ, જાતિ (૩) કર્મફળ ભોગવવાનાં માનેલાં જુદાં જુદાં સ્થાન કે જગત (ઉદા૦ સ્વર્ગલોક, બ્રહ્મલોક) (૪) હિંદુમાં આહીર વગેરે ઊતરતી કોમ
વલ્ક ન. (સં.) ઝાડની છાલ
વક પું. (ફા.) લોટ બંધાય એવી ચીકાશ
વંક વિ. (સં) વાંકું (૨) પું. આડું વલણ [તેવી એની ચીકાશ
વાક પું. કસ, સત્ત્વ (૨) લોટે બંધાય
વાક(-ગ) સ્ત્રી. (સં.) વાચા, વાણી
વાંક પું. (જુઓ 'વાંકું') અપરાધ, ખામી, દોષ (૨) વક્રતા, રાંટ (૩) સ્ત્રીઓના હાથનું એક ઘરેણું
વૃક ન. (સં) વરુ
શક પું. (અ.) વહેમ, શંકા
શક પું. (સં) એક પ્રાચીન જાતના લોક (૨) શાલિવાહને ચલાવેલો સંવત (ઈ. સ. ૭૮ થી)
શાક ન (સં) ખાઈ શકાય એવાં કંદ ફળ ભાજી (૨) રાંધેલાં કંદ ફળ ભાજી
શુક પું. (સં) પોપટ (૨) (સંજ્ઞા) વ્યાસપુત્ર શુકદેવ
શુલ્ક ન. (સં) દાયજો, સ્ત્રીધન (૨) કન્યાની કીમત તરીકે વર પાસેથી લેવાતું ધન (૩) મૂલ્ય, કીમત (૪) ભાડું (૫) જકાત, દાણ
શુષ્ક વિ. (સં.) સૂકું, રસ વગરનું
શેક પું. ('શેકવું' ઉપરથી) અગ્નિ કે ઊના પદાર્થથી શેકવું એ
શોક પું. (અ) જુઓ 'શોખ'
શોક સ્ત્રી. પતિની બીજી સ્ત્રી
શોક પું (સં) ખેદ દિલગીરી, સંતાપ (૨) મરણ પછી દિલગીરી વ્યક્ત કરવાનો લોકાચાર
શ્લોક પું. (સં.) કવિતાનું ચાર ચરણનું પદ (૨) અનુષ્ટુભ છંદ (૩) કીર્તિ યશ, ખ્યાતિ
ષટ્ક ન. (સં) છનો સમૂહ, છક્કું
સીક સ્ત્રી. (ફા. સીખ; સર૦ હિં. સીકચા) શીખ, લોઢાનો સળિયો કે ગજ (ગૂણમાંથી અનાજ કાઢવા માટેનો)
સૂક સ્ત્રી. ('સૂકું' ઉપરથી) ભીનાશનો અભાવ, સૂકાપણું
સ્ટૉક પું. (અં.) વેપાર-વણજની વસ્તુ કે માલનો જથો (૨) વખાર
હક(-ક્ક) પું. (અ.) દાવો, અધિકાર (૨) દસ્તૂરી, લાગો (૩) કર્તવ્ય, ફરજ (૪) સત્ય, ન્યાય (૫) વિ. વાજબી, સાચું, સત્ય
હા(-હાં)ક સ્ત્રી. હોકારો, બૂમ (૨) (લા૦) દોર, પ્રતાપ, છાપ
હીક સ્ત્રી. (સં. હિક્કા) હેડકી, વાધણી (૨) સણકો, શૂળ (૩) (લા૦) તાકીદ, ઉતાવળ (૪) દમ
હૂક પું. (અં.) આકડો, છેડેથી વાળેલો ખીલો (૨) નકૂચો
હૂક પું. (રવા૦) વાંદરો, હૂપ (બાળ-

ભાષામાં) (૨) સ્ત્રી. આંકડી, ચૂંક
હુંક સ્ત્રી (ફા.) (સિંહની) ગર્જના
હુંક પું. (અં. 'હૂક' જુઓ) છેડેથી વાળેલો ખીલો (૨) નકૂચો
અક્કા સ્ત્રી. અબોલા, ભાઈબંધી તોડવી એ
આકા(-ગા) પું. (અ.) શેઠ
ઉલ્કા સ્ત્રી (સં.) રેખાના આકારે પડતો તેજનો ઢગલો, આકાશનો અગ્નિ (૨) ખરતો તારો (૩) ખોરિયું (૪) જ્વાળામુખીમાંથી ઊડેલો અગ્નિ (૫) ઊંબાડિયું
કાકા અ (રવા૦) કાગડાની વાણીનો શબ્દ
કાકા પું. બ. વ. (ફા મોટા ભાઈ) 'કાકો'નું માનવાચક રૂપ
કેકા સ્ત્રી. (સં.) મોરની વાણી
કોકા પું. બ વ. સારા ને કીમતી કપડાં-જામા
ટોકા સ્ત્રી. ઓકી, સુખન
કોકા સ્ત્રી. (અં.) એક વનસ્પતિ જેમાંથી કોકેન બને છે.
ટીકા સ્ત્રી. (સં.) સમજૂતી આપવા કરેલું વિવરણ (૨) ગુણદોષની સમાલોચના (૩) (લા૦) નિંદા, વગોવણી
નિકા પું. બ. વ. (અ. નિકાહ) લગ્ન
નૌકા સ્ત્રી. (સં.) હોડી, વહાણ
ફાકા પું. બ. વ (અ.) (લા૦) તંગી, હાડમારી (૨) અનશન
મક્કા ન. (અ.) (મક્કા) એક નગર—મહમ્મદ પેગંબરનું જન્મસ્થાન (અરબસ્તાનમાં)
યૂકા સ્ત્રી. (સં.) જૂ ટોલો
રાકા સ્ત્રી. (સં.) પૂનમની રાત
લંકા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) રાવણની નગરી (૨) સિલોન
શંકા સ્ત્રી. શક; સંદેહ, વહેમ (૨) કલ્પિત ભય (૩) ઝાડા પેશાબની હાજત
હિક્કા સ્ત્રી. (સં.) હેડકી
હીકા સ્ત્રી. જુઓ 'હિક્કા'
હોકા ન. દરિયામાં દિશા જાણવાનું સાધન, હોકાયંત્ર
ઇશ્કી વિ (ફા.) પ્રેમવાળું (૨) કામી
એકી વિ. બે વડે નિઃશેષ ન ભાગી શકાય તેવું (સંખ્યા) (૨) સ્ત્રી. એકતા (૩) (લા૦) પેશાબની હાજત (૪) વિ. એક જ [દસમો અવતાર
કલ્કી (-લ્કિ) પું. (સં.) (સંજ્ઞા) વિષ્ણુનો
કાકી વિ (સં.) (લા૦) કાગડાના જેવા ક્રૂર અવાજથી ગાનાર
કાકી સ્ત્રી. કાકાની સ્ત્રી [પૂતળી
કીકી સ્ત્રી. નાની બાળકી (૨) આંખની
કૂકી સ્ત્રી. નાનો કૂકો
કોકી સ્ત્રી. દખણી પાઘડીની ટોચ (૨) ચકલી (રમકડું)
ખાકી(-ખી) વિ. (ફા.) ખાખવાળું, રાખોડી ચોળનારું (૨) રાખોડિયા રંગનું (૩) ઘેરાપીળા રંગનું (૪) (લા૦) ઐહિક
ચકી, ચક્કી સ્ત્રી. ઘટી, ઘાણી
ચાકી સ્ત્રી. (સં. ચક્રિકા) ખીલા સ્ક્રૂ વગેરે સાથે વપરાતી પેચવાળી કે પેચ વિનાની ચકતી (૨) ગોળ વગેરેની ગોળ ગાંઠડી (૩) ગોઠવીને કરેલો ઢગલો
ચોકી સ્ત્રી. (સં.) રખેવાળને રહેવાનું સ્થાન, 'ગેટ' (૨) રખેવાળી (૩)

તપાસ, સંભાળ (૪) (જકાત લેવાનું) નાકું (૫) એક જાતનું ઘરેણું (૬) નાનો બાજઠ (૭) લોખંડનો ચોખૂણ ત્રાંસ
જક્કી વિ૦ જક કરનારું, જક્કિયું
જક્કી ન. (હિં.) એક પક્ષી
ઝક્કી સ્ત્રી. (હિં.) એક જાતનું પક્ષી
ટાંકી સ્ત્રી. (જુઓ ટાંકું) (દે. ટંક=ખોદેલું જલાશય; સરખાવો અં. 'ટૅંક') પાણી ભરવાનો છોબંધ કે લોખંડનો કોઠો (૨) નાનું ટાંકું (પાણીનું) [રોગ
ટાંકી સ્ત્રી. (સં. ટંક=ચારે-ફાટ) ચાંદીનો
ટાંકી સ્ત્રી. ટાંકવાની-કોતરવાની ક્રિયા (૨) (લા૦) ફાયદો-અસર (દવાની) (૩) કારી, ફાવવું એ
ટિક્કી સ્ત્રી. સફળતા (૨) લાગવગ, સિફારસ (૩) ટીપકી, ટીલડી
ટીકી સ્ત્રી. સોનેરી કે રૂપેરી ટપકી (૨) ઝીણો ચાંલ્લો, ટીલડી (૩) નજર
ટેકી સ્ત્રી. ('ટેકો' ઉપરથી) નાનો ટેકો
ટેકી સ્ત્રી. જુઓ 'ટીકી
ટૉકી સ્ત્રી. (અં.) સિનેમાનું બોલતું ચિત્રપટ કે એવું સિનેમાઘર
ડંકી સ્ત્રી. (અં. ડૉન્કી-પમ્પ) પાણી ખેંચવાનો પંપ-સંચો
ડોકી સ્ત્રી. ડોક, ગરદન
તર્કી વિ. (સં.) તર્ક કરનાર
તુર્કી વિ. (ફા.) તુર્કનું-ને લગતું (૨) તુર્કસ્તાન (૩) સ્ત્રી તુર્કી ભાષા
થકી અ. જુઓ 'થકું', જુઓ 'થી' (પ.)
નક્કી વિ. ચોક્કસ, ખાતરીવાળું (૨) અ. જરૂર, ખચીત
નેકી સ્ત્રી. (ફા.) પ્રામાણિકપણું, ઈમાનદારી (૨) ભલાઈ, સજ્જનતા (૩) સદાચાર, સદ્વર્તન (૪) (રાજા મહારાજા પધારે ત્યારે ઉચ્ચારાતાં) સ્તુતિનાં વાક્ય; છડી પોકારવી એ
પાકી સ્ત્રી. કામધંધો બંધ રાખવો એ, હડતાળ, પાંખી (જૈન)
પૈકી અ. 'માંહે',-'માંથી', એમાંથી એક
ફાકી સ્ત્રી. નાનો ફાકો
ફાકી સ્ત્રી. દવાનું ચૂર્ણ
ફૂદકી સ્ત્રી. સ્ત્રીની ગુહ્યેંદ્રિય [પૂતના
બકી સ્ત્રી. (સં.) બગલી (૨) (સંજ્ઞા)
બકી સ્ત્રી. બોકી, ચુંબન (બાળભાષા)
બાકી વિ. (અ.) ખૂટતું (૨) વધેલું (૩) ગણતરીમાં લેવામાં રહેલું (જેમકે સરવાળા ઇ૦ ગણતાં), શેષ (૪) સ્ત્રી. સિલિક ગણતાં છેવટે જમા રહેતું એ, (૫) પત્યા વગર રહેલી કે ચૂકતે કરવામાં ચૂકેલી રકમ (૬) અ. નહિતો, નહિતર, નીકર
બેકી સ્ત્રી (બે ઉપરથી) બેની જોડી (૨) બેથી ભાગી શકાય એવી સંખ્યા (૩) (લા૦) બે આંગળીની સંજ્ઞાથી (બતાવાતી) ટટ્ટીની હાજત [ચુંબન
બોકી સ્ત્રી. (ફા. બોસી) બચ્ચી, બકી,
ભુક્કી; ભકી સ્ત્રી. બારીક ભૂકો
મુક્કી સ્ત્રી. મકીનો ઠોસો
વકી સ્ત્રી. (અ. વાકીઅ) સંભવ (૨) આશા, ઉમેદ
શીકી સ્ત્રી. (શીકું ઉપરથી) સીંકવી, બળદને મોઢે બંધાતી જાળી
શીંકી સ્ત્રી. પડિયા પતરાળાની બાંધેલી

થોકડી (૨) શીંકલી
શુકી સ્ત્રી (સં) પોપટની માદા
સાકી પું. (અ.) મદ્ય પાનાર (૨) માશૂકનું સંબોધન
હૉકી સ્ત્રી. (અં.) ગેડીદડાને મળતી એક વિલાયતી રમત (૨) એ રમવાની ખાસ પ્રકારની લાકડી
એકું ન. 'એકા'નો ગડિયો
એક્કું(-ક્કું) વિ. હોશિયાર, પાવરધું
કંકુ ન. (સં. કુંકુમ) ચાંદલા વગેરે માટે વપરાતું લાલ દ્રવ્ય, કુંકુમ
કાકુ પું. (સં.) દુઃખ ભય ક્રોધથી સ્વરમાં પડતો ફેર (૨) કરડાકી કે વ્યંગમાં બોલવું એ (કા૦ શા૦)
કાકુ પું. છોકરો, કાકો (ભાટિયા વાણિયા વગેરે લોકોમાં)
કૂકું ન. કૂતરું (બાળભાષામાં)
ચક્કુ ન. જુઓ 'ચાકુ', ચપ્પુ
ચાકુ(-કૂ) પું. ન. ચપ્પુ
ચાકું ન. ચાકુ, ચપ્પુ
ચાકું ન (સં. ચક્ર ઉપરથી) ચકતું (૨) ગચિયું (૩) ભજનનું વાદ્ય
ચીકુ ન. એક ફળઝાડ (૨) એનું ફળ
છાંકું(-ડું) વિ. તડાકિયું, ગપ્પી
જક્કુ(-ગ્ગુ) પું. (તેલુગુ ઉપરથી) મોઈદંડાની રમતનો એક દાવ
ઝોકું ન. ('ઝોકવું' ઉપરથી) ઊંઘ કે ઘેનનું ડોલું, ઝોકું
ટાંકું ન. (જુઓ 'ટાંકી') વરસાદનું પાણી ભરી મૂકવાને જમીનની અંદર બનાવેલો હોજ જેવો ડોક (૨) (જમવા માટે) પાણીથી ઠારેલું ઘી
ટાંકું ન (જુઓ તાકું) મોટો ગોખલો
ટૂંકું વિ. લાંબું કે વિસ્તૃત નહિ એવું
ડાકુ પું. (હિ.) લુટારો, ધાડપાડુ
ડાકું વિ. અપમાનિત, બટ્ટો લાગેલું
ડોકું ન. ગરદન ઉપરનું સમગ્ર માથું (૨) (લા૦) ડોકિયું, હેરિયું
ઢૂંકું વિ. (જુઓ ઢૂંકડું) નજીક, દૂર નહિ એવું
તાકું ન. (અ. તાક) ગોખલો, હાટિયું
થકું વિ. અ. 'ને લીધે', 'ની વતી'
નાકું ન. કાણું (૨) સોયનું કાણું (૩) જકાત લેવાનું થાણું (૪) જ્યાં ઘણા રસ્તા મળતા હોય તેવું સ્થળ (૫) રસ્તાનો છેડો, કે પ્રવેશદ્વાર (૬) (લા૦) ગામમાં પેસવા બદલ અપાતો કર, જકાત [એવું
નીકું વિ. સ્વચ્છ (૨) સારું, પસંદ પડે
પક્કું વિ. (સં. પક્વ) ન ખોટાય એવી રીતે કરેલું-ઘીથી તળીને કે દૂધથી બાંધીને (રસોઈ ઇ૦) (૨) (લા૦) માહિતગાર, છેતરાય નહિ તેવું (૩) ખંધું, લુચ્ચું (૪) પુરેપૂરું (૫) પાકું, દૃઢ
પાકું વિ. (સં. પક્વ) કાચું નહિ- પાકેલું (૨) પુખ્ત (૩) મિષ્ટાન્નવાળું (જમણ) (૪) સ્પર્શથી ખોટાય નહિ એવું-ઘીમાં પકવેલું (૫) (લા૦) છેતરાય નહિ એવું, પહોંચેલ (૬) સારું જ્ઞાન ધરાવતું કે હોશિયાર (૭) દૃઢ, અડગ (૮) ક્યાસ વગરનું, બરોબર કરાયેલું, પરિપૂર્ણ (જેમ કે બાંધકામ, લખાણ, દસ્તાવેજ ઇ૦)

ફાંકું ન. બાકું (૨) લીટો (૩) છિદ્ર
ફિક્કું વિ. નિસ્તેજ (૨) નીરસ, મોળું
ફીકું વિ. ફિક્કું, નિસ્તેજ (૨) મોળું
બંકું વિ. છેલબટાઉ
બાકું (–ખું) ન. (જુઓ 'બખું') કાણું
બાંકું વિ. (લા૦) બંકું, છેલ, ફાંકડું (૨) ટેઢું, વિચિત્ર મગજનું–મીજાજનું (૩) સાહસિક (૪) નાજુક (કામ)
રાંકું વિ. જુઓ 'રાંક'
રોકું વિ. (જુઓ 'રુપ્ય') અમુકના જેવું, એટલી જ કીમતનું
વાંકું વિ. (સં. વક્ર) વક્ર, સીધું નહિ એવું, ટેડું (૨) (લા૦) સરળ નહિ એવું, કુટિલ (૩) અવળું, ખોટું, ઊંધું (૪) વિરુદ્ધ, સામે થયેલું (૫) ન. વાંધો, ગેરસમજ, અણબનાવ (૬) વાંકું એ, વક્રતા
શંકુ ન. (સં.) ઉપર જતાં અણિયાળા થતી જતી ગોળ બેઠકની ઘન આકૃતિ, (૨) હજાર અબજ (૩) સૂર્યયંત્ર (૪) સોયની અણી (૫) ટોચ, શિખર
શી(–શીં)કું ન. (સં. શિક્ય) (ખાદ્ય મૂકવાનો) અધ્ધર લટકાવાય એવો જોળી જેવો કાથી વ૦નો ગૂંથેલો ઘાટ
સૂકું વિ. (સં. શુષ્ક) શુષ્ક, ભીનાશ વિનાનું (૨) (લા૦) રૂક્ષ, દૂબળું
સૈકું ન. (સં. શતક) સેંકડો, સોનો જથો (૨) સો વર્ષનો સમય
ચાક્ પું. ન. (ફા૦) ચાકુ, ચપ્પુ
એકે(–કે) વિ. એકપણ
ઓ.કે. અ. (અં. O. K.) બહુ બરાબર, ઘણું સારું
કાંકે(–જે) અ. કેમ જે, કારણ કે
જોકે અ. (જો+કે) અગર જો (વિરોધી શરત કે વિધાન બતાવે છે), 'છતાં' અથવા 'પણ' સાથે સંબંધમાં વપરાય છે (જેમકે, જોકે તમે કહો છો તે ખરું હશે, પરંતુ મને નથી લાગતું. (૨) 'બલ્કે'થી ઊલટો ભાવ બતાવવા (બે વાક્યો વચ્ચે) વપરાય છે (જેમકે, તેણે આવવા કહ્યું જોકે એનું મન નથી)
બલ્કે અ. (ફા.) (જુઓ 'બલકે') એટલું જ નહિ પણ
શકે અ. (શકવું ઉપરથી) જાણે કે (પ.)
શાકે અ. (સં. શક ઉપરથી) શક સંવત પ્રમાણે
શિક્કે અ. સિક્કે, સુધ્ધાં, સહિત
શીકે(–ખે) અ. (જુઓ 'શિક્કે') સુધ્ધાં
સિક્કે અ. (જુઓ શિક્કે) સુધ્ધાં
હાંકે અ. જુઓ 'હાં' ૧. (૨) હાસ્તો
આંકો પું. (સં. અંક) નિશાનીની લીટી (૨) (લા૦) અડસટ્ટો (૩) હદ, નેક
એક્કો(–ક્કો) પું. રમવાનાં પાનાંમાંથી એક સંજ્ઞાવાળું પત્તું (૨) એક બળદ કે ઘોડાથી ખેંચાતું વાહન (૩) એકતા, સંપ (૪) વિ. પું. (લા૦) સૌથી બાહોશ અથવા કુશળ આદમી, શ્રેષ્ઠ પુરુષ (જુઓ 'એકકું')
કક્કો પું. ક અક્ષર (૨) મૂળાક્ષરોની આખી યોજના (૩) કક્કાનો દરેક અક્ષર લઈ બનાવેલી કવિતાની એક રચના (૪) (લા૦) પ્રાથમિક જ્ઞાન (૫) હઠાગ્રહ
કાકો પું. (જુઓ કાકા) બાપનો ભાઈ (૨) (વ્યંગમાં) દુશ્મન

કીકો પું. નાનો બાળક

કૂકો પું. (જુઓ 'કૂકરી') કીકરીનો ગોળ કકડો (૨) પથ્થરનો ગોળ કાંકરો

કોકો પું. (અં.) નાળિયેરની જાતનું એક ઝાડ (૨) એનું બીજ (૩) પીણા માટે કરાતી એની ભૂકી કે પીણું

કોકો પું. ઝભલું (૨) ચુંબન,- ડાકા

ઘોકો પું. (ઘોંકવું ઉપરથી) કોણીનો ગોદો, ઠોસો (૨) મુક્કો

ચૂકો સ્ત્રી. એક જાતની ભાજી

છેકો પું. છેકો (૨) છેકવાથી પડેલો લીટો કે ડાઘો

ચોકો પું. (સં. ચતુષ્ક) ચાર ખૂણાવાળી જગ્યા (૨) રસોઈ કરવા અબોટ કરેલી જગ્યા (૩) મારનારને સુવાડવા લીંપી તૈયાર કરેલી જગ્યા (૪) (લા૦) પક્ષ

ચોક્કો પું. ચારની સંજ્ઞાનું ગંજીફાનું પત્તું

છક્કો પું. (સં. ષટ્ક) ૬ ચિહ્નવાળું પત્તું (૨) ૬ દાણાવાળો પાસો (૩) (લા૦) હિંમત, શક્તિ

છેકો પું. ('છેકવું' ઉપરથી) છેકવા માટે દોરેલો લીટો, કાપ મૂકવા દોરેલો ચીરો

ઝીકો પું. ઝિકાળનો, સેકાંનો ભૂકો

ઝા(-ઝાં)કો પું. (ઝોકવું ઉપરથી) હેલો, હડસેલો (૨) આંખની ઝોક (૩) ત્રાજવાં ખોટાં નમાવવાની યુક્તિ

ટકો(-કો) પું. ત્રણ પૈસા (૨) રૂપિયો, નાણું (૩) સેંકડાના પ્રમાણમાં ગણતરી, 'પર્સન્ટેજ' (૪) ટક્કો, સાવ બોડું કેશરહિત માથું

ટાંકો પું (જુઓ 'ટાંકવું') બખિયો

ટિક્કો, ટીકો પું. (હિ ટિક્કા) ચાંલ્લો, મોટું ટીલું (૨) (લા૦) ડામ, ડિંગો

ટેકો પું. આધાર, આશ્રય (૨) આધારની વસ્તુ, થાંભલો (૩) (લા૦) ઠરાવનું સમર્થન કે અનુમોદન

ટોકો પું. જુઓ 'ટહુકો'

ઠેકો પું. નરવાં કે ડફ ઉપર જોરથી દેવાતો તાલ (૨) ઈજારો, દાણ, જગાત

ઠોકો પું. ('ઠોકવું' ઉપરથી) ઠોક, ટકો (૨) એનો અવાજ

ડક્કો પું. (અં. ડૉક; સર૦ 'ધક્કો' પણ) વહાણનો માલ ચઢાવવા ઉતારવા બાંધેલો ઘાટ,- ફુરજો (૨) દરિયા કે નદીના પાણી સામે રક્ષણ માટે બાંધેલો બંધ

ડંકો પું. નગારું (૨) ઘોડા વગેરેની પીઠ પર બે બાજુ લટકાવેલાં નગારાં (૩) (કા.) ટકોરો (૪) (લા૦) ફતેહનો અવાજ, ફતેહ [(૨) ધાડ

ડાકો પું. (જુઓ ડાકુ) લૂટારો, ધાડપાડુ

ડોકો પું. કાળનો સાંઠો

ઢી(-ટી)કો પું. (ગ્રા૦) મુક્કીનો માર

ઢેકો પું. ઊપસેલો ભાગ, ટેકરો (૨) શરીર પર ઊપસી આવી રહેલો હાડકાવાળો ભાગ (૩) કૂલો, ઢગરો

તાકો પું. ફાડ્યા વિનાનું આખું એકસરખું લૂગડું

તાકો પું. કાપડનું થાન

તાકો પું. (જુઓ તાકું) ગોખલો

તિક્કો પું. ગંજીફાનો તરિયો—એનું ત્રણનું પાનું

તુક્કો પું. નાની વાત, ટુચકો (૨) મનનો તરંગ (૩) (લા૦) બુઠ્ઠું તીર (૪)

માથે ઈંગોરું ઘાલેલું તીર

ધંક્કો પું. (સ્વા૦) હડસેલો (૨) (લા૦) નુકસાન (૩) ફેરો

ધક્કો પું. (અં. ડૉક ઉપરથી) ડક્કો દરિયે કે નદીએ માલ ચડાવવા–ઉતારવાની બાંધેલી જગ્યા, ફુરજો

ધોકો પું. જાડી ટૂંકી લાકડી (૨) ધોકણું (૩) (લા૦) ગડદો (૪) નુકસાન

ધોંકો પું. (જુઓ ધોખો) ધોખો, દગો

નેકો પું. (નેક ઉપરથી) નિયમ, વ્યવસ્થા (૨) ધારો (૩) હદ, પ્રમાણ

ફાકો પું. ફાકવું કે ફાકેલું એ, બૂકડો

ફાંકો પું. તોર, અભિમાન

ફુક્કો પું. (જુઓ 'ફૂગવું') મૂત્રાશય (૨) પરપોટો (૩) ફૂલેકો

ફોટો પું. જુઓ 'ફોટો.'

ફોકો પું. (લા૦) ભરવાડ

બુક્કો પું. હથેળીમાં ભરી મોમાં ભરાતો [બુકડો

બૂકો પું. બુકડો, ફાકો

ભુસ્કો પું. (રવા૦) કૂદકો, ભુસકો

ભુક્કો, ભૂકો પું. ચૂરો, ચૂર્ણ

માકો પું. ભાંગરો

મુક્કો પું. મૂઠીનો ઠોંસો, ગડદો

મોકો પું. (અ.) પ્રસંગ, લાગ

રુક્કો પું. (અ. રુક્અહ) ટૂંકી ચિઠ્ઠી (૨) ઘર વગેરેનું સરકારી દસ્તાવેજ, ખત

શક્કો પું. જુઓ 'સિક્કો' (૨) (અ. સિક્કહ=છાપ કે શક્લ=ચહેરો ઉપરથી) ચહેરો, સુંદર ભવ્ય ચહેરો (૩) ઘરેણાં વગેરેની ભભક

સક્કો પું. જુઓ 'સિક્કો' (૨) શાખ, છાપ (૩) ચહેરો (૪) રોફ, ભપકો

સક્કો પું. (જુઓ 'શકપો') પથ્થરની લખોટી

સાંકો પું. (જુઓ 'સાંખુ') માપનો અડસટ્ટો

સિક્કો પું. (અ) છાપ, મહોર (૨) ચલણી નાણું (૩) મોટી લખોટી

સૂકો પું. ('સૂકું' ઉપરથી) તમાકુનો ભૂકો, જરદો

સેકો પું. જુઓ 'સેકું'

હુક્કો પું. (અ. હુક્કા) તમાકુ પીવાનું એક નાળચાવાળું સાધન, હોકો

હુકો, હોકો પું. (જુઓ હુક્કો) હુક્કો

હોનો પું. જુઓ 'હોકાયંત્ર'

ખ

આંખ સ્ત્રી. (સં. અક્ષિ) ચક્ષુ, નેત્ર (૨) (લા૦) જોવાની શક્તિ, નજર (૩) નિશાન, ધ્યાન, દેખરેખ (૪) (કોઈ ચીજનું આંખ જેવું) નાનું કાણું છિદ્ર (૫) બીજની ગાંઠ (જેમકે શેરડીની)

ઈંખ સ્ત્રી. (સં. ઇક્ષુ) શેરડી

કુંખ સ્ત્રી. (સં. કક્ષા) બગલનો એક રોગ (૨) તત્સંબંધી, સજા

કાખ સ્ત્રી. (સં. કક્ષા) બગલ

કૂખ સ્ત્રી. (સં. કુક્ષિ) પેટનું પડખું (૨) (લા૦) પેટ, ગર્ભાશય

ખખ વિ. ખખડી ગયેલું, જર્ણ

ખંખ પું. ખંગ, બદલો (૨) (લા૦) પાયમાલી (૩) સ્ત્રી. ખંત (૪) ખંજવાળ, ચૂપ

ચાખ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચાક') રાખ, ધૂળ

ચોખ વિ. ન. (જુઓ 'ચોખું') મોટા

કદનું પણ ખાલી ખોખું
ગોખ પું. (સં. ગવાક્ષ) છજું, ઝરૂખો (૨) ગોખલો
ચખ ન. (સં. ચક્ષુ) આંખ (પ.)
ચોખ વિ. ચોખ્ખું (૨) સ્ત્રી. ચોખ્ખાઈ (૩) (લા૦) નિકાલ
જખ સ્ત્રી. (સં. ઝષ=માછલું) માછલું (લા૦) ફોગટ મહેનત
જોખ પું. (સં. જોષ) સુખ, આનંદ
જોખ સ્ત્રી. જુઓ 'જોક'.
જોખ ન. ('જોખવું' ઉપરથી) જોખવાનું કાટલું (૨) જોખવાની રીત, તોલ (૩) ત્રાજવું
ઝખ સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'જખ' (૨) ન. માછલું
ઝાંખ સ્ત્રી. (ઝાંખું ઉપરથી) ઝાંખાપણું (૨) (લા૦) બટ્ટો, લાંછન
ડખ ન. એક જાતનું જાડું કપડું (એનો કોટ બનાવે છે), 'ડક'
ડંખ પું. (સં. દંશ) ચટકો, દંશ (૨) ઘાનનો દાણો સડવાથી પડતું છિદ્ર (૩) આંકડો, ઝેરી કાંટો, અણી (૪) (લા૦) કીનો, વેર
ડૂંખ સ્ત્રી. કૂંપળ આગળ ફૂટતો ભાગ
દખ, દુખ ન. જુઓ 'દુ:ખ'
દુ:ખ ન. (સં.) સંકટ, કષ્ટ (૨) માનસિક આઘાત
ધખ સ્ત્રી. જુઓ 'ધક', તરસ
ધાંખ સ્ત્રી. (ધાંખવું ઉપરથી) ઝંખના, આતુરતા
ધોખં પું. ધ્રગો
નખ પું. (સં.) હાથપગનાં આંગળાંના ટેરવા પરનું હાડકું (૨) પશુ પંખીનો નહોર (૩) ન. વીસની સંજ્ઞા
નાંખ સ્ત્રી. (જુઓ 'નાખવું') ઊલટી, વમન
નોખ જુઓ 'નોક' માં.
પખ પું. (સં. પક્ષ) પક્ષ, તરફેણ
પંખ સ્ત્રી. (સં. પક્ષ) પાંખ (પ.)
પાખ સ્ત્રી. (સં. પક્ષ) પક્ષ, સહાયતા
પાંખ સ્ત્રી. (સં. પક્ષ) પક્ષીનો ઊડવાનો અવયવ (૨) લશ્કરની બે બાજૂમાંની એક (૩) છાપરાનો બે તરફનો બહાર પડતો ભાગ (૪) વિમાનના સમતોલ રાખતા બેઉ ભાગમાંનો પ્રત્યેક (૫) (લા૦) આશ્રયક પડખું
પૂંખ સ્ત્રી. (સં. પુંખ) છાપરાનો બે બાજૂ બહાર પડતો ભાગ, પાંખ
પ્રેંખ પું. (સં) ઝૂલો, હીંડોળો. (૨) પારણું (૩) સંગીતનો એક અલંકાર
બોખ સ્ત્રી. પાણી કાઢવાની ચામડાની ડોલ (૨) બગદાણું, મોટો ખાડો
ભખ પું. (સં. ભક્ષ્ય) ભક્ષ
ભખ અ. (રવા૦) એવા અવાજથી (૨) તરત
ભીખ સ્ત્રી. (સં. ભિક્ષા) ભીખવું એ (૨) ભીખીને મેળવેલી વસ્તુ
ભૂખ સ્ત્રી. (સં. બુભુક્ષા) ક્ષુધા (૨) (લા૦) તીવ્ર ઇચ્છા
ભેખ પું. સ્ત્રી. (સં. વેષ; સર૦ હિં.) (લા૦) સંન્યાસનો વેષ, સંન્યાસની દીક્ષા (૨) બાવો, ફકીર
ભેખ સ્ત્રી. જુઓ 'ભેખડ,' કરાડ
મખ પું. (સં.) યજ્ઞ
મા(-માં)ખ(-ખી) સ્ત્રી. (સં. મક્ષિકા) એક ઊડતું નાનું જીવડું
મુખ ન. (સં.) મોં (૨) ચહેરો (૩)

આગલો કે ઉપરનો ભાગ (૪) નદી જ્યાં દરિયાને મળે તે સ્થાન (૫) નાટકનું મૂળ કારણ કે બીજ—નાટકની પાંચ સંધિઓમાંની પહેલી એક સંધિ (કા૦ શા૦)

મૂર્ખ વિ. (૨) પું. (સં) બેવકૂફ, અક્કલહીન (૨) અભણ

મેખ સ્ત્રી (ફા.) ખીલી (૨) ફાચર

મોખ પું. (જુઓ 'મોકો') પ્રસંગ, લાગ (૨) સારો મોખરો, વિશિષ્ટ સ્થાન (૩) (લા૦) વેત, અનુકૂળતા, ગોઠવણ

મોખ પું. તંબૂરાનો વાંસ

યખ પું. (ફા.) બરફ

રખ વિ. ત્રણનો વેપારી સંકેત

રખ પું. (સં. ઋષિ) જૈન યતિ

રાખ સ્ત્રી. રાખોડી, વાની

રાખ સ્ત્રી. રખાત (૨) રાખવું એ

રુખ પું. (ફા.) ગાલ (૨) ચહેરો, શિકલ (૩) (લા૦) પક્ષપાત, વલણ

રૂખ સ્ત્રી જુઓ 'રુખ' (૨) અટકળ (૩) વિચાર, અભિપ્રાય (૪) બજારનું વલણ, ભાવતાલ (૫) યોગ્ય પ્રસંગ, મોખ

રૂખ ન. (સં. વૃક્ષ) નાનું ઝાડ–છોડ

રેખ સ્ત્રી. (સં. રેખા) રેખા (૨) દાંતે જડાવેલી સોનાની ટપકી (૩) નાની ખીલી (૪) અ. જરાયે (૫.)

રોખ પું. ઇચ્છા, આકાંક્ષા

રોખ પું. (સં. રોષ) દમામ, રોફ

લાખ પું. (સં. લક્ષ) સો હજાર

લાખ સ્ત્રી. (સં. લાક્ષા) ખાખરો પીપળો બોરડી વગેરે ઉપર થતા કીડાઓએ બનાવેલો એક રાતા પદાર્થ

લીખ સ્ત્રી. (સં. લિક્ષા) માથામાં થતાં જૂ નામનાં જંતુનાં ઈંડાં

લૂખ સ્ત્રી. જુઓ 'લૂ'.

લેખ પું. (સં.) લખેલું એ, લખાણ (ઉદા૦ શિલાલેખ, વિધિના લેખ) (૨) ખત, કરારનું લખાણ (૩) નિબંધ, 'આર્ટિકલ'

વખ ન. (સં. વિષ) વિષ, ઝેર

વાખ પું. તાડછાંના દોરા જેવા રેસા (૨) (સુ.) શીંગની બાજૂની નસો

વિખ ન. (સં. વિષ) વિષ, ઝેર

શંખ પું. (સં.) એક જાતના દરિયાઈ પ્રાણીનું કોટલું–જેને ફૂંકવાથી અવાજ થાય છે. (૨) આંગળી ઉપરનું એના આકારનું ચિહ્ન (૩) (લા૦) મૂર્ખ

શાખ સ્ત્રી. (સં. સાક્ષ્ય) સાક્ષીની સહી (૨) (લા૦) આબરૂ, વટ

શાખ સ્ત્રી. (સં. શાખા) ડાળી (૨) અટક, અવટંક

શીખ સ્ત્રી. (સં શિક્ષા) શિખામણ (૨) (લા૦) વિદાયગીરી કે એ વેળા અપાતી ભેટ

શીખ (ફા. સીખ) અણીદાર પોલો લોઢાનો સળિયો (થેલામાંથી અનાજ કાઢવા માટેનો)

શીખ પું. (સં. શિષ્ય) ગુરુ નાનકના સંપ્રદાયનો અનુયાયી

શેખ પું. (અ.) આરબોની ટોળીનો ઉપરી (૨) મુસલમાનોની એક જાતનો આદમી (૩) એક મુસલમાની અટક

શોખ પું. (જુઓ 'શોક' અ.) હોંસ, ઇચ્છા, કોડ (૨) મોજમઝા, રંગરાગ

સખ ન (જુઓ 'સુખ') જંપ, સુખ
સાખ સ્ત્રી. (સં. સાક્ષ્ય) સાક્ષી, શાખ
સાખ સ્ત્રી. (સં. શાખા) બારણાના ગોકળાના ઊભા ટેકા (૨) (લા૦) બારણું, આંગણું
સાખ સ્ત્રી. (સં. 'શાખા' ઉપરથી) ઝાડ ઉપર જ પાકેલું ફળ, સાખોડું
સીખ સ્ત્રી. (ફા.) જુઓ 'શીક'
સુખ ન. (સં.) તન મનને ગમે તેવો કામનાની સિદ્ધિનો આનંદ (૨) શાંતિ, નિરાંત (૩) આકની સંજ્ઞા
આખા(-ખી) પું. બ. વ. (સં. અક્ષત) અક્ષત, વણભાંગેલા ચોખા કે દાણા
ઓખા સ્ત્રી (સં. ઉષા) (સંજ્ઞા) અનિરુદ્ધની પત્ની ઉષા (૨) ન. જુઓ 'ઓખામંડળ', દ્વારકાનો પ્રદેશ
ઠખા સ્ત્રી. (સં. કુખ્યાતિ) નિંદા
કખા પું. (સં. કષાય) ઉકાળો, કાઢો (૨) ભગવો રંગ (૩) અસ્વચ્છતા (૪) વિ કષાય ભગવું (૫) વિ. તૂરું, [કસાણું
કેખા પું. મનોવિકાર
કાખા સ્ત્રી. નડતર (દાવામાં પ્રતિપક્ષને હરાવવા માટે આણેલી)
ખાંખાં ન. બ. વ. (ફા.) ફાંફાં
ચોખા પું. બ. વ. ડાંગર ભરડીને કઢાતું એક અનાજ
ઝંખા સ્ત્રી. ઝંખના (૫)
તીખાં ન. બ. વ. મરી (૨) મરચાં
દેખા સ્ત્રી. ('દેખવું' ઉપરથી) દેખાવું, પ્રત્યક્ષ જણાવું એ
પંખા સ્ત્રી. (જુઓ 'પંખ') પાંખ (૨) ન. કબૂતરની એક જાતનું નામ

ભાખા સ્ત્રી. (સં. ભાષા) ભાષા, બોલી (૨) પ્રાકૃત ગણાતી બોલી (જૂની ગુજરાતી, જૂની વ્રજ વગેરે)
મોખા પું. બ. વ. જુઓ મારા', બાકાં
રેખા સ્ત્રી. (સં.) લીટી, આંકો
શાખા સ્ત્રી. (સં.) ડાળી (૨) વિભાગ (૩) જુદાં જુદાં ગોત્રો કે મંડળોમાં પ્રચલિત વેદની સંહિતાનો પાઠ કે ક્રમભેદ [(૩) જાત, રાગ
શિખા સ્ત્રી. (સં.) ચોટલી (૨) છોગું
સખા પું. (સં.) મિત્ર [મૂર્છના
સુખા સ્ત્રી. (સં.) ગાંધાર ગ્રામની એક
ઋખિ } પું. (સં. ઋષિ) ઋષિ, મુનિ
રુખિ } (૨) ગુરુ [સિક્કો
ઓખી સ્ત્રી. સૌરાષ્ટ્રનો એક અસલી
કાખી સ્ત્રી, (-ખું) ન. જુઓ 'કાખ'
ખાખી વિ (જુઓ 'ખાકી') (૨) ખાલી નિર્ધન (૩) ન. ખાખી રંગનું લૂગડું
ખીખી અ. (રવા૦) એવો અવાજ કરીને (૨) સ્ત્રી. ખીખી હસવું એ (હાંસીમાં)
ઝાંખી સ્ત્રી. ('ઝાંખવું' સ. ક્રિ. ઉપરથી) ઝાંખો ખ્યાલ કે દર્શન (૨) છાનું-માનું જોવું એ (૩) ભાવપૂર્વક દર્શન
તીખી સ્ત્રી (ફા) ઘોડીની એક જાત
દુખી, દુઃખી વિ. દુ:ખથી પીડાતું
દોખી વિ. (સ. દોષિત) દોષિત, ગુનેગાર
નખી વિ. ('નખ' ઉપરથી) અણીદાર નખવાળું (૨) સ્ત્રી. મઢેલો નખ (૩) વાદ્યના તાર વગાડવાની તારની રીટી (૪) નખિયું (૫) ન એ નામનું આબુ પહાડ ઉપરનું તળાવ (સંજ્ઞા)
પંખી ન. (સ. પક્ષિન્) પક્ષી

પાખી (-ખે) અ. (જુઓ 'પખે') સિવાય
ભૂખી વિ. સ્ત્રી. જુઓ 'ભૂખ્યું'
મા(-માં)ખી સ્ત્રી. જુઓ 'માખ'
મુખી પું. (સં. મુખિન્) અગ્રેસર, નાયક (૨) ગામનો વડો (એક સરકારી અધિકારી)
મેખી વિ. (૨) પું. અફીણી
રખી પું. (સં. ઋષિ) ભંગી (ફા.)
લખી સ્ત્રી. (ફા.) ઘોડીની એક જાત
લાખી વિ. ('લાખ' ઉપરથી) લાખ જેવા રંગવાળું (૨) લાખનું બનાવેલું
લાખી વિ. ધનવાન, ઉદાર (૩) અસંખ્ય
લેખી વિ. (સં. લિખિત) લેખિત લખાણના રૂપમાં હોય એવું
શિખી પુ. (સં) મોર
શેખી સ્ત્રી. (ફા.) પતરાજી, બડાઈ
સખી સ્ત્રી. (સં.) સાહેલી, સહિયર
સખી વિ. (અ.) દાની, ઉદાર
સાખી સ્ત્રી. બે પંક્તિનો એક પ્રકારનો છંદ (૨) ગરબી-રાસ વ૦માં આવતી લંબાવીને ગાવાની ટૂંકી પંક્તિઓ [પૂરનાર
સાખી પું. (સં. સાક્ષિન્) સાક્ષી
સુખી વિ. (સં. સુખિન્) સુખવાળું, દુઃખ
આખુ પું. (સં.) ઉંદર [વિનાનું
આખું વિ. (સં. અક્ષત) ભાંગ્યા વિનાનું, અખંડ (૨), પૂરું, સળંગ
ખોખું ન. અંદરથી પોલું ને સાર-ગર જે કાંઈ હોય તે જેમાંથી કાઢી લીધેલું હોય તે ફાંફું (૨) એવી ખાલી તકલાદી પેટી (૩) કાગળ અને લૂગડું લાહીથી ચોપડી બનાવેલો પાવડીનો ઘાટ (૪) કકડાઓની બનાવેલી પાઘડી (૫) ભરપાઈ થઈ ગયેલો હૂંડીનો કાગળ (૬) નમૂનો, બીબું (૭) કાચું લખાણ, મુસદ્દો (૮) કલેવર, હાડપિંજર
ચોખ્ખું વિ. સ્વચ્છ (૨) ભેળ વગરનું (૩) (લા૦) સાચું, પ્રામાણિક (૪) ખુલ્લું, સ્પષ્ટ
ઝાંખું વિ. અસ્પષ્ટ આછું (૨) ઓછા પ્રકાશવાળું (૩)(લા૦) નિસ્તેજ, ફિક્કું
ડખું ન. ('ડખો' ઉપરથી) શાક વગેરે નાખી કરેલી દાળ કે કઢી
તીખું વિ (સં તીક્ષ્ણ) ધમધમારિયું. જીભ ચચરે એવું (૨) (લા૦) પાણી-વાળું, તેજ, જલદ (૩) ઉગ્ર, ગરમ મીજાજનું (૪) ન. ખરું લોઢું, પોલાદ
નોખું વિ. અલગ, જુદું [તરફેણ
પખુ ન. (જુઓ 'પખ') પક્ષ (૨) ઓથ,
પાંખું વિ. છૂટું-આછું
પાંખું ન. (પાંખ' ઉપરથી) ચપ્પુનું પાનું (૨) કોઈપણ હથિયારનું પાંખિયું
બખું ન. (જુઓ 'બખારું') બાકોરું, બગુ (સ)
બખુ ન જાવા સુમાત્રા-અરબસ્તાન વગેરે દેશ (૨) (લા૦) એ દેશોમાં જઈ મેળવેલી સંપત્તિ (૩)(લા૦) અમનચમન
બાખું વિ. (જુઓ બાકું) રંગીલું
બાખું ન. (જુઓ બાકું) કાણું
બોખું વિ. દાંત પડી ગયા હોય એવું
ભિખ્ખુ પું. (પાલિ, સં. ભિક્ષુ) બૌદ્ધ
મેખુ ન. અફીણ [સાધુ-ભિક્ષુક
રોખું વિ. જુઓ 'રોકું'
રોખુ ન. બગતણું, લાકડાં

લાખું ન. (સં. લક્ષ્મન્) શરીર ઉપરનું જન્મથી પડેલું કાળાશ મારતા રંગનું ધાબું
લાખું વિ. વગર નોતર્યે જમવા આવી પહોંચેલું ગરીબ (માણસ)
લૂખું વિ. (સં. રુક્ષ) ચીકાશ વિનાનું (૨) રસ વિનાનું (૩) (લા૦) નિર્ધન, ખાલી (૪) પ્રેમરહિત
લેખું ન. (સં. લેખ્ય) હિસાબ મોંએ ગણાય તેવો ટૂંકો-સહેલો હિસાબ (૨) ગણતરી, હિસાબ (૩) (લા૦) ગજું
વખું ન. (સં. પક્ષ) પક્ષ (૨) ઓથ (૩) વગ
સાંખું ન. (જુઓ 'સાંખવું') માપ (૨) ખેડીને પડતર રાખેલું ખેતર
ખૂંખૂં ન. (રવા૦) ખૂંખારવાનો કે ખાંસીનો અવાજ
અખે વિ. (સં. અક્ષય) અક્ષય, જેનો નાશ નથી તેવું [અવાજ
ખેંખેં અ. (૨) સ્ત્રી. (રવા૦) ઉધરસનો
નખે અ. નહિ (સુ.)
પખે અ. (સં. પક્ષ) સિવાય, પાખે
રખે અ. કદાચ, કદાપિ
લેખે અ. ('લેખું' ઉપરથી) હિસાબે, પ્રમાણે (૨) પ્રીત્યર્થે, વાસ્તે, ખાતે
વિખે અ. જુઓ 'વિષે' (પ.)
શીખે અ. (જુઓ 'શીકે') સુધ્ધાં
ઓખો પું. (કા) શીળી ઓરી અછબડા જેવો સંચારી રોગ
ખખ્ખો પું. ખકાર (૨) (તુચ્છકારમાં) ક્ષત્રિય કે ક્ષત્રિય કોમનો માણસ
ખોખો સ્ત્રી. એક રમત, ખો
ગોખો પું. (સં. ગવાક્ષ) પક્ષીનો માળો
જોખો પું. (જુઓ 'જોખ') સુખ, મઝા
જોખો પું. (જોખમ પરથી) (કા.) જોખમ
ડખો પું. (રવા૦) જુઓ 'ડખું' (૨) (લા૦) ગોટાળો, ખીચડો (૩) વાંધો, ઝઘડો [શંકા
ધાંખો પું. કાળજી, ચિંતા (૨) વહેમ,
ધોખો પું. રોષ (૨) નુકસાન (૩) ચિંતા (૪) દગો
પંખો પું. (સં. પક્ષક) વીંજણો (૨) ઇલેક્ટ્રિક 'ફેન' (૩) પાંખાળું યંત્ર (૪) સાયકલ મોટર ઇ૦ના પૈડા ઉપરનું
પાખો પું. કરેવાળો [ઢાંકણ
રખો પું. (સં રક્ષક) ગામનો કે ખેતરનો રખેવાળ, ચોકીદાર
લાખો પું. (જુઓ 'લાખેણું') સુલક્ષણ- વંતો માણસ, લાખેણો
વખો પું. (સં. વિષય=લાલસા) (લા૦) ભૂખમરાનું સંકટ (૨) સંકટ
વાખો પું જુઓ વખો' (૨) મરકી
શખ્ખો પું. (જુઓ 'શક્કો') લખોટી (એની રમતમાં બોલાય છે) (૨) જુઓ 'શક્કો' અર્થ ૨-૧
સાખો પું. (સં સાક્ષ્ય) લોકનો અભિ- પ્રાય કે છાપ (૨) (લા૦) ફંફાસ, કજિયો (૩) ગજબ' [સંકેત
સાંખો (સં. સંખ્યા) એકનો વેપારી

ગ

અગ વિ. (સં.) ગમન ન કરી શકે એવું સ્થિર (૨) પું. પર્વત (૩) સર્પ (૪) ન. ઝાડ
અંગ ન. (સં) શરીરનો અવયવ (૨) (૩) ભાગ (૪) જાત, પંડ, પોતે
આગ પું. આવરો, આવવું એ
આગ સ્ત્રી. (સં. અગ્નિ) અગ્નિ, દેવતા (૨) (લા૦) અગન, લાય, બળતરા (૩) અકસ્માત કાંઈ બળી ઊઠે ને ભડકે લાગે તે (૪) (લા૦) ક્રોધ ઝનૂન દાઝ કે એવા ગુસ્સાની લાગણી
કાગ પું. (સં. કાક) કાગડો
કાંગ સ્ત્રી (સં. કંગુ) એક જાતનું ધાન્ય
ખગ પું. ન. (સં.) પક્ષી (૨) પું. ગ્રહ (૩) તારો (૪) સૂર્ય (૫) દેવ (૬) નવની સંજ્ઞા [ગેંડાનું શિંગડું
ખડ્ગ ન. (સં) તરવાર, ખાંડું (૨)
ખંગ પું. ખડૂકલો, ઢગલો (૨) (લા૦) દાઝ, વેર (૩) ખંખ, બદલો (૪) ખંત, ખાંત
ખંગ વિ. (જુઓ 'ખંજ') લૂલું
ખાંગ પું. ખાંગડો, ઠૂંઠો (૨) અતિ ગરમીથી પીગળી ગયેલો ઈંટ કે નળિયાનો ટુકડો, કીટો
ગર્ગ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) એક પ્રાચીન ઋષિ (૨) યાદવોના પુરોહિત
ગંગ સ્ત્રી. (સ. ગંગા) (સંજ્ઞા) નદી (૨) પું. (સં. ગાંગ) એક હિંદી કવિ
ચંગ વિ. (સં.) સ્વચ્છ (૨) મજેદાર (૩) તંદુરસ્ત
ચંગ પું (ફા.) મોંથી પકડીને વગાડવાનું એક વાજિંત્ર, મોચયંગ (૨) વગાડવાની પિત્તળની તકતી, તાળ. (૩) પતંગનું પૂંછડું (૪) ગંજીફાની એક રમત (૫) ન. ઘંટ
ચાગ પુ. (ફા.) ખોટું લાડ, ચાગલાઈ
છ(-છા)ગ પું. (સં.) બકરો, છાગ
જગ ન. (સં. જગત્) જગત
જગ સ્ત્રી. (જુઓ જગા) જગ્યા (પ.)
જંગ પું. (ફા.) મોટી લડાઈ, યુદ્ધ (૨) (લા૦) ધાંધલ, કંકાસ
જાગ પું. (સ. યાગ) યજ્ઞ (૨) રન્નાદે (જવારા) વ૦ નું સ્થાપન વગેરે
જાગ સ્ત્રી. (જુઓ 'જગ્યા') જગ્યા
જાગ સ્ત્રી. ('જાગવું' ઉપરથી) જાગવું એ, જાગરણ
જુગ પું. (સં. યુગ) જમાનો
જુગ ન. (સં. યુગ) જોડ, જુગલ
જોગ(-ગું) વિ. (સં. યોગ્ય) જોગું, લાયક, છાજતું (છઠ્ઠીના નામ સર્વનામ કે સામાન્ય કૃદંત સાથે નામયોગી અવ્યય પેઠે વપરાય છે; ઉદા૦ 'લખવા જોગ' (બાબત), 'ખાવા જોગ' (ફળ), 'તમારા જોગ' (કામ) (૨) માટેનું-ના-તરફનું (ઉદા૦ શાહજોગ, નામજોગ (હૂંડી) (૩) અ. પ્રતિ, તરફ (ઉદા૦ મંત્રી જોગ)
જોગ પું. જુઓ 'યોગ' (૨) જોગવાઈ (૩) વણાટમાં તાણાના ક્રમવાર તાર તળેઉપર કરી સાધવામાં આવતી ચોકડી જેવી ભાતીની ગોઠવણ
ટંગ, ટાંગ સ્ત્રી ટાંગો, પગ

ઠગ વિ. ઠગનારું (૨) એ નામની લુટારાની એક જાતનું (૩) પું એ જાતનો માણસ (૪) દેખનાર
ડગ સ્ત્રી. ડગવું એ, અસ્થિરતા
ડગ ન. ડગલું, કદમ
ડાંગ સ્ત્રી. (દે. ડગા) લાંબી મજબૂત લાકડી, ડાંગેરું
ડાંગ ન (સંજ્ઞા) ઝાડીવાળો એક ડુંગરી પ્રદેશ (સુરત જિલ્લાની સરહદે)
ડિંગ સ્ત્રી. ન. ખોટી કે બનાવટી વાત, ગપ
ઢગ પું. ઢગલો, ગંજ (૨) વિ. (કા.) ઘણું
ઢગ પું. સ્ત્રી. (કા.) (૨) આણું, આણામાં આવેલા માણસો
ઢંગ પું. બ. વ. વર્તન, રીતભાત (૨) ચેનચાળા, ઢાળા (૩) રીત, ઢબ
ઢોંગ પું. હોય એના કરતાં જુદી જાતના વર્તનનો દેખાવ, ધુતારાવેડા
તંગ વિ. (ફા.) ભિડાતું, ચપસીને આવી રહેતું (૨) તાણેલું, કસેલું (૩) છૂટ-વગરનું (નાણાં કે વેપારના વિષયમાં) (૪) કાયર, કંટાળેલું (૫) પું. ઘોડા વગેરે જીન ખસી ન જાય એ માટે તે તે પ્રાણીને પેટે કસીને બાંધેલો પટ્ટો
તાગ પું. છેડો, અંત, નિવેડો (૨) પાણીના ઊંડાણનો ક્યાસ.
તાગ પું. (સં. ત્યાગ) પરણીને વિદાય થતા વર તરફથી ભાગોળે કન્યાપક્ષના ભાટ બ્રાહ્મણોને અપાતી દક્ષિણા કે લાગો
તુંગ વિ. (સં.) ઊંચું (૨) પું. પર્વત (૩) ન ટોચ, શિખર
તેગ સ્ત્રી. (ફા.) નાની તલવાર, કટાર
ત્યાગ પું. (સં.) તજવાની ક્રિયા (૨) સંન્યાસ (૩) દાન (૪) લગ્નાદિ પ્રસંગે અપાતો બાંધેલો લાગો, તાગ
ત્રાગ પું. તાગડો, તાંતણો
દંગ વિ. (ફા.) દિંગ, ચકિત
દિંગ વિ (જુઓ 'દંગ') ચકિત, છક
દુર્ગ વિ. (સં.) દુર્ગમ (સ્થાન) (૨) પું. કિલ્લો
દેગ પું. (ફા.) મોટો દેગડો (૨) સ્ત્રી. દેગડી, તાંબાનું એક વાસણ, ચરવી
નગ પું (સં.) પર્વત (૨) સાતની સંજ્ઞા
નંગ ન. (ફા. નગ) એક વસ્તુ (૨) પહેલ પાડેલો હીરો (૩) (લા૦) મૂર્ખ માણસ (૪) લુચ્ચો કે ખંધો
નાગ પું. (સં.) ફેણવાળો સાપ (૨) પાતાળમાં રહેતો એક જાતનો કાલ્પનિક સર્પદેવ (૩) હાથી (૪) શકલોકોની એક શાખાનો માણસ (૫) આસામની એક આદિવાસી જાતનો પુરુષ
નેગ પું. (હિં.) વૈષ્ણવ મંદિરોમાં ઠાકોરજીને નિત્ય ધરાવવાના પદાર્થો કે એની કીમતનો મુકરર કરેલો અંદાજ
પગ પું. (સં. 'પદાગ્ર') પ્રાણીનો ચાલવાનો અવયવ, ટાંગો (૨) (લા૦) અવરજવર (૩) મૂળ
પાગ પું. (જુઓ 'પગ') પગ (પ.)
પાગ સ્ત્રી. (જુઓ 'પાઘ') પાઘ
પૂગ પું. (સં) સમૂહ, ઢગલો (૨) મંડળ (૩) ન. સોપારી કે એનું ઝાડ
પ્રાગ્ અ. (સં.) પહેલાં, અગાઉ
પ્લેગ પું. (અં.) એક ચેપી ગાંઠિયો

તાવ, મરકી, મહામારી
ફાગ પું. (સં. ફલ્ગુ) વસંત (૨) હોળી-નાં શૃંગારી ગીતો કે બોલાતા અપશબ્દ
ફાંગ સ્ત્રી. એક છોડ
ફૂગ, ફૂંગ સ્ત્રી. ('ફૂગવું' ઉપરથી) ઊમ
બગ પું. (સં. બક) બગલો
બંગ સ્ત્રી. (સં. વંગ) કલાઈ (૨) કલાઈની ભસ્મ (૩) પું. (સંજ્ઞા) બંગાળ પ્રાંત
બંગ પું. રીત, તરેહ (૨) તર્ક, બુટ્ટો (૩) નમૂનો, ભાત (૪) વિ. (લા૦) નાગું, નિર્લજ્જ
બાગ પું. (ફા.) મોટો બગીચો, ઉદ્યાન
બાંગ સ્ત્રી. (ફા.) નમાજનો સમય સૂચવ-વા મુલ્લાંએ કરેલો પોકાર (૨) (લા૦) ગપ
બૅગ સ્ત્રી. (અં.) થેલી (૨) ટૂંકપ્રવાસની પેટી (લોખંડની કે ચામડાની)
ભગ ન. (સં.) નસીબ, સદ્‌ભાગ્ય (૨) ઐશ્વર્ય વીર્ય યશ શ્રી જ્ઞાન વૈરાગ્ય એ છનો સમૂહ (૩) કાણું, છિદ્ર (૪) સ્ત્રીની ગુહ્યેંદ્રિય (૫) ક્ષત, વ્રણ (૬) સૂર્યનાં બાર રૂપોમાંનું એક, સૂર્ય
ભર્ગ ન. (સં. ભર્ગસ્) તેજ
ભંગ પું. (સં.) ભાંગવું, તૂટવું (૨) તોડવુ (૩) નાશ (૪) વિઘ્ન (૫) વાંક, વળાંક
ભંગ સ્ત્રી. (સં. ભગા) ભાંગ
ભાગ પું. (સં.) અંશ, હિસ્સો (૨) પુસ્તકનો હિસ્સો; ઉદા૦ ભાગ પહેલો (૩) ભાગાકાર (ગ.)
ભાંગ સ્ત્રી. (સં. ભંગા) ગાંજાની કળી તથા પાંદડાં (૨) એનું બનાવેલું પીણું
ભૃંગ પું. (સં) ભમરો (૨) એક પક્ષી (૩) અભિષેકનો કળશ
ભેગ પું. મિશ્રણ, ભેળ
ભોગ પું. (સં.) ભોગવવું એ (૨) ભો-ગવવાની સામગ્રી (૩) દેવને ધરવાની સામગ્રી (૪) પ્રત્યેક નિયત સમયે ભોગ સરાવ્યા પછી કરાવવામાં આવ-તાં ઠાકોરજીનાં દર્શન (૫) સર્પની ફેણ (૬) (લા૦) માઠી દશા (૭) બલિદાન
મગ પું. (સં. મુદ્‌ગ) મગ, એક કઠોળ
મગ પું. માર્ગ (પ.) (૨) સ્ત્રી. બાજુ, તરફ (૩) અ. ભણી, તરફ
મંગ પું. ડુંગરો, ટેકરો, મંગરો
માગ પું. (સં. માર્ગ) રસ્તો (૨) જગ્યા (૩) મોકળાશ (૪) અંતર
માગ સ્ત્રી. ('માગવું' ઉપરથી) માંગ, માંગણી ખપત (૨) ઉઘરાણી
માર્ગ પું. (સં) રસ્તો (૨) રૂઢિ (૩) મત સંપ્રદાય (૪) સંગીતનો એક પ્રકાર, જૂનું ને શિષ્ટ સંગીત
માંગ વિ. (જુઓ માગવું). આઠ (વેપારી સંકેત) (૨) સ્ત્રી. માગ માગણી (૩) સેંથો (૪) ચોટલાની જમણા તરફની લટો, લગણા આગળ પાડેલાં પટિયાં, મોગ
માંગ પું. (સં. માતંગ) મધ્યપ્રાંતની એક હરિજન જાતનો માણસ
મૃગ પું. ન (સં.) પશુ (૨) હરણ (૩) ન. મૃગશીર્ષ, પાંચમું નક્ષત્ર
મોગ પું. સ્ત્રી. બંને લમણા ઉપરની લટો, [માંગ
મોગ પું. (સં. મુદ્‌ગ) મગ
યાગ પું. (સં.) યજ્ઞ

યુગ પું. (સં.) પૌરાણિક રીતે પાડેલા કાળના લાંબા ચાર વિભાગોમાંનો દરેક (સત્ય, ત્રેતા, દ્વાપર, કલિ) (૨) પાંચ પાંચ વર્ષનો વિભાગ (૩) (લા૦) જમાનો (૪) ન. યુગલ, યુગ્મ
યોગ પું. (સં.) મેળાપ, સંગમ (૨) ઉપાય, ઇલાજ (૩) પરમાત્મા સાથે સંબંધ કરવાનો ઉપાય (૪) ચિત્ત-વૃત્તિનો નિરોધ (૫) ઇંદ્રિયો ઉપર કાબૂ રાખી આસન વગેરેની કરવામાં આવતી ક્રિયા (૬) યોગશાસ્ત્ર (૭) અવસર, પ્રસંગ, લાગ (૮) સૂર્ય કે ચંદ્રના અમુક સ્થાનમાં આવવાથી થતા ૨૭ વિશિષ્ટ અવસરમાંનો દરેક (જ્યો.) (૯) વ્યુત્પત્તિ (વ્યા.) (૧૦) મન વાણી અને કાયાની પ્રવૃત્તિ (જૈન)
રગ સ્ત્રી. (ફા.) નસ (૨) (લા૦) મનો-વૃત્તિ, વલણ (૩) હઠ
રગ પું. સ્ત્રી. ન. (અં.) ધનસ
રંગ પું. (સં. ફા.) લાલ પીળા વગેરે વર્ણ કે એની ભૂકી કે પ્રવાહી (૨) (લા૦) પટ, અસર (૩) આનંદ, મસ્તી, તાન (૪) કેફ, નશો (૫) પ્રીતિ, સ્નેહ (૬) રંગભૂમિ (૭) રણાંગણ (૮) આબરૂ, વટ
રાગ પું (સં.) મોહ, મમતા, આસક્તિ (૨) ગમો, મેળ, બનાવ (૩) ક્રોધ, ગુસ્સો (૪) લાલ રંગ (૫) મનોરંજન થાય તેવી ગાવાની વિશિષ્ટ રીત (સંગીતમાં મુખ્ય ૭ ગણાય છે: જુઓ 'ખટરાગ') (૬) અવાજ, સૂર
રિંગ સ્ત્રી. (અં.) વીંટી (૨) રમતગમત કે અખાડાની યા સૈરબજારની અંદરની જગ્યા (મોટે ભાગે વર્તુલાકાર)
રોગ પું. (સં.) તંદુરસ્તીમાં બગાડો, વ્યાધિ [સુનરની આંટી
લગ સ્ત્રી. ટેકણ, ટેકો (ગોઝારો) (૨)
લાગ પું. આધાર, ટેકણ (૨) તાકડો, દાવ, પ્રસંગ (૩) યુક્તિ (૪) વચાળ (૫) વિ. અ. (ફા.) એટલું તો, એવું તો
લાંગ સ્ત્રી. સ્ત્રી. (સં. લંકા) વટાણા જેવું એક કઠોળ
લિંગ ન. (સં.) ચિહ્ન (૨) જાતિ (વ્યા) (૩) સાધન, હેતુ (ન્યા.) (૪) મહાદેવની લિંગાકાર મૂર્તિ (૫) પુરુષની ઇંદ્રી (૬) લિંગદેહ
વગ પું. સ્ત્રી. જુઓ 'વગ-વસીલો' (૨) પક્ષ, તરફેણ (૩) (લા૦) જગ્યા, સગવડ (૪) તક, અવસર
વર્ગ પું. (સં.) મોટા સમુદાયનો એક ભાગ (૨) જાત પ્રમાણે પાડેલા જથા-માંનો પ્રત્યેક (૩) શ્રેણી, કોટિ, કક્ષા (૪) મધ્યકાલીન ગુજરાતી કવિતામાં 'સર્ગ' ને સ્થાને પ્રયોજાતું પ્રકરણ-નામ (૫) શાળામાં શ્રેણીવાર વિદ્યા-ર્થીઓને ભણવા બેસવાનો ઓરડો (૬) 'સ્ફૂવેર' (ગ.) [બંગ-બંગાળ દેશ
વંગ સ્ત્રી. (સં.) કલાઇ (૨) પું. (સં.)
વાગ સ્ત્રી. (સં. વાક્) વાણી
વાગ સ્ત્રી. (સં. વલ્ગુ) લૂગડાં ઘરેણાંથી સજાયેલી સીમંતિની (નાગરોમાં)
વાગ સ્ત્રી. (સં. વલ્ગા) ઘોડાની લગામ
વેગ પું. (સં.) ગતિ, ઝડપ (૨) જુસ્સો જોસ (૩) ચસકો, સણકો (૪) ત્રાસ

તાપ [અપંગ

વ્યંગ વિ. (સં.) એકાદ અંગ વિનાનું,

વ્યંગ પું. (સં.) વ્યંજનાયુક્ત વચન (૨) (લા૰) કટાક્ષવચન

શગ સ્ત્રી. (સં. શિખા) દીવાની જ્યોત (૨) એના જેવી ટીલાના આકારની વસ્તુ (૩) શંકુ આકારનો ઢગલો (૪) જાનવરનાં આંચળ [ધનુષ

શાંર્ગ ન. (સં.) વિષ્ણુનું એ (સંજ્ઞા) નામનું

શિંગ ન (સં. શૃંગ) જુઓ 'શિંગડું' (૨) સ્ત્રી. બીવાળી પાપડી

શીંગ સ્ત્રી. જુઓ 'શિંગ' (કઠોળ વગેરેની)

શૃંગ ન. (સં.) શિખર, ટોચ (૨) શિંગડું (૩) અણી

શોગ પું. (સં. 'શોક') જુઓ 'સોગ'

સગ સ્ત્રી. (જુઓ શગ) (કા.) દીવાની જ્યોત

સર્ગ પું. (સં.) સૃષ્ટિ (૨) ઉત્પત્તિ (૩) ત્યાગ (૪) સંસ્કૃત કાવ્યોમાંનો પ્રત્યેક અધ્યાય (કા૰ શા૰)

સંગ પું. (સં.) સંયોગ (૨) સંબંધ (૩) સોબત, સહવાસ (૪) આસક્તિ (૫) (લા૰) મૈથુન

સંગ પું. (ફા.) પથ્થર

સાગ પું. જેનાં ઇમારતી લાકડાં બને છે તે જાતનું એક ઝાડ

સાંગ વિ. (સં.) અંગો સહિત (૨) આખું, તમામ

સાંગ સ્ત્રી. બરછી જેવું એક હથિયાર

સિંગ, સીંગ સ્ત્રી. જુઓ 'શિંગ'

સૂગ સ્ત્રી. દુર્ગંધ-દુષ્ટ પદાર્થ વગેરેથી ...

સોગ પું. (સં. શોક) સંબંધીના મરણથી કરાતી શોકમય રહેણી-કરણી

સોંગ પું. (જુઓ 'સ્વાંગ') નાટકમાંનો કૃત્રિમ વેશ (૨) (લા૰) ઢોંગ

સ્પ્રિંગ સ્ત્રી. (અં.) સ્થિતિસ્થાપકતા-વાળી પોલાદી કમાન કે વાળાનું ગોળ ગૂંચળું

સ્વર્ગ ન. (સં.) દેવોનો લોક

સ્વાંગ પું. નાટક વગેરેમાં બનાવટી વેશ (૨) પોશાકની સજાવટ

હિંગ સ્ત્રી. (જુઓ 'હિંગુ') એક ઝાડનો ઉગ્ર વાસવાળો રસ, વઘારણી

આગા પું. (તુર્કી) આકા, શેઠ

ગગા સ્ત્રી. (બાળભાષા) બાળકનું ઝભલું

ગંગા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) હિંદુઓની એક પવિત્ર નદી, ભાગીરથી

ચુંગા સ્ત્રી (લા૰) પંજો, સકંજો, લાગ

જગા(-ગ્યા) (ફા. જાયગાહ) સ્થળ, ઠેકાણું (૨) ખાલી જગ્યા (૩) નોકરીનું સ્થાન (૪) સાધુબાવા વગેરેનો મઠ

જિર્ગા પું. (ફા.) પરિષદ, સંમેલન (૨) (સરહદ પ્રાંતની કોમોમાં) મળતું પંચ

જિંગા ન. કાચબાની પેઠે કઠણ કોચલાવાળું એક પ્રાણી

તુંગા પું એક છંદ [તલવાર, કટાર

તેગા સ્ત્રી (જુઓ તેગ) નાની

દુર્ગા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) દેવી પાર્વતી (ચંડી કાલિકા વ૰ નવ રૂપે)

ધગા સ્ત્રી. ('ધગવું' ઉપરથી) તાપ ગરમી, ધગશ

પાગા સ્ત્રી. (જુઓ પાયગા) ઘોડાર (૨) લશ્કરી ઘોડેસ્વારોની ટુ

બગા સ્ત્રી (દે. બિગ્ગાઇ) ઢોર કે કૂતરાં ઉપર બેસતી એક જાતની મોટી માખ (૨) કાનનો એક રોગ
મગા સ્ત્રી. (સં. માર્ગ) જગ્યા (૨) અ. બાજુ, તરફ (ઉદા૦ પેલી મગા, આ મગા-ઉ૦ ગુજ૦)
અંગી વિ. (સં. અંગિન્) ખાસ પોતાનું (૨) (સમાસને અંતે) અંગ-અવયવ-વાળું (૩) મુખ્ય, પ્રધાન
અંગી સ્ત્રી. એક ડગલી, આંગડી
આંગી સ્ત્રી. (સં. આંગિક) પરણનાર પુરુષને મોસાળ તરફથી મળતું એટચા વિનાનું કોરું વસ્ત્ર (૨) માતાની મૂર્તિને ફરતી મુકાતી રંગબેરંગી સજાવટ (૩) હનુમાનની મૂર્તિ ઉપરનું તેલસિંદૂરનું પડ (૪) જૈન મૂર્તિના શણગારનો ખાસ વિધિ કે ખાસ સજાવટ (૫) આંધીથી ચડતો ધૂંજનો ગોટો
ગી સ્ત્રી. (ફા.) દીકરી, ગગી
ાગી° સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) ઉપનિષદોમાં પ્રસિદ્ધ એવી એક બ્રહ્મવાદિની સ્ત્રી
ીગી સ્ત્રી. (ફા.) નાની દીકરી, ગગી
ગી વિ. ભાંગ ગાંજામાં મસ્ત રહેનાર, વ્યસની (૨) પું. (લા૦) કાચ્છડીછૂટો
ાંગી વિ. એ નામની ઊંચી જાતનું (ઘોડા માટે) [આકારની ચલમ
ુંગી સ્ત્રી. તમાકુ પીવાની નળીના
ુંગી સ્ત્રી. (હિં.) દાણ, જકાત
જગી વિ. (ફા.) જંગ-લડાઇને લગતું (૨) (લા૦) જબરું, મોટું (૩) સ્ત્રી. કિલ્લાની ભીંતમાંનું ત્રાંસું બાકું (૪) પું.. લડવૈયો [રોપ (૨) ગીચવો
જંગી સ્ત્રી. ('જંગ' ઉપરથી) ગોટો
જોગી પું. જુઓ 'યોગી' (૨) શૈવ-પંથી બાખી બાવો (૩) એક રાગ (૪) એ નામની જાતનો, રાવળિયો
ઠગી સ્ત્રી. ઠગાઈ, ઠગવિદ્યા
ડુગ્ગી સ્ત્રી. (રવા૦) ડુગડુગી
ઢેંગી વિ. આળસુ, એદી
ઢોંગી વિ. ઢોંગથી ભરેલું, દંભી
તંગી સ્ત્રી. (ફા.) તાણ, અછત
ત્યાગી વિ. (સં.) ત્યાગ કરનારું (૨) પું. સંન્યાસી (૩) (લા૦) દાતા
થેગી સ્ત્રી. જુઓ 'થેક', ટેકરો
ધાગી સ્ત્રી. ધાગડી, ધાગાની ગોદડી
પગી પું. ('પગ' ઉપરથી) પગલું પારખી ચોરની ભાળ કાઢનાર (૨) ચોકિયાત
બગી સ્ત્રી. (અં. બગી) ચાર પૈડાંની ઢાંકેલી એક કીમતી ઘોડાગાડી
બગી સ્ત્રી. નજર
બગી સ્ત્રી. બગાઈ (૨) (લા૦) સુસ્તી
બંગી સ્ત્રી. નાની ટીલડી, ટપકી
બાંગી પું. (ફા.) બાંગ પોકારનાર
બુલ્લાં [પોટલી ટપાલમાં મોકલવાની
બેંગી સ્ત્રી. (અં. બેગ) સીવેલી નાની
ભંગી વિ. ભંગેડી, ભાંગનો વ્યસની
ભંગી પું. ભંગોડો, ભંગિયો
ભંગી (-ગિ) સ્ત્રી (સં.) વ્યંગ, વાણીનું ચાતુરી (૨) રીત, ઢબ (૩) અંગોને મરોડ (૪) પગથિયું
ભૃંગી સ્ત્રી. (સં.) ભમરી (૨) ભૃંગ પક્ષીની માદા (૩) એક ઝેરી વનસ્પતિ, અતિવિષા

ભૃંગી પું. (સં. ભૃંગિન્) શિવનો એક ગણ

ભોગી વિ. (સં. ભોગિન્) ભોગવનાર (૨) પું. ભોગિયો (૩) પ્રીતમ (૪) સાપ

મગી સ્ત્રી. (મગ ઉપરથી) એક વનસ્પતિ (૨) ઝીણા દાણાના મગ

માર્ગી વિ (સં. માર્ગિન્) માર્ગનું-પંથનું અનુયાયી (સમાસને અંતે); ઉદા૦ વામમાર્ગી (૨) સૌરાષ્ટ્રના એ નામના એક પંથનું (૩) માર્ગ નામના સંગીત પ્રકારને લગતું (૪) મુસાફર (૫) (ફા.) માર્ગી પંથનો અનુયાયી બાવો

માર્ગી સ્ત્રી. (સં.) મધ્યમ ગ્રામની એક મૂર્છના (સંગીતમાં)

મૃગી સ્ત્રી. (સં.) હરણી (૨) એક વાત-રોગ, ફેફરું

યોગી પું. (સં.) યોગસાધના કરનાર, યતિ, જોગી

રંગી વિ. (સં. રંગિન્) (સમાસમાં છેડે) રંગવાળું; ઉદા૦ 'બહુરંગી' (૨) (ફા૦) શોખીન (૩) રંગીલો

રંગી સ્ત્રી. એક જાતની લાલ માટી

રેંગી સ્ત્રી. એક પક્ષી

રોગી વિ. (સં. રોગિન્) માંદુ, રોગવાળું

લગી અ. લગણ, સુધી, પર્યંત

લિંગી વિ (સં. લિંગિન્) લિંગવાળું

લુંગી સ્ત્રી. (હિં) હજામત કરાવતી વખતે ખોળામાં પાથરવાનો વસ્ત્રનો ટુકડો (૨) કાછડી વાળ્યા વગર કેડે વીંટવાનું વસ્ત્ર

વર્ગી વિ. (સં. વર્ગીય) વર્ગનું, વર્ગ- (૨) એક જ વર્ગનું સંબંધી

વેગી વિ. (સં. વેગિન્) વેગવાળું

શિં(-શી)ગી વિ. ('શિંગ' ઉપરથી) શિંગડાંવાળું (૨) સ્ત્રી. રણશિંગડું

શૃંગી વિ. (સં. શૃંગિન્) શિંગડાંવાળું (૨) શિખરવાળું (૩) પું. પર્વત (૪) (સંજ્ઞા) એ નામનો એક ઋષિ—દશરથની પાલિતા પુત્રી શાંતાનો પતિ, ઋષ્યશૃંગ

શૃંગી સ્ત્રી. (સં.) એક રણવાદ્ય, શીંગી

સંગી વિ. (સં. સંગિન્) સંગ કરનાર (૨) પું. સોબતી

સાંગી સ્ત્રી. રથની ધરી અને સાટી વચ્ચેનો કોરાવાળો ભાગ

આગુ વિ આગલું

કાંગું વિ. (કંગાલ ઉપરથી) નિર્માલ્ય, રાંક (૨) કાયર, રોતલ

ખાંગું વિ. કોરવંકું (૨) ટેઢું

ખાંગું ન ટેબલનું ખાનું

ખાંગું પું જાણભેદુ, જાસૂસ (૨) ખાંડો

ગાંગુ વિ. (જુઓ ગગલું) કાંગું, નમાલું, રાંક

ગુંગુ વિ. (ફા. ગુંગ) જુઓ ગૂંગું

ગૂંગું વિ. (ફા. ગુંગ) નાકમાંથી બોલતું, ગૂંગણું (૨) મૂંગું (૩) ન. નાકના મળનો બંધાઈ ગયેલો પોપડો [ગીંગું

ઘેગું વિ. (રવા૦) સહેજમાં રડી પડે તેવું,

ઘોગું વિ. માલ વગરનું, આવડત વગરનું

'ચગુ વિ. ચંચળ, ચાલાક (૨) સંજ્ઞાથી ઇશારામાં સમજી જાય તેવું

ચગું ન. ઘસડાઈ આવેલો ને ઠરેલો

કાદવ, કાંપ [તંદુરસ્ત
ચંગું વિ. (જુઓ 'ચંગ') નીરોગી,
છોગું ન. કલગીની જેમ ખોસેલો ફરફરતો ફેંટા-ફાળિયાનો છેડો (૨) પાઘડીમાં ખોસેલો ફૂલનો તોરો
જગુ પું. જુઓ 'જકુ'
જીંગું વિ. જબરું, મજબૂત (૨) ચાલાક, ચતુર
જોગું વિ. જુઓ 'જોગ' વિ.
ઠાગું ન. જુઓ નીચે 'ઠાંગું'
ઠાંગું ન. ઠાગું, છળકપટ
ઠાંગું ન. ભાણું, થાળી, ઠાંગલું
ઢૂંગું ન. (રમતમાં) બે પક્ષમાંનો એક (૨) ઘાસ કે ચારાનો ભારો (સુ.)
તુંગું વિ. (ફા. તુંગ) જાડું, ભરાઉ, સ્થૂલ (૨) ન. ચગડા ઉપરનો હળનો ભાગ (૩) ફૂલેલું પેટ (૪) (લા૦) રીસથી ચડેલું મોં
ત્રાગું ન. બીજાને ઠેકાણે લાવવા પોતાના ઉપર કરેલી જબરદસ્તી (૨) હઠ, જીદ
દુંગું વિ દીંગું, માથાભારે
દીંગું વિ ધૂર્ત, લુચ્ચું (૨) બેઅદબ, ઉદ્ધત (૩) માંસલ, જાડું (૪) માથાભારે
દ્વિગુ પું. (સં.) કર્મધારય સમાસનો સંખ્યાવાચક વિશેષણવાળો પ્રકાર; ઉદા૦ પંચવટી (વ્યા.)
ધગું ન. (સુ.) ધીકડી, ઝીણો તાવ
ધિં(-ધીં)ગું વિ. જાડું, મજબૂત, હટ્ટ
ધુંગું ન. ઝરડાંઝાંખરાંનું જાળું
નાગું વિ. (સં. નગ્ન) નગ્ન, વસ્ત્રહીન (૨) અલંકાર કે સજાવટ વગરનું (ઉદા૦ નાગાં નાક, કાન, ઇ૦) (૩) (લા૦) બેશરમ (૪) માથાભારે
પંગુ વિ. (સં.) પાંગળું, લંગડું
પાંગું વિ. (સં. પંગુ) પાંગળું (૨) ન. ટાર
ફલ્ગુ વિ. (સં.) તુચ્છ (૨) સુંદર (૩) પું. વસંત (૪) ગુલાલ (૫) સ્ત્રી. (સંજ્ઞા) ગયા ક્ષેત્ર પાસેની એક નદી
ફાંગું વિ. આંખે ત્રાંસું જોનાર (બંને આંખ વચ્ચે ઓછા અંતરવાળું)
બગું ન. (જુઓ 'બખું') બાકું (૨) દીવાલમાં પડેલું બાકું
બાંગું વિ. (સુ.) જુદા પડી ગયેલા હાથવાળું, ટૂટલું (૨) (લા૦) મૂર્ખ
ભાગુ વિ. ('ભાગવું' પરથી) મહેનતથી કંટાળનારું, આળસુ (૨) મુશ્કેલ, મહેનતનું
ભાગું વિ. ('ભાગ' ઉપરથી)ને કારણે, લીધે; ઉદા૦ દુઃખ ભાગા ડરશો નહિ
ભૃગુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) એક ઋષિ (૨) શુક્ર (૩) જમદગ્નિ
ભેગું વિ. એકઠું, સાથે મળેલું, ભેળું
માગું ન. ('માગવું' પરથી) માગણી (વરકન્યાના સગપણ વિશેની)
મૂ(-મૂં)ગું વિ. (સં. મૂક) બોલી ન શકે તેવું, અવાચક (૨) શાંત
રૂંગું ન. (રવા૦) આંસુ [નકરું
રોગું વિ. (ફા.) કેવળ, માત્ર, નર્યું,
લગ્ગુ અ. જુઓ 'લગોલગ.' છેક પાસે અડીને (૨) વિ. (લા૦) છિનાળવું, પરસ્ત્રી પાછળ ફર્યા કરનાર
લાગુ વિ. (જુઓ 'લાગવું') સંબંધ હોય તેવું, વળગેલું, લાગેલું (૨) (લા૦) બંધબેસતું અનુકૂળ આવતું (૩) અ

ચાલુ, જારી
વગુ અ. (જુઓ 'વગ') જથ્થે, બાજૂ
વેગુ પું. મૂર્ખ, ઠોક
સગું વિ. (સં. સ્વક) એક લોહીના કે લગ્નના સંબંધથી જોડાયેલું. (૨) ન. એવું માણસ [હિંગ
હિંગુ ન. (સં.) હિંગનું ઝાડ (૨)
આગે અ અગાઉ, પૂર્વે (૨) સામે, આગળ
લગે અ. લાગ્યા! ફાવ્યા! હં! (એક ઉત્તેજનનો ઉદ્‌ગાર) (૨) લગી, સુધી
કગ્ગો પું. (સં. કાક) કાગડો
ગગો પું. (કા.) દીકરો, ગીગો
ગગ્ગો પું. ગકાર
ગાંગો પું. (સં. 'ગાંગ'–સંજ્ઞા) (લા૦) ઘેરઘેર ફરીને તેલ દિવેલ વેચનારો (૨) ગરીબ, રાંક માણસ
ગીગો પું. (કા.) (જુઓ 'ગગો') નાની ઉમરનો દીકરો, ગગો [જાતનો જીવડો
ગૂગો પું. (નાકમાંનું) ગૂંગું (૨) એક
ચોગો પું. (હિં. ચોગા) ઝભ્ભો
જગો (–ગ્યો) સ્ત્રી. જુઓ 'જગા'
જાગો વિ. પું. ('જાગવું' પરથી) જાગનારો (૨) (લા૦) સાવધ, અપ્રમાદી
ટાંગો પું. ટાંગ, ટાંટિયો
ટાંગો પું. ઘોડાગાડી, ટપ્પાગાડી, એક્કો
ઠાગો પું. છૂપી રીતે એકઠા થવા કરેલી સંતલસ (૨) ઠગાઇ (૩) જુઓ 'ઠાગલો' (૪) ઠાંઠિયો
ઠુંગો પું. (અફીણ ખાધા ઉપર) કાચું. કોરું ખાવું–નાસ્તો કરવો એ [ઠીકો
ઠીંગો પું અંગૂઠો બતાવી ના કહેવી એ,
ડું(–ડૂં)ગો (–ઘો) પું. ચોર, દુંગો
(૨) (જુઓ 'ડૂંઘો') માટીનો હૂક્કો
ઢગો પું. બળદિયો (૨) (લા૦) જાડો મોટો ઢ–મૂર્ખ બેવકૂફ આદમી
ત્રાગો પું જુઓ 'ત્રાગડો' [વિશ્વાસઘાત
દગો પું. (ફા. દગા) છળ, કપટ (૨)
દંગો પું. (ફા. દંગલ) તોફાન, બખેડો, (૨) હુલ્લડ, બંડ
દું(–દૂં)ગો પું. ચોર, ડુંગો
ધાગો પું. જૂનું ફાટેલું લુગડું (૨) દોરો
ધાંગો પું. છોટો, નાનો લેદિ (૨) રેસો, સહેજ અંશ [(૨) ધાગો, તાંતણો
ધ્રાંગો પું. (જુઓ 'ધાગો') છોટો, ટીપું
પગો પું. પૂતળી ભાતનું સ્ત્રીઓને પહેરવાનું રાતું કપડું
બગો પું. (શોક પ્રસંગે પહેરવાનો) વચ્ચે તેમજ કિનારીમાં ધોળીધોળી ભાતવાળો ગળીના રંગનો સાડલો
બગ્ગો પું. (સં. બક) બગલો (પ.)
બાંગો પું. પાણી વહેવાની કાવડ (૨) મોઈદંડાનો છઠ્ઠો દાવ
રેગો પું. ચૂનો
લાગો પું. ('લાગવું' ઉપરથી) દાપું, હકસી (૨) કરવેરો (૩) સંબંધ, સગપણ (૪) (લા૦) પીછો, કેડો [લાગ
વગો પું. (સં. વર્ગ) લતો, શહેર કે ગામનો
વાંગો પું. (સં. વર્ગ) વર્ગ, પ્રકાર, વાંગે
સંગો પું. (સં. સંગ) આસક્તિ, હેરો

ઘ

અઘ ન. (સં.) પાપ

અર્ઘ પું. (સં.) કીમત (૨) ચોખા દૂર્વા ઇત્યાદિથી સંમાનવું એ (૩) ચોખા દૂર્વા ફૂલ પાણી ઇત્યાદિ પૂજાપો (૪) સંધ્યાપૂજનમાં સૂર્યદેવને ઉદ્દેશી અર્પવામાં આવતો જળનો ખોબો

ઊંઘ સ્ત્રી. ઊંઘવું એ, નિદ્રા

ઓઘ પું. (સં.) સમૂહ, જથો (૨) પાણી, પ્રવાહ

ઘીઘ સ્ત્રી. મોટું સેંકડોનું ટોળું

ચર્ઘ ન. (ફા.) એક પક્ષી, બાજ

જંઘ, જાંઘ સ્ત્રી. (સં. જંઘા) સાથળ

ડાઘ પું. (ફા) (ગંદો દેખાય તેવો) ડાઘો ડપકો (૨) (લા૦) કલંક, બટ્ટો

ડાઘ પું. (સં. દાવ) (લા૦) ક્રોધ, ખાર

દાઘ પું. ડાઘો

દાઘ પું. (સં.) બાળવું એ, દહન

દીર્ઘ વિ. (સં.) લાંબું, લાંબે સુધી પહોંચતું કે જતું (સમય અંતર કે જગ્યામાં) (૨) ઉચ્ચારમાં લાંબું (સ્વર માત્રા અક્ષર ઇ૦)

પાઘ સ્ત્રી. મોટી પાઘડી

માઘ પું. (સં.) માહ, વિક્રમ સંવતનો ચોથો મહિનો (૨) (સંજ્ઞા) એક સં. કવિ

મેઘ પું. (સં.) વરસાદ (૨) વાદળ (૩) એક રાગ (૪) એક છંદ

મોઘ વિ. (સં.) નકામું, વ્યર્થ, નિષ્ફળ

લાંઘ ન. લાંઘો, ઉપવાસ [ગેર

વાઘ પું. (સં. વ્યાઘ્ર) એક હિંસ પ્રાણી,

સંઘ પું. (સં.) ટોળું (૨) યાત્રાળુઓનો સમૂહ (૩) સંગઠિત અને વ્યવસ્થિત સમુદાય (૪) ધર્મ, સંપ્રદાય

સેંઘ સ્ત્રી. ન. (જુઓ 'સેંધું') સરનાપણું, છત

કઘા પું. (કુત્ઘા) ખરાબ–અયોગ્ય ઘા

ઘોંઘા ન. શંખના જેવો પાણીમાં રહેતો એક જીવડો

જંઘા સ્ત્રી. (સં.) જાંઘ, સાથળ

નિઘા સ્ત્રી. (ફા. 'નિગાહ્')–રહેમનજર

બાઘાં ન. બ. વ. ફાંફાં

મઘા સ્ત્રી. (સં.) દસમું નક્ષત્ર

શ્લાઘા સ્ત્રી. (સં.) વખાણ, સ્તુતિ, પ્રશંસા

સેંઘી સ્ત્રી. (જુઓ 'સેંઘો') બાળકની કે સ્ત્રીઓની સૂંથણી

સંઘી સ્ત્રી. રાજિયા ગાઈ કુટાવનારી સ્ત્રી (૨) વડારણ

આઘું વિ. દૂર (કાળ અને અંતરમાં), છેટું (૨) ન. અંતર, છેટાપણું

ઘાંઘું વિ. (કા.) ઉતાવળું (૨) ગભરાયેલું

ડાઘું વિ. બોથડ, ડોઘલું

બાઘું વિ. (સં. વ્યગ્ર) મૂઢ, ગતાગમ વિનાનું

મો(-મોં)ઘું વિ. (સં. મહાર્ઘક) કીમતી, વધારે મૂલ્ય પડે તેવું (૨) (લા૦) અતિપ્રિય (૩) દુર્લભ (૪) આદરમાનને પાત્ર (૫) ખાસ માન કે લાડ યા પ્રેમ ચાહતું, મનાવવું પડે તેવું

રઘુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) એક સૂર્યવંશી રાજા, રામના પ્રપિતામહ

રાઘુ પું. (સં. 'રાઘવ' ઉપરથી) (લા૦) પોપટ (કાંઠલો ફૂટયો હોય તેવો)
લઘુ વિ. (સં.) નાનું (૨) હલકું (૩) સહેલું (૪) હ્રસ્વ, એક માત્રાનું (૫) હસ્ત પુષ્ય અને અશ્વિની નક્ષત્રોનું નામ
લેંઘું વિ. કાંઇક ગાંડા જેવું (૨) હાધારંગું
વાંઘું ન. નદીકાંઠાની જમીનના કોતર-વાળો વહેળો, વાઘું-વાંગડું
વીઘું ન. (સં. વિગ્રહ) જમીનનું એક માપ (પચીસેક ગૂંઠાનું) [સસ્તું
સોંઘું વિ. (સં. સમર્ઘક) ઓછા ભાવનું,
ઘૂઘૂ અ. (રવા૦) રેલગાડી સમુદ્ર વગેરેનો ઘેરો અવાજ (૨) કબૂતરનો અવાજ
ઓઘો પું. (સં. ઓઘ) ચાર-પૂળાનો ઓઘ, નાની ગંજી (૨) ફગફગતા વાળનો જથ્થો (૩) જમણ જમનારો મોટો સમુહ (૪) (જૈન) રજોયણો
ઘઘ્ઘો પું. ધકાર (૨) ઘોંઘો, ઠોઠ કે બેવકૂફ માણસ
ઘઘો પું. (રવા૦) (કા.) ઝંબો
ઘોઘો વિ. પું. અભણ મૂર્ખ માણસ (૨) પું સાપ (૩) મોં માથું ઢંકાય તેમ ઓઢવું એ, ઘંઘોલિયું
ડઘ્ઘો પું. બાંયું, નરઘાંની જોડમાંનું નાનું
ડાઘો પું. ડાઘ, ડપકો
ડાઘો પું. ડાઘિયો કૂતરો
ડૂઘો પું. ટૂંકા દાંડાની એક મોટી કડછી (દૂધપાક વગેરે પીરસવામાં વપરાતી) (૨) (લા૦) ઊપસેલો હાડકાવાળો કડણ ભાગ [ગાંડિયો
રાઘો વિ. પું. હાધારંગો, અદેખો,
લંઘો પું. શરણાઇ વગાડવાનો ધંધો કરનાર, મીર
લાંઘો પું. લાંઘણ, ઉપવાસ (૨) લાંઘણું (૩) લાંબી મોટી ફાળ, મોટું ડગલું
લેઘો પું. (હિં લેગા, લહેંગા) ગોઢું સૂંથણું, પહોળી ચાળનો ચોરણો
વાઘો પું. પોશાક (૨) દેવની મૂર્તિનું વસ્ત્ર (૩) ગાંસડી
વાંઘો પું. (સ. વર્ગ) વર્ગ, પ્રકાર, વાંગો
વીઘો પું. જુઓ 'વીઘું'

ચ

અંચ સ્ત્રી. જુઓ 'આંચ', નુકસાન
આંચ સ્ત્રી (સં. અર્ચિસ્) ઝાળ, ભભૂકો, સખત તાપ (૨) (લા૦) દીપ્તિ, તેજ, રુઆબ (૩) ધમકી, ત્રાસ (૪) ઈજા
ઇંચ પું. (અં.) તસુ જેટલું અંગ્રેજી માપ, ફૂટનો ૧૨ મો ભાગ
ઉચ્ચ વિ. (સ) ઊંચું (૨) શ્રેષ્ઠ, ઉમદા (૩) પું. ગ્રહના માર્ગનું ઊંચું બિંદુ
ઊંચ વિ. (સં. ઉચ્ચ) ઉચ્ચ, ચડિયાતું (૨) ઉમદા
ઋચ(-ચા) સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'ઋક'
કચ પું. (સં.) માથાના વાળ (૨) ચોટલો (૩) પું. (સંજ્ઞા) દેવોના ગુરુ બૃહસ્પતિનો પુત્ર (જે દેવો તરફથી દૈત્યોના ગુરુ શુક્રાચાર્ય પાસે મૃતસંજીવની વિદ્યા શીખી લેવા ગયો હતો.)
કચ સ્ત્રી. રમતમાં થતો કજિયો (૨) નકામી માથાફોડ (૩) તકરાર
કાચ પું. (સં.) રેતી અને ખારવાળી માટીને ગરમીથી ઓગાળીને બનાવાતો

એક પારદર્શક પદાર્થ (૨) દર્પણ

કુચ ન. (સં.) સ્ત્રીનાં સ્તન

કૂચ સ્ત્રી. (ફા.) રવાના થવું-મુકામ ઉપાડી ચાલતાં થવું એ (૨) લશ્કરી ઢબની ચાલ

કૂચ સ્ત્રી. છૂપી વાત, રહસ્ય

કૂર્ચ પું. (સં.) માથું (૨) દાઢી (૩) કૂચડો, પીંછી

કોચ ન. (કોચવું ઉપરથી) કોચાઈને થયેલું એ, કાણું

કોચ પું. (અં.) સુખાસન, સોફા (૨) છત્રી પલંગ (૩) સુખાસનવાળી ચાર પૈડાંની વિલાયતી ઢબની ગાડી

ક્રૌંચ પું. ન. (સં.) એક પક્ષી, સારસ (૨) પું. પુરાણોમાં વર્ણવેલા સપ્તદ્વીપમાંનો એક (૩) હિમાલયમાંનો એક પર્વત

ખચ (-ચ્ચ) અ. (રવા૦) ખેંચીને, સખત રીતે (૨) અંદર પેસી જવાનો કે ભોંકવાનો કે તેથી ઊલટી ક્રિયાનો અવાજ થાય એમ

ખર્ચ પું. ન. (ફા.) વાપર (૨) કીમત લગત (૩) (લા૦) મોટી રકમ વાપરવાનો સારો નરસો અવસર

ખાંચ સ્ત્રી. ખાંચો, નાનો ખાડો કે કાપ, ખાણ (૨) સાંકડ, ગૂંચવણ (૩) (લા૦) ખોટ, તોટો (૪) આંચકો (૫) જમે ઉધારનો તાળો નહિ મળવો એ

ખીચ વિ. (જુઓ 'ખીચાખીચ') ગીચ, ભરચક (૨) સ્ત્રી. ખીચડી

ખૂંચ સ્ત્રી. ખાંચ, ખૂણો, ખાંચો (૨) ખૂંચવાની અસર, ભોંક (૩) (લા૦) લાગણી, અસર (૪) મનમાં ખૂંચવું એ, ખાર, દાઝ, વેર (૫) બારીક સમજ (૬) ખોડખાંપણ, વાંધો વચકો

ખેંચ સ્ત્રી. ખેંચાણ, તાણ (૨) આગ્રહ (૩) (લા૦) તંગી, તાણ, અછત

ખોંચ સ્ત્રી. (જુઓ 'ખાંચ') ખાંચો, ખોભણ (૨) કસર, ઓછપ

ખોંચ સ્ત્રી. (જુઓ 'ખૂંચ') વાંધો, અડચણ (૪) મુશ્કેલી, ગૂંચવણ

ગચ (-ચ્ચ) અ. (રવા૦) ગચ્ચ એવો ઘોંચવાનો અવાજ થાય એમ

ગચ ક્રિ. વિ. પસંદ, માફક

ગચ સ્ત્રી. (ફા.) ચૂનો, કેલ

ગીચ વિ. (ફા.) નિબિડ, ઘાડું (જંગલ વસ્તી વગેરે)

ગચ્ચ વિ. સજ્જડ, તૂટે છૂટે નહિ એવું

ગૂંચ સ્ત્રી. (દોરા વગેરેનું) ગંઠાઈ જવું એ. (૨) (લા૦) આંટીઘૂંટી, મુશ્કેલી

ઘચ અ. (રવા૦) ગચ (ભોંકાવાનો રવ)

ઘાંચ સ્ત્રી. ચીલામાં પડેલો ખાડો, ખાડો (૨) (લા૦) ગૂંચ, મુશ્કેલી

ઘીચ વિ. 'જુઓ ગીચ'

ઘોચ સ્ત્રી. (રવા૦ 'ઘચ્ચ' ઉપરથી) ઘોંચવું-ઘોંચાવું એ, ઘોંચાયાની અસર

ઘોંચ સ્ત્રી. ચીલામાં પડેલો ઊંડો ખાડો (૨) ઘા કે તેની અસર (૩) (લા૦) નુકસાન કરવાનું

ચર્ચ ન. (અં.) ખ્રિસ્તીઓનું પ્રાર્થના [માટેનું દેવળ

ચાંચ સ્ત્રી. (સં. ચંચુ) પક્ષીઓનું અણિયાળું મોં (૨) એના આકારની વસ્તુ (ઉદા૦ પાઘડીની ચાંચ)

ચોચ ન. વલ્કલ, છાલ

ટચ પું. (અં.) સોના-ચાંદીના કસનો

ચાક (૨) (લા૦) વિ. ઊંચી જાતનું
ટચ અ. (રવા૦) ટચકાનો અવાજ (૨) જરાવારમાં, ઝટ દઈને
ટચ વિ. (અં. 'ટચ') ટચ, ઉત્તમ
ટાંચ સ્ત્રી. જપ્તી (૨) (જુઓ 'ટાંચવું') કલમની અણીનો ત્રાંસો કાપ (૩) ટૂચકો (૪) ઘટ, ખોટ
ટેચ સ્ત્રી. (રવા૦) કચકચ, તકરાર (૨) (લા૦) અહંતા, ગર્વ
ટોચ સ્ત્રી. છેક ઉપરનો ભાગ, શિખર
ટોચ સ્ત્રી (જુઓ ટોચવું) ભોંક (૨) (લા૦) મહેણું, ટુંબો
ટૉર્ચ સ્ત્રી. (અં.) હાથમાં રાખી ફરાય તેવી વીજળીની લાંબા ઘાટની એક પ્રકારની બત્તી કે દીવો
ટોંચ સ્ત્રી (જુઓ ટોંચવું) ટોચવાથી પડેલો ખાડો (૨) ફાચર, ફાંસ (૩) (લા૦) મહેણું, ટોણું (૪) ડપકો, ગોદ
ડચ પું. (અં.) વલંદો, હોલેંડનો વતની (૨) સ્ત્રી. એની ભાષા (૩) વિ. એ દેશને અંગેનું
ડચ અ. (રવા૦) એવો અવાજ (૨) ટચકો મારતાં કપાઇને જુદું પડવાનો અવાજ (૩) ન. જીભ ચડકાવીને કરાતો નકારસૂચક અવાજ (૪) બળદ વગેરે હાંકતાં કરાતો અવાજ
ઢીચ વિ. મજબૂત, દઢ
ઢીંચ સ્ત્રી. (જુઓ 'ઢીંચવું') પીવાનું અકરાંતિયાપણું
ઢોંચ વિ. જીર્ણું, ખખડી ગયેલું
દેચ પું. સ્ત્રી. ન. (ફા. દહેજ) કન્યાને વરપક્ષ તરફથી અપાતું રોકડ કે લૂગડાં વગેરે, દેજ (૨) કન્યાનું શુલ્ક
નાચ પું. (સં. નૃત્ય) (૨) એનો જલસો (૩) (લા૦) ખેલ, તમાસો (૪) ચાળા, નખરાં
નીચ વિ. (સં.) નીચેના ભાગમાં આવી રહેલું, હેઠળનું (૨) (લા૦) અધમ, હલકું (સ્વભાવ વર્તન કાર્ય ઇ૦ થી)
પચ અ. (રવા૦) 'પચ' એવો દબાવાનો –પોચાપણાનો અવાજ
પચ ન. પરુ, પસ
પંચ વિ. (સં. પંચન્) પાંચ (૨) ન. કોઈ વાતનો તોડ લાવવા માટે નિમાયેલા પાંચ કે તેથી ઓછાવત્તા માણસો, લવાદ (૩) પું. એમાંની પ્રત્યેક, વ્યક્તિ
પાચ ન. પરુ, પસ, પીપ, ગૂમડાંમાંથી નીકળતી રસી વ૦
પાંચ વિ. (સં. પંચન્) '૫'
પિંચ પું. (અં.) ચીમટો
પેચ પું. (ફા.) આંટો, વળ (૨) વળવાળી ખીલી, સ્ક્રૂ (૩) (લા૦) યુક્તિ, તદબીર, પ્રપંચ (૪) ફંદો, જાળ, મુશ્કેલી (૫) હરીફ પતંગોની દોરીઓનો કટાવ
પોચ સ્ત્રી. દાણાવગરનું ખોખું (ડાંગરનું)
ફચ અ. (રવા૦) ભોંકાયાનો કે એકદમ ફસકી ફાટી જવાનો અવાજ
ફી(-ફીં)ચ સ્ત્રી. જાંઘનો ઉપલો ભાગ, રીસ
ફ્રેંચ વિ. (અં.) ફ્રાન્સ દેશનું (૨) સ્ત્રી. ફ્રાન્સ દેશની ભાષા
બીચ અ. (હિં.) વચ્ચે [અટક
બૂચ પું. ન. ડારો (૨) પું. નાગરોની એક

બૂચ પું. પાનાંની એક રમત

બોચ વિ. સાદું (૨) મૂર્ખ

બોચ પું. જુવારના રસદાર સાંઠા

ભચ(-ચ્ચ) અ. (રવા૦) ભોંકવાનો ભોંકાવાનો કે અથડાવાનો અવાજ

મંચ પું. (સં.) પલંગ (૨) માંચડો (૩) વ્યાસપીઠ, 'ડાયસ' (૪) ખેતરમાં બાંધેલો માંચડો

માર્ચ પું. (અં.) ખ્રિસ્તી સનનો ત્રીજો મહિનો (૨) સ્ત્રી. લશ્કરી કૂચ

રંચ વિ. જરા, થોડું (૨) (લા૦) તુચ્છ, હલકું

રાચ ન. ઓજાર (૨) રાચરચીલું (૩) વાસણ (૪) પું. સાળમાં જેના વતી તાણો ઊંચો નીચો થાય છે તે દોરીથી ગૂંથેલી રચના

રેચ પું. (સં.) વરસાદને લીધે જમીનની સપાટી ઉપર ફૂટતું પાણી (૨) જુલાબ

લાંચ સ્ત્રી. (સં. લંચા) અમલદાર કે સત્તાધારીને છૂપી રીતે અપાતી કે લેવાતી અઘટિત રકમ, રુશવત

લોચ પું. (સં. લુંચ) માથાના વાળ પોતાને હાથે ચૂંટી કાઢવા એ (જૈન)

લોચ ન. (સં.) આંસુ

વચ ન. (સં. વચસ્) વચન

વચ સ્ત્રી. વચ્ચે હોવું એ, મધ્યસ્થતા (૨) અ. વચ્ચે

વાચ (-ચા) સ્ત્રી. (સં.) વાણી, બોલી (૨) બોલવાની શક્તિ

શોચ પું. (સં. શોક) શોક (૨) ફિકર (૩) પસ્તાવો

શૌચ ન. (સં.) સ્વચ્છતા, પવિત્રતા (૨) (લા૦) મલોત્સર્ગ, ઝાડે જવું એ

સંચ પું. (જુઓ 'સંચો') ગુપ્ત કરામત કે ગોઠવણ (૨) ભીંત કે પટારા વગેરેમાં રાખેલું ગુપ્ત ખાનું

સાચ ન. સત્ય, સાચાપણું, પ્રામાણિકતા

સુચ સ્ત્રી. (સં.) ઘી હોમવાનું લાકડાનું કડછી જેવું સાધન, સ્રુવ

હીચ સ્ત્રી. ('હીચવું' ઉપરથી) હીંચવાની ક્રિયા, હીંચકો ખાવો એ

હીંચ સ્ત્રી. (જુઓ 'હીંચવું) એક તાલવાળો ઠેકો (૨) બે પુરુષોનું કે વધારેનું કે સ્ત્રી-પુરુષોનું સાથે મળીને થતું ગાનતાનવાળું એક સમૂહનૃત્ય (વૈષ્ણવોમાં ખાસ લેવાય છે)

ઋચા સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'ઋક્'

અર્ચા સ્ત્રી. (સં.) અર્ચના, પૂજા (૨) ચંદન વગેરેથી મૂર્તિને લેપ કરવો એ

ચર્ચા સ્ત્રી. (સં.) વાદવિવાદ (૨) કૂથલી

ચાચા પું. બ વ. (જુઓ 'ચાચો') (માનાર્થે) કાકા

ચૂચાં ન. કે ન. બ. વ. (રવા૦) ચૂં કે ચાં, જરાપણ બોલવું એ, સામે જવાબ આપવો તે (૨) (લા૦) આનાકાની ઢૂંચા

ઢીચાં ન. બ. વ. સાડાચારનો આંક

ઢૂચાં ન બ. વ. જુઓ 'ઢીચા'

ત્વચા સ્ત્રી. (સં.) ચામડી (૨) છાલ

પાંચા પું. બ. વ., -ચાં ન. બ. વ. (પાંચ ઉપરથી) પાંચનો ગડિયો ૧×૫=૫

ભચાં અ. (રવા૦) બસ, પૂરતું
વાચા સ્ત્રી. (સં.) વાણી, બોલી
કાંચિ (-ચી) સ્ત્રી. (સં.) ઘૂઘરીવાળો કદોરો (૨) (સંજ્ઞા) દક્ષિણમાં આવેલું હિંદુઓનું એક પવિત્ર ધામ
રુચિ સ્ત્રી. (સં.) ઇચ્છા, ભાવ (૨) પસંદગી (૩) (લા૦) ભૂખ
રોચિ ન. સ્ત્રી. (સં. રોચિસ્) પ્રભા, તેજ
વિ(-વી)ચિ(-ચી) સ્ત્રી. (સં.) મોજું, તરંગ
શચિ(-ચી) સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) ઇંદ્રાણી
શુચિ વિ. (સં.) શુદ્ધ, પવિત્ર
સૂચિ(-ચી) સ્ત્રી. (સં.) યાદી, સાંકળિયું, ક્રમાનુસારી ટીપ (૨) સોય
ૂચી સ્ત્રી. (ફા.) મહેફલો, ગલી
કૂચી સ્ત્રી. (સં. કૂર્ચા) કૂચડી
કૂંચી સ્ત્રી (સં. કુંચિકા) ચાવી (૨) (લા૦) ઉપાય (૩) રહસ્ય જાણવાનું સાધન
કેંચી સ્ત્રી. (તુર્કી) કાતર (૨) છાપરાના આધાર માટે મુકાતું ત્રિકોણાકાર ચોકઠું [સારસી
કૌંચી સ્ત્રી. (સં.) ક્રૌંચ પક્ષીની માદા,
ખીચી સ્ત્રી. જાર બોખાનો બાફેલો લોટ
ગચ્ચી (-ચ્છી) સ્ત્રી. માટી ઈંટો કાંકરા અને ચૂના વગેરેનું બાઝી જવું એ, ગચિયું (૨) અગાસી ધાબું (૩) છોબંધ જમીન [વર્ગ
ગચ્ચી(-ચ્છી) સ્ત્રી. (જુઓ ગચ્છ)
ઘાંચી વિ. ઘાણી ચલાવી તેલ કાઢવાનો ધંધો કરતી ન્યાતનું (હિંદુ-મુસલમાન બંને કોમોમાં આ નાતો છે) (૨) પું. એ ન્યાતનો માણસ
ચીચી, ચીંચીં અ. (રવા૦) એવો અવાજ
ચૂંચી સ્ત્રી. સ્તનની ડીંટડી (૨) સ્તન
ચેંચી સ્ત્રી. (સુ.) મકાનના મોભારાને છેડે કે છાપરાની ટોચ ઉપર જડાતું ચાંચવાળું લાકડું
ચેંચાં સ્ત્રી. (રવા૦) ચેંચૂં કરવું એ (૨) (લા૦) પતરાજી, ગર્વ
છીચી સ્ત્રી. (ચ) ખીચડી (બાળભાષા)
ડી(-ડીં)ચી સ્ત્રી. ('ડીચકું' ઉપરથી) નાનું ડીંડૂં (૨) નાનું ટોચકું (૩) ડીડી
પચ્ચી સ્ત્રી. વીંટીમાં નંગ બેસાડવાનું કાંગરાવાળું ખીલણું
પચી સ્ત્રી. મશ્કરી, મજાક
પંચી ન. (પંચ ઉપરથી) નાકે પહેરવાની જડ-ચૂની-કાંટો (જેમાં પાંચ રંગનાં રત્ન જડયાં હોય)
બચી સ્ત્રી. (બચ્ચું પરથી) છોકરી, દીકરી
બચી (-ચ્ચી) સ્ત્રી ('બચ' રવા૦) ચુંબન (લાડમાં)
બચ્ચી સ્ત્રી. (બચ્ચુ ઉપરથી) છોકરી
માંચી સ્ત્રી. (સ. મંચિકા) નાની ચોરસ ખાટલી (૨) નાનો માંચો, આસન જેવી બેઠક
મોચી પું. પગરખાં સીવવાનો ધંધો કરનાર જાતનો, જણસાલી
લીચી સ્ત્રી. પૂર્વ હિંદમાં થતું એ નામનું એક ઝાડ કે એનું ફળ
લુંચી સ્ત્રી. દોડતાં દોડતાં એકદમ પાછું ફરવું એ
લેંચી સ્ત્રી. પાતળી મોટી રોટલી

વિ(-ચી)ચી સ્ત્રી. (સં.) મોજું, તરંગ
શ(-સ)ચી સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) ઇંદ્રાણી.
સૂચી સ્ત્રી. (જુઓ સચિ) (૨) પેન્સિલ (૩) પિરામિડ જેવી આકૃતિ (ગ.)
ઊંચું વિ (સં ઉચ્ચ) સપાટી બેસણી કે સ્થિતિની ઉપર ઊભું આવેલું કે ઊંકતું (૨) ઉચ્ચ, ચઢિયાતું, ઉમદા (૩) અતિ તાણેલું કે લંબાવેલું (સૂર અવાજ) (૪) (લા૦) જંપ નિરાંત કે શાંતિ સમાધાન વગરનું, અણબનાવવાળું
કચ્ચું વિ૦ (લા૦) કાચું, અનુભવ વિનાનું (૨) ન. કાચકું
કાચું વિ૦ (જુઓ 'કચ્ચું') પાકેલું નહિ એવું (કાચી કેરી) (૨) બરાબર નહિ સીઝેલું પકવેલું કે રંધાયેલું (કાચી ચાસણી, કાચી રોટલી, કાચો ભાત) (૩) શેકેલું કે રાંધેલું નહિ એવું (કાચી સોપારી, ચણા, અનાજ ઇ૦) (૪) (લા૦) કશા સંસ્કાર ન કરાયેલું –કુદરતી સ્થિતિમાં હોય એવું (કાચો માલ કાચી ધાતુ) (૫) તકલાદી ભજભંત કે ટકાઉ નહિ એવું (કાચી ચડક, કાચું સૂતર, કાચો રંગ) (૬) નાદાન બિનઅનુભવી, અપૂરું, અધકચરું (માણસ જ્ઞાન આવડત ઉમર ઇ૦ માં) (૭) અધૂરું, અપૂર્ણ કાચું કામ, કાચી બુદ્ધિ, કાચો વિચાર, કાચી વાત કાચો ગાઉ ઇ૦) (૮) કામચલાઉ, છેવટનું નહિ એવું કાચો હિસાબ, દસ્તાવેજ, ખરડો ઇ૦) (૯) પોચું, નરમ (કાચા કાળજાનું, હૈયાનું–બીકણ) (૧૦) બારદાન ઇ૦ સાથેનું કામચલાઉ કે અંદાજી (વજન, માપ) (૧૧) પાકું–બંગાળી માપનું નહિ, તેથી ઓછા વજનનું (શેર મણ ઇ૦ વજન) (૧૨) ન. કચાશ, કસર, અધૂરાપણું
કોચું વિ. સુકાઈ કે સંકોચાઈ ગયેલું (૨) (લા૦) સત્ત્વહીન (૩) સડી ગયેલું
ગચ્ચું ન. જુઓ 'ગચિયું', ચોસલું
ચચુ(-ચૂ) સ્ત્રી. (સં.) ચાંચ
ચીચુ ન. શેરડીના સાંઠાનો ટોચ તરફનો કોમળ ભાગ
ચૂંચૂં અ (રવા૦) ઉંદરનો અવાજ
ચેંચૂં અ. (૨) ન. (રવા૦) જુઓ 'ચૂંચાં'
જાચું વિ. (જાચવું પરથી) કંટાળો આવે એટલા કાલાવાલા કરનારું (૨) માગેલ
જાચું વિ. (સં. જાત્ય) અભિજાત, કુલીન
ડાચું ન. જડબું (૨) મોં (તિરસ્કારમાં)
ડી(-ડી)ચું ન. જુઓ 'ડીચકું', ડીટું
નીચું વિ. (સં. નીચ) ઢળતું (૨)ઓછી ઊંચાઇનું (૩) (લા૦) નીચ, હલકું
પંચું, પાંચું વિ. ન પાંચગણું; ઉદા૦ એક પાંચું પાંચ (૨) ન. પાંચાનો ગડિયો
પોચું વિ. (દે. પોચ્ચ). નરમ, દબાયું દબાય એવું, કરણથી ઊલટું (૨) (લા૦) નબળું, ઢીલું (૩) બીકણ, પોચકણ, ડેસી
બચુ પું (૨) સ્ત્રી. (જુઓ 'બચ્ચું') છોકરા કે છોકરી માટે લાડવાચક શબ્દ
બચ્ચું ન. (સં. અપત્ય, પ્રા. વચ્ચ) નાનું બાળક
બૂચું વિ. બેઠેલા કે ટેરવા વિનાના નાકનું

(૨) કાન વગરનું (૩) (લા૦) ઘરેણાં વગરનું (કાન કે નાક)

બોચું ન બોચી–ગરદન (તુચ્છકારમાં)

રોચું વિ. કરચલીઓ પડી ગઈ હોય એવું

રો(–રોં)ચું વિ. (ગ્રા૦ લા૦) ગામડિયું, જંગલી, અસભ્ય

લોચું વિ. ('લચવું' ઉપરથી) કમી, ઓછું

લુચ્ચું વિ. કપટી, ઢોંગું (૨) ખધુ, પક્કું, પહોંચેલું (૩) (લા૦) વ્યભિચારી

સચ્ચુ વિ (સં. સત્ય) સાચું, સત્યવાળું

સાચું વિ. (સં. સત્ય) ખરું, સત્ય હોય તેવું (૨) અસલ, બનાવટી નહિ એવું; ઉદા૦ સાચું સોનું (૩) સત્ય બોલનારું (૪) એકવચની (૫) ન સાચ

ઊંચે અ (જુઓ 'ઊંચું') સપાટીથી ઉપર, ઊંચી–ઊંચાણવાળી જગાએ, ઊંચી દિશામાં, માથા ઉપર

ચેંચેં સ્ત્રી. (ગ્રા૦) ચીંચીં, પક્ષીઓનો કલબલાટ (૨) (લા૦) કચ

નેશ્ચે પુ (સં. નિશ્ચય) નિશ્ચય, નિરાધાર (૨) અ. ખચીત, અવશ્ય, ખાતરીથી

વચ્ચે અ. (જુઓ 'વચ') વચમાં [(પ.)

ગચો પું. જમાવ, ભીડ (૨) કચરાનો જમાવ, ગંદકી, (૩) આગૂજો

કૂચો પું. (સં. કૂર્ચ) કચરાવાથી અથવા ચવાવાથી જેના રેસા જુદા થઈ ગયા હોય તેવી વસ્તુ (૨) કૂચડો (૩) પ્રવાહીની નીચે ઠરેલો કચરો અથવા ગણુઓગળેલી કૂચા જેવી વસ્તુ (૪) (લા૦) વારંવાર કહેવાયેલી સત્ત્વહીન થઈ ગયેલી વાત (૫) પૂરી સમજ વિચારી લીધેલી વસ્તુ

કૂચો પું. (જુઓ 'કૂચ' છૂપી વાત) નિંદા

કૂર્ચો પું. જુઓ 'કૂર્ચ', હાડકાના સાંધા પર દોરી જેવો બંધ, મજ્જા

ખાંચો પું. એકસરખી ધાર સપાટી અથવા લીટીમાં પડતો કાપ ખાડો કે વાંક (૨) સાંકડો રસ્તો કે ગલી (૩) ખૂણો (૪) (લા૦) વાંધો, હરકત, અટકાવ

ઘાંચો પું. વાંસફોડો, ટોપલા સાદડી વગેરે બનાવનાર (૨) ઘાંચી (તિરસ્કારમાં)

ઘુચ્ચો પું. જુઓ 'ઘુમ્મો', ધબ્બો

ચાચો, ચીચો પું. (ઉર્દૂ) કાકો

ચીચો પુ. એક કાળો કઠણ પથ્થર

ટીચો પું. ('ટીચવું' ઉપરથી) નાનો ટોચો, ગોમો

ટોચો પું. ('ટોચવું' ઉપરથી) ટીચો, એનો ઘા (૨) (લા૦) મહેણું, ટુંબો

ડચ્ચો પું. (જુઓ 'ડૂચો') ડૂચો ડટ્ટો

ડીચો પુ. એક જાતનું પક્ષી

ડૂચો પુ નકામા કાગળ કે કપડાનો પીંડો (૨) એવો ડાટો (૩) મોટો કોળિયો, રાભો (૪) ચોળાઈ કરીને ગમે તેમ ગોટો થઈ ગયેલું વસ્ત્ર (૫) (લા૦) અસંસ્કારી માણસ

નેચો પુ મેળચો, હુક્કાનો મેર (૨) હુક્કાની લાંબી નેહ–નળી

ફેચો(–ચ્ચો) પું. (જુઓ 'ફીચ') જાંઘનો ઉપલો ભાગ, ફીચ

બચ્ચો પુ (જુઓ 'બચ્ચુ') છોકરો

બૂચો પુ છોકરો (લાડમાં)

ભે(-ભેં)ચાં પું. (ગ્રા૦) છુંદાયેલો લોચો, માંસનો લોચો (૨) છુંદાયેલી વસ્તુ (૩) (લા૦) કસ, દમ
માંચો પું. જુઓ માંચડો (૨) ખાટલો
રેંચો પું. (ગ્રા૦) રાશો, જડશો
લોચો પું. (ગ્રા૦) લોંદો થચરો (૨) ડૂચો, ડબૂચો (૩) (લા૦) ગરબડ, ગોટાળો (૪) વાંધો; તકરાર
વાચો પું. બે હોઠથી બનેલો ખૂણો
સંચો પું. (ફા. શકંચહ્) યંત્ર (૨) (૩) સીવવાનું યંત્ર (૪) (સુ.) 'સ્ટવ'
સાચો પું. ('સાચું' ઉપરથી) રેશમનો પાકો દોરો (મોતી ઠાંસવાનો)
સાંચો પું. જુઓ સંચો (૨) બીબું

છ

આછ સ્ત્રી. (જુઓ 'આછું') ઓછાપણું (૨) છાશનું પાણી, પરસ (૩) પાતળાપણું
આંછ સ્ત્રી. ઝાંખ, ઓછું સૂઝવું એ (૨) આંખની છારી
ઓછ સ્ત્રી. ઓછાપણું, ખોટ
કચ્છ પું. (સં.) કચ્છો, કછોટો, લંગોટ (૨) કાચબો (૩) કિનારો, કિનારા પરનો પ્રદેશ (૪) હમેશ જ્યાં પાણી રહે તે દેશ (૫) પું. ન. (સંજ્ઞા) સૌરાષ્ટ્રની ઉત્તરે એ નામનો દેશ અને અખાત
કાછ પું. (જુઓ 'કચ્છો') ધોતિયું કે સાડલો ઊંચો લઈ બે પગની વચ્ચેથી પાછળ ખોસવો એ, કછોટો (૨) એ રીતે ખોસેલો વસ્ત્રભાગ
ગચ્છ પું. (સં.) સમુદાય, જથો (૨) શ્રેઢીમાં અમુક પદોનો સમુદાય (ગ)
ગુચ્છ પું. (સં.) ગોટો, કલગી (૨) વાળનો જથ્થો, ઝુલ્ફું
છૂ(-છૂં)છ સ્ત્રી. એક ભાજી
છોછ સ્ત્રી. (ગ્રા૦) ચોખ્ખાઈ કે આચારની ચટ-તીવ્ર લાગણી, છોત
તાછ સ્ત્રી. (સં. તક્ષ્) પથ્થર ટાંકતાં પડતો કચરો-છોલ (૨) (દાગીનાને) ઊજળતાં પડતી કરચો (૩) ઓપ, ચકચકાટ
તુચ્છ વિ. (સં.) તુચ્છકારને પાત્ર (૨) નજીવું, માલવગરનું (૩) અતિ અલ્પ (લા૦) સુંદર
પિચ્છ ન. (સં.) પીછું
પી(-પીં)છ ન. (સં.) પીછું
પુચ્છ ન. (સં.) પૂંછડી
પૂ(-પૂં)છ ન. (સં. પુચ્છ) પુચ્છ, પૂંછડું
પૂછ સ્ત્રી. (સં. પૃચ્છ.) પૂછવું એ, પડપૂછ
પ્રીછ સ્ત્રી. ઓળખ (૨) પ્રતીતિ
મચ્છ પું. ન. (સં. મત્સ્ય) માછલું (૨) મેઘધનુષ
મૂ(-મૂં)છ સ્ત્રી. (સં. શ્મશ્રુ) પુરુષને ઉપલા હોઠ ઉપર ઊગતા વાળ
મ્લેચ્છ પું. (સં.) આર્યોની સંસ્કૃતિથી ભિન્ન સંસ્કૃતિનો માણસ (૨) (લા૦) ભ્રષ્ટ
રીંછ ન. (સં. ઋક્ષ) એક રાની હિંસ પશુ
લચ્છ પું. લચ્છો, માંજો
લાછ સ્ત્રી. (સં. લક્ષ્મી) લક્ષ્મી, સંપત્તિ
વચ્છ પું. ન. (સં. વત્સ) વાછરડું
વછ ન. જુઓ 'વચ્છ'
સ્વચ્છ વિ. (સં.) ચોખ્ખું, સાફ

ઇચ્છા સ્ત્રી. (સં.) મરજી, રુચિ, ખુશી (૨) ઉમેદ, આશા, અભિલાષા (૩) કામના, વાસના

છૂંછાં ન. બ. વ. (જુઓ 'છૂંછું') ઈર્ણ, વણતાં કે બીજે કારણે રહે ગયેલા તારના છેડા

છૂંછાં ન. વ. બ. (લા૦) આભડછેટની સામાને ખોટું લાગે એવા વર્તણૂક

પૂછા સ્ત્રી. (સં. પૃચ્છા) તપાસ

પૃચ્છા સ્ત્રી. (સં.) પ્રશ્ન (૨) તપાસ

ભીંછાં ન. બ. વ. (કપાવવાના થયેલા) મોટા વાળ [(૨) વિચાર

મંછા સ્ત્રી. (સં. મનીષા) ઇચ્છા, ઉમેદ

મૂર્છા (-ર્ચ્છા) સ્ત્રી. (સં.) બેશુદ્ધિ

લાછાં ન. બ. વ. પગને તળિયે તેમજ હથેળીમાં લીમડાના પાનથી છાશ છાંટી તવેથાથી ઝપથી વારવાર ડામવું એ

સ્વેચ્છા સ્ત્રી. (સં.) પોતાની ઇચ્છા, આપમરજી

કાછી પું. (જુઓ કાછિયો) શાક વેચવાનો ધંધો કરનાર આદમી (૨) એ જ્ઞાતિનો

ગચ્છી જુઓ 'મચ્છી', મચિયું [માણસ

પછી અ. (સં. પશ્ચાત) પાછળ, પાછળથી

પી(-પીં)છી સ્ત્રી. (સં. પિચ્છિકા) વાળ પીંછાં કે એવી બીજી વસ્તુની હાથાવાળી બનાવટ (માંખો ઉડાડવાની, ચીતરવાની, ઘરેણાં ધોવાની વગેરે)

મચ્છી સ્ત્રી. (જુઓ 'મચ્છ') માછલી

માછી પું. (સં. માત્સિક) માછીમાર

વી(-વીં)છી પું. (સં. વૃશ્ચિક) એક ઝેરી પ્રાણી, વીંછી (૨) વૃશ્ચિક રાશિ

હુંછી વિ. તોફાની (૨) અપશકુનિયાળ

અચ્છું વિ. (સં. અચ્છ) સારું, ઉમદા

આછું વિ. (સં. અચ્છ) સારું, સુંદર (૨) (લા૦) છૂટું, પાંખું (૩) થોડું, ઓછું (૪) પાતળું છેક ઝીણું (૫) ઝાંખું

ઓછું વિ. જોઈએ તેથી પ્રમાણમાં થોડું, કમી (૨) અધૂરું, ઊણું (૩) (લા૦) ઊતરતું, હલકું [(૨) જીંગડું

કચ્છુ (-ચ્છૂ) સ્ત્રી. (સં.) ખસ, ખૂજળી

છાંછું વિ મંદું, મેલું (૨) (લા૦) વગર સમજ્યે માથું મારે એવું (૩) મૂછ (૪) ન. મંત્ર ભણીને મારેલી ફૂંક

છું(-છૂં)છું ન. (સર૦ રૂંછું) ડાચું, મોં (તુચ્છકારમાં) (૨) રૂંછું

છોછું વિ. ઊણપવાળું, ઓછું (૨) (લા૦) અસહાય, એકલું

તાછું ન તાસું, એક વાદ્ય (૨) નાળિયેરી વગેરેનું પાંદડું [જાય એવું

પાછું વિ. એવી રીતે અડકાવેલ કે પડી

પાછું વિ (સં પશ્ચાત્) પાછળનું (૨) અ. પાછળ (૩) વળી, ફરીથી (૪) ઊલટી કે અવળી-સામેની દિશામાં; ઉદા૦ પાછો આવ (૫) બાજુએ કે આઘું; ઉદા૦ તું પાછો ખસ, પાછો બેસ

પી(-પીં)છું ન પીછ (૨) એની કલમ

રૂંછું ન. ટૂંકા વાળ કે તાંતણો

લાછું ન (સ. લક્ષ્મન્) ડાઘ

વીછુ પું. જુઓ 'વીંછી'

હું(-હૂં)છું ન ઘાસનું ઝૂમખું, છેડાનાં છૂંછાં (૨) છૂંછું મોં

પછે(-છે) અ. (કા.) પછી

કચ્છો પું. કછોટો, કચ્છ (૨) એક જાતની માછલી

ગાંછો પું. વાંસફાડો, વાંસની ચીપોના ટોપલા-ટોપલી ગૂંથનારો
ગુચ્છો પું. (સં. ગુચ્છ) જુઓ 'ગુચ્છ'
પીછો ન. (સં. પશ્ચાત્) બીજાની પાછળ જવાને એની પૂઠની દિશાની ગતિ
લચ્છો પું. માંજો પાયેલા દોરની આંટી (૨) પગનાં આંગળાંનું એક ઘરેણું [મોટો આંટી
લાછો પું. (જુઓ 'લચ્છો') દોરની
વછો પું. વિયોગ (૨) (લા૦) ભેદ, ફાટફૂટ

જ

અજ વિ. (સં.) નહિ જન્મેલું (૨) પું. અનાદિ (ઈશ્વર) (૩) બકરો (૪) (સંજ્ઞા) બ્રહ્મા (૫) કામદેવ (૬) ચંદ્ર (૭) રામના દાદાનું નામ
અબ્જ વિ. (સં.) સો કરોડ અબજ (૨) ન. કમળ [(લા૦) ફરિયાદ
અર્જ સ્ત્રી. (અ) અરજ, વિનંતિ (૨)
આજ અ. (સં. અદ્ય) આજે, ચાલુ દિવસે (૨) સ્ત્રી. આજનો દિવસ
ઓજ ન (સં. ઓજસ્) તેજ (૨) (લા૦) પ્રતિભા
ઓજ ન. જમીન કે ચણતરમાંનો અંદરથી નીકળતો ભેજ, ઓસ (૨) મરણ સમયે મોંમાંથી નીકળી પડતું ફીણ [અ. માટે
કાજ ન. (સં. કાર્ય) કાર્ય, કામ (૨)
કુબ્જ વિ. (સં.) ખૂંધું, કૂબડું
કુંજ સ્ત્રી: (સં.) ઝાડ અથવા વેલાનાં પાંદડાંથી ચયેલી ઘટા લતામંડપ
ખંજ વિ. (સં.) લંગડું, લલું [ખાજું
ખાજ ન. (સં. ખાદ્ય) ખાદ્ય (૨)
ખાજ સ્ત્રી (સં ખર્જુ) ખૂજલી, ખંજવાળ
ખાંજ ન. (સં. 'ખંજ' ઉપરથી) લંગડાપણું
ખીજ સ્ત્રી. ક્રોધ, ગુસ્સો
ખોજ સ્ત્રી. (અ. ખૌજ) તપાસ શોધ
ગજ પું. (સં.) હાથી
ગજ પું. (ફા.) લંબાઇ માપવાનું ચોવીસ તસુનું માપ (૨) બારણાની ભૂંગળ (૩) ધાતુનો નક્કર સળિયો (૪) બંદૂકની નાળમાં દારૂ ઠાંસવા માટે વપરાતો સળિયો (૬) તંતુવાદ્ય વગાડવા માટે વપરાતું ધનુષ જેવું સાધન
ગંજ પું. (ફા. સં.) મોટો ઢગલો (૨) એક જાતની એક બીજામાં બેસતી વસ્તુઓની ઉતરડ
ગાજ (-ઝ) પું. ન. (અં.) જુઓ 'ગાઝ', ઓરિયું ઘાલવાનું નાકું
ગાજ સ્ત્રી. ગાજવું એ (વરસાદનો) ગર્જના
ગુંજ પું. ગણગણાટ
ગુંજ ન. (સં. ગુહ્ય) છૂપી વાત, ભેદ (૨) સ્ત્રી. ગાંઠ, ગૂંચ, આંટી
ગુંજ સ્ત્રી. (સં. ગુંજા) ગુંજા, ચણોઠી
ગૂજ (-ઝ) સ્ત્રી. (સં. ગુહ્ય) ગુપ્ત વાત, રહસ્ય (૨) વિ. ગુહ્ય, ગુપ્ત
ગૂજ (-ઝ) સ્ત્રી. બે બાજુ અણીવાળો (પાટિયાં જોડવાનો) ખીલો
ચીજ (-ઝ) સ્ત્રી. (ફા.) વસ્તુ (૨) ગાયન માટેનું ગેય પદ (૩) (લા૦) વિ. ઉત્તમ [બુદ્ધિની સૂક્ષ્મતા
ચોજ સ્ત્રી. (ફા.) તર્ક, દલીલ, (૨)
છાજ ન. (સં. છાદ્ય) છાપરામાં ઘાસ પાટિયાં કે વાંસ વગેરેનું કરાતું આચ્છાદન (૨) અભરાઈ, છાજલી
જજ પું. (અં.) ન્યાયાધીશ

જૂજ વિ. (ફા) બહુ થોડું, જરાક
તજ સ્ત્રી. ન. (સં. ત્વચ્) એક જાતનો તેજાનો (એક ઝાડની છાલ)
તર્જ સ્ત્રી. (અ.) તરજ, ગાવાની ઢબ
તાજ પું. જુઓ 'ત્યાગ'
તાજ પું. (ફા.) મુગટ, રાજમુગટ (૨) ગંજીફાનું એવો ચિહ્નવાળું પાનું
તીજ સ્ત્રી. જુઓ 'ત્રીજ'
તુજ સ. તારું (પ)
તેજ વિ. (ફા.) તીક્ષ્ણ (૨) ઉગ્ર, આકરું, તીખું (૩) (લા૦) ચપળ, સ્ફૂર્તિવાળું
તેજ ન. (સં. તેજસ્) પંચમહા-ભૂતો-માંનું અગ્નિ તત્ત્વ (૨) પ્રકાશ (૩) (લા૦) પ્રભાવ, પરાક્રમ
ત્રીજ સ્ત્રી (સં. તૃતીયા) તીજ, હિંદુ પખવાડિયાની ત્રીજી તિથિ
દેજ પુ. સ્ત્રી. ન (ફા. દહેજ)-કન્યાને વર પક્ષ તરફથી અપાતાં લૂગડાં વગેરે, દેય (૨) (સુ.) કન્યાનુ શુલ્ક
દ્વિજ વિ. (સં.) બે વાર જન્મેલું (૨) પું બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય કે વૈશ્ય (૩) દાંત (૪) ન. પક્ષી, અંડજ
ધજ વિ. (સં. ધ્વજ) (લા૦) શ્રેષ્ઠ (૨) મજબૂત (૩) જોરાવર
ધજ સ્ત્રી. ચાલ (૨) આકૃતિ
ધીજ સ્ત્રી. (સં. ધૈર્ય) (લા૦) આકરી પરીક્ષા [કપારી
ધૂ(-ધ્રૂ)જ સ્ત્રી. ('ધ્રૂજવુ' ઉપરથી) ધ્રુજ,
ધ્વજ પું. (સં.) ધજા, વાવટો
નાજ સ્ત્રી. (ફા.) લાડ
નિજ વિ. (સં.) પોતાનું
પાજ સ્ત્રી. (સં. પદ્યા) પાળ, સેતુ (૨) પાલખ (૩) એક જાતનું ઝીણુ પોતનું રેશમી કપડું
પુંજ પું. (સં.) ઢગલો
પૂંજ સ્ત્રી. ન. અનુસ્વાર કે અનુનાસિકનું બિંદુ (૨) એવું બીજું
પેજ સ્ત્રી. (સં. પેયા) ચોખાની કાંજી (૨) પવાત
પ્યાજ ન. પિયાજ, ડુંગળી
ફજ પુ (અ) ખરાબી, દુર્દશા (૨) શિક્ષા (૩) સ્ત્રી. (સ૨૦ અ., તુર્કી પરથી) એક જાતની મુસલમાની ટોપી
ફોજ સ્ત્રી. (ફા.) સેના, લશ્કર
બાજ પું. (ફા.) એક શિકારી પક્ષી, શકરો (૨) (લા૦) ઘોડો
બાજ પું. (સં. વાદ્ય) સતારનો પહેલો તાર-જેના પર આંગળીઓ રાખી વગાડવામાં આવે છે
બાજ સ્ત્રી. ન પતરાળુ
બીજ ન (સં.) જુઓ 'બી' (૨) મનુષ્યદેહનું બીજ-વીર્યનું બિંદુ (૩) (લા૦) ઓલાદ (૪) વર્ણ, અક્ષર (પ) બીજમંત્ર (૬) સમીકરણનું બીજ-'રૂટ' (ગ.) (૭) નાટકના કે કથાના વસ્તુનું મૂળ (કા૦ શા૦)
બીજ સ્ત્રી (સં. દ્વિતીયા) પડવા પછીની હિંદુ બીજી તિથિ (૨) (લા૦) શુદ બીજનો ચંદ્ર
બૂજ સ્ત્રી. સમજ (૨) (લા૦) કદર
બોજ પું. ભાર (૨) (લા૦) બોજો
બોજ પું. પોત, કુમાશ
બ્રિજ સ્ત્રી. (અં.) પાનાંની એક રમત

(૨) પું. પુલ

ભુજ પું. (સં) ખભાથી કોણી સુધીનો ભાગ (૨) હાથ (૩) બાજુ (ગ) (૪) 'ઑર્ડિનેટ' (ગ) (૫) કાટખૂણ ત્રિકોણની કર્ણસિવાયની એક બાજુ (ગ.) (૬) બેની સંજ્ઞા

ભૂર્જ ન (સં.) એક વૃક્ષ, ભોજપત્રનું ઝાડ

ભેજ પુ. ભીનાશ (૨) ઓમ

ભોજ પું. (સં.) યાદવોની એક જાતનો માણસ (૨) (સંજ્ઞા) ઉજ્જૈન માળવાનો એક દાનવીર પ્રાચીન રાજા

મજ સ. (જુઓ 'મુજ') મારું (પ.)

મી(-મીં)જ સ્ત્રી. ન. (સં. બીજ) મિયાંનો ગર

મુજ સં. મારું (પ.) (૨) 'હું'ના અર્થમાં વિભક્તિના પ્રત્યયો સાથે પણ વપરાય છે; ઉદા૦ મુજને, મુજથી, મુજમાં

મુંજ ન. (ગ.) ડાભ જેવું પાણીમાં થતું એક ઘાસ (૨) (સંજ્ઞા) પું. એક પ્રસિદ્ધ પ્રાચીન રાજા, ઉજ્જૈનના રાજા ભોજનો કાકો

મેજ સ્ત્રી. ન. (ફા) ટેબલ

મોજ સ્ત્રી. (અ) આનંદ (૨) મરજી

રજ સ્ત્રી. (સ. રજસ્) ધૂળનો કણ (૩) ધૂળ, કસ્તર (૪) ન સ્ત્રીનો માસિક અટકાવ (૫) વિ થોડુંક, જરાક

રંજ સ્ત્રી. (ફા.) ખેદ, દિલગીરી

રાજ અ. ઓલવાઈ જાય એમ

રાજ પું. (ફા) ભેદ, રહસ્ય

રાજ પુ. (સં. રાજન્) રાજા

રાજ ન. (સ. રાજ્ય) રાજ્ય

રુજ (-જા) સ્ત્રી. (સં) રોગ

રેજ અ (જુઓ 'જેર') તાબે

રોજ પું. (ફા) દિવસ (૨) એક દિવસની મજૂરી (૩) અ. હમેશ

લફ્જ, લવ્જ પું. (ફા) શબ્દ

લાજ સ્ત્રી. (સં. લજ્જા) શરમ (૨) મર્યાદા, મલાજો (૩) (લા૦) આબરૂ, પત

વજ પું. સ્ત્રી. ન. (સં. વચા) એક વનસ્પતિ

વર્જ પું. (સં.) વર્જવું એ, ત્યાગ

વાજ વિ. (અ. વજઅ=કાળ) કંટાળેલું (૨) હારેલું (૩) સ્ત્રી. તોબા, કંટાળો

વાજ પું. (સં.) યજ્ઞ (૨) સંગ્રામ (૩) બાણનું પીછું (૪) વેગ, તાન (૫) ન. બળ (૬) ઘી (૭) અન્ન

વીજ સ્ત્રી. (સં. વિદ્યુત્) વીજળી

વ્યાજ ન. (સં.) બહાનું, મિષ (૨) નાણાં વાપરવા બદલ મૂળ રકમ ઉપર આપવો પડતો વધારો (૩) (લા૦) કમાઈ

વ્રજ ન. (સ.) (સંજ્ઞા) વૃંદાવન (ગોકુળ પાસે) (૨) ગોવાળોનું ગામ (૩) પું. સમૂહ

ષડ્જ પું. (સ.) સંગીતના સાત સ્વરોમાંનો પહેલો 'સા'

સજ વિ. (સ. સજ્જ) તૈયાર (૨) (લા૦) જાગ્રત સાવધાન

સાજ પું. (ફા.) ઉપયોગી સામાન (૨) શણગાર, વસ્ત્રાભૂષણ (૩) ઘોડા પર નાખવાનો સામાન (૪) ન. સારંગી જેવું એક વાદ્ય

સાંજ(-ઝ) સ્ત્રી. (સ. સંધ્યા) સૂર્યાસ્તની વેળા

સૂજ સ્ત્રી. ('સૂજવું' ઉપરથી) સોજો
સેજ સ્ત્રી. (સં. શય્યા) પથારી .
સોજ પું. (ફા.) સોજો (૨) (લા૦) બળતરા, લાગણી
સોજ પું. (જુઓ 'સોજું') ડાહ્યાપણું (૨) સૌજન્ય, સદ્વર્તન (૩) ચાલ, ઢબછબ (૪) વિ. સોજુ (પ.)
સોંજ સ્ત્રી. (કો.) તૈયારી, સગવડ
સ્રેજ સ્ત્રી. (સં. સ્રજ્) માળા, હાર
હજ સ્ત્રી. (અ. હજ્જ) જાત્રા (મક્કાની)
હેજ પું. ભેજ, ભીનાશ
હેજ પું. હેત, ઉમળકો (પ)
હોજ પુ. (અ) પાણીનો કૃત્રિમ કુંડ
અજા સ્ત્રી. (સં.) માયા (૨) કુદરત (૩) બકરી [રીગિંક] નુકસાન-હાનિ
ઈજા સ્ત્રી (અ.) પીડા, કષ્ટ (૨) (શા·
કજા સ્ત્રી. યુક્તિ, તદબીર
કજા સ્ત્રી. કજિયો
કજા સ્ત્રી. (અ.) કિસ્મત (૨) આફત, હાણ (૩) મોત (૪) (લા૦) અશુભની આશંકા
કુબ્જા વિ. સ્ત્રી (સં.) ખૂંધી, કૂબડી (સંજ્ઞા) કૈકેયીની દાસી મંથરા (૩) કૃષ્ણની કૃપાપાત્ર બનેલી રાજા કંસની એક દાસી
ખજા પું. (સં.) એક છંદ
ગુંજા સ્ત્રી. (સં.) ચણોઠી કે એનું ઝાડ (૨) ચણોઠી જેટલું વજન, રતી
ધ્વજા સ્ત્રી. (સં. ધ્વજ) વાવટો
પૂજા સ્ત્રી. (સં.) પૂજન, ઉપાસના (૨) પૂજનની સાધનસામગ્રી (૩) (લા૦) મારવું એ, માર ...
પ્રજા સ્ત્રી. (સં.) જનતા, લોકસમૂહ (૨) એક સંસ્કૃતિનો-લોકસમૂહ, એક રાષ્ટ્રની જનતા (૩) માનવ-વંશશાસ્ત્રની રીતે એક સરખો લોક-સમૂહ (૪) રૈયત (૫) સંતતિ
બેજા વિ (ફા.) અસ્થાને એવું, અઘટિત
ભુજા સ્ત્રી. (સં. ભુજ) ભુજ, હાથ
મજા (-ઝા) સ્ત્રી. (ફા.) આનંદ, લહેર
મજ્જા સ્ત્રી. (સં.) હાડકાંમાંનો તંતુ-મય માવો
રજા સ્ત્રી. (અ. રિઝા) પરવાનગી, સંમતિ (૨) છૂટી (૩) રુખસદ
રાજા અ. (જુઓ 'રાજ' અ.) ઓલવાઈ જાય એમ
રાજા પુ (સં. રાજન્) રાજ્ય કરનાર આદમી (૨) રાજાની સંજ્ઞાનું પત્તું (ગંજીફામાં) (૩) (લા૦) ભોળો ને ઉદાર સ્વભાવનો માણસ
રુજા સ્ત્રી. (સં.) રોગ
લજ્જા સ્ત્રી. (સં.) લાજ, શરમ [ધાણી
લાજા સ્ત્રી. (સં) ડાંગર (૨) ડાંગરની
વજા સ્ત્રી (સં. વિદ્યા) સમજ, બુદ્ધિ (૨) વૃત્તિ, વલણ
વજા સ્ત્રી. (જુઓ 'વેજા') ફાંફાં
વજા સ્ત્રી. વેજુ, નિશાન
વેજા સ્ત્રી. વિપત્તિ
વેજા સ્ત્રી. સંતતિ (તિરસ્કારમાં)
વેજાં ન. બ. વ. (લા૦) વલખાં, ફાંફાં (જુઓ 'વેજુ')
સજા સ્ત્રી. (ફા) શિક્ષા, દંડ, નસિયત
સજ્જા સ્ત્રી (સં. શય્યા) શય્યા (૨) ...

અને સાથે ખાટલો) પથારીનું દાન
જ્જા સ્ત્રી. બખ્તર (૨) પોશાક
ંજા પું. બ. વ , હુાંજા ન. બ વ.
શરીરના સાંધા (૨) (લા૦) હિંમત, શક્તિ
ાજિ (-જી) સ્ત્રી (સં.) પંક્તિ, હાર
માજી સ્ત્રી. ('આજો'નું સ્ત્રી.) માની મા
ાજી(-ઝી) (અ.) પું. ઇસ્લામી ન્યાયાધીશ (૨) ઇસ્લામી વિદ્વાન-પંડિત (૩) હિંદુ-મુસલમાનોની એક અટક
ંજી સ્ત્રી રાબ (૨) લાહી (૩) ભેળ (૪) કાંજી ખોરાક [વ્યવસ્થિત ઢગ
ંજી સ્ત્રી. (જુઓ 'ગંજ') ઘાસનો મોટો
ંજી ન. ગંજીફોક
ાજી (-ઝી) વિ (અ.) ધર્મને માટે લડનાર કે મરનાર (વીર)
જી સ્ત્રી. (જુઓ 'જી') બા (૨) મોટીમા, દાદી [(ઘોડો)
ાજી વિ. (ફા) અરબી-ઉત્તમ પ્રકારનો
ાજી સ્ત્રી. (ફા.) તેજસ્વિતા, ચળકાટ (૨) ભાવ-કીમતમાં વધારો (૩) હોંશ, ઉત્સાહ, સ્ફૂર્તિ (૪) ચડતી, આબાદી (૫) ઘોડો, (૬) વિ. તેજદાર
ાજી સ્ત્રી. (અ. તૌજી) વિધોટી, સાર (૨) સાર, તત્ત્વ
ાજી પું. પિતા કે વડીલ (સંબોધન)
ાજી વિ. (ફા) હલકું, નીચ (૨) કંજૂસ
પાંજી સ્ત્રી. પાંજણી, ટેવ
પૂજી સ્ત્રી. (સં. પુંજ) દોલત, મૂડી
પ્યાજી વિ. ડુંગળીના રંગનું
બાજી સ્ત્રી. (ફા.) જે પાટિયા કે કપડા ઉપર રમત મંડાય તે (૨) મોજટા ગંજીફાની રમત (૩) દાવ (બાજીમાં)
(૪) (લા૦) યુક્તિ, પ્રપંચ
ભાજી સ્ત્રી. શાક લાયક કુમળા છોડ કે એનું શાક [એલું (૨) મરહૂમ
માજી વિ. (અ) પૂર્વનું, અગાઉ થઈ
માજી સ્ત્રી. બ. વ. મા, દાદીમા (૪) અંબા માતા કે કોઇ દેવી (૫) વૃદ્ધ સ્ત્રીનું માનવાચક સંબોધન
માંજી પું. કાશ્મીરનો હોડીવાળો
મૂજી વિ. (અ) કંજૂસ (૨) અક્કલ કે હોંસ વગરનું, જડ.
મૂંજી વિ. જુઓ 'મૂજી' [(૩) મનસ્વી
મોજી (ફા) આનંદી, લહેરી (૨) વિલાસી
મોંજી સ્ત્રી (સં.) મુંજ ઘાસનો કંદોરો (જનોઈ વખતે બટુકને બંધાવવાનો)
રજી સ્ત્રી. ('રજ' ઉપરથી) રેતી [પંક્તિ
રાજી (-જિ) સ્ત્રી. (સં.) હાર, ઓળ,
રેજી વિ. ('રેજી' ઉપરથી) રેજાવાળું (પાસાની રમતમાં) (૨) સ્ત્રી. (જુઓ રેજો) નાનો રેજો
વંજી સ્ત્રી. છાપરાનાં ખપાટિયાં
વાજી પુ. (સં. વાજિન્) ઘોડો (૨) બાણ (૩) અરડૂસાનું ઝાડ
સાંજી(-ઝી) સ્ત્રી. ('સાંજ' ઉપરથી) સાંજે ગાવાનું લગ્નગીત (૨) ઠાકોરજીને સાંઝવખતે બંગલા આકારની સજાવટ
સોજી સ્ત્રી. સોદો [(૨) હવે પણ
હજી અ. (સં. અદ્યાપિ) અત્યાર લગી
હાજી પુ. (અ.) હજ કરી આવેલો- મુસલમાન, મક્કાનો જાત્રાળુ
હા(-હાં)જી અ. જી હા, હા સાહેબ
અજજુ ન. દ્રવ્યદીર્ઘપ્રકારનું ચિહ્ન
ઋજુ વિ. (સં.) સરળ, સીધું (

અનુકૂળ (૩) નરમ, ભલું
કાજુ વિ. સારું, ખાસું (૨) (કા.) વિનયી
કાજુ પું. ન. એક સૂકો મેવો
ખાજું ન. (જુઓ 'ખાજ') એક 'ખાવાંની વાની
ગજું ન. ગુંજાશ, શક્તિ, પહોંચ
ગંજું (-જું) ન. ગજવું
ગોજું વિ. ગંદું
છજું ન. ઝરૂખો (૨) છાજલી (૩) છાપરાની બહાર નીકળતી પાંખ
છાજું ન. ('છાજ' ઉપરથી) છાજ નાંખી કરાતું એકઢાળિયું
તાજું વિ. (ફા. તાજહ) નવું, તરતનું (૨) (લા૦) થાક ઊતરી જઈ સ્ફૂર્તિમાં આવેલું (૩) પૈસાથી ભરેલું. તર
તી(-ત્રી)જું વિ. (સં. તૃતીય) ક્રમમાં ત્રીજા
દૂજું વિ. (સં. દ્વિતીય) બીજું [પછીનું
નેજું ન. (ફા. નેજહ) વાવટો, નિશાન (૨) બરછી (૩) ભાલો [પરાળ
પૂંજું ન. ('પૂંજો' ઉપરથી) (સુ.) ઘંગરનું
બાજુ (-જૂ) (ફા.) સ્ત્રી. છેડો, અંત (૨) દિશા, પાસું, પડખું (૩) પક્ષ, તરફેણ (૪) અ. તરફ, પડખે
બીજું વિ. (સં. દ્વિતીય) દ્વિતીય (૨) જુદી જાતનું (૩) અ. વળી, વધારામાં
મેજું ન. મગજ
મંજુ વિ. (સં.) કોમળ, મધુર
મોજું ન. (અ. મૌજ) પાણીનો તરંગ
મોજું ન. (ફા.) હાથપગનું ગૂંથેલું ઢાંકણ
રજૂ વિ. (અ. રજૂઅ) નજર સામે રાખેલું, હાજર કરેલું
રજ્જુ સ્ત્રી. (સં.) દોરી દોરડું
રેજું ન (ફા રેજહ) પાસાની રમતમાં એક એક દાણાનું જોડકું (૨) કૈટાનું છાણું (૩) ભાલા ઉપરનો વાવટો
વજૂ ન. (અ વુઝૂઅ) (નિમાજ પઢતાં પહેલાં) હાથ પગ મોં વગેરે ધોવાં એ
વાજું ન. (સં. વાદ્ય) વા ઘા ને ઘસરકો એ ત્રણ પૈકી કોઈથી ધ્વનિ નીકળે તેવું સાધન, વાદ્ય (૨) 'હાર્મોનિયમ' (૩) 'ફોનોગ્રાફ' (૪) (લા૦) (એક સરખા લક્ષણવાળા લોકનું)
વેજું ન વણિયર [મંડળ
વેજું ન. નિશાન, તાકવાની વસ્તુ
વેજું ન. ખાદીનો તાકો
વ્યાજુ વિ. વ્યાજે ધીરેલું અથવા લીધેલું
સાજું વિ. (સં. સજ્જ) ભાંગેલું નહિ એવું, આખું (૨) (લા૦) તંદુરસ્ત
સેજું ન. સ્વભાવ કે ગુણનું મળતાપણું, સોજ (૨) બાંધો, હાડ
સોજું વિ. (સં. શુદ્ધ) સારું, ઉત્તમ (૨) સ્વચ્છ (૪) ધાંધલ વિનાનું
હજુ અ (જુઓ 'હજી') અત્યાર લગી (૨) હવેપણ
આજે અ. (સં. અદ્ય) આજ, આ દિવસે
કાજે અ. (જુઓ 'કાજ') માટે, વાસ્તે
કાંજે અ કેમજે, કારણ કે
કીજે ક્રિ. (સં. ક્રિયતે) કરવામાં આવે, કરો 'વિધ્યર્થ' '૨૫' (પ.)
પ્રાજે પું. (સં. પરાજય) પરાજય, હાર
બાજે વિ. (અ. બઅજ) એકાદું, ગમે તે કોઈએક
મજે(-જો) સ્ત્રી. જુઓ 'મજા'

મોજે અ. (અ. મૌજ) (અમુક) મુકામે, સ્થાને, ગામે; ઉદા૰ મોજે મીઠાખળી
લીજે ક્રિ. 'લેવું'નું વિધ્યર્થ રૂપ, લો; (પ.)
વજે સ્ત્રી. (અ વજઅ) પાકેલા અનાજમાં હિસ્સો પાડીને લેવાતી મહેસૂલ, ભરોત [સમયે, દિવસ આથમતાં
સાંજે (-ઝે) અ (જુઓ 'સાંજ') સૂર્યાસ્ત
આજો પું. માનો બાપ
આંજો પું. કૂવાથંભની બે બાજુના સઢ બાંધવાના મોટાં દોરડાં
કાજો પું. કચરો, પૂંજો
કુંજો પું. (જુઓ 'કૂજો') બોટવો, ચંબુ
કૂજો પું. (ફા) બોટવો, ચંબુ
ખોજો વિ. પું. (ફા. ખ્વાજહ) હિંદુમાંથી મુસલમાન બનેલી એક જાતનો (૨) પું. એ જાતિનો પુરુષ
ખોજો (ફા. ખોજહ) જનાનખાનામાં સ્ત્રીઓની ચોકી માટે રહેનારો નપુસક અમલદાર
ગાંજો પું. એક છોડ અથવા એની કળી (જેને ચલમમાં પીવાથી નશો ચડે છે)
ગાંજો પું. બાંધો, કદ (ઉદા૰ 'એનો ગાજો નાનો છે'), ગજું
જબ્જો પું. જકાર
છૂજો પું. દાદો (૨) (સુ) બનેવી
નેજો પું. (ફા.) જુઓ 'નેજુ'
પંજો પું (ફા.) પાંચ આંગળાં અને હથેળીથી બનેલો અવયવ (૨) પશુનો નહોરવાળો અવયવ (૩) પાંચના આંકવાળું પત્તું કે પાસો (૪) (લા૰) સકંજો, દાવપેચ, પકડ
પૂંજો પું. (સં. પુંજ) કચરો, વાસીદું
મજો સ્ત્રી. (જુઓ 'મજા') મજા
મજો પું. રમવાનો લખોટો
માંજો પું. કાચ પાયેલો દોર (પતંગનો)
મોજો પું (ફા.) જુઓ 'મોજું'
મોજો પું. ('મોજું' ઉપરથી) (લા૰) રેશમાં તણાઈ આવેલો કાંપ [નો ટુકડો
મોજો પું. (જુઓ 'મોજે') વાંટો, જમીન-
રેજો પું (ફા.) કાંચળીમાં વપરાતો સુતરાઉ કે રેશમી કાપડનો કકડો
રેજો પું. ધાતુ ગાળવાની કૂલડી
રોજો પું. (અ.) મોટા અને ધાર્મિક મુસલમાનની કબર (૨) મુસલમાનનો દિવસનો ઉપવાસ
સાંજો પું. સંજોરીમાં ભરવાનો માવો (૨) રેલમાં તણાઈ આવેલો ઘાસ વગેરેનો કચરો
સોજો પું. ('સૂજવું' ઉપરથી) લોહીનો જમાવ થઈ ચામડી ઊપસી આવવી એ

ઝ

ગાઝ ન. (અં. ગૉઝ) રેશમ સૂતર કે તારની એક જાળીદાર કે પાતળા પોતની બનાવટ (૨) બટન ભેરવવાનો કાચ
ગૂઝ સ્ત્રી. જુઓ 'ગૂજ', 'ગુંજ', ગુહ્ય
ચીઝ(-જ) સ્ત્રી. (ફા.) વસ્તુ
ઝાંઝ ન., બ. વ. કાંસીજોડ
ઝાંઝ સ્ત્રી. ગુસ્સો, રીસ
ઝૂઝ સ્ત્રી. ઝૂઝવું એ
ડોઝ પું. (અં.) એક વેળા લેવાની દવાની માત્રા કે એટલી દવા
દાઝ સ્ત્રી. ('દાઝવું' ઉપરથી) દાઝેલો

ભાગ (૨) (લા૦) લાગણી, અનુકંપા (૩) ચીડ, ગુસ્સો (૪) દ્વેષ, વેર

બાંઝ ન. એક પક્ષી, શમળી, બાજ

રીઝ સ્ત્રી. ('રીઝવું' ઉપરથી) પ્રસન્નતા, આનંદ

રુઝ સ્ત્રી. (જુઓ 'રુઝવું') રુઝાવું એ

રોઝ ન. (દે. રોજ્ઝ) ઘોડાને મળતું પણ હરણની જાતનું એક જંગલી પશુ (ફાટેલી ખરીવાળું)

સાંઝ સ્ત્રી. (સં. સંધ્યા) સંધ્યાકાળ, સૂર્યાસ્તનો સમય, સાંજ

સૂઝ સ્ત્રી. ('સૂઝવું' ઉપરથી) સૂઝવું એ, સમજ, ગમ, પહોંચ

આઝા સ્ત્રી. (અ. ઈઝા) ઈજા

ઓઝા પું. (સં. ઉપાધ્યાય) બ્રાહ્મણોમાં એક અટક

ઝંઝા સ્ત્રી. (સં.) પવન કે પવન સાથે પડતા વરસાદનો સુસવાટ

મઝા સ્ત્રી. (જુઓ 'મજા') આનંદ, લહેર

માઝા સ્ત્રી. (સં. મર્યાદા) મર્યાદા, હદ

વંઝા સ્ત્રી. (સં. વંધ્યા) વંધ્યા, વાંઝણી

ગાઝી (અ.) જુઓ 'ગાજી'માં

ઝાંઝી વિ. ('ઝંઝ' ઉપરથી) (લા૦) ઝટ ચિડાઈ જાય એવું, ચીડિયું

ઝીઝી સ્ત્રી. એક ઝાડ (એનાં પાન બીડી વાળવામાં વપરાય છે)

રોઝી સ્ત્રી. (કા.) 'રોઝ'ના રંગની ઘોડીની જાત [જાતનો કપાસ

રોઝી વિ. (અ. 'રોઝી' પરથી) એક

વંઝી સ્ત્રી. (જુઓ વંજી) વાંસની ખપાટ

વાંઝી સ્ત્રી. 'વાંઝા'ની સ્ત્રી, વણકર સ્ત્રી (૨) વાંઝા દરજીની જાતની સ્ત્રી (કા.)

સાંઝી સ્ત્રી. જુઓ 'સાંજી'

ગૂંઝું ન. ગજવું, ખીસું, 'ગૂંજું'

ઝાઝું વિ. (સં. અધ્યધ્યધિક) પુષ્કળ, ઘણું

ઝૂઝું ન. હાઉ, કરડે એવું જીવડું (બાળકને બિવડાવવા બાળભાષામાં)

ટોઝું ન. ડૅાઝરું (૨) ઝાંઓ, નાળચો

આઝો પુ. વિશ્વાસ (૨) હિંમત

ઓઝો પું. (સં. ઉપાધ્યાય) બ્રાહ્મણોમાં એક અવટંક (૨) કુંભાર

લાંઝો પું. વાંધો, હરકત

વાંઝો પું. વણકર (૨) દરજીનું કામ કરનારી એક જાતનો પુરુષ (કા.)

ટ

અટ્ટ વિ. (સ.) મોટા અવાજવાળું (૨) પું. અટારી (૩) બૂરજ, કિલ્લા ઉપરની દેવડી (૪) મહેલ (૫) પ્રહાર

અષ્ટ વિ. (સં. અષ્ટન્) આઠ

આટ પું. (સ. આવર્ત) રસોઈ માટે ગોઠવેલી છાણાંની રચના (કા.)

આંટ પું. સ્ત્રી. આંટી, ગૂંચ (લા૦) (૨) કીનો વેર (૩) શાખ, આબરૂ (૪) હથોટી (૫) હાથકામમાં કે બોલવા લખવામાં હોશિયારી, ચપળ (૬) અંગૂઠા ને તર્જનીની વચ્ચેનો ભાગ કે જ્યાં કલમ ટેકવી લખીએ છીએ (૭) તાકોડિયાપણું, ચોટ (૮) મતભેદ

ઇષ્ટ વિ. (સ.) ઇચ્છેલું (૨) પ્રિય, મનગમતું (૩) કલ્પેલું (ગ.), (૪) યોગ્ય (૫) હિતાવહ (૬) યજ્ઞ વડે પૂજેલું (૭) ન. ઇચ્છા (૮) અગ્નિહોત્ર (૯) યજ્ઞ ઇત્યાદિનું પુણ્ય

ઈંટ સ્ત્રી. (સં. ઇષ્ટકા) ચણવામાં વપરાતું માટીનું કાચું કે પકવેલું ચોસલું
ઉટ ન. (સં.) ઘાસ પાંદડું
ઊંટ ન. પું. (સં. ઉષ્ટ્ર) રણમાં ખૂબ ખપતું એક ઊંચું પશુ, સાંઢિયું
એંટ સ્ત્રી. (લા૦) મમત, જીદ (૨) આંટ, સાખ (૩) ટેક
ઍંટ વિ. (સં.) એક વનસ્પતિ
ઓટ પું. સ્ત્રી. (સં. અપવૃત્તિ) ભરતીનું ઊતરી જવું એ (૨) ઓથું, પડદો (૩) (લા૦) પડતી (૪) અ. પરત, વળતું
ઓટ ન. (અં.) એ નામનું જવ જેવું વિલાયતી ધાન્ય [સાદડી
કટ સ્ત્રી. (સં.) કટિ, કેડ (૨) ઘાસની
કટ સ્ત્રી. (સં. કષ્ટ) મહેનત મજૂરી
કટ સ્ત્રી. (સં. કટિ) કંકણ (૨) પર્વતની ધાર, બાજૂ
કટ સ્ત્રી. જુઓ 'કટ્ટો', કટ્ટી [અવાજ
કટ અ. (રવા૦) એક જાતનો ભાંગવાનો
કટ પું. (અં.) કાપ, વસ્ત્ર વેતરવાની રીત
કષ્ટ ન. (સં.) મહેનત, કામ (૨) દુઃખ
કાટ પું. (પ્રા. કિટ્ટ) ધાતુને લાગતો મેલ કે એનો વિકાર (૨) (લા૦) નકામો ભારરૂપ ઉતાર કે મેલ
કાટ પું. (સં. કાષ્ઠ) ઇમારતી લાકડું (૨) મકાન બાંધવાનો માલ
કાટ પું. (દાવો કાપવા) સામે મંડાતો દાવો, પ્રતીકાર
કાટ સ્ત્રી. ગંજીફામાં અમુક ભાત ન હોવી એ–કાપતું હોવું એ
કાટ પું. (લા૦) કાંટો, નડતર, આડ, વિઘ્ન (૨) વિ. ધૂર્ત, લુચ્ચું
કાંટ સ્ત્રી. કાંટાવાળાં વૃક્ષોની ગીચ ઝાડી
કીટ વિ. બરાબર પાકે–મોઢે કરેલું (૨) (લા૦) પૂરું માહિતગાર (૩) યાદદાસ્ત ઉપર પૂર્ણ
કીટ પું. (પ્રા. કિટ્ટ) મેલ, કાટ (૨) કચરો, કસ્તર, કીટું (૩) ગાંઠ
કીટ(૦ક) પું. (સં.) કીડો, જંતુ
કૂટવિ. (મ.) ન સમજાય એવું (૨) ભેદ અથવા ગૂંચવણભર્યું (૩) જૂઠું, કૂડભર્યું (૪) (સંગીત) સંપૂર્ણ કે અસંપૂર્ણ મૂર્છનાને ઊલટી રીતે લેવાથી થતું (તાન) (૫) પું. ન. કૂડ, ઠગાઈ (૬) પર્વતની ટોચ, શિખર (૭) ઢગલો
કૂટ સ્ત્રી. (જુઓ 'કૂટવું') કડાકૂટ (૨) ભંગાર [(૨) ખેંચેલું
કૃષ્ટ વિ. (સં.) તાણેલું, ખેંચી–કાઢેલું
કોટ પું. (દે. કોટ્ટ) કિલ્લાની દીવાલ, રક્ષણ માટે કરેલી ભીંત (૨) શત્રુ ન ભેદી શકે તેવી વ્યૂહ–રચના (૩) ગઢ (૪) કોટની અંદરનો ભાગ
કોટ પું. (અં.) ડગલો
કૉટ પું. (અં.) ખાટલો
કોટ પું. (સ) (કોષ્ઠ) (લા૦) પાનાંની રમતમાં એકદમ સાત હાથ કરી લેવા અને સામાને એક પણ ન કરવા દેવો એ (૨) એવી રીતે સોગટાંની રમતમાં પણ સામાને હાર આપવી એ
કોટ સ્ત્રી. (દે. કોટ્ટા) ડોક, ગરદન
કોર્ટ સ્ત્રી. (અં.) ન્યાયમંદિર, અદાલત
કોંટ સ્ત્રી. (કા.) ખૂંધ (આંખલાની કે ઊંટની)

ક્લિષ્ટ વિ. (સં.) પીડિત (૨) (લા૦) સમજતાં મહેનત પાડે તેવું, અર્થની ખેંચતાણ કરાવે તેવું
ખટ વિ. (સં. ષટ્) ૭ (૨) એક રાગ
ખટ પું. ઢગ, લબાડ આદમી
ખટ અ. (રવા૦) એવો અવાજ
ખટ વિ. છોલું, ખસિયાણું
ખાટ સ્ત્રી. (સં. ખટ્વા) હીંડોળાખાટ
ખાટ સ્ત્રી. (જુઓ ખાટવું) નફો, લાભ
ખાંટ સ્ત્રી. એક જાતિ (૨) વિ. એ જાતનું (૩) (લા૦) પક્કું ધૂર્ત
ખૂટ સ્ત્રી. ખોટ, ખૂટકો (૨) છાપખાનામાં ખીબાં ગોઠવતાં ખૂટતાં ખીબાં
ખૂંટ પું. આખલો, સાંઢ, ખૂંટિયો
ખૂંટ પું.ન.(જુઓ 'ખૂટી') જમીનની હદ બતાવતો પથ્થર, હદનું નિશાન
ખૂંટ સ્ત્રી. ખીલી, હદ બતાવનારું નિશાન
ખૂટ વિ. બરાબર, માપસર, પૂરેપુરું
ખેટ ન. (સં.) ખેડ, ગામડું (૨) પું. ન. શિકાર (૩) વહેમ, વળગાડ
ખોટ સ્ત્રી. (ખૂટવું ઉપરથી) ઘટ ઓછાપણું, અપૂર્ણતા (૨) નુકસાન, તોટો (૩) ભૂલ, ચૂક (૪) નાની ભરતી (ઉધાનથી ઊલટા પ્રકારની)
ગટ(૦ગટ) અ. (રવા૦) ગટગટ અવાજ
ગટ્ટ અ. (રવા૦) ગટ, ગટક [થાય એમ
ગોટ પું. ઘૂંટડો
ગોટ પું. (જુઓ ગોટો) ગોટા (ધુમાડાનો)
ગોટ પું. બેરાં તથા છોકરાંને હાથે પહેરવાનું એક ઘરેણું
ગોટ સ્ત્રી. બીજા રંગનાં કપડાને ઓટી મૂકેલી કિનાર, ગોઠ
ગ્રાંટ સ્ત્રી. (અં.) મદદ તરીકે અપાતી રકમ, દેણગી [હદય, મન
ઘટ પું. (સં.) ઘડો (૨) (લા૦) શરીર (૩)
ઘટ્ટ વિ. (દે.) ઘાટું, ઘાડું
ઘંટ પું. (સં. ઘંટા) ધાતુની (કાંસાની) ઊંધા પ્યાલામા આકારની કે જાડી લોઢી જેવી વગાડવાની વસ્તુ, ઝાલર (૨) એના પર વગાડેલો ટકોરો (૩) (લા૦) પક્કો ધૂર્ત, પક્કો ઉસ્તાદ
ઘાટ પું. (દે. 'ઘટ' ઉપરથી) આકાર, દેખાવ (૨) બાંધેલો આરો, ઓવારો (૩) સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક રેશમી વસ્ત્ર (૪) પહાડી રસ્તો (૫) (સંજ્ઞા) સહ્યાદ્રિનો પહાડી પ્રદેશ (૬) (લા૦) પ્રસંગ, લાગ (૭) યુક્તિ પ્રયુક્તિથી કામ કાઢી લેવાની યોજના, તજવીજ
ઘૂંટ પું. (દે. ઘુંટ) ઘૂંટડો (૨) ઘાંટો, કંઠ (૩) સ્ત્રી. (જીવતું) ઘૂંટાવું-ગૂંગ
ઘોટ પું. (દે. ઘુંટ) ઘૂંટડો [ળાવું એ
ચટ પું. (સં. ચટ) શ્રાદ્ધમાં દેવને સ્થળે મુકાતી ગાંઠવાળેલી દાભની સળી
ચટ સ્ત્રી. (જુઓ ચટક) કાળજી ચાનક (૨) જીદ, હઠ [સાથે
ચટ(-ટ્) અ. (રવા૦) ઝટ, ચપટીની
ચાટ વિ. (રવા૦) લપડાક, તમાચો (૨) (લા૦) મહેણું, ટોણો
ચાંટ સ્ત્રી. તબેલાની કિનારનો ભાગ
ચૂંટ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચૂંટી') ખજવાળ, વલૂર
ચોટ સ્ત્રી. આઘાત, પ્રહાર, (૨) દાવ, લાગ (૩) એક જાતનું જાદૂ-મારણ, મૂઠ (૪) નિશાન (તીર ગોળી વ૦ નું)
ચોંટ સ્ત્રી. ચોટવું એ

છટ અ. (રવા૦) ધુત્કારસૂચક ઉદ્ગાર
છટ સ્ત્રી. (ક.) ગધ
છાટ સ્ત્રી. ટાંકીની અંદરની ,છત (૨) પથ્થરનો લાંબો પહોળો કકડો
છાંટ સ્ત્રી. (દે. છંટ) થોડા ઝીણા ઝીણા છાંટા, ફરફર (૨) ઉપર ઉપરથી કાપતાં પડેલાં, કકડા (૩) (લા૦) અંશ, લવ (૪) ગપ્પું, બડાઈ
છિટ અ. (રવા૦) જુઓ છટ્
છીટ અ. (રવા૦) છિટ (૨) સ્ત્રી. સૂગ, અણગમો
છીંટ સ્ત્રી. એક જાતનું એક બાજુના પોતે રંગિત છાપણીનું ભાતીગર કપડું
છૂટ સ્ત્રી. (છૂટવુ પરથી) મોકળાશ (૨) રજા, પરવાનગી (૩) છોડી દીધેલી-જતી કરેલી રકમ (૪) ઊડવા માટે પતંગને દૂરથી ઊડે એમ ઊંચી કરી છોડવી એ (૫) છૂટાપણું, સ્વાતંત્ર્ય (૬) પુષ્કળતા, છૂત
જટ વિ, હઠીલું (૨) (લા૦) અનોડી
જાટ વિ. (દે. જટ્ટ) રજપૂતોની એક જાતિનું (૨) પું. એ જાતિનો આદમી
નટ સ્ત્રી. ઘેટાં બકરાંના વાળની લટ
તૂટ પું. (સં.) (વાળનો) ઝૂડો, સમૂહ (૨) ફંડનો એક પ્રકાર (વ્યાયામ)
ઝટ અ. (સં. ઝટિતિ) તરત, જલદી
ઝીંટ સ્ત્રી. ન. નકામી પીડા, લફરું
ઝૂંટ સ્ત્રી. ઝૂંટવી લેવું એ.
ઝોટ(-ટી,-ડી) સ્ત્રી. જુવાન ભેંસ
ઝોંટ સ્ત્રી. ઝૂંટ, ઝાપ
ટાટ ન. (સર૦ હિ. મ. તાટ) શણની દોરીઓના વણાટનું જાડું કપડું
ટાટ પું. (કાનડી તટ્ટે) મોટી તાસકના ઘાટની છાજરી થાળી
ટાટ વિ. (અ. ટાઈટ) સાવ, તદ્દન; ઉદા૦ 'લુખો ટાટ' 'નાગુંટાટ' (૨) સજ્જડ, કડક (૩) (લા૦) મસ્ત, ચકચૂર
ટોસ્ટ પું. (અં) પાઉંની કાતળી કરી એને સેકીને તૈયાર કરાતો કકરો
ટ્રસ્ટ ન. (અં.) ન્યાસ, સુપરત (૨) સાચવણી અને વ્યવસ્થા માટે સુપરત કરેલાં પારકાં માલ મિલકત
ડાટ પું. (જુઓ 'દાટ') (લા૦) ભારે નાશ, ખુવારી [રાચકું, ડીંટડી
ડી(-ડી')ટ સ્ત્રી. (જુઓ 'દીટું') સ્તનનું
તટ પુ. ન. (સં.) કિનારો, કાંઠો
તાટ વિ. (અં. ટાઈટ) તંગ, અક્કડ
તાટ પું. (જુઓ 'ટાટ') છાજરી મોટી થાળી [ગુણપાટ
તાટ પું. (જુઓ 'ટાટ') શણનું મોટું કપડું,
તીટ ન. (સર૦ મ) કાજળ, મેશ
તુષ્ટ વિ. (સં.) પ્રસન્ન થયેલું
તૂટ સ્ત્રી ('તૂટવુ' ઉપરથી) તૂટી જવું એ, ભંગાણ (૨) (લા૦) અણબનાવ, વિરોધ (૩) ખોટ, તંગી
ત્રુટ સ્ત્રી (સં. ત્રુટ) ત્રુટી, ભૂલ
થાટ પું. (દે. થટ્ટ) રાગને ઉત્પન્ન કરવાની શક્તિવાળો સ્વરસમુદાય (સંગીત), ઠાઠ
થોંટ સ્ત્રી. (રવા૦) જોરથી મારેલી થપ્પડ
દાટ વિ. ('દાટવુ' ઉપરથી) (લા૦) ખૂબ; ઉદા૦ મોંઘું દાટ (અતિશય મોંઘુ) (૨) જુઓ 'ડાટ'
દિષ્ટ વિ. (સં.) દર્શાવેલું (૨) ન. હેતુ, લક્ષ્ય (૩) નસીબ

દી(-દીં)ટ જુઓ 'ડીટ'માં
દુષ્ટ વિ. (સં.) દોષવાળું (૨) નઠારું, અધમ, પાપી
દૃષ્ટ વિ (સં) જોયેલું, દેખેલું
દૃષ્ટ સ્ત્રી. (સં. દૃષ્ટિ) દૃષ્ટિ (પ.)
દોટ સ્ત્રી. દોડવાની ક્રિયા, દોડ
ધીટ વિ. (સં ધૃષ્ટ) સહનશીલ (૨) નીડર (૩) (લા૦) નફફટ
ધૃષ્ટ વિ. (સં) સહનશીલ (૨) નીડર (૩) (લા૦) બેશરમ, નફફટ
નટ પું. (સં.) નાટકિયો (૨) દોરડા પર નાચનાર (૩) એક રાગ (કેદારનો ભેદ) [ખરાબ, નીચ
નષ્ટ વિ (સં.) નાશ પામેલું (૨) (લા૦)
નાટ ન. એક જાતનું કાપડ
નાટ, નેટ અ. નક્કી (પ.)
નેષ્ટ વિ (સં) અનિષ્ટ, ખરાબ (૨) નીચ
નોટ સ્ત્રી. (અં.) સિક્કાને ઠેકાણે વપરાતો ચલણી કાગળ (૨) નોંધ (૩) ચિઠ્ઠી (૪) કોરા કાગળની બાંધેલી વહી (૫) નોંધપોથી
પટ ન. (સં.) વસ્ત્ર (૨) ખાનાં ચીતરેલું પાટિયું કે કપડું (શેતરંજ વગેરે રમવા માટે) (૩) પડદો (૪) નદીની પહોળાઈ (૫) વિસ્તાર (૬) સાંકડો અને લાંબો પટો (જમીનનો) (૭) ચીતરવા માટેનું પાટિયું કે કપડું, ફલક
પટ પું. (સં. પુટ) પાસ, પુટ (૨) (લા૦)
પટ અ. (રવા૦) અ. ઝટ [અસર
પટ્ટ પું. ન. (સં.) રાજગાદી, સિંહાસન (૨) વિ. મુખ્ય
પાટ પું. (સં. પટ્ટ) મોટું તામ્રપત્ર (૨) બાજઠ, મોટો પાટલો (૩) આખું થાન, તાકો (૪) જમીનનો લાંબો ભાગ (૫) એથી વધારે નંગનો સામટો વણાટ (૬) પગ દઈને ચાલવા માટે માન ખાતર વાટમાં પાથરવામાં આવતાં કપડાં (૭) ઘેણુને પહેરવાનો ફાળ
પાટ સ્ત્રી. બહુ માણસ બેસી શકે તેવી પાટિયાંની એક ઊંચી બેઠક (૨) ઢોરને પાણી પાવાની નાની તલાવડી (૩) લાંબો ચોરસ ટુકડો; લાટો (૪) રાજગાદી
પાટ સ્ત્રી. (સં. પાઠ) ગાડિયા બોલી જવા એ
પિષ્ટ વિ. (સં.) પીસેલું, કૂટેલું (૨) ન. ભૂકો, લોટ
પુટ પું. (સં) પડિયો (૨) પડિયા જેવો કોઈ પણ ઘાટ (૩) એક ઉપર સામસામાં મૂકેલાં કોડિયાં, કપડછાણું કરી કરેલો ઘાટ સંપુટ (૫) (લા૦) એને ભઠ્ઠીમાં મૂકી ઔષધને આપેલી આંચ (૫) પટ, પાસ
પુષ્ટ વિ. (સં.) પોષાયેલું (૨) (લા૦) લઠ્ઠ
પેટ ન. (દે. પેટ્ટ) જઠર (૨) જઠર વગેરે ભાગોની શરીરની આખી બખોલ (૩) વસ્તુનો અંદરનો ભાગ, પેટું (૪) (લા૦) આજીવિકા (૫) ગર્ભાશય (૬) પોતાનું સંતાન, પોતાનો આખો વંશવેલો (૬) અંતર, મન [થાંભલો
પોસ્ટ સ્ત્રી. (અં.) ડાક, ટપાલ (૨) પું.
ફટ અ. (રવા૦) તિરસ્કારનો ઉદ્ગાર (૨) કશું ફાટવાનો કે ફડકવાનો અવાજ (૩) ક્રિ. ફાટેલું; ઉદા૦ ઉઘાડું ફટ
ફાટ સ્ત્રી. ('ફાટવું' ઉપરથી) ફાટવું એ (૨) મોટી નરા ચિરાડો (૩) ...

(૪) (લા૦) ભેદ, ફૂટ (૫) ગર્વ, મદ
ફાસ્ટ પું. સ્ત્રી. (અં.) ઉતારુઓની ઝડપી રેલગાડી (૨) અ. ઉતાવળે (૩) વિ. ઉતાવળું
ફાંટ સ્ત્રી. લૂગડાનો છેડો કે એની કામચલાઉ કરી લેવાતી ઝોળી, ઢીલી પોટલી, ફાંટડી (૨) ફાંટિયો (૩) ખાઈ, પરિખા (૪) એક ભાજી (૫) (લા૦) કીનો, વેર
ફાંટ પું. દવાને પલાળી રાખી બનાવેલું પેય
ફૂટ પું. (અં.) બાર ઈંચનું માપ (૨) એવડા માપની પટ્ટી
ફૂટ સ્ત્રી. ફૂટવું એ (૨) ફાટ (૩) (લા૦) ભંગાણ, કુસંપ
ફૂટ ન. પાકું ચીભડું [બધ
ફેંટ સ્ત્રી. કમરની આજુબાજુનો લૂગડાનો
ફેંટ સ્ત્રી. (રવા૦) થપ્પડ, ધબ્બો
બટ વિ. (અં. વૃત્ત) ભરાવદાર (૨) નક્કર, ઘટ્ટ (૩) પું. ન. ઠીંગણું મજબૂત ટટ્ટુ (૪) અ. સાવ, તદ્દન
બાટ, બાંટ પું. છૂટી લાપસી, કંસાર
બાટ, બાંટ ન. કાટલાનો ભટ (૨) પું. કાંટા, ખૂંપરા [રેશમી વસ્ત્ર
બાંટ ન. સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક જાતનું
બીટ ન. (સં. વિષ્ઠા) છાણ (૨) પક્ષીની
બીટ ન. (અં.) એક જાતનું કંદ [અધાર
બૂટ પું. (અં.) વિલાયતી પ્રકારનો જોડો
બૂટ સ્ત્રી. કાનની નીચેની લબડતી ચામડી [બેલી જમીન, દ્વીપ
બેટ પું. ચારે બાજુએ પાણીથી વીંટળા-
બોટ સ્ત્રી. (અં.) હોડી, મછવો (૨) સ્ટીમર
બોલ્ટ પું. (અં.) એક બાજુ ચાકી ચડાવવાનો માથાંવાળો ખીલો, સ્ક્રૂ
ભટ પું. (જુઓ 'ભટ્ટ') પંડિત (૨) પૌરાણિક કથાકાર બ્રાહ્મણ (૩) રસોયો (૪) બ્રાહ્મણની એક અટક
ભટ પું. (સં.) યોદ્ધો
ભટ અ. (રવા૦) તરત જ (૨) અચકાય
ભટ અ. ધિક્કાર છે! ભડ! [એમ
ભટ્ટ પું. (સં.) વિદ્વાન બ્રાહ્મણ, ભટ (૨) બ્રાહ્મણની એક અટક
ભંટ(-ઠ) પું. ન. ઘાસ ઉપર થતું એક કાંટાળું બિયું (એ લૂગડે ચોંટી જાય છે.)
ભાટ પું. (સં. ભટ્ટ) રાજાઓનાં ગુણગાન ગાનાર એક જ્ઞાતિનો માણસ, બ્રહ્મભટ્ટ (૨) (લા૦) ખુશામતિયો
ભેટ સ્ત્રી (હિ. ભિટ્ટ) મેળાપ, મુલાકાત (૨) બક્ષિસ
ભેટ(-ઠ) સ્ત્રી. (ફા.) કંમરે તાણી બાંધેલું કપડું, બેઠાઈ
ભોટ વિ. (૨) પું. મૂઢ, બેવકૂફ
ભ્રષ્ટ વિ. (સં.) ઊંચેથી ખરી પડેલું (૨) (લા૦) પાપી, દુરાચારી (૩) અપવિત્ર
મટ સ્ત્રી. (જુઓ 'મટવું') જંપ, નિરાંત
મટ સ્ત્રી. મટકો, આંખો
મટ સ્ત્રી. (હિં.) મટકું, માટલું
માટ અ. માટે (પ.)
માટ ન. (સં. મૃત્તિકા) માટલું (૨) ખોરાકમાં વપરાયેલું માંસ
મિષ્ટ વિ. (સં.) મીઠું, મધુર
મીટ સ્ત્રી. નજર, અનિમેષ દૃષ્ટિ
મોટ સ્ત્રી. મોટું પોટલું, મોટલો
રાંટ સ્ત્રી. વાંક, વલણ (૨) (લા૦) અણબનાવ, વિરોધ

રિષ્ટ વિ. (સં.) નષ્ટ, બરબાદ (૨) પાપ-જનક (૩) અમંગળ કરનારું (૪) ન અશુભ, અમંગળ (૫) નાશ
રુષ્ટ વિ (સં.) ગુસ્સે થયેલું [(૬) પાપ
રેંટ પુ. (સં. અરઘટ્ટ) વાવમાંથી પાણી કાઢવાની ઢોચકાંવાળા ચક્રની યોજના, બળદથી ચાલતી મોટી પાવડી
રેટ પુ. ગિલ્લીદંડાનો બીજો દાવ
લટ સ્ત્રી. થોડા વાળની સેર (૨) વડ-વાઈ (૩) અમુક (સૂતરના) તાર કે દોરાની આંટી (૪) મોતીની સેર
લાટ પુ. (સં.)(ગંગા) સોપારાથી ખંભાત સુધીના પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ (૨) એ નામનો એક અનુપ્રાસ (કા૦ શા૦)
લાટ પું. (સર૦ મ.) લારો, મોજુ, તરંગ
લાટ સ્ત્રી. (સં. યષ્ટિ) ઘાણીનું ઊભુ લાકડું (૨) ધરી (જેમકે ગાડા રેંટિયા કે ચરખાની)
લાટ પુ. (અ. લૉટ) જથ્થો
લાટ પું. (અં. લૉર્ડ) મોટા સાહેબ-'ગવર્નર જનરલ'
લિસ્ટ ન. (અં.) યાદી
લીંટ ન. સ્ત્રી નાકનો ચીકણો મળ
લૂ(-લૂં)ટ સ્ત્રી. ('લૂંટવું' પરથી) લૂટવું એ (૨) લૂટેલો માલ
લોટ પુ. બારીક ભૂકો, આટો
લોષ્ટ ન. (સં.) માટીનું ઢેફુ
વટ પું. (સં.) વડ
વટ વિ. મુખ્ય, બધા માટેનું [(લા૦) રોફ
વટ પું. ટેક, જશ (૨) આબરૂ (૩)
વટ સ્ત્રી. (સં. વૃત્તિ) ધીરધાર કરવી એ (૨) ધીરધાર થતી હોય તે બજાર, ઉદા૦ નાણાવટ (૩) હોવાપણું એવો ભાવ બતાવતો અનુગ; ઉદા૦ ઘરવટ
વાટ સ્ત્રી. (સં. વર્ત્મન્) રસ્તો (૨) (લા૦) પ્રતીક્ષા, રાહ
વાટ સ્ત્રી (સં. વર્તિ) દિવેટ (૨) પૈડા ઉપર ચડાવવામા આવતો લોઢાનો પાટો
વાંટ પું. ('વાંટવું' ઉપરથી) હિસ્સો, ભાગ, વગિ (૨) વૈષ્ણવ મંદિરોમાં સેવકોને પગારના બદલામાં મળતો પ્રસાદનો
વિ(-વી)ટ પું. (સં. વિગ) વૈશ્ય [હિસ્સો
વિટ પુ. (સં.) કામુક, લંપટ (૨) યાર (૩) વેશ્યાઓનો અનુચર, ભડવો (૪) નાટકમાં નાયક નાયિકાનો વિદૂ-ષક જેવો સાથી (કા૦ શા૦)
વોટ પુ. (અ.) ચૂંટણી માટેનો મત
શિષ્ટ વિ. (સં.) બાકી રહેલું (૨) સભ્ય (૩) સુશિક્ષિત
શ્લિષ્ટ વિ (સં) જોડાયેલુ, એક (૨) શ્લેષવાળુ, દ્વિઅર્થી
ષટ વિ. (સં. ષટ્) છ
સટ પુ (અ. સેટ) સરખી ચાલન વસ્તુઓનો સમૂહ, જોડી
સટ અ. (રવા૦) ઝટ, એકદમ
સાટ સ્ત્રી. (રવા૦) ચામડાની લાંબી પાતળી પટ્ટી
સાટ સ્ત્રી કરોડ, બરડાનું હાડકું
સટ ન (અ.) કોટ પાટલૂન ઇ૦ લૂગડાં નો આખો સટ
સેટ પુ. (અ.) જુઓ 'સટ', જોડી
સેન્ટ પુ (અ.) એક પંગ્રેજી નાણું, મળ સિક્કાના સોમા ભાગની કીમતનું નાણું (૨) ન. સુગંધિત ...

સ્પષ્ટ વિ. (સં.) સહેલાઈથી જોઈ કે સમજી શકાય તેવું, સ્ફુટ
સ્પૃષ્ટ વિ. (સં.) સ્પર્શાયેલું (૨) (વ્યા.) સ્પર્શ વ્યંજનને અંગેનો (ઉચ્ચારણનો એક પ્રયત્ન) [(૨) સ્પષ્ટ, ઉઘાડું
સ્ફુટ વિ. (સં.) ઊઘડેલું, વિકસિત,
સ્ફોટ પું. (સં.) (ઉપરનું આવરણ તોડીને) જોરથી ફૂટવું એ (૨) ખુલાસો, (૩) ફોલ્લો, ફોડો (૪) (લા૦) વર્ણ સાંભળતાં વેંત મનમાં ઊઠતો વિચાર-શબ્દાર્થનો બોધ (વ્યા.)
સ્લેટ સ્ત્રી. (અં.) પથ્થર-પાટી
હાટ સ્ત્રી. ન (દે. હટ્ટ) દુકાન
હીટ(-ર) ન. જુઓ 'હીર', રેશમી દોરો
હૃષ્ટ વિ. (સં.) ખુશ, પ્રસન્ન [ટોપી
હૅટ સ્ત્રી (અં.) વિલાયતી પ્રકારની ઊંચી
અટા સ્ત્રી. (સં.) (સંન્યાસી પેઠે નકામું) રખડવું-ભમવું એ (૨) અ. વ્યાકુળ અવગુ
અટ્ટા સ્ત્રી. (સં. અટ્ટ) મેડી
આટ્ટા પું. બ. વ. (સં. અટ્ટ) આગલાં મોટાં બારણાં, ડેલીનાં બારણાં
કટ્ટા(-ટ્ટી) સ્ત્રી. કટ્ટી, અક્કા, દોસ્તીભંગ
કટ્ટા(-ટ્ટી) સ્ત્રી. અક્કા, દોસ્તીભંગ
ઘંટા સ્ત્રી. (સં.) ઘંટ, ઘટડી
ચટ્ટાં અ (જુઓ 'ચટ') (૨) (લા૦) ખતમ, ઓહિયાં કરવાં એ
ચિષ્ટાં ન. બ. વ (સર૦ છીલટાં) નાળિયેરનાં ઊતરતાંના રેસા
ચેષ્ટા સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'ચાળા' (૨) (લા૦) ઠઠ્ઠો, મશ્કરી [ખૂણી
છટા સ્ત્રી. (સં.) શોભા, કાંતિ (૨) રીત,
છાંટા પું. બ. વ. (જુઓ 'છાંટો') થોડો છાંટા જેવો વરસાદ, છાંટ
જટા સ્ત્રી (સં.) બાવાઓ માથે રાખે છે, તે કે એવું વાળનું ઝુંડ (૨) અવ્યવસ્થિત લાંબા વાળ, જટિયાં (૩) વડ પીપરનાં લાંબાં-લટકતાં મૂળિયાં, વડવાઈઓ (૪) વેદમંત્ર ભણવાનો-પાઠ કરવાનો ચારમાંનો એક પ્રકાર (પદ ક્રમ જટા અને ઘન)
ત્વષ્ટા પું. (સં.) (સંજ્ઞા) દેવોનો શિલ્પી વિશ્વકર્મા (૨) સુથાર
દુષ્ટા વિ. સ્ત્રી. (સં.) ખરાબ-નીચ સ્ત્રી
દ્રષ્ટા વિ પું. (સં.) જોનારો (૨) પ્રકૃતિનો સાક્ષીરૂપ આત્મા
દ્વેષ્ટા વિ. પું. (સં.) દ્વેષ કરનારો, દુશ્મન
નેટાં ન બ. વ. ખપખોદ
પટા પું. બ. વ. તલવાર કે લાકડીનો
બટા ન. એક પક્ષી [દાવ
સટા સ્ત્રી. (સં) જટા (૨) કેશવાળી (સિંહની)
સાટા પું. બ. વ. ઘેવર જેવી એક મીઠાઈ
સ્રષ્ટા વિ. પુ. (સં.) સૃષ્ટિ બનાવનાર (૨) રચનાર (૩) પું. ઈશ્વર
ઇષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) યજ્ઞ (૨) અમાસને દિવસે કરાતું શ્રાદ્ધ
કટિ(-ટી) સ્ત્રી. (સં.) કેડ, કમર, મધ્યભાગ
કુટિ(-ટી) સ્ત્રી. (સં.) ઝૂંપડી
જટિ (-ટી) સ્ત્રી. (સં.) જટા (૨) સમૂહ (૩) જટામાંસી, એક ઓષધિ
તુષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) સંતોષ, પ્રસન્નતા
ત્રુટિ સ્ત્રી. (સં.) પળ, ક્ષણ

દિષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) સૂચના, આજ્ઞા (૨) સદ્ભાગ્ય, (૩) નસીબ
દૃષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) નજર (૨) જોવાની શક્તિ (૩) (લા૦) ધ્યાન, લક્ષ્ય (૪) (જુઓ 'દૃષ્ટિકોણ') વિચારવાની કે. જોવાની રીત કે પ્રકાર
પુષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) પોષણ (૨) સમર્થન (૩) ઉત્તેજન (૪) ભગવાનની કૃપા
મુષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) મૂઠી
યષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) લાકડી
વષ્ટિ સ્ત્રી. જુઓ નીચે 'વિષ્ટિ'
વિષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) સમાધાનીની વાટાઘાટ
વૃષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) વરસાદ, છાંટણું
વ્યષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) સમષ્ટિનો પ્રત્યેક અંશ કે વ્યક્તિ
ષષ્ટિ સ્ત્રી. વિ (સં.) સાઠ
સૃષ્ટિ સ્ત્રી. (સં.) સર્જન, વિશ્વ, જગત (૨) સંતાન (૩) શિષ્યવર્ગ
અટી સ્ત્રી. (મ.) મહોરમના મહિનામાં હાથને વીંટાતી રંગીન દોરી
અટી વિ (સં. અટિન્) ફરતો રહેનાર (સંન્યાસી જેમ)
આંટી સ્ત્રી. ગાંઠાગૂચ (૨) કાતેલ દોરાની કરાતી ગડી (૩) (લા૦) કીનો (૪) ફાસો, પેચ, પ્રપંચ (૫) કોયડો (૬) શાખ, આંટ, આબરૂ
ઓટી સ્ત્રી. કેડ ઉપરના વસ્ત્રનું વાળીને બંધ જેવું કરાતું પડ
કંટી સ્ત્રી. દૂડામાંના બારીક કણ (૨) દૂંડું (૩) તાજી ડાંગર
કાટી સ્ત્રી. કાયટું (૨) પું. કાયટિયો
કાંટી સ્ત્રી. નાનો પાતળો કાંટો (૨) એક જાતની માછલી
કીટી સ્ત્રી. રૂમાંનું કસ્તર (કપાસિયાં કચરા કે પાંદડીનો ભૂકો વ૦)
કૂટી સ્ત્રી. સોકટી, કૂકરી
કોટી(-ટિ) સ્ત્રી. (સં.) કરોડ, લાખની સંખ્યા (૨) કમાનનો છેડો કે ધાર (૩) તર્કશાસ્ત્રના પ્રશ્નની એક બાજુ, પૂર્વ પક્ષ (૪) વર્ગ, પ્રકાર (૫) ઊંચામાં ઊંચું બિંદુ, અતિમર્યાદા (૬) (ગ.) કાટખૂણ ત્રિકોણની કર્ણ સિવાયની બાજુ (૭) 'એંબરીમા'
કોંટી સ્ત્રી. તલવારને મ્યાન સાથે બાંધી રાખનારી દોરી કે સાંકળી
ખીંટી સ્ત્રી. નાનો ખીટો, ખીલી (૨) કપડાં ભરાવવા ભીંતમાં જડેલું ટેકણ
ખૂટી સ્ત્રી. (દે. ખુટ) ખીલી (૨) લાકડાની મેખ (૩) કપાળની બે બાજુએથી વાળ ટૂંપાવીને કરાવેલો ખૂણો (૪) અંગરખાની કળી (૫) તંતુવાદ્યમાં તાર લપેટવાની ખીંટી
ખોટી અ. નકામુ થોભી રહેવુ પડે-વખત બગડે એમ (૨) સ્ત્રી. (સ.) વાર, વિલંબ [અને ભાડું
ગટ્ટા (-ટ્ટું) વિ. ઠીંગણું (૨) બટકું
ગુટી સ્ત્રી. માટીનો ગોળો બાંધીને (છોડની કે ઝાડની) કલમ કરવાની રીત અથવા એવી રચના
ગુટી સ્ત્રી (સં.) ગોળી (દવાની)
ગોટી સ્ત્રી. (મ. ગુટી) ગોળી (દવાની) (૨) નાનો ગોળ પિંડ (૩) ભાણ-કોબીજાની ભૂખોનો ચૂકવેલો પીંડો (૪)

ઘટી સ્ત્રી. (સં.) ઘડી, ૨૪ મિનિટ જેટલો સમય (૨) ઘડી માપવાની શીશી [યાંત્રિક]

ઘંટી સ્ત્રી દળવાનું સાધન (હાથથી કે

ઘાટી વિ. (ઘાટ ઉપરથી) દક્ષિણના ઘાટમાં રહેતી એક જાતિ (૨) પું. એ જાતનો માણસ,-રામોશી

ઘા(-ઘાં)ટી સ્ત્રી. પહાડી ઘાટો વચ્ચેની જંગલની સાંકડી પટ્ટી (૨) (લા૦) મુશ્કેલીનો બારીક સમય (૩) હરકત, અડચણ

ઘાંટી સ્ત્રી. ઘાંટા કે કંઠની-પડજીભની જગ્યા, હૈડિયો (૨) (લા૦) અવાજ, સૂર

ઘૂંટી સ્ત્રી પગની પાટલી અને નળાને જોડનાર સાંધા આગળનું હાડકું (૨) (લા૦) ગૂંચવણ, ભરાઇ પડાય તેવી મુશ્કેલી

ઘૂંટી સ્ત્રી (ઘૂંટવું ઉપરથી) ગળથૂથી

ચોટી સ્ત્રી. (ચોંટ ઉપરથી) લપડાક

ચાંટી સ્ત્રી (ફા.) ચૂંટી (૨) (લા૦) ખાલી બડાશ [તાકનાર

ચોટી પું. ('ચોટ' ઉપરથી) ચોટ-નિશાન

ચોટી સ્ત્રી. ચોટલી (૨) (લા૦) મરણને ત્રીજે દિવસે દિલાસો દેવાનો એક વિધિ કે રિવાજ

છાંટી સ્ત્રી. (દે છંટ-ટા) નાનો છાંટો-ટીપું, વરસાદની ઝીણી ફરફર

છૂટી, છુટ્ટી સ્ત્રી ('છૂટવું' ઉપરથી) રજા (૨) (લા૦) નવરાશ

છોટી સ્ત્રી. નાની પોતલી

ઝટી સ્ત્રી. નાનું ઝાડવું

ટટ્ટી સ્ત્રી. (હિ. ટટ્ટઇઆ) કામડાંની કે વાંસની ચીપોનો પડદો (૨) ખસનો બનાવેલો ચક (૩) (લા૦) (હિં) જાજરૂ, સંડાસ

ટાટી સ્ત્રી. ટાટ (કપડું)

ટીંટીં અ. (રવ૦) એક પ્રકારનો અવાજ

ટેટી સ્ત્રી. એક ફળ, સકરટેટી, ખડબૂચું, તળિયું (૨) નાનો ટેટા-ફટાકડો

ટોટી સ્ત્રી. કોઇપણ વસ્તુ ઉપર બેસાડવાનો ખોળી જેવો ઘાટ (૨) કાનનું એક ઘરેણું, ત્રોટી

ડાટી સ્ત્રી. દાટી, બીક, ગિરદી

ડાંટી સ્ત્રી. (જુઓ 'ડાટવું') ધમકી, દાટી

ડૂંટી સ્ત્રી. ડૂંટી, નાભિ

ડોટી સ્ત્રી. એક જાતનું જાડું કાપડ

તટ્ટી, તાટી, ત્રાટી સ્ત્રી કામડાંનો પડદો, ટટ્ટી

ત્રુટી સ્ત્રી. ઊણપ, ખામી, દોષ

ત્રોટી સ્ત્રી. કમ્મરપટો (૨) કાનનું એક ઘરેણું, ટોટી

દટ્ટી સ્ત્રી. (જુઓ 'દાટવું') સખત બીક

દાટી સ્ત્રી. બીક, ગિરદી

દાટી (હિં.) ધમકી, ડાટી

દૂંટી સ્ત્રી. (જુઓ 'ડૂંટી') નાભિ

દોટી સ્ત્રી. એક જાતનું કાપડ (૨) કન્યાના બાપને વર તરફથી મળતી બક્ષિસ

ધટી(-ટ્ટી) સ્ત્રી. લગોટી

ધાટી સ્ત્રી. (સં.) ગતિ (૨) રીત, ઢબ

નટી સ્ત્રી (સં.) નટની કે નટસ્ત્રી (૨) નાટકમાં સૂત્રધારની પત્ની

નટી સ્ત્રી. ખણખોદ, બારીક તપાસ

પટી (-ટ્ટી) સ્ત્રી. (સં. પટ્ટ) પાતળી

વસ્તુનો ચીપ જેવો લાંબો કટકો (૨) ગડગુમડ કે કાગળ પર ચોડવાની નાની ચીપ (૩) કેટલીક ક્રિયાના સૂચક નામ સાથે સમાસમાં આવતાં 'વારંવાર' 'સતત' કે 'વધારે પડતી કરવી' એવો અર્થ આપે છે; ઉદા૦ ગોખણપટ્ટી, રખડપટ્ટી, હજામપટ્ટી

પાટી સ્ત્રી ('પાટ' ઉપરથી) સ્લેટ (૨) સૂતર કે રેશમની વણેલી કે ગૂંથેલી સાંકડી પટ્ટી (૩) લોઢાની એવી પટ્ટી (૪) (લા૦) ગામમાં ગરાસનો હિસ્સો, નાનો વારો (૫) હારબંધ - એક માલિકીનાં ખેતર

પાટી (સં. પાટી=ક્રમ, વારો) પ્રસંગ, બનાવ (ઉદા૦ સત્તાનાશની પાટી) (૨) ઘોડાને ફેરવતા કઢાવાતી દેરા

પેટી સ્ત્રી. (સં.) મોટો ઇસકોતરો, મંજૂષા (૨) છાતીને પેટીના જેવું રક્ષણ આપે એવો એક જાતનો કબજો

પોટ્ટી સ્ત્રી. (સ.) પોટલી, છોકરી

બંટી સ્ત્રી. એક જાતનું અનાજ

બાટી સ્ત્રી. છાણાંની આંચથી શેકેલી જાડી ભાખરી

બુટ્ટી સ્ત્રી. (જુઓ 'બટ') (કાનની)બટ (૨) નાનો બુટ્ટો-ભાત (૩) વિચિત્ર-ચમત્કારિક ગુણવાળી વનસ્પતિ (૪) (લા૦) અકસીર ઉપાય (૫) વિ. મહા-ચતુર અને પહોંચેલ (માણસ)

બેટી સ્ત્રી. (દે. બિટ્ટી) દીકરી

બોટી સ્ત્રી. (ફા.) માંસનો નાનો ટુકડો

બોરી સ્ત્રી. (ફા.) કુતરી

માટી વિ. જોરાવર (૨) પુ. પતિ, ધણી (૩) (લા૦) મરદ, વીર [(૨) માંસ

માટી સ્ત્રી. (સં. મૃત્તિકા) મટોડી

માંટી પું. (જુઓ 'માટી'=ધણી) ધણી (૨) (લા૦) મરદ

મિટ્ટી સ્ત્રી. (હિં.) માટી, મૃત્તિકા

યષ્ટી સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'યષ્ટિ', લાકડી

રોટી સ્ત્રી. (હિં.) જુઓ 'રોટલી' (૨) પાઉરોટી (૩) (લા૦) ગુજરાન

લટી સ્ત્રી. વેશ્યા, રંડી (૨) ગપ, જૂઠી વાત [(બાળરમતની)

લટ્ટી સ્ત્રી. કાચ કે માટી કે ધાતુની ગોળી

લાટી સ્ત્રી. લાકડાનું પીઠું, લાતી

લીટી સ્ત્રી. પહોળાઈ વગરની રેખા (૨) હાર, ઓળ (૩) પદ કે કડીની પ્રત્યેક પંક્તિ (૪) લીક, હદ

લોટી સ્ત્રી. નાનો લોટો

વાટી સ્ત્રી. કાચલી (૨) વાટકી

વીંટી સ્ત્રી. (દ. વિંટિયા) આંગળી ઉપર પહેરવાનું ગોળ ઘરેણું, મુદ્રિકા

સાટી સ્ત્રી. માણસો જેમાં બેસે છે તે ગાડીનું ખોખું-ચોકઠું

સાટી સ્ત્રી. (જુઓ 'સાટું') કરાર; ઉદા૦ (રમતમાં) દાવ આપવાની સાટી

સાટી સ્ત્રી. ઘેબર જેવી એક મીઠાઈ

સીટી સ્ત્રી. (રવા૦) હોઠ કે સૂંગળી જેવા સાધનથી પવન ફૂંકીને કરાતો તીણો અવાજ કે એનું સાધન, સિસોટી

સોટી સ્ત્રી. નેતર અથવા ઝાડની પાતળી લાકડી [અપ્રિય

કટુ (સ.) તીખું (૨) કડવું (૩) (લા૦)

કઢું વિ. જુઓ 'કટ્ટર', ચુસ્ત, આમદી

કંઢું વિ. કડક, ઉગ્ર

કંઠું ન ખરેટું
કાંઠું ન. બટનનું કાણું, નાકું (૨) ઘરેણાંમાં ચૂની જડવાનું ઘર
કાંઠું ન. માલ આપવા લેવાની ગોઠવણ —કરાર, સોદો (મોટે ભાગે અણુછાજતો) (૨) કોળનાં પાકાં ડાખળાં વ૦ નો ભૂકો, ગોતરું [કચરો
કીટું ન. ઘીને તાવ્યા પછી નીચે જામતો
કોટું વિ ન. (સુ) આડું, વાંકું
કોંટું ન. કોટું (૨) પેંતરો
ખાટું વિ. (દે. ખટ્ટ) ખટાશવાળું (૨) (લા૦) કચવાયેલું, નારાજ
ખાંટું વિ. જુઓ 'ખાંટ'. (લા૦) ખાંટ, પક્કું, પહોંચેલ
ખૂંટું ન. ઝાડ કાપતાં રહેલું ઠૂંઠું, કરચો
ખોટું વિ. જૂઠું, અસત્ય (૨) ભૂલચૂક-વાળું (૩) (લા૦) ખરાબ, નકારું (૪) ફરી જાય એવું, બેવફા (૫) ન. નુકસાન, અન્યાય, ખોટું કામ [અને જાડું
ગઠ્ઠું(-ઠ્ઠી) વિ. ઠીંગણું (૨) બટકું
ઘંટુ પું. (સ.) હાથીનો ઘંટ
ઘાટું વિ (સં. ઘટ્ટ) ગાઢું લચકાદાર (૨) ખીચોખીચ (૩) પુષ્કળ, નિબિડ (૪) કઠણ, સંગીન
ઘેટું ન. જેના શરીર પર ઊન થાય છે તે પ્રાણી, ગાડરું
ચાટુ વિ. (સં.) પ્રિય, 'મીઠું' (વચન)
ચિબ્ટું વિ. સુકાઈને ચવડ થઈ ગયેલું
ચીકટું વિ. (ચીકટું ઉપરથી) ચીકણું, ચીકટવાળું (૨) ન. ઘી તાવ્યા પછી નીચે ઠરતો કચરો, કીટુ
ચોટ્ટું વિ. (જુઓ 'ચોરટું') ચોરી કર-વાની ટેવવાળું (૨) લુચ્ચું
ચીંટું ન. બજાર
છાંટું વિ. (છાંટવું પરથી) (લા૦) ગપ્પી
છીટું ન. દોષ (૨) બહાનું (૩) છીંડું
છુટ્ટું, છૂટું વિ. ('છૂટવું' ઉપરથી) બંધન વિનાનું, મુક્ત (૨) (નોકરી કે કામ યા કામ, રોકાણમાંથી) ફારેગ (૩) અલગ, જુદું (૪) ભજરું (૫) મોકળું, વચમાં અંતર હોય તેવું (૫) ન પરચૂરણ (નાણાંનું) (૭) (લા૦) ચૂરમું
છેટું વિ. દૂર રહેલું (૨) ન. બે જગ્યા વચ્ચેનું અંતર (૩) (લા૦) અશકયતા
છોટું વિ. નાનું
છોડું ન. છોડિયું (૨) ભીંડીનું રેસું, રેસાદાર એવી લટ (૩) પેગડાનો ચામડાનો પટ્ટો
જોટું ન. જુઓ 'જોટડું,' જુવાન ભેંસ
ઝાંટું ગુહ્ય ભાગનો વાળ (૨) (લા૦) નકામી તુચ્છ વસ્તુ (અશ્લીલ)
ઝીટું ન. ઝાંખરું (૨) જુઓ 'ઝીંટ'
ઝોટું ન. જુવાન ભેંસ, જોટડું
ટટ્ટુ પું. ન (હિં.) ઠીંગણું ઘોડું (૨) નબળું ઘોડું
ટાટું ન. (જુઓ 'ટટ્ટી') કપડાંની ચાપોની ગૂંથેલી સાદડી ભીંત કે ઝાંપો (૨) ટાટાંનું બનાવેલું ઝૂંપડું
ટાટું ન. ટટ્ટુ (૨) (લા૦) રજપૂત કે ગરાસિયો (તુચ્છકારમાં)
ટીટું વિ. (ગ્રા૦) જિદ્દી [કારમાં)
ટીટું ન. રજપૂત કે ગરાસિયો (તુચ્છ-
ટૂંટું વિ (દે. ટુંટ) ટૂંટિયું, વાંઆમાં

ટ્રંટ-નાકબેલું (૨) (લા૦) દુષ્ટ, નીચ

ટેટું ન. બરુનું મૂળ (૨) પગની ઘૂંટી અને ઢીંચણ વચ્ચેનો માંસલ અવયવ

ટેંટું વિ. ટેંટું થઇ ગયેલું (૨) અફીણથી બેહાલ-ચકચૂર (૩) ન. અફીણિયો, દરિદ્રી (૪) રજપૂત કે ગરાસિયો (તિરસ્કારમાં)

ટેંટું ન. ઔષધ

ડી(-ડીં)ટું ન. જેનાથી ફળ શાખાને વળગી રહે છે તે ભાગ, ડીંટિયું

તાટું ન. વાંસ-ઘાસની નાની ચટાઇ કે [પડદો

દી(-દીં)ટું ન. જુઓ 'ડીંટું'

પટુ વિ. (સં.) ચાલાક

પટ્ટુ પું. ન. (હિં.) ઊનનું એક જાતનું [વસ્ત્ર

પાટુ સ્ત્રી. (દે. પટ્ટુયા) લાત

પેટું ન. ('પેટ' ઉપરથી) કોઇ પણ ચીજનો વચ્ચેથી પોલો કે દૂંદની પેઠે ઊપસેલો ભાગ (૩) મોટી ચીજની અંદર સમાતો ભાગ, અંશ

ફાટું(-ટ્યુ) વિ. ફાટેલું (લા૦) (૨) અસભ્ય (૩) ઉદ્ધત

ફાંટું ન. ફાંટો, શાખા

બટુ પું. (સં.) નાનો છોકરો

બાટુ ન. ('જુઓ બાંટું') ડૂંડાં નથી જ આવ્યાં તેવો જારબાજરીનો સાંઠો

બાંટું વિ. બરાબર ન વધેલું, કણસલાં ન બંધાયાં હોય તેવું (૨) ન. થોડા વરસાદને લીધે એવો રહેલો જુવાર બાજરીનો છોડ, બાટું

મોટું વિ (સં. મહત્) નાનાથી ઊલટું, વડું (૨) (લા૦) ઉદાર, સખી (૩) પ્રતિષ્ઠિત, આબરૂદાર (૪) મુખ્ય, અગત્યનું [વિરોધી

રાંટું વિ વાંકા પગે ચાલતું (૨) (લા૦)

લટુ વિ. આસક્ત (૨) પરવશ (૩) સ્તબ્ધ (૪) નરમઘેંશ (૫) પું. ભમરડો

લોટું ન. માટીનો નાનો ઘડો, માટીનું લોટા જેવું વાસણ (૨) (લા૦) માથું

વટું ન. (સં. વૃત્ત) 'તેનો ધંધો કે કામકાજ' એ અર્થમાં નામને અંતે લાગે છે; ઉદા૦ પ્રધાનવટું, બહારવટું

વાટું ન ઓબરણાના ધાટનું વાસણ

સાટુ અ. (કા.) સારુ વાસ્તે, કાજે

સાટું ન. (દે. સટ્ટ) કરાર, બોલો, કબાલો (૨) મૂલ ઠેરવવું એ (૩) બહાનાની રકમ (૪) માલને બદલે માલ કે કન્યાને બદલે કન્યા આપવી એ (૫) બદલો (૬) અવેજ

છેટે અ. (જુઓ 'છેટું') દૂર, આઘે (૨) (લા૦) સ્ત્રીઓને રજોદર્શનથી દૂર બેસવાનું થાય એમ

ટેટે અ (રવા૦) ચૂંચાં (૨) સ્ત્રી. (લા૦) પતરાજી (૩) અણગમાનો બબડાટ

પેટે અ. ('પેટું' ઉપરથી) બાબતમાં, -ને અંગે (૨) બદલામાં, સાટે

માટે અ (જુઓ 'માટ'માં) વાસ્તે, સારુ.

સાટે અ. (જુઓ 'સાટું') બદલે, અવેજમાં

આટો પું. (હિં. આટા) કણક, લોટ (૨) (લા૦) અકડાવો, ખૂબ શ્રમ

આંટો પું. (સં. આવૃત્ત) વળ, ચકરાવો, ફેર (૨) ફેરો, પક્કો (૩) (લા૦) અંટસ

ઓટો પું. (સં. આવર્ત) ઓટલો

ઓટ્ટો પું. (સં. આવિષ્ટ) શરીરમાં

ભૂત-પ્રેત આવ્યું હોય

કષ્ટો સ્ત્રી. લેણા પેટે દેવાનો હપ્તો

કાંટો પું. (સં. કંટક) વૃક્ષાદિનો કઠણ અણીદાર સીધો કે વાંકો અંકુર, શૂળ (૨) (લા૦) એના જેવા આકારની કોઈપણ વસ્તુ (૩) યુરોપી રીતે જમતાં છરી સાથે વપરાતું દાંતાળું ચમચા ઘાટનું સાધન (૪) તોલ કરવાનું યંત્ર, કાંપાણ (૫) નાકે પહેરવાનું સ્ત્રીઓનું એક ઘરેણું (૬) પોપટના ગળામાં થતો એક રોગ (૭) (લા૦) રોમાંચ, ઉકાંટો (૮) નડતર, ફાંસ (૯) અંટસ, કીનો (૧૦) વહેમ, શંકા (૧૧) જુસ્સો (૧૨) ટેક, મમત

કીટો(ટ્ટો) પું. ઈંટો કે નળિયાં પકવતાં પીગળીને ગઠ્ઠો થઈ ગયેલી માટી (૨) બળી કે પીગળીને ઠરેલો કચરો (૩) ધાતુને તપાવ્યાથી રસરૂપ થઈ બંધાઈ જતો મેલ (૪) બાવળના લાકડાનો ગાંઠાવાળો કકડો

કૂટો પું. ('કૂટવું' ઉપરથી) કચરાયેલું, ખડાયેલું, ભૂકો, ભંગાર (૨) સખત માર, ઠોક

કોંટો પું. (સં. કંટક) ફણગો, અંકુર

ખૂંટો પું. ખીલો (૨) ખૂંટું (૩) ઘંટીનો ખીલડો (૪) (લા૦) અંદરમાં વહાણો ઉપર લેવાતો કર

ગોટો પું. ('ગોટી' પરથી) ગોટલો, પીંડો (૨) ફૂલનો તોરો, કલગી (૩) ગલગોટો (૪) વાદળાં જેવો ગોળો (ધૂણ, ધુમાડાનો) (૫) ફળની અંદરની ગોળ ચીજ, ઉદા૦ નાળિયેરનો ગોટો (૬) દડો (૭) (લા૦) છબરડો, ગોટાળો

ઘંટો પું. (જુઓ 'ઘંટ') મોટો ઘંટ (૨) એનો ટકોરો (૩) (લા૦) પુરુષની ગુહ્યેંદ્રિય (તુચ્છકારમાં અશ્લીલ)

ઘાંટો પું. કંઠનો સાદ (૨) મોટો સાદ, બૂમ (૩) બિલાડીને કાઢવાનો સાદ

ઘાંટો પું. મોટી ઘાંટી-ડુંગરાળ રસ્તો

ઘૂંટો પું. ('ઘૂંટવું' ઉપરથી) ઘૂંટીને બનાવેલો લોંદો (૨) ઘૂંટવાનું-લસોટવાનું સાધન (૩) ઘૂંટવાથી આવેલો ઓપ [ચાટણ

ચાટો પું. ('ચાટવું' ઉપરથી) ચાટણ,

છાંટો પુ. (દે. છંટ) ટીપું (૨) (લા૦) ડાઘ, કલંક (૩) ખાવા પીવાનો સંબંધ (૪) વિ પું. થોડુંક, ચપટીક, અંશ માત્ર પણ

જોટો પુ. બે સરખી વસ્તુની જોડ (૨) એક વસ્તુને બધી રીતે મળતી આવતી બીજી વસ્તુ

ટટ્ટો પું. 'ટ' અક્ષર કે ઉચ્ચાર

ટંટો પું. (હિં. ટંટા) કજિયો, તકરાર

ટેટો પું. વડનું ફળ (૨) દારૂખાનાનો ફટાકડો

ટોટો પું. મોટી ટોટી (૨) ગળાનો હૈડિયો (૩) એક દારૂખાનું, મોટો ટેટો (૪) વિલાયતી મોટી બીડીનો વીંટો

ડટ્ટો પું. (જુઓ 'ડાટો') ડાટા તરીકે વાપરેલો ડૂચો (૨) બારણું ઉઘાડું રહે એ માટે સાખ સાથે લગાડાતું મિજાગરાવાળું લાકડાનું અટકણ (૩) ભીંતમાં બેસવામાં આવતો

લાકડાનો ટુકડો (રકૂ વગેરે નોંખવા) (૪) એવો કોઇપણ આકાર (૫) કંસેડરની તારીઓની બાંધેલી ચોકડી
ડાટો પું. દાટો (૨) બુચ [ઉત્ક્રોક
ડૂંટો પું. મોટી ડૂંટી (૨) ડૂંટા જેવો ઊપસી આવેલો ભાગ
ડોટો પું. ફટકો, દંડાને ગેડીનો માર
ઢાટા(-ઠા) પું. વાણો ભરવાની કોકડી
ઢોટા પું. (હિં.) દીકરો, પુત્ર
તોટો પું. ('તૂટવું' ઉપરથી) (લા૦) ખોટ, નુકસાન
તોટો પું. ટોટો, હૈડિયો
તુટો પું. તોટો, ખોટ
દટ્ટો પું. જુઓ 'ડટ્ટો'-બધા અર્થ
દાટો પું. (જુઓ 'ડાટો') ડાટો (૨) બુચ
દૂંટો પું (જુઓ 'ડૂંટો') ડૂંટા જેવો ઊપસી આવેલો ભાગ
પટો (-ટ્ટો) પું. (સં. પટ્ટ) સનદ, દસ્તાવેજ (૨) લૂગડાનો કે ચામડાનો (કે બીજા કોઇનો) લાંબો ચપટ ચીરો (૩) કમરબંધ (૪) રંગનો લાંબો, પહોળો લીટો (૫) ચપરાસની નિશાની તરીકે રાખવાનો પટ્ટો (૬) (લા૦) ચપરાસની નોકરી
પાટો પું. (સં. પટ્ટ) પાટીના આકારનો લૂગડાનો ચીરો (૨) જેના ઉપર આગગાડી દોડે છે તે લોઢાનો પાટો (૩) આંકડાના પેડાની આસપાસ પથ્થરવાળા પ્રદેશમાં સોપારીની ગોળ રિંગ ચડાવેલી હોય છે એ (૪) (લા૦) ચીલો
પોટો પું. ફાનસનો ગોળો, ચિમની
પોટો (સં. પોત) પક્ષીનું બચ્ચું
પોટો પું. એક જાતનો ઘઉંનો દાણો
પોટ્ટો પું. (જુઓ પોરટો) છોકરો (સુ.)
ફટો વિ. પું. ('ફાટવું' ઉપરથી) વીંધાયેલા કાનવાળો (બાવાનો સંપ્રદાય))
ફાંટો પું. (જુઓ 'ફાંટું') શાખા, ભાગ (૨) (લા૦) ફાંનો (૩) તરંગ
ફેં(-ફેં)ટો પું. (જુઓ 'ફેંટ') માથે બાંધવાનું લૂગડું, નાની પાઘડી (૨) તાડ અને તરસાડનાં પાંદડાંની વચલી નસ (૩) (લા૦) ઠગાઇ
ફોટો પું. (અં.) યંત્રથી ખેંચેલી છબી
બટ્ટો પું. (દ્રિ બટ્ટ-હાનિ) આળ, તહોમત (૨) ડાઘ, લાંછન
બટ્ટો પું. (અં. બોટલ) શીશો (દારૂનો)
બુટ્ટો પું. ભરત કે વણાટમાં ફૂલના જેવો આકાર (૨) (લા૦) મનનો
બેટો પું. (દે. બિટ્ટ) દીકરો [તરંગ
ભટ્ટો પું. ગોળ વેંગણ ભુટ્ટો
ભટ્ટો પું (સં. ભટ્ટ) બ્રાહ્મણ (તિરસ્કારમાં)
ભુટ્ટો(-ઠ્ઠો) પું. (સં. ભ્રષ્ટ) મકાઈનો ડોડો (૨) ગેળ વૃતાક [ફેંટો
રેં(-રે)ટો પું. નાની પાઘડી (૨) કસબ
લાટો પું. (જુઓ લાટ-મોજો) મોજો તરંગ (૨) સાબુ કે કોઈ ધાતુને લાંબો ટુકડો [(૨) (લા૦) દરદ
લોટો પું. ધાતુનું એક પાત્ર-કળશિયો
વાટો પું. (સં. વૃત્ત) ગોળ લાંબો વીંટો (૨) પેટ ઉપરની મોટી કરચલી (૩) ચૂનાના પ્લાસ્ટરની ગોળ ઘાટની નૅપ
વાંટો પું. વાંટ, હિસ્સો (૨) ગરાસ,

જમીનનો હિસ્સામાં મળેલો ટુકડો
વીંટો પું. (જુઓ વીંટવું) વીંટાળેલો ગોળાકાર, બીંડલું
સટ્ટો પું (દે. સટ્ટ= વિનિમય) લાભ લેખું માંડી કરેલું સોદાનું સાહસ
સાટો પું. માલ ભરાય છે તે ગાડાનો ભાગ
સાટો પું. ઘીથી બાંધેલા લોટની બનાવેલી મીઠાઈ-ગળ્યો સાટો ને મોળો સાટો [સોટી
સોટો પુ ઝાડની સીધી ગોટી લાકડી
આઠ વિ (સં. અષ્ટ) આઠ [ત્રણગણું
ઊઠ(-ઠું) વિ. (સં. સાર્ધતૃતીય) સાડા-
એઠ, એંઠ વિ. (સં. ઉચ્છિષ્ટ) એઠું (૨) સ્ત્રી. એઠવાડ
ઓઠ પુ. (સં. ઓષ્ઠ) હોઠ
ઓષ્ઠ પું. (સં.) હોઠ [કિયળી
કડ સ્ત્રી. (ઞ કટ) સાદડી, તાડછાંની
કડ સ્ત્રી (જુઓ 'કડવું'.) (લા०) કચારો, બફારો (૨) આંતરિક પીડા, અમૂંઝણ (૩) કડવાઈ
કઠ પું. (સં.) (સ ના) એક પ્રાચીન ઋષિ (૨) ન. સ્ત્રી. કઠોપનિષદ
કંઠ પું. (સં.) ગળું, ગરદન (૨) હૈડિયો (૩) કંઠમાંથી નીકળતો અવાજ, સૂર, સાદ (૪) કાંઠો, કાંઠલો (૫) કિનારો, તટ [પહોંચેલ, કાટ
કાઠ વિ. (સં. કષ્ટ) (લા०) ધૂર્ત,
કાઠ પું. (સં. કાષ્ઠ) કાષ્ઠ (૨) ઈમારતી કાટ (૩) કાકડો (૪) હેડ-બેડીનું
કાષ્ઠ ન. (સં) લાકડું [ચીકડું
કુષ્ઠ પું. (સં.) કોઢનો રોગ

કોષ્ઠ પું. (સં.) કોઠો (૨) પેટ (૩) કોઠાર
ગાંઠ સ્ત્રી. (સં. ગ્રંથિ) આંટીવાળો બંધ, ગ્રંથિ (૨) ઝાડ-વેલા વ૦ ને જ્યાંથી ડાળાં ફૂટે છે તે ભાગ (૩) મૂળનો ગઠ્ઠા જેવો ભાગ (જે વાવવાથી ફણગો ફૂટે છે) (૫) શરીરમાં લોહી ગંઠાઇ જઈ બાઝેલી ગ્રંથિ (૬) એક રોગ, પ્લેગની ગાંઠ (૭) (લા०) અંટસ, કીનો (૭) સંપ
ગોઠ સ્ત્રી (સં. ગોષ્ઠિ) છાની-અંતરની વાતચીત (૨) (લા०) મિજબાની, ઉજાણી (૩) મશ્કરી, ટોળ (૪) મિત્રતા (૫) ભેટ (હોળી વગેરેના દિવસોમાં ગુલાલ-આદિક છાંટનારને અપાતી)
ગોઠ સ્ત્રી. બીજા રંગના કપડાની મુકાતી કિનારી, ગોટ
ગોષ્ઠ પું. (સં.) ગાયોનો વાડો (૨) ભરવાડ વગેરેના નેસડાનો વસવાટ
છઠ સ્ત્રી. (સં. ષષ્ઠી) પખવાડિયાની છઠ્ઠી તિથિ [ખાવાનું વ્રત (જૈન)
છઠ પું. (સં. ષષ્ઠ) એક સાથે ૭ ટંક
જાડ ન. જડાણું (૨) (લા०) રંગલો, વિદૂષક (ભવાઈમાં)
જેઠ પું. (સં. જ્યેષ્ઠ) પતિનો મોટો ભાઈ (૨) કાર્તિકી વર્ષનો આઠમો મહિનો
જ્યેષ્ઠ વિ. (સં) સૌથી મોટું, વડું (૨) પું. જેઠ માસ
ઠઠ સ્ત્રી. ભીડ, ગિરદી, જમાવ
ઠાઠ પું. ભપકો, શોભા
ઠાઠ પું. રાગના સ્વરોનું બંધાન, થાટ
ઠેઠ અ. છેડા લગી, ઉક
ઠોઠ વિ. ભણવામાં જડસું (૨) ઓછી

અક્કલ-સમજવાળું
ત્રીઠ સ્ત્રી. પીડા, દુઃખ
દીઠ અ. (સં. દષ્ટ) દરેક...ને દેખત હિસાબે કે પરત્વે; ઉદા૦ માણસદીઠ
દ્રાંઠ ન. એકજાતનું ઘાસ
નીઠ અ. (સં. નિષ્ઠિત) નક્કી
પાઠ પું (સં.) ભણી જવું-બોલી જવું એ (૨) ધાર્મિક ગ્રંથ કે સ્તોત્ર વગેરેનું નિત્યનું વાચન (૩) પાઠ્યપુસ્તકમાં એકાદ દિવસમાં વાંચી શકાય તેવો વિભાગ (૪) શબ્દ કે વાક્યોનો ક્રમ કે યોજના (૫) (લા૦) બોધ, શીખ (૬) નાટકના પાત્રનું કામ
પીઠ ન. (સં.) (દેવ આચાર્યાદિનું) સ્થાનક (૨) સ્ત્રી. બજાર (૩) બજાર-
પીઠ સ્ત્રી. (સં. પૃષ્ઠ) વાંસો [ભાવ
પૂ(-પૂં)ઠ સ્ત્રી. (સં. પૃષ્ઠ) શરીરનો પાછલો ભાગ (૨) (લા૦) કેડો, પીછો
પૃષ્ઠ ન. (સં.) પીઠ, વાંસો (૨) (ગ્રંથનું) પાનું (૩) સપાટી
પેઠ(-ઠે) અ. (સં. પૃષ્ઠ) રીતે
પેઠ સ્ત્રી. હૂંડી ગેરવલ્લે પડવાથી ફરી-વાર લખી આપવામાં આવે એ
પોઠ સ્ત્રી. (સં. પૃષ્ઠ) પ્રાણીની પીઠ ઉપર નખાય તેવી બેવડી ગુણ (૨) (લા૦) વણજાર (૩) પું. પોઠિયો
પ્રેષ્ઠ વિ. (સં.) વહાલામાં વહાલું
બંઠ વિ. (પ્રા.) ખૂઠું (૨) (લા૦) અક્કલ વગરનું [ખાડું
બાંઠ વિ. (પ્રા. બંઠ) ઠીંગણું, ગઠ્ઠું,
બૂંઠ વિ. (જુઓ 'ખૂઠું') (લા૦) મૂર્ખ
ભઠ(-ઠ્ઠ) અ. (સં. અષ્ટ) ધિક્
ભઠ(-ઠ્ઠ) અ. (રવા૦) ઝટ
ભંઠ ન. (જુઓ 'ભંટ') ઘાસ ઉપર થતું કાંટાળું બીજ
ભાઠ સ્ત્રી. ભાઠું, ચામડી છોલાયે પડેલું ચાંદું (૨) સમુદ્રકાંઠે પોલાણવાળી કરાડ
મઠ પું. એક કઠોળ, મોઠ [વિદ્યાનું મથક
મઠ પું. (સં.) સાધુનો આશ્રમ (૨)
માઠ સ્ત્રી. એક ભાજી
માઠ સ્ત્રી. (કા.) માઠા હોવાપણું, અછત
મૂઠ સ્ત્રી. (સં. મુષ્ટિ) મૂઠી (૨) જ્યાંથી તરવાર વગેરે પકડાય છે તે હાથો (૩) (લા૦) પીડા કરવાનો કે મારી નાખવાનો એક તાંત્રિક મેલો પ્રયોગ
મૂઠ સ્ત્રી. ગિલ્લીદંડાની રમતમાં એક દાવ
લઠ(-ઠ્ઠ) વિ. જાડું ને મજબૂત, લઠ્ઠિયું (૨) (લા૦) પું. ડંગોરો
લં(-લાં)ઠ વિ ('લઠ્ઠ' ઉપરથી) (લા૦) લોંઠ, ખંધું, શઠ (૨) ગાંઠે નહિ એવું, તોફાની
લૂંઠ વિ. જબરું, લાંઠ (૨) પું. લોઠો
લોંઠ વિ. જુઓ 'લંઠ' [દાર, પૈસાદાર
લોંઠું વિ. મજબૂત (૨) (લા૦) માલ
વંઠ પું ('વઠવું' પરથી) શરીરમાં વાયુના ગોળા આવવા એ
વેઠ સ્ત્રી. (સં. વિષ્ટિ) વગર દામનું વૈતરું (૨) ફરજિયાત વૈતરું (૩) (લા૦) ભાર, ઉપાધિ
શઠ વિ. (સં.) ધૂર્ત, લુચ્ચું
શેઠ પું. (સં. શ્રેષ્ઠિન્) મોટો આબરૂદાર વેપારી, શાહુકાર (૨) વાણિયો (૩) ધણી, માલિક (નોકરનો) (૪) વેપારી વગેરેને સંબોધનનો શબ્દ (૫) વેપારી

જાતની એક અટક
શ્રેષ્ઠ વિ. (સં.) સર્વોત્તમ, ઉત્કૃષ્ટ
ષષ્ઠ વિ. (સં.) છઠ્ઠું
સાઠ વિ (સં. ષષ્ટિ) '૬૦'
સૂંઠ સ્ત્રી (સં. શુંઠી) સૂકવેલું આદુ
હઠ પું. સ્ત્રી (સં) ખોટો આગ્રહ, જીદ
હેઠ અ. (પ્રા. હેટ્ઠ) નીચે હેઠે
હોઠ પું. જુઓ 'ઓઠ', મોઢાના ઓષ્ટ (૨) યોનિની એક બાજુની કિનારી
ઊંઠાં ન. બ. વ. (જુઓ 'ઊંટે') સાડાત્રણના ગુણાકારવાળા ગડિયા
કાઠા વિ. પું. બ. વ. લાલાશ પડતા એક જાતના ઘઉં
કાષ્ઠા સ્ત્રી. (સં.) દિશા (૨) સીમા, હદ (૩) પળ, ક્ષણ
ગોઠાં ન. બ. વ. લાડુ વગેરેનાં પીંડિયા કે ઢોસા ખાંડતાં વધેલું ચાળણ
જ્યેષ્ઠા વિ. સ્ત્રી. (સં) જ્યેષ્ઠ, મોટી (૨) સ્ત્રી. ન અઢારમું નક્ષત્ર [હાડકાં
ઠાઠાં ન. બ. વ. છાતી અને ચાપાના
ઠોઠા પું. બ. વ. બાફેલા આખા દાણા (વઉં તુવેરના)
ડાઠાં ન બ. વ. જુઓ 'ગોઠાં'
નિષ્ઠા સ્ત્રી. (સ.) પવીતી, ગૂ (૨) શ્રદ્ધા
આડી સ્ત્રી. એક જાતનું ઘરેણુ (૨) એક રમત
કંઠી સ્ત્રી (સં.) ડોકનું ઘરેણું (૨) કંઠમાં પહેરવાની ગુરુએ બંધાવેલી માળા (૩) (અંગરખા વ૦ ના) ગળા આગળના ભાગ ઉપરનું શોભીતું શીવણ કે ભરતકામ [જાતનું (માણસ)
કાઠી વિ. સૌરાષ્ટ્રની એક કાઠિયાવરણ
કાઠી સ્ત્રી. (સં. કાષ્ઠ) બાળવાનું લાકડું (૨) જમીનનું એક માપ (૪૦૦ કાઠી =૧ વીઘું) (૩) લાકડી, દંડો, વાંસ (૪) કાઠું (શરીરનું)
કાંઠી સ્ત્રી. (જુઓ 'કાઠી') કાઠું (શરીરનું)
કુષ્ઠી વિ. (સં. કુષ્ઠિન્) કોઢિયું
કોઠી સ્ત્રી. (સં. કોષ્ઠ) માટીનો કે ધાતુનો ઊંચો નળો (૨) વખાર (૩) વેપારીની પેઢી, દુકાન (૪) થાણું (૫) કોઠીના આકારનું એક દારૂખાનું (૬) ડટણમાં ઉતારેલી એક કોઠી (૭) વાણિયામાં એક અટક (૮) (લા૦) જાડું
કોઠી સ્ત્રી. (સં. કપિત્થ) કોઠનું ઝાડ
ગાંઠી સ્ત્રી. (સં. ગ્રંથિ) એક ઘરેણું [પૂજારી
ગોઠી પું. (સં. ગોષ્ઠિક) જૈન દેરાસરનો
ગોષ્ઠી (-ષ્ઠિ) સ્ત્રી. (સં.) વાતચીત, ગોઠડી (૨) મસલત છૂપી વાતચીત (૩) એક પ્રકારનું એકઅંકી નાટક (કા૦શા૦)
ચિઠ્ઠી સ્ત્રી. થોડી હકીકતનો નાનો કાગળ કે કાપલી (૨) ભલામણપત્ર (૩) (લા૦) કાળોતરી
છઠ્ઠી સ્ત્રી. (સં. ષષ્ઠી) બાળકના જન્મનો છઠ્ઠો દિવસ (૨) એ દિવસે કરાતી ક્રિયા
જેઠી વિ. (જુઓ 'જેઠ') જેઠ મહિનાનું-ને લગતું (૨) સ્ત્રી. જેઠ મહિનાની પૂનમ (૩) પું. મોઢ બ્રાહ્મણોની મલ્લકુસ્તી કરનારી જાતિનો માણસ
જ્યેષ્ઠી પું. (સં જ્યેષ્ઠિન્) જેઠીમલ્લ, મોઢ બ્રાહ્મણોની મલ્લકુસ્તી કરનારી એક જાતિનો માણસ
ડાઠી વિ. ('ડાઠ' ઉપરથી) ડાકવાળું, ભપકાદાર (૨) (લા૦) બહારનો

દેખાવ કરનારું, દાંભિક [અવાજ
ઠીઠી અ. (રવા૦) મોટેથી હસવાનો
પાઠી વિ. પું. (સં. પાઠિન્) પાઠ કરનાર (ગ્રંથનો) (૨) ભણેલો
પીઠી સ્ત્રી. (સં. પિષ્ટ) લગ્ન પ્રસંગે વરકન્યાને શરીરે ચોળવાનું હળદર વ૦ નું પ્રવાહી
પોઠી પું. પોઠનો બળદ (૨) વણજારો
બેઠી સ્ત્રી. ("બેઠું" ઉપરથી) (લા૦) બેઠી મશ્કરી કે મજાક
ભઠ્ઠી સ્ત્રી. (સં. ભૃષ્ટિ) નીચેથી આંચ કે પવન દઈ શકાય તેવો ચૂલો (૨) ચૂનો ઈંટ ધાતુ વ૦ પકવવાની રચના (૩) દારૂ ગાળવાનું કુંડ (૪) ભઠ્ઠી પર રાખેલું વાસણ ને એમાંની વસ્તુ
માઠી સ્ત્રી. હાથનું એક ઘરેણું
મીઠી સ્ત્રી., (જુઓ "મીઠું") બચ્ચી (૨) સ્નેહાલિંગન (૨) (લા૦) વહાલી દીકરી
મુઠ્ઠી, મૂઠી સ્ત્રી. (સં. મુષ્ટિ) આંગળાં હથેળી સાથે વાળવાથી થતો ઘાટ (૨) (લા૦) ધર્માદા લેખે અપાતો મૂઠીભર લોટ કે અનાજ
ઠી સ્ત્રી. ભોજન(૨)(લા૦)નિર્વાહ(સુ)
ી સ્ત્રી. નાનો લઠ્ઠો
ઠી સ્ત્રી. (સં. યષ્ટિ) જાડી લાકડી, ડાંગ (૨) (સંજ્ઞા) સૌરાષ્ટ્રનું એ નામનું એક ગામ [આગેવાન
ઠી પું. (સં.શ્રેષ્ઠિન્) શેઠ, મહાજનનો
ઠી સ્ત્રી (સં.)ષષ્ઠ(૨)છઠ્ઠીવિભક્તિ(વ્યા.) (૩) બાળકના જન્મનો છઠ્ઠો દિવસ
ઠી સ્ત્રી. ('સાઠ' ઉપરથી સાઠ) વર્ષની વય (૨) સાઠ વર્ષનો ગાળો (૩) સાઠ દિવસે પાકતી એક જુવાર કે ડાંગર (૪) (લા૦) ઘડપણ
સાંઠી સ્ત્રી. સરાંઠી, કરાંઠી
એઠું, એંઠું વિ. (સં. ઉચ્છિષ્ટ) ખાતાં વધેલું (૨) ન. એઠવાડ
ઓઠું વિ. બોઠું, ઝાંખું
ઓઠું ન. ઓથું, પડદો, અંતરો (૩) આડચને લીધે અંધારું અને એકાંત થાય તેવી જગ્યા (૪) છુપાવાની કે આશરો લેવાની જગ્યા (૫) છાયા, પડછાયો, ઓળો (૬) ડાઘો, ડબકો (૭) (લા૦) બહાનું (૮) નમૂનો, બીબું (૯) પૂતળું, ઓજું (૧૦) મહેણું
કાઠું વિ. (સં. કષ્ટ) કઠિન, આકરું (૨) કઠોર (૩) કંજૂસ (૪) ખરાબ, માઠું
કાઠું ન (સં. કાષ્ઠ)કલેવર, શરીરનો બાંધો (૨) ખોખું (ઢોલ ઇ૦ વગેરેનું), આકાર (૩) કાઠડો (૪) કોર ચોડવાની હોય તેનું સાડલાનું કપડું
કોઠું(-ઠું) ન. (સં. કોષ્ઠ) માળો
ટોઠું ન. કોઠું, પ્રપંચ, પેતરો
કોઠું ન (સં. કપિત્થ)કોઠના વૃક્ષનું ફળ
ગાઠું વિ. ઘસાયેલું, નબળું પડેલું (૨) (લા૦) હારેલું
ચાઠું ન. ચામઠું, ડાઘ, ચકામું
છઠ્ઠું વિ. (સં. ષષ્ઠ) ક્રમમાં પાંચ પછીનું
જૂઠું, જુઠું વિ. (જુઓ જૂઠ) અસત્ય, ખોટું (૨) કૃત્રિમ, બનાવટી (૩) રદી એઠેલું-જડ (અંગ)
જુઠું વિ. (સં. જુષ્ટ) અજીઠું, એઠું
ઠાઠું ન. હાડપિંજર (૨) ખોખું, કોઠ-

પણ જીર્ણ થઈ ગયેલી વસ્તુ. (૩) ભાંગીતૂટી ઢાલ (૪) બે વાર છળેલી બાજરીના ચોખ્ખા દાણા

ઢાંઠું ન. ગાડાનો પાછળની એકકનો ભાગ (૨) (લા૰) શરીરનો પાછલો ભાગ (તુચ્છકારમાં)

ઢીઠું અ. (રવા૰) ભાંગી તૂટી-જીર્ણ અને અવાવરુ ચીજ, ઢીઠું

ઠૂંઠું વિ. આંગળાં વિનાના કે થોડાઘણા કપાઈ ગયેલા હાથવાળું (૨) ન. ડાળાં વગરનું ઝાડનું થડિયું કે એવું નાગું ઝાડ (૩) બીડી પિવાઈ ગયા પછી રહેલો ભાગ (૪) (લા૰) મૂળનું અપંગ રૂપાંતર

ઠેઠુ પું. વાટપાડુ ચોરનો મળતિયો

ઠોઠું ન. ('જુઓ 'ઠોઠિયું') જીર્ણ કમતાકાત રહી વસ્તુ

ડાંઠું ન. (કા.) કકણુ ડાંખળી

ડાઠું ન. જુઓ 'ગોઠાં'

દીઠું વિ (સં. દૃષ્ટ) જોયું, દેખ્યું

દોઠું ન. જાડી પૂરી

નાઠું વિ. (સં. નષ્ટ) ભાગ્યું

નેઠું ન. (સં. નિષ્ઠિત) નિશ્ચિતતા (કા.)

પઠ્ઠું વિ. (સં. પુષ્ટ) અલમસ્ત, પહેલવાન, પરિપુષ્ટ, મજબૂત [ગૂમડું

પાઠું ન. (સં. પૃષ્ઠ) પીઠ ઉપર થતું

પાઠું ન. કૂવામાંથી માટી કાઢવા માટે મોકલવાની દોરડે બાંધેલી ટોપલી

પાઠું ન. (સં. પિષ્ટ) કોલુમાં પીલ્યા પછી રહેલો શેરડીનો કૂચો

પાઠું ન. કુંવારનું પાન

પીઠું ન. (સં. પીઠ) બજાર કે દુકાન (ખાસ કરીને લાકડાનું કે દારૂ તાડીનું)

પીઠું ન. (સં. પિષ્ટ) અડદની વાટેલી દાળનું ખીરું (૨) અડદ ચણા કે ચોખાના લોટનું ખીરું (૩) પીડલું

પેઠું વિ (સં. પ્રવિષ્ટ) પેઠેલું

બાઠું વિ. (સં.) (બંઠ) (સુ) બાંઠ, ઠીંગણું

બુઠ્ઠું, બુઠું વિ. (સં. વૃદ્ધ) ધાર વગરનું (૨) (લા૰) જાડી બુદ્ધિનું (૩) લાગણી વગરનું

બેઠું વિ. (સં. ઉપવિષ્ટ) બેઠેલું (૨) નીચું (ઘાટમાં) (૩) (લા૰) ધાંધલિયા દેખાવ વિના શાંતિથી-સ્થિર ગતિથી કે કંઈ પેટે થતું (૪) તદ્દન ઉપાડી લીધેલું (વાક્ય, ગ્રંથોનો ભાગ વ૰)

ભાઠું ન. સમુદ્ર કે નદીકાંઠાની રેતાળ કે પથરાળ જમીન (૨) છીછરાં પાણીવાળી જગ્યા (૩) શેરડીનો મૂળવાળો કકડો (૪) જુઓ 'ભાઠ'-માં (૫) કપડા પર પડેલો ચીકટો કે સહેલાઈથી ન ધોવાય તેવો ડાઘ

ભો(-ભોં)ઠું વિ. (સં. ભ્રષ્ટ) (લા૰) ભોંઠપવાળું, શરમિંદું.

માઠું વિ. (સં. મૃષ્ટ) ખરાબ, ભૂંડું, અશુભ (૨) (લા૰) કાંઈક ઓછું

મીઠું વિ. (સં. મિષ્ટ) મધુર (૨) ગળ્યું (૩) આખ્યાન કવિતામાં 'કડવું' ને બદલે ક્વચિત્ વપરાતું 'મીઠું'

મીઠું ન. (સં. મૃષ્ટ) લવણ, નિમક

શેઠું ન. (મ.) બરાબર પાકતાં પહેલાં સુકાઈને ચીમળાઈ ગયેલું બેસ્વાદ

સોપારી (૨) (લા૦) રાણું, જડ
લઠ્ઠું વિ. લઠ્ઠ, મજબૂત
લોઠું વિ. (જુઓ 'લોઠકું') (લા૦) મજબૂત (૨) પૈસાદાર, માતબર [રીતે
સુષ્ઠુ અ. (સં.) સારી રીતે, ઉત્તમ–
હેઠું વિ. (સં. અધઃસ્થિત) નીચે રહેલું
અઠે અ. (મા ; સં. અત્ર) અહીં
ગાંઠે અ. (જુઓ 'ગાંઠ'માં) પોતાની કને, પોતાના કબજામાં
પેઠે અ. રીતે, માફક, પઠેમ
હેઠે અ. (જુઓ 'હેઠું') નીચે, અંદર
અઠ્ઠો પું. (સં. અષ્ટક) આઠની સંખ્યાનો પાસો (૨) આઠ દાણાનું ગંજીફાનું પત્તું (૩) બાજીને દરેક છેડે ત્રણ ખાનાં હોય તે
કાંઠો પું. (સં. કંઠ) કિનારો, તટ (૨) (લા૦) અંત, છેડો (૩) વાસણ ૪૦નો કાંઠલો
કોઠો પું. (સં. કોષ્ઠ) પેટ (૨) શરીરની અંદરનો કોઈપણ કોષરૂપ ભાગ (૩) મન, અંતઃકરણ (૪) કોષ્ઠક, ખાનું (૫) (મોગટાનું) ઘર, ખાનું (૬) મોટી કોઠી, વખાર (૭) મોટો કૂવો (૮) કિલ્લાનો બૂરજ (૯) (લા૦) સુવર્ણાઈની મુખ્ય કચેરી, મહેસૂલ વેરા વગેરે ભરવાની જગ્યા (૧૦) રખડતાં ઢોર પૂરવાનો ડબો (૧૧) વ્યૂહરચના (૧૨) આંકનો પાડો (૧૩) અંગરખાનો ગળાની આસપાસનો ભાગ
ગઠ્ઠો પું (સં. ગ્રંથ) ગાંગડો, ગચિયું
ગઠ્ઠો પું. (સં. ગ્રંથ) ડોકમાં પહેરવાનું એક ગઠિલું ઘરેણું, કંઠો (૨) દાબીને બાંધેલી ગાંસડી (૩) આઠ ફૂટની લંબાઈનું માપ (૪) ગાંઠિયો
ગાંઠો પું. ('ગાંઠ' ઉપરથી) મોટી ગાંઠ (૨) પેરાઇ આગળનો ભાગ
ગુંઠો પું. (અં. Gunter) જમીનનું એક માપ (એકરનો ચાળીસમો ભાગ, ૧૧×૧૧ ચોરસવાર)
ગોઠો પું. સં. (ગોષ્ઠ) ઢોર બાંધવાનું સ્થળ (૨) પક્ષીનો માળો (૩)
શેઠો પું. રૂઓ, રેઠો [જંપ, નિરાંત
જેઠો પું. ગૂદી કાઢ્યા પછીનો કસુંબાનો રંગ [પુત્ર
જેઠો પું. (સં. જ્યેષ્ઠ) પહેલો કે વડો
ઠઠ્ઠો પું. ઠઠ્ઠાર
ઠઠ્ઠો પું. મશ્કરી, ઠેકડી
ઠાઠો સ્ત્રી. ઝીડવેડ, દડમડ, સેવાચાકરી
નેઠો પું. (સં. નિષ્ઠા) છેડો, અંત
બુઠ્ઠો પું. બુઠ્ઠો, મકાઇ–દોડો
બુઠ્ઠો પું. ('બુઠ્ઠું' ઉપરથી) બુઠ્ઠો માણસ
ભઠ્ઠો પું. (જુઓ 'ભઠ્ઠી') મોટી ભઠ્ઠી
મઠો પું. (સં. મૃષ્ટ) દહી ભાંગીને બનાવેલી જાડી છાશ (૨) એની એક વાની
મુઠ્ઠો, મૂઠો પું. (જુઓ 'મૂઠ') મોટી મુઠ્ઠી
રેઠો પું. રૂઝ, ગોઠો
રેઠો પું. સોપારીનું સૂકું ફળ
લઠ્ઠો પું. ગડી કે ગાડાના પૈડાની લોઢાની ધરી (૨) જાડો આદરપાટ (૩) (લા૦) લઠ્ઠ માણસ (૪)(સુ)ડંગોરો
લોંઠો પું. લાંઠ માણસ (૨) (લા૦) યાર, ગબેનો (૩) માલદાર, પૈસાદાર

સાઠો પું. (સાઠ' ઉપરથી) વિક્રમ સંવત ૧૮૬૦નો દુષ્કાળ

સાંઠો પું. બાજરી જુવાર શેરડી વગેરેનો પેરાઇવાળો દાંડો

ડ

અડ સ્ત્રી. (જુઓ આડ) આડાઈ, હઠ (૨) અડચણ [(ગુલાંગની)

અંડ ન. (સં) ઈંડું (૨) પેળ, ગોળી

આડ પું. કપાસનાં કાલાં વગેરેની વખાર જેવો મોટો વળેલો વાડો

આડ સ્ત્રી (દે. અડ્ડ) બેની આડે વચ્ચે હોવું એ (૨) એવી વસ્તુ (૩) પ્રતિબંધ હરકત (૪) ગૌણ અર્થ બતાવતો 'ઉપ' જેવો પૂર્વગ; ઉદા૦ આડકથા (૫) (લા૦) આડું તિલક (૬) પીયળ (૭) આડાઈ, હઠ

ઊડ સ્ત્રી. (જુઓ 'ઊડવું') ઊડવાની રીતિ કે ગતિ (૨) ઊડવાની શક્તિ

એડ(-ડી) સ્ત્રી. જુઓ 'એડી'

ઐડ વિ. (હિં. ઐડા) આડું જિદ્દી

ઓડ વિ (૨) પું. (દે. ઉડ્ડ) (ખોદવાનું કામ કરનારી) એ નામની જાતનો (માણસ)

ઓડ પું. પવન રોકવાનો પડદો, ઓથું

ઓડ સ્ત્રી. (દે અવડુ) બોચી, ગરદનનો પાછળનો ભાગ

કડ સ્ત્રી. (સં. કટિ) (કા.) કમર, કેડ

કડ સ્ત્રી. એકવાર ખાંડેલી ડાંગર, કરડ (૨) ગણીને અપાતી વસ્તુ ઉપર સેકડે અપાતો વધારો - [વાંકી ઈંટ

કંડ પું. (સં. કુંડ) કુંડ (૨) કૂવો ચણવાની

કાર્ડ ન. (અં.) ટપાલનું પત્તું (૨) પોતાના નામનું પત્તું (૩) બજારમાં અધિકાર આપતું પ્રમાણપત્ર

કાંડ પું. (સં.) છોડની બે ગાંઠ વચ્ચેનો ભાગ, પેરાઈ (૨) ડાળી (૩) તીર (૪) (લા૦) પ્રકરણ, વિભાગ

કીડ સ્ત્રી. (સં.) કીટ, જીવ (૨) એક રોગ, દાદર ઉંદરી ઇ૦ (૩) (લા૦) પંજવાળ, ચેળ

કુંડ પું. (સં.) જમીન ખોદી બાંધેલો ખાડો (યજ્ઞ માટેનો), વેદી (૨) પાણી માટેનો પાકો ચોગમ પગથિયાંવાળો હોજ (૩) કુંડના આકારનું પાત્ર (૪) કુંડી, નાનો હવાડો

કૂડ ન. (સં. કપટ) ઠગાઈ (૨) વાંધો

કેડ સ્ત્રી. (સં. કટિ) શરીરનો મધ્યભાગ, કમર (૨) (લા૦) પીઠ, પૂંઠ

કોડ પુ (દે. કોડ્ડ) મનોભાવ, અંતરની ઉમેદ (સામાન્ય રીતે બ. વ. માં [વપરાય છે.)

ખડ ન. ઘાસ

ખંડ પું. (સં.) ભાગ, કકડો (૨) પ્રકરણ (૩) ચોળી કે કાંચળી થાય તેટલું ચોળિયા સાથે વણેલું કપડું. રેજો (૪) ઘરનો એક ભાગ, ઓરડો (૫) પૃથ્વીના પાંચ મોટા ભાગોમાંનો એક (એશિયા, અમેરિકા, આફ્રિકા, યુરોપ, ઑસ્ટ્રેલિયા) (૬) વિ. વિભાગવાળું (૭) નાનું ટૂંકું

ખાંડ સ્ત્રી. (સં. ખંડ) શેરડીમાંથી બનતો એક ગળ્યો પદાર્થ, ચીની

ખિંડ સ્ત્રી (મ) ખીણ

ખૂડ સ્ત્રી. (કા) અગાસી, ધાબું

ખેડ સ્ત્રી. ('ખેડવું' ઉપરથી) ખેતી (૨)
કાંટાવાળી એક વનસ્પતિ
ખેડ ન. (જુઓ 'ખેટ') ગામડું
ખેડ સ્ત્રી. (જુઓ ખરડિયું) પાણી ન
પાવું-સુકાવા દેવું એ (૨) સુકવણું,
સૂક (૩) દોરડીને વળ ચડાવવાનું
ઓગનર
ખોડ સ્ત્રી. શારીરિક ખામી (૨) (લા૦)
કુટેવ (૩) ભૂલ, ખામી (૪) કલંક,
ખોડ ન. ખોડસું, ખોડસું [લાંછન
ગડ ન. (સં. ગંડ) ગાંઠ (૨) ગૂમડું
ગડ સ્ત્રી. ગડી (લૂગડાની), ગેડ
ગંડ પું. (સં.) લમણો (૨) ગાલ (૩)
ગાલ અને લમણા સહિત ચહેરાની
બાજૂ (૪) યોદ્ધો (૫) સેનાપતિ
ગાર્ડ પું. (અં.) (લશ્કરી) પહેરેગીર,
રક્ષક (૨) આગગાડીને સંભાળીને
હંકાવી જનાર અમલદાર
ગાંડ સ્ત્રી. ગુદા. (૨) બેસણી, બૂંધું
ગુડ પું. (સં.) ગોળ
ગુંડ(-ડું) વિ (સર૦ હિં. ગુંડા) જબર-
દસ્તીનાં કામ કરનાર, બદમાશ(૨)દાંડ
ગેડ સ્ત્રી. ગડી, પડ (કપડાંનું) (૨) સળ
(કાગળનો) [(લા૦) મેળ બેસવો એ
ગેડ સ્ત્રી. (ફા.) બંધન, સરખાઇ (૨)
ગોડ ન. (સં. ગંડ) શરીર ઉપર થતી
ગાંઠ, ઢીમણું [ખોદકામ
ગોડ સ્ત્રી. ગોડવું એ, ખોદવું એ,
ગોંડ પું. વિંધ્ય પ્રાંતની એક રાની
પરજની જાતનો માણસ
ગૌડ પું. (સં.) બંગાળાનો એક પ્રાચીન
વિભાગ (૨) એક રાગ (૩) વિ૦
બંગાળને લગતું (૪) બ્રાહ્મણોનો એક
ઘંડ પું. (સં.) ભમરો [પ્રકાર
ઘૂડ પું. ન. (જુઓ 'ઘુવડ') એક રાત્રિ-
ચર પક્ષી [ઢોચકું
ઘેડ સ્ત્રી. ('ઘડો' ઉપરથી) નાનો ઘડો,
ઘેડ સ્ત્રી. જુઓ 'ગેડ'.
ઘેડ પું. બે નદી વચ્ચેનો ફળદ્રુપ પ્રદેશ
(૨) (સંજ્ઞા) સૌરાષ્ટ્રમાં દક્ષિણ-પશ્ચિમે
ઓજત-ભાદરનો અને ઉત્તર-પશ્ચિમે
વરતુ-સોરઠીનો ફળદ્રુપ પ્રદેશ [જલદીથી
ચડ અ. ('ચટ' ઉપરથી) જોતજોતામાં,
ચંડ વિ. (સં) ભયંકર (૨) (લા૦)
ક્રોધી, ઉગ્ર [(ફા) સ્પર્ધા, ચડસ
ચાડ સ્ત્રી. ચીવટ, ચાનક, કાળજી (૨)
ચીડ (-ઢ) સ્ત્રી ગુસ્સો, રીસ (૨)
સખત અણગમો
ચૂડ સ્ત્રી. (દે.) આંટી, પકડ (સાપની)
(૨) વિધવા પહેરે છે તે ચૂડાના
આકારનું ઘરેણું (૩) મોતીથી જડેલું
હાથનું ઘરેણું (છોકરાં માટે) (૪)
(ફા.) અંગરખા વગેરેમાં ભરાતી
ઝીણી કરચલી (૫) ચૂડેલ (૬)
ગઢની જાડી દીવાલ ઉપરની કાંગરાં
અને બાકાંવાળી નાની દીવાલ
ચોડ સ્ત્રી (જુઓ 'ચોડો') વસ્તુઓનો
જથ્થો (૨) વિ. (લા૦) પહોળું
છડ પું. (હિં.) લાંબો બરુ (૨) ભાલાને
દાંડો (૩) વાંસ [નું જોર. (ફા
છડ સ્ત્રી. ઝાડની છાલ (૨) તાણ, પ્રવાહ
છડ સ્ત્રી. (છડવુ ઉપરથી) અનાજ છડવું તે
છેડ સ્ત્રી. ('છેડવુ' ઉપરથી) છેડની (૨
ખીજ (૩) વાદ્ય પર લેવાતો રાગને

આલાપ, રાગનું જોડકામ
છેડ સ્ત્રી.(ચ.)(છેડો ઉપરથી)હળમાં વચ્ચે
છોડ પું. રોપો, છોડવો [હોતો લાંબો દાંડો
છોડ ન. સુકાઈને થયેલું ઉપડું (૨) સુકાઈ
ગયેલો ગર્ભ (૩) નાકમાં બાઝતું
લીંટ ઇ૦નું સુકું પડ
જડ વિ. (સં.) જીવ વિનાનું (૨) (લા૦)
લાગણી બુદ્ધિ કે સ્ફૂર્તિ વિનાનું
જડ સ્ત્રી. (સં. જટા) જુઓ જડમૂળ
(૨) ખીલી, મેખ (૩) સ્ત્રીઓના
જાડસ્ત્રી. જાડાપણું [નાકનું એક ઘરેલું
જોડ સ્ત્રી. બે સરખી વસ્તુઓની જોડી
(૨) (લા૦) હરીફાઈ કે સરખામ-
ણીમાં બરાબર ઊતરે તેવી બીજી
વસ્તુ (૩) તંબૂરાના તારમાંના વચલા
બે તાર (૪) સંગતિ, સોબત (૫)
જોડાણ [(૨) એક જાતનો તાલ
ઝડ સ્ત્રી. જુઓ 'ઝડ ઝમક', અનુપ્રાસ
ઝડ સ્ત્રી. લહે, લગની
ઝડ સ્ત્રી. વરસાદની ઝડી
ઝંડ પું. (ફા.) એક ભૂત, જીન (૨)
વિ (લા૦) અલમસ્ત, માતેલું (૩)
લુચ્ચું (૪) મત્સરવાળું
ઝાડ ન. વૃક્ષ (૨) દારૂખાનાની એક
ચીજ જેમાંથી ઝાડ જેવો આકાર
થાય (૩) (લા૦) સ્તબ્ધ થઈ ઊભેલું
ઝુડ ન. જૂથ (વૃક્ષો વગેરેનું ઝૂમખું)
ઝૂડ ન. મોટો મગર (૨) (લા૦) ચૂડ,
મજબૂત પકડ (૩)એક જાતનું ભૂત, ઝોડ
ઝોડ ન. ઝૂડ (૨) (લા૦) વળગાડ
ટાડ સ્ત્રી. ટાંકું, ખાડું, ટોળું
ટેંડ સ્ત્રી. ('ટરડાવું' ઉપરથી) (ચ.) (લા૦)
મિજાજ, શેખી, ટેઢાપણું [(૩) શરદી
ઠંડ (-ડી) સ્ત્રી. (હિં.) ટાઢ (૨) શીતળતા
ઠઠ વિ. મૂર્ખ ઠઠ
ઠાંડ વિ. (સં. દંડ) (લા૦) છડું,
બૈરીછોકરાં વિનાનું (૨) ડંડાથી કામ
લેનાર, સાંઢ (૩) નાગું, લબાડ,
લુચ્ચું
ઠોડ પું. મરડાટ, રીસ (૨) મહેચ્છા, કોડ
ડડ અ. (રવા૦) ધડ—આઘાતનો અવાજ
ઢેડ(-ઢ) પું. એ નામની એક અંત્યજ
જાતનો આદમી (ભંગી વગેરે)
ઢેડ અ. (રવા૦) વાછૂટનો અવાજ
તડ ન. (સં. તટ) પક્ષ, ભાગલો (૨)
રણમાં આવેલી ઝાડપાણીવાળી જગ્યા
તડ સ્ત્રી. (કા.) તરડ, તેડ, ઝીણી ફાટ
તાડ પું. (સં. તાલ) એક જાતનું ઝાડ
તાડ પું. (જુઓ 'તાડો') તડતડાટ,
દુખાવાની સ્થિતિ
તીડ ન એક જાતનો પાંખાળો જીવ
તુંડ(-ડું) વિ. (ફા. તુંડ) ચડાઉ (૨)
તુમાખી, ઉદ્ધત [(૩) સૂંઢ
તુંડ ન. (સં.) મુખ, મોં (૨) ચાંચ
તેડ સ્ત્રી. તટ, કાંઠો (૨) બાજુ, તરફ (૩)
(ચ) ભણિયા કે થાળીની બાજૂ જ્યાં
શાક ચટણી વ૦ મુકાય છે તે (૪) (લા૦)
તોડ સ્ત્રી તડ, ઝીણી ફાટ [એવી વસ્તુ
તોડ પું. ('તોડવું' પરથી) (લા૦)
નિકાલ, ફડચો [ખૂણ, ગર્ભના
ત્રાડ સ્ત્રી. (સિંહ આખલા વ૦ની) મોટી
થડ ન (દે. થુડ) ઝાડનો મૂળ જાડો
ભાગ જેમાંથી આગળ ડાળાં પાંખડાં
ફૂટે છે (૨) (લા૦) વંશવૃક્ષનું થડ

(૩) (ભરત કે ગીતમાં) મંડાણ (૪) ઉત્પત્તિસ્થાન, પ્રારંભસ્થાન (૫) બાજુ, પડખું [વાનો અવાજ
થડ અ. (રવા૦) ઠોકવાનો કે અથડા
દડ પું. ન. ઝીણી ધૂળ કે એના મોટા થરવાળી જમીન (૨) ખેતરમાં ઘાસ વગેરે ઊગવાથી ઢંકાઈ ગયેલો ખાડો
દંડ પું. (સં.) લાકડી, છડી (૨) (લા૦) શિક્ષા, સજા (૩) શિક્ષા તરીકે લેવાતું નાણું (૪) એક જાતની કસરત (૫) ચાર હાથની લંબાઇનું માપ
દાંડ વિ. (૨) પું. જુઓ 'ડાંડ'માં
દોડ સ્ત્રી. ('દોડવું' ઉપરથી) દોડવાની ક્રિયા (૨) (લા૦) ઝડપ
દ્રોડ સ્ત્રી. (ફા.) દોડ, દોટ (૨) પું. કે પું. બ. વ. (લા૦) તીવ્ર અભિલાષા
ધડ ન. (દે.) માથા વિનાનું શરીર (૨) (લા૦) મૂળ પાયો [ધડાક દઈને
ધડ અ. (રવા૦) (કંઈ પડવાનો અવાજ)
ધાડ (સં. ધાટી=ગતિ) લૂંટારાની ટોળીનો હુમલો–હલ્લો (૨) દરોડો (૩) (લા૦)
ધૂડ સ્ત્રી. (પ્રા.) ધૂળ, રજ [ઉતાવળ
નડ ન. (સં.) એક જાતનું બરુ [નડતર
નડ સ્ત્રી. ('નડવું' પરથી) હરકત, વિઘ્ન,
નાડ સ્ત્રી. (સં. નાડી) રગ, નસ (૨) ખાસ કરીને કાંડા પાસેની નસ જેના પરથી વૈદ લોહીની ગતિ પરખે છે (૩) આળા ચામડાને આમળીને બનાવેલો દોર, નાડવું (૪) કમળની પોલી નળી–દાંડી (૫) (લા૦) વલણ (૬) લગામ, કાબૂ (૭) ડોક, ગરદન
નીડ પું. ન. (સં.) માળો (૨) ઓડ
નેડ વિ. (ચ) ખળ, લુચ્ચું
પડ ન (સં. પટ) થર (૨) ઢાંકણ, આચ્છાદન (૩) ગડી (૪) પડિયું
પડ ઉપ. (સં. પ્રતિ) 'પ્રતિ'ના અર્થમાં આવતો ઉપસર્ગ; ઉદા૦ પડછાયો (સં. પ્રતિચ્છાય) [પોતાની જાત
પંડ પું. (સં. પિંડ) (લા૦) શરીર (૨)
પંડ (સં. પાંડુ) પાંડુરોગ
પાડ પું. (સં. પાટક) (સુ.) સોનીની કામ કરવાની જગ્યા
પાડ પું. ઉપકાર, આભાર
પાડ પું. સમતા, સરખાપણું
પાડ પું. (પ.) પ્રકાર, રીત (૨) વધે
પાડ પું. ગૂમડાનો સોજો વગેરે
પિંડ પું. (સં.) ગોળો (૨) પિતૃઓ નિમિત્તે લોટ કે ભાતનો વાળેલો ગોળો (૩) (લા૦) શરીર
પીડ સ્ત્રી. (સં. પીડા) દુઃખ (૨) ચૂંક (૩) પ્રસવવેદના, વેણ (૪) દાંતે મૂકવાના રંગની લુગદી [ચોળ, પંચાત
પેંડ સ્ત્રી. (અં. પેરેડ) (લા૦) પરડ, ચોળા-
ફડ ન. દારૂ બાળવાનું સ્થળ, ભઠ્ઠી (૨) બજાર (૩) ચાણ (૪) ગાનાર –નાચનારનું ટોળું (૫) એક પક્ષનું ટોળું (લાવણી ગાવામાં) (૬) અ. (રવા૦) એવો અવાજ (૭) ઉતાવળથી
ફેડ ન (અ.) ઉઘરાણું, ફાળો, ટીપ (૨) એવી રીતે કે ન્યાસથી મળેલી રકમ
ફાડ સ્ત્રી. ('ફાડવું' ઉપરથી) ફાડિયું (૨) ચીરી, કકડો (૩) (લા૦) અડધો રૂપિયો
ફેડ અ. (રવા૦) એવા અવાજ સાથે
ફોડ પું. સ્ત્રી. (સં. સ્ફોટ) ખુલાસો

(૨) વિગત (૩) નિકાલ (૪) વહેંચણી
બાડ વિ. (દે.) મોડું
બાડ વિ. જુઓ 'બરડ'
બંડ ન. (સર૦ મ.) ફતૂર, બખેડો
બિડ ન (સં.) એકજાતનું બનાવટી મીઠું
બીડ ન. (સર૦ મ) ઘાસની જમીન,
બીડ ન. કાચું ભરતનું લોઢું [ચરો
બેડ સ્ત્રી જુઓ 'બેજ', ચૂલાનો ઉપરનો
છૂટો ભાગ
બૅંડ વિ. (અં.) સમૂહમાં અનેક વડે
વગાડાતું વાદ્ય (૨) ન. વાજાંવાળાનો
સમૂહ (૩) પાટો [રહેવાની)
બોડ સ્ત્રી. બખોલ, ગુફા (રાની પશુને
બૉર્ડ ન. (અં.) પાટિયું (૨) મંડળ
બ્રેડ સ્ત્રી (અં.) ડબલરોટી, પાઉં
ભડ વિ. (સં. ભટ) બળવાન (૨) (લા૦)
સમૃદ્ધિમાન [કોશની વરતની ખીલી
ભડ સ્ત્રી. (ભીડવું ઉપરથી) ભેંડ (૨)
ભડ પું. ન. કૂવામાંથી પાણી ખેંચવાની
સવડનું ચણતર કે લાકડું (૨) (લા૦)
ઓપાણું (૩) (સર૦ મ. ભડવળ)
સુકાઈ ગયેલી જમીનની ફાડ, ભડારું
ભડ અ. (રવા૦) એવો અવાજ
ભાડ સ્ત્રી. (દે.) અનાજ શેકવાની ભઠ્ઠી
(૨) ભાડભૂંજાનું કલેડું (૩) મોટો કૂવો
ભાડ સ્ત્રી. વેસ્યાઓની દલાલીની કે ભડ-
વાઈની કમાઈ
ભાંડ પું. (સં. 'ભાણ' ઉપરથી) મશ્કરો
(૨) બીભત્સ બોલ ચાળા વગેરેથી
હસાવી ખેલ કરનારી જાતનો માણસ
(૩) (લા૦) અસભ્ય, નિર્લજ્જ
ભીડ સ્ત્રી. ગિરદી (૨) (લા૦) તંગી
ભીડ પું. બીડો
ભું(-ભૂં)ડ ન. (દે. ભુંડ) વગડ
ભેડ ન (સં.) ઘેટું
ભેડ અ. (રવા૦) મારવાનો અવાજ
ભેંડ સ્ત્રી. (ભરડો ઉપરથી) (ચ.) કોસની
વરત અને ઝૂંસરાના દોરડાને બાંધ-
વાની લાકડાની મેખ
ભોડ વિ. (ચ.) પાકવા પર આવેલી
સાખ જેવી (આમલી)
મંડ પું. ન. (સં.) ભાતનું જાડું ઓસા
મણ (૨ માંડું, એક જાતનો રોટલો
માડ ન. નાળિયેરી
માડ ન. (જુઓ 'માટ') બાજઠ ઉપર
કેળ બાંધી બનાવેલું રન્નાદેનું સ્થાનક,
કેળાનો મંડપ (૨) જુઓ 'માઢ'
માંડ અ. (સં. મનાક્) માંડમાંડ
માંડ પું. એક રાગ
માંડ સ્ત્રી. (માંડવું ઉપરથી) શોભા માટે
ગોઠવેલી ઉતરડો (૨) માંડણી
મીંડ સ્ત્રી (સંગીત) એક શ્રુતિ યા સ્વર
ઉપરથી બીજી શ્રુતિ યા સ્વર ઉપર
જવાનો એક મધુર પ્રકાર, ઘસીટ
મુંડ ન. (સં.) માથું (૨) (લા૦) પું. સાધુ
મૂંડ સ્ત્રી. (સં. મુંડ) માથું
મોડ પું. (સં. મુકુટ) લગ્ન વગેરે શુભ
પ્રસગે સ્ત્રીને માથે મુકાતો સળીઓ
વગેરેનો એક ઘાટ (૨) (લા૦)
જોખમદારી, ભાર
મોડ પું. (મોડું ઉપરથી) વિલંબ
મોડ પુ. (જુઓ 'મોડવું') વળાંક (રસ્તા
વ૦નો) (૨) (લા૦) મરડાટ, ગર્વ (૩)
જીદ, ટેક (૪) હાવભાવ, નખરા (૫)

ઘ્ન, મરોડ (૬) ઇમારત (૭) ખેતરમાં લાગી પડેલાં કણુસલાં

યાર્ડ પું. (અં.) વાર, ત્રણ ફૂટનું માપ (૨) વાડ જેવી વાળેલી મોટી જગ્યા

રંડ વિ. (સં.) વાંઝિયું, વિફળ [ફરિયાદ

રાડ સ્ત્રી. બૂમ (૨) (લા૦) કજિયો (૩)

રાડ સ્ત્રી. (સં. રઢ) આસક્તિ, રઢ

રાંડ સ્ત્રી. (સં. રંડા) રાંડેલી, વિધવા (૨) (લા૦) વેશ્યા

રીડ સ્ત્રી. રાડ, બૂમ

રુંડ ન. (સં.) માથું, ડોકું (૨) વિ

રેડ વિ. જાડું રગડા જેવું [બોડું, અપંગ

રેડ સ્ત્રી. (સર૦ રઢ) પૂંઠ, કેડો

રેંડ સ્ત્રી. (જુઓ રેડો) વાછડી

રોડ વિ રેડ, ગાડું (જાડું સાથે વપરાય છે) [ઊંચાણવાળો રસ્તો

રોડ પું(અં.)રસ્તો, માર્ગ(૨)(સુ.)ચડાવ,

લડ (-ઠ) વિ. લાંઠ, બદમાશ .

લંડ પું. પુરુષની જનનેંદ્રિય, શિશ્ન

લાડ ન. લાલન-પાલન, હુલામણી (૨) એવું વર્તન કે ચેષ્ટા

લેન્ડ સ્ત્રી. લેણ, ગિલ્લી દંડાની રમતમાં વકટ પછીનો દાવ, રેંટ [વડલો

વડ પું. (સં. વટ) એક મોટું ઝાડ,

વડ વિ. (સં. વૃદ્ધ) વડું (સમાસમાં આરંભે વપરાતું રૂપ; ઉદા૦ વડસાસુ)

વાડ સ્ત્રી. (સં. વાટિકા) જમીનની આજુબાજુ કાંટા વગેરેથી કરેલી

વાડ સ્ત્રી (સં. પાટક) મહોલ્લો લતો,

વાડ પું શેરડીનુ ખેતર, વાઢ

વોર્ડ પું. (અં.) વહીવટી સગવડ માટે પડાતો ગામનો કે સંસ્થાનો વિભાગ

શુંડ પું. (સં.) હાથીનો લાંબો નાક જેવો અવયવ, સૂંઢ

શેડ સ્ત્રી. (સં. શ્રેઢિ) પ્રવાહીની ધાર (૨) (લા૦) એના જેવો 'અણીદાર ભાગ, શગ [(૨) સ્તબ્ધ, દિઙ્મૂઢ

સડ વિ. ભરાવાથી તંગ, કડણ, જડ

સડ (અ.) (રવા૦) ઝડપથી

સૂડ વિ. (જુઓ સડવું) સામટું અને સાદું (વ્યાજ) (૨) પું. ન. (કા.) મૂળ (૩) ન. આગલા વાવેતરનાં મૂળ ઠૂંઠાં વગેરે ખોદી બાળી સફાઇ કરવી એ

સેડ સ્ત્રી. (સં. શ્રેઢ) પક્ષ, વગ (૨) જોર, યુદ્ધ (૩) શેડ .

સોડ સ્ત્રી. (સં. સ+ઉદ્ વૃત્તિ) પાસું, બાજૂ (૨) સ્ત્રી. લાજ કાઢવામાં કે સૂતેલો માણસ ઢાંકવામાં કપડું મોઢા પર લે છે તે (૩) સોડવણુ [(૨) બદબો

સોઢ પું. સ્ત્રી. (સોડવું ઉપરથી) વાસ

સ્ટેંડ પું. (અં.) વાહનોને ઊભા રહેવાની જગ્યા (૨) મૂકવાની ઘોડીઘોડા વ૦

હુડ સ્ત્રી (સં. હડિ) જુઓ નીચે 'હેડ,' કેદખાનાનો જૂનો પ્રકાર (કા.)

હાડ ન. કપાસના દોરડા ભરી રાખવાનો વાડો, ઝાડ (કા.)

હાડ ન. (હિ. હડ્ડી) હાડકું (૨) (લા૦) .યા બાપ, માં (૩) ચ. (શા૦ પ્ર૦ગી , સુગલી ઊતરી રહે, છે ,, (૪) ઘણું ,, । બીજાને

હુડ અ. તિરસ્કારનો એક ઉદ્ગાર] એકજાતનુ

હેડ સ્ત્રી. (સં. હડિ) ગુનેગારના .ચી વર પક્ષને બાંધી રાખવાને માટે ... [મળતા ભાગ

... નું મોટું

... માથું ...

ભેંસના ગળામાં પગ વચ્ચે રહે એમ બંધાતો ડેરો (૩) (લા૦) કેદખાનું
હેડ સ્ત્રી. સગર્ભા સ્ત્રીને નિયમિત થતી અમુક શારીરિક પીડા, હેર
હેડ સ્ત્રી. (દે.હેડા=સમૂહ; સર૦ મ.) વેચવાના બળદનો કાફલો
હેડ વિ. (અં.) મુખ્ય, ઉપરી
હોડ સ્ત્રી. (દે. હોડુ) શરત
અડા સ્ત્રી. અકળાપણું, આધાર, ટેકો
ઇડા સ્ત્રી. (સં.) યોગશાસ્ત્ર અનુસાર પ્રાણવાયુની ત્રણ નાડીઓમાંની શરીરની જમણી બાજૂની નાડી (ઇડા પિંગલા અને સુષુમ્ણામાંની પહેલી)
ઓડા વિ. (સં. અપવર્ત) ખેતીના મોલને બાળી દે તેવા પ્રકારનો (વાયુ)
'કડા સ્ત્રી. પું. એક જાતની ડાંગર, ચોખા
કડા (-ઢા) સ્ત્રી. (સં. કટાહ) તળવાનું લોઢાનું વાસણ, પેણી (૨) ચરુ
ક્રીડા સ્ત્રી. (સં.) ખેલ, રમતગમત
ખડા સ્ત્રી. પાવડી, ચાખડી (૨) જોડાની એડી ૧. [એક પાકસી અટક
ગાડાં પું. (પો) જુઓ ગારદી (૨)
ગેડાં ન. બ વ. તાડછાં
ચંડા વિ સ્ત્રી. (સં.) ઉગ્ર સ્વભાવની સ્ત્રી
ચૂડા સ્ત્રી. (સં.) ચોટલી (૨) મસ્તક (૩) શિખર, ટોચ
ચેડા પું. બ. વ જુઓ 'ચેતા', ચેતવણી
ચેડાં ન. બ વ ગાંડાં (૨) અડપલાં, ચાંદવાં [વા એ
છડા પું. બ. વ. (કંકુના) થાપા મારછા પું. બ. વ (સ્ત્રી કે બાળકનુ) પગનું
થડા પું. બ. વ. થાપા, હાથા [ધ્રૂરેલું
પંડા સ્ત્રી. (સં.) વિદ્યા, જ્ઞાન (૨) ડહાપણ, સમજ
પીડા સ્ત્રી (સં.) દુઃખ. (૨) નડતર
માડા પું. બ. વ [જુઓ 'માડો'] જુવાર અને ઘઉંની મિશ્રિત-હાથે ઘડેલી રોટલી [કણબી કોરમાની એક વાની
માંડા પું. બ. વ.,-ડાં ન. બ. વ (સં. મંડક)
રંડા સ્ત્રી. (સં.) રાંડ, રંડી (એક ગાળ)
રોડા પું. બ. વ. [જુઓ 'રોડવવુ'] દોટ, ગભરડી [૭'દ
રોડા (-લા) પું. [જુઓ 'રોલા'] એક
વેડા પું. બ. વ '-ના જેવું વર્તન' એ અર્થમાં શબ્દને અંતે; ઉદા૦ કાયર-
વ્રીડા સ્ત્રી. (સં.) લાજ, શરમ [વેડા
શુંડા સ્ત્રી. (સં.) સૂંઢ (હાથીની) [લબકા
શેડા પું બ. વ,-ડાં ન બ. વ. લીંટના
સાડા (-ડી) વિ. (સં સાર્ધ) ઉપર અર્ધું; ઉદા૦ સાડા ચાર, સાડી ચાર
સોડા પું. બ. વ. (અં.) એક ખાર (૨) સોડાનું પીણું
અડી સ્ત્રી. સોનીનું એક ઓજાર [આપત્તિ
અડી સ્ત્રી. કટોકટીનો કે અણીનો વખત,
આડી સ્ત્રી. (જુઓ 'આડ') આડે મૂકવાની વસ્તુ (૨) આડસરથી પાતળું લાકડું (૩) (લા૦) બાધા, આખડી (૪) હદ (૫) સીમા (૬) કુસ્તીનો એક દાવ (૭) આડ, આડું તિલક
ઉડી સ્ત્રી. (મ.) મલખંભની એક કસરત
એડી સ્ત્રી. પગની પાનીનો છેડો (૨) બૂટની પાછલી બેસણી (૩) ત્યાં લગાડાતી લોઢાની નાળ (૪) બીજું, -સોનીનું એક ઓજાર

કડી સ્ત્રી. (સં. કટક) આંકડી, હૂક (૨) ગોળ વાળેલો તાર કે સળિયો (૩) કાનનું એક ઘરેણું (૪) બેડી (૫) કવિતાનું પદ, ચરણ (૬) ઓળ, હાર (૭) બારણાની આંકડી, સાંકળ
કંડી પું. (સં. કંડિન્) વાદી, કરંડિયામાં સાપ લઇને ફરનારો ગારુડી
કાંડી સ્ત્રી. (સં. કાણ્ડિકા) દીવાસળી (૨) જુઓ 'કાંડું'
કીડી સ્ત્રી. (સં. કીટિકા) એક જીણો જીવ
કુડી સ્ત્રી. વીસની સંખ્યા
કૂંડી સ્ત્રી. (સં. કુણ્ડ ઉપરથી) નાનો કુંડ, બાંધેલો નાનો પાણી રાખવાનો ધાટ (૨) પહોળા મોંનું નાના કુંડ જેવું વાસણ (૩) નાનો હવાડો (૪) ગબી
કેડી સ્ત્રી. ('કેડો' પરથી) સાંકડો પગરસ્તો, પગથી, સેરડો
કોડી સ્ત્રી. એક દરિયાઈ જીવડાનું ઘર, શંખલી (૨) એક હલકું ચલણ
કોડી સ્ત્રી. વીસની સંજ્ઞા, કુડી [એક જાત
કયાડી સ્ત્રી કયાડા રંગની ઘોડીની
ખડી સ્ત્રી. ખડી માટી 'ચૉક' (૨) રસ્તા પર નંખાય છે તેવા પથ્થરના કાંકરા—ખરડિયા [ચેલી ભેંસ, ખડેલુ
ખડી સ્ત્રી જુઓ 'ખડિયું,' વગર વિયા-
ખાંડી સ્ત્રી. (દે. ખંડિઆ) ૨૦ કાચા મણનું તોલમાપ
ખુડી અ. (રવા૦) બાળકને ઉધરસ ઊપડે ત્યારે વાંસે હાથ ફેરવતાં બોલાતો શબ્દ
ગડી સ્ત્રી. બ્યાંડ, આંટી (૨) ગેડ (જેમકે કપડાની), ઘડી (૩) ગરેડીનો ખચકો
ગડી પું. દક્ષિણી ચાકર, ખાંડી
ગાડી સ્ત્રી. (દે. ગડ્ડી) બે કે વધુ પૈડાનું એક વાહન (૨) રેલગાડી
ગાંડી સ્ત્રી ['ગાંડુ'નું સ્ત્રી.](લા૦)બાજીમાં અવળી ચાલે ચાલતી કૂકી–કૂકરી
ગૂડી સ્ત્રી. (કાનડી 'ગુડિ–ધ્વજ') ઉત્સવને દિવસે ઊભી કરેલી ઝંડી, માણેકથંભ (૨) પતંગ
ગેડી સ્ત્રી. [દે. ગેડ્ડી] ગેડી દડાની રમતમાં વપરાતી છેડેથી વાંકી લાકડી
ગેંડી સ્ત્રી. (જુઓ ગેંડો) ગેંડાની માદા
ગોડી સ્ત્રી. (સં. ગૌડી) એક રાગિણી (૨) મીઠાશ, મધુરતા (પ.)
ગૌડી સ્ત્રી. (સં.) ગૌડ પ્રાંતની સ્ત્રી (૨) એક બોલી (૩) એક રાગિણી–ગોડી(૫) (કા૦ શા૦) એક પ્રકારની કાવ્યરીતિ
ગૌડી સ્ત્રી. (સં.) ગોળમાંથી કાઢેલો દારૂ
ઘડી સ્ત્રી. (સં.) જુઓ ઘડી (૨) (લા૦) ક્ષણ (૩) તક, પ્રસંગ
ઘોડી સ્ત્રી. (સં. ઘોટિકા) ઘોડાની માદા (૨) જેના ઉપર કોઈ વસ્તુ મુકાય એવી લાકડાં વ૦ ની બનાવટ (૩) જેનો ટેકો લઈ ચલાય એવી લાકડી (૪) ઊંચે ચડવાની નિસરણી જેવાં પગથિયાંવાળી બનાવટ
ચડી વિ. તીવ્ર (સ્વર)
ચડ્ડી સ્ત્રી. અર્ધું પાટલૂન, (૨) જાંઘિયો
ચંડી સ્ત્રી. (સં.) ઉગ્ર સ્વભાવની સ્ત્રી (૨) દુર્ગાદેવી [કહેવી એ, ચુગલી
ચાડી સ્ત્રી. (કા.) એકની વાત બીજાને
ચિડી સ્ત્રી. સ્ત્રીઓને પહેરવાનું એક જાતનું લૂગડું (૨) પહેરામણીમાંથી વર પક્ષને
ચિડ્ડી સ્ત્રી. (દે.) ચકલી [મળતો ભાગ

ચૂડી સ્ત્રી. (દે. ચુડ) નાનો ચૂડો (૨) ગ્રામોફોનની જૂની ઢબની રેકર્ડ

છડી સ્ત્રી. (જુઓ 'છડ') સીધી પાતળી સોટી (૨) રાજચિહ્ન તરીકે રાજા આગળ કે ધર્માચાર્ય આગળ રખાતો દંડ (૩) ગુલછડીનું ફૂલ (૪) સળી ઉપર ફૂલ બાંધી કરેલો ગોટો, કલગી

છાંડી વિ સ્ત્રી. ('છાંડવું' ઉપરથી) ધણીએ તજેલી–ફારગતી આપેલી સ્ત્રી

છીંડી સ્ત્રી. (દે. છિંડી) સાંકડી ગલી, નવેળિયું (૨) નાનું છીંડું

છોડી સ્ત્રી. છોકરી [વાળું મળિયું

જડી સ્ત્રી. (જડ ઉપરથી) ઔષધના ગુણ-

જૂડી સ્ત્રી. ઝુડી

જોડી સ્ત્રી. (જુઓ 'જોડ') બે સરખી વસ્તુઓની જોડ (૨) નાનાં છોકરાંનું પગરખું

ઝડી સ્ત્રી. (દે.) એકીસપાટે–જોસભેર વરસવું એ (૨) (લા૦) રમઝટ, ઝપાટો

ઝંડી સ્ત્રી. નાનો ઝંડો, વાવટી

ઝાડી સ્ત્રી. ઝાડ વેલા ઘાસ વ૦ નો ભરાવો (૨) નાનું ગીચ જંગલ

ઝૂડી સ્ત્રી. નાનો ઝૂડો, જૂડી

ટાંડી સ્ત્રી. (ક) દીવાસળી

ટૂંડી સ્ત્રી. કૂવાની અંદરની ટૂંડી

ટોડી સ્ત્રી. તોડી, એક રાગિણી

ટોઠી સ્ત્રી. ટોડા જાતના રજપૂતની સ્ત્રી

ઠંડી સ્ત્રી. જુઓ 'ઠંડ'

ડૂડી સ્ત્રી. હડપચી

ડાંડી સ્ત્રી. (સં. દંડિકા) દાંડી, નાની લાકડી (૨) હાથો (૩) જેને બે છેડે પલ્લાં બંધાય છે તે લાકડી (૪) ડાંડિયાથી વગાડવાનું એક વાદ્ય (૫) વહાણને નિશાની બતાવવા સારુ ઊંચી ટેકરી ઉપર રોપી રાખેલું લાકડું (૬) દીવાદાંડી (૭) (શા૦) સીધી લીટી (નાકની)

ડૂંડી સ્ત્રી. (સર૦ દે. ડુંડુઅ) જાહેરાત કરવા વગાડવાનું નાનું નગારું કે થાળી

ડોડી સ્ત્રી. (સર. હિં.) એક વેલો, ખર-ખોડી (૨) એનું ફળ, ખરખોડું

ઢડી(–ઢી) સ્ત્રી. દેઢી

તડી સ્ત્રી. (રવા૦) (લા૦) ઝડી, દરોડો (૨) મારની ઝડી

તાડી સ્ત્રી. (જુઓ 'તાડ') તાડ–ખજૂરી વગેરેનો કેફી રસ (૨) એ રસમાંથી બનતો એક જાતનો દારૂ

તુંડી પું. (સં. 'તુંડિન્') ગણપતિ

તોડી સ્ત્રી. (સર૦ મ.) એક રાગિણી, ટોડી

તોડી સ્ત્રી. નાનો તોડો–પગનું સાંકળું (છોકરીનું)

થડી સ્ત્રી. (દે. થડ) થપ્પી, ગંજ

દડી સ્ત્રી. (જુઓ 'દડો') નાનો દડો (૨)ચીંથરાં લપેટી બનાવાતો વીંટો (૩) (લા૦) બાંધો, ઘડતર (શરીરના ઘાટનું)

દંડી પું. (સં. દંડિન્) દંડધારી સંન્યાસી (૨) (સંજ્ઞા) એક પ્રસિદ્ધ સંસ્કૃત કાવ્યશાસ્ત્રી

દાંડી સ્ત્રી. જુઓ 'ડાંડી' (૨) તંતુવાદ્યનો તૂંબડા સાથેનો લાંબો દાંડો

હિંડી સ્ત્રી. (સં.) એક જાતનું વાદ્ય (૨) એક ગેય છંદ

દોડી સ્ત્રી જુઓ 'ડોડી'

ધડી સ્ત્રી. ધડો, સતોલો (૨) આસક્તી

ધેડી સ્ત્રી. કન્યા [(૩) એક તોલ કે વજન
નાડી સ્ત્રી. (સં.) નાડ, રગ (૨) નાની દોરી
પડી સ્ત્રી. (જુઓ 'પડીકા') નાનું પડીકું (૨) જુઓ 'પડો' ઢોલ [બચ્ચું
પાડી સ્ત્રી. (દે. પડ્ડિયા) ભેંસનું માદા
પિંડી સ્ત્રી. (સં. પિણ્ડિકા) પગનાનળાની પાછળનો માંસલ લોચો (૨) શિવલિંગ
બંડી સ્ત્રી. એકજાતનું કસોવાળું કૂડતું (૨) એવું બોરિયાવાળું કૂડતું
બીડી સ્ત્રી. (સં. વીટી) પાનબીડી (૨)
બીડી સ્ત્રી. ઘાસનું બીડ [તમાકુની બીડી
બૂડી સ્ત્રી. (કા.) ભાલાના છેડાનો ગોળ ભાગ
બેડી સ્ત્રી. જંજીર, કેદીને બાંધવાની સાંકળ (૨) (લા૦) બંધન, જંજાળ, પ્રતિબંધ (૩) પગનું રૂપાનું ઘરેણું બે આંગળીએ પહેરવાની જોડલી વીંટી
બોડી સ્ત્રી. (જુઓ 'બોડકી') વિધવા (તુચ્છકારમાં કે ગાળ તરીકે) (૨) શિંગડા વિનાની ગાય
ભીંડી સ્ત્રી. શણની જાતનો એક છોડ (૨) એની છાલના કઢાતા રેસા [દેવી
માડી સ્ત્રી. (સં. માતૃ) મા (૨) માતા,
મુંડી વિ. (સં. મુંડિન્) બોડાવેલા માથાવાળું (૨) પું. સંન્યાસી (૩) હજામ
મૂડી સ્ત્રી. પૂંજી, ધન (૨) વેપાર ઉદ્યોગમાં રોકાતી થાપણ-દ્રવ્ય [લાગ
મૂડી સ્ત્રી. (સં. મુંડ) મો અથવા માથાનો
મૂંડી સ્ત્રી. (સં. મુંડ ઉપરથી) માથું (૨) (લા૦) પ્રત્યેક જણ (૩) મૂંડકી, બોડી સ્ત્રી
મેડી સ્ત્રી. નાનો માળ (૨) અગાસી
મોડી સ્ત્રી. મરાઠી ભાષાની હાથે લખવામાં વપરાતી લિપિ
રંડી સ્ત્રી. (સં. રંડા) નાચવા ગાવાનો ધંધો કરનારી સ્ત્રી (૨) વેશ્યા (૩) (લા૦) ગંજીફાનું રાણીનું પત્તું
રેડી સ્ત્રી. (કા.) એક જાતની ઘોડી
રોડી સ્ત્રી. ઈંટ, રોડા
લડી સ્ત્રી. એક જ જાતની વસ્તુઓની પંક્તિ કે માળા (૨) દોરાની લટ
લાડી સ્ત્રી. છોકરી કન્યા (૨) (લા૦) નવી પરણેલી વહુ
લીંડી (સં. લેંડ) ગોળીના આકારની અઘાર (ઉંદર બકરી વગેરેની) [ગુલામડી
લૂંડી સ્ત્રી. (સર૦ હિં. લૌંડી) દાસી,
લેડી સ્ત્રી. (અં.) બાનુ, માનવંત સ્ત્રી (૨) 'સર'ની પત્નીનો એવો ઇલકાબ
લોંડી સ્ત્રી. જુઓ 'લૂંડી'
વડી સ્ત્રી. (સં. વટક ઉપરથી) અડદ વ૦ ની દાળની એક બનાવટ
વંડી સ્ત્રી (દે. વરંડ) ખુલ્લી જગ્યાની આસપાસની નાની ભીંત (૨) એવી જગ્યા
વાડી સ્ત્રી. (સં. વાટિકા) બગીચો (૨) ફૂલ ગૂંથીને કરેલો શણગાર (૩) નાત વરા વ૦ માટે ઉપયોગી ગજનવાળી જગ્યા (૪) નાનો વાડો કે મહોલ્લો, પોળ જેવી જગ્યા
વેડી સ્ત્રી. (જુઓ 'વેડવું') છેડે ત્રણીદાર ઝોળીવાળી લાંબી લાકડી (આંબો
શુંડી પું. (સં. શુંડિન્) હાથી [વિગેરેની)
સીડી સ્ત્રી. નિસરણી
સૂડી સ્ત્રી સોપારી કાતરવાનું સાધન
સૂડી સ્ત્રી. (સં. 'શુકી' ઉપરથી)
હુડી સ્ત્રી. દોટ [ચોપટની સાગ

હાડી વિ. ('હાડ' ઉપરથી)(લા૦)મજબૂત હાડનું, મહેનતુ, ખડતલ (૨) હઠીલું, મમતી (૩) હાડિયું (૪) મડદાંનાં હાડકાંની મદદથી ખેલ કરનાર જાદુગર (૫) મરેલાં ઢોર સાફ કરનાર અંત્યજ કોમનું (કા.)

હાંડી સ્ત્રી. નાનું હાંડલું (૨) ધાતુનું એવું વાસણ (૩) લટકતો દીવો મૂકવાનું કાચનું ઘાટીલું વાસણ

હુંડી સ્ત્રી. દેશ પરદેશમાં નાણાંની આપલે કરવાની શાહુકારી ચિઠ્ઠી, 'ચેક'

હેડી સ્ત્રી. (જુઓ હેડ) વેચવાના બળદનો કાફલો (૨) ઉમરમાં સમાનતા, સમવયસ્કતા

હોડી સ્ત્રી. નાનો મછવો, પનાઈ

આડું વિ. (જુઓ 'આડ') સીધુ નહિ તેવું (૨)ઊભું નહિ તેવું (૩) વચ્ચે પડયું હોય કે આવે તેવું (૪) (લા૦) હઠીલું (૫) વાંધાખોરિયું (૬) આડકતરું (૭) ખોટું (૮) વાંકું (૯) વિરુદ્ધ, વચ્ચે આવતું (૧૦) અ. આડી બાજુએ (૧૧) ન. ગાડાનું ખલનું

ઈંડું ન. (સં. અંડ) એંડું (૨) મંદિરના શિખર ઉપરનો કળશ [નક્ષત્ર

ઉડુ પું. (સં.) તારો (૨) ગ્રહ (૩)

ઊંડું વિ. સપાટીથી નીચે રહેલું (૨) છાછરું નહિ એવું (૩) અંદરથી લાંબું–દૂર સુધી અંદર ને અંદર પહોંચતું (૪) ધાડું, ગીચ (૫) (લા૦) ગહન, ગંભીર

ઓડું ન. ખેતરનો ચાડિયો (૨) રમકડું (૩) (લા૦) પૂતળા જેવું નકામું માણસ

કડુ ન. એક ઔષધિ

કડું ન. (સં. કટક) ધાતુનો ગોળ વાળેલો સળિયો (૨) મોટી કડી (૩) હાથનું અને બાવડાનું એક ઘરેણું

કંડુ (–ડૂ) સ્ત્રી. (સં.) ખંજવાળ, ચળ (૨) ખસ, ખૂજલી

કાંડું ન. (સં. કાંડ) જ્યાં હાથનો પંજો જોડાયેલો છે તે સાંધો (૨) (લા૦) સહી

કૂડું ત્રિ. (સં. કપટ) કૂડવાળું, કપટી (૨) વાંકું (૩) ન. વાંધો વચકો (ખાસ કરીને દેવને કે માતાને પડે તે)

કૂંડું ન. (સં. કુંડ) કુંડ જેવું પહોળા મોંનું શકોરું (૨) ફૂલઝાડ વાવવાનું એવું એક ઠામ (૩) કૂંડાળું

કોડું ન. (સં. કપર્દ) દરિયાઈ જીવડાંનો કોશ, શંખલી (૨)વિ. (લા૦) રીતભાત વિનાનું, મૂર્ખ

કથ્થાડું વિ. ઘેરા, રાતા, કથ્થાઈ રંગનું (૨) (લા૦) ચતુર, હોશિયાર

ખડું વિ. (હિં. ખડા) ઊભું (૨) (લા૦) તત્પર [ઠેકું, ઠીકરું

ખડું ન. પાણી ચૂસી લે એવું ઈંટનું

ખડું ન. જુઓ 'ખડિયું', બાજરીમાં ઊવટની કૂડી ઘરમાં બરોબર પહોંચે એના કરતાં વધારે દાણા પડતાં એણે બહાર નીકળવું પડે એ

ખડુ વિ. અનુભવી (૨) હોશિયાર, ચાલાક (૩) વયોવૃદ્ધ (૪) જુઓ

ખાડ ન. ભેંસોનું ધણ ['ખાંડું,' અપંગ

ખાંડું વિ. (સં. ખંડિત) ખંડિત, ખાણ પડેલું, ભાંગેલું

ખાંડું ન. (સં. ખડ્ગ) સામાન્ય કે બે-

ધારી તલવાર (૨) (લા૦) વરને બદલે એનું ખાંડું લઈને ગયેલી જાન
ખેડુ વિ. (ખેડવું ઉપરથી) ખેડનારો (૨) ખેડૂત [ટાલ
ખેડું ન. (સં. ખેટ) ગામડું (૨) ગેંડાની
ખોડું વિ. ખોડિયું (૨) લંગડું (૩) સ્વર વિનાનું (વ્યંજન માટે)
ગાડું ન. (દે. ગડ્ડ) બે પૈડાંનું બળદનું વાહન (૨) (લા૦) વ્યવહાર
ગાંડું વિ. ઘેલું, ચસકેલું (૨) અણસમજુ, નાદાન (૨) ન. ગાંડું કામ કે વર્તન (૩) બાજીમાં અવળી ચાલે ફરી ચાલવાનું રમવું એ
ગૂડું વિ. પાકું, લુચ્ચું, શઠ
ઘડું ન. (ઘડો ઉપરથી) અનાજ કે પાણી ભરવાની મોટી કોઠી
ઘાડું વિ. જુઓ 'ઘાટું'
ઘોડું ન. (સં. ઘોટક) ઘોડો અથવા ઘોડી (૨) નાનું દૂબળું ઘોડું, ટટ્ટુ (૩) હયદળ, ઘોડાનો સમૂહ
ચાડું ન. (દે. ચડુ) ગોફણની ચાડી (૨) દીવાલમાં બેસેલું ખાડાવાળું દીવો મૂકવાનું ચોકઠું (૩) ખામણું (૪) મોં (તુચ્છકારમાં)
ચેડું પું. રમવાનો દડો
ચોડું વિ (હિં. ચૌડા) પહોળું (૨) ચાર પડવાળું, ચોવડું
છડું વિ. એકલું, સાથ વિનાનું (૨) (લા૦) કુંવારું (૩) ઠોકરાં ઊંચાં વિનાનું
છીંડું ન. (જુઓ 'છીંડી') વાડમાં રાખેલું બાકું–માર્ગ (૨) (લા૦) દોષ
છોડું ન. છોડિયું (૨) ઓતરું [(૩) બહાનું

જાડું વિ. દળદાર (૨) ચરબીથી ભરેલું (૩) ઘાટું (૪) તીણું નહિ એવું (૫) ખોખરું, ભારે (૬) (લા૦) મંદબુદ્ધિનું (૭) અશિષ્ટ, ગામડિયું (૮) ઓછી ઝીણવટવાળું
જોડું ન. બે વસ્તુઓની જોડી (૨) વરવહુની જોડ (૩) ખાસડું
ઝાડું ન. મોટો સાવરણો (૨) સાવરણી (૩) (લા૦) ઝાટકણી
ટાંડું ન. (સર૦ હિં. ટાંડા) પોઠ, વણજાર
ટાંડું ન. ટોચ, શિખર [(૨) ટોણું, ધાકું
ટૂંડું વિ. જુઓ 'ટૂંડું'
ટેડું વિ. (સર૦ હિં. ટેઢા) એક બાજુ વળેલું, વાંકું (૨) શ્વાસ પડતું આડું (૩) (લા૦) મીજાજી, આડું
ઠંડું વિ. (જુઓ 'ઠંડ') ટાઢું, શીતળ (૨) વાસી (રસોઇ) (૩) (લા૦) ધીમું, મંદ, સુસ્ત (૪) શાંત, ઝટ ક્રોધે ન ભરાય તેવું (૫) ગતિ ક્રિયા વેગ વ૦માં સામાન્ય કરતાં ઢીલું–નરમ
ઠૂંઠું ન. ખીંટી, ખૂટો [(૬) નિરાંતિયું
ડૂંડું ન. કણનો ડોડો–કણસલું
ડેંડું ન. (રવા૦) દેડકાનો અવાજ
ડોડું ન. ડોડીના વેલાનું ફળ, ખરખોડું
ઢેડું(-ડું) વિ. ઢેડાઉ (૨) ન. એંઠવાડ લૂંટી ખાનારું હલકી વર્ણનું ટોળું
તેડું ન. ('તેડવું' ઉપરથી) સેવા–બોલાવવા આવવું એ (૨) તેડી જવું એ
થડું ન. જુઓ 'થડિયું' (૨) દુકાનદારની વેચાણ કરી નાણાં વસૂલ કરવાની બેઠક
થોડું વિ. (સં. સ્તોક) અલ્પ, 'ઘણું'થી ઊલટું

દીડું ન. થોર વગેરેનો દૂધભર્યો ટુકડો
દૂડું ન. જુઓ 'ડૂડું' [કકડો, ડીંડવું
દોડું ન. જુઓ 'ડોડું'
ધાડું ન. અચાનક આવી પડતું મોટું ટોળું (લૂંટ કરનાર વગેરેનું)
નાડું ન. ('નાડ' ઉપરથી) નાની દોરી (૨) નાડાછડી (૩) લેંઘા કે ઘાઘરાની નાડી (૪) અંબોડો બાંધવાની દોરી (૫) (લા૦) હદ, આંકો
નેડું વિ. (સં. નિકટ) પાસેનું
પાડું ન. (દે. પડ્ડ) ભેંસનું બચ્ચું
પાંડુ વિ. (સં.) ફીકું પડી ગયેલું (૨) પું. એ નામનો રોગ, 'એનીમિયા' (૩) (સંજ્ઞા) પાંડવોના પિતા
પિંડું ન. (સં. પિંડ) પિલ્લું, પીંડો
પેડુ (-ડુ),-ડું ન. દૂંટીની નીચેનો પેટનો ભાગ [ટોળું
પેડું ન. (સં. પેટક) ટોળું (૨) ભવૈયાનું
પેડું ન (ફા.) દૂધ કે દહીં ભરવાનું માટીનું વાસણ (૨) એક જાતનું ઘાસ
પૈડું ન. (જુઓ 'પૈ') ચક્ર, ચાક
પોડું ન. (સં. પુટ) લીંપણ કે છોના થરનો કકડો (૨) મધપૂડો [ભારે
બડું વિ. (સં. વૃદ્ધ, હિ. બડા) મોટું (૨)
બાડું વિ. વચ્ચે વધુ અંતર રહે તેવા ડાળાવાળું
બાંડું વિ. પૂછડી વગરનું (૨) અંગ વ૦ની ખોડ વરવુ લાગતું (૩)ખુલ્લુ ઉઘાડું
બીડું ન. (સં. વીટક) મોટી પાનબીડી (૨) (લા૦) શરતના કહેણનો સ્વીકાર
બેડું ન. હાંડો ને ગાગર, ઘડો ને દેગડો (૨) ઉતરડ
બોડું વિ. (દે. બોડ્ડ) માથે વાળ વિનાનું (૨) (લા૦) ઉઘાડું, ખુલ્લું, સાફ (માથું, બેનર, મથાળા વગરનો અક્ષર, લૂંટી લીધેલો માણસ વગેરે)
ભડું ન. ઘરની આગલી દીવાલ (૨) પડદા તરીકે કરાતી પાતળી દીવાલ
ભાંડુ ન. ભાઈબહેન વગેરે સ્વજન*
ભાંડું ન. (સં. ભાણ્ડ) વાસણ, ભાણું
ભૂંડું વિ. ખરાબ દેખાવનું (૨)(લા૦) દ્વેષી (૩) બીભત્સ
ભોડું ન. સર્પ વગેરેનું માથું (૨) (લા૦) માથું (તુચ્છકારમાં)
ભૌડું ન. આંબાનો બીલ
મડું ન. (સં.મૃતક) મડદું, શબ
માડુ પું. (જુઓ 'માદુ') (ક) માણસ
મીડું, મીંડું ન. (સં. બિંદુ) શૂન્ય, બિંદુ, ટપકું
મૂંડું વિ. (સં. મુંડિત) બોડકું
મોડું વિ. મુકરર સમય પછીનું, અસૂરું, (૨) ન. વેળા વટી જવી એ (૩) કાળક્ષેપ
રાડું ન. જુવાર બાજરી વગેરેનો સાંઠો (૨) તીર (૩) બરુ (૪) કડિયાનું એક ઓજાર [ઉત્તમ
રૂડું વિ. (સં. રૂપક) સારું, સુંદર (૨)
રોડું ન. ઈંટનો ટુકડો
લડું ન. ('લડી' ઉપરથી) તાર વીંટવાનું સોનીનું ઓજાર (૨) દોરાની આંટી
લડુ પું (સં.) લાડુ
લાડુ પું. (સં. લડ્ડુ) મોદક, એક મીઠી વાની (૨) (લા૦) પીંડો, ગોળો
લીંડું ન. ગરગોલા જેવો કઠણ મળ

(ઊંટ ગધેડાં વગેરેનો), લીંડકું
લેંડું વિ. તોફાની, આરવીતડું
વડું પું. (સં. વૃદ્ધ) મોટું
વડું ન. (સં. વટક) અડદ વ૰ની દાળની એક વાની
–વડું (સં. પટ) 'પડ'ના અર્થમાં સંખ્યાવાચક શબ્દને લાગે છે; ઉદા૰ એકવડું બેવડું (૨) કદ (પડ) બતાવવાના અર્થમાં 'આ, જે, કે, તે' વગેરે સર્વનામોને લાગે છે; ઉદા૰ આવડું જેવડું કેવડું તેવડું વ૰
હૈડું ન. જુઓ હૈયું (પ.)
હેડું ન. (ચ.) પેંધું, ટેવ
કંડે અ. (મ.) કને, પાસે (૨) તરફ
કેડે અ. (કેડ પરથી) (લા૰) પૂંઠે, પાછળ
ગોડે અ. (કા.) પેઠે, જેમ (૨) ની સાથે,
ઘોડે અ જુઓ 'ગોડે' (કા.) [સોબતમાં
જોડે અ. સાથે, જોડમાં (૨) પાસે,
નેડે અ. પાસે, નિકટમાં [નજીક
પંડે અ. (સં. પિંડ) જાતે, પોતે
વડે અ. (જુઓ 'વતે') વતી, થી
સોડે (જુઓ 'સોડ' સ્ત્રી.) પડખે, નજીક (૨) પ્રમાણે, રીતે
હડે અ. કૂતરાને હાંકવાનો ઉદ્ગાર
હુંડે અ. (જુઓ 'હુંડો') એકજથ્થે
અડો પું. ગાડાનું આગલું ટેકણ, હડો
અડ્ડો પું. (હિ.) એકઠા થઈને પડી રહેવાની અખાડા જેવી જગ્યા (૨) (લા૰) જબરદસ્તીથી જમાવેલી બેઠક
આડો પું. (જુઓ 'આડું') (લા૰) અટકાવ, વિરોધ (૨) આંક, હદ, આડાશ
એડો વિ. પું. આડો, ઉપો, ખરાબ
એઠો પું. નેડો, સ્નેહ
ઓડો પું. કર ઉઘરાવવાનું રસ્તા ઉપરનું થાણું, ચોકી (૨) (કા.) ખેતીના મોલને બાળી મૂકે એવો દક્ષિણનો પવન [ઇંદ્રજવનું ઝાડ
કડો પું. (જુઓ 'કડા') એક વનસ્પતિ,
કીડો પું (સં. કીટ) પેટે ચાલનારો નાનો જીવડો
કેડો પું. (જુઓ 'કેડ') (લા૰) રસ્તો (૨) પીછો, પૂંઠ (૩) છેડો, અંત (૪) સતામણી [(લા૰) મૂર્ખ માણસ
કોડો પું. ગોટી કોડી, શંખલો. (૨)
કયાડો પું. ઘેરા રાતા કથ્થાઈ રંગનો ઘોડો (૨) (લા૰) ચતુર, હોશિયાર
ખડો પું. જોડાની ખડા, એડી (૨) કૂકડાં કે કબૂતરને રાખવાનું પાંજરું
ખાડો પું. (હિ. ખડ્ડા) સપાટીથી નીચેનું નાનું મોટું ખોદાણ કે પડેલો ખાંચો, ખાડ (૨) (લા૰) ખોટ, નુકસાન
ખેડો પું. નટ
ખોડો પું (હિં. ખૌરા) માથા ઉપરની ચામડી પર બાઝતો એક મેલ (૨) માથાની ચામડીનો એક રોગ (૩) (લા૰) સંહાર, નાશ
ગડો પું. (સં.) પથ્થરનું અણઘડ ચોસલું (૨) તમાકુ-ગડાકુનું મોટું ગઠિયું (૩) હાંસલ, જગાત (કા.)
ગુડો પુ. (જુઓ 'ગુંડ') બદમાશ, દાંડ, જબરદસ્તીનાં કામ કરનાર માણસ [બળ, શક્તિ, હોંશ
ગુડો પું. પગનો નળો (૨) (લા૰)
ગેડો પું. (સં. ગંડક) એક જાડું

અને મજબૂત જંગલી જાનવર
ઘડો પું. (સં. ઘટ) ધાતુ કે માટીનું પાણી ભરવાનું ગોળમટોળ પાત્ર
ઘોડો પું. (જુઓ 'ઘોડું') અશ્વ (૨) (લા૦) નદી કે દરિયાનું મોટું મોજું, લોઢ (૩) ઘોડા જેવા આકારની જાડી નકશીદાર ખીંટી (૪) ચાંપ, કળ (જેમકે બંદૂકની) (૫) કોઈ વસ્તુ મૂકવા માટે બનાવેલું ઊભું ચોકઠું (૬) ચાર પાંખડીનું કપાસનું કાલું (૭) અંગૂઠાની પાસેની આંગળી–તર્જનીની–ઉપર પહેરવાનું સોના–રૂપાનું ઘરેણું [વલય, બલોયું
ચૂડો પું. સ્ત્રીઓના હાંડાનું એક ઘરેણું,
ચોડો પું. એક ઉપર એક વસ્તુનો ખડકલો
છડો પું. 'છડા'નું એ. વ. (જુઓ 'છડા') (૨) મોતીનો કરો (૩) છંટકાવ
છેડો પું. અંત (૨) હદ, સીમા (૩) (લા૦) પાલવ (૪) આશરો, મદદ (૫) છેડો વાળવો–મરણ પાછળ છેડો વાળીને રોવું એ
જૂડો પું. સાવરણી (૨) ઝૂડો
જોડો પું. પગરખું (૨) જુઓ 'જોટો'
ઝંડો પુ. ઝુંડો, ધ્વજ (૨) (લા૦) ઝુંબેશ (૩) પક્ષ કે એની આગેવાની કે દોરવણી
ઝાડો પું. ('ઝાડ' ઉપરથી) વિષ્ઠા (૨) દસ્ત, જુલાબ (૩) (લા૦) (જુઓ ઝડતી) બારીક તપાસ (૪) ઝાકનુ-ઊંજણી નાખવી એ
ઝુંડો પું. જુઓ 'ઝંડો'
ઝૂડો પું (સં. જૂટ) ઘણી ચીજોનો સાથે બાંધેલો જથો, જૂડો
ટાંડો પું. અગ્નિ, દેવતા (૩) (૪) જુઓ 'ટાંડું', વણઝાર, ટોળું
ટાંડો પું. બળદ
ટૂંઠો વિ પું (જુઓ ટૂંઠું) ટૂંટા હાથવાળો પુરુષ (૨) (લા૦) દુષ્ટ, નીચ
ટોડો પું. તોડો, પગે પહેરવાનું એક ઘરેણું (૨) બંદૂક સળગાવવાની જાડી લાંબી જામગીરી (૩) એક હજાર રૂપિયા કે એની ભરેલી કોથળી (૪) સતાર વ૦ વાદ્યોમાં અલંકાર તરીકે વગાડાતો સ્વરસમૂહ
ટોડો પું. ટોડાગરાસ (૨) ટોડલો (૩) મીનારો (૪) મોખરો, આગોળ
ડંડો પું. (સં. દંડ) જાડી ટૂંકી લાકડી, ડંગોરો [હાથો (૩) કણગો, ગરજો
ડાંડો પું. (સં. દંડ) ટૂંકો દંડો (૨)
ડુંડો પું (મ.) નમૂનો, ફરમો (૨) જુઓ 'ડુંડો' (૩) મોટું ડૂંડું
ડોડો પું. (જુઓ 'દોડો') ફળફૂલના ગર્ભવાળો નવો ફૂટતો ગોટો (૨) દાણાભરેલું મકાઈનું ડૂંડું
ઢડા(–ઢા) પું. ઢેઢ (તુચ્છકારમાં)
ઢોડો પું. પથ્થર, પહાણો (૨) (લા૦) જડસુ આદમી
તાડો પું. (સ્વા૦) સોજાને લીધે ચામડી તણાઈ થતી પીડા (૨) (લા૦) જૂનો ઝઘડો (૩) આગ્રહ, હઠ (૪) થાક
તોડો પું ટોડો, પગનું ઘરેણું (૨) હજાર રૂપિયાની થેલી (૩) (જુઓ

'ટોડો') ટોડલો (૪) મીનારો, શિખર, કાંગરો (૫) વાવની ઉપરની દીવાલ (૬) ચણતરમાં દીવાલની જાડાઈની દિશામાં મુકાતી ઈંટ (૭) (જુઓ ટોટો) બંદૂકની જામગરી
તોડો પું.(તોડવું ઉપરથી) પૂણીઓ કાંતતાં પડેલો ફેદો (૨) કાચું તોડેલું ફળ (કેરી ડોડું વગેરે)
ત્રાડો પું. જુઓ 'તાડો'
દડો પું. ('દડવું' ઉપરથી) ગોળાકાર ચીજ (ખાસ કરીને રમવાની), ગોટો
દંડો પું. (સં. દંડ) ટૂંકી જાડી લાકડી, ડંડો (૨) મોઈ સાથેનો દંડો
દાંડો પું. જુઓ 'ડાંડો'
દૂડો પું. જુઓ 'ડૂંડો'
દોડો પું. જુઓ 'ડોડો'
ધડો પું. ત્રાજવાનું સમતોલપણું ન હોવું એ (૨) એનું સમતોલપણું લાવવા મુકાતો ભાર (૩) (લા૦) બોધ (૪) નિયમ, ધોરણ (૫) ઠેકાણું
ધોડો પું. ('ધોડવું' પરથી) (કા.) દોડ
નેડો પું. (જુઓ 'નેહ') પ્રેમ (૨) નેટાં
પડો પું. (સં. પુટ) મોટું પડીકું કે ઝૂડો
પડો પું. (સં. પટહ) ઢોલ (૨) (લા૦) ઢંઢેરો
પંડો પું. (સં. પંડિત) (તીર્થનો) ગોર
પાડો પું. (દે. પડ્ડુઅ) ભેંસનું નર બચ્ચું કે એનો નર
પાડો પું. ('પાડવું' પરથી) (સોનામાં) તાંબા વગેરે હલકી ધાતુનો ભેળ
પાડો પું. (સં. પાટક) મહોલ્લો
પાડો પું (સં.) ધારો, રૂઢિ, સંપ્રદાય
પાડો પું. આંકનો ઘડિયો [ગિલ્લો-ગોટો
પિં(-પી)ડો પું. (સં. પિંડ) વીંટલો વાળેલો
પૂડો પું. (સં. પુટક) લોટ કે દાળના ખીરાની તળેલી પોળી (૨) મધપૂડો
પેડો પું. રાંધવાનું માટીનું મોટું વાસણ
પેંડો, પેડો પું. (સં. પિંડ) પિંડ, (માટીનો) લોંદો (૨) દૂધના માવાની બનાવેલી એક મીઠાઈ
બાંડો પું. મુસલમાન (તુચ્છકારવાચક)
બીડો પું. 'બીડુ' ઉપરથી કાગળો ઘાલેલું મોટું પરબીડિયું
બેડો પું. વહાણ (૨) ટોળી, ટુકડી
બેડો પું. છેડો ખોસવો એ [તાંબડી
ભાંડો પું. બોઘરણું, પહોળા ગોળાની
ભીડો પું. લાકડું ભીડવા માટેનું સુથારનું એક ઓજાર (૨) વસ્તુ ઉપર કોતરકામ કે કોઈ કારીગરી વ૦ કરવા માટે એ વસ્તુને કોઈ પેચવાળા સાધનમાં પકડાવવામાં આવે છે એ (૨) ભીસો
ભીંડો પું. એક શાક કે એનો છોડ (૨) (લા૦) હરકત (૩) (લા૦) ગપ
ભેંડો પું. (કા.) ભેખડ
માંડો પું. (સં. મંડ) રોટલાનો પોપડો, રોટલીનું પડ (૨) પૂડો (૩) ઘણી મોટી અને પાતળી રોટલી (૪) પૂરણ
મુંડો પું. (સં. મુંડિત) મહારી જેવો ભિખારી
મૂડો પું. (સં. મુડ) ધાણીનું બારણાંજી ગોળ ખાનું
મૂંડો પું. સરકટની કે નેતરની એક જાતની ગોળ ખુરશી કે માંચી જેવું આસન

મૂંડો પું (સં. મુંડિત) બોડું માથું (૨) બોડા માથાવાળો માણસ, મુંડિયો
મેડો પું. માળ (૨) નાનું માળિયું
રાડો પું. (જુઓ 'રાડ') જુવાર બાજરી વગેરેનો સાંઠો
રેડો પુ. (મર. મ. રેડા) વાછડો, રેંડલો (૨) હરણ નર [લાડકવાયો છોકરો
લાડો પું. (જુઓ 'લાડી) વર (૨)
લૂંડો, લોંડો પું. દાસ, ગુલામ (૨) વિ ૦પું. તોફાની
વંડો પું. મોટી વંડી (૨) એના વડે આંતરેલું મોટું સ્થાન
વાડો પું. (સં. વાટક) ઘર પછવાડે આંતરેલી ખુલ્લી જગ્યા (૨) બકરાં ઢોરાં પૂરવાની જગ્યા (૩) મહોલ્લો (૪) સંડાસ (૫) (લા૦) પક્ષ, તડ
વેડો પું. ('વેડવું' ઉપરથી) વેડનારો
સડો પું. ('સડવું' ઉપરથી) કોહવાટ, બગાડો (૨) (લા૦) વ્યભિચારાદિક ભ્રષ્ટાચાર, ખરાબી [કી
સડો પું. (જુઓ 'સડી' (૧)) મોટી
સૂડો પું. (સં શુક) કાંઠલા વિનાનો પોપટ
સૂંડો પું. (કા.) સૂંડલો ટોપલો
સોડો પું. જુઓ 'સોડ' સ્ત્રી.–બીજો અર્થ
હડો પું. જુઓ 'અડો' [(૨) મદદગાર
હાડો પું. કાગડો, હાડિયો
હાંડો પું. મોટો દેગડો (૨) હાંડવો એક વાની (૩) (કા.) વૈષ્ણવોનું ઉત્સવાત્મક ભોજન (૪) (લા૦) મૂર્ખ, મૂ
હૂંડો પું. ફૂલ કે આખો જથો, સમ (૨) નાના વાછરડાઓના વેપારીને વાછરડાઓના સમૂહ
હેડો પું. અતિશય લગની, આસક્તિ
હેડો પું. ઓઢો, ઢાંકણું (૨) મોજું

ઢ

આઢ પું (સ 'આઢ્ય' ઉપરથી) ઢગલો (૨) પૂંજી (૩) ગ્સોઇ માટે કરેલી છાણાંના ટુકડાની રચના, આઢ
ઊઢ વિ. (સ.) પરણેલું (૨) લઇ જવાયેલું (૩) પું. પરણેલો માણસ
એઢ સ્ત્રી. જુઓ 'હેડ'
કોઢ (સં. કુષ્ઠ) પું. ચામડીનો એક રોગ
કોઢ સ્ત્રી. (સં. ગોષ્ઠ) ઢોરને બાંધવાની જગ્યા, ગમાણ, કોડ
કોઢ સ્ત્રી. (સં. કોષ્ઠ) કારીગર લોકોને કામ કરવા બેસવાની જગ્યા, કોડ
ગઢ પું. (દે) કિલ્લો (૨) પર્વત ઉપરનો કોટ (૩) (લા૦) ભારે કામગીરી
ગાઢ વિ. (સં.) ઘટ્ટ, ઘાડું (૨) અત્યંત, ઘણું (૩) ભારે, ઘોર (નિદ્રા)
ગૂઢ વિ (સં.) ગુપ્ત, છાનું (૨) ન સમજાય એવું, ગહન (૩) ઈંદ્રિયાતીત, 'મિસ્ટિક'
ચઢ પું. ચડાવવાવાળો માર્ગ, ચડાવ
ટાઢ સ્ત્રી. (જુઓ 'ટાઢું') ઠંડી
ડઢ વિ. (રવા૦) મૂર્ખ (૨) અભણ
ઢંઢ વિ ('ચેલુ' જોડે વપરાય છે– ચેલું ઢઢ) સાવ ચેલુ
ઢેઢ પું. એ નામની અન્ત્યજ જાતનો આદમી; ઢેડ (વણકર ચમાર વૅ૦)
દાઢ સ્ત્રી (સ. દંષ્ટ્રા) ચપટા માથાનો

ચાવવાનો દાંત, ડાઢ
દૃઢ વિ. (સં.) સ્થિર, મજબૂત (૨) પાકું (૩) નિશ્ચિત (૪) ટકાઉ, અટળ
દોઢ વિ. (સં. દ્વ્યર્ધ) એક ને અડધું–'૧॥' (૨) સ્ત્રી. દોઢગણું થયેલું એ
પીઠ પું. વડો ભેરુ, આગેવાન (રમતમાં)
પીઢ વિ. પ્રૌઢ, મોટી ઉમરનું, ઠરેલ
પીઢ ન જેના ઉપર મેડાનાં લાકડાં-પાટિયાં જડવામાં આવે છે તે ઘડેલી કે અણઘડ વળી, પીઢિયું
મૌઢ વિ (સં.) પુખ્ત, આધેડ (૨) (લા૦) ગંભીર (૩) વિશાળ, ભવ્ય
મઢ પું. (સં. મઠ) માતા કે દેવીનું સ્થાનક (૨) (લા૦) મૂળસ્થાન
મઢ પું. દરબારગઢનો આગલો ઊંચો મેડાદાર ભાગ, માદ (૨) ઠેલું (૩) ચોળનો મેડો
માઢ પું મેડીવાળું સુંદર મકાન (૨) વાસ, મહોલ્લો (૩) માઢ, એક રાગ
મૂઢ વિ. (સં.) બુદ્ધિ કામ ન કરતી હોય તેવું મૂર્ખ (૨) સ્તબ્ધ, નિશ્ચેષ્ટ
મેઢ પું. લાકડામાં પડનો એક જીવ
મેઢ પું. (દે મેઢક=દંડો, દાંડો, ખીલો) ખળાની વચ્ચે રોપેલી થાંભલી (ઈડર)
મેઢ પું. (દે., વણિક્–વેપારીને મદદ કરનાર) નાગરોમાં એક અટક
મોઢ પું. (પ્રા.) (મોઢેરાનો રહીશ) બ્રાહ્મણ વાણિયા સુતાર તથા ઘાંચીમાં એ નામની તે તે પેટા નાતનો માણસ
રેઢ સ્ત્રી. (સં. રઢ) લગની (૨) (લા૦) હઠ, આગ્રહ
રાઢ સ્ત્રી. રાડ, બૂમ (૨) કજિયો, કંકાસ
રાઢ સ્ત્રી. શેરડીનાં સૂકાં પાન (સુ.)
રૂઢ વિ. (સં.) ઘણા કાળથી પ્રચાર કે વપરાશમાં હોવાથી દૃઢ થયેલું
લોઢ પું. પાણીનું લાટ જેવું મોજું, પૂરનો ઘોડો (૨) ઢીંઢોળો
લોઢ પું. (સં. લોષ્ટ) તાપથી ઓગળીને બાઝેલો માટીનો ગઠ્ઠો (૨) લોઢાનો લઠ્ઠો (૩) (લા૦) વાંધો, તકરાર
વાઢ પું (વાઢવું પરથી) કાપ, જખમ (૨) ધાર (૩) ચૂંક (૪) કાપણી (૫) શેરડીનું ખેતર કે વાવેતર, વાડ (૬) શેરડી પીલવાનો સંચો
વાંઢ સ્ત્રી. (ફા.) ચારાને માટે ઘાસ-પાણીવાળી જગ્યા (૨) દુકાળને કારણે પર મુલક જતાં દુધાળાં પશુનું ધણ
વેઢ પું. (સં. વેષ્ટ) આંગળી ઉપરનો સાંધા આંગળનો કાપો (૨) એથી વધારે આંટાવાળી વાળાની વીંટી
વેઢ પું. (જુઓ વેઢો) (ચ.) હાથ પગની ચામડી ફાટીને લીધે કે બીજી રીતે ફાટવાથી પડતો ચીરો, વરઢ
શંઢ પું. (સં. ષંઢ) નપુંસક (૨) કંચુકી
ષંઢ પું. (સં.) નપુસક
સઢ પું. સ્ત્રી. (દે.) વહાણ ચાલે એ માટે વહાણના થાંભલાને બાંધવામાં આવતો પવન ઝીલતો કપડાનો પટ
સાંઢ પું. (સં. 'ષંઢ' ઉપરથી અર્થભેદ) આખલો (૨) (લા૦) આતેલો–નિરંકુશ માણસ
સાંઢ પું. ઊંટ (૨) સ્ત્રી. ઊંટડી, સાંઢણી
સૂંઢ સ્ત્રી. (સં. શુંડા) હાથીનો લાંબો નાકવાળો અવયવ (૨) માખી વગેરનું એ અંગ

ઊઢા વિ. સ્ત્રી. (સં.) પરણેલી સ્ત્રી
કઢા સ્ત્રી. જુઓ 'કડા'માં
ડાઢા પું. બ. વ. (લા૦) રોગને કારણે તે તે અંગ ઉપર દેવામાં આવતા ડામ (કા.)
દાઢા પું. બ. વ. (દાઢ ઉપરથી) લોઢાના દાંતા (કરભડીના)
દોઢા પુ. બ. વ.–ઢાં ન બ. વ. દોઢના ગડિયા (૧×૧॥=૧॥) •
પ્રૌઢા વિ. સ્ત્રી. (સં.) ત્રીસથી પંચાવન વરસની નાયિકા, પ્રગલ્ભા (કા૦શા૦)
લોઢાં ન. બ. વ. (લોઢું ઉપરથી) લોઢાનાં ઓજાર
પ્રૌઢિ સ્ત્રી. (સં.) પ્રૌઢપણું, પીઢપણું (૨) ભાષા તેમ વિચારની પરિપક્વતા (૩) (લા૦) સાભિપ્રાય ચમત્કારિક લખાણ
રૂઢિ સ્ત્રી. (સં.) રૂઢ થયેલી રીતિ કે રિવાજ (૨) એ કારણે થયેલો પ્રચલિત નિશ્ચિત-રૂઢ અર્થ (૩) (લા૦) ટેવ
અઢી વિ. (સં. અર્ધતૃતીય) '૨॥'
કઢી સ્ત્રી. (જુઓ કઢવું) ખાવાની એક
કોઢી સ્ત્રી. જુઓ કુહાડી [પ્રવાહી વાની
ગઢી વિ. ગઢમાં રહેનારું
ગઢી નાનો ગઢ (૨)નાનું માટલું
ટાઢી સ્ત્રી. (લા૦) મડદાની બાળ્યા પછી ઠારેલી રાખ
ડોઢી સ્ત્રી. દરવાજે પહેરાવાળાને બેસવાની પડાળી, ચોકીનું સ્થાન, દોઢી
ઢાઢી પું. (હિં.) એક જાતનો ચારણ (૨) શરણાઈ વગાડનારો એવી એક જાતનો માણસ (૩) વૈષ્ણવોમાં મંગળ ઉત્સવો વખતે રાત્રે ભગવાનનાં ગુણ ગાન કરવા ઢાઢીનો વેશ સજી આવેલો પુરુષ (ઢાઢી-ઢાઢણ બને બને છે)
ઢુંઢી સ્ત્રી. એક રમત, ધંટીનો ખીલડો
દાઢી સ્ત્રી. હડપચી (૨) (લા૦) ત્યાં ઊગતા વાળ
દોઢી સ્ત્રી. જુઓ 'ડોઢી', દરવાજે પહેરાવાળાને બેસવાની પડાળી, ચોકીનું સ્થાન
પેઢી સ્ત્રી (સં. પીઠ) શરાફની દુકાન (૨) વેપારીનો કોઠી (૩) વંશપરંપરાનું પગથિયું [મઢૂલી
મઢી સ્ત્રી. (સં. મઠિકા) કુટિર, બાવાની
મી(–મીં)ઢી, મીંઢી સ્ત્રી. સોનામુખી,
મેંઢી સ્ત્રી. ઘેટી, ગાડરી [મીંઢિયાવળ
લોઢી સ્ત્રી. (જુઓ 'લોઢું') તવી (૨) વિ. લોઢાનું (૩) લોઢાના જેવું
વંઢી સ્ત્રી. જુઓ 'વંડી'
વાઢી સ્ત્રી. ઘી પીરસવાનું નાળચાવાળું માટીનું કે એવું, વાસણ [વિનાની
વાંઢી વિ. સ્ત્રી. વરનો અભાવે પરણ્યા
શેઢી સ્ત્રી. નાનો શેઢો (૨) (સંજ્ઞા) એક નદી (ગુજરાતની)
શ્રેઢી સ્ત્રી. (સં.) 'પ્રોગ્રેશન' (ગ.)
કૂંઢું વિ. ગૂંછળા જેવા વળાંકવાળું (શિંગડું) (૨) એવું ઢોર; ઉદા૦ કૂંઢી ભેંસ
ગાઢું વિ. (સં. ગાઢ) ઘટ્ટ, ઘાટ્ટુ (૨) અત્યંત (૩) ભારે, ઘોર
ટાઢું વિ. શીતળ, ઠંડું (૨) (લા૦) ઠરી ગયેલું, ગરમાવા વિનાનું (૩) વાસી (૪) ધીમું, મંદ (જેમકે કામમાં) (૪) ઝટ ન ઉશ્કેરાય એવું, શાંત સ્વભાવનું
ઢાંઢું ન. માનવ, શરીરનો પીઠ પાછળનો

નિતંબોનો ભાગ (૨) બળદ (૩) મરી ગયેલું ઢોર
ઢૂંઢું ન. જુઓ ઢૂંઢસું, કણસલામાંથી દાણા કાઢ્યા પછી રહેતું ફેફું
ઢેડું વિ. (ઢેઢ ઉપરથી) ઢેઢગણું
પેંઢું ન. જુઓ 'પેઢું'
પેઢું ન. (સં. પીઠક) દાંતનાં મૂળ ઢાંકતો ભાગ, અવાળુ [ખૂબ મોટું
પ્રોઢું, પ્રૌઢું વિ. (સં. પ્રૌઢ) પ્રૌઢ (૨)
બૂઢું, બૂઢ્ઢું વિ. (સં. વૃદ્ધ) વૃદ્ધ, ઘરડું
માઢું ન (સર૦ 'માઢુઆ') (ક.) માડુ, માણસ
મીંઢું વિ. મનમાં સમજે પણ બહાર દેખાવા ન દે તેવું (૨) (લા૦) ખંધું,
મેંઢું ન. ઘેટું [ધૂર્ત
મોઢું ન. (સં. મુખ) મોં, મુખ (૨) આખો ચહેરો
રીઢું વિ. વપરાઇ મજબૂત થયેલું (૨) (લા૦) દુઃખ વેઠી કઠણ થયેલું (૨) નઘરોળ, સુધરે નહિ એવું (ગુનેગાર)
રેઢું વિ. સંભાળ વિનાનું રખડતું
રેઢું વિ. જાડું રગડા જેવું
રોઢું ન. (જુઓ 'રાઢું') મોટું છાણું (૨) રોઢું
રોંઢું ન. (જુઓ રોંઢો) દિવસના ત્રીજા અને ચોથા પ્રહરની સંધિનો સમય
લોઢું ન. (સં. લોહ) લોખંડની ધાતુ (૨) (લા૦) કારીગરનાં લોખંડનાં હથિયાર
વાંઢું વિ. જેનું સગપણ ન થયું હોય તેવું
વઢું ન. (ચ.) જુઓ 'વરડું', ઉ-ઊ-ની બારખડીની નિશાનીઓ

પૂઢે અ. (પ.) આગળ, મોખરે (૫)
ઓઢો પું. જુઓ 'ઓઢાડ', આચ્છાદન, ઢાંકણનું વસ્ત્ર
કાઢો પું. (સં. ક્વાથ) તેજાના વગેરે નાખી કરેલો ઉકાળો (૨) કાવો
કાઢો પું. (કાઢવું ઉપરથી) ખેતરમાંથી વધારાનું પાણી કાઢી નાખવા કરાતી નીક
કોઢો પું (ચ.) કુહાડો (૨) વિ. પું. (લા૦) કોવાળ, કોદાળ
ટાઢો પું. (ટાઢું ઉપરથી)(લા૦) ટાઢે પેટે અંદરથી ખાળી મૂકે એવું મર્મવચન (૨) રોગ ઉપર તે તે અંગમાં દેવામાં આવતો ડામ
ઢઢ્ઢો પું. 'ઢ' અક્ષર (૨) વિ. પું. (લા૦)
ઢાંઢો પું મોટો બળદ [મૂર્ખ
ઐઢો પું ઘેટો
મોઢો પું. (મોઢું ઉપરથી) મોઢિયું
રૂં-(રોં,-રો)ઢો પું. મોટું છાણું (૨) ત્રીજા અને ચોથા પહોરની સંધિએ થતું ભોજન, ચાર વાગ્યાનું 'લંચ'
વઢો પું. જુઓ 'વડો'
વાઢો પું. ('વાઢવું' ઉપરથી) સુતાર
વાંઢો વિ. પું. કન્યા ન મળવાથી કુંવારો હોય એવો
વેઢો પું. (જુઓ 'વેઢ') આંગળી ઉપરના સાંધાની લંબગોળ હાતરી
શેઢો પું. ખેતરની ચોમેર હદે ખેડ્યા વિનાની સુકાની જમીનની પટ્ટી
સાંઢો પું. (સર૦ હિં. સાંડા) ગોની જાતનું એક પ્રાણી (જેનું તેલ વાજીકરણ દવા તરીકે વપરાય છે)

ણ

અણુ (સં. અન્) નકારવાચક અને નિષેધ-વાચક પૂર્વગ; ઉદા૦ અણસમજુ, અણગણ

-અણ (સં. અન) ક્રિયાવચક નામ બનાવનાર પ્રત્યય; ઉદા૦ જમણ

-અણ (સં આની) નારી જાતિનો પ્રત્યય; ઉદા૦ ધોબણ, માળણ

આણ સ્ત્રી. (સં. આજ્ઞા) આજ્ઞા, શાસન, સત્તા (૨) (લા૦) ઢંઢેરો (૩) મનાઈ (૪) સામાને 'શપથ' આપવા એ

ઉષ્ણ વિ. (સં.) ઊનું, ગરમ

ઊણ વિ. (સં. ઊન) ઊણું (૨) સ્ત્રી. ઊણપ [(૩) કરોળિયાનું જાળું

ઊર્ણ ન. (સં.) ઊન (૨) તાર, તંતુ

ઋણ ન. (સં) દેવું, કરજ (૨) (લા૦) આભારનો ભાર, પાડ

એણ ન. (સં.) એકજાતનું કાળું હરણ

ઔર્ણ વિ. (સં.) ઊનનું, ઊનમાંથી બનાવેલું

કણ પુ. (સં.) દાણો (૨) ઘણો નાનો ભાગ, પરમાણુ (૩) કાંગરી

-કણ(-ણ) ક્રિયાવાચક વિશેષણાત્મક અનુગ; ઉદા૦ બીકણ, લડકણ, મારકણ

કર્ણ પુ (સં) કાન (૨) (ગ.) કાટખૂણ ત્રિકાણમાં કાટખૂણાની સામેની બાજૂ (૩) સુકાન (૪) (સંજ્ઞા) કુંતીનો સૂર્યથી થયેલો પુત્ર, રાધેય (૫) જયસિંહ સિદ્ધરાજનો પિતા

કાણ સ્ત્રી. મરેલા પાછળ રોવું કૂટવું એ (૨) એ પ્રકારનો ખરખરો, લૌકિક

કુણ સ. (સં.) (કા.) જુઓ 'કોણ'?

કૃષ્ણ વિ. (સં.) શ્યામ, કાળું (૨) પું. (સંજ્ઞા) વિષ્ણુનો આઠમો અવતાર, કહાન વાસુદેવ

કોણ સ. (સં. કઃ પુનઃ) બહુધા માણસ માટે પ્રશ્નાર્થક સર્વનામ

કોણ પું. (સં.) ખૂણો

ક્ષણ સ્ત્રી. (સં.) વખતનું એક માપ, સેકંડનો ⅘ ભાગ (૨) (લા૦) છેક જૂજ સમય (૩) તક

ક્ષીણ વિ. (સં.) ઘસાઇ ગયેલુ (૨) સુકાયેલું (૩) (લા૦) નબળું (૪) ગરીબ

ક્ષુણ્ણ વિ. (સં.) ખોદેલું (૨) ખાંડેલું (૩) દળેલું (૪) પગ તળે વટાયેલું (૫) (લા૦) બરોબર વિચારાયેલું

ખણ સ્ત્રી. ('ખણવું' ઉપરથી) વલૂર, ચેળ, ખંજવાળ (૨) એક જાતની ગરોળી

ખણ પું. (મ.) ટેબલ કે કબાટનું ખાનું

ખાણ સ્ત્રી. (સં. ખનિ) ખનિજ પદાર્થો ખોદી કાઢવા કરેલી માટીની લાંબી ઊંડી ખાડ (૨) જુવાર વગેરે ભરી રાખવા જમીનમાં કરવામાં આવતો ખાડો (૩) (લા૦) ભંડાર

ખીણ સ્ત્રી. (જુઓ 'ખિંડ') પર્વતના બે ઊંચા ભાગ વચ્ચેનો પ્રદેશ (૨) બે ટેકરીઓ વચ્ચે આવેલો સાંકડો માર્ગ (૩) નદીની બેઉ બાજૂનો નીચાણવાળો વિસ્તૃત પ્રદેશ

ખૂણ સ્ત્રી. (જુઓ 'ખૂણો') હરકોઇ બે દિશા વચ્ચેનો ખૂણો (ઈશાન અગ્નિ

નૈઋત્ય અને વાયવ્ય)
ખૂણ સ્ત્રી (મ) નિશાની, ચિહ્ન
ગણ પું. (સં.) ટોળું, મંડળ (૨) જાત, વર્ગ (વ્યા.) (૩) શિવનો સેવક સમુદાય (૪) છંદઃશાસ્ત્રમાં ત્રણ ત્રણ અક્ષરનો ખંડ; ઉદા૦ સગણ, મગણ વ૦ (૫) છંદ.શાસ્ત્રમાં ચાર ચાર માત્રાનો પડતો એવો ગણ.
ગણ પું. (સં. ગુણ) ગુણ (૨) પાડ
ગુણ પું. (સં.) જાતિસ્વભાવ, ધર્મ (૨) સદ્ગુણ (૩) પ્રકૃતિના ત્રણ ધર્મ–સત્ત્વ રજસ તમસ (૪) એ પરથી ત્રણની સંખ્યા (૫) (લા૦) સારી અસર, ફાયદો (૬) ઉપકાર (૭) દોરો (૮) પણછ–ધનુષની દોરી (૯) દોકડો, 'માર્ક' (૧૦) (વ્યા.) સ્વરોના બે ધર્મ–ગુણ વૃદ્ધિમનો પ્રથમ (૧૧) (કા૦ શા૦) કૃતિનું રસપ્રદ લક્ષણ (શૈલી લાલિત્ય વગેરે) (૧૨) વિ. (સંખ્યાને અંતે સમાસમાં) ગુણિત, –ગણું; ઉદા૦ દ્વિગુણ, ચતુર્ગુણ
ગૂણ સ્ત્રી. (સં. ગોણી) થેલો, કોથળો (૨) છાલકું (ગધેડા ઉપરનું) (૩) ચાર સાડાચાર મણનું માપ
ગૂણ પું. (સં. કૌણિક) કાટખૂણો (કારીગરનો)
ગૌણ વિ. (સં) મુખ્ય નહિ એવું, પેટામાં આવતું (૨) (લા૦) મ.મકી
ઘણ પું. (સં. ઘન) મોટો ભારે હથોડો
ઘણ પું. (સં. ઘુણ) લાકડામાં થતો એક કીડો
ઘાણ પું (દે.) એક ફેરે રંધાય તળાય કે કચરાય ખંડાય એટલો જથો (૨) (લા૦) સંહાર, ખરાબી
ઘાણ પું. (સં. ઘન) મોટો હથોડો, ઘણ
ઘાણ (સં. ઘુણ) લાકડું કોરી નાખનાર કીડો (પ.)
ઘાણ પું. (સં. ઘ્રાણ) ગંધ, બદબો
ઘુણ પું. (સં.) લાકડું કોરી ખાનારો એક કીડો [ઇંદ્રિય
ઘ્રાણ ન (સં.) વાસ, ગંધ (૨) નાકની
ચણ સ્ત્રી ('ચણવું' ઉપરથી) પંખીઓને ચણવા માટે નંખાતું અનાજ
ચણ સ્ત્રી. (જુઓ ચીણ) કરચલીવાળી કપડાની સીવણી
ચીણ સ્ત્રી. ('ચીણવું' ઉપરથી) સ્ત્રીઓની કોટનું એકજાતનું ઘરેણું (૨) ઘાઘરા નેફા આગળની તેમજ કુડતાં વગેરેની એવી કરચલીઓ [ખોરાક, ચણ
ચીણ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચણ') પંખીઓનો
ચીણુ ન. માટી મીઠું વગેરે ખોદવાનું ઓજાર [શોધ (પક્ષીની)
ચૂણ સ્ત્રી. ('ચૂણવું' ઉપરથી) ખોરાકની
ચૂણ સ્ત્રી. ચૂણી, ચણ [ચૂરણ, ભૂકો
ચૂર્ણ વિ. (સં.) ચૂરો થયેલું (૨) ન.
ચેણુ ન. (ર૧૦) છછૂંદર
છાણ ન (દે.) ગાયભેંસની વિષ્ઠા, ગોબર (૨) (લા૦) કૂસ [વ્યક્તિ
જણ પું. ન. (સં. જન) પુરુષ (૨)
જાણ સ્ત્રી. ('જાણવું' પરથી) જ્ઞાન, માહિતી (૨) ઓળખાણ [જ્ઞાતા
જાણ વિ. ('જાણવું' ઉપરથી) જાણકાર,
જીણ સ્ત્રી. ન. (સર૦ દે ઝીણ=અંગ) કેરીમાં ગોટલી પરનું રૂંવાટીવાળું

સખત પડ [ગયેલું, તદ્દન જૂનું
જીર્ણ વિ. (સં.) પચાઈ કે ખવાઈ
ઝણ સ્ત્રી. વરસાદની ફરફર (૨) પાણીની એવી ફરફર
ઝણ અ. (રવા૦) ઝણઝણાટ [રજોટી
ઝીણ સ્ત્રી. ('ઝીણું' ઉપરથી) ઝીણી
ઝીણ સ્ત્રી. (જુઓ 'ઝણ') વરસાદની ફરફર (૨) પાણીની એવી ફરફર
ઝીણ સ્ત્રી. (ઝીણું ઉપરથી) ઝીણ, ઝીણી રજોટી (જેમકે પીંજાતા રૂની, તમાકુની વ૦)
ઝેણ સ્ત્રી. વરસાદની ફરફર (૨) પાણીની એવી ફરફર (૨) (લા૦) ક્રોધની ધ્રુજારી-કમકમી
ટોણ(-ણું) ન., -ણો પું. (ફા. તાનહ્) મહેણું, મર્મવચનનો ઠોક (૨) જાદૂટોણું
ઠાણ ન (સં. સ્થાન) સ્થાન જગ્યા, ઠામ (૨) (સર૦ મ.) તબેલો (૩) (લા૦) ઘોડીની ઋતુદશા (૪) ઘોડીની પ્રસુતિ
ઢાણ સ્ત્રી. પ્રકૃતિ, રીત, ઢબ, શરીરનો
ઢોણ સ્ત્રી. વાંધો, નુકસાન [હાવભાવ
તાણ સ્ત્રી. ('તાણવું' ઉપરથી) શરીરની નસોની ખેંચ (૨) (લા૦) તંગી, અછત (૩) આગ્રહ, ખેંચ
તાણ ન. ('તાણવું' ઉપરથી) પાણીના વહેણનું-તાણી જવાનું જોર (૨) શરીરની નસોની ખેંચ
તીક્ષ્ણ વિ. (સં.) બારીક અણીવાળું (૨) (લા૦) આકરું, તીખું (ભાષણ) (૩) ચકોર, ચપળ, કુશાગ્રબુદ્ધિનું
તૂણ ન (સં.) ભાથો, તીર રાખવાનું
તૃણ ન. (સં.) તરણું, ઘાસ [ખોખું
ત્રણ વિ. (સં. ત્રિ-ત્રીણિ) '૩' [શરણ
ત્રાણ ન (સં.) રક્ષણ, બચાવ (૨)
દાણ ન. (સં. દાન) જકાત (૨) ન. (ફા.) (રમતમાં) વારો, દાવ
દૂણ સ્ત્રી. ('દૂણાવું' ઉપરથી) દૂણાવું એ, દૂભાયાની અસર
દેણ વિ ('દેવું' ઉપરથી) દેનારું (સમાસને અંતે); ઉદા૦ સુખદેણ
દેણુ ન. ('દેવું' ઉપરથી) દેવું, કરજ (૨) સરકાર-ભરણું (૩) (લા૦) ઉપકારનું દબાણ
દ્રોણ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) પાંડવ કૌરવોના ગુરુ (૨) હોજ (૩) ઘડો (૪) પડિયો (૫) કાગડો (૬) પું. ન. એક માપ (એક કે ચાર આઢક જેટલું)
ધણ સ્ત્રી. (સં. 'ધેનુ' ઉપરથી) સીમંતિની સ્ત્રી, પ્રથમવારની સગર્ભા સ્ત્રી
ધણ ન. (સં. ધન) ગાયોનું ટોળું
ધણ અ. (રવા૦) પોલી વસ્તુનો અવાજ
ધેણ(-ન) સ્ત્રી. (સં. 'ધેનુ' ઉપરથી) ધણ, સીમંતિની સ્ત્રી, પ્રથમવારની સગર્ભા સ્ત્રી
ધોણ ન ('ધોવું' ઉપરથી) ધોવું એ (૨) ધોવણ (એંઠવાડ વગેરેનું)
નેણ ન. (સં. નયન) નયન (પ.) (૨) પૂજામાં દેવ-દેવીને ચોડાતી કાચ વગેરેની આંખ
પણ ન. (સં.) પ્રતિજ્ઞા, ટેક, વચન, નેમ (૨) શરત, હોડ (૩) પુ એક પ્રાચીન સિક્કો

પણ અ. (સં. પુનર્) પરંતુ (વિરોધ-વાચક ઉભયાન્વયી) (૨) વળી, ઉપ-રાંત, સુધ્ધાં
-પણુ ન. (જુઓ 'પણું') નામ વિશેષણ કે સામાન્ય કૃદંત ઉપરથી ભાવવાચક નામ બનાવતો અનુગ; ઉદા૦ ગાંડપણુ, [સોળપણુ
પર્ણ ન. (સં.) પાંદડું
પાણુ સ્ત્રી. (સં. પાષ્ણિ) ચોથો ભાગ, ચોથો ભાગ દર્શાવનારી કાના જેવી ઊભી લીટી (૨) સંસ્કૃતમાં વાક્યને છેડે આવતી ઊભી લીટી (૩) (લા૦) ચાર આના
પાણુ ન. (સં. પાન) ખેતરના પાકને પાણી પાવું એ (૨) કાંજી, પવાત
પાણુ પુ (સં. પાણિ) હાથ (પ.)
પૂર્ણ વિ. (સં.) અકબંધ પૂરું (૨) સમાપ્ત (૩) (લા૦) ન. મીંડું, શૂન્ય
પેણ સ્ત્રી. (અં. પેન) પથ્થરપેન
પેણ અ. પણે (ચ.)
પોણ ન. (જુઓ 'પણ') પ્રતિજ્ઞા
પ્રણ ન. (જુઓ 'પણ') હોડ
પ્રાણ પું. (સં.) શ્વાસનો વાયુ (૨) જીવ (૩) (લા૦) જીવનશક્તિ, બળ
ફીણ ન. (સં. ફેન) પ્રવાહી પર થતો ધોળો પદાર્થ
ફેણ સ્ત્રી. જુઓ 'ફણા' (૨) ત્રાંબાના કોડિયા ઉપરની જીભ
ફેણ ન (સં. ફેન) ફીણ
બાણ ન. (સં.) તીર (૨) એક આતશ-બાજી (૩) (લા૦) શિરબિંગ (૪) જ્યાં ભરતીનું પાણી આવતું હોય તે ખાડીની જમીન (૫) ખેતરની હદ બતાવવા દાટેલો પથ્થર કે બીજી વસ્તુ (૬) પગલું (૭) પું. (સંજ્ઞા) બાણા-સુર, ઓખાનો પાલક પિતા
ભાણ પું. (સં. ભાનુ) સૂર્ય (૨) (સંજ્ઞા) સૌરાષ્ટ્રના જેઠવા વંશનો એક જૂનો પ્રતાપી રાજા
ભાણ પું. (સં.) નાટકનો એક ગ્રામ્ય પ્રકાર જેમાં એક જ પાત્ર રંગભૂમિ પર આવે છે. [મોડું થવું દર
ભોંણ ન. (સં. ભવન) (કા.) અંદરથી
ભ્રૂણ પું. (સં.) કાચો ગર્ભ
મણ પું (અ મન્ન) ચાળીસ શેરનું તોલ કે માપ
માણ સ્ત્રી (સં. માણિ) પાણી ભરવાનું વાસણ, મોટી ગાગર (૨) પૌરાણિક માણભટ્ટો કથા ગાતાં વગાડવા માટે રાખે છે તે મોટી ગાગર
માણ સ્ત્રી. માંડણી, ઉતરડ
માણ સ્ત્રી. ખમીર, ખટાશ
માણ સ્ત્રી. ન. ('મોવું' ઉપરથી) મોવણ
માણ સ્ત્રી. (સં માન) હદ, સીમા
માણ સ્ત્રી. ('મીણો' ઉપરથી) કેફ
માણ સ્ત્રી ('માણવું' ઉપરથી) માણવું એ
માણ અ. 'જુઓ માણમાણ.' માંડમાંડ
મીણ ન. મધપૂડામાંથી મધ ગયા પછીનો ચીકણો પદાર્થ (૨) (લા૦) પરાજયની કબૂલાત 'મીણું' શબ્દથી કહેવાય એ
મોણ ન. (જુઓ મોવણ) મોવું એ (૨) એ માટે વપરાતું ચીકટ (તેલ ઘી વ૦)
રણ ન. (સં. અરણ્ય) રેતીનું મેદાન કે પ્રદેશ (૨) રાન, વગડો (૩) (લા૦) સખત તાપ

રણુ ન. (ગ્રે. ઋણ) દેવું, કરજ [યુદ્ધ
રણ પું. ન. (સં.) યુદ્ધનું મેદાન (૨)
રાણુ સ્ત્રી. (ચ., કા.) રાયણનું ઝાડ
રુગ્ણ વિ. (સં.) માંદું, રોગીલું
રેણુ સ્ત્રી (સં. રજની) રાત્રિ
રેણુ સ્ત્રી. (સં. રેણુ) રજ
રેણ ન. ('રેવવું' ઉપરથી) ધાતુની સાંધ કરવાનું ઝારણ
રોણ સ્ત્રી. (જુઓ 'રોન') રાતની ચોકી
રોણ સ્ત્રી. (સં. રોહિણી) રોહિણી નક્ષત્ર કે એ નક્ષત્રનો સૂર્ય હોય તે સમય
લૂણ ન. (સં. લવણ) મીઠું, નિમક
લેણ વિ. ('લેવું' પરથી) લેનાર એ અર્થમાં શબ્દને છેડે; ઉદા૦ જીવલેણ (૨)
લેણ સ્ત્રી. જુઓ 'લેંડ' [ન. લેણું
વણ ન (દે. બઉણી) વેણ, કપાસનો છોડ
વણ અ (સં. વિના) વિના (પ.)
વર્ણ પું (સં.) રંગ (૨) રૂપ (૩) અક્ષર (૪) પ્રકાર (૫) (લા૦) પું. સ્ત્રી. હિંદુસમાજના ચાર વિભાગમાંનો દરેક (બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય, વૈશ્ય, શૂદ્ર) (૬) જ્ઞાતિ; ઉદા૦ ૧૮ વર્ણ
વાણ સ્ત્રી. (સં વાણી) વાણી, બોલી (પ)
વાણ સ્ત્રી. તંગી, કસર
વાણ ન. ('વણવું' ઉપરથી) કાથી, ખાટલો ભરવામાં વપરાતી દોરી
વિણ અ. (સં. વિના) વિના (પ.)
વીણ સ્ત્રી. (સં. વેદના) પ્રસવની પીડા
વેણ (-ન) પું. (સં. વેન) (સંજ્ઞા) રાજા પૃથુનો પિતા, એક ભારે જુલમી પૌરાણિક રાજા
વેણ સ્ત્રી. કપાસનો છોડ, વેણ
વેણ સ્ત્રી. (સં. વેદના) પ્રસવની પીડા
વેણ ન. (સં. વચન) વચન, બોલ
વેણ સ્ત્રી. (સં. વેણી) 'વેણી' જુઓ (પ.)
વોણ પું. (સં. વહન) સીમમાં પાણીથી ભરાતો લાંબો ખાડો [છોડ (કા.)
વોણ ન. (દે. બઉણી) વણ, કપાસનો
શ્રણ પું. ન. (સં) ધારું, નારું
શણ ન. (સં.) ભીંડીની જાતનો એક છોડ (૨) એના રેસા
શાણ પું. (સં.) કસોટીનો પથ્થર (૨) ન. પા તોલો, ચાર માસાનું વજન
શીર્ણ વિ. (સં.) તૂટી ગયેલું (૨) જીર્ણ (૩) ચીમળાઈ કે સુકાઈ ગયેલું (૪) ક્ષીણ, કૃશ
શુષ્ણ પું. (સં.) સૂર્ય
શેણ પું. (સં. સ્વજન) સ્વજન, સગું
શોણ વિ. (સં.) રાતું (૨) ન. લોહી (૩) (સંજ્ઞા) એ નામની એક ઉત્તર હિંદની નદી
સુણ સ્ત્રી. સાંભળવું એ, શ્રવણ (પ.)
સેણ પુ સ્ત્રી. ન (સં સૃણી-અંકુશ) ખીલી (બારીબારણા વ૦નાં સાલની અંદર નાખવામાં આવતી વાંસ વ૦ની)
સોણ ન ('સોવું' ઉપરથી) સૂપડાથી મોલાવી કે ઝાટકીને બહાર કાઢેલો ભૂંડો તથા ઝીણો દાણો
સ્ત્રૈણ વિ. (સં.) સ્ત્રી. જેવુ (૨) (લા૦) બોકણ અને વેવલું, નામર્દ (૩) ન સ્ત્રીત્વ (૪) નામર્દાઈ
સ્વર્ણ ન (સં,) સુવર્ણ, સોનુ
હાણ સ્ત્રી (સં. હાનિ) નુકસાન, હાનિ

હીણ વિ. (સં. હીન) વગરનું, વિનાનું, ઓછું, કમ (૨) (લા૦) અધમ, નીચ (૩) હલકું, ઊતરતું (૪) ભેગવાળુ
હૂણ પું (સં.) એક પ્રાચીન પરદેશી જાતનો માણસ (૨) જર્મન (કટાક્ષમાં)
શેણ સ્ત્રી. (સં. શયન) તળાઇ, બિછાનું
કણા સ્ત્રી. (સં.) લીંડીપીપર (૨) છરું (૩) બારીક ભાગ (૪) એક જાતની માખી [પાંડવોની પત્ની
કૃષ્ણા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) દ્રૌપદી,
ખાણાં ન. બ. વ. (સં. ઉપાખ્યાન) બાળ-ઉખાણા, સવાલ જવાબરૂપે બોલાતી કડીઓ [(લા૦) તિરસ્કાર
ઘૃણા સ્ત્રી (સં) દયા, અનુકંપા (૨)
જેણા સ્ત્રી (ક.) ધીરજ
તૃષ્ણા સ્ત્રી. (સં.) તીવ્ર લાલસા
નાણાં ન. બ વ. ('નાણું'નું બહુવચન) પૈસા (૨) કીમત
પોણા પું. બ. વ., -ણાં ન. બ. વ. (સં. પાદોન) પોણાના આંકના ગડિયા (૧×૦ાાા=૦ાાા)
રેણા સ્ત્રી (સં.) સાપની રેણુ
ફીણાં ન બ. વ. (જુઓ 'ફીણ') ફીણના ગોટેગોટ
રેણા સ્ત્રી. દરદનું શમવું એ
મણા સ્ત્રી. (સં મનાક્) ઊણપ, ખામી
વીણા સ્ત્રી. (સં.) બીન, એક તંતુવાદ્ય
ક્ષોણિ(-ણી) સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી (૨)
પાણિ પું. (સં.) હાથ [એકની સંખ્યા
મણિ પું. (સં.) કીમતી પથ્થર, રત્ન
વૃષ્ણિ પું. (સં સંજ્ઞા) શ્રીકૃષ્ણનો એક
વેણિ (-ણી) સ્ત્રી. જુઓ 'વેણી' [પૂર્વજ
શ્રેણિ (-ણી) સ્ત્રી (સં.) પંક્તિ, હાર
સૃણિ (-ણી) સ્ત્રી. (સં.) હાથીનો અંકુશ
અણિ(-ણી) સ્ત્રી (સં.) વસ્તુનો ઝીણો તીક્ષ્ણ છેડો (૨) ટોચ, શિખર (૩) છેક છેડાનો ભાગ, અવધિ, અંત (૪) (લા૦) કટોકટીનો સમય
એણી સ્ત્રી. (સં.) કાળા મૃગની માદા
એણી સ. ('એ'નું સ્ત્રી.) એ, પેલી (૫)
કણી સ્ત્રી. (સં.) નાનો કણ
કૂણી સ્ત્રી. (ચ., કા.) જુઓ 'કોણી'
કૃષ્ણી સ્ત્રી. (સં.) અંધારી રાત
કોણી સ્ત્રી. (દે. કુહની) બાવડા અને હાથ વચ્ચેનો સાંધો (૨) એ સાંધાનું પાછલું અણીદાર હાડકું
ખાણી સ્ત્રી. (જુઓ 'ખાણ') ખાણ, ઉત્પત્તિસ્થાન (૨) (લા૦) ભંડાર
ખાણી સ્ત્રી. ('ખાવું' ઉપરથી) ખાવું એ; ઉદા૦ ખાણી-પીણી
ગુણી વિ. (સં. ગુણિન્) સદ્ગુણી (૨) વિ. પું. ગુણવાન પુરુષ (૩) કલાકોવિદ (૪) (લા૦) ભાટ ચારણ વગેરે પ્રશંસક જાત (૫) જંતરમંતર જાણનાર
ઘાણી સ્ત્રી. (દે. ઘાણ) તેલીબિયાં પીલવાનું યંત્ર (૨) (લા૦) ન ખૂટતું કામ
ચૂણી સ્ત્રી. કપડાની બાયની કરચલી
છીણી સ્ત્રી. ('છીણવું' ઉપરથી) છીણવાનું સાધન (૨) લાકડાં ફાડવામાં વપરાતી લોઢાની ફાચર (૩) ધાતુ કાપવાનું લોઢાનું વીંધણું [(૨) દીકરી
જણી સ્ત્રી. (જુઓ 'જણ') સ્ત્રીવ્યક્તિ
જેણી સ. 'જે'નું સ્ત્રી. ('તેણી'ના સંબંધમાં) (૫.)

તણી સ્ત્રી. (જુઓ 'તણાવો') ડૂંડાળામાં ફરે એ માટે બળદની નાથે બાંધેલી રાશ-દોરી
તણી વિ. સ્ત્રી. (જુઓ 'તણું') ૭મી વિભક્તિના અર્થનો અનુગ
તાણી સ્ત્રી. જુઓ તાણો (૨) વણવા માટે તૈયાર કરેલો તાણો
તેણી સ. ('તે'નું સ્ત્રી.) તે (પ.)
દાણી વિ. ('દાણ' ઉપરથી) દાણનું હકદાર (૨) પું. દાણ ઉઘરાવનારો (૩) એ ઉપરથી એક અટક (ખાસ કરી વાણિયાઓમાં)
દોણી સ્ત્રી. (સં. દોહની) હાંડલી (દૂધ દહીં વગેરે ભરવાની)
દ્રોણી સ્ત્રી. (સં.) હોજ, કૂંડી
ધણી વિ. પુ. (સં. ધનિન્) માલિક (૨) પતિ [અનાજના દાણા, ફગવા
ધાણી સ્ત્રી. (સં. ધાના) શેકવાથી ફૂટેલા
ધૂણી સ્ત્રી. ધુમાડી (૨) બાવાં જોગીઓ આગળની અખંડ અગ્નિ રાખવાની વેદી (૩) (લા૰) અડ્ડો
ધોણી સ્ત્રી. (જુઓ 'ધોણ') ધોવણ
પણી સ્ત્રી ભાજીની ઝૂડી
પાણી ન. (સં. પાનીય) જળ (૨) એવું કોઈ પ્રવાહી (૩) (લા૰) ધાર, નાદ (૪) નૂર, તેજ (૫) શુરાતન, ચોરસ (૬) ટેક, વટ, આબરૂ (૭) ઢોળ સોના રૂપાનો રસ
પીણી સ્ત્રી. ('પીતુ' ઉપરથી) પીતુ એ; ઉદા૰ ખાણીપીણી
પૂણી સ્ત્રી. (દે.) કાંતવા માટે પીંજેલા રૂનો વાળીને બનાવેલો લાંબો ગોળ વાટ જેવો આકાર [તારાઓની પંગત
પેણી સ્ત્રી. તાવડી (૨) (લા૰) જમ-
પ્રાણી ન (સં. પ્રાણિન્) જીવ સામાન્ય
ફણી સ્ત્રી. (દે. ફણિહ) કાંસકી (૨) સાળનો લાંબી કાંસકી જેવો ભાગ જેમાં તાણાના તાર પરોવાય છે
ફણી પું. (સં. ફણિન્) સાપ
બાણી સ્ત્રી. (સં. વાણી) (લા૰) ઠરાવેલી મુદત (૨) શરત, કબૂલાત.
બોણી સ્ત્રી. (જુઓ 'બોણી') શુકનમાં અપાતી ભેટ
બાણી સ્ત્રી. એક જાતનું કાપડ
બોણી સ્ત્રી. (અં.'બોનસ') બેસતા વર્ષની બક્ષિસ (૨) પહેલો વકરો (૩) (લા૰) ઠપકો, ગાળ
ભણી અ. તરફ, બાજૂએ
ભાણી સ્ત્રી. (સં. ભાગિનેયા) ભાણેજી
માણી સ્ત્રી (સં. માણિકા) બાર મણનું તોલ [આપેલો)
રણી સ્ત્રી. સોનાનો કકડો (ઘરેણું કરવા
રણી વિ. (સં. ઋણિન્) દેવાદાર
રાણી સ્ત્રી (સં. રાજ્ઞી) રાજાની સ્ત્રી (૨) રાણીની સંજ્ઞાનું ગંજીફાનું પાનું
રેણી સ્ત્રી. (જુઓ 'રેણ') રાત્રિ (પ)
લાણી સ્ત્રી. (જુઓ લણણી) કાપણી
લૂણી સ્ત્રી. (સં. લવણિકા) એક ભાજી (૨) આટાપાટાની રમતમાં જીતના ચિહ્નરૂપે પાટ બહાર આવતાં લેવાતી ધૂળની ચપટી (૩) (લા૰) આટાપાટામાંની આડી કરાતી પાટડી
વર્ણી પુ. (સં. વર્ણિન્) ઉચ્ચારક્રિયાનુ એકમ, 'સિલેબલ' (૨) વિ૰ વર્ણને

લગતું (૩) પું. સંન્યાસી
વાણી સ્ત્રી. (સં.) સરસ્વતી (૨) વચન, બોલી (૩) ધાર્મિક ઉક્તિ (૪) (લા૦) વાગિંદ્રિય, જીભ (૫) સ્વર, સૂર
વેણી સ્ત્રી. (સં.) ચોટલો (૨) અંબોડે બાંધવાનો ફૂલનો ગજરો (૩) (લા૦) કમાડમાં જડેલી ઊભી લાંબી ચીપ
શ્રેણી (-ણિ) સ્ત્રી. (સં.) પંક્તિ, હાર
શ્રોણી (-ણિ) સ્ત્રી. (સં.) બેઉ નિતંબોનો ભાગ
સૃણી (-ણિ) સ્ત્રી. (સં.) હાથીનો અંકુશ
અણુ પું. (સં.) (૨) પદાર્થનો નાનામાં નાનો ભાગ, 'ઍટમ' (૩) એક જાતનું ધાન્ય, કાંગ (૪) વિ. (લા૦) અતિ સૂક્ષ્મ
આણું ન. (સં. આનય) પીયરથી વહુને વિધિસર સાસરે તેડી લાવવી એ, તેડું (૨) (લા૦) કરિયાવર [જેવું એ
એણું ન. (સં. અયન) ઢોરનું વસૂકી
કાણું વિ. (સં. કાણ) વેહ–છિદ્રવાળું (૨) એક આંખવાળું (૩) ન. વેહ, છિદ્ર, બાકું
કૂ(-કૂં)ણું વિ. (જુઓ 'કૂણું') કુમળું
ખાણું ન. જમણ, ભોજન (૨) (લા૦) મિજબાની (૩) (ખાવા પીવામાં પળાતો) મરણનો શોક
–ગણું વિ. (સં. ગુણિત)–થી ગુણતાં આવે તેટલું; ઉદા૦ ચોગણું
ગાણું ન. (સં. ગાન) ગાવું એ (૨) ગાયન, ગીત
ગુણ્ણું ન. ગુલ્લું, પાપડની કણકનો લુઓ
ઘણું વિ૦ (સં. ઘન) બહુ, પુષ્કળ
છાણું ન. (દે. છાણી) બાળવા માટે છાણને થાપીને સૂકવેલું ચકરડું (૨) એવું કુદરતી થપોલિયું
જણું ન. (સં. જન) મનુષ્ય–વ્યક્તિ
જિષ્ણુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) ઈંદ્ર (૨) વિષ્ણુ (૩) વિ. ફતેહમંદ, વિજયી
જોણું ન. ('જોવું' ઉપરથી) જોવું એ (૨) (લા૦) તમાસો (૩) ફજેતો
ઝીણું વિ૦ (સં. ક્ષીણ) બારીક, નાનું (જેમકે ઝીણું છિદ્ર) (૨) તીણું, અણીદાર (ઝીણી ધાર વ૦) (૩) પાતળું, બારીક (ઝીણું વસ્ત્ર) (૪) નાજુક, ઝીણવટ અને સંભાળની જરૂરવાળું (જેમકે ઝીણું કામ, ઝીણી વાત) (૫) (અવાજમાં) ધીમું કે પાતળું, મંદ, ધીમું (જેમકે ઝીણું ઝીણું બોલવું) (૬) (લા૦) ઝીણવટભેર વર્તનાર–કામ કરનાર (માણસ) (જેમકે અહીં ઝીણા માણસનું કામ છે) (૭) બહુ કરકસરિયું, કંજૂસ જેવું
ટાણું ન. નિશ્ચિત સમય (૨) (લા૦) સારો નરસો પ્રસંગ–અવસર (૨) સંધિ, લાગ, મોકો
ડણું ન જાડું ડફણું (૨) તોફાની ગાય ભેંસના ગળામાં નખાતું લાકડું, ડેરો
ઢાંણું ન. ડેચણ, ખોઇ બાંધવાનું ઘોડિયાનું આડું લાકડું
તણું ન. (અપ. તણુ) છઠ્ઠી વિભક્તિના અર્થનો અનુગ (પ.)
ત્રાણ(-ણુ) વિ. (જુઓ 'ત્રાણ') '૯૩'
તીણું વિ. (સં. તીક્ષ્ણ) ઝીણી અણીવાળું (૨) ઝીણી ધારવાળું (૩)-

સૂક્ષ્મ પણ તીવ્ર (સૂર)

ત્રાણુ(-ણું) વિ. (સં. ત્રિનવતિ) '૯૩'

થાણું ન. (સં સ્થાનક) પડાવ, કેંદ્ર (૨) પોલીસ ચોકી, દેવડી (૩). ખામણું (તાવવા માટે)

દણું ન. (જુઓ 'ડણું') ડેરો

દૂણું વિ. (સં. દ્વિગુણ) બમણું

દૂણું વિ. (સં. દૂન) મન બાળે—નાખુશ કરે એવું (૨) ન. નારાજી કે એવું કારણ, દૂભણ

દેણું ન. જુઓ 'દેણું', કરજ

દોણું ન. (સં. દોહનક) મોટી દોણી (૨) (લા૰) (દોણા જેવું) પેટ

નાણું ન. (સં. નાણક) ચલણી સિક્કો (૨) ધન, પૈસો

-પણું ન. (સં. ત્વન) નામ વિશેષણ કે સામાન્ય કૃદંત ઉપરથી ભાવવાચક નામ બનાવનાર અનુગ; ઉદા૰ માણસપણું, સારાપણું, લખવાપણું

પીણું ન. (પીવું પરથી) પીવાની વસ્તુ, પેય

પોણું વિ. (સં. પાદોન) આખામાં પા ઓછું, '૦॥।'

ફેણું ન (સુ) બાકું (પ્રાયઃ દીવાલની અંદરનું)

બાણુ(-ણું) વિ. (સં. દ્વિનવતિ) '૯૨'

બેણુ ન. (સં. વહન) નદીનો પટ

ભાણું ન. (સં. ભાજન) પીરસેલી થાળી

ભેણું ન. (સં. ભાજન) ઘી તાવવાનું માટીનું વાસણ

માણું ન. (દે. માણ) અનાજની નવશેરના માપની પાલી (૨) વિ. એટલા માપનું (અનાજ)

મીણું વિ. ('મીણો' ઉપરથી) નશામા

રાણું વિ. બુઝાયેલું (દીવા માટે) [પડેલું

રેણુ સ્ત્રી. (સં.) ધૂળ, રજ. (૨) રેતી

રોણું ન (સં. રોદન) રુદન

લેણું ન ('લેવું' ઉપરથી) આપેલું પાછું લેવાનું એ (૨) (લા૰) ઋણાનુબંધ જેવો સંબંધ

-વર્ણું વિ ('વર્ણ' ઉપરથી) (સમાસને અંતે લાગતી) '—ના વર્ણનું—રંગવાળું'; ઉદા૰ ઘઉંવર્ણું

વિષ્ણુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) વિભૂતિમાં સૃષ્ટિનું પાલન કરનાર સ્વરૂપ, નારાયણ (૨) વિ. વિભુ, સર્વવ્યાપી

વેણુ સ્ત્રી. (સં.) વાંસળી (૨) પું. સંગીતમાં એક અલંકાર

વેણું ન. (સં. વહન) પાણીની ગાડી

શાણું વિ. (સં. સજ્ઞાન) ચતુર, ડાહ્યું

શોણુ ન. (સં. સ્વપ્ન) સ્વપ્નું

સ્થાણુ વિ. (સં.) સ્થિર, અચળ (૨) પું. ડાળાં પાંખડાં વિનાનું થડ, ઠૂંઠું (૩) થાંભલો (૪) (સંજ્ઞા) મહાદેવ

હીણું વિ. જુઓ 'હીણું', હલકું, નીચ

આણે સ. આ માણસે (ત્રીજી વિભક્તિ) (૨) આનાથી (કારણ અર્થમાં)

એણે સ૰ (એ નું ત્રીજી વિભક્તિનું રૂપ)

જાણે અ. (સં. જાને, વર્ત. પ્ર પુ એ. વ) 'એવું જ હોયને' એમ ઉત્પ્રેક્ષા બતાવતો શબ્દ (૨) 'માનો કે' એવો ભાવ બતાવતો શબ્દ

જેણે સં. ('જે'નું ત્રીજી વિભક્તિનું રૂપ)

તેણે સ ('તે'ની ત્રીજી વિભક્તિનું રૂપ)

પણે, પેણે અ. પેલે ઠેકાણે, ત્યાં (ચ.)

કણો પું. (સં. કણ) ચોથા દિવસનું જન્મેલું સાપનું બચ્ચું (૨) ફેટો
કણો (સં. કર્ણ) રેંટિયાની ધરી (૪) સરખાની આંટાવાળી લાટ
ખૂણો પું. (સં. કોણ) જ્યાં બે દિશા-લીટી મળતી હોય તે જગ્યા, કોણ (ઈશાન વ૦) (૧) ખાંચો
ચણો પું. (સં. ચણક) એક કઠોળ
ચીણો પું. એક જાતનું અનાજ
તણો વિ. પું. (જુઓ 'તણું') છઠ્ઠી વિભક્તિના અર્થનો અનુગ
'તાણો પું. (જુઓ 'તાણવું') વણવા માટે લીધેલા લાંબા ઊભા તાર
દાણો પું. (ફા. દાનહ) અનાજનો કણ (૨) એના જેવો કોઈપણ કણ (૩) (લા૦) સોગઠા બાજી વગેરે રમતમાં પાસા કે કોડીથી દાવ નાખતાં પડેલો અંક (૪) મનોભાવ
દૂણો પું બળવું એ, ચોટવું એ
પણો પું રેતી અને ધૂળવાળો દડ
પણો પું. કેળાં પોપૈયાં વગેરેની કચરમાં ખાંડ વ૦ મેળવી બનાવેલી વાની
પેણો પું. મોટી પેણી—તાવડી
ભાણો પુ (સં. ભાગિનેય) બહેનનો પુત્ર, ભાણિયો
માણો પુ. ('માણવું' ઉપરથી) આનંદ
માણો પું. (સં. માન) એક માપ
મીણો પું (સં. મદન) લા૦ કેફ, નશો
રણો પું. એ નામની જાતનો માણસ (૨) એક અટક
રાણો પું. ('રાણી'ના સામ્યથી) રજપૂત રાજા (૨) (લા૦) ગોલો (૩) નાગરો વ૦ માં એક અટક
લૂણો પું. ('લૂણ' પરથી) ભીનાશથી ઈંટ છો પથ્થર વગેરે ખવાઈને ઉપર વળતી છારી
વાણો પુ. (સં. વાન) વણતાં નખાતા આડા દોરા [દંડો
વીણો પું. (સં. વિનાયક) સુકાન ફેરવવાનો

ત

અતઃ અ. (સં.) અહીંથી (૨) એથી
અંત પું (સં.) છેડો, છેવટનો ભાગ, સમાપ્તિ, આખર (૨) હદ, સીમા (૪) (લા૦) મરણ, વિનાશ
અંતઃ અ. (સં. અંતર્) શબ્દની પૂર્વે 'અંદરનું' 'વચમાં' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ અંતઃકરણ અંતઃસત્વ
આપ્ત વિ. (સં.) પ્રાપ્ત, મેળવેલું (૨) નજીકના સંબંધવાળું, સગું (૩) વિશ્વાસપાત્ર (૪) પૂર્ણજ્ઞ વિદ્વાન વડીલ જે પુખ્ત વિચાર અને પ્રમાણથી બોલતો હોય તેથી માન્ય
આર્ત(-ર્ત્ત) વિ. (સં.) પીડિત, દુઃખી
ઇતઃ અ. (સં.) અહીંથી
ઉક્ત વિ (સં) કહેલું, બોલેલું (૨) અમુક ચોક્કસ, એ જ (૩) પ્રધાન (વ્યા.)
ઋત ન. (સં.) સત્ય (૧) નક્કી અચળ નિયમ, દૈવી નિયમ (૩) પાણી
ઓત અ. (સ્વા૦) ઓત્તારી, આશ્ચર્યનો એક ઉદ્ગાર
કત્ત ઓ. (અ. કત્ત) કલમનો કાપ
કંત પું (સં. કાંત) કંથ, પ્રિયતમ પતિ
કાત ઓ. બહાર નીકળેલા પેટ અને પેડુ (કા.) (૨) (લા૦) તાકાત

. કૌવત

કાત સ્ત્રી.(સં કર્તિ) સોનીનું એક ઓજાર

કાંત વિ. (સં.) ઇચ્છિત, પ્રિય (૨) મજેનું, અનુકૂળ (૩) સુંદર, મનોહર (૪) પું પ્રીતમ (૫) વર, પતિ (૬) ચંદ્ર (૭) કીમતી પથ્થર, મણિ, હીરો (સમાસમાં છેડે); ઉદા૦ સૂર્યકાંત, ચંદ્રકાંત (૮) એ સડ (૯) ન. કેસર (૧૦) કંકુ (૧૧) એક પ્રકારનું ઉત્તમ લોઢું, પોલાદ

કાંત સ્ત્રી. ('કાંતવું' ઉપરથી) ત્રાક

કિશ્ત(-સ્ત) (ફા.) શેતરંજનો એક દાવ, શેહ (૨) ખેતી, વાવેતર

કિસ્ત સ્ત્રી. (ફા.) મહેસૂલ વગેરેનો હપ્તો (૨) મહેસૂલ, ફીસ (૩) ખંડણી, કર

કુંત પું. (સં.) ભાલો (૨) એક જીવડું

કૃત વિ. (સં.) કરેલું, બનાવેલું (૨) પું. કૃતયુગ (૩) ન. કર્મફળ (૪) (લા૦) ચારની સંખ્યા

ક્રાંત વિ. (સં.) અતીત, વીતેલું (૨) [કાળજી

કલાંત વિ. (સં.) થાકેલું [લોકોત્તર

ક્ષત વિ. (સં.) ઈજા પામેલું, જખમી (૨) ઘસાઈ ઓછું થયેલું (૩) ન. નાનો છેદ, ઘારું, વ્રણ

ક્ષાંત વિ. (સં.) ક્ષમાવાળું, સહનશીલ

ક્ષિપ્ત વિ. (સં.) નાખી દીધેલું, ફેંકેલું (૨) તજેલું (૩) (લા૦) ઉમેરેલું, ક્ષેપક

ખત ન. (અ.) લેખ, લખાણ, દસ્તાવેજ

ખંરત વિ (ફા.) વેરણછેરણ, અસ્તવ્યસ્ત

ખંત સ્ત્રી. (સં. ક્ષાંતિ) ચીવટપૂર્વક કામમાં મંડ્યા રહેવું એ (૨) ચીવટ,

ખાત વિ. (સં.) ખોદેલું

ખાંત સ્ત્રી. (જુઓ 'ખંત') (૨) (લા૦) હોંશ, ઉમંગ (૩) લાલસા, તૃષ્ણા

ખૂત સ્ત્રી. ('ખૂતવું' ઉપરથી) (લા૦) હરકત, અડચણ, વાંધો (કા.)

ખેત ન. (સં. ક્ષેત્ર, હિં.) ખેતી માટેનો જમીનનો ટુકડો

ખ્રિસ્ત પું. (ગ્રીક ખ્રિસ્ટોસ) (સંજ્ઞા) જુઓ 'ઈસુ' ક્રાઇસ્ટ

ખ્યાત વિ. (સં.) પંકાયેલું, નામચીન

ખ્યાત સ્ત્રી. (સં. ખ્યાતિ) ખ્યાતિ, કીર્તિ (પ.)

ખ્યાત ન. (સં.) કથન

ગત વિ. (સં.) ગયેલું (૨) વીતી ગયેલું (૩) (લા૦) મરી ગયેલું (૪) અ. સુધી; ઉદા૦ "પૈસા પેઢીઓગત કોઈના પહોંચતા નથી." (૫) (સમાસને અંતે) 'માં આવેલું' 'નું' 'ને અંગે કે લગતું' એ અર્થમાં; ઉદા૦ વ્યક્તિગત, અંતર્ગત

ગત સ્ત્રી. (સં. ગતિ) જુઓ 'ગતિ' (૨) વાદ્ય ઉપર વગાડવાની (કોઈ રાગના) સ્વરોની રચના (૩) બાજીમાં ચાલ

ગત(-દ) સ્ત્રી. (કા.) હાર ('ખાવું' સાથે)

ગર્ત પું. ન. (સં.) ખાડો

ગસ્ત(-શ્ત) સ્ત્રી. (ફા.) રોન, ચોકી, પહેરો

ગાત ન. (હિં.) જુઓ 'ગાત્ર,' અવયવ

ગિસ્ત વિ. (ફા. જિસ્ત) નિષ્ફળ, ફોગટ (૨) સ્ત્રી. (જુઓ ઘીસ) ફોજ

ગીત ન. (સં) ગાયન (૨) અવસર પર ગવાતું ગાણું

ગુપ્ત વિ. (સં.) છુપાવેલું, સંતાડેલું:

(ધન વ૦) (૨) ખાનગી, ગૂઢ (વાત વ૦)
ગોત સ્ત્રી. (ગોતવું ઉપરથી) શોધ, [ખોળ
ગોશ્ત ન. (ફા.) માંસ, ગોસ
ગ્રસ્ત વિ. (સં.) ગ્રસાયેલું (૨) પકડાયેલું
ઘાત પું. (સં.) ઝટકો, ઘા (૨) નાશ, ખૂન (૩) (ગ.) 'પાવર' (૪) 'ડિગ્રી ઑફ એન એફ્સ્પ્રેશન' (૫) 'ઇન્વૉલ્યુશન'
ઘાત સ્ત્રી (સં. ઘાતિ) અકાળ મૃત્યુનો
ઘૃત ન (સં.) ઘી [હુમલો
ચંત પું. (ચિંતવવું ઉપરથી) આશક
ચંત સ્ત્રી. (સં. ચિંતા) જુઓ 'ચિંતા'
ચત્ત ન. (સં. ચિત્ત) ચિત્ત
ચિત ન. (સં. ચિત્) જ્ઞાન, ચેતના (૨) ચૈતન્ય, જ્ઞાનસ્વરૂપ બ્રહ્મ
ચિત્ત ન. (સં.) અંતઃકરણ, મન
ચિંત સ્ત્રી. (સં. ચિંતા) ફિકર, વિચાર
ચીત વિ ચત્તું પડેલું
ચીત ન. (સં. ચિત્ત) મન
ચુસ્ત વિ. (ફા.) આચારવિચારમાં આગ્રહી, દૃઢ મનનું (૨) તંગ, સખ્ત
ચૂત પું (સં.) આંબો
ચૂત સ્ત્રી. સ્ત્રીનું યોનિદ્વાર, ગુહ્યેંદ્રિય
ચેત સ્ત્રી. (સં. ચિત્) ચેતના, જ્ઞાન (૨) હોશ, સુધ
ચેત ન. (સં. ચેતસ્) ચિત્ત
ચ્યુત વિ. (સં.) સ્થાનેથી પડેલું, ભ્રષ્ટ થયેલું
છત સ્ત્રી. (સં. સત્તા) હોવાપણું, હસ્તી (૨) પુષ્કળપણું, ભરતી
છત સ્ત્રી. (સં. છત્રી) ઓરડા કે મકાનનો છાપરાનો અંદરનો ભાગ, 'સિલિંગ' (૨) ચંદરવો, વિતાન (૩) માળ, અગાશી
છાત ન. (સં. છત્ર) છત્ર, છત્રી (પ.)
છીત સ્ત્રી. (જુઓ 'છીટ') સૂગ (સુ.)
છોત સ્ત્રી. જુઓ 'છોછ', સ્પર્શાસ્પર્શની સૂગવાળી ભાવના
જત અ. (સં. યતઃ) 'જત લખવાનું જે' એમ પત્રનો મજકૂર લખતાં આરંભમાં જૂની રીત પ્રમાણે લખાય છે
જપ્ત વિ. (જુઓ 'જપ્ત') ગુનાસર દંડરૂપે સરકારે કબજે કરેલું (૨) માગતા પેટે કબજે લીધેલું
જંત પું. (સં. જંતુ) જુઓ 'જંતુ'
જાત વિ. (સં) જન્મેલું, ઉત્પન્ન થયેલું
જાત સ્ત્રી (સં. જાતિ) જાતિ, વર્ગ (૨) નાત, જ્ઞાતિ (૪) પંડ, દેહ (૫) (લા૦) મૂળ સ્વભાવ (૬) (સમાસના પૂર્વપદ તરીકે) 'જાતનું'-'પોતાનું' 'આપ' એ અર્થમાં; ઉદા૦ જાત-મહેનત
જાસ્ત વિ. (મ.) જોઇએ એના કરતાં વધારે
જિત વિ (સં જિત્) જીતનારું (સમાસને અંતે); ઉદા ઇંદ્રજિત
જિત વિ. (સં) જિતાયેલું
જીત સ્ત્રી. ('જીતવું' ઉપરથી) વિજય, ફતેહ (૨) સંગીતનો એક અલંકાર
જુક્ત વિ. (સં. યુક્ત) જોડેલું (૨) યોગ્ય, અનુકૂળ
જુત વિ. (સં. યુત) જોડાયેલું હોય તેવું
જુત ન. (સં. યુત) બળદની જોડ
જોત સ્ત્રી. (સં. જ્યોતિષ) તેજ, પ્રકાશ (૨) દીવાની શગ
જ્ઞાત વિ. (સં.) જાણેલું (૨) ઓળખાતું

તખ્ત ન. (ફા.) જુઓ તખત, રાજ્યાસન, રાજગાદી
તત અ. (સં.) ત્યારપછી, તેપછી
તપ્ત વિ (સં.) તપેલું કે તપાવેલું
તસ્ત ન (ફા. તસ્ત) મળમૂત્ર ઝીલવાનું વાસણ (૨) કોગળા વગેરેનું પાણી ઝીલવાનું વાસણ
તંત પુ (સં. તંતુ) તાર, તાંતણો (૨) કોઈ ઘટના કે વાતની પરંપરા—એનો લાંબો તાંતણો (૩) (લા૦) ચર્ચા, વાદવિવાદ, પંચાત (૪) મમત, જિદ, હઠ
તાત પું. (સં.) પિતા, બાપ (૨) સ્વજનો માટે વહાલનું એક સંબોધન, બાપુ
તાંત સ્ત્રી (સં. તંતુ) ચીકણા પદાર્થનો તંતુ, ઝીણો તાર (૨) આંતરડાની બનાવેલી દોરી (૩) એક જાતનો જડાવ દાગીનો [ન. મગી
તિક્ત વિ (સં) કડવું (૨) તીખું (૩)
તીત વિ (સં. તિક્ત) (લા૦) આકરું, સખત (તડકા માટે)
તૂત ન બનાવટી વાત, ગપ (૨) તરકટ. પ્રપંચ, જાળ (૩) (લા૦) ચેંટા, નખરો
તૃપ્ત વિ. (સં.) ધરાયેલું, સંતુષ્ટ
ત્યક્ત વિ. (સં.) તજાયેલું, છોડી દીધેલું
ત્રસ્ત વિ (સં.) ડરેલું, ભડકેલું (૨) બીકણ
ત્રૈત ન. (સં.) ત્રણનો સમૂહ, ત્રિક
દત્ત વિ (સં.) આપેલું (૨) પું. (સત્તા) દત્તાત્રેય ભગવાન, વિષ્ણુનો એક અવતાર (૩) ન પૂર્વ જન્મમાં કરેલું પુણ્યદાન
દસ્ત પું. (ફા.) હાથ (૨) સત્તા, અધિકાર (૩) ઝાડો, જુલાબ, રેચ
દંત પું. (સં.) દાંત
દાંત વિ (સં.) વશ કરેલું, કાબૂમાં આણેલું (૨) સંયમી
દાંત પુ (સં. દન્ત) દંત (૨) દાંતા (૩) હાથીદાંત (૪) (લા૦) વેર, કીનો
દીપ્ત વિ. (સં.) પ્રકાશિત (૨) તેજસ્વી
દૂત પું (સં.) સંદેશો પહોંચાડનારો (૨) બાતમીદાર, જાસૂસ
દૃપ્ત વિ. (સં.) મગરૂર, દર્પવાળું
દોત પુ (જુઓ 'દવાત') શાહીનો ખડિયો
દોસ્ત પું. (ફા.) મિત્ર, ભાઈબંધ
દ્યૂત ન. (સં.) જુગાર
દ્યોત પુ (સં.) દ્યુતિ, તેજ
દ્રુત વિ (સં.) ઝરેલું, ટપોલું (૨) ઉતાવળું, ઝડપવાળુ (૩) લઘુપ્રયત્ન (વ્યા)
દ્વૈત ન (સં.) બેપણું (૨) ભિન્નતા
ધત અ. (રવા૦) તુચ્છકારનો ઉદ્‌ગાર
ધાત સ્ત્રી. (સં. ધાતુ) વીર્ય, શુક્ર (૨) તોલ-માપ-નાણું વગેરેનો ક્રમ આપતો કોઠો કોષ્ટક (ગ.)
ધુત વિ. (સં.) ધુત્કારેલું, તરછોડેલું
ધુત અ (સં. ધુત્) તિરસ્કારવાચક એક ઉદ્‌ગાર
ધૂર્ત વિ. (સં) ઠગનારું, છેતરનારું (૨) પું ઠગ [રાખેલું
ધૃત વિ. (સં.) ધારણ કરેલું (૨) ઝાલી
ધૌત વિ. (સં. ધૌત) સ્વચ્છ (૨) સફેદ
ધોત વિ. (સં.) ધોયેલું (૨) સ્વચ્છ, શુભ્ર
ધ્યાત વિ. (સં.) ધ્યાન ધરાયેલું
ધ્વસ્ત વિ. (સં.) ઉખેડી નાખેલું, નષ્ટ

કરેલું (૨) રંજાડેલું
ધ્વાંત ન. (સં.) અંધકાર
નત વિ. (સં.) નમેલું
નત અ (સં. નિત્ય) (કા.) હંમેશાં
નર્ત પું. ન. (સં.) નાચ
નાત સ્ત્રી. (સં. જ્ઞાતિ) જ્ઞાતિ, જાત, ન્યાત (૨) નાતને આપેલું જમણ
નિત વિ. (૨) અ. (સં. નિત્ય) (પ.) નિત્ય, રોજ
નૃત્ત ન (સં.) નાટ્ય અને નૃત્ય
ન્યસ્ત વિ. (સં.) ફેંકેલું, નાખેલું (૨) ન્યાસ-થાપણ તરીકે મૂકેલું (૩) દોરેલું, ચીતરેલું [જ્ઞાતિ
ન્યાત સ્ત્રી. (સં. જ્ઞાતિ) નાત, જાતિ,
પત સ્ત્રી. ન. (સં. 'પિત્ત' પરથી) ગળતો કોઢ [(૨) વિશ્વાસ
પત સ્ત્રી. (સં.) પ્રત્યય, આબરૂ, ટેક
પાત પું. (સં.) પતન, પડવું એ (૨) (લા૦) ભ્રષ્ટતા
પાંત સ્ત્રી. (સં. પંક્તિ) હાર, પંગત
પિત્ત ન. (સં.) કલેજામાં પેદા થતો રસ-જે આંતરડાંમાં ઊતરી ખોરાકને પચવે છે (૨) વૈદ્યક પ્રમાણે શરીરની ત્રણ ધાતુઓમાંની એક (કફ, પિત્ત, વાત)
પીત વિ. (સં.) પીળું
પીત વિ. (સં.) પાણી પાઈને ઉછેરવામાં આવે તેવી (ખેલાત)
પુખ્ત વિ (ફા.) પ્રૌઢ, પાકટ
પૂત પું. (સં. પુત્ર) પુત્ર
પૂત વિ. (સં.) પવિત્ર, પાવન થયેલું
પોત ન. ફસ ખોલવી એ
પોત ન. પોતાનું ખરું સ્વરૂપ (૨) સાલ્લા વગેરેના વણાટનું સ્વરૂપ (૩) (લા૦) મરનારનાં નજીકનાં સગાંનો શોક મુકાવવા બીજાં સગાં વસ્ત્ર કે એની કીમત આપે છે એ [પું. મછવો
પોત ન. (સં.) બાળક, બચ્ચું (૨)
પ્રત સ્ત્રી (સં. પ્રતીક) ગ્રંથની નકલ (૨) મૂળ લખાણ [સવાર
પ્રાત પું. ન. (સં. પ્રાતસ્) પરોઢિયું,
પ્રાપ્ત વિ. (સં.) મેળવેલું, આવી મળેલું (૨) ઉપસ્થિત, રજૂ
પ્રાંત પું. (સં.) છેડો (૨) દેશનો વિભાગ, જિલ્લાઓ મળી બનતો વિભાગ
પ્રીત સ્ત્રી. (સં. પ્રીતિ) પ્રીતિ, પ્રેમ
પ્રેત ન. (સં.) શબ (૨) સપિંડીકરણ પર્યંત મરનારને મળતું એક કલ્પિત શરીર (૩) (લા૦) અવગતિયો જીવ (૪) પિશાચ જેવી એક યોનિ
પ્રોક્ત વિ. (સં.) ઉક્ત, બોલાયેલું
પ્લુત વિ (સં.) હ્રસ્વ સ્વરથી ત્રેવડા લાંબા ઉચ્ચારનું (વ્યા.) (૨) (લા૦) તરબોળ
ફક્ત અ (અ) માત્ર, કેવળ
ફીત સ્ત્રી. (પો.) ગૂંથેલી કોર
ફેંત સ્ત્રી. એક જાતની પોચી ડાંગર
ફોત વિ. (અ) કતલ કરેલું, મારેલું
બખ્ત ન. (ફા.) નસીબ
બુત ન. (ફા.) મૂર્તિ, પ્રતિમા
બેત પુ (જુઓ 'વેત') મનસૂબો (૨) વેત, યુક્તિ, તજવીજ
બેત ન (સં. વેતસ્) નેતર
બેત સ્ત્રી (અ.) બે તૂકની ફારસી કવિતા

બોત પું. (ફા. 'બુત' ઉપરથી) (લા૦) આધો, મૂર્ખ

ભક્ત વિ. (સં.) જુદું પડેલું કે પાડેલું, ભાગેલું (૩)-ના પર આસક્ત, -ની ભક્તિવાળું (૪) ભક્તિ કરનારું; ભજનારું (૫) વિ. પું. એવો આદમી, ભગત

ભાત પું. (સં. ભક્ત) રાંધેલા ચોખા (૨) ભાતું (૩) પું. ન. ડાંગર

ભાત સ્ત્રી. (સં. ભક્તિ) વેલબુટ્ટાવાળી છાપ (૨) રીત, પ્રકાર

ભીત વિ (સં.) ભય પામેલું

ભીત, ભીંત સ્ત્રી (સં. ભિત્તિ) દીવાલ

ભુક્ત વિ. (સં.) ખાધેલું (૨) ભોગવેલું

ભૂત વિ. (સં.) થઈ ગયેલું, બનેલું એ અર્થમાં સમાસને અંતે; ઉદા૦ અંગભૂત, પ્રાણભૂત (૩) ન. પંચ મહાભૂતોમાંનું એક (૪) પ્રાણી (૫) પ્રેત, પિશાચ (૫) (લા૦) ભૂતની જેમ પાછળ ફરનાર માણસ (બાતમીદાર વ૦) (૬) વહેમ, ધૂન

ભ્રાત પું. (સં.) (ભ્રાતૃ-ભ્રાતા) ભાઈ

ભ્રાંત વિ (સં.) ભ્રમિત, ભ્રાંતિવાળું .

ભ્રાંત સ્ત્રી. (સં ભ્રાંતિ) ભ્રમ, મોહ, ખોટો ખ્યાલ, ખોટું જ્ઞાન (૨) શક

મત્ વિ. ન. (સં.) નામને લાગતાં 'વાળું' એવો અર્થ બતાવતો અનુગ; ઉદા૦ પ્રીતિમત્

મત સ્ત્રી. (સં. મતિ) બુદ્ધિ

મત અ. (હિં.) મા, નહિ

મત પું. (સં.) અભિપ્રાય (૨) સંપ્રદાય (૩) ધર્મ, મજહબ (૪) ચૂંટણી અંગેનો અભિપ્રાય, 'વોટ'

મત્ત વિ. (સં.) મદ ચડ્યો હોય તેવું, ઉન્મત્ત (૨) મસ્ત (૩) ગાંડું

મસ્ત વિ. (ફા.) ચકચૂર (૨) (લા૦) લાપરવા

માત સ્ત્રી. (સં. માતૃ) માતા (પ.)

માત વિ. (અ.) હારી ગયેલું, જોર વિનાનું થયેલું

મિત વિ. (સં.) પ્રમાણસરનું

મુક્ત વિ. (સં.) બંધનરહિત, છૂટું (૨) મોક્ષ-મુક્તિ પામેલું [રજૂ થયેલું

મૂર્ત વિ. (સં.) મૂર્તિમાન, સાકાર (૨)

મૃત વિ. (સં.) મરણ પામેલું

મૃત ન. (સં. મૃત્યુ) મૃત્યુ, મરણ

મોત ન. (અ. મૌત) મૃત્યુ, મરણ

યુક્ત વિ. (સં.) જોડાયેલું (૨) યોગ્ય, ઘટતું (૩) (સમાસને અંતે) 'વાળું' અર્થમાં; ઉદા૦ ગુણયુક્ત

યુત્ વિ. (સં.) યુક્ત, સહિત (૨) જોડું

રક્ત વિ. (સં.) રાતું, લાલ (૨) અનુરાગવાળું (૩) ન. લોહી

રત સ્ત્રી. (સં. ઋતુ) ઋતુ (પ.)

રત વિ. (સં.) લીન (૨) આસક્ત

રાત પું. (દે. રત્તીઅ) વાળંદ (વાળંદ વગેરે વસવાયાનું માનવાચક સંબોધન)

રાત સ્ત્રી. (સં. રાત્રિ) જુઓ 'રાત્રિ'

રાસ્ત વિ. (ફા.) વાજબી, યોગ્ય, સાચું (૨) સરખું, સપાટ

રિક્ત વિ. (સં.) ખાલી, શૂન્ય

રીત સ્ત્રી. (સં. રીતિ) રીતિ, પ્રકાર (૨) રિવાજ (૩) (લા૦) કરિયાવર

રૂત ન. (ફા.) રૂ

રેત ન. (સં. રેતસ્) પુરુષનું વીર્ય, ધાતુ
રેત સ્ત્રી. ઝીણી રેતી, વેળુ
લત સ્ત્રી. લગની (૨) ટેવ, વ્યસન
લાત સ્ત્રી. (દે. લત્તા) પગથી મારવું એ, પાટુ
લિપ્ત વિ. (સં.) લીંપાયેલું, ખરડાયેલું. (૨) (લા૦) આસક્ત, ફસેલું
લુપ્ત વિ. (સં.) લોપાયેલું, અદૃશ્ય થયેલું
-વત્ અ૦ (સં.) નામને લાગતાં '-ની પેઠે' અર્થ બતાવતો અનુગ; ઉદા૦ જલકમલવત્
-વત્ વિ. ન. પું. નામને લાગતાં વાળું" અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ ફલવત્
-વંત(-તું) વિ. (સં. વત્) 'વાળું" અર્થમાં નામને છેડે અનુગ; ઉદા૦ ધનવંત
વાત પું. (સં.) પવન (૨) શરીરની ત્રણ ધાતુઓમાંની એક (જુઓ પિત્ત)
વાત સ્ત્રી. (સં. વાર્તા), કથા (૨) હકીકત, બીના (૩) લોકવાયકા, ગામગપાટો (૪) વાતચીત, સંભાષણ (૫) (લા૦) વિષય, બાબત (૬) રીત, વર્તન, વહેવાર (૭) યોજના, ગોઠવણ (૮) ગુપ્ત ભેદ, રહસ્ય
ીત વિ. (સં.) ઓઢેલું
ાંત અ. (સુ) જુઓ 'વેંત'; ઉદા૦ જતાં વાતને
વેત ન. (સં. વિત્ત) ધન, વિત્ત (૫)
વેત્ત ન (સં.) દ્રવ્ય, ધન (૨) (લા૦) શક્તિ (૩) સાર [દીપેલું
વીત વિ. (સં.) જતું રહેલું (૨) છોડી
વૃત્ત ન. (સં.) હકીકત (૨) વર્તુળ (૩) વર્તન (૪, અક્ષરમેળ છંદ
વૃંત ન. (સં.) દીંટું, ચડિયું, ડાંખળું
વેત પું. (જુઓ 'બેત') ઘાટ, મોખ (૨) તજવીજ, ત્રેવડ
વેંત સ્ત્રી. (સં. વિતસ્તિ) હથેળી પહોળી કરવાથી થતું અંગૂઠાના ટેરવાથી ટચલી આંગળીના ટેરવા સુધીનું લાંબામાં લાંબું અંતર
વેંત અ. વર્ત. કૃના રૂપને લાગતાં એ ક્રિયા થવાની સાથોસાથ, તરતોતરત એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ જતાં વેંત
વેંત પું. (જુઓ 'વેત') બેત, ગોઠવણ, લાગ, પેચ; ઉદા૦ શા વેંતમાં છો ?
વ્યક્ત વિ. (સં.) સ્પષ્ટ, દેખીતું, ખુલ્લું (૨) સાકાર બનેલું
વ્યસ્ત વિ (સં) ફેંકાયેલું (૨) ઊલટું થયેલું (૩) વહેંચી નાખેલું, છૂટું પડેલું કે પાડેલું
વ્યાપ્ત વિ. (સં.) વ્યાપેલું, વ્યાપક
વ્રત ન. (સં.) નિયમપૂર્વક કરવાનું પુણ્યકર્મ (૨) અમુક કરવા-ન કરવાનો આસ્તિક નિશ્ચય
વ્રાત પું. (સં) સંઘ, સમૂહ
શક્ત વિ. (સં.) શક્તિમાન
શત પું. (સ.) સો '૧૦૦'
શાક્ત વિ. (સં.) શક્તિ-દુર્ગામાતા સંબંધી (૨) શક્તિ કે દુર્ગામાતાનું પૂજક
શાંત વિ. (સં.) શાંતિયુક્ત (૨) નરમ સ્વભાવનું (૩) (લા૦) મૃત્યુ પામેલું
શિસ્ત વિ. (સર૦ ફા. શુસ્ત-નાહેલું, ધોયેલું) લાયક

શિસ્ત સ્ત્રી. (સર૦ ફા. શસ્ત=નેમ) નિયમબદ્ધ વર્તન, 'ડિસિપ્લિન'
શીત ન. (સં. સિક્થ) જમીન ઉપર પડેલા ભાતના દાણા
શીત વિ (સં.) ટાઢું, ઠંડું (૨) ન. શરીર ઠંડું પડી જવું એ, મરતી વેળા શરીર પર પસીનાના ટશિયા આવવા એ
શ્રાંત વિ. (સં.) થાકી ગયેલું
શ્રુત વિ. (સં.) સાંભળેલું (૨) સમજેલું (૩) વિખ્યાત (૪) ન. વેદ (૫) વિદ્યા
શ્રૌત વિ. (સં.) શ્રુતિ કે કાનને લગતું (૨) શ્રુતિ કે વેદ સંબંધી, વેદે ફરમાવેલું
શ્વેત વિ. (સં) સફેદ
સક્ત વિ. (સં.) ચોટેલું, લાગેલું, વળગેલું
સખ્ત વિ. (ફા.) સખત, કઠણ (૨) દૃઢ, મજબૂત (૩) (લા૦) કઠોર, નિર્દય (૪) આકરું, થકવી નાખે તેવું (૫) ખૂબ, હદથી જ્યાદે (૬) કડક, ઉગ્ર (૭) આગ્રહભર્યું જોરદાર (૮) મુશ્કેલ
સત વિ. (સં.) (સમાસની શરૂઆતમાં) સાચું (૨) સારુ (૩) અસ્તિત્વવાળું
સત વિ. (સં. સત્ય) યથાર્થ (૨) ન. અસ્તિત્વ (૩) સાચાપણું (૪) સાર (૫) સતીત્વનો જુસ્સો
સપ્ત વિ. (સં. સપ્તન્) સાત '૭'
સંત વિ. (સં. સત્) સાધુ, પવિત્ર (૨) પું. સાધુ પુરુષ, મહાત્મા
સાન્ત વિ (સં.) અંતવાળું, મર્યાદિત, (લા૦) નશ્વર
સિકત વિ. (સં.) છાંટેલું
સિત વિ. (સં.) શ્વેત, સફેદ (૨) પું. ધોળો રંગ
સીત સ્રી. (સં.) હળપૂણી, ચાસ
સુત પું. (સં.) પુત્ર
સુપ્ત વિ. (સં.) સૂતેલું, ઊંઘતું
સુસ્ત વિ. (ફા.) આળસુ (૨) મંદ ધીમું
સૂક્ત વિ. (સં.) સારી રીતે કહેવાયેલું (૨) ન. વેદમંત્રો કે ઋચાઓનો પ્રત્યેક નાના અધ્યાય જેવો સમૂહ
સૂત પું. (સં.) ક્ષત્રિયથી બ્રાહ્મણીને પેટે થયેલો પુત્ર (૨) સારથિ, રથ હાંકનાર
સોત (-તું) અ. (સં. સહિત) સુધ્ધાં
સ્થિત વિ. (સં.) રહેલું, નિવાસી (૨) અચળ, સ્થિર
સ્નાત વિ (સં.) નાહેલું (૨) અભ્યાસ પૂરો કરીને આવેલું હોય સમાવર્તન સંસ્કાર કર્યો હોય તેવું (૩) પું. એવો આદમી, સ્નાતક
સ્માર્ત (-ર્ત્ત) વિ. (સં.) સ્મૃતિ-ધર્મશાસ્ત્ર સંબંધી (૨) ધર્મશાસ્ત્રો પ્રમાણે સર્વ કર્મો કરનારું (૩) ધર્મશાસ્ત્રનું જાણનાર (૪) પું. સ્મૃતિનો પંડિત; કે એને અનુસરનાર (૫) બ્રાહ્મણોમાં એવી એક અટક
સ્મિત ન. (સં.) મંદહાસ્ય, મલકાટ
સ્યૂત વિ. (સં.) સીવેલું, જોડી દીધેલું, જોડાયેલું
સ્રસ્ત વિ. (સં.) ખરી પડેલું, ગલિત
સ્રોત પું. (સં. સ્રોતસ્) ઝરો, ઝરણું (૨) પ્રવાહ
સ્વતઃ) આપોઆપ મેળે

સ્વાંત(-તી) ન. જુઓ 'સ્વાતિ', એ નામનું એક નક્ષત્ર
સ્વાંત ન. (સં. સ્વ-અન્તર્) અંતઃકરણ
હત અ. (ગ્વા૦) પશુ વગેરેને હાંકી કાઢતાં બોલાતો ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રી. ન. મારવું એ (બાળભાષામાં)
હત વિ. (સં.) હણાયેલું, મરાયેલું (૨) ઘવાયેલું (૨) (લા૦) નિકૃષ્ટ, હલકું
હત અ ક્રિ. જુઓ નીચે 'હોત'
હસ્ત પું. (સં.) હાથ (૨) ન. તેરમું નક્ષત્ર
હિત વિ. (સં.) કલ્યાણકારી (૨) ન. કલ્યાણ, શ્રેય (૩) લાભ, ફાયદો
હુત વિ (સં.) હોમેલું, બલિરૂપે આપેલું (૨) ન. હોમદ્રવ્ય, બલિ
હૃત વિ. (સં.) હરાયેલું, છીનવી લીધેલું
હેત ન. મોટાનું નાનાં તરફનું વાત્સલ્ય
હોત અ ક્રિ. 'હોવું'નું ક્રિયાતિપત્ત્યર્થ રૂપ, હત, હતે
આપ્તા સ્ત્રી. (સં.) જટા [કકડો, ફૂકો
દત્તા સ્ત્રી. (દે. કત્તા) ઠીકરાનો ગોળ
કર્તા વિ. (સં. કર્તૃ પું. પ્ર. એ. વ.) કરનારું, બનાવનારું (૨) પું. રચયિતા
કંતા સ્ત્રી. (સં કાંતા) એક છંદ
કાંતા વિ. સ્ત્રી. (સં.) પ્રિયા (૨) સુંદર સ્ત્રી (૩) પત્ની (૪) પૃથ્વી
કુંતા સ્ત્રી. (સં. કુંતી) (સંજ્ઞા) પાંડુ-રાજાની સ્ત્રી, પાંડવોની માતા, કુંતી
ખત્તા(-તા) સ્ત્રી. (અ.) નુકસાન, ઠોકર (૨) ચૂક
ખૂંતા સ્ત્રી. મનઃશાંતિ, સુખસમાધાન
ગીતા સ્ત્રી. (સં.) કેટલાક ધાર્મિક પદ્ય-ગ્રંથોને આપવામાં આવેલું નામ; ઉદા૦ 'અવધૂતગીતા' 'શિવગીતા' 'રામગીતા' 'ભગવદ્-ગીતા' ૫૦ (૨) કૃષ્ણે અર્જુનને મહાભારતના યુદ્ધના આરંભમાં ઉપદેશેલી ભગવદ્ગીતા
ગુપ્તા સ્ત્રી. (સં.) એક પરકીયા નાયિકાનો ભેદ (પ્રેમીનાં પ્રેમ અલિંગન વગેરે ગુપ્ત રાખે તે) (કા૦ શા૦)
ગોપ્તા પું. (સં. ગોપ્તૃ પું. પ્ર. એ.વ.) રક્ષક, વાલી
ચિતા સ્ત્રી. (સં.) મડદું બાળવા ગોઠવેલી લાકડાની માંડણી, ચેહ
ચિંતા સ્ત્રી. (સં.) વિચાર (૨) ફિકર
ચેતા પું. બ. વ. (ચેતવું ઉપરથી) ખબર, સૂચના, ચેતવણી
છતાં અ. (સં. સત્ ઉપરથી) તોપણ
જેતા પું (સં. જેતૃ પું. પ્ર. એ. વ.) જીત મેળવનાર, વિજેતા
જ્ઞાતા વિ. (સં. જ્ઞાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.) જાણનારો, જાણકાર
તાતા પું. (ગ્વા૦) રોટલો (બાળભાષામાં)
તુંતાં ન. બ. વ. 'તુંતું'-તુકારો કરવો એ
ત્યક્તા વિ. સ્ત્રી. (સં.) તજાયેલી સ્ત્રી (૨) પતિએ તજેલી સ્ત્રી
ત્રાતા પું. (સં. ત્રાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.) રક્ષણ કરનાર, બચાવનાર
ત્રેતા પું. (સં.) સમયના પૌરાણિક ચાર યુગો પૈકીનો બીજો યુગ
દાતા વિ. (સં. દાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.) આપનારું (૨) દાન કરનારું
દીપ્તા વિ. સ્ત્રી. (સં.) (સંગીત) શ્રુતિના પાંચ પ્રકારમાંનો એક (દીપ્તા, આયતા

. મૃદુ, કરુણા, ને મધ્યા)
ધાતા પું. (સં. ધાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.) સરજનહાર (૨) બ્રહ્મા
ધ્યાતા પું. (સં. ધ્યાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.) ધ્યાન ધરનાર
નેતા વિ. (સં. નેતૃ પું. પ્ર. એ. વ) આગેવાન, નાયક
પાતા પું. (સં. પાતૃ પું. પ્ર. એ. વ.) રક્ષણહાર, રક્ષા કરનાર
પિતા પું. (સં. પિતૃ પ્ર. એ. વ.) બાપ
પ્રોક્તા વિ. સ્ત્રી. (સં.) બોલાયેલી, કહેલી
ભર્તા(-ર્ત્તા) પું. (સં. ભર્તૃ પ્ર. એ. વ.) સ્વામી, ધણી (૨) પોષણ કરનાર
ભોક્તા વિ. (સં. ભોક્તૃ પું. પ્ર. એ. વ.) ભોગવનાર
ભ્રાતા પું. (સં. ભ્રાતૃ પ્ર. એ. વ.) ભાઇ
મતા સ્ત્રી. (અ.) માલમિલકત, દોલત
માતા સ્ત્રી. (સં. માતૃ પ્ર. એ વ.) જનની (૨) દેવી (૩) (સંજ્ઞા) શીતળા માતા (૪) (લા૦) બળિયા
મુક્તા સ્ત્રી. (સં.) મોતી
રક્તા વિ. સ્ત્રી (સં.) મધ્યા શ્રુતિનો એક આવાંતર ભેદ (સંગીત)
રિક્તા વિ. સ્ત્રી. (સં.) ચોથ નોમ ને ચૌદસ એ દરેક તિથિ
લતા સ્ત્રી. (સં.) વેલી
લત્તા સ્ત્રી. (હિ) લાત, જાડુ
લત્તાં ન. બ. વ. (ફા. લત્તહ) લુગડાં
વક્તા વિ. (સં. વક્તૃ પું. પ્ર. એ. વ.) બોલનાર, ભાષણ કે કથા કરનાર (૨) પું. ભાષણકર્તા પુરુષ
વાર્તા(-ર્ત્તા) સ્ત્રી. (સં.) બીના, હકીકત, સમાચાર (૨) વાત (૩) કથા
વેતા પું. બ. વ. (લા૦) ભલીવાર, ડહાપણ, આવડ
વેત્તા વિ. (સં. વેત્તૃ પું. પ્ર. એ વ) જાણનાર, જ્ઞાતા
શાતા સ્ત્રી. (સં. શાંતતા, પ્રા. સાતા) શાંતિ, ટાઢક, નિરાંત
શાસ્તા પું. (સં. શાસ્તૃ પું. પ્ર. એ વ) શાસન કરનાર, રાજા (૨) ઉપદેશક, શિક્ષક
શ્રોતા વિ. (સં. શ્રોતૃ પું. પ્ર. એ. વ) સાંભળનાર
સતાં અ. (સં. સત્) છતાં, તોપણ
સતાં(-ત્તાં) અ. (સં. સપ્તન્) સાતે ગુણેલું; ઉદા૦ ૭ સતાં બેતાળીસ
સત્તા સ્ત્રી (સં) અસ્તિત્વ (૨) સ્વામિત્વ, માલિકી (૩) અધિકાર, હક્ક (૪) અમલ (૫) બળ, જોર
સીતા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) જનકની પુત્રી, રામચંદ્રની પત્ની-એક સતી
સુતા સ્ત્રી. (સં.) દીકરી, પુત્રી
સ્તોતા વિ. (સં. સ્તોતૃ-પું. પ્ર. એ. વ.) સ્તુતિ કરનાર
હર્તા(-ર્ત્તા) વિ. (સં. હર્તૃ પું. પ્ર. એ. વ.) હરનાર (પ્રાયઃ સમાસને છેડે) ઉદા૦ દુઃખહર્તા (૨) પું. ચોર, લુટારુ
હંતા વિ. (સં. હંતૃ પ્ર. એ વ) હણનાર, ખૂન કરનાર દ્વિજ
હોતા પું. (સં. હોતૃ પ્ર. એ વ.) યજ્ઞમાં મંત્ર ભણી આહુતિ હોમનાર દ્વિજ
અતિ વિ. (સં.) અતિશય, ખૂબ

ઘણું (૨) ઉપ.–'અતિશય' 'અમર્યાદ' 'હદ પારનું' '–થી આગળ જતું' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ અતિક્રાંત, અતીત
આપ્તિ સ્રી. (સં.) પ્રાપ્તિ, લાભ
આર્તિ સ્રી. (સં.) પીડા, દુઃખ
ઇતિ અ (સં.) આ પ્રમાણે, આમ (૨) સ્રી. સમાપ્તિ, ઇતિશ્રી
ઈતિ સ્રી. (સં.) ધાન્ય વગેરેને સળો વગેરેનું નુકસાન પહોંચાડનાર ઉપદ્રવ, એ નામનો દુકાળનો એક પ્રકાર
ઈસ્તિ(–સ્તી)ફા. પું. (અ) રાજીનામું:
ઋતિ સ્રી. (સં.) કલ્યાણ (૨) માર્ગ (૩) નિંદા (૪) સ્પર્ધા (૫) ગમન (૬) નરમેધની અધિષ્ઠાતા દેવતા
કાંતિ સ્રી. (સં.) શોભા, સૌંદર્ય, મનોહરતા (૨) તેજ, નૂર, દીપ્તિ (૩) ચહેરાનું તેજ
કિશ્તિ(–સ્તી) સ્રી. (ફા.) હોડી
કીર્તિ(–ર્તિ) સ્રી. (સં.) ખ્યાતિ, નામના, યશ
કૃતિ સ્રી. (સં) કાર્ય, કામ (૨) રચના, સર્જન (૩) આચરણ, કરણી
કૃત્તિ સ્રી. (સં.) ચામડું
ક્રાંતિ સ્રી. (સં.) એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને જવું એ (૨) (ધરમૂળથી) ભારે ફેરફાર,·પરિવર્તન, ઊથલપાથલ
ક્લાંતિ સ્રી. (સં.) થાક
ક્ષતિ સ્રી. (સં.) નુકસાન, હાનિ (૨) (લા૦) ખોડ, ઊણપ (૩) ખામી, ભૂલ, ચૂક (૪) કલંક (૫) ક્ષત, ઘારું
ક્ષાંતિ સ્રી. (સં.) ક્ષમા, સહિષ્ણુતા
ક્ષિતિ સ્રી. (સં.) પૃથ્વી
ખ્યાતિ સ્રી (સં.) પ્રસિદ્ધિ, કીર્તિ (૨) પ્રતીતિ, જ્ઞાન (૩) કથન
ગતિ સ્રી. (સં.) ચાલ (૨) ઝડપ (૩) પ્રવેશ, પ્રવેશ કરવાની બુદ્ધિ–શક્તિ (૪) સમજ, મતિ (૫) (લા૦) શક્તિ, બળ (૬) સ્થિતિ, દશા (૭) મૂઆ પછીની હાલત (૮) રસ્તો, માર્ગ
ગીતિ સ્રી. (સં.) એક માત્રામેળ છંદ
ગુપ્તિ સ્રી. (સં.) રક્ષણ
ઘ્રાતિ સ્રી. (સં.) વાસ, ગંધ (૨) નાકની ઇંદ્રિય
ચ્યુતિ સ્રી. (સં.) પતન (૨) (લા૦) ખામી (૩) સ્ખલન, ભૂલ
જતિ પું (સં. યતિ) યતિ, યોગી (૨) જૈન ગોરજી
જાતિ સ્રી. (સં.) કુળ વર્ણ કે નાત તથા યોનિનો ભેદ બતાવનાર વર્ગ કે સમુદાય; ઉદા૦ 'મનુષ્યજાતિ' 'આર્યજાતિ' 'ક્ષત્રિયજાતિ' (૨) (વ્યા.) લિંગભેદસૂચક વર્ગ (૩) (ન્યા) અમુક વર્ગની જુદી જુદી વ્યક્તિઓમાં રહેલો સમાન ધર્મ (૪) માત્રામેળ છંદો (સમગ્ર રૂપે)
જુક્તિ સ્રી. (સં. યુક્તિ) ઉપાય, કરામત (૨) રીત, પ્રકાર
જ્ઞપ્તિ સ્રી. (સં.) જાણવું એ, જ્ઞાન (૨) બુદ્ધિ, સમજ [સમું સંબંધી
જ્ઞાતિ સ્રી. (સં) ન્યાત, નાત (૨)
જ્યોતિ પું. સ્રી. (સં. જ્યોતિસ્) પ્રકાશ, તેજ (૨) સૂર્ય ચંદ્ર તારા વગેરે આકાશના તેજસ્વી પદાર્થ (૩) દીવાની શગ

તૃપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) સંતોષ, ધરવ
દિતિ સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) દૈત્યોની માતા,
દીપ્તિ સ્ત્રી (સં.) તેજ, પ્રભા [કશ્યપની સ્ત્રી
દ્યુતિ સ્ત્રી (સં.) તેજ, કાંતિ
ધૃતિ સ્ત્રી. (સં.) ધૈર્ય (૨) સ્થિરતા
ધૌતિ(-તી) સ્ત્રી. (સં.) હઠયોગની એક ક્રિયા (૨) એ કરવાની કપડાંની પટ્ટી
નતિ સ્ત્રી. (સં.) નમન, નમસ્કાર
નાસ્તિ સ્ત્રી. (સં. ન+અસ્તિ અસ્ 'હોવું-થવું'નું વર્ત. ત્રી. પું. એ વ.) અભાવ, ન હોવું એ
નીતિ સ્ત્રી. (સં.) ધર્માનુસારી આચરણ, સદાચાર (૨) રાજનીતિ (૩) પદ્ધતિ, ધોરણ, 'પોલિસી'
નુતિ સ્ત્રી. (સં.) વખાણ, સ્તુતિ (૨) પૂજા, વંદન [એટલું બસ નહિ
નેતિ અ. (સં. ન+ઇતિ) એ નહિ (૨)
પતિ પું. (સં.) સ્ત્રીનો ધણી, કંથ (૨) (પ્રાયઃસમાસમાં) સ્વામી, માલિક (૩) ઉપરી, રક્ષક, આગેવાન
પત્તિ પું. (સં.) પગપાળો સિપાઈ, પાળો
પંક્તિ સ્ત્રી. (સં.) લીટી (૨) હાર, પંગત (૩) (લા૦) જ્ઞાતિભોજનની હાર
પૂર્તિ(-ર્ત્તિ) સ્ત્રી. (સં.) ઉમેરણ, વધારો
પ્રતિ ઉપ. (સં.) નીચેના અર્થમાં વપરાતો એક ઉપસર્ગ: વિરુદ્ધ, વિપરીત (ઉદા૦ પ્રતિકાર); 'સામે' (ઉદા૦ પ્રત્યક્ષ) બદલામાં (ઉદા૦ પ્રત્યુપકાર), દરેક, દરેક (ઉદા૦ પ્રત્યેક, પ્રતિક્ષણ), સમાન, સદૃશ (ઉદા૦ પ્રતિકૃતિ) (૨) અ. તરફ
પ્રતિ સ્ત્રી. (સં. 'પ્રતીક) પુસ્તકની નકલ (૨) વર્ગ, પ્રકાર
પ્રાપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) લાભ
પ્રીતિ સ્ત્રી. (સં.) પ્રેમ (૨) મૃદુ શ્રુતિનો એક પ્રકાર (સંગીતમાં)
પ્લુતિ સ્ત્રી. (સં.) કૂદકો (૨) પૂર (૩) ઘોડાની એક ચાલ (૪) સ્વર ત્રણ માત્રા સુધી લંબાવવો એ (વ્યા.)
સ્ફૂર્તિ સ્ત્રી (સં.) શારીરિક હલનચલનની જાગૃતિ (૨) (લા૦) ઉત્સાહ
બસ્તિ સ્ત્રી. (સં.) નાભિની નીચેનો ભાગ, પેડુ (૨) મૂત્રાશય (૩) ગુદા વાટે પાણી ચડાવવાની ક્રિયા (૪) એની પિચકારી
ભક્તિ સ્ત્રી (સં.) આશ્રય કરવો એ (૨) ભજવું એ ભજન (૩). પ્રેમ, આદર (૩) નવની સંજ્ઞા (ભક્તિના નવ પ્રકાર પરથી: શ્રવણ, કીર્તન સ્મરણ, પાદસેવન, અર્ચન, વંદન, દાસ્ય, સખ્ય, આત્મનિવેદન) (૪) વિભાગ (૫) ભાન, 'ડિવોશન'
ભિત્તિ સ્ત્રી. (સં.) ભીંત, દીવાલ
ભીતિ સ્ત્રી (સં.) બીક, ભય
ભુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) ભોગ, સંસારસુખ (૨) ભોજન
ભૂતિ સ્ત્રી. (સં.) અસ્તિત્વ (૨) ઉત્પત્તિ (૩) આબાદી, સમૃદ્ધિ (૪) ભલું, કલ્યાણ (૫) ઐશ્વર્ય (૬) ભસ્મ
ભ્રાંતિ સ્ત્રી. (સં.) ભ્રમ, ખોટો ખ્યાલ (૨) શક, અંદેશો [મત, અભિપ્રાય
મતિ સ્ત્રી. (સં.) બુદ્ધિ, વિચાર (૨)
મિતિ સ્ત્રી. (સં.) હિંદુ તિથિ, દિનવાર (૨) માપ
મુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) છુટકારો (૨) ફરી ફરી

જનમવાનું ન થાય તેવી સ્થિતિ, મોક્ષ
મૂર્તિ (-ર્ત્તિ) સ્ત્રી. (સં) પ્રતિમા (દેવ-દેવીની) (૨) (લા૦) સાધુ બાવો (વ્યક્તિ) (૩) હોશિયાર
યતિ પું. (સં.) જિતેંદ્રિય પુરુષ, યોગી (૨) જૈન ગોરજી (૩) સ્ત્રી. છંદમાં આવતો વિરામ (કા૦ શા૦)
યુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) તદબીર, કરામત (૨) તર્ક (૩) હેતુનું યુક્તિપૂર્વક સાંકેતિક કે ગર્ભિત સૂચન (કા૦ શા૦)
યુતિ સ્ત્રી. (સં) યોગ, મિલન, મેળાપ (ખાસ- કરીને ગ્રહોનું એક લીટીમાં આવવું)
રક્તિ સ્ત્રી. (સં.) રાગ, આસક્તિ
રતિ સ્ત્રી. (સં.) આસક્તિ, અનુરાગ (૨) પ્રીતિ, આનંદ (૩) કામક્રીડા, સંભોગ (૪) (સંજ્ઞા) કામદેવની સ્ત્રી
રીતિ સ્ત્રી. (સં.) પ્રકાર, તરેહ (૨) પદ્ધતિ,રૂઢિ, ધારો (૩) શૈલી(કા૦શા૦)
વસ્તિ પું. (સં.) પેડુ, મૂત્રાશય, બસ્તિ
વાંતિ સ્ત્રી. (સં.) વમન, ઊલટી, બકારી
વિક્તિ સ્ત્રી. (સં.) વિવેક, સારાસારનો ભેદ
વ્યક્તિ સ્ત્રી. (સં.) સ્પષ્ટતા (૨) વ્યક્ત થવું એ, (૩) કોઇપણ વર્ગમાંનું એક માણસ
વૃત્તિ સ્ત્રી. (સં.) ચિત્તમાં ઊઠતો વિચાર, ચિત્તનો વ્યાપાર (૨) મનનું વલણ (૩) સ્વભાવ, પ્રકૃતિ (૪) વર્તન (૫) વ્યાખ્યા, ટીકા (૬) ધંધો (૭) આજીવિકા (૮) ભિન્ન ભિન્ન રસોમાં ઉપયોગી માનેલી વર્ણન કરવાની શૈલી (કૈશિકી, સાત્વતી, આરભટી અને ભારતી) (કા૦ શા૦) (૯) શબ્દનો અર્થ બતાવવાની શકિત (વ્યા.)
વ્યાપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) વ્યાપવું એ (૨) નિત્યનું સાહચર્ય (ન્યાય.) (૩) સાધન અને સાધ્યનો સાહચર્ય નિયમ (ન્યાય.)
શક્તિ સ્ત્રી. (સં) સામર્થ્ય, બળ (૨) (સંજ્ઞા) દુર્ગાદેવી (૩) એક શસ્ત્ર, સાંગ
શાંતિ સ્ત્રી. (સ) વેગ ક્ષોભ કે ક્રિયાનો અભાવ (૨) કલેશ કંકાસ કે યુદ્ધનો અભાવ (૩) નીરવતા (૪) માનસિક કે શારીરિક ઉપદ્રવ કે વિકારનું મટી જવું એ (૫) (લા૦) ધીરજ, ખામોશ (૬) વિશ્રામ, નિવૃત્તિ
શુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) છીપ
શ્રાંતિ સ્ત્રી. (સં.) થાક
શ્રુતિ સ્ત્રી. (સં.) સાંભળવું એ (૨) કાન (૩) સાભળેલી વાત, કિંવદંતી (૪) વેદ (૫) ધ્વનિ, અવાજ (૬) નાદનો એક ભેદ (સંગીતમાં એવી ૨૨ શ્રુતિ છે) (૭) અક્ષર, 'સિલેબલ' (વ્યા.)
સુપ્તિ સ્ત્રી. (સં) ઘોર નિદ્રા (૨) ઘેન
સૂક્તિ સ્ત્રી. (સ) ઉત્તમ ઉક્તિ કે કથન, સુભાષિત
સ્તુતિ સ્ત્રી. (સ.) ગુણગાન, વખાણ (૨) દેવદેવીની સ્તુતિ-પ્રાર્થના, સ્તોત્ર
સ્થિતિ સ્ત્રી. (સં.) એક સ્થાન કે અવસ્થામાં સ્થિર રહેવું એ (૨) અવસ્થા, દશા (૩) નિવાસ (૪) પદ, દરજ્જો (૫) મર્યાદા
સ્ફૂર્તિ (-ર્ત્તિ) સ્ત્રી. (સં.) તેજી, ચંચળતા [(૨) સ્ફુરણ
સ્મૃતિ સ્ત્રી. (સં.) સ્મરણ, યાદ (૨) હિંદુઓનાં ધર્મશાસ્ત્રોમાંનું દરેક; ઉદા૦

તૃપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) સંતોષ, ધ્રવ
દિતિ સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) દૈવોની માતા,
દીપ્તિ સ્ત્રી (સં.) તેજ, પ્રભા [કશ્યપની સ્ત્રી
દ્યુતિ સ્ત્રી (સં.) તેજ, કાંતિ
ધૃતિ સ્ત્રી. (સં.) ધૈર્ય (૨) સ્થિરતા
ધૌતિ(-તી) સ્ત્રી. (સં.) હઠયોગની એક ક્રિયા (૨) એ કરવાની કપડાંની પટ્ટી
નતિ સ્ત્રી. (સં.) નમન, નમસ્કાર
નાસ્તિ સ્ત્રી. (સં. ન+અસ્તિ અર્થ હોવું-થવું નું વર્ત. ત્રી. પુ. એ વ) અભાવ, ન હોવું એ
નીતિ સ્ત્રી. (સં.) ધર્માનુસારી આચરણ, સદાચાર (૨) રાજનીતિ (૩) પદ્ધતિ, ધોરણ, 'પોલિસી'
નુતિ સ્ત્રી, (સં.) વખાણ, સ્તુતિ (૨) પૂજા, વંદન [એટલું બસ નહિ
નેતિ અ. (સં. ન+ઇતિ) એ નહિ (૨)
પતિ પું. (સં.) સ્ત્રીનો ધણી, કંથ (૨) (પ્રાયઃસમાસમાં) સ્વામી, માલિક (૩) ઉપરી, રક્ષક, આગેવાન
પત્તિ પું. (સં.) પગપાળો સિપાઈ, પાળો
પંક્તિ સ્ત્રી. (સં.) લીટી (૨) હાર, પંગત (૩) (લા૦) જ્ઞાતિભોજનની હાર
પૂર્તિ (-ર્ત્તિ) સ્ત્રી. (સં.) ઉમેરણ, વધારો
પ્રતિ ઉપ. (સં.) નીચેના અર્થમાં વપરાતો એક ઉપસર્ગ: વિરુદ્ધ, વિપરીત (ઉદા૦ પ્રતિકાર); 'સામે' (ઉદા૦ પ્રત્યક્ષ) બદલામાં (ઉદા૦ પ્રત્યુપકાર). હરેક, દરેક (ઉદા૦ પ્રત્યેક, પ્રતિક્ષણ), સમાન, સદૃશ (ઉદા૦ પ્રતિકૃતિ) (૨) અ. તરફ
પ્રતિ સ્ત્રી. (સં. પ્રતીક) પુસ્તકની નકલ (૨) વર્ગ, પ્રકાર
પ્રાપ્તિ સ્ત્રી. (સં.) લાભ
પ્રીતિ સ્ત્રી. (સં.) પ્રેમ (૨) મૃદુ શ્રુતિનો એક પ્રકાર (સંગીતમાં)
પ્લુતિ સ્ત્રી. (સં.) કૂદકો (૨) પૂર (૩) ઘોડાની એક ચાલ (૪) સ્વર ત્રણ માત્રા સુધી લંબાવવો એ (વ્યા.)
સ્ફૂર્તિ સ્ત્રી (સં.) શારીરિક હલનચલનની જાગૃતિ (૨) (લા૦) ઉત્સાહ
બસ્તિ સ્ત્રી. (સં.) નાભિની નીચેનો ભાગ, પેડુ (૨) મૂત્રાશય (૩) ગુદા વાટે પાણી ચડાવવાની ક્રિયા (૪) એની પિચકારી
ભક્તિ સ્ત્રી. (સં.) આશ્રય કરવો એ (૨) ભજવું એ ભજન (૩). પ્રેમ, આદર (૩) નવની સંજ્ઞા (ભક્તિના નવ પ્રકાર પરથી: શ્રવણ, કીર્તન સ્મરણ, પાદસેવન, અર્ચન, વંદન, દાસ્ય, સખ્ય, આત્મનિવેદન) (૪) વિભાગ (૫) ભાત, 'ડિઝાઇન'
ભિત્તિ સ્ત્રી. (સં.) ભીંત, દીવાલ
ભીતિ સ્ત્રી. (સં.) બીક, ભય
ભુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) ભોગ, સંસારસુખ (૨) ભોજન
ભૂતિ સ્ત્રી. (સં.) અસ્તિત્વ (૨) ઉત્પત્તિ (૩) આબાદી, સમૃદ્ધિ (૪) ભલું, કલ્યાણ (૫) ઐશ્વર્ય (૬) ભસ્મ
ભ્રાંતિ સ્ત્રી. (સં.) ભ્રમ, ખોટો ખ્યાલ (૨) શક, અંદેશો [મત, અભિપ્રાય
મતિ સ્ત્રી. (સં.) બુદ્ધિ, વિચાર (૨)
મિતિ સ્ત્રી. (સં.) હિંદુ તિથિ, દિનવાર (૨) માપ
મુક્તિ સ્ત્રી. (સં.) છુટકારો (૨) ફરી કદી

દૂતી સ્ત્રી. (સં.) સંદેશો પહોંચાડનારી સ્ત્રી (૨) નાયક-નાયિકા વચ્ચેના છાના સંદેશા પહોંચાડનારી કે એઓનો મેળાપ કરાવી આપનારી સ્ત્રી (કાવ્ય શા૰) (૩) (લા૰) ભડવાઈ ખાનારી સ્ત્રી

દોસ્તી સ્ત્રી. (ફા.) મિત્રાચારી

દોસ્તી અ. (યુ.) માટે, વાસ્તે, ખાતર

ધાસ્તી સ્ત્રી. (અ. દહેશત) ડર, દહેશત

ધૂતી સ્ત્રી. (સર૰ હિં.) એક પક્ષી

ધોતી સ્ત્રી. (સં. ધૌત ઉપરથી હિં) ધોતલી, ફાળિયું

ધોતી સ્ત્રી. (સં. ધૌતિ) જુઓ 'ધૌતિ'

નુક્તી સ્ત્રી. (સર૰ હિં.) રાજગરાના લોટની ખાંડ પાયેલી મમરા જેવી બનાવટ

નેતી સ્ત્રી. (સં. નૈત્રિક) હઠયોગની નાક માટેની એક ક્રિયા (૨) એનું સાધન

નેસ્તી પું. (હિ. શેસતિ) મોદી

પસ્તી સ્ત્રી. (અ. 'પુસ્ત' ઉપરથી) નકામા રદ્દી-કાગળ

પસ્તી સ્ત્રી. (જુઓ 'પસ્તુ') ઉપરાણું

પાતી સ્ત્રી. (હિં., સં. પત્રિકા) પત્ર, ચિઠ્ઠી

પાંતી સ્ત્રી. (સં. પંક્તિ) પક્ષ, બાજૂ (૨) રીત, માર્ગ (૩) ભાગ, હિસ્સો (૪) પરિમાણના વિભાગ કરી હિસાબ ગણવાની ગણિતની એક રીત (ગ.) (૫) પાંથી, સેંથી

પુસ્તી સ્ત્રી. (અ. 'પુસ્ત') પરથી, પસ્તી

પુસ્તી સ્ત્રી. (ફા. પુસ્તી) મજબૂતી માટે કરેલું ચણતર કે પ્લાસ્ટર (પરના પાયા વ૰ આગળ)

પોતી સ્ત્રી. ધોતી

પોસ્તી વિ. (ફા.) નશો આણવા પોસના ડોડા ઉકાળીને પીનાર (૨) (લા૰) આળસુ, એદી (૩) પોચું, નરમ

બત્તી સ્ત્રી. (સં. વર્તિ) દિવેટ (૨) (લા૰) ઉશ્કેરણી, ઉત્તેજના

બાતી સ્ત્રી. (હિં.) બત્તી

ભિસ્તી પું (હિં.) પખાલી

-મતી વિ. સ્ત્રી. (સં. 'મત્'નું સ્ત્રી રૂપ) 'વાળુ' એ અર્થમાં; ઉદા૰ શક્તિમતી, બુદ્ધિમતી, શ્રીમતી

મતી સ્ત્રી. (મ.) વણાટમાં કપડાનો સરખો પનો તણાઈને રહેવા માટે આરવાળી લાકડીની રખાતી રચના

મસ્તી સ્ત્રી. (ફા.) મસ્ત હાલત (૨) (લા૰) તોફાન (૩) મદ

મોતી ન (સં. મૌક્તિક) છીપમાંથી નીકળતી એક દરિયાઈ કીમતી ચીજ

યતી વિ. પું (સં. યતિન્) યતિ, સંયમી

રતી સ્ત્રી (સં. રક્તિકા) ચણોઠી જેટલું કદ કે વજન

રાસ્તી વિ. (ફા.) રાસ્ત ઇમાનદાર (૨) સ્ત્રી. રાસ્તપણું, ઇમાનદારી

રેતી સ્ત્રી. (જુઓ 'રેત') પથ્થરનો ઝીણો ભૂકો, વાલુકા

લાતી સ્ત્રી. (સર૰ 'લાટી') લાકડાની વખાર, લાટી [બદલે (૩)

વતી અ. (જુઓ 'વતે') વડે (૨)

-વતી વિ. સ્ત્રી (સં.) (જુઓ 'વત્'માં) ઉદા૰ લાવણ્યવતી, રૂપવતી

-વર્તી વિ. (સં. -વર્તિન્) (સમાસને અંતે) રહેલું એ અર્થમાં; ઉદા૰ મધ્યવર્તી

મનુસ્મૃતિ પારાશરસ્મૃતિ વ૦ (૩) શ્રુતિ-વેદ સિવાયનાં ઇતર શાસ્ત્રો (૪) (બૌદ્ધ) વિવેક ને જાગૃતિ

સ્વસ્તિ અ. (સં.) 'કલ્યાણ થાઓ' એવો આશીર્વાદાત્મક ઉચ્ચાર

સ્વાતિ(-તી) સ્ત્રી. (સં.) પંદરમું નક્ષત્ર

કસ્તી સ્ત્રી. (ફા.) પારસીની જનોઈ (૨) એ પહેરવાનો સંસ્કાર

કાતી સ્ત્રી. (સં. કર્તિકા) છરી (૨) કરવતી (૩) (લા૦) દગો (૪) ભારે દુશ્મનાવટ

કુત્તી સ્ત્રી. (સુ.) દોરની દાંતી

કુત્તી સ્ત્રી. (દે.) કૂતરી

કુંતી સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) પાંડુરાજાની સ્ત્રી, પાંડવોની માતા કુંતા

કુસ્તી સ્ત્રી (ફા.) અંગકસરતમાં બે આદમી વચ્ચેની બથ્થંબથ્થાની કસરત'

કૃતી વિ. (સં. કૃતિન્)કૃતકૃત્ય, ભાગ્યશાળી (૨) પ્રવીણ, કુશળ, વિદ્વાન (૩) ધાર્મિક, ધર્મને અનુસરનારું

ખંતી વિ. ('ખંત' ઉપરથી) ખંતીલું, કાળજીવાળું

ખ્રિસ્તી વિ. (જુઓ 'ખ્રિસ્ત') ઇસુ સબંધીનું, ઇસુના ધર્મનું (૨) એ ધર્મ માનનારું માણસ

ખેતી સ્ત્રી. ('ખેત' ઉપરથી) જમીનમાં અનાજ વગેરે પકવવા માટે કરવાનું કામ, કૃષિ

ગુપ્તી સ્ત્રી. (સં. ગુપ્ત) લાકડીની અંદર ગુપ્ત-છૂપું રહી શકે એવું એક અણીદાર સળિયા જેવું હથિયાર

ઘાતી વિ. (સં. ઘાતિન્) ઘાત કરનાર (અહ; ઉદા૦ ઘાતી ચંદ્રમા વ૦) (૨) હત્યા કરનાર, ખૂની (૩) પું. કસાઈ

છાતી સ્ત્રી. શરીરનો પેટથી ઉપરનો પહોળો ભાગ, ઉર (૨) (લા૦) હૈયું, દિલ (૩) હિંમત

જાસ્તી વિ. (જુઓ 'જાસ્ત') જોઈએ તે કરતાં વધારે (૨) સ્ત્રી. (લા૦) જુલમ, જબરદસ્તી [પગરખું

જૂતી સ્ત્રી. (હિં.) જૂતિયું, ખાસડું,

જોતી પું. મદદનીશ પુરોહિત (પારસી)

ઝુસ્તી સ્ત્રી. લડાઇ, ટંટો

તક્ખી(-ખ્તી) સ્ત્રી. તકતી, ચકદું

તીતી સ્ત્રી. (રવા૦) ચકલી, પંખી (બાળભાષામાં)

તૂતી સ્ત્રી. (ફા.) પોપટની માદા (૨) [મેના

તૂતી સ્ત્રી. તતૂડી

દંતી વિ. (સં. દંતિન્) દાંતવાળું (૨) પું. હાથી

દંતી સ્ત્રી. (પ્રા.) એક વનસ્પતિ, જમાલગોટો

દાંતી સ્ત્રી. ('દાંત' ઉપરથી) દાંતાની વચમાંના અંતરને ઓછું કરવા વચ્ચે કાંઈ ઘાલી સજ્જડ કરેલી કાંસકી (૨) નવા દાંત ફૂટતા હોય ત્યારે બાળકને પહેરવાનું ઘરેણું (જેમાં વાઘનખ, ઘુવડનો પગ વગેરે હોય છે) (૩) ધારિયું (૪) ખેડૂતની વાવણીનું એક ઓજાર, ચાઓળ (૫) તડ, ફાટ (૬) ઘસરકાને લીધે થયેલો કે દાંતથી કરેલો દોરા પરનો કાપ

દાંતી સ્ત્રી. (પ્રા. દંતી) એક વનસ્પતિ, જમાલગોટો

દૂતી સ્ત્રી. (સં.) સંદેશો પહોંચાડનારી સ્ત્રી (૨) નાયક-નાયિકા વચ્ચેના છાના સંદેશા પહોંચાડનારી કે એઓનો મેળાપ કરાવી આપનારી સ્ત્રી (કાવ્યશા૦) (૩) (લા૦) ભડવાઈ ખાનારી સ્ત્રી
દોસ્તી સ્ત્રી. (ફા.) મિત્રાચારી
દોસ્તી અ. (સુ.) માટે, વાસ્તે, ખાતર
ધાસ્તી સ્ત્રી. (અ. દહશત) ડર, દહેશત
ધૂતી સ્ત્રી. (સર૦ હિં.) એક પક્ષી
ધોતી સ્ત્રી. (સં. ધૌત ઉપરથી હિ) ધોતલી, ફાળિયું
ધોતી સ્ત્રી. (સં. ધૌતિ) જુઓ 'ધૌતિ'
નુક્તી સ્ત્રી. (સર૦ હિં.) રાજગરાના લોટની ખાંડ પાયેલી મમરા જેવી બનાવટ
નેતી સ્ત્રી. (સં. નૈત્રિક) હઠયોગની નાક માટેની એક ક્રિયા (૨) એનું સાધન
નેસ્તી પું. (દે. ણેસત્થિ) મોદી
પસ્તી સ્ત્રી. (અ. 'પુસ્ત' ઉપરથી) નકામા રદ્દી-કાગળ
પસ્તી સ્ત્રી. (જુઓ 'પસ્તુ') ઉપરાણું
પાતી સ્ત્રી. (હિં., સં. પત્રિકા) પત્ર, ચિઠ્ઠી
પાંતી સ્ત્રી. (સં. પંક્તિ) પક્ષ, બાજૂ (૨) રીત, માર્ગ (૩) ભાગ, હિસ્સો (૪) પરિમાણના વિભાગ કરી હિસાબ ગણવાની ગણિતની એક રીત (ગ.) (૫) પાંથી, સેંથી
પુરતી સ્ત્રી. (અ. 'પુસ્ત') પરથી, પસ્તી
પુસ્તી સ્ત્રી. (ફા. પુશ્તી) મજબૂતી માટે કરેલું ચણતર કે પ્લાસ્ટર (ઘરના પાયા વ૦ આગળ)
પોતી સ્ત્રી. ધોતી
પોસ્તી વિ. (ફા.) નશો આણવા પોસના ડોડા ઉકાળીને પીનાર (૨) (લા૦) આળસુ, એદી (૩) પોચું, નરમ
બત્તી સ્ત્રી. (સં. વર્તિ) દિવેટ (૨) (લા૦) ઉશ્કેરણી, ઉત્તેજના
બાતી સ્ત્રી. (હિં.) બત્તી
ભિસ્તી પું (હિં) પખાલી
-મતી વિ. સ્ત્રી. (સં. 'મત'નું સ્ત્રી રૂપ) 'વાળું' એ અર્થમાં; ઉદા૦ શક્તિમતી, બુદ્ધિમતી, શ્રીમતી
મતી સ્ત્રી. (મ.) વણાટમાં કપડાનો સરખો પનો તણાઈને રહેવા માટે આરવાળી લાકડીની રખાતી રચના
મસ્તી સ્ત્રી. (ફા.) મસ્ત હાલત (૨) (લા૦) તોફાન (૩) મદ
મોતી ન (સં. મૌક્તિક) છીપમાંથી નીકળતી એક દરિયાઈ કીમતી ચીજ
યતી વિ. પું (સં. યતિન્) યતિ, સંયમી
રતી સ્ત્રી (સં. રક્તિકા) ચણોઠી જેટલું કદ કે વજન
રાસ્તી વિ. (ફા.) રાસ્ત પ્રમાણિક (૨) સ્ત્રી. રાસ્તપણું, પ્રમાણિકતા
રેતી સ્ત્રી. (જુઓ 'રેત') પથ્થરનો ઝીણો ભૂકો, વાલુકા
લાતી સ્ત્રી. (સર૦ 'લાટી'), લાકડાની વખાર, લાટી [બદલે (૩)
વતી અ. (જુઓ 'વતે') વડે (૨)
-વતી વિ. સ્ત્રી (સં.) (જુઓ 'વત્'માં) ઉદા૦ લાવણ્યવતી, ફલવતી
-વર્તી વિ. (સં.-વર્તિન્) (સમાસને અંતે) રહેલું એ અર્થમાં; ઉદા૦ મધ્યવર્તી

વસ્તી સ્ત્રી. (સં. વસતિ) વસતી, રહે-ણાક પ્રજા [(૨) અગરબત્તી

વાતી સ્ત્રી. (સં. વર્તિ) વાટ, દિવેટ

વ્રતી વિ. (સં. વ્રતિન્) વ્રતવાળું

સખ્તી સ્ત્રી. (ફા.) કડકાઈ, કઠોરતા (૨) જુલમ (૩) (લા૦) બંધી, પ્રતિબંધ

સતી સ્ત્રી. (સં.) પતિવ્રતા સ્ત્રી (૨) મરેલા પતિ સાથે ચિતામાં બળનારી સ્ત્રી (૩) (સંજ્ઞા) પાર્વતી (૪) ગાયત્રી

સાંતી સ્ત્રી. એક હળથી વવાય તેટલી જમીન (૨) ન. જુઓ 'સાંતીડું', હળ

સુસ્તી સ્ત્રી (ફા.) આળસ, ઊંઘનું ઘેન (૨) (લા૦) મંદતા

સ્વાતી (-તિ) ન. (સં.) પંદરમું નક્ષત્ર

હસ્તી સ્ત્રી. (ફા.) હયાતી, અસ્તિત્વ

હસ્તી પું (સં. હસ્તિન્) હાથી

અસ્તુ અ. (સં. 'અસ્' હોવું-નુ આજ્ઞાર્થ ત્રી. પુ. એ. વ.) તારા માગ્યા પ્રમાણે થાઓ (૨) (લા૦) ભલે, ખેર

ઋતુ ન. (સં.) રજસ, રજસ્રાવ (૨) સ્ત્રી વર્ષના બબ્બે મહિનાનો નિયત કાળ (શરદ શિશિર હેમંત વસંત ગ્રીષ્મ અને વર્ષા) (૩) (લા૦) મોસમ (૪) હવાપાણી

ઓતુ પું. (સં.) વાણો, (૨) સ્ત્રી.

કિંતુ અ. (સં.) પરંતુ, પણ [બિલાડી

કેતુ પું. (સં.) ધજા (૨) એક ગ્રહ (૩)

ક્રતુ પું. (સં.) યજ્ઞ [ધૂમકેતુ

ખાતું ન. (ફા. ખત) આસામીવાર અથવા આવક ખર્ચની જાતવાર જમે ઉધારનો હિસાબ (૨) લેણાદેણીનું લખાણ (૩) વિષય, પ્રકરણ (૪) કામકાજની ફાળવ-ણીનું અંગ, વિભાગ; ઉદા૦ કેળવણી-ખાતું, ન્યાયખાતું

ગોતું ન. (દે. ગવત્ત=ઘાસ) ઢોરને માટે બાફેલું ખાણ (૨) (લા૦) ગમે તેમ રાંધેલું કે ટાઢું અને સ્વાદ વગરનું અન્ન [પ્રમાણે રહેલું

ચત્તું વિ. જમીન ઉપર પીઠ રહે એ

છતું વિ. (સં. સત્ ઉપરથી) સીધ પાંસરું (૨) ઉઘાડું, જાહેર

છત્તું વિ. ચત્તું

છોતું વિ. છોતો, છાલ

જતુ સ્ત્રી. (સં.) લાખ

જંતુ પું. ન. (સં.) નાનું જીવડું

જૂતું ન. (હિં. જૂતા) પગરખું, ખાસડું

તંતુ પું. (સં.) તાર, તાંતણો (૨) રેસો કે પાતળી નસ

તાતું વિ. (સં. તપ્ત) ખૂબ ગરમ-તપેલું (૨) (લા૦) આકરા સ્વભાવનું (૩) તરતનું, તાજું (૪) તેજસ્વી

દુત્તું વિ. (સં. દ્યુત) (લા૦) પાકું ધૂર્ત, શઠશિરોમણિ

દૂતું વિ. (સં. દ્યુત) (લા૦) લુચ્ચું, ધૂર્ત

ધાતુ પું. (સં.) ક્રિયાપદ કે શબ્દનું મૂળ રૂપ (વ્યા.) (૨) સ્ત્રી. ખનિજ દ્રવ્ય-માંનું દરેક (રક્ત રસ માંસ મેદ અસ્થિ મજ્જા અને શુક્ર) (૩) વીર્ય, શુક્ર

નાતું, **ન્યાતું** ન. (સં. 'જ્ઞાતિ' ઉપરથી) સગપણ, નાતો (૨) સંબંધ

પત્તું ન. (સં. પત્રક) પાંદડું (૨) પુસ્તક-નું પાન (૩) ગંજીફાનું પત્તું (૪) 'પોસ્ટકાર્ડ'

પસ્તું ન. (જુઓ 'પિસ્તુ") એક સૂકો મેવો, પિસ્તું
પસ્તું ન. (ફા પુસ્તી=મદદ) ઉપરાણું
પાતું ન. (સં. પત્ર) પાંદડું
પિતુ પું. (સં. પિતૃ) પિતા, બાપ (પ.)
પિસ્તું ન. (ફા.) પસ્તું, એક સૂકો મેવો
પીતું ન. લખોટી નાખનારને ઊભા રહેવાનું કૂંડાળું (૨) પૈતુ, કાતળી
પુસ્તુ સ્ત્રી. વાયવ્ય સરહદના પ્રાંતોમાં બોલાતી બોલી
પૈતું ન. પીતું, પાતળો કકડો, કાતળી
પોતું ન. (જુઓ 'પોત'-સ્વરૂપ) પાણીમાં ભીંજવેલો લૂગડાનો કકડો (૨) ચૂનામાં કે રંગમાં ભીંજવેલો કૂચડો
પોતું (ફા. પોતહ્) સરકારી ખજાનામાં મહેસૂલનું ભરણું
પોતું ન. (જુઓ 'પોચું') પોચું, ગભી
ભસ્તું ન. પેટ (૨) ચામડાની થેલી
ભસ્તું ન. (ફા. બહિશ્ત) દખમું, પારસીઓનું સ્મશાન
ભાતું (-થું) ન. (સં. ભક્તક) મુસાફરીમાં સાથે લીધેલું ખાવાનું
મતું ન. (સં. 'મત" ઉપરથી) શાખ કે કબૂલાતની સહી
માતુ સ્ત્રી. (સં. માતૃ) મા
રાતું વિ. (સં. રક્ત) લાલ રંગનું (૨) આસક્ત, રત (સમાસને છેડે); ઉદા૦ રંગરાતું
રોતું વિ. (રોવુંનું વ. કૃ.) રડતું
વતું ન. ('વધતું' ઉપરથી) (લા૦)
વત્તું વિ. (વધતું) વધારે [હજામત
વસ્તુ ન. (સં.) નાટક કે કથાનો વિષય, 'પ્લોટ' (૨) સ્ત્રી. પદાર્થ, ચીજ (૩) (લા૦) સત્ય, સાર
-વંતું વિ જુઓ '-વંત'
વાસ્તુ ન. (સં.) ઘર બાંધવાની જગ્યા (૨) ઘર (૩) વાસ્તુપૂજન
સક્તુ પું. (સં.) સતુ, સાથવો
સતું વિ. (સં. સત્ય) સાચું, સત્ય માર્ગે ચાલનારું (૨) સતવાળું (૩) (લા૦) દંભી (કટાક્ષમાં)
સત્તુ પું. (સં. સક્તુ) સાથવો
સસ્તું વિ. સોંઘું (૨) (લા૦) ભાર કે
સેતુ પું. (સં.) પુલ [વિક્કર વિનાનું
સોતું વિ. (જુઓ 'સોત') સુધ્ધાં, સહિત
હતું વિ, અ. ક્રિ. (-તી સ્ત્રી, -તો પું.) 'હોવું'નું ભૂતકાળનું રૂપ [હિત ઇચ્છનાર
હિતુ, હેતુ વિ. (સં. 'હિત' ઉપરથી)
હેતુ પુ. (સં.) ઉદ્દેશ, આશય (૨) (૨) સબબ, કારણ (૩) પંચાવયવ વાક્યમાં કારણ બતાવનારું કથન કે વાક્ય (ન્યાય.)
હોતું વિ. ('હોવું'નું વર્ત કૃ.) હોયા કરતું
તૂતૂ અ. (રવા૦) કૂતરાને બોલાવવા માટે વપરાતો ઉદ્ગાર (૨) ન. કૂતરું (બાળભાષામાં) [આખરે
અંતે અ. (સં. સપ્તમી એ વ.) છેવટે,
આસ્તે અ (ફા. આહિસ્તહ્) ધીમે (૨) 'ઊભું રાખો' 'ધીમું કરો' એવું સૂચવતો ઉદ્ગાર
છતે અ. (જુઓ 'છતું') 'છતુ'નું સતિ સપ્તમી પ્રયોગનું રૂપ; ઉદા૦ છતે હાથે લૂલો છે

છતે અ ('છે તે'નું ટૂંકું રૂપ) વાક્યારંભે એક નકામો વપરાતો શબ્દપ્રયોગ; જેમકે-છતે, તમે ક્યારે જશો !
જાતે અ. ('જાત' ઉપરથી તૃ. એ. વ.) પોતે, પંડે (૨) જાતિથી, જાતિ પ્રમાણે [સામાન્ય
જેતે સ ગમે તે કોઈ (૨) વિ. ફાલતુ,
પોતે સ. જાતે, પંડે
મેતે અ. મેળે, જાતે (પ.)
રીતે અ. ('રીત'નું તૃ. એ. વ.) પ્રમાણે, પેઠે (૨) રિવાજ-પદ્ધતિ પ્રમાણે
વતે અ. વડે, થી, વતી
વાસ્તે અ. (અ. વાસિતહ્) કાજે, અર્થે
હતે ક્રિ. જુઓ 'હોત', હોત, હત (મુંબઈગરો પ્રયોગ)
હસ્તે અ. 'સં. 'હસ્ત'નું ગુજ. તૃ. એ. વ.) હાથે, મારફત, દ્વારા
આતો પું. (સં. આત્મન્) આત્મા જેવો પ્રિય પુત્ર (૨) પાટવીપુત્ર (૩) દાદો
આંતો પું. (સં. અંત્રક) ત્રણ સેરોનો દોર ભાંગતા પહેલી બે સેરો ઉમેળવી એ
કાંતો અ. અથવાતો, અગરતો
કિત્તો પું. (અ. કિતઅહ્) જાડા કાપની બરુની લેખણ, કલમ (૨) (લા૦) સારો લખેલો ખરડો (૩) ખેતરનો કકડો-વિભાગ (૪) અ. એનું એ જ,
કુત્તો પું. (દે.) કૂતરો [એંજન
ખત્તો પું. કામળો, ધાબળો (કા.)
ખત્તો પું. જુઓ 'ખત્તા', ઠોકર (૨) ધપ્પો [ઈજારો
ગુત્તો પું. (સં. ગુપ્ત) એકહથ્થુ વેપાર,
ગૂંતો પું. ગૂંચ (૨) શંકા (૩) કલંક
ચિત્તો પું. (સં. ચિત્રક) વાઘની જાતનું એક નાના પતલા ઘાટનું પ્રાણી
છોતો પું. વાસણ પીવાનો કૂચો (૨) છોતું, છાલ
જાપ્તો પું. જુઓ 'જાપતો,' સખત કબજો
તખ્તો(-ક્તો) પું. જુઓ 'તકતો', આરીસો (૨) મોટી છબી
તાંતો પું. (સં. તંતુ) તાંતણો, તાર (૨) પંક્તિ, હાર (૩) બે-સેરી વણેલી દોરીને ઉમેળી એમાં નીજી સેર
તેરતો પું. (ફા.) પેપટ [મેળવવી એ
ત્યાંતો અ એટલું થયું તેટલામાં તો-તરત જ
દસ્તો પું. (ફા.) ખાંડણીનો દાંડો, પરાઈ (૨) હાથો (૩) ચોવીસ કાગળની થોકડી, ધા (૪) સિપાઈઓની અમુક સંખ્યાની ટુકડી
દાંતો પું. (સં. દંત) કાકર (૨) ખચકો, ખસરકો (૩) (લા૦) વેર
ધૂતો પું. (સં. ધૂર્ત) ધૂર્ત, ઠગ [ગેળ
નાતો પું. (સં. 'જ્ઞાતિ' ઉપરથી) સંબંધ
નાસ્તો પું. (ફા નાસ્તહ્) વહેલું શિરામણ (૨) (લા૦) ચવેણું વગેરે ખાવાની કોરી ચીજ
નુકતો પુ (ફા) ફારસી-અરબી લિપિમાં શબ્દની ઉપર નીચે મુકાતું ટપકું, બિંદુ
નુકતો (અ. નુકતહ્) કોયડો, ટુચકો (૨) બુટ્ટી, તર્ક
પત્તો પું. (સં. પ્રાપ્ત) ઠામ ઠેકાણું, નામનિશાની (૨) (લા૦) બાતમી, ભાળ, ખબર

પરતો સ્ત્રી. (સંજ્ઞા) વાયવ્ય સરહદ પ્રાંતમાં બોલાતી વ્યાપક બોલી, પુશ્તુ
પોતો પું. પૈતો, પાતળો કકડો, કાતળી
પુશ્તો સ્ત્રી. સરહદ પ્રાંતની બોલી, પુશ્તુ
પુસ્તો પું. (ફા. પુશ્તહ્) પાણીનો ધક્કો ઝીલે તેવું બાંધકામ કે ચણતર, ડક્કો
ફેસ્તો પું. (પો. ફેસ્તા) ફેજ, ફજેતો
બત્તો પું. દસ્તો (ખસ વગેરેનો)
બસ્તો પું. (ફા.) ગાંસડી
બાસ્તો પું. (અં. બૅપ્ટિસ્ટ) એક જાતનું સુતરાઉ કાપડ
ભીતો પું. ('ભીંત' ઉપરથી) ભીંતમાં કે એને અઢેલીને ગોઠવેલો થાંભલો
રસ્તો પું. (ફા. રાસ્તાહ્) માર્ગ, રાહ (૨) (લા૦) ઉપાય, ઇલાજ
લત્તો પું. (ફા.) શહેરનો ભાગ, મહોલ્લો
સતો વિ. પું. (જુઓ 'સતી') સતી પેઠે પત્ની પાછળ સહગમન કરનારો (૨) (લા૦) દંભી
સત્તો પું. (સં. સપ્તક) સાતના આંકવાળું પત્તું કે પાસો
હાસ્તો અ. હાજ તો, જરૂર હા

થ

અથ અ. (સં.) હવે (૨) આરંભ અને મંગળ બતાવનાર શબ્દ
અર્થ પું (સં.) હેતુ (૨) સમજૂતી (૩) ધન, સંપત્તિ (૪) ગરજ, પ્રયોજન (૫) ધર્માદિચાર પુરુષાર્થોમાંનો બીજો
અસ્થ ન. જુઓ 'અસ્થિ', હાડકું
આથ(-થા) સ્ત્રી. (સં. અર્થ) થાપણ, પૂંજી [ક્રૌપદ્જનું; ઉદા૦ પ્રતિમોત્થ
ઉત્થ વિ. (સં.) (સમાસને અંતે)-થી
ઓથ સ્ત્રી. આધાર (૨) (લા૦) આશરો, શરણ (૩) મદદ
કાથ ન. (સં. કથ્ય) કથન
કાથ પું. ન. (સં. ક્વાથ) (લા૦) સત્ત્વ, પાણી, દૈવત (૨) (કા.) જીવતર (૩) સ્વાર્થ
કુથ પું. (સ.) હાથી ઉપર નાખવાની ઝૂલ (૨) સાદડી, શેતરંજી (૩) કંથા
કૂથ વિ. (કા.) સુંદર, નાજુક
કોથ ન. (સં.) જીવતા પ્રાણીના માંસનું કોહવાણ
ક્વાથ પું. (સં.) ઉકાળો, કાઢો
ગૂંથ સ્ત્રી. (જુઓ 'ગૂંથવું') ગૂંમડાં વગેરે રુઝાતાં ત્યાં ગાંઠ જેવું રહે એ
ગોથ વિ. ચાર (વેપારી સંકેતની ભાષામાં)
ગોથ સ્ત્રી. (અ. ગોહત=ડૂબકી) ઊંધે માથે ફરી જવું એ, ગુલાંટ (પતંગની) (૨) (લા૦) ભૂલથાપ, ગોથું
ગ્રંથ પું. (સં) પુસ્તક (૨) (બત્રીસ અક્ષરનો બનેલો) અનુષ્ટુભ છંદનો શ્લોક (હસ્તપ્રતોમાં શ્લોકની સંખ્યા બતાવતાં) (૩) બંધન, ગાંઠ (૪) સ્ત્રી. (સંજ્ઞા) દક્ષિણની એક જૂની લિપિ (તાંજોર બાજુની)
ચૂંથ સ્ત્રી, (ચૂંથવું ઉપરથી) (લા૦) ચૂંથારો, પીડા
ચોથ સ્ત્રી. (સં. ચતુર્થી) પખવાડિયાની ચોથી તિથિ (૨) વદ ચોથે કરવાનું એક વ્રત (૩) કર-વેરામાંનો ચોથો ભાગ, ચોથાઈ (૪) ન. કલાના પખિયારાનો નાનો ભાગ

જૂથ ન. (સં. યૂથ) ટોળું, સમૂહ
તીર્થ વિ. (સં.) પૂજ્ય, પવિત્ર (૨) ન. કોઈ પવિત્ર કે જાત્રાની જગ્યા
થોથ સ્ત્રી. પોચ, કણ વગરની ડાગર
દ્વયર્થ વિ. (સં.) બે અર્થવાળું, દ્વિઅર્થી (૨) (લા૦) અસ્પષ્ટ, સંદિગ્ધ
નથ સ્ત્રી. (દે. ણત્થા) નાકની મોટી વાળી, વેસર
નાથ પું. (સં.) સ્વામી, ધણી (૨) દશનામી સંન્યાસીઓની દશમાંની એક અટક (૩) ગોસાઈ બાવો
નાથ સ્ત્રી. (દે. ણત્થા) જુઓ 'નથ' (૨) બળદ વગેરેના નાકમાં નંખાતી દોરી (૩) (લા૦) જમીનનું ધોવાણ રોકવા બંધાતી પાળ
પથ પું. (સં. પથિન્) રસ્તો
પંથ પું. (સં. પથિન્) રસ્તો (૨) ધર્મનો સંપ્રદાય, માર્ગ
પાર્થ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) પૃથા–કુંતીનો પુત્ર, પાંડવ (પાંચે) (૨) અર્જુન
પાંથ પું. (સં પથિક) મુસાફર
બથ સ્ત્રી. (કા.) જુઓ 'બાથ'
બાથ સ્ત્રી. બે હાથ પહોળા કરી દાબેલી પકડ (૨) (લા૦) ટક્કર
ભથ સ્ત્રી. (કા.) જમીનની પાણી ભરેલી કે પાણી ભરાઇ ગયેલી ફાટ
મોથ સ્ત્રી. ચીડ નામના ઘાસનો કંદ
યૂથ ન. (સં.) ટોળું
રથ પું. (સં.) ઉપર ઘુમ્મટ જેવા છત્રવાળું એક વાહન (૨) (લા૦) લડાઇની ગાડી
રિક્થ ન. (સં.) વારસો
લેથ સ્ત્રી. (અં) સંઘાડો (લોઢાનો ઘાટ ઉતારવાનો)
લોથ સ્ત્રી. (હિં.) લાશ, મડદું (૨) (લા૦) ઉપાધિ, પીડા (૩) (લા૦) વિ. તદ્દન થાકી ગયેલું (૪) મૂર્ખ, ઠોઠ (૫) નરસું, નકામું [વિ. નકામું, નિરર્થક
વ્યર્થ અ. (સં.) ફોગટ, મિથ્યા (૨)
શોથ પું. (સં.) સોજો
શ્લથ વિ. (સં.) ઢીલું (૨) થાકી પડેલું (૩) છૂટું, વિખરાયેલું [કાફલો
સાર્થ વિ. (સં.) અર્થયુક્ત (૨) પું.
સાંથ સ્ત્રી. ગણોત, જમીન ખેડવા આપ્યા બદલ લેવાતું ભાડું
સુસ્થ વિ. (સં.) સુસ્થિત (૨) સ્વસ્થ, સાજુંતાજું
સોથ વિ. (કા.) ભારે કચ્ચરઘાણ
સ્વસ્થ વિ. (સં.) નિરોગી, તંદુરસ્ત, (૨) ગભરાટ કે ઉદ્વેગ વિનાનું
સ્વાર્થ પું. (સં.) પોતાની મતલબ, પોતાનું હિત
હાથ પું. (સં. હસ્ત) હસ્ત, કર (૨) કોણીથી વચલી આંગળીના છેડા સુધીની લંબાઇનું માપ (૩) (પત્તાંની રમતમાં) એક ભાગે જિતાયેલો દાવ (૪) રેલ્વેનો 'સિગ્નલ' (૫) (લા૦) હાથનો કસબ (૬) સામેલગીરી, મદદ (૭) કૃપા, રહેમ (૮) (રંગવા વગેરેમાં) પટ દેવાની એક એક હાથની એક એક ક્રિયા (૯) લગ્નસંબંધ, પાણિગ્રહણ (૧૦) સત્તા, તાબો, અખત્યાર, શકિત; ઉદા૦ 'મારા હાથની વાત નથી' (૧૧) હાથવાળી બાજુ

આસ્થા સ્ત્રી. (સં.) શ્રદ્ધા, આકીન (૨) આદર, માન (૩) મૂડી, પૂંજી
કથા સ્ત્રી. (સં.) ધાર્મિક વગેરે વાર્તા, કહાણી (૨) સંસ્કૃત પ્રાકૃત સામાજિક નવલકથા (ગદ્યમાં જ મુખ્યત્વે; જેવી કે 'કાદંબરી') (૩) (લા૦) સત્યનારાયણની કથા
કંથા સ્ત્રી. (સં.) ચીંથરાનું બનાવેલું વસ્ત્ર (૨) ગોદડી
કંથા સ્ત્રી. (સં. કથા) સત્યનારાયણની કથા (કા.) (૨) ધાર્મિક કથા
કેથાં(-થે) અ (સં. કુત્ર) (સુ.) ક્યાં (૨) કોઈપણ જગ્યાએ (૩) કોક જગ્યાએ
ગાથા સ્ત્રી (સં.) કથા, વાર્તા (૨) સંસ્કૃત પ્રાકૃત મિશ્ર જૂનો ભાષાપ્રકાર (૩) 'આર્યા' છંદ (૪) (સંજ્ઞા) પારસીઓની ઝંદ-અવેસ્તાનો ધર્મગ્રંથ
જથા અ. (સં. યથા) જેવી રીતે
તથા અ (સં.) અને (૨) એ પ્રમાણે
તથા સ્ત્રી. (સં. તથા) (લા૦) સ્પૃહા, તમા (૨) વિસ્તાર, લંબાણ
પથા પું. (સં. 'પથિન્ પ્ર. એ. વ. 'પન્થાઃ') રસ્તો
પૃથા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) કુંતી, પાંડુરાજની સ્ત્રી [વહીવટ
પ્રથા સ્ત્રી. (સં.) રીત (૨) ધારો,
યથા અ. (સં.) જેવી રીતે, જે પ્રમાણે (૨) અવ્યયીભાવ સમાસમાં આરંભે '-ની પ્રમાણે' 'અનુસાર' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ યથાશક્તિ
વૃથા અ. (સં) ફોગટ, નિષ્ફળ

વ્યથા સ્ત્રી (સં.) દુઃખ, પીડા
સંસ્થા સ્ત્રી. (સં) રચના, વ્યવસ્થા (૨) સ્થાપિત વ્યવસ્થા કે રૂઢિ; ઉદા૦ લગ્નસંસ્થા (૩) મંડળ, 'ઇન્સ્ટિટ્યૂટ' (૪) મૃત્યુ
અસ્થિ ન (સં.) હાડકું (૨) ન. બ. શબને બાળતાં રહેલાં હાડકાં, ફૂલ
તિથિ સ્ત્રી (સં.) હિંદુ મહિનાનો દિવસ, મિતિ (૨) (લા૦) શ્રાદ્ધ સંવત્સરીનો દિવસ
વીથિ સ્ત્રી. (સં.) માર્ગ, રસ્તો, કેડી
કાથી સ્ત્રી. નાળિયેરનાં છોડાંના રેસા કે એની દોરી
કૈથી સ્ત્રી. (સંજ્ઞા) ઉત્તર હિંદમાં કાયસ્થ લહિયા વાપરે છે તે લિપિ
ગ્રંથી(-થિ) સ્ત્રી. (સં.) ગાંઠ (૨) સાંધો
ચાથી સ્ત્રી મલમવાળી પટ્ટી
તેથી અ. ('તે'ની તૃતીયા વિભક્તિ) માટે, એ કારણે, એટલા સારુ
દ્વયર્થી વિ. (સં. દ્વયર્થિન્) (જુઓ દ્વયર્થ) બે અર્થવાળું (૨) સંદિગ્ધ
નથી અ કિ (સં. નાસ્તિ) છે નહિ
નાથી વિ. ('નાથવું' પરથી) બાંકાતું (૨) અંકુશમાં રખાતું
પંથી પું. ('પંથ' ઉપરથી) મુસાફર (૨) વિ. પંથનું કે એને લગતું (પ્રાયઃ સમાસમાં; ઉદા૦ શીખપંથી)
પાંથી સ્ત્રી. (હિં. પંક્તિ) સેંથી
પોથી સ્ત્રી. પોઈની વેલ (૨) પોઈના રંગમાં કે ગડનામાં બોળી રાખેલું રૂનું પોલ

પોથી (સં. પુસ્તિકા) લાંબાં છૂટાં પાનાંનું પુસ્તક કે એની પોટકી (૨) પુસ્તિકા
પ્રથી સ્ત્રી. (સં.) એક બી કે એની ભાજી
વીથી(-થિ) સ્ત્રી. (સં.) માર્ગ, રસ્તો
સાંથી પું. ('સાંથ' ઉપરથી) સાંથે જમીન ખેડનાર ખેડૂત, ગણોતિયો
સેંથી પું. (જુઓ 'સેંથો') માથાના વાળને બે ભાગમાં ઓળતાં વચ્ચે પડતી ઓળ [આપમતલબી
સ્વાર્થી વિ. (સં. સ્વાર્થિન્) સ્વાર્થવાળું,
હાથી પું. (સં. હસ્તિન્) હસ્તી, ગજ
ઓથું ન. જુઓ 'ઓઠું'
ગોથું ન. (જુઓ 'ગોથ') માથું નીચે હોય એવી શરીરની સ્થિતિ (૨) ગુલાંટ (૩) (લા૦) માથું મારવું એ
ચોથુ વિ (સં. ચતુર્થ) ક્રમમાં ત્રીજા પછીનું [(લા૦) મેલું, ગદુ
થોથું વિ. (રવા૦) મંદ, સુસ્ત (૨)
થોથું ન. (જુઓ 'થોથ') (લા૦) પોલો સડેલો કણ (૨) ફાટેલું તૂટેલું કે લખાણની દૃષ્ટિએ નકામું પુસ્તક (૩) બૂઠું તીર
પૃથુ વિ (સં.) પહોળું, વિસ્તીર્ણ (૨) પું. એક પૌરાણિક રાજા, વેનનો પુત્ર-એક ઈશ્વરાવતાર [(તુચ્છકારમાં)
પોથું ન. (સં. પુસ્તક) મોટી પોથી
બોથું ન (જુઓ 'બોતાનું') પાધડું
ભાથું ન જુઓ 'ભાતુ' [(તિરસ્કારમાં)
ભાથું ન. (જુઓ 'ભાથો') બાણ રાખવાની કોથળી [વગેરેનો)
ભોથું ન. મૂળિયાંનો ઝૂડો (ડાભ શેરડી

માથું (સં. મસ્તક) શરીરનો ખોપરીવાળો ભાગ (૨) ધડની ઉપરનો ભાગ, ડોકું (૩) કોઈપણ વસ્તુના મથાળાનો ભાગ, ટોચ (૪) (લા૦) મગજ, બુદ્ધિ
હથ્થુ વિ. ('હાથ' ઉપરથી) (સમાસમાં) હાથના માપનું (૨) હસ્તક હાથનું
કેથે પું. (અં.) (સંજ્ઞા) પૂર્વ ચીનનું પ્રાચીન નામ [પાટો બાંધે
માથે અ. (કા.) ઉપર; ઉદા૦ માથે
આથો પું. અથાવું-ખમીર ચડવું એ (૨) અથાવા નાખેલી વસ્તુ
ઊથો પું (કા.) કોહવાણ, સડો
ઓથો પું. ઓથ (૨) વચ્ચે આવવું એ -ઓછાયો
કાથો પું. ખેરની છાલનું સત્ત્વ
ચૂથો પું. લૂગડા કે કાગળ વ૦નો રોળાયેલો ચૂંથાયેલો ચોળાયેલો ડૂચો
જથો(-થ્થો) પું. (સં. યૂથ) જૂથ;
થથ્થો પું. થકાર [સમૂહ, સમુદાય
ત્રુથો પું. (સં. ત્રુસ્ત) ડૂચો (૨) રૂંછું
થોથો પું. (સુ.) પાંદડાં વગરનું કેળનું
દાથો પું. ખોબો [થડ
ભાથો પું. બાણ રાખવાની કોથળી (૨) ધમણ (૩) રાંધવાનો સામાન રાખવાની થેલી
લોથો પું. (કા.) જુવારનું કણસલું
સથો પું. તુતક
સથો પું. સપાટ જગ્યા
સેંથો પું. જુઓ 'સેંથી' (૨) માથાનું એક ઘરેણું [થયેલો)
સોથો પું. ડૂચો (વીંખાઇ ચૂંથાઇ

હાથો પું. (સં. હસ્તક) બેસણી હથિયાર કે ઓજાર જ્યાંથી પકડાય તે ભાગ, મૂઠ કે દસ્તો (૨) કંકુવાળા હાથની છાપ (૩) વેપારીઓ આંગળીઓની નિશાનીથી ભાવ ઠરાવવા પોતાનો હાથ કપડા નીચે ઢાંકીને આપે છે એ (૪) કારણ (૫) (લા૦) સહાય, મદદ (૬) પક્ષ

અબ્દ પું. (સં.) મેઘ (૨) ન. વાદળ (૩) વર્ષ (૪) નાગરમોથ નામની ઓષધિ [પહેલું

આદ વિ. (સં. આદિ) આદ્ય, આદિ,

ઈદ સ્ત્રી. (અ.) મુસલમાનોનો રમઝાન -બક્ર વગેરે તહેવારની ઉજવણીનો દિવસ (૨) (લા૦) ખુશાલીનો દિવસ

ઉદ ન. (સં.) પાણી

ઉદ્ ઉપ. (સં.) 'ઊંચે કે ઉપર' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ ઉદ્‌ગમ, ઉદ્‌ભવ (૨) 'ઊલટું' એવા અર્થમાં નામ પૂર્વે; ઉદા૦ ઉન્માર્ગ, ઉત્પથ

કદ પૂર્વ. (સં. કદ્) 'કુ' ખરાબ, નિંદ્ય એ અર્થ બતાવતો પૂર્વગ; ઉદા૦ કદરૂપું

કદ ન. (અ. કદ્) શરીરની ઊંચાઈ (૨) પ્રમાણ (૩) (લા૦) વજન, ભાર (૪) પદવી, દરજ્જો

કદ ન. એકજાતનું રેશમી વસ્ત્ર

કંદ પું. ન. (સં.) જેમાં ખાવાનો ગર હોય તેવું મૂળ–આદુ મૂળા સરણ બટાટા વ૦

કુંદ વિ. (ફા.) તેજ વગરનું, બૂઠું

કુંદ પું (સં.) એકજાતનો મોગરો (૨) ન. એનું ફૂલ

કુંદ વિ. (મ.) ઠસોઠસ ભરાઈ ગયેનું રૂંધાયેલું (૨) એવો અવાજ કરતું

કેદ વિ. (અ.) સજા તરીકે કબજા હેઠળ લીધેલું (૨) સ્ત્રી. એવી સ્થિતિ, કારાગૃહવાસ

ક્લેદ પું. (સં.) ભેજ, ભીનાશ (૨) દુઃખ [પોતે, જાતે

ખુદ વિ. (ફા.) અસલ, શુદ્ધ (૨) સ.

ખેદ પું. (સં.) અફસોસ દિલગીરી

ગદ પું. (સં.) રોગ, માંદગી

ગર્દ સ્ત્રી. (ફા.) ધૂળ, રજ

ગુંદ પું. (હિં. ગોંદ) કેટલાક ઝાડમાંથી ઝરતો ચીકણો રસ (૨) ચોટાડવાના તેમજ ખાવાના કામમાં આવતો એવો બાવળ વગેરેનો ગઠ્ઠાદાર સૂકો રસ

ગેંદ સ્ત્રી. (સં. કંદુક) નાનો દડો (ખાસ કરીને ફૂલ કે રેશમનો) (૨) રમવાનો નાનો દડો [આવવું એ

ગોદ સ્ત્રી. ખોળો (૨) (લા૦) વારસે

ગોદ સ્ત્રી. (જુઓ ગોદવું) વારંવાર ટોકયા કરવું એ (૨) (લા૦) ડખલ

ચંદ વિ. (ફા.) થોડુંક, જૂજ

ચંદ પુ. (સં ચંદ્ર) ચંદ્ર (૨) ચાંલ્લા તરીકે કપાળે ચોંટાડવાની ટીકી

ચાંદ પું. (સં ચન્દ્ર) ચાંદો, ચંદ્રમા (૨) ચંદ્રક, સારા કાર્ય બદલ મળેલો બિલ્લો

ચૌદ વિ (સં. ચતુર્દશ) '૧૪'

છંદ પુ. (સં. છંદસ્ ન.) અક્ષરમેળ–માત્રામેળ બંધનથી થતી કવિતા વગેરેની કડી (૨) દેવી વગેરેની સ્તુતિનો શ્લોક

છંદ પું. (સં.) લત, વ્યસન

છેદ પું (સં.) કાપો, ચીરો (૨) છિદ્ર (૩) (ગ.) છેદનારી–ભાગનારી સંખ્યા (અપૂર્ણાંકમાં આંકડાની હેઠળ લીટી નીચે લખવામાં આવે છે તે) (૪) નાશ

જિદ્દ સ્ત્રી. (અ જિદ્દ) જીદ, હઠ

જિલ્દ સ્ત્રી. (અ.) પુસ્તકનું ચામડાનું પૂંઠું (૨) પુસ્તકનો જુદો જુદો બાંધેલો ખંડ, 'વોલ્યૂમ'

જીદ સ્ત્રી જુઓ 'જીદ્દ'

જર્દ વિ. (ફા.) પીળું, જરદ (૨) ફીકું

ઝંદ સ્ત્રી (ફા. સર૦ સં છંદસ્) ઈરાની-ઓની પ્રાચીન ભાષા (જેમાં પારસી ધર્મગ્રંથનાં વિવરણ લખાયાં છે)

તુંદ(-દું) વિ. (જુઓ તુંડ) તુમાખી, તુંદ ન (સં.) દૂંદ, ફૂલેલું પેટ [ઉદ્ધત

દર્દ ન (ફા.) દરદ, રોગ (૨) દુઃખની લાગણી (૩) (લા૦) લાગણી, પ્રેમ

દાદ સ્ત્રી. (ફા.) ફરિયાદ (૨) અરજ (૩) ઈન્સાફ (૪) કવિને મુશાયરામાં ગાતાં મળતી ઉત્તેજના

દુંદ સ્ત્રી. (સં. તુંદ) પેટની ફાંદ

નદ પું. (સં.) મોટી નદી

નંદ પું (સં.) આનંદ (૨) (સંજ્ઞા) કૃષ્ણને ઉછેરનાર ગોકુલનો આહીર મુખી (૩) મગધનો એક પ્રાચીન રાજવંશ (૪) સંગીતનો એક અલંકાર (૫) (લા૦) વિ. છેતરી જાય તેવો અતિ હોશિયાર (માણસ)

નંદ પું (સં. નંદન) દીકરો

નાદ પું. (સં.) અવાજ, ધ્વનિ (૨) વાચા કે વર્ણોનું મૂળ ધ્વનિનું રૂપ (૩) (વ્યા.) ઉચ્ચારણનો એક બાહ્ય પ્રયત્ન (૪) (લા૦) ટેવ, છંદ (૫) લહે, ધૂન (૬) ગર્વ [ઊંઘ

નીંદ સ્ત્રી. (સં. નિંદ્રા હિં.) નિદ્રા,

પદ ન. (સં.) પગલું (૨) દરજ્જો (૩) (વ્યા.) નામિકી તેમજ આખ્યાતિકી વિભક્તિઓનો અર્થવાળો શબ્દ (૪) કવિતાની કડીનું પ્રત્યેક ચરણ (૫) દેશી બંધનું ભજન–કીર્તનરૂપ કડી-ઓનું ગેય ઝૂમખું (૬) ઉત્તર ક્રિયા કે મતને અંગે અપાતું વસ્તુનું દાન (૭) (ગ.) 'ટર્મ' (૮) 'રૂટ', મૂળ.

પાદ ન. (પાદવું ઉપરથી) પાદવું એ, વાછૂટ

પાદ પું. (સં.) પગ (૨) ચોથો ભાગ (૩) કવિતાની કડી, ચરણ, પદ

પેદ સ્ત્રી. (સં. પર્દ) વાસછૂટ પાદ

–પ્રદ વિ. (સં.) 'આપનાર' એ અર્થમાં સમાસમાં નામને છેડે; ઉદા૦ 'ફળપ્રદ'

ફંદ(–દો) પું. (ફા ફંદ) ફંદો, કાવતરું (૨) જાળ (૩) (લા૦) દુર્વ્યસન (૪) ઉફાંદ [ભાગ (૨) એક વેલો

ફાંદ સ્ત્રી. (સં. ફાંડ) પેટનો ઝૂલતો

બદ સ્ત્રી. જાંઘના ખાંચામાં થતું ગાંઠના રૂપનું એક દરદ

બદ સ્ત્રી. (વેપારીઓનો) પંચનો સંકેત

બદ વિ. (ફા.) ખરાબ (સમાસમાં પૂર્વ-પદ તરીકે વપરાય છે; ઉદા૦ બદસૂરત)

બાદ વિ (અ.) બાતલ, કમ

બુદ પું. એક બી જેની કોરી બને છે

બુંદ ન. (સં. બિંદુ) ટીપું

બૂંદ ન. રમતમાં કૂકી પાડવાનું છેલ્લું

ઘર (શેતરંજ વગેરેની રમતમાં)
ભેદ સ્ત્રી. જુઓ 'ભેત'
ભેદ પું (સં.) ફાટ પાડવી એ (૨) (લા૦) તફાવત, જુદાપણું (૩) વર્ગ, વિભાગ, પ્રકાર (૪) છાની વાત (૫) છળ-ભેદ
મદ પું. (સં.) કેફની ખુમારી (૨) ગર્વ (૩) હાથીના ગંડસ્થળમાંથી ઝરતો રસ
મર્દ પું. (ફા.) જુઓ 'મરદ', પુરુષ (૨) (લા૦) બહાદુર પુરુષ
મંદ-(ફા.) સર૦ સં. 'મત્', પ્રા. મંત) નામને લાગતાં 'વાળું' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ ફતેહમંદ [અલ્પ
મંદ વિ (સં.) ધીમું, ધીરું (૨) થોડું,
માદ પું. (સં.) કેફ (૨) મદ, અહંકાર
મુદ સ્ત્રી. (સં. મુદ્),–દા સ્ત્રી. (સં.) આનંદ
મેદ પું. (સં) ચરબી (૨) (લા૦) ગર્વ
મોદ પું (સં.) આનંદ
મોદ સ્ત્રી. જાડી મોટી ચાદર
યાદ સ્ત્રી. (ફા.) સ્મરણ (૨) યાદી,
રદ પું. (સં.) દાંત [ટાંચણ
રદ વિ. (અ. રદ) નકામું (૨) બાતલ કરેલું
લાદ સ્ત્રી. (દે. લદ્દી; સર૦ હિં. મ લીદ) ઘોડા ગધેડાની વિષ્ઠા
લીદ સ્ત્રી. (દે લદ્દી) લાદ
વદ (-ધ) અ. (સં. વદિ) હિંદુ મહિનાના કૃષ્ણ પક્ષમાં (૨) સ્ત્રી. કૃષ્ણ પક્ષ, અંધારિયું
વાદ પું. (સં.) બે પક્ષ વચ્ચેની ચર્ચા (૨) ભાંજગડ, તકરાર (૩) ચડસા-ચડસી (૪) જ્ઞાન વિજ્ઞાનના કોઈપણ વિષયમાં કાઢેલું અનુમાન કે તારણ, 'થિયરી;' ઉદા૦ ભૌતિક વાદ, વિકાસવાદ સમાજવાદ વ૦
–વિદ વિ. (સં. વિદ્) સમાસમાં ઉત્તરપદ તરીકે આવતાં 'જાણનાર' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ વેદવિદ
વૃંદ ન. (સં.) ટોળું, સમૂહ
વેદ પું. (સં.) આર્યોનું સૌથી પ્રાચીન ધર્મપુસ્તક (ઋગ્વેદ યજુર્વેદ સામવેદ અથર્વવેદ) (૨) ચારની સંજ્ઞા
વૈદ પું (સં. વૈદ્ય) રોગ જાણી દવા કરનાર
શબ્દ પું. (સં.) અવાજ (૨) બોલ (૩) અર્થવાળો એક કે વધારે અક્ષરોનો સમુચ્ચય (વ્યા.)
શાબ્દ વિ. (સં) શબ્દ સંબંધી, શાબ્દિક (૨) મૌખિક
શીદ અ શા માટે? શું કામ! (૨) ક્યાં
સુદ અ. (સં. સુદિ) મહિનાના શુક્લ પક્ષમાં (૨) સ્ત્રી. શુક્લ પક્ષ. અજવાળિયું
સ્કંદ પું. (સં) (સંજ્ઞા) કાર્તિકેય, કાર્તિક સ્વામી (શિવનો પુત્ર અને દેવોનો સેનાપતિ)
સ્પંદ પું (સં.) ધડકો (૨) કંપ, ધ્રુજારી (૩) (લા૦) સ્ફુરણા
સ્વાદ પું. (સં) રસનેંદ્રિયથી થતો અનુભવ (૨) ચાખવું એ (૩) (લા૦) રસ, મજા (૪) મોહ, શોખ.
સ્વેદ પું (સં.) પરસેવો (૨) (કા૦ શા૦) આઠ ભાવોમાંનો એક
હદ સ્ત્રી (અ. હદ) સીમા, અવધ (૨) અંત, છેડો (૩) (લા૦) વિ. ખૂબ

હાર્દ ન (સં.) મર્મ, રહસ્ય (૨) ભાવાર્થ
હિંદ પું. ન. (ફા., સં. સિંધુ) (સંજ્ઞા) હિંદુસ્તાન, ભરતખંડ
હૃદ ન. (સં. હૃદ્) હૃદય
હ્રદ પું. પાણીનો ધરો (નદીમાંનો), ધૂનો
અદા સ્ત્રી. (ફા.) અંગચેષ્ટા, નખરાં (૨) (લા.) અભિનયની છટા, અંગવિન્યાસ, 'પોઝ'
અદા અ (અ.) પૂરું-ચૂકતે
અદા સ્ત્રી. જુઓ 'અદાવત', દુશ્મનાવટ
ઓદા પું. બ. વ ગાડાના ચીલામાં પડેલા ખાડા
ઓદા સ્ત્રી. (કા.) આપદા
ઓદા પું. બ. વ.,-દાં ન બ. વ (સં. ઔદીચ્ય) ઔદીચ્ય બ્રાહ્મણો (તિરસ્કારમાં)
કદા અ. (સં.) ક્યારે (૨) કોઈક સમયે, [કદાચ
ખુદા પું (ફા.) ઈશ્વર, ભગવાન
ગદા સ્ત્રી. (સં.) લડાઈનું નીચે ગોળ ગઠ્ઠાવાળું એક પ્રાચીન હથિયાર
ગુદા સ્ત્રી. (સં) શરીરમાંથી વિષ્ઠા નીકળવાનું દ્વાર, ગાંડ [ચાંદરણું
ચંદા સ્ત્રી. (સં. ચંદ્ર) ચંદ્ર (૨) ચાંદની,
જદા અ. (સં. યદા) જે વખતે
જ્યાદા(-દે) વિ. (અ.) વધારે
તદા અ (સં.) ત્યારે
નંદા સ્ત્રી. (સં.) આનંદ (૨) નણંદ (૩) (સંજ્ઞા) દુર્ગા (૪) પડવો, અગિયારસ કે છઠ (નંદા તિથિ) (૫) ગાંધાર ગ્રામની એક મૂર્છના
નિંદા સ્ત્રી. (સં.) વગોવણી
પેદા વિ. (ફા.) ઉત્પન્ન (૨) કમાયેલું
ફિદા વિ. (અ.) ખૂબ ખુશ (૨) અતિઆસક્ત [સ્તુતિનો એક પ્રકાર
મંદા વિ. સ્ત્રી. (સં.) સંગીતમાં મૃદુ
માદા સ્ત્રી. (ફા.) પશુ કે પંખીમાં સ્ત્રી જાત (૨) બગડવાની જોડમાં ખાડાવાળું બરડવું
મુદા સ્ત્રી. (સં.) આનંદ
યદા અ (સં.) જ્યારે
વદા સ્ત્રી. જુઓ 'વિદાય' (સુ)
વૃંદા સ્ત્રી. (સં.) તુલસી (૨) (સંજ્ઞા) રાધિકા, કૃષ્ણની પ્રેયસી
સદા અ. (સં.) હંમેશાં
આદિ વિ. (સં) પહેલું, પ્રારંભનું (૨) મુખ્ય, પ્રધાન (૩) ન. મૂળ કારણ (૪) (ગ.) પહેલું પદ
ચેદિ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) બુંદેલખંડ પાસેના પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ
છર્દિ સ્ત્રી. (સં.) અધપોક કે બકારીનો રોગ
પ્રાદિ વિ. (સં.) (વ્યા.) આદિમાં 'પ્ર' વગેરે ઉપસર્ગવાળું (તત્પુરુષ અને બહુવ્રીહિ સમાસ)
બંદિ પું (સં.) (જુઓ 'બંદી') કેદી
યદિ અ (સં.) જો
વદિ અ. (સં.) કૃષ્ણપક્ષમાં, વદ
વેદિ(-દી) સ્ત્રી (સં.) હોમ વગેરે માટે બાંધેલી ઓટલી કે કુંડ
સુદિ અ. (સં.) શુક્લપક્ષમાં સુદ
એદી વિ. અત્યંત સુસ્ત
કદી અ ક્યારેક, કોઈવેળા
કુંદી સ્ત્રી. (હિં.) ધોયેલાં કપડાં ટીપીને સફાઈ કરવાનું એક ઓજાર, એવી લાકડાની મોગરી (૨) ધોયેલાં કપડાંને

સફાઈદાર કરવાની ક્રિયા (૩) ટીપનું
-મારનું એ [કરેલું, બંદીવાન
કેદી વિ. (જુઓ 'કેદ') કેદમાં પડેલું, કેદ
કે દી અ. (કે=કયે, દી=દિવસે) (કા., રુ.)
કયે દહાડે! ક્યારે!
કો દી અ. (પ) કોઈપણ દિવસ, ક્યારેક,
કે દી (કા.) [વણાટનું કાપડ
ખાદી સ્ત્રી. હાથે કાંતેલા સૂતરનું હાથ-
ખુદી સ્ત્રી. (ફા.) હુંપણું, હુંપદ, ગર્વ
ગાદી સ્ત્રી. (સર૦ હિ. ગદ્દી) બેસ-
વાના માપનું નાનું ગાદલું (૨) ગોર
કે મોટા માણસ કે મહંત ઇ૦નું
આસન કે પદ (૩) રાજાનું તખ્ત,
સિંહાસન
ગૂંદી સ્ત્રી (સં. ઇંગુદી) એક ઝાડ
ગોદી સ્ત્રી. (અં. 'ગોડાઉન') બંદરમાં
અંદર પાણી હલાય ધલાય એવી સગવડ-
વાળું વહાણો ઊભાં રાખવાનું સ્થાન
ચંદી સ્ત્રી. (સર૦ મ.) ઘોડા કે બળદને
અપાતો સૂકો દાણો (૨) (લા૦)
(લશ્કરનાં વાહનને ચંદીરૂપે) ખંડણી
(૩) લાંચરુશવત
ચાંદી સ્ત્રી. (સં. 'ચંદ્રિકા' ઉપરથી)
શુદ્ધ રૂપું (૨) એક ચેપી ગુહ્ય રોગ
(૩) જ્યાંથી ચામડી ખસી ગઈ હોય કે
ઊપસી આવી ભાઠું પડયું હોય એવું
ચાંદું
છંદી વિ. (સં. છન્દિન્) મોજીલું,
શોખીન (૨) અમુક ખરાબ આદત-
જાદી સ્ત્રી. (ફા.) દીકરી [વાળું
જિદ્દી વિ. (જુઓ 'જિદ્દ') જક્કી, હઠીલું
જર્દી સ્ત્રી. (ફા.) જુઓ 'જરદી', પીળા
પદાર્થ (૨) ઈંડામાંનો પીળો રસ
તસ્દી સ્ત્રી. (અ. તસ્દીઅ) તકલીફ, શ્રમ
દર્દી વિ. (ફા.) દરદવાળું, માંદું
દાદી વિ. દાદ માગનાર, ફરિયાદી
દાદી સ્ત્રી. મા કે બાપની મા, વડીઆઈ
દીદી સ્ત્રી. (હિં. બં.) મોટી બહેન
દુંદી વિ. (જુઓ 'દુંદ') દુંદ-ફાંદવાળું
(૨) પું. ગણેશ
નદી સ્ત્રી. (સં.) પર્વત વ૦માંથી વહી
આવતો પાણીનો કુદરતી પ્રવાહ,
સરિતા [પોઠિયો
નંદી પું. (સં. નન્દિન્) શિવજીનો
નાદી વિ. (સં. નાદિન્) નાદવાળું,
નાદને લગતું (૨) (લા૦) ગર્વવાળું,
તોરી, છંદી
નાંદી સ્ત્રી. (સં.) આશીર્વાદ, નમસ્કાર
તેમજ વસ્તુ-નિર્દેશવાળો નાટકનો
પ્રારંભનો શ્લોક (કા૦ શા૦)
પદી ન (સં પદિન્ વિ) અનેક પદો
મળીને બનતી રકમ, 'એક્સ્પ્રેશન' (ગ.)
ફંદી વિ (જુઓ 'ફંદ') ફંદવાળું, કપટી
(૨) (લા૦) તોફાની (૩) દુર્વ્યસની
ફુદ્દી સ્ત્રી. નાનો પતંગ
બદી સ્ત્રી. (સર૦ મ. બદ) ગળી
બદી સ્ત્રી. (ફા.) દુરાચરણ, અનીતિ
(૨) કુટેવ (૩) નિંદા
બંદી પું. (સં. બન્દિન્) કેદી
બંદી સ્ત્રી. (ફા.) મના, બંધી
બાંદી સ્ત્રી. (ફા. 'બંદહ્' ઉપરથી) બાંદી,
ગુલામડી, બળાત્કારે પકડી આણેલી સ્ત્રી
બાદી સ્ત્રી (ફા.) અપચો, બદહજમી
(૨) પેટમાં થતો વાવ

બાંદી સ્ત્રી. (ફા. 'બંદહ્' ઉપરથી) ગુલામડી
બિંદી સ્ત્રી. (સં. 'બિંદુ' ઉપરથી) નાનું ટપકું, ચાંદ (૨) અનુસ્વારનું ટપકું
ભેદી વિ. (સં. ભેદિન્) રહસ્યમય (૨) ફૂટ, ન સમજાય એવું
મદી વિ. (સં. મદિન્) મદવાળું, મત્ત
મંદી સ્ત્રી. ('મંદ' જુઓ) મંદતા, કમીપણું (૨) ભાવતાલની પડતી
મે(-મેં)દી સ્ત્રી. (સં. મેધી) એક વનસ્પતિ, હેના
મોદી પું. (અ. મુવદી) અનાજ ઘી મસાલો વગેરેનો વેપારી, નેસ્તી (૨) કોઠારી, ભંડારી (૩) હિંદુઓમાં એ ધંધા ઉપરથી પડેલી એક અટક
યાદી સ્ત્રી. (ફા.) ટીપ, ટાંચણ (૨) એવી નોંધવાની ચોપડી (૩) યાદ, સ્મરણ
રદ્દી વિ. (જુઓ 'રદ') નકામું, રદ થયેલું (૨) તૂટુંફૂટું
લાદી સ્ત્રી. (સર૦ મ.) પથ્થરની પાતળી અને નાની તખતી (૨) ફરસબંધી
લોદી સ્ત્રી (સર૦ મ.) જુઓ 'લોધી', પઠાણોની એક જૂની જાત (પાછળથી હિંદનો એક મુસ્લિમ-રાજવંશ)
વદ્દી(-ધ્ધી) સ્ત્રી. (સં. વૃદ્ધિ) સરવાળા કે ગુણાકારમાં એકમ દશક વ૦ કોઈ એક સ્થાનના સરવાળા કે ગુણાકારની આવેલી રકમમાંથી એકમનો આંકડો રાખી બાકીના સ્થાનના અંક આગળના સ્થાનની રકમમાં ઉત્તરોત્તર ઉમેરવા માટે રાખવામાં આવે છે તે અંક (ગ.)
વાદી વિ. (સં. વાદિન્) બોલનાર (સમાસને અંતે); ઉદા૦ સત્યવાદી (૨) (સમાસને છેડે) અમુક વાદમાં માનનારું; ઉદા૦ સમાજવાદી (૩) ગાવાવગાડવામાં જે સ્વરથી સપ્તક બાંધવામાં આવે છે તે (સ્વર) (સંગીત) (૪) રાગનો પ્રધાન (સ્વર) (૫) વાદ કરનાર (૬) ફરિયાદી (૭) પું. મોરલી વગેરે વગાડીને (સાપ વગેરેનો) ખેલ કરનારી જાતનો માણસ
વેદી સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'વેદિ'
શાદી સ્ત્રી. (ફા.) લગ્ન, વિવાહ
શીદી (-ધ્ધી) પું. (ફા.) સીદી, હબસી, આફ્રિકાનો મૂળ વતની (જેના વાળ ટૂંકા વાંકળિયા, નાક ચીબું ને રંગ કાળો હોય છે)
સદી સ્ત્રી. (ફા. સદ્દી) સૈકો, સેંકડો
સીદી પું જુઓ 'શીદી'
હિંદી વિ (જુઓ 'હિંદ') હિંદનું, હિંદને લગતું (૨) હિંદનું વતની (૩) સ્ત્રી. (સં.) ઉત્તર હિંદુસ્તાનમાં બોલાતી એક ભાષા (૪) હિંદની સ્વીકૃત રાષ્ટ્રભાષા
આદુ(-દૂ) ન (સં. અર્દ્રક) એક કંદ જેની સૂંઠ બને છે
ઈંદુ પું. (સં.) ચંદ્ર
ઊંદુ વિ. ભૂરું, બદામી પડતું
કદ્દુ પું. (ફા. કદ્દૂ) દૂધી (૨) (બત્તો, લાકડાનો ટૂંકો જાડો મજબૂત દંડો (૩) ધોકેણું
કુંદું ન. કુંદો (જરા તુચ્છકારમાં)
કોદું ન. ધરડી કે થોડું દૂધ દેતી
ખોદું(-ધું) ન. લાકડાનો જાડો-કકડો (૨) (લા૦) વિ. મૂઢ, બે
ગંદું વિ. (ફા. ગંદ) ગંદકીવાળું,

(૨) (લા૦) મેલા મનનું
ગૂંદું ન. (જુઓ 'ગૂંદી') ગૂંદીનું ફળ (૨) ગૂંદાનું ફળ (અથાણામાં વપરાય છે તે)
ચાંદું ન. (સં. ચંદ્રક) ચામડી ઉપરનું પસવાળું ધારું (૨) ચાંદાનો ડાઘ, ચાઠું (૩) (લા૦) લાંછન, ડાઘ (૪) છિદ્ર, દોષ
ચેંદુ પું. ચેંડુ (૨) હાથીદાંતનો મંજો
જદુ પું. (સં. યદુ) (સંજ્ઞા) જુઓ 'યદુ'
જાદૂ(-દુ) પું. ન. (ફા.) મંત્ર તંત્ર કે હાથચાલાકીનું કામ (૨) (લા૦) કામણ
જુદુ વિ. (ફા. જુદા) છૂટું, અલગ (૨) (લા૦) અનોખું, અસાધારણ
-પદું ન. (સં. પદ) પદ (પ્રાય: સમાસમાં); ઉદા૦ ગોરપદું
પ્યાદું ન (ફા. પિયાદ) શેતરંજમાં પેદળ સિપાઈનું મહોરું (૨) પેદળ સિપાઇ
ફૂદું ન. (જુઓ 'ફુદેડો') પાંખોવાળું નાનું જીવડું (૨) પતંગિયું
ફોદુ વિ. (જુઓ ફુદફુદવું) પોચું, ખાલી ફૂલેલું
બદુ વિ. (સર૦ મ. બદ, હિં. બદ્દૂ= અરબસ્તાનની એક અસભ્ય જાતિ) (૨) (લા૦) માલ વગરનું, ગંડુ
બિંદુ ન. (સં.) ટીપું, ટપકું (૨) મીંડું (૩) નાટકમાં અવાંતર કથાનું બીજ (કા૦ શા૦) (૪) પું. સંગીતનો એક અલંકાર (સંગીત)
બેદુ ન. (અ. બૈજહ) ઈંડું
બોદું વિ. (રવા૦) બોદાઈ ગયેલું (૨) બોખરું (૩) (લા૦) ઢીલું, કાચું (૪) ન. તડવાળું કે બરાબર નહિ પકવેલું માટીનું વાસણ
ભેદુ વિ. ('ભેદ' ઉપરથી) ભેદ-રહસ્ય જાણનાર (૨) જાસૂસ (૩) (લા૦) ફૂટ પડાવનાર
ભોદું વિ (સં. ભદ્ર) (લા૦) જડું મોટું, જડસુ (૨) ભોળું
મંદુ વિ. જુઓ 'મંદ' [રોગી
માંદું વિ. (ફા. 'માંદ' ઉપરથી) બિમાર,
મૃદુ વિ. (સં.) કોમળ, સુંવાળું (૨) મધુર (૩) વિ. સ્ત્રી. શ્રુતિના પાંચ પ્રકારોમાંનો એક
યદુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) યયાતિ અને દેવયાનીનો પુત્ર અને યાદવોનો પૂર્વજ (૨) એ નામની વૈદિક કાળની એક આર્ય જાતિ
વૈદું ન. (સં. વૈદ્યક) વૈદ્યનો ધંધો
સાદું વિ. (ફા. સાદહ) સરળ સીધું ને નિરાડંબરી (૨) રંગ ભાત કે લખાણ વિનાનું, કોરું (૩) મહેનત મજૂરી કરવાની ન હોય તેવું, આસાન (દ૦)
સોદું વિ. (ફા. સૌદા) (લા૦) લુચ્ચું, વ્યભિચારી (૨) ઠગ, ધૂર્ત
હિંદુ વિ. (જુઓ 'હિંદ') વૈદિક આદિ પરંપરાના ભારતીય ધર્મનું અનુયાયી
ઉર્દૂ સ્ત્રી. (તુર્કી) છાવણીની ભાષા, ઉત્તર હિંદુસ્તાનમા અરબીફારસીના સંમિશ્રણવાળી ભાષા, હિંદુસ્તાની (૨) એની લિપિ
આઉદે અ. 'તોબા' (હવે, બસ થઇ એમ)
ઉદે પું. (સં. ઉદય) જુઓ 'ઉદય'

દુગ્ધ ન. (સં.) દૂધ
દૂધ નં. (સં. દુગ્ધ) સ્તન કે આંચળ-માંથી નીકળતું ધોળું પ્રવાહી (૨) કેટલીક વનસ્પતિમાંથી નીકળતો એવો ધોળો રસ (આંકડા ઊંબરા વગેરેનો) (૩) (લા૦) આવા સાધુ ફકીર વગેરે થઇ ચૂકેલાંની મૂળ જાત (એ કઇ જાતનો છે એમ પૂછતાં 'દૂધ' કહ્યું–એમ પુછાય છે.)
દ્વયર્થ વિ (સં) બે અર્થવાળું
ધંધ પુ. (સં. દ્વંદ્વ) (લા૦) તોફાન, ધમમાણ [ઝાંખ, અંધાર
ધૂંધ સ્ત્રી. (સર૦ મ. ધુંધ, હિ. ધુંધ)
ધોધ પું. (રવા૦) ઊંચેથી જોરથી પડતો પાણીનો પ્રવાહ
નોંધ સ્ત્રી (સર૦ મ. નોંદ) ટાંચણ (૨) ટિપ્પણી (૩) આપેલો માલ , જેમાં વિગત સાથે નોંધાય છે તે ચોપડી (૪) (લા૦) મોટા થાંભલાને કામ-ચલાઉ . ટેકો આપવા સાકરીઓ સાથે જડેલા ખીલા
પીંધ ન એક પક્ષી [બંધનમાં પડેલું
બદ્ધ વિ. (સં.) બાંધેલું (૨) બંધાયેલું,
બંધ પું. (સં.) બાંધવું (૨) એનું સાધન (૩) એની ગાંઠ, પકડ (૪) બંધન, કેદ (૫) રચના, ગૂંથણી (૬) પથ્થર કે એવી મજબૂત વસ્તુઓની પાણી આડે કે રોકવા કરેલી પાળ (૭) મુદ્રા (યોગ.) (૮) પ્રતિબંધ, અટકાવ
બાધ પું. (સં.) બાધા, રૂ, પ્રતિ-બંધ (૨) (લા૦) દોષ, પાપ (૪) પીડા, ઉપદ્રવ [(૨) બંધ
બાંધ પું. (જુઓ 'બાંધવું') પુસ્તો, પાળ
બુદ્ધ વિ. (સં.) જ્ઞાતા, સમજુ (૨) જાગેલું (૩) જ્ઞાન પામેલું (૪) પું. (સંજ્ઞા) શાક્ય ગૌતમ બુદ્ધ
બુદ્ધ સ્ત્રી. (સં. બુદ્ધિ) બુદ્ધિ, સમજ (૫)
બુધ વિ. (સં.) ડાહ્યું, વિદ્વાન (૨) પું. એ નામનો ગ્રહ (૩) એ નામનો વાર
બૂધ સ્ત્રી. (સં. બુદ્ધિ) બુદ્ધિ, સમજ (૫.)
બોધ પું. (સં.) ઉપદેશ (૨) જ્ઞાન (૩) (લા૦) મતિ [અનુયાયી
બૌદ્ધ વિ. (સં.) બુદ્ધને લગતું (૨) બુદ્ધનું
મધ અ. (મધ્ય ઉપરથી; સર૦ મ. હિં) મધ્યમાં, વચ્ચે (પ.) (૨) વિ. વચલું (સમાસમાં); ઉદા૦ મધરાત
મધ ન. (સં. મધુ) મધમાખીઓએ એકઠો કરેલો ફૂલનો રસ (૨) (લા૦) મધ જેવી મીઠાશ; ઉદા૦ મધવાળી જીભ
મુગ્ધ વિ. (સં.) મોહ પામેલું (૨) અણ-સમજુ, અજ્ઞ (૩) (લા૦) સાલસ, નિષ્પાપ (૪) સુંદર, મોહક
મૃધ ન (સં. મૃધ) યુદ્ધ
મેધ પું. (સં.) યજ્ઞ (૨) બલિ, ભોગ
યુદ્ધ ન. (સં.) લડાઈ, સંગ્રામ
યોધ પું. (સં.) લડવૈયો
રીધ સ્ત્રી (સં. ઋદ્ધિ) ઋદ્ધિ, સમૃદ્ધિ
રુદ્ધ વિ. (સં.) રોકાયેલું, અટકાવેલું, રૂંધાયેલું
રૂંધ સ્ત્રી. ('રૂંધવું' પરથી) રૂંધાવું એ (૨) રોકાણ, પ્રતિબંધ (૩) આંટી, અક-ળામણ

રોધ્ર પું. (સં.) અટકાવ, આડચ મૂકવી એ
લબ્ધ વિ. (સં.) મળેલું, પ્રાપ્ત
લુબ્ધ વિ. (સં.) લોભાયેલું, મોહિત (૨) લોભિયું, લાલચુ
લોધ્ર પું. ન (સં. લોધ્ર) એક જાતનું પહાડી ઝાડ, લોધર [વિચારો
વધ્ર સ્ત્રી. (સં. વૃદ્ધિ) વધવું એ (૨)
વધ્ર પું. (સં.) કાપીને મારી નાખવું એ (૨) મલ્ટિપલ' (ગ.)
વિધ્ર વિ. (સં. 'વિધા') (સમાસને અંતે) રીતનું; ઉદા૦ બહુવિધ
·વિધ્ર અ (સં. વિધિ) પ્રમાણે
વિધ સ્ત્રી (સં. વિધિ) વિધિ, રીત,
વિદ્ધ વિ. (સં) વીંધાયેલું [પ્રકાર (૫.)
વીંધ્ર ન ('વીંધવું' ઉપરથી) વેહ, કાણું, નાકું [વડીલ
વૃદ્ધ વિ (સં.) વધેલું (૨) ઘરડુ (૩)
વેધ પું (સં) છિદ્ર, વેહ (૨) (લા૦) દોષ, બાધ (૩) જખમ (૪) વધન (૫) ગ્રહો વગેરે આકાશીય પદાર્થોની ગતિ સમય વગેરેનું નિરીક્ષણ (૬) સુતાર કે કડિયાના કામમાં શાસ્ત્રીય દોષ (૭) સૂર્યગ્રહણ પૂર્વે ચાર પ્રહર અને ચંદ્રગ્રહણ પૂર્વે ત્રણ પ્રહરનો સૂતકનો સમય (૮) 'કોઓર્ડિનેટ આફ ઝેડ' (ગ.)
વૈધ્ર વિ. (સં.) વિધિ પ્રમાણે શુદ્ધ કે બરોબર (૨) ધારાધોરણ અનુસારનું
વ્યાધ્ર પું (સં.) પારધી
શુદ્ધ વિ. (સં) ચોખ્ખું, સ્વચ્છ (૨) પવિત્ર (૩) દોષરહિત (૪) સેળભેળ વિનાનું, નિર્ભેળ
શુદ્ધ સ્ત્રી. (સં. શુદ્ધિ) ભાન, સુધ
શુધ્ર સ્ત્રી (સં. શુદ્ધિ) સુધ, ભાન
શોધ પું. સ્ત્રી. (સં.) શોધવું એ, ખોળ, તપાસ
શ્રાદ્ધ ન. (સં.) પિતૃઓની તૃપ્તિ માટે શ્રદ્ધાથી કરાતી તર્પણક્રિયા-બ્રાહ્મણ-ભોજન વગેરે [તરડ, ફાડ
સંધ્ર સ્ત્રી (સં. સંધિ) સાંધો (૨)
સાર્ઘ્ય વિ (સં.) અર્ઘ સહિત, સાડા
સાંધ સ્ત્રી. (સં. સંધિ) સાંધો (૨) તરડ ફાડ (૩) કાંતણ વણાટમાં તાર સાંધવા એ
સિદ્ધ વિ. (સં.) સફળતાપૂર્વક આવી મળેલું (૨) નિશ્ચિત, સાબિત થઈ ચૂકેલું (૩) નિષ્ણાત (૨) સિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી હોય તેવું (૫) (લા૦) મુક્ત (૬) પું. સિદ્ધિ મેળવી હોય તેવો યોગી કે દૈવી પુરુષ (૭) મુક્ત પુરુષ
સિંધ પું. ન. (સં. સિંધુ) (સંજ્ઞા) કચ્છ ઉપરનો હિંદનો એક પ્રાંત (જ્યાં સિંધુ નદી વહી સમુદ્રને મળે છે; હાલ આ પ્રાંત પાકિસ્તાનમાં છે.)
સીધ્ર સ્ત્રી. (સં સિદ્ધિ) ખબર, સમાચાર (૨) સીધાપણું [ખબર
સુધ્ર સ્ત્રી. (સં. શુદ્ધિ) ભાન (૨) ભાળ,
સ્કંધ પું. (સં.) ખાંધ (૨) થડ (૩) ડાળી (૪) (લા૦) સૈન્યનો વ્યૂહ (૫) સમુદાય (૬) વિભાગ, પ્રકરણ
સ્તબ્ધ વિ. (સં.) આશ્ચર્યચકિત (૨) દિઙ્મૂઢ (૨) જડ, નિશ્ચેષ્ટ
સ્નિગ્ધ વિ. (સં.) ચીકણું (૨) લીસું

જાદે વિ. (અ. જિયાદહ્) વધારે, વધતેરું
જ્હેદો પું આતો, દાદો (૨) કાકો (ર.)
જોદો પું ઉદય હો! જય હો! એવા અર્થનો પોકાર
જોદો પું. ઔદીચ્ય બ્રાહ્મણ (તુચ્છકારમાં)
ડોદો પું. (સં. કંદ) કંદ (૨) ડુંગળી (૩) (લા૦) કૂતરાનું શિશ્ન
કુદો પું. (ફા.) દડૂકો, ધોકો (૨) લાકડી કે બંદૂકનો જાડો છેડો
કોદો પું. કોગળ આદમી (૨) ખાતાં થાળીમાં વાનગીઓનો કરેલો ભદો ભેગ. ગોદો
ખેદો (-ધો) (સં. ખેદ ઉપરથી) ખાર, ઈર્ષ્યા (૨) (લા૦) વેરો, પીછો
ગોદો પું ગોદાવે-ખૂંચે યા ભોકાવ એવી રીતે કરવામાં આવતી ક્રિયા (૨) ઠોસો (૩) (લા૦) ખોટ નુકસાન
ગોંદો પું. ('ગૂંદવું' ઉપરથી) ગૂંદો, રસોઈની બધી વાનીઓનો ખીચડો, કોદો
ચંદો પું. (સં. ચંદ્ર) ચાંદો (૨) ધાતુના પતરા ઉપર લખેલું અભિમનામું (૨) ચહેરો, મુખવટો, 'ટિક' (૪) ચન્દ્રમા જેવો ગોળ આકાર (ટોપીનો ચંદો) (૫) ચાંદલો (૬) મહોર, છાપ
ચાંદે પું (સં. ચન્દ્ર) ચંદ્ર (૨) એના જેવો ગોળ આકાર, ચદો [લી પણ
છાંદો પું. છાણ માટીનો લોંદો, જાડું
છૂંદો પું. ('છૂંદવું' ઉપરથી) છૂંદો છૂંદીને બનાવેલો લોચો (૨) કેળાં પોપૈયાં વગેરેની એવી કચુંબર (૩) છીણેલી કેરીનું અથાણું
જદો પું. ફક્કડ પુરુષ (ભરૈયાઓનો એક વેશ એ નામના એક ડેલ રાજા ઉપરથી) [શાહજાદો]
જાદો પું. (ફા. જાદહ્) દીકરો (જેમકે
દદ્દો પું. 'દ' અક્ષર
દાદો પું. (પ્રા. દદ્) બાપનો કે માનો બાપ (૨) પૂર્વજ (૩) (લા૦) ગુંડો, જબરદસ્તી કરવાની ટેવવાળો
ફંદો પું. (જુઓ 'ફંદ') દગાથી કરેલો ઉનાળિયો (૨) જાળ (૩) (લા૦) દુર્વ્યસન
ફાંદો પું. (જુઓ 'ફંદ') પ્રપંચ, જાળ
ફાંદો પું. (જુઓ 'ફાંદ') પેટની દુંદ
ફેદો પું. (ગ્રા૦) લોચો
ફેદો પું. લોચો (દૂધ દહીં વગેરેનો)
બંદો પું. (ફા.) સેવક, દાસ (૨) (લા૦) પોતે (બડાઈ બતાવવા વપરાય છે)
ભોદો પું. (જુઓ 'ભોદું') પેટ (તિરસ્કારમાં)
મુદ્દો પું. (અ. મદ્આ) પુરાવો, પ્રમાણ (૨) મહત્ત્વની બાબત (૩) મૂળ પાયો, તાત્પર્ય [બારીક લોટ
મે(-મે)દો પું (ફા) ચોખ્ખા ઘઉંનો
રંદો પું. (ફા.) લાકડું છોલી લીસું કરવાનું એક સુતારી ઓજાર
રોદો પું. (સં. 'રાધ' ઉપરથી) ખાડો (ચીલામાં પડેલો)
લોંદો પું. (સર૦ હિં. મ.) ચીકણા નરમ પદાર્થનો લોચો
વદો પું. એક રાતું જીવડું, ભેડો, વદો
વાંદો પું. (સં. વંદાક) અમુક ઝાડના થડ કે ડાળમાંથી નીકળતો બીજી જાતનો નકામો ફણગો (૨) વદો

સોદો પું. (તુર્કી) વેચવાનો ધંધો, વેપાર (૨) (લા૦) ખરીદી કે એ કરવાનો વાયદો, સાટું (૩) વેપારી સાહસ

હોદ્દો પું. (અ. હૌદજ) અંબાડી

હોદ્દો પું. (અ. ઉહદહ) ઓધ્ધો, પદવી (૨) અધિકાર

ધ

અધ વિ. (સં. અર્ધ) અડધું (સામાન્ય રીતે શબ્દની પૂર્વે સમાસમાં વપરાય છે); ઉદા૦ 'અધઝાઝું' 'અધકચરું'

અધઃ અ. (સં. અધસ્) નીચે (સમાસમાં નામ કે વિશેષણ પૂર્વે 'નીચે' 'નીચેનું' એવા અર્થમાં); ઉદા૦ 'અધ:પાત' 'અધોગતિ'

અર્ધ વિ. (સં.) અડધુ (૨) એકના બે સરખા ભાગમાંનો પ્રત્યેક

અંધ વિ. (સં.) આંધળું (૨) (લા૦) સમજ વગરનું, વિવેકહીન

આધ વિ. (હિં.) અડધું

ઊ(-ઊં)ધ સ્ત્રી. (દે. ઉદ્ધિ) અડા અને માંચડાને સાંધતો ગાડાનો ભાગ, ઘોરિયો

ઓધ ન. (સં. ઔષધ) પૂતળું, બાવલું

ઓધ સ્ત્રી. વંશ, કુળ (૨) વારસો

કાંધ સ્ત્રી. (સં. સ્કંધ) ખભો (૨) ખાંધ (૩) (લા૦) ધૂંસરીનું આંટણ

કીધ ભૂ કૃ. જુઓ 'કીધું', કર્યું (પ)

ક્રોધ પું. (સં.) ગુસ્સો, કોપ

ક્ષુબ્ધ વિ. (સં.) ખળભળેલું (૨) ડહોળાયેલું (૩) (લા૦) વ્યાકુળ, અસ્થિર

ખંધ પું (સં. સ્કંધ) બેઉ ખભા વચ્ચેનો ઉપરનો ભાગ, ખાંધ, કાંધ

ખાધ સ્ત્રી. (સં. 'ખાદ્' ઉપરથી) ખોરાક, આહાર (૨) (લા૦) ખોટ, નુકસાન (૩) ખોડખાંપણ (જેવી કે હીરા મોતીમાં)

ખાંધ સ્ત્રી. (સં. સ્કંધ) બેઉ ખભા વચ્ચેનો ડોક ઉપરનો ભાગ, કાંધ (૨) પશુની ગરદન (૩) (લા૦) ભાર વહેતા બળદ વ૦ની ગરદન પર પડેલું આંટણ, કાંધ

ખૂંધ સ્ત્રી (જુઓ 'ખાંધ') પશુના વાંસા પર હોતો ઢેકો (૨) વાંસો વળી જવાથી ઉપર નીકળી પડતો ઢેકો (માણસને)

ગંધ પું. (સં.) સોડમ, વાસ (૨) પૂજાનો સુગંધી પદાર્થ (૩) તિલક, ચાંલ્લો

ગંધ સ્ત્રી. (સં 'ગંધ' ઉપરથી) દુર્ગંધ (૨) (લા૦) મિથ્યાભિમાન (૩) અણગમો (જરા પણ) સહવાસ, નિકટતા; ઉદા૦ 'મારે એની ગંધે ન જોઈએ.'

ગાધ વિ. (સં.) છીછરું, ઊંડું નહિ એવું

ગીધ ન. (સં. ગૃધ્ર) એક મોટું માંસાહારી પક્ષી, ગરજાડું

ગુધ વિ. રમતિયાળ

ગૃધ વિ. (સં. 'ગૃધ્' ઉપરથી) કામી

ગૂધ સ્ત્રી (પ્રા. ગુંધ) (ચ.) ગૂમડું મટયા પછી રહેતું ચિહ્ન-ખાડો

ગૂધ ન. એક પક્ષી.

જુદ્ધ ન (સં. યુદ્ધ) લડાઈ

દગ્ધ વિ. (સં) બળેલું, દાઝેલું

દિગ્ધ વિ. (સં.) લેપાયેલું, ચોપડાયેલું

દીધ ભૂ. કૃ. જુઓ 'દીધું', આપ્યું (પ.)

કોમળ (૩) સ્નેહાળ
ક્ષુધા સ્ત્રી. (સં.) ભૂખ
ત્રિધા અ. (સં.) ત્રણ પ્રકારે, ત્રેધા
ત્રેધા અ. (સં.) ત્રણ પ્રકારે, ત્રિધા
(૨) (લા૦) ધાંધલ (૪) દમ, જોર
દુગ્ધા સ્ત્રી. (સર૦ મ) આપદા, જંજાળ
દ્વિધા અ. (સં.) બે રીતે (૨) સ્ત્રી
પીધા સ્ત્રી. એક પક્ષી [દુવિધા
બાધા સ્ત્રી. (સં.) પીડા, દુઃખ (૨)
વિઘ્ન (૩) (લા૦) માનતા, આખડી
મુધા અ. (સં.) વ્યર્થ, ફોગટ
મૂર્ધા પું. (સં. મૂર્ધન્) માથું (૨)
ઉપરના દાંતનાં મૂળ અને તાળવાની
વચ્ચેનો ભાગ (વ્યા.)
મેધા સ્ત્રી. (સં) બુદ્ધિ (૨) યાદશક્તિ
રાધા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) વૃષભાનુ
આહીરની કન્યા (શ્રીકૃષ્ણની પરમ
અનુરાગિણી) (૨) કર્ણની પાલક માતા
લબ્ધા સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'વિપ્રલબ્ધા'
(૨) (લા૦) દુગ્ધા, વૈરી છોકરાંની
જંજાળ [(૨) આતુરતા
લુબ્ધા સ્ત્રી (સં. 'લુબ્ધ' ઉપરથી) લોભ
વિધા સ્ત્રી (સં.) પ્રકાર [ડોસી
વૃદ્ધા વિ સ્ત્રી (સં) ઘરડી થયેલી (૨)
વેધા પું. (સં વેધસ્) (સંજ્ઞા) બ્રહ્મા
શ્રદ્ધા સ્ત્રી. (સં) આસ્થા (૨) વિશ્વાસ
સુધા સ્ત્રી. (સં.) અમૃત (૨) ચૂનો
સુદ્ધાં અં. (સં: સશુદ્ધિક) સાથે, સહિત
(બાકી રહ્યા કે છોડ્યા વિના)
સ્પર્ધા સ્ત્રી (સં) હરીફાઈ (૨) ઈર્ષા દ્વેષ
સ્વધા અ. (સં.) પિતૃઓને બલિ આપતાં
કરાતો ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રી. પિતૃઓને
અપાતું બલિદાન, બલિ
અધિ ઉપ. (સં) નામ પૂર્વે આવતાં
'મુખ્ય' 'શ્રેષ્ઠ' 'અધિક' એવો અર્થ
બતાવે છે; ઉદા૦ અધિકાર, અધિરાજ
અબ્ધિ પું. (સં.) સમુદ્ર
ઋદ્ધિ સ્ત્રી (સં.) સમૃદ્ધિ, રિદ્ધિ, વિભવ
(૨) આબાદી, ઉત્કર્ષ (૩) સિદ્ધિ
(૪) (સંજ્ઞા) લક્ષ્મી (૫) પાર્વતી
ગાધિ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) વિશ્વામિત્ર
ઋષિનો રાજવી પિતા
દધિ ન. (સં.) દહીં
દધિ પું. (સં. ઉદધિ) સમુદ્ર
નિધિ પુ (સં.) ભંડાર (૨) (માનાર્થે બ.
વ) વલ્લભાચાર્ય અને વિઠ્ઠલનાથજીએ
પોતપોતાના શિષ્યોને પધરાવી
આપેલાં ઠાકોરજીનાં સ્વરૂપ
બુદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) વસ્તુને જાણવાની
સમજ–શક્તિ, અક્કલ (૨) જ્ઞાન
(૩) વિચાર (૪) (સંજ્ઞા) ગણેશની બે
પત્નીઓમાંની એક (—બીજી 'સિદ્ધિ')
બોધિ સ્ત્રી. (સં.) સંપૂર્ણ જ્ઞાન (બૌદ્ધ)
રિદ્ધિ સ્ત્રી (સં. ઋદ્ધિ) સમૃદ્ધિ
લબ્ધિ સ્ત્રી (સં.) પ્રાપ્તિ (૨) સિદ્ધિ (૩)
'રિઝલ્ટ' (ગ)
વિધિ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) બ્રહ્મા (૨)
ભાગ્યદેવતા (૩) આજ્ઞા, શાસ્ત્રાજ્ઞા
(૪) સંસ્કાર (૫) પુ. સ્ત્રી. ક્રિયા (૬)
ક્રિયાનો ક્રમ કે પદ્ધતિ
વૃદ્ધિ સ્ત્રી (સં.) વધારો (૨) (લા૦)
આબાદી (૩) (વ્યા) સંસ્કૃતમાં સ્વરમાં
થતો એક ફેરફાર (૪) ન. બાળક જન્મતાં
પાળવામાં આવતું આશૌચ, વરધી

વ્યાધિ પું. સ્ત્રી. (સં.) રોગ, મરજ
શુદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) પવિત્રતા, શુદ્ધતા, સ્વચ્છતા (૨) પ્રાયશ્ચિત્ત કરી પવિત્ર થવું એ (૩) ધર્માંતર કરેલાને ધાર્મિક ક્રિયા કરી મૂળ ધર્મમાં પાછું આણવું કે આવવું એ (૪) ભાન, જાગૃતિ (૫) ખોવાયેલાની ખબર
સંધિ પું. સ્ત્રી. (સં.) જોડાવું એ, સંયોગ (૨) સાંધો, સાંધાની જગ્યા (૩) સુલેહ, તહ (૪) અણીનો વખત (૫) બે યુગ કે વિશિષ્ટ સમયો વચ્ચેનો ગાળો (૬) બે વર્ણો સાથે આવવાથી થતો ફેરફાર કે જોડાણ (વ્યા.) (૭) નાટકનો એક બીજા પ્રસંગો સાથેનો જોડાતો ભાગ (એવી પાંચ સંધિ છે) (કા૦ શા૦) (૮) ચોરે ભીંતમાં પાડેલું બાકું, ખાતર
સિદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) પરિપૂર્ણ કે સફળ થવું એ (૨) સાબિતી (૩) ફળપ્રાપ્તિ (૪) છેવટની મુક્તિ (૫) યોગથી મળતી આઠ શક્તિઓમાંની દરેક (સર૦ અષ્ટ મહાસિદ્ધિ) (૬) (સંજ્ઞા) ગણેશની બે પત્નીઓમાંની એક પત્ની
આંધી સ્ત્રી. (સં. અંધિકા) અંધાપો (૨) દિશાઓ ધૂળથી પુરાઈ જાય એવું સખત વાવાઝોડું
ગાંધી સ્ત્રી. ગંધેડી (તુચ્છકારમાં)
ગાંધી પું. (સં. ગાધિન્) (સંજ્ઞા) વિશ્વામિત્રના ક્ષત્રિય પિતા-ગાધિરાજા
ગાંધી પું. (સં. ગન્ધિક) કરિયાણું વગેરે વેચનારો વેપારી (૨) હિંદુઓ-માં એ ધંધાને કારણે પડેલી એક અટક (૩) (સંજ્ઞા) રાષ્ટ્રપિતા "મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી", ગાંધીજી
ચૂંધી સ્ત્રી. ખણખોદ, ટીકાખોર દષ્ટિ
ઢૂંધી સ્ત્રી. (દે. ઢુંઢિઆ) એક વેલો-શાક
ધૂંધી વિ. ('ધૂંધ' ઉપરથી) લીન, ગરક
બંધી સ્ત્રી. (જુઓ 'બંધ') મના (૨) પરેજી (૩) પાકી, અણૂલે (૪) કરાર (૫) (ગ.) દામણી
બૂંધી વિ. મૂર્ખ, કમઅક્કલ, બુંધિયાળ
લોધી સ્ત્રી (સર૦ હિં.) પઠાણોની એક જાતિ (લોદી વંશના મુસ્લિમ સજાઓની), લોદી
વેધી વિ. (સં. વેધિન્) વીંધનારું, વીંધી નાખે તેવું (૨) વેધવાળું
સંધી પું. (ફા.) સિંધી (એ નામની સૌરાષ્ટ્રમાં વસતી મુસ્લિમ જાતનું)
સિંધી વિ. ('સિંધ' ઉપરથી) સિંધનું –ને લગતું (૨) પું. સિંધનો રહેવાસી (૩) સૌરાષ્ટ્રમાંની એક મુસ્લિમ જાત (૪) સ્ત્રી. સિંધી ભાષા
સુધી વિ (સં) બુદ્ધિમાન, પંડિત
સુધી અ. (સં. સાવધિક) લગી, પર્યંત
અંધું વિ (સં અંધ) આંધળું
ઊંધું વિ. અવળું, ઊલટું, નીચે માથું ને ઉપર પગ જેવા આસનનું (૨) (લા૦) આડું, અવળું, ખોટું
કીધું ભૂ. કૃ. (સં. કથિત) કહ્યું (સૌરાષ્ટ્રમાં આ અર્થમાં ખૂબ વ્યાપક છે)
કીધું ભૂ. કૃ. (સં. કૃત) કર્યું
ખંધું વિ. (ફા ખંદ) કમ બોલનારું

કોમળ (૩) સ્નેહાળ
ક્ષુધા સ્ત્રી. (સં.) ભૂખ
ત્રિધા અ. (સં.) ત્રણ પ્રકારે, ત્રેધા
ત્રેધા અ. (સં.) ત્રણ પ્રકારે, ત્રિધા
(૨) (લા૦) ધાંધલ (૪) દમ, જોર
દુગ્ધા સ્ત્રી. (સર૦ મ) અ પદા, જંજાળ
દ્વિધા અ. (સં.) બે રીતે (૨) સ્ત્રી.
-પીધા સ્ત્રી. એક પક્ષી [દુવિધા
બાધા સ્ત્રી. (સં.) પીડા, દુઃખ (૨)
વિઘ્ન (૩) (લા૦) માનતા, આખડી
મુધા અ. (સં.) વ્યર્થ, ફોગટ
મૂર્ધા પું. (સં. મૂર્ધન્) માથું (૨)
ઉપરના દાંતનાં મૂળ અને તાળવાની
વચ્ચેનો ભાગ (વ્યા.)
મેધા સ્ત્રી. (સં) બુદ્ધિ (૨) યાદશક્તિ
રાધા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) વૃષભાનુ
આહીરની કન્યા (શ્રીકૃષ્ણની પરમ
અનુરાગિણી) (૨) કર્ણની પાલક માતા
લબ્ધા સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'વિપ્રલબ્ધા'
(૨) (લા૦) દુગ્ધા, વેરી છોકરાંની
જંજાળ [(૨) આતુરતા
લુબ્ધા સ્ત્રી (સં. 'લુબ્ધ' ઉપરથી) લોભ
વિધા સ્ત્રી. (સં.) પ્રકાર [ડોસી
વૃદ્ધા વિ. સ્ત્રી (સં.) ઘરડી થયેલી (૨)
વેધા પું. (સં વેધસ) (સંજ્ઞા) બ્રહ્મા
શ્રદ્ધા સ્ત્રી. (સં.) આસ્થા (૨) વિશ્વાસ
-સુધા સ્ત્રી. (સં.) અમૃત (૨) ચૂનો
સુધ્ધાં અં. (સં. સશ્રદ્ધિક) સાથે, સહિત
(બાકી રહ્યા કે છોડ્યા વિના)
સ્પર્ધા સ્ત્રી (સં) હરીફાઈ (૨) ઈર્ષા, દ્વેષ
સ્વધા અ. (સં.) પિતૃઓને બલિ આપતાં
કરાતો ઉદ્‍ગાર (૨) સ્ત્રી. પિતૃઓને
અપાતું બલિદાન, બલિ
અધિ ઉપ. (સં) નામ પૂર્વે આવતાં
'મુખ્ય' 'શ્રેષ્ઠ' 'અધિક' એવો અર્થ
બતાવે છે; ઉદા૦ અધિકાર. અધિરાજ
અબ્ધિ પું. (સં.) સમુદ્ર
ઋદ્ધિ સ્ત્રી (સં.) સમૃદ્ધિ, રિદ્ધિ, વિભવ
(૨) આબાદી, ઉત્કર્ષ (૩) સિદ્ધિ
(૪) (સંજ્ઞા) લક્ષ્મી (૫) પાર્વતી
ગાધિ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) વિશ્વામિત્ર
ઋષિનો રાજવી પિતા
દધિ ન. (સં.) દહીં
દધિ પું. (સં. ઉદધિ) સમુદ્ર
નિધિ પું (સં.) ભંડાર (૨) (માનાર્થે બ.
વ.) વલ્લભાચાર્ય અને વિઠ્ઠલનાથજીએ
પોતપોતાના શિષ્યોને પધરાવી
આપેલાં ઠાકરજીનાં સ્વરૂપ
બુદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) વસ્તુને જાણવાની
સમજ-શક્તિ, અક્કલ (૨) જ્ઞાન
(૩) વિચાર (૪) (સંજ્ઞા) ગણેશની બે
પત્નીઓમાંની એક (-બીજી 'સિદ્ધિ')
બોધિ સ્ત્રી. (સં.) સંપૂર્ણ જ્ઞાન (બૌદ્ધ)
રિદ્ધિ સ્ત્રી (સં. ઋદ્ધિ) સમૃદ્ધિ
લબ્ધિ સ્ત્રી (સં.) પ્રાપ્તિ (૨) સિદ્ધિ (૩)
'રિઝલ્ટ' (ગ.)
વિધિ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) બ્રહ્મા (૨)
ભાગ્યદેવતા (૩) આજ્ઞા, શાસ્ત્રાજ્ઞા
(૪) સંસ્કાર (૫) પું. સ્ત્રી. ક્રિયા (૬)
ક્રિયાનો ક્રમ કે પદ્ધતિ
વૃદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) વધારો (૨) (લા૦)
આબાદી (૩) (વ્યા) સંસ્કૃતમાં સ્વરમાં
થતો એક ફેરફાર (૪) ન. બાળક જન્મતાં
પાળવામાં આવતું આશૌચ, વરધી

વ્યાધિ પું. સ્ત્રી. (સં.) રોગ, મરજ

શુદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) પવિત્રતા, શુદ્ધતા, સ્વચ્છતા (૨) પ્રાયશ્ચિત્ત કરી પવિત્ર થવું એ (૩) ધર્માંતર કરેલાને ધાર્મિક ક્રિયા કરી મૂળ ધર્મમાં પાછું આણવું કે આવવું એ (૪) ભાન, જાગૃતિ (૫) ખોવાયેલાની ખબર

સંધિ પું. સ્ત્રી. (સં.) જોડાવું એ, સંયોગ (૨) સાંધો, સાંધાની જગ્યા (૩) સુલેહ, તહ (૪) અણીનો વખત (૫) બે યુગ કે વિશિષ્ટ સમયો વચ્ચેનો ગાળો (૬) બે વર્ણો સાથે આવવાથી થતો ફેરફાર કે જોડાણ (વ્યા.) (૭) નાટકનો એક બીજા પ્રસંગો સાથેનો જોડાતો ભાગ (એવી પાંચ સંધિ છે) (કા૦ શા૦) (૮) ચોરે ભીંતમાં પાડેલું બાકું, ખાતર

સિદ્ધિ સ્ત્રી. (સં.) પરિપૂર્ણ કે સફળ થવું એ (૨) સાબિતી (૩) ફળ-પ્રાપ્તિ (૪) છેવટની મુક્તિ (૫) યોગથી મળતી આઠ શક્તિઓમાંની દરેક (સર૦ અષ્ટ મહાસિદ્ધિ) (૬) (સંજ્ઞા) ગણેશની બે પત્નીઓમાંની એક પત્ની

આંધી સ્ત્રી. (સં. અંધિકા) અંધાપો (૨) દિશાઓ ધૂળથી પુરાઈ જાય એવું સખત વાવાઝોડું

ગધી સ્ત્રી. ગધેડી (તુચ્છકારમાં)

ગાધી પું. (સં. ગાધિન્) (સંજ્ઞા) વિશ્વામિત્રના ક્ષત્રિય પિતા-ગાધિરાજ

ગાંધી પું. (સં. ગન્ધિક) કરિયાણું વગેરે વેચનારો વેપારી (૨) હિંદુઓ-માં એ ધંધાને કારણે પડેલી એક અટક (૩) (સંજ્ઞા) રાષ્ટ્રપિતા "મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી", ગાંધીજી

ચૂંધી સ્ત્રી. ખણખોદ, ટીકાખોર દૃષ્ટિ

ઢૂંધી સ્ત્રી. (દે. ઢુંઢિઆ) એક વેલી-શાક

ધૂંધી વિ. ('ધૂંધ' ઉપરથી) લીન, ગરક

બંધી સ્ત્રી. (જુઓ 'બંધ') મના (૨) પરેજી (૩) પાળી, અણૂજો (૪) કરાર (૫) (ચ.) દામણી

બૂધી વિ. મૂર્ખ, કમઅક્કલ, બૂંધિયાળ

લોધી સ્ત્રી (સર૦ હિં.) પઠાણોની એક જાતિ (લોદી વંશના મુસ્લિમ સત્તાઓની), લોદી

વેધી વિ. (સં. વેધિન્) વીંધનારું, વીંધી નાખે તેવું (૨) વેધવાળું

શંધી પું. (ફા.) સિંધી (એ નામની સૌરાષ્ટ્રમાં વસતી મુસ્લિમ જાતનું)

સિંધી વિ. ('સિંધ' ઉપરથી) સિંધનું -ને લગતું (૨) પું. સિંધનો રહેવાસી (૩) સૌરાષ્ટ્રમાંની એક મુસ્લિમ જાત (૪) સ્ત્રી. સિંધી ભાષા

સુધી વિ (સં) બુદ્ધિમાન, પંડિત

સુધી અ. (સં. સાવધિક) લગી, પર્યંત

અંધું વિ (સં અંધ) આંધળું

ઊંધું વિ. અવળું, ઊલટું, નીચે માથું ને ઉપર પગ જેવા આસનનું (૨) (લા૦) આડું, અવળું, ખોટું

કીધું ભૂ. કૃ. (સં. કથિત) કહ્યું (સૌરાષ્ટ્રમાં આ અર્થમાં ખૂબ વ્યાપક છે)

કીધું ભૂ. કૃ. (સં. કૃત) કર્યું

ખંધું વિ (ફા ખંદ) કમ બોલનારું

પણ ઊંધું વાળી નાખે એવું લુચ્ચું, ધૂર્ત
ખાધું ભૂ. કૃ. (સં. ખાદિત) 'ખાવું' નું ભૂતકૃદંત, ભોજન કર્યું.
ખાંધું ન. ('ખાધ' ઉપરથી)(લા૦) કાંધું, હપતો [(લા૦) ખંધું
ખૂંધું વિ. વાંસે ખૂધવાળું (માણસ) (૨)
ગોધું ન. નાનો બળદ, વાછરડો
ચુધું વિ. ચૂંચી આંખોવાળું (૨) (લા૦) ખટપટી
દીધું ભૂ. કૃ. ('દેવું નું ભૂ. કૃ.) આપ્યું
ધધ્ધું ન. 'ધ' અક્ષર, ધકાર
પીધું ભૂ. કૃ. (સં.પીત) 'પીવું' નું ભૂત કૃદંતનું રૂપ) પાન કર્યું
પે(-પૈ)ધું વિ૦ પેધેલું (૨) ન. પેધવું એ
બધું વિ. (સં બદ્ધ) સઘળું, સર્વ
બંધુ પું (સં.) ભાઈ (૨) સગો
બાધું વિ. (જુઓ 'બધું') સમગ્ર (૫)
બીધું ભૂ કૃ. (સં. ભીત) ('બીવું'નું ભૂતકૃદંત) બીનું (૨) વિ. બીધેલું
બુધું ન. જાડો ડંગોરો
બુધું ન. (સં. લુબ્ધ; પ્રા. લુધ) તળિયું (વાસણને આંચથી પડે છે તે કે એની એડક) (૨) (ચ.) મહુડાનો મોર
મધુ ન. (સં.) મધ (૨) પું. દારૂ (૩) વસંત ઋતુ (૪) ચૈત્રમાસ (૫) અશોક વૃક્ષ (૬) એક છંદ (૭) (લા૦) વિ. ગળ્યું મીઠું
લીધું ભૂ. કૃ. ('લેવું' નું ભૂ. કૃ.) સ્વીકાર્યું (૨) ઉપાડયું (૩) (લા૦) બોલ્યું
વધુ વિ. (સં. 'વૃદ્ધ' પરથી) વધારાનું
વિધુ પું (સં.) ચંદ્ર
વેધુ વિ ('વેધવું' ઉપરથી) 'વીધનારું' (૨) (કા.) દુશ્મન થઈને પાછળ પડેલું
શીધું ન (સં. સિદ્ધ) રસોઈની કાચી સામગ્રી, સીધું
સંધું વિ. (સં. સંહિત, પ્રા. સંધિઅ) સઘળું, બધું
સાધુ વિ. (સં.) સારું, ઉત્તમ (૨) ધાર્મિક વૃત્તિનું, ઈશ્વરભક્તિપરાયણ, સદાચરણી (૩) (વ્યા.) શિષ્ટ, શુદ્ધ (શબ્દ, ભાષા) (૪) પું સજ્જન પુરુષ (૫) ત્યાગી બાવો, વૈરાગી (૬) અ. સાબાશ!
સાધુ વિ. ('સાધવું' ઉપરથી) (સમાસને અંતે "સાધનાર"); ઉદા૦ સ્વાર્થસાધુ, તકસાધુ
સિંધુ પું. (સં.) સમુદ્ર (૨) સ્ત્રી. (સંજ્ઞા) એ નામની હિંદુસ્તાનની સિંધમાં વહેતી પ્રસિદ્ધ નદી (૩) પું. સિંધ દેશ
સીધુ પું. (સં.) ગોળ કે શેરડીના રસનો દારૂ
સીધું ન. (સં. સિદ્ધ) રાંધી રાખવા જેટલું કાચું અનાજ વગેરે સામગ્રી, શીધું
સૂધું વિ. (સં. શુદ્ધ) પાધરું, સીધું (૨) (લા૦) સરળ, નિષ્કપટી
ધૂધૂ અ. (રવા૦) એવો અવાજ (૨) ન. નગારું
વધૂ સ્ત્રી (સં.) વહુ, જુવાન પત્ની (૨) દીકરાની વહુ, પુત્રવધૂ
અધે અ. (જુઓ 'અધ') અર્ધભાગથી (દોર સાચવવા આપવાં)
બધે અ. (જુઓ બધું) સઘળે ઠેકાણે, સર્વત્ર
બંધે વિ. જુઓ 'બંને', બેઉ
લીધે અ. (જુઓ 'લીધું') લઈને, કારણે

સંધે અ. (જુઓ 'સંધું') બધે, સર્વત્ર
સધે પું. (સં સંદેહ) સદેહ
સીધે પું. દંડની કસરતનો એક પ્રકાર
અધો અ. (સં. અધસ્) નીચે (અધ'નું ઘોષ વ્યંજન પહેલાં સમાસમાં થતું રૂપ), ઉદા૦ અધોગતિ
ખાંધો પું. કાદવ
ગધ્ધો પું. (જુઓ 'ગધેડું') ગધેડો (૨) (લા૦) મૂર્ખ
ગોધો પું. (સં. ગોવૃદ્ધ) ખસ્સી નહિ કરેલો એવો બળદ, આખલો
જોદ્ધો(-ધો) પું. (જુઓ 'યોદ્ધો') લડવૈયો
ધધ્ધો પું. 'ધ' અક્ષર, ધકાર
ધંધો પું. (સર૦ હિં. ધંધા) ઉદ્યમ, રોજગાર, પ્રવૃતિ (૨) વેપાર
બાંધો પું. ('બાંધવું' પરથી) બંધારણ, કાઠું (૨) બંધન, 'રેપર'
યોદ્ધો પું. (સં. યોદ્ધૃ) લડવૈયો
રંધો પું. (સં.) (જુઓ 'રંદો') લાકડું છોલવાનું સુતારી ઓજાર
લોધો પું. (સર૦ મ. લોધા) લાંબો અને મજબૂત બાંધાનો માણસ (૨) ઘાસ વેચતી એ નામની એક જાતનો માણસ
વાંધો પું. (સં. બાધ) હરકત, અડચણ (૨) વિરોધ, ઝઘડો, તકરાર
સાંધો પું. (જુઓ 'સાંધ') જ્યાં બે વસ્તુઓ સાથે જોડાઈ કે સિવાઈ હોય તે ભાગ (૨) ફાટેલી કે તૂટેલી ચીજ વસ્તુને દુરસ્ત કરવા દીધેલું થીગડું
સીધો પું (જુઓ 'શીધું') રસોઈની કાચી સામગ્રી (બ્રાહ્મણને આપવામાં આવે છે તે) (૨) શીધું
સોંધો પું. (સં. સૌગંધિક) સુગંધ, ખુશબો
અન્ન ન. (સં.) અનાજ, દાણોદૂણી
ઊન વિ. (સં.) ઊણું, ઓછું (૨) ઊણપવાળું
ઊન સ્ત્રી. ન. (સં. ઊર્ણ) ઘેટાંની રૂંવાટી
ઐન વિ. (અ) ખરું, અસલ (૨) ખાસ, મુખ્ય (૩) સરસ, સુંદર (૪) (કા.) ઠીક ઠીક, સામાન્ય રીતે સારું (૫) (લા૦) સ્ત્રી. ન. શોભા, આબરૂ, શાખ (૬) અણીનો વખત
ઐન ન. (સર૦ મ. અઇન) એક ઝાડ કે એનું લાકડું
કાન પું. (સં. કર્ણ) સાંભળવાની ઇંદ્રિય (૨) નાકું, છિદ્ર (૩) તોપ બંદૂક વગેરેનું જામગીરીથી સળગાવવાનું છિદ્ર (૪) (લા૦) લક્ષ, ધ્યાન
કૂન વિ. નવ (વેપારી સંકેત)
કૃત્સ્ન વિ (સ.) બધું, સમગ્ર (૨) આખું
ખાન પું. (ફા) શાહજાદા અમીર ગૃહસ્થ વગેરેને અપાતું મુસલમાની ઉપનામ (૨) પઠાણ
ખિન્ન વિ (સ) ખેદયુક્ત, દિલગીર, [ગમગીન
ખૂન વિ. (ફા.) લોહી (૨) ખૂનની-વેરની તરસ, ખૂનસ (૩) જીવથી મારી નાંખવું એ, હત્યા, ઘાત
ખેન ન (સ. 'ક્ષય' ઉપરથી) (લા૦) કંટાળો આપે કે માથું ફેરવે તેવો માણસ કે કામ (૩) નડતર, પીડા (૪) મુસીબત, વિપદ
ગાન ન. (સ.) ગાવું એ (૨) ગાયન, ગીત
ગેન ન (સર૦ મ. ગેણાં) પગની આંગળીનું એક ઘરેણું

પણ ઊંધું વાળી નાખે એવું લુચ્ચું, ધૂર્ત
ખાધું ભૂ. કૃ. (સં. ખાદિત) 'ખાવું' નું ભૂતકૃદંત, ભોજન કર્યું.
ખાંધું ન. ('ખાંધ' ઉપરથી)(લા૦) કાંધું, હપતો [(લા૦) ખંધું
ખૂંધું વિ. વાંસે ખૂંધવાળું (માણસ) (૨)
ગોધું ન. નાનો બળદ, વાછરડો
ચુંધું વિ. ચૂંચી આંખોવાળું (૨) (લા૦) ખટપટી
દીધું ભૂ. કૃ. ('દેવું નું ભૂ. કૃ.) આપ્યું
ધધ્ધુ ન. 'ધ' અક્ષર, ધકાર
પીધું ભૂ. કૃ. (સં. પીત) 'પીવું' નું ભૂત કૃદંતનું રૂપ) પાન કર્યું
પે(-પૈ)ધું વિ૦ પેધેલું (૨) ન. પેધવું એ
બધું વિ. (સં બદ્ધ) સઘળું, સર્વ
બંધુ પું (સં.) ભાઈ (૨) સગો
બાધું વિ. (જુઓ 'બધું') સમગ્ર (૫)
બીધું ભૂ. કૃ. (સં. ભીત) ('બીવું'નું ભૂતકૃદંત) બીનું (૨) વિ. બીધેલું
બુધું ન. જાડો ડંગોરો
બુંધું ન. (સં બુધ્ન; પ્રા. બુધ) તળિયું (વાસણને આંચથી પડે છે તે કે એની બેઠક) (૨) (ચ.) મહુડાંનો મોર
મધુ ન. (સં.) મધ (૨) પુ. દારૂ (૩) વસંત ઋતુ (૪) ચૈત્રમાસ (૫) અશોક વૃક્ષ (૬) એક છંદ (૭) (લા૦) વિ. ગળ્યું મીઠું
લીધું ભૂ કૃ. ('લેવું' નું ભૂ કૃ.) સ્વીકાર્યું (૨) ઉપાડયું (૩) (લા૦) બોલ્યું
વધુ વિ. (સં. 'વૃદ્ધ' પરથી) વધારાનું
વિધુ પુ (સં.) ચંદ્ર
વેધુ વિ ('વેધવું' ઉપરથી) 'વીંધનારું' (૨) (કા.) દુશ્મન થઈને પાછળ પડેલું
શીધું ન (સં. સિદ્ધ) રસોઈની કાચી સામગ્રી, સીધુ
સંધું વિ. (સં. સંહિત, પ્રા. સંધિઅ) સઘળું, બધું
સાધુ વિ. (સં.) સારું, ઉત્તમ (૨) ધાર્મિક વૃત્તિનું, ઇશ્વરભક્તિપરાયણ, સદાચરણી (૩) (વ્યા.) શિષ્ટ, શુદ્ધ (શબ્દ, ભાષા) (૪) પું સજ્જન પુરુષ (૫) ત્યાગી બાવો, વેરાગી (૬) અ. સાબાશ!
સાધુ વિ. ('સાધવું' ઉપરથી) (સમાસને અંતે "સાધનારું"); ઉદા૦ સ્વાર્થસાધુ, તકસાધુ
સિંધુ પું. (સં.) સમુદ્ર (૨) સ્ત્રી. (સંજ્ઞા) એ નામની હિંદુસ્તાનની સિંધમાં વહેતી પ્રસિદ્ધ નદી (૩) પું. સિંધ દેશ
સીધુ પું. (સં.) ગોળ કે શેરડીના રસનો દારૂ
સીધું ન. (સં. સિદ્ધ) રાંધી રાખવા જેટલું કાચું અનાજ વગેરે સામગ્રી, શીધું
સૂધું વિ (સં. શુદ્ધ) પાધરું, સીધું (૨) (લા૦) સરળ, નિષ્કપટી
ધૂધૂ અ. (રવા૦) એવો અવાજ (૨) ન. નગારું
વધૂ સ્ત્રી (સં.) વહુ, જુવાન પત્ની (૨) દીકરાની વહુ, પુત્રવધૂ
આધે અ. (જુઓ 'અધ') અર્ધભાગથી (દ્વાર સાચવવા આપવાં)
બધે અ. (જુઓ બધું) સઘળે ઠેકાણે, સર્વત્ર
બંધે વિ. જુઓ 'બંને', બેઉ
લીધે અ. (જુઓ 'લીધું') લઈને, કારણે

સધે અ. (જુઓ 'સધું') બધે, સર્વત્ર
સધે પું. (સં સંદેહ) સદેહ
સીધે પું. દંડની કસરતનો એક પ્રકાર
અધો અ. (સં. અધસ્) નીચે (અધઃનું ઘોષ વ્યંજન પહેલાં સમાસમાં થતું રૂપ); ઉદા૦ અધોગતિ
ખાંધો પું. કાદવ
ગધો પું. (જુઓ 'ગધેડું') ગધેડો (૨) (લા૦) મૂર્ખ
ગોત્રો પું. (સં. ગોવૃદ્ધ) ખસ્સી નહિ કરેલો એવો બળદ, આખલો
જોદ્ધો(-ધો) પું. (જુઓ 'યોદ્ધો') લડવૈયો
ધધ્ધો પું. 'ધ' અક્ષર, ધકાર
ધંધો પું. (સર૦ હિં. ધંધા) ઉદ્યમ, રોજગાર, પ્રવૃતિ (૨) વેપાર
બાંધો પું. ('બાંધવું' પરથી) બંધારણ, કાઠું (૨) બંધન, 'રેપર'
યોદ્ધો પું. (સં. યોદ્ધૃ) લડવૈયો
રંધો પું. (સં.) (જુઓ 'રંદો') લાકડું છોલવાનું સુતારી ઓજાર
લોધો પું. (સર૦ મ. લોધા) લાભો અને મજબૂત બાંધાનો માણસ (૨) ઘાસ વેચતી એ નામની એક જાતનો માણસ
વાંધો પું. (સં. બાધ) હરકત, અડચણ (૨) વિરોધ, ઝઘડો, તકરાર
સાંધો પું. (જુઓ 'સાંધ') જ્યાં બે વસ્તુઓ સાથે જોડાઈ કે સિવાઈ હોય તે ભાગ (૨) ફાટેલી કે તૂટેલી ચીજ વસ્તુને દુરસ્ત કરવા દીધેલું થીગડું
સીધો પું (જુઓ 'શીધું') રસોઈની કાચી સામગ્રી (બ્રાહ્મણને આપવામાં આવે છે તે) (૨) શીધું
સોંધો પું. (સં. સૌગંધિક) સુગંધ, ખુશબો
અન્ન ન. (સં.) અનાજ, દાણોદૂણી
ઊન વિ. (સં.) ઊણું, ઓછું (૨) ઊણપવાળું
ઊન સ્ત્રી. ન. (સં. ઊર્ણ) ઘેટાંની રૂંવાટી
ઐન વિ. (અ.) ખરું, અસલ (૨) ખાસ, મુખ્ય (૩) સરસ, સુંદર (૪) (કા.) ઠીક ઠીક, સામાન્ય રીતે સારું (૫) (લા૦) સ્ત્રી. ન. શોભા, આબરૂ, શાખ (૬) અણીનો વખત
ઐન ન. (સર૦ મ. અઇન) એક ઝાડ કે એનું લાકડું
કાન પું. (સં. કર્ણ) સાંભળવાની ઇંદ્રિય (૨) નાકું, છિદ્ર (૩) તોપ બંદૂક વગેરેનું જામગીરીથી સળગાવવાનું છિદ્ર (૪) (લા૦) લક્ષ, ધ્યાન
કૂન વિ. નવ (વેપારી સંકેત)
કૃત્સ્ન વિ. (સં.) બધું, સમગ્ર (૨) આખું
ખાન પું. (ફા) શાહજાદા અમીર ગૃહસ્થ વગેરેને અપાતું મુસલમાની ઉપનામ (૨) પઠાણ [ગમગીન
ખિન્ન વિ (સ.) ખેદયુક્ત, દિલગીર,
ખૂન વિ. (ફા.) લોહી (૨) ખૂનની-વેરની તરસ, ખૂનસ (૩) જીવથી મારી નાંખવું એ, હત્યા, ઘાત
ખેન ન. (સં. 'ક્ષય' ઉપરથી) (લા૦) કંટાળો આવે કે માથું ફોડાવે તેવો માણસ કે કામ (૩) નડતર, પીડા (૪) મુસીબત, વિપદ
ગાન ન. (સં.) ગાવું એ (૨) ગાયન, ગીત
ગેન ન. (સર૦ મ. ગેઁગ) પશુની આંગ-ળીઓ એક મરેલ

ગોઢ્ન વિ. (સં.) ગોઢ્ણારું
ગ્રેન પું. (અં.) 'ચોખા કે જવભાર જેટલું વજન [વિનાનું, ખિન્ન
ગ્લાન વિ. (સં.) થાકેલું (૨) ઉત્સાહ
ઘન વિ. (સં.) નક્કર (૨) ઘાડું ગીચ (૩) ઘણું, પુષ્કળ (૪) (ગ.) લંબાઈ પહોળાઈ અને ઊંચાઈવાળું, 'ક્યૂબિક' (૫) પું. (ગ.) કોઈ સંખ્યાને એનાથી જ એ વાર ગુણવાથી આવતો ગુણાકાર, 'ક્યૂબ' (૬) ૭ સરખી બાજૂઓની આકૃતિ (૭) વેદપાઠનો એક પ્રકાર (૮) મેઘ (૯) ન વાદળું
ઘેન ન (અ) નશો, કેફ (૨) સુસ્તી (૩) (લા૦) મદ, અભિમાન
ચિહ્‌ન ન (સં.) નિશાની (૨) (ગ.) 'માર્ક્ન'
ચીન વિ. (સ.) (સંજ્ઞા) હિંદુસ્તાનની ઉત્તરે હિમાલયની પેલી પાર આવેલો વિશાળ દેશ
ચૂન પું. (સં. ચૂર્ણ) લોટ (૨) (૬) ખોરાક (૩) ચૂનો
ચેન ન. (સં. ચિહ્‌ન) (લા૦) લક્ષણ (મોટે ભાગે બ. વ.માં વપરાય છે) (૨) સુખ, આરામ (૩) ગમ્મત, મોજમજા
છન્ન વિ. (સં.) ઢંકાયેલું.
છિન્ન વિ. (સં.) છેદેલું, જુદું પાડેલું
જન ન (સં. પું.) માણસ (એ વ. માં સામાન્ય રીતે સમાસમાં; ઉદા૦ પ્રજાજન, સ્વજન, પ્રિયજન) (૨) જનતા, લોકોનો સમુદાય (૩) પું. અંતરિક્ષમાં ઊંચે સાત લોક મનાય છે તેમનો પાંચમો–જનલોક
જાન સ્ત્રી. (દે. જન્ના) લગ્નમાં વર સાથે જનારાઓનો સમૂહ [સાન, હાનિ
જાન ન (ફા જિયાન, સર૦ મ.) નુક-
જાન પું. (ફા) જીવ, પ્રાણ (૨) (લા૦) પ્રાણપ્રિય માણસ (૩) દમ, શક્તિ
જિન ન (અં.) કપાસ લોઢવાનું કારખાનું
જિન વિ. (સં) રાગદ્વેષાદિ ઉપર જય મેળવનારું (૨) પું. બુદ્ધ (૩) જૈન તીર્થંકર (૪) (સંજ્ઞા) વિષ્ણુ
જીન ન. એક જાતનું જાડું મિલનું કાપડ (૨) ઘોડાની પીઠ ઉપર નંખાતી એક પ્રકારની ગાદી
જીન ન. ભૂત–પ્રેતની યોનિનું એક કાલ્પનિક પ્રાણી, ખવીસ [મહિનો
જૂન પું. (અં.) ખ્રિસ્તી સનનો છઠ્ઠો
જૈન વિ. (સં.) જિને (તીર્થ કરે) પ્રવર્તાવેલું (૨) જિનધર્મને લગતું (૩) જિનનું ઉપાસક, શ્રાવક
જ્ઞાન ન. (સં.) જાણવું એ (૨) ભાન, ખબર, માહિતી (૩) ભાન, પ્રતીતિ (૪) સમજ (૫) સમજવા જેવી વસ્તુ (૬) બ્રહ્મજ્ઞાન
ટન પું. (અં.) એક અંગ્રેજી તોલ (આશરે ૫૬ મણ)
ટન પું. (અં. ટર્ન) વારો, વારી
ટિન ન. (અં.) એક ધાતુ–કલાઈ (૨) ટિનના પતરાનું વાસણ
ટ્રેન સ્ત્રી. (અં.) રેલગાડી
તન પું. (સં. તનય) પુત્ર, દીકરો
તન ન. (ફા., સં. તનુ) શરીર, દેહ

તાન ન. સ્ત્રી. (સં.) ગાયનમાં લેવાતા પલટા, આલાપ (૨) (લા૦) ધૂન, લેહ, લગની (૩) મસ્તી, તોફાન
થાન ન. (સર૦ મ.) કાપડનો તાકો
થાન ન. (સં. સ્તન) સ્તન (૨) આંઉ
થાન ન. (સં. સ્થાન) સ્થાન (૨) રસ્તાનું
દન પું. (સં. દિન) દિવસ [નાકું, થાણું
-દાન વિ. (ફા.) અમુક નામને લાગતાં 'રાખનાર' એવા અર્થનું વિશેષણ બનાવે; ઉદા૦ થૂકદાન, કદરદાન
દાન પું. બ. વ., ન. બ. વ. દસનો ઘડિયો ૧×૧૦=૧૦
દાન ન. (સં.) આપવું એ (૨) ધર્મબુદ્ધિથી પુણ્યાર્થે આપવું એ, ખેરિયત (૩) હાથીનાં લમણામાંથી ઝરતો મદ
દાન ન. રમતમાં દાવ, વારો (૨) અ. વાર, વખત
દિન પું. (સં.) દિવસ (૨) (લા૦) સમય
દીન વિ. (સં.) ગરીબ (૨) રંક, લાચાર (૩) નમ્ર, સહનશીલ
દીન ન પું. (અ.) મુસલમાની ધર્મ–મજહબ (૨) કોઈપણ ધર્મ (૩) (લા૦) ન. મુસલમાની ધાર્મિક હુલ્લડ; ઉદા૦ 'દીન જાગ્યું' (તાબૂત વગેરે પછી મુસલમાનો તરફથી તોફાન
દેન સ્ત્રી (સં. ધેનુ) ગાય [થતાં તે)
દેન સ્ત્રી. તાકાત, મગદૂર
દેન ન. (સં. દહન પરથી) શબનું દહન, શબનો અગ્નિસંસ્કાર
ધન ન. (સં.) દોલત, પૈસો (૨) સમૃદ્ધિ (૩) (ગ.) વિ. પોઝિટિવ
ધન સ્ત્રી. (સં. ધનુસ્) જ્યોતિષમાં એ નામની ૯ મી રાશિ (જ્યો.)
ધાન ન. (સં. ધાન્ય) અનાજ (૨) (કા.) ખીચડી કે ભાત [ગુંજારવ, ધૂન
ધુન સ્ત્રી. (સં. ધ્વનિ) ગાનધારા, સૂરનો
ધૂન સ્ત્રી. (સં. ધ્વનિ) સૂરનો ગુંજારવ, ધુન (૨) ભજનની તાન તરીકે વપરાતી પદપંક્તિ (૩) (લા૦) લહેર, લહે, લત (૪) તરંગ
ધેન સ્ત્રી. (સં. ધેનુ) ધેનુ, ગાય (૨) જુઓ 'ધેણું', પ્રથમ-સગર્ભા સ્ત્રી
ધોન સ્ત્રી. પૃથ્વી
ધ્યાન ન. (સં.) ચિંતન (૨) લક્ષ, એકાગ્રતા (૩) યોગનાં આઠ અંગોમાંનું એક (યોગ.)
નાન ન. કમીપણું (૨) કુટુંબમાં મોટી ઉમરના માણસનો અભાવ
નિમ્ન વિ. (સં.) નીચલું, હેઠેનું
નેન ન. (સં. નયન) નયન, નેત્ર (પ.)
ન્યૂન વિ. (સં.) ઓછું ઊણું (૨) સ્ત્રી. ન્યૂનતા (પ.)
પાન ન (સં) પીવું એ (૨) પીણું
પાન ન (સં. પર્ણ) પાંદડું (૨) પૃષ્ઠ (પુસ્તકનું) (૩) નાગરવેલનું પાન, તાંબૂલ
પિન સ્ત્રી (અં.) ટાંકણી (૨) સ્ત્રીઓ વેણી કે સાલ્લાની પડી જળવાય એ માટે વાપરે છે તે-'ક્લિપ'
પીન વિ. (સં.) જાડું, પુષ્ટ
પુનઃ અ. (સં.) જુઓ 'પુનર્', ફરીથી
પૂન ન. (સર. પૂંજ) મીંડું (૨) અનુ-
પૂન ન (સં. પુષ્પ) પુષ્પ [સ્વારનું બિંદુ
પેન સ્ત્રી. પથ્થર પેન (૨) કલમ (૩)

અંદર શાહી ભરી લખવામાં વપરાતી 'ઇન્ડીપેન', 'ફાઉન્ટન પેન'
પ્રશ્ન પું. (સં.) સવાલ (૨) બાબત જાણવા-વિચારવાની કે ચર્ચવાની વસ્તુ, 'પ્રોબ્લેમ'
ફેન ન. (સં.) ફીણ
ફોન પું. (અં.) 'ટેલિફોન' (૨) (લા૦) ધ્વનિયંત્ર ઉપરની વાતચીત
બાન વિ. (અ. બૈઆનહ) જામીન તરીકેનું, સાટાનું (૨) ન. બાનું (૩) જામીન
–બાન વિ. (ફા.) નામને લાગતાં 'વાન' 'વાળુ' અર્થ બતાવતો અનુગ; ઉદા૦ મહેરબાન
બિન અ (ફા., સં. વિના) વિણ, વિના (૨) સમાસમાં પૂર્વપદ તરીકે નિષેધ કે અભાવ સૂચવે છે; ઉદા૦ બિન-અફસ [વાદ્ય, વીણા
બીન ન. સ્ત્રી. (સં. વીણા) એક તંતુ-
બયાન ન. (જુઓ 'બયાન') વર્ણન
ભગ્ન વિ. (સં.) ભાગેલું (૨) નાશ પામેલું (૩) (લા૦) હારેલું, હતાશ
ભાન ન. (સં.) શુદ્ધિ, હોશ (૨) સમજ, અક્કલ (૩) કલ્પના, ભાસ (૪) સાવચેતી, કાળજી
ભિન્ન વિ. (સં.) ભેદાયેલું (૨) જુદું, ફેરવાળું [ગરક થયેલું
મગ્ન વિ. (સં.) ડૂબેલું (૨) તલ્લીન,
મન ન. (સં. મનસ્) સંકલ્પવિકલ્પ વગેરે કરનારી ઇંદ્રિય (૨) દિલ (૩) (લા૦) ઇચ્છા (૪) લાગણી
માન ન. (સં. પું.), અભિમાન (૨) આબરૂ, પ્રતિષ્ઠા (૩) સદ્ભાવ, આદર
માન ન. (સં.) તોલ, માપ (૨) 'લોગેરિધમ' (ગ.)
મીન ન. (સં.) માછલું (૨) સ્ત્રી. બારમી રાશિ (જ્યો.) [વિ. મૂક, ચૂપ
મૌન ન (સં.) ન બોલવું એ, (૨)
મ્યાન ન. (જુઓ 'મિયાન') ધારવાળા હથિયારનું ઘરું [ખિન્ન
મ્લાન સ્ત્રી. (સં.) કરમાયેલું (૨) (લા૦)
યત્ન પું. (સં.) પ્રયત્ન, મહેનત
યાન ન. (સં.) વાહન (૨) શત્રુ સામે આક્રમણ
યૌન વિ. (સં.) યોનિ સંબંધી, યોનિમાંથી જન્મેલું (૨) લોહીના સંબંધવાળું, લગ્નસંબંધમાંથી થતું
રત્ન ન. (સં.) કીમતી પથ્થર (મણિ વગેરે) (૨) (લા૦) દરેક જાતિમાં ઉત્કૃષ્ટ વસ્તુ (૩) સમુદ્ર વલોવતાં નીકળેલી મનાતી ૧૪ વસ્તુઓમાંની દરેક (લક્ષ્મી, કૌસ્તુભ, પારિજાતક, સુરા, ધન્વન્તરિ, ચંદ્રમા, કામદુધા ગાયો, ઐરાવત, રંભા વગેરે દેવાંગનાઓ ઉચ્ચૈઃશ્રવા, અમૃત, શાર્ઙ્ગધનુષ, પાંચજન્ય શંખ, અને હલાહલ ઝેર)
રાન ન. (સં. અરણ્ય) જંગલ (૨) ઉજ્જડ પ્રદેશ
રૈન સ્ત્રી. (જુઓ 'રેણુ') રજની, રાત
રેન સ્ત્રી. (અં. રેઇન) લગામ
રોન સ્ત્રી. (અં. રાઉન્ડ) રાતની ચોકી માટે ફરવું એ
લગ્ન વિ. (સં) લાગેલું, વળગેલું (૨) (લા૦) લીન, આસક્ત (૩) ન. જોટલો

વખત પૃથ્વી એક રાશિમાં રહે તેટલો વખત (૪) કોઈ શુભ કાર્ય કરવાનું મહૂર્ત (૫) પરણવાનું મહૂર્ત (૬) (લા૦) પરણવું એ વિવાહ, લગન
લીન વિ. (સં.) લય પામેલું (૨) ગરક, તલ્લીન
લોન સ્ત્રી. (અં.) અમુક શરતે લેવાતી ઉછીની કે વ્યાજુકી રકમ
લૉન સ્ત્રી. (અં.) લીલી હરિયાળી કૃત્રિમ જમીન
વન ન. (સં.) જંગલ (૨) પાણી
વન ન. ('એકાવન 'બાવન' વગેરેમાંના 'વન' ઉપરથી) ૫૦ વર્ષ પૂરાં કરી માણસ ૫૧ મા વર્ષમાં પ્રવેશ કરે છે તે સમય
વાન પું. (સં.) વર્ણ, શરીરનો વર્ણ-રંગ (૨) (લા૦) ટાઢથી ફાટેલી ચામડી (૩) ન. શરીરનો બાંધો, શરીર
-વાન વિ. (સં 'વત્'નું પું. પ્ર. એ. 'વાન્')શબ્દને છેડે 'વાળું'ના અર્થમાં; ઉદા૦ વેગવાન, ધનવાન [સંકટ
વિઘ્ન ન. (સં.) હરકત, અડચણ (૨)
વિન અ. (સં વિના) વિના (૫) [હાર
વેન ન. (સં. વહન) વહેણ (૨) લગાર,
વેન ન. (સં.વાહન) બળદગાડી, ડમણિયું
વેન પું. (સં.) (ગંજા) એક પ્રાચીન પૌરાણિક રાજા, મનુનો પૌત્ર, પૃથુનો પિતા
વ્યાન પું. (સં.) પંચ પ્રાણોમાંનો એક (પ્રાણ, અપાન, સમાન, ઉદાન, વ્યાન) [દમાદમ
શાન સ્ત્રી. (અ.) ભભકો (૨) છટા,
શિશ્ન(-સ્ન) ન. (સં.) પુરુષની ગુહ્યેંદ્રિય
શીન સ્ત્રી. એક માછલી
શુન ન. (સં. શૂન્ય) મીંડું
શ્યેન પું. (સં.) શકરો, બાજ પક્ષી (૨) સંગીતમાં એક અલંકાર (સંગીત)
શ્વાન પું. (સં.) કૂતરો
સન પું. (અં.) ખ્રિસ્તી કે હિજરી સંવત
સાન સ્ત્રી. (સં. સંજ્ઞા) આંખનો ઈશારો, સંકેત આંખમચકારો (૨) સમજણ, અક્કલ (૩) (લા૦) સ્વમાન
સાન ન ગીરો મૂકવું એ (૨) અવેજ
સીન પું. (અ.) દેખાવ (૨) નાટકનું દૃશ્ય [શૂન્ય
સુન ન. (સં. શૂન્ય) મીંડું (૨) વિ.
સૈન ન. (સં.સૈન્ય) સેના, લશ્કર
સ્તન ન (સં.) થાઈ (૨) પશુનું આઉ
-સ્તાન ન. (ફા.) 'સ્થાન એ અર્થમાં નામને લાગે દેશવાચક બને છે; ઉદા૦ હિંદુસ્તાન, અરબસ્તાન
સ્તેન પું. (સં.) ચોર
સ્ત્યાન ન. (સં.) સ્થૂળતા, જાડપણું (૨) (યોગમાં) પ્રમાદ, ઇંદ્રિયોની જડતા કે અશક્તિ (યોગ)
સ્થાન ન. (સં.) જગ્યા, ઠેકાણું, સ્થળ (૨) રહેઠાણ (૩) (લા૦) પદ, પદવી
સ્નાન ન. (સં.) નાહવું એ, નાવણ (૨) મરણનિમિત્તે નાહવું એ, સનાન
સ્વન પું. (સં.) અવાજ
સ્વપ્ન ન. (સં.) ઊંઘમાં ભાસતો દેખાવ, સમણું
હાન સ્ત્રી. બાધા, માનતા
હાન સ્ત્રી. (સં. હાનિ) હાણ, નુકસાન

હીન વિ. (સં.) તજી દીધેલું (૨) વગરનું, વિનાનું (સમાસમાં); ઉદા૦ બુદ્ધિહીન (૩) જુઓ 'હીણું'
હુસ્ન ન. (અ.) સુરત. કાંતિ (૨) ખૂબસૂરતી
હોન પું. (કાનડી 'હોન' સોનાનાણું) શિવાજીના વખતનો સોનાનો એક
હોર્ન ન. (અં.) મોટરનું ભૂંગળું [સિક્કો
એના સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ
કન્ના સ્ત્રી. (સં. કર્ણ) (ઊડવા માટે) પતંગના ઢઢ્ઢા અને કમાન સાથે બંધાતી દોરીની યોજના, કન્યા, કનૈયા
જાનાં સ્ત્રી. (ફા.) માશૂક, પ્રિયા
જ્યોત્સ્ના (સં.) ચાંદની, ચાંદરણું
તુન્ના સ્ત્રી. (અં ટુન્ની) એક જાતની માછલી [પીવાનું સુખ
ધાના પું બ વ. ધાન વગેરેનું ખાવા
નાના વિ. (સં) વિવિધ
ફના વિ. (અ.) નાશ પામેલું, પાયમાલ
બનાં સ્ત્રી. લાજ, ઈજ્જત
બિના સ્ત્રી. (અ.) હકીકત (૨) બનાવ
બીના સ્ત્રી. જુઓ 'બિના'
મના સ્ત્રી. (અ.) બંધી, નિષેધ
મીનાં અ. (સર૦ 'મીણું' (૨)) હાર્યાની કબૂલાતનો સંકેતશબ્દ, મીણું
મેના સ્ત્રી. (સં. મદના) કાબરની જાતનું એક પક્ષી, સારિકા
રાસ્ના સ્ત્રી. (સં.) એક વનસ્પતિ-
વના સ્ત્રી. (સં. વનિતા) વનિતા [ઓષધિ
વના અ. (સં. વિના) સિવાય
વિના અ. (સં.) સિવાય, વગર
સાસ્ના સ્ત્રી. (સં.) ગાયને ગળે જે ગોદડી જેવી ચામડી લબડે છે તે
સેના સ્ત્રી. (સં.) સૈન્ય, લશ્કર, ફોજ
સેના સ્ત્રી. (જુઓ 'સાન') આંખનો ચાળો
સેના ન. (સં. સંનાહ) બખ્તર
હાના સ્ત્રી. હા કે ના કહેવી એ, આનાકાની
હિના સ્ત્રી. (ફા.) મેંદી, હેના
અગ્નિ પું. (સં.) દેવતા (૨) (સંજ્ઞા) પ્રકાશ અને ઉષ્ણતાનો કે અગ્નિકોણનો આધિષ્ઠાતા દેવ (૩) પંચ મહાભૂતોમાંનું તેજ તત્ત્વ (૪) (લા૦) જઠરાગ્નિ, પાચક તત્ત્વ
ખનિ (-ની) સ્ત્રી. (સં.) ખાણ
ખાનિ સ્ત્રી. (સં) ખાણ
ગ્લાનિ સ્ત્રી. (સં.) ખિન્નતા (૨) (લા૦) થાક, અનુત્સાહ (૩) ઘૃણા, અણગમો
ધુનિ(-ની) સ્ત્રી. (સં.) નદી
ધુનિ સ્ત્રી. (સં. ધ્વનિ) જુઓ 'ધુન'
ધ્વનિ પું. (સં.) અવાજ (૨) વ્યંજના શક્તિ (કા૦ શા૦)
મુનિ પું. (સં.) ઋષિ, તપસ્વી (૨) મુનિવ્રત ધારણ કરનાર સાધુ (જૈન) (૩) સાતની સંજ્ઞા
મ્લાનિ સ્ત્રી. (સં.) નિસ્તેજપણું, ગ્લાનિ
યોનિ સ્ત્રી. (સં.) ઉત્પત્તિસ્થાન, આદિ કારણ (૨) દેવ મનુષ્ય પશુ વગેરે જેવી જીવની જાત (૩) સ્ત્રીની
વહ્નિ પું. (સં.) અગ્નિ [જનનેન્દ્રિય
શનિ પું. (સં.) એ નામનો એક ગ્રહ (જ્યો.)(૨) શનિવાર (૩) નીલમ મણિ
હાનિ સ્ત્રી. (સં) નુકસાન (૨) પાયમાલી, નાશ

કની અ. 'કે નહિ' એ અર્થમાં વપરાતું પ્રતીક
કાની સ્ત્રી. ('કાન' પરથી) ધોતિયાં સાડલા વગેરેની કિનારી
કુન્ની સ્ત્રી. (ક.) હાંસડી
ખિન્ની સ્ત્રી. રાયણ
ગિની સ્ત્રી. (અં.) જુઓ 'ગીની'
ગિન્ની સ્ત્રી. (હિં.) ચક્કર ખાવું-ખવરાવવું એ
ગીની સ્ત્રી. (અં.) ગિની, સોનાનો બ્રિટિશ સિક્કો (૨૧ શિલિંગનો)
ગ્યાની વિ. (સં. યાજ્ઞિક) જાની, બ્રાહ્મણોની એક અટક
ચીની વિ ('ચીન' ઉપરથી) ચીન દેશનું-ને લગતું (૨) સ્ત્રી. એક જાતની સફેદ માટી (૩) ચીન દેશની ભાષા (૪) ખાંડ, ખૂરું
ચૂની સ્ત્રી. હીરાકણી (૨) ચૂનીવાળા નાકની નાની જડ, ચૂંક [છીંવલેણુ
જાની વિ. (ફા.) જાન સમું પ્રિય (૨)
જાની પું. (સં. યાજ્ઞિક) યજ્ઞ કરાવનાર પુરોહિત (૨) બ્રાહ્મણોમાં એક અટક
તની પું. (જુઓ 'તણાવો') દોરો, તાર (૨) (લા૦) જાદૂમંત્ર, ધંતરમંતર
તૂની સ્ત્રી એક પંખી
દાની વિ. (સં.) દાન આપનારું (૨) (લા૦) સખી, ઉદાર
દીની વિ. (અ) મુસલમાન ધર્મને લગતું
ધની વિ. (સં. ધનિન્) ધનવાન
ધાની પું. (સર૦ મ.) એક રાગ
ધૂની વિ. ('ધૂન' ઉપરથી) (લા૦) ધૂનવાળું, તરંગી
ધ્યાની વિ. (સં. ધ્યાનિન્) ચિંતનશીલ (૨) ધ્યાન ધરનારું [આજી
નાની સ્ત્રી. (સર૦ હિં.) માની મા,
પત્ની સ્ત્રી. (સં.) ધણિયાણી, ભાર્યા
પાની સ્ત્રી. (સં. પાર્ષ્ણિ) પગના તળિયાની એડી તરફનો પાછલો ભાગ, પેની
પેની સ્ત્રી. (સં. પાર્ષ્ણિ) (કા.) પાની
પેની સ્ત્રી. (અં.) અંગ્રેજી ચલણી સિક્કો (એક આના જેટલી કીમતનો)
ફાની વિ. (અ.) નાશવંત
બાની સ્ત્રી. (સં. વાણી) વાણી (૨) (લા૦) બોલવા-લખવાની છટા
બાની સ્ત્રી. જુઓ 'બાંદી', દાસી [ભાગ
બીની સ્ત્રી. (ફા.) લશ્કરનો મોખરાનો
મની સ્ત્રી (ગ્વા૦) મીની, બિલાડી
માની વિ. (સં. માનિન્) અહંકારી (૨) ગારવયુક્ત
મીની સ્ત્રી. (ગ્વા૦) મીનડી, બિલાડી
મૌની વિ. (સં. મૌનિન્) મૌનવ્રતધારી
યોની સ્ત્રી (સં.) જુઓ 'યોનિ'
રાની વિ. ('રાન' ઉપરથી) જંગલમાં વસનારુ
વાની સ્ત્રી. (સં. વર્ણિકા) જણસ, ચીજ (જમણની) (૨) ચુલાની રાખ (૩) મડદાની રાખ
શુની સ્ત્રી. (સં.) કૂતરી
શ્યેની સ્ત્રી. (સં.) બાજની માદા,
શ્વાની સ્ત્રી. (સં.) કૂતરી [સમળી
સાની સ્ત્રી. ચેણીમાં ખાર્જ વગેરે તળતાં ખરી પડેલો ભૂકો (૨) તેલભર્યો કચરેલા તલનો ભૂકો (૩) રાખ, વાની

ચણવામાં વપરાતો પકવેલો પથ્થર (૨) એમાંથી કાલવી બનાવેલો પાનમાં ખાવાનો એવો પદાર્થ
ચેનો પું. (સં. ચેતન) (લા૦) ઉત્કંઠા, લાલસા (૨) ફિકર, કાળજી
જીનો પું. (ફા.) દાદરબારી (૨) અલગ કાઢેલી સીડી
તાનો પું. (અ.) ટોણો, મહેણું (૨) ક્રોધ [વિવેકી
દાનો વિ. પું. (ફા. દાના) ડાહ્યો, સમજુ,
નન્નો પું. નકાર, ના પાડવી એ
નાનો પું. માનો બાપ, આજો
પનો પું. (ફા. પહ્‌ના) કાપડની પહોળાઈ (૨) કોઈ વસ્તુની પહોળાઈ
પાનો પું. (સં. પ્રસ્નવ) વાત્સલ્યથી માતાની છાતીમાં દૂધ ઊભરાઈ આવવું એ (૨) પારસો, પાહો (૩) (લા૦) પોરસ, ઉત્સાહક વેણ
ફેનો પું. (સં. ફેણ) લંગરનાં દોરડાં વગેરે નાખવાનો વહાણનો આગળનો ભાગ
બનો પું. (સં. વર્ણિક=બ્રહ્મચારી વેશ-ધારી, હિં. બના) વરરાજા (૨) વિવાહમાં ગાવાનું ગીત
મનો (સં.) સમાસમાં ઘોષ વ્યંજન પૂર્વેનું 'મનસ્'નું સંસ્કૃત રૂપ; ઉદા૦ મનોમય, મનોરથ
મીનો પું (ફા. મીના) સોના ચાંદી પરનું રંગીન ચિત્રકામ, મીનાકારી
મેનો પું. ('મ્યાનો'-જુઓ) મ્યાનો
મ્યાનો પું. (ફા મિયાનહ્) એક જાતની પાલખી, મેનો
વનો પું. (સં. વિનય) વિવેક
વાનો પું. (સં. વર્ણક) એક સુગંધીદાર પદાર્થ (૨) લેપ, પીઠી
સનો પું. (ફા.) આવેગમય ઇચ્છા
સીનો પું. (ફા.) છાતીનો ફેલાવ (વીરતામય) [સફેદ કાપડ
સેનો પું. (અં.) એક જાતનું સુતરાઉ
હનો પું. (સર૦ મ. હણા) (કા.) ઘોડીના પલાણ ઉપર નાખવાનો ખડિયો
હનો પું. (સં. સંજ્ઞા) (ચ.) સ્મૃતિ કે સંભારણું આપવું એ
હિનો પું. (ફા.) મેંદી, હેના

પ

અપ ઉપ. (સં.) શબ્દને લાગતાં 'નીચેનું' 'ઊતરતું' 'હીન' 'ખરાબ' વગેરે ભાવ બતાવે છે; ઉદા૦ અપશબ્દ, અપમાન, અપરાધ
અપ ન. (સં. અપ્) પાણી
અલ્પ વિ. (સં.) થોડું (૨) (લા૦) ક્ષુલ્લક, નજીવું, તુચ્છ
આપ (સં. આપઃ પ્ર. બ. વ) પાણી
આપ ન. (સં. આત્મા) પોતાપણું, અહંતા (૨) પોતાનું શરીર (૩) સ. તમે (માનાર્થે) (૪) પોતે, ખુદ
ઉપ (સં.) 'પાસે,' 'નજીક' એવો અર્થ ('અપ'થી ઊલટો) બતાવે છે; ઉદા૦ ઉપનિષદ, ઉપગમ (૨) નામની સાથે 'ગૌણ' 'ઊતરતું' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ ઉપકથા, ઉપનામ
ઓપ પું. (દે. ઓપ્પ) ચળકાટ, ઢોળ (૨) (લા૦) સફાઈ, શોભા
કપ પું. (મ.) જામગરી
કપ પું. (અં.) પ્યાલો, પવાલું

કલ્પ પું. (સં.) બ્રહ્માનો એક દહાડો–અર્થાત્ ૪,૩૨૦,૦૦૦,૦૦૦ વર્ષોનો સમય (૨) ધર્મકર્મનો વિધિ (૩) વિહિત વિકલ્પ (૪) આચાર (૫) એક વેદાંગ જેમાં યજ્ઞક્રિયા ઇત્યાદિનો ઉપદેશ છે (૬) સંકલ્પ (૭) અભિપ્રાય (૮) વિ. શબ્દને અંતે 'જેવું' 'સદશ'ના અર્થમાં; ઉદા૦ દ્રીપકલ્પ

કંપ પું. (સં.) ધ્રુજારી, કંપારો

કાપ પું. (જુઓ ('કાપવું') કાપવું એ (૨) કાપવાથી પડતો વાઢ, કાપો (૩) સ્ત્રીઓના કાનનું એક ઘરેણું (૪) કાપવાની રીત, વેતરવાની રીત

કાંપ પું. (સં. કંપ) કાળો–ચીકણો ઠરેલો કાદવ

કૅંપ, કૅમ્પ પું. (અં. કૅમ્પ) છાવણી (૨) જ્યાં છાવણી હતી ત્યાં વસી ગયેલો નગર-ભાગ [કંપારો

કાંપ પું. (સં. કંપ) કંપ, ધ્રુજારો,

કૂપ પું. (સં.) કૂવો (પાણીનો) (૨) કૂવાસ્તંભ (વહાણનો)

કૃપ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) દ્રોણાચાર્યનો સાળો, કૃપાચાર્ય

કોપ પું. (સં.) ક્રોધ, રોષ (૨) (લા૦) નાશકારક આફત, અજબ

ક્ષેપ પું. (સં.) ફેંકવું-નાખી દેવું એ (૨) (લા૦) ગાળવું-ગુમાવવું એ (સમયનું)

ખપ પું. (સં. ક્ષપ્ ઉપરથી) વાવર, વપરાશ (૨) ઉપયોગ, અગત્ય, જરૂર (૩) તંગી, ખોટ (૪) માલનો ઉપાડ, ખપત

ખાપ સ્ત્રી. દર્પણ (૨) અબરખની પતરી

ખાંપ વિ. લાંબું છટ થઈને પડેલું

ખૂંપ પું પરણવા જતાં વરને પહેરવાનો ફૂલનો એક શણગાર

ખેપ સ્ત્રી. (સં. ક્ષેપ) ભાર લઈને કોઈ દૂરની જગ્યાએ જઈ આવવું એ (૨) લાંબી મુસાફરી, સફર (૩) ફેરાનું મહેનતાણું (૪) ધોબીને ધોવા આપેલાં કપડાંની ગાંસડી (૫) વેપારની વસ્તુનું એક દેશથી બીજે દેશ આવવું એ (૬) પજવાડે લાગવું એ, ખંત (૭) હપતો, વારો

ખોપ પું. નેતર, બરુ (૨) વાદળું (૩) (કા.) દેવું, કરજ [ખોટી વાત

ગપ સ્ત્રી. (ફા.) ઊડતી વાત, અફવા (૨)

ગપ (–બ) અ. (રવા૦) ગબ, ઝટ

ગોપ પું. (સં.) ગોવાળિયો

ચપ અ. (રવા૦) ચટ દઈને, એકદમ

ચાપ ન. (સં.) ધનુષ (૨) (ગ.) 'આર્ક ઑફ એ સર્કલ,' વર્તુલ–ખંડ

ચાંપ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચાંપવું') કોઈ પણ યંત્ર કે યુક્તિને ચાલુ કે બંધ કરવાની કળ (૨) નાનો ઉલાળો (૩) પૈસાનું પાકીટ (સુ.) (૪) (લા૦) દાબ, ધાક (૫) સાન, ચેતવણી (૬) કાળજી

ચીપ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચીપવું') લાંબી ચપટી પટી, ચીપટ (૨) પત્તાં ચીપવાનું કામ કે એની વારી

ચુપ અ.(હિં. ફા. 'ચુપ', ચુપકીથી ગાલનું) શાંત કે મૂક (૨) શાંત કે મૂક રહેવાને સમજની નિશાની કે ઉદ્ગાર

સુન્ની વિ. (અ) એ નામના મુસલમાની પંથનું (૨) પું. એક મુસલમાની સંપ્રદાય

જ્ઞાની વિ. (સં. જ્ઞાનિન્) જ્ઞાનવાળું (૨) સમજદાર (૩) વિદ્વાન

જ્ઞાની વિ. (સં. 'યાજ્ઞિક' ઉપરથી 'જાની' પછી સુધારેલું રૂપ) જાની, બ્રાહ્મણોની એક અટક

અનુ ઉપ. (સં.) 'પછી' 'પાછળ' 'સાથે' 'સાથેસાથે' 'ને મળતું' 'ને ગોઠતું' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ અનુસાર, અનુગ્રહ (૨) નામ પૂર્વે 'વારંવાર' અર્થમાં; ઉદા૦ અનુશીલન (૩) અવ્યયીભાવ સમાસમાં 'પ્રત્યેક' 'ક્રમશઃ' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ અનુદિન, અનુક્ષણ

ઊનું વિ. (સં. ઉષ્ણ) ગરમ, તપેલું

કાનું ન. (મ. કાનત) એક વાજું

ખન્નું ન. અથાણું (બીલીમાં)

ખાનું ન. (ફા) ઘર, ઘરનો ભાગ, ખંડ (૨) ભંડાર, નિધિ (૩) પેટી પટારો કે મેજ-કબાટ વગેરેમાં વસ્તુ મૂકવા કરેલું ઘર (૪) લખાણ માટે અલગ પડાતો વિભાગ કે કોઠો

ગાનું ન. (ચ.) (રોગથી) ગંઠાઈ ગયેલો તુવેરનો દાણો

ચૂનું ન. (સં. ચૂર્ણક) કોળ ભરકતાં પડેલો ઝીણો ભૂકો

છન્નુ (-નું) વિ. (સં. ષણ્ણવતિ) '૯૬'

છાનું વિ. (સં. છન્ન) ગુપ્ત (૨)(લા૦) મૂંગું

જહ્નુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) એક પૌરાણિક પ્રાચીન રાજા-જેના ઉપરથી 'ગંગા'નું નામ 'જાહ્નવી' પડ્યું છે

જાનુ સ્ત્રી. (સં.) ઘૂંટણ, ગોઠણ

જૂનું વિ. (સં. જૂર્ણ) પુરાણું, પ્રાચીન, અગાઉનું (૨)જર્જરિત, જીર્ણ (૩) ઘણો સમય થયો હોય તેવું; ઉદા૦ જૂનો ગોળ, જૂનો મિત્ર (૩) ઘણો સમય વાપરેલું હોય તેવું; ઉદા. જૂનું ગોદડું (૪) (લા૦) રીઢું, નામીચું, અનુભવી; ઉદા૦ જૂનો નોકર-પાપી-જોગી ઇ૦

તનુ વિ. (સં.) કૃશ, પાતળું, નાજુક, (૨) થોડું (૩) નાનું (૪) સુંદર

તનુ (-નૂ) સ્ત્રી. ન. (સં.) શરીર

થીનું વિ. (સં. સ્ત્યાન) થીણું, થીજેલું, ઘટ્ટ, જામેલું (ઘી વગેરે)

દનુ સ્ત્રી. (સં) (સંજ્ઞા) દાનવોની માતા, કશ્યપની સ્ત્રી

ધનુ ન (સં.ધનુસ્) કામઠું, ચાપ

ધેનુ સ્ત્રી. (સં.) ગાય

નન્નુ ન. (સંજ્ઞા) 'નાનો'નું લઘુતાવાચક કે વહાલસોયુ રૂપ (માણસ માટે)

નાનું વિ. (સં. શ્લક્ષ્ણ) સરખામણીથી કદમાં ઓછું (૨) ઉમરમાં અલ્પ (૩) (લા૦) હલકું, ઊતરતું

પનું ન. (સં. પ્રસ્નવ) કેરી વગેરેનું કરાતું ખટમધુરું પ્રવાહી-પીણું, પણો

પન્નું (ન. સર૦ હિં. મ. પન્ના) એક જાતનો લીલા રંગનો હીરો, પાનું

પાનું ન. (જુઓ 'પન્નુ') પન્નું, એક એક લીલો હીરો

પાનું ન. (સં. પર્ણ) પાંદડું (૨) ચોપડીનું પૃષ્ઠ (૩) ગંજીફાનું પત્તું (૪) ચપ્પુ છરી ઇ૦નું ફળું (૫) (લ૦) જિંદગીભરનો સંબંધ (બહુધા બ. વ)(૬) નસીબનું પાનિયું
બાનુ સ્ત્રી. (ફા.) સારા ઘરની સ્ત્રી, સન્નારી
બાનું ન. (જુઓ 'બાન') સોદાના સાટાપેટે અગાઉથી અપાયેલું નાણું કે કોઈપણ ચીજ
ભાનુ પુ. (સં.) સૂર્ય
ભીનું વિ. (સં. ભિન્ન) પલળેલું (૨) કાળા રંગની ઝાંઇવાળું; ઉદા૦ ભીનો વાન
ભૂનું ન. (સં. ભુગ્ન) પીપળાનું ફળ
મનુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) વિવસ્વતનો પુત્ર આદિમાનવ, માનવકુળનો ઉત્પાદક (૨) બ્રહ્માના ચૌદ પુત્રોમાંના દરેક-જેમનાથી મન્વંતર ગણાય છે
વનું વિ. (સં. વિના) 'વિનાનું' એવા અર્થમાં નામને લાગી વિ૦ બને છે; ઉદા૦ 'ભાન-વનું'
વાનું ન (જુઓ 'વાની') વસ્તુ, ચીજ, જથ્થો (૨) માંગલિક પ્રસંગની પૂર્વે સમુહૂર્ત લીધું હોય ત્યારથી શરૂ થતો પ્રત્યેક દિવસ; ઉદા૦ લગ્ન કેટલાં વાનાંનાં લીધાં છે ? (કા.)
સુનું ન. (સં. સ્વર્ણ) સોનું
સુનુ પું. (સં.) પુત્ર
સુનું વિ. (સં. શૂન્ય) (લા૦) નિર્જન, ઉજ્જડ (૨) સંભાળ કે રક્ષણ વિનાનું
સોનું ન. (સં. સુવર્ણ) કાંચન, પીળા રંગની એક કીમતી ધાતુ [હાડકું
હનુ (-નૂ) સ્ત્રી (સં.) હડપચી, દાઢીનું
અને અ (સં. અન્યત્) બે વાક્યો કે શબ્દોને જોડનારું ઉભયાન્વયી અવ્યય, ને, તથા
કને અ. (સં કર્ણે) પાસે
છોને અ. (અ. ક્રિ. છો+ને) ભલેને
બન્ને (-ન્નો) વિ. (સં. દ્વૌ-ગ્રા બિણ્ણિ) બેઉ (જણ)
બંને વિ જુઓ 'બન્ને,' બેઉ
મને સ. (જૂ. ગુ. 'મુહનઇ') 'હું' નુ બીજી કે ચોથી વિભક્તિ એકવચન
મુને સ. મને (પ.)
યાને અ. (અ. યાની) અથવા, યા
વિને પું (સં. વિનય) વિનય
સને અ. (જુઓ 'સન') સન પ્રમાણે
શનૈઃ અ. (સં. શનૈસ્) ધીમે ધીમે
આનો પું. (સં. આણક) ચાર પૈસાની કીમતનું નાણું
કાનો પું. (સં. કર્ણ; 'બ્રાહ્મી' લિપિમાં અક્ષરની જમણી બાજૂ ઉપર આડી રેખા 'કાન'ની જેમ થતી એ ઉપરથી) લિપિમાં 'આ'નું 'ા' આવું ચિહ્ન (૨) વાસણની કોર
કીનો પું. (ફા. કીનાહ્) વેર, અંટસ
ગુનો પું. (ફા. ગુનાહ્) અપરાધ, વાંક
ઘૂનો પું. (સં. ઘૂર્ણ=ઘૂમરા પડતા હોય તેવું સ્થાન) પાણીનો ધરો (કા.)
ચીનો પું. (સં. ચીનક) ચીન દેશનો વતની

ચણવામાં વપરાતો પકવેલો પથ્થર (૨) એમાંથી કાલરી બનાવેલો પાનમાં ખાવાનો એવો પદાર્થ

ચેનો પું. (સં. ચેતન) (લા०) ઉત્કંઠા, લાલસા (૨) ફિકર, કાળજી

જીનો પું. (ફા.) દાદરબારી (૨) અલગ કાઢેલી સીડી

તાનો પું. (અ.) ટોણો, મહેણું (૨) ક્રોધ

દાનો વિ. પું. (ફા. દાના) ડાહ્યો, સમજુ, વિવેકી

નન્નો પું. નકાર, ના પાડવી એ

નાનો પું. માનો બાપ, આજો

પનો પું. (ફા. પહ્ના) કાપડની પહોળાઈ (૨) કોઇ વસ્તુની પહોળાઈ

પાનો પું. (સં. પ્રસ્નવ) વાત્સલ્યથી માતાની છાતીમાં દૂધ ઊભરાઈ આવવું એ (૨) પારસો, પાહો (૩) (લા०) પોરસ, ઉત્સાહક વેણ

ફનો પું. (સં. ફેણ) લંગરનાં દોરડાં વગેરે નાખવાનો વહાણનો આગળનો ભાગ

બનો પું (સં. વર્ણિક=બ્રહ્મચારી વેશધારી, હિં. બના) વરરાજા (૨) વિવાહમાં ગાવાનું ગીત

મનો (સં.) સમાસમાં ઘોષ વ્યંજન પૂર્વેનું 'મનસ્'નું સંસ્કૃત રૂપ; ઉદા० મનોમય, મનોરથ

મીનો પું (ફા. મીના) સોના ચાંદી પરનું રંગીન ચિત્રકામ, મીનાકારી

મેનો પું. ('મ્યાનો'-જુઓ) મ્યાનો

મ્યાનો પું. (ફા મિયાનહ્) એક જાતની પાલખી, મેનો

વનો પું. (સં. વિનય) વિવેક

વાનો પું. (સં. વર્ણક) એક સુગંધીદાર પદાર્થ (૨) લેપ, પીઠી

સનો પું. (ફા.) આવેગમય ઇચ્છા

સીનો પું. (ફા.) છાતીનો ફેલાવ (વીરતામય)

સેનો પું. (અં.) એક જાતનું સુતરાઉ સફેદ કાપડ

હનો પું. (સર० મ. હણા) (ફા.) ઘોડીના પલાણ ઉપર નાખવાનો ખડિયો

હ્નો પું. (સં. સંજ્ઞા) (ચ.) સ્મૃતિ કે સંભારણું આપવું એ

હિનો પું. (ફા) મેંદી, હેના

પ

અપ ઉપ. (સં.) શબ્દને લાગતાં 'નીચેનું' 'ઊતરતું' 'હીન' 'ખરાબ' વગેરે ભાવ બતાવે છે; ઉદા० અપશબ્દ, અપમાન, અપરાધ

અપ ન (સં. અપ્) પાણી

અલ્પ વિ. (સં.) થોડું (૨) (લા०) ક્ષુલ્લક, નજીવું, તુચ્છ

આપ (સં. આપઃ પ્ર. બ. વ) પાણી

આપ ન. (સં. આત્મા) પોતાપણું, અહંતા (૨) પોતાનું શરીર (૩) સ. તમે (માનાર્થે) (૪) પોતે, ખુદ

ઉપ (સં.) 'પાસે,' 'નજીક' એવો અર્થ ('અપ'થી ઊલટો) બતાવે છે; ઉદા० ઉપનિષદ, ઉપગમ (૨) નામની સાથે 'ગૌણ' 'ઊતરતું' એવા અર્થમાં; ઉદા० ઉપકથા, ઉપનામ

ઓપ પું. (દે. ઓપ્પ) ચળકાટ, ઢોળ (૨) (લા०) સફાઈ, શોભા

કપ પું. (મ.) જામગરી

કપ પું. (અં.) પ્યાલો, પવાલું

કલ્પ પું. (સં.) બ્રહ્માનો એક દહાડો-અર્થાત્ ૪,૩૨૦,૦૦૦,૦૦૦ વર્ષોનો સમય (૨) ધર્મકર્મનો વિધિ (૩) વિહિત વિકલ્પ (૪) આચાર (૫) એક વેદાંગ જેમાં યજ્ઞક્રિયા ઇત્યાદિનો ઉપદેશ છે (૬) સંકલ્પ (૭) અભિપ્રાય (૮) વિ. શબ્દને અંતે 'જેવું' 'સદૃશ'ના અર્થમાં; ઉદા૦ દ્વીપકલ્પ

કંપ પું. (સં.) ધ્રુજારી, કંપારો

કાપ પું. (જુઓ ('કાપવું') કાપવું એ (૨) કાપવાથી પડતો વાઢ, કાપો (૩) સ્ત્રીઓના કાનનું એક ઘરેણું (૪) કાપવાની રીત, વેતરવાની રીત

કાંપ પું. (સં. કંપ) કાળો-ચીકણો ઠરેલો કાદવ

કાંપ, કૅંપ પું. (અં. કૅમ્પ) છાવણી (૨) જ્યાં છાવણી હતી ત્યાં વસી ગયેલો નગર-ભાગ [કંપારો

કાંપ પું. (સં. કંપ) કંપ, ધ્રુજારો,

કૂપ પું. (સં.) કૂવો (પાણીનો) (૨) કૂવાસ્તંભ (વહાણનો)

કૃપ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) દ્રોણાચાર્યનો સાળો, કૃપાચાર્ય

કોપ પું. (સં.) ક્રોધ, રોષ (૨) (લા૦) નાશકારક આફત, અજંપ

ક્ષેપ પું. (સં.) ફેંકવું-નાખી દેવું એ (૨) (લા૦) ગાળવું-ગુમાવવું એ (સમયનું)

ખપ પું. (સં. ક્ષપ્' ઉપરથી) વાવર, વપરાશ (૨) ઉપયોગ, અગત્ય, જરૂર (૩) તંગી, ખોટ (૪) માલનો ઉપાડ, ખપત

ખાપ સ્ત્રી. દર્પણ (૨) અબરખની પતરી

ખાંપ વિ. લાંબું ઝટ થઈને પરેલું

ખૂપ પું પરણવા જતાં વરને પહેરવાનો ફૂલનો એક શણગાર

ખેપ સ્ત્રી. (સં. ક્ષેપ) ભાર લઇને કોઈ દૂરની જગ્યાએ જઈ આવવું એ (૨) લાંબી મુસાફરી, સફર (૩) ફેરાનું મહેનતાણું (૪) ધોબીને ધોવા આપેલાં કપડાંની ગાંસડી (૫) વેપારની વસ્તુનું એક દેશથી બીજે દેશ આવવું એ (૬) પચ્ચાડે લાગવું એ, ખંત (૭) હપતો, વારો

ખોપ પું. નેતર, બરુ (૨) વાદળું (૩) (ફા.) દેવું, કરજ [ખોટી વાત

ગપ સ્ત્રી. (ફા.) ઊડતી વાત, અફવા (૨)

ગપ (-પ્પ) અ. (રવા૦) ગપ્પ, ઝટ

ગોપ પું. (સં) ગોવાળિયો

ચપ અ. (રવા૦) ચટ દઈને, એકદમ

ચાપ ન. (સં.) ધનુષ (૨) (ગ.) 'આર્ક ઑફ અ સર્કલ,' વર્તુલ-ખંડ

ચાંપ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચાંપવું') કોઈ પણ યંત્ર કે યુક્તિને ચાલુ કે બંધ કરવાની કળ (૨) નાનો ઉલાળો (૩) પૈસાનું પાકીટ (સુ.) (૪) (લા૦) દાબ, ધાક (૫) સાન, ચેતવણી (૬) કાળજી

ચીપ સ્ત્રી. (જુઓ 'ચીપવું') લાંબી ચપટી પટી, ચીપટ (૨) પત્તાં ચીપવાનું કામ કે એની વારી

ચુપ અ.(હિં. ફા. 'ચુપ્', ચુપકીથી ચાલવું) શાંત કે મૂક (૩) શાંત કે મૂક રહેવાને સચવતી નિશાની કે ઉદ્ગાર

ચૂપ અ. જુઓ ચુપ'
ચેપ પું. પરુ, રસી (૨) બીજાના રોગ કે સંબંધની અસર (૩) (લા૦) દબાણ (૪) તંત, દુરાગ્રહ
ચોપ સ્ત્રી. ખંત (૨) ઉત્સાહ
ચોપ સ્ત્રી. (ફા. ચોબ) ચોબ, દંડૂકો (૨) છડી (૩) તંબૂનો વાંસ
છાપ સ્ત્રી. ('છાપવું' ઉપરથી) એક વસ્તુ બીજા ઉપર દબાવાથી આકૃતિ પડે એ (૨) આકૃતિ પાડવાનો સિક્કો (૩) પતંગ છમણી એ (૪) (લા૦) મન ઉપર થયેલી અસર–બંધાયેલો અભિપ્રાય (૫) શેહ, દાબ, પ્રભાવ (૬) છાપવાની સફાઈ
છીપ સ્ત્રી. એક જાતની માછલીનું કોચલું–ઘર, સીપ [રટન, જાપ
જપ પું (સં.) નામ મંત્ર ઈત્યાદિનું
જલ્પ પું (સં.) કથન, કહેવું એ (૨) બકવાદ, લવારો (૩) (ન્યા.) તત્ત્વ–નિર્ણયની ઇચ્છાથી નહિ પણ પરપક્ષ–ખંડન અને સ્વપક્ષ મંડન–સ્થાપનની ઇચ્છાથી કરેલો વાદ [શાંતિ
જંપ પું. શાંતિ, નિરાંત (૨) નિદ્રાની
જાપ પું. (સં) જપ
ઝપ અ. (રવા૦) ઝટ [ઝાંખ
ઝાંપ સ્ત્રી. ઝાંખ (૨) નાની છાબડી,
ઝૂપ (–પી) સ્ત્રી. ચિતા [ઝટ લઈને
ટપ અ (રવા૦) ટપકવાનો અવાજ (૨)
ટાંપ સ્ત્રી. ન. વાક્યમાં આવતું વિરામચિહ્ન (૨) પૂર્ણ વિરામ (૩) ચોટ, નિશાન
ટાંપ સ્ત્રી. ટાંક, 'નિબ'
ટીપ સ્ત્રી. (સં. ટિપ્પણ) યાદી, નોંધ (૨) ઉઘરાણીનો કાગળ, લખણી
ટીપ સ્ત્રી. ('ટીપવું' ઉપરથી) કેની સજા (૨) પાણીની તંગી, ટિપ્પણી (૩) ઘણો જ ઊંચો સૂર (ગાવામાં) (૪) થાબડી, ટીપણી
ટૂંપ વિ. સાંધામાંથી રહી ગયેલું, અકડાઈ ગયેલું (૨) સ્ત્રી. ટૂંપવું એ, ટૂંપણી
ટોપ પું. (દે ટોપ્પિઆ) લોઢાની બખ્તરી ટોપી (૨) વરસાદ વખતે ઓઢવાની બનાતની ટોપી (૩) મોટી છત્રી (૪) રાંધવાનું મોટું તપેલું (૫) બિલાડીનો ટોપ, બીંદડીની બરી
ઠપ અ. (રવા૦) પછડાવાનો અવાજ
તપ ન. (સં તપસ્) ઇંદ્રિયદમન, તપશ્ચર્યા (૨) (લા૦) લાંબો વખત રાહ જોવી કે બેસી રહેવું પડે એ
તપ સ્ત્રી. ('તપવું' ઉપરથી) તપત
તલ્પ ન. (સં.) શય્યા, પથારી
તાપ પું. (સં.) તડકો (૨) ગરમી, આંચ (૩) જ્વર, તાવ (૪) (લા૦) રુઆબ કડકાઈ (૫) કરપ, ધાક (૬) દુઃખ સંતાપ
તૂપ ન. (સં., દે તુપ્પ; મ) ઘી
તોપ સ્ત્રી. (તુર્કી) દારૂગોળો ફેંકવાનું સાધન (૨) (લા૦) મોટી ગપ
થાપ સ્ત્રી. (રવા૦) થાપટ (૨) (લા૦) ભૂલથાપ, ધાપ, છેતરપીંડી, ફરેબ
થાપ સ્ત્રી. (સં. સ્થાપ્) થેપ, રસ્થડ (૨) નરઘાંનો વચલો કાળો ભાગ (૩) એના પર વગાડાતો ઠોકો
થેપ સ્ત્રી. ('થાપવું' ઉપરથી) જાડું લીંપણ, જાડો લેપ

દર્પ પું. (સં.) ગર્વ, અહંકાર
દીપ પું. (સં.) દીવો; દીપક
દ્વિપ પું. (સં.) હાથી
દ્વીપ પું. (સં.) બેટ, ટાપુ [અવાજ
ધપ અ. (રવા૦) જુઓ 'ધમ,' એવો
ધાપ સ્ત્રી. (રવા૦) ઉતાવળમાં થયેલી ભૂલ (૨) થાપ, છેતરાપંડી, ફરેબ (૩) ગપ, ખોટી વાત (૪) (લા૦) ચોરી [સ્ત્રી. તડકો
ધૂપ પું. (સં.) સુગંધી દાહ્ય દ્રવ્ય (૨) પું.
નીપ પું. (સં.) એક ફૂલઝાડ, કદંબ
નૃપ પું. (સં.) રાજા
પંપ પું. (અં.) પાણી ખેંચવાનું યંત્ર-ડંકી (૨) હવા ભરવાનું સાધન (સાઇકલ વગેરેમાં) (૩) મોટરમાં પેટ્રોલ ભરવાનું યંત્રસ્થાન
પાપ ન. (સં) ધર્મવિરુદ્ધ કાર્ય, દુષ્કૃત (૨) (લા૦) કપટ (૩) અણગમતી
પીપ ન. (હિં.) પરુ, પસ [વ્યક્તિ
પીપ ન. (પો. પીપા) લાકડાનું કે ધાતુનું નળાકાર વાસણ
પુષ્પ ન. (સં.) ફૂલ (૨) યોનિકંદ
પૂપ ન. પીપ, પરુ [થર, પડ
પોપ ન. (જુઓ 'પોપડી') ફણગો (૨)
પોપ પું. (અં.) રોમમાં રહેતો રોમન કેથોલિક ધર્મનો વડો ધર્માધિકારી (૨) (સંજ્ઞા) એ નામનો એક અંગ્રેજ કવિ
બાપ પું. (દે. બપ્પ) પિતા (૨) લાડ વહાલ કે સંમાનસૂચક એક સંબોધન [ધુમ્મસ (૩) આંસુ
બાષ્પ ન. (સં.) બાફ, વરાળ (૨)
ભપ્પ અ. (રવા૦) એવા અવાજથી (૨) ઝપાટાબંધ (૩) ઊંધું ઘાલીને
ભૂપ પું. (સં.) રાજા (૨) એક રાગ, ભૂપાલી
માપ ન. (સં. મા=માપવું) લંબાઈ પહોળાઇ વજન વગેરેનું પ્રમાણ (૨) (લા૦) પ્રતિષ્ઠા, ભાર (૩) હદ, ગજું
યૂપ પું. (સં.) યજ્ઞના પશુને બાંધવાનો ખીલો કે થાંભલો
રાંપ પું. (જુઓ 'રાંપી') ખેતરમાં ચાસ વચ્ચે ઊગેલું નકામું ઘાસ કાઢી નાખવાનું ખેતીનું ઓજાર, મોટી રાંપડી
રૂપ ન. (સં.) આકાર, દેખાવ, સ્વરૂપ (૨) સૌંદર્ય (૩) વેશ (૪) વાક્યમાં વાપરવા પ્રત્યય વગેરે લગાડી તૈયાર કરેલો શબ્દ, પદ (વ્યા.) (૫) વિ (સમાસને અંતે) સરખું, સમાન; ઉદા૦ દુઃખરૂપ
રેપ સ્ત્રી. આરોહની મીંડ (સંગીત)
રોપ પું. (રોપવું પરથી) રોપો, છોડ
લપ સ્ત્રી. (રવા૦) પીડા, ઉપાધ, લફરું (૨) અ. જલદી, ઝટ
લંપ ન. જુઓ 'લાંપડુ', લાંપડાપણું
લાંપ ન સૂકું કે ચિમળાયેલું નાનું ઘાસ
લેપ પું. (સં.) લેપવું એ, ઢીલા પદાર્થનો પાતળો થર, ખરડ (૨) ખરડ કરવાનો ઢીલો પદાર્થ (૩) (લા૦) અસર, વળગણ
લૅમ્પ પું. (અં.) દીવો
લોપ પું. (સં.) લુપ્ત થવું એ, દેખાતું બંધ થવું એ (૨) નાશ પામવું એ
વ્યાપ પું. (સં.) વ્યાપ્તિ, વિસ્તાર

શષ્પ (-સ્થ) ન (સં.) નાનું-કુમળું ઘાસ
શાપ પું. (સં.) બદદુઆ, કદુઆ
શિલ્પ ન. (સં.) કળા (૨) તાલીમ (૩) સ્થાપત્ય-બાંધકામની કારીગરી
શૂર્પ ન (સં.) સૂપડું [શાપ
શ્રાપ પું. (સં. 'શાપ') બદ-દુઆ,
સર્પ પું. (સં.) સાપ, સરપ
સંપ પું. ઐક્ય, મેળ, હળીમળી રહેવું એ
સાપ પું. (સં. સર્પ) સરપ
સીપ સ્ત્રી. (પ્રા. સિપ્પી) છીપ
સૂપ ન. (અં.) ભડકી, રાબ (૨) એક પ્રકારનું શાકનું ઓસામણ
સેપ ન. (જુઓ 'સેબ') સફરજન
સ્ટાંપ પું. (અં.) જુઓ 'સ્ટેમ્પ'
સ્ટેમ્પ પું. (અં) સિક્કો કે એની છાપ (૨) (ખત દસ્તાવેજની) ટિકિટ કે એનો સરકારી કાગળ (૩) (લા૦) ખત દાવા વ૦ અંગે આપવો પડતો સરકારી વેરો કે એનો ખર્ચ
સ્તૂપ પું. (સં.) રાશિ, ઢગલો (૨) ઘુમ્મટ જેવું બાંધકામ (બુદ્ધના અવશેષો ઉપર)
સ્વલ્પ વિ. (સં.) થોડું, કિંચિત્
હુપ(-પ્પ) અ. (રવા૦) એવા અવાજ સાથે (ખાવું)
હૂપ અ. (રવા૦) વાંદરાનો એવો અવાજ (૨) પું.ન. મોટો વાંદરો (બાળભાષામાં)
કૃપા સ્ત્રી. (સં.) મહેરબાની, રહેમ
ક્ષપા સ્ત્રી. (સં.) રાત્રિ
જપા ન. (સં.) એક ફૂલઝાડ (૨) એનું ફૂલ, જાસદ
ઝંપા સ્ત્રી (સં.) કૂદકો, ઘુબાકો
ત્રપા સ્ત્રી. (સં) લજ્જા, શરમ
પપ્પા પું. બ. વ. બાપ (અંગ્રેજી અનુકરણમાં)
પાપા પું. (સર૦ મ. પાપ) રોટલી તાતા (બાળભાષા)
પાપા અ. (રવા૦) બાળકોને પગલાં મંડાવવાનો ઉદ્ગાર [પરબ
પ્રપા સ્ત્રી. (સં.) પાણીનું પરબ (૨
બાપા પું (માનાર્થે બ. વ.) જુઓ 'બાપો
લોપા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા), અગસ્ત્ય ઋષિની પત્ની, લોપામુદ્રા
વપા સ્ત્રી. (સં.) ચરબી, મેદ
હુપ્પા અ. (રવા૦) હપ એવો અવાજ
કપિ પું. (સં) વાંદરો
કપિ સ્ત્રી (કા) એક જાતની ઘોડી
લિપિ(-પી) સ્ત્રી (સં.) અક્ષરો લખવાના સંકેત, વર્ણમાળા લખવાની રીત
ઇપિ સ્ત્રી. (તેલુગુ) એક વનસ્પતિ
કપ્પી ન. (પુસ્તુ) વાયવ્ય સરહદના પ્રાંતની પહાડીમાંનું એક સ્થાન
કપ્પી સ્ત્રી. જુઓ 'કુપ્પી'
કુપ્પી સ્ત્રી. (સં. કૂપી) નાનો કુપ્પો
કૂપી સ્ત્રી. (સં.) નાનો કુપ્પો (૨) કૂઇ
કૂપી સ્ત્રી. જુઓ 'કૂપી', નાનો કુપ્પો
ગપ્પી વિ. 'જુઓ' 'ગપ', ગપ્પાં મારે એવું
ગોપી સ્ત્રી (સં) ગોવાલણ (૨) વૃંદાવનની પૌરાણિક કૃષ્ણભક્ત ગોપાંગના
ચંપી સ્ત્રી. ('ચાંપવું' ઉપરથી) પગ કે શરીર મસળવા-દબાવવાં એ
ચેપી વિ. (જુઓ 'ચેપ') ચેપ લગાડે

એવું (૨) (લા૦) ચીકણું, દુરાગ્રહી (૩) કંજૂસ [જપિયો
જાપી પું. ('જાપ' ઉપરથી) જપ કરનાર,
ઝાંપી સ્ત્રી. (પ્રા. ઝંપ=ઢાંકવું) ઝાંપ– વાંસ ખજૂરી વ૦ની પાતરીનો ગૂંથેલો દાબડો કે દાબડી (જેમાં પ્રવાસમાં ઠાકોરજીને રાખવામાં આવે છે)
ઝૂંપી સ્ત્રી. ચિતા, ઝૂંપ
ટાપી સ્ત્રી. (ગ્વા૦) ટપલી (૨) છો બેસાડવા ટીપવાનું ઓજાર
ટોપી સ્ત્રી (દે. ટોપ્પિઆ) માથાનો એક પહેરવેશ (૨) (લા૦) પું. અંગ્રેજ
તપી વિ. પું. ('તપ' ઉપરથી) તપસ્વી
તાપી સ્ત્રી (સં. તપતી) (સંજ્ઞા) ગુજરાતની એક પ્રખ્યાત મોટી નદી
થપ્પી સ્ત્રી. (સં. 'સ્થાપ' ઉપરથી) એક ઉપર એક ગોઠવીને કરેલો નાનો ગંજ
થાપી સ્ત્રી જુઓ 'થાપડી' (૨) તબલા ઉપરનો પૂરો ઠેકો
દ્વિપી પું. (સં. દ્વિપિન્) વાઘ (૨) દીપડો
પાપી વિ. (સં. પાપિન્) પાપ કરનાર
પીપી અ (ગ્વા૦) (૨) સ્ત્રી. ફૂંકીને વગાડવાની ભૂંગળી (ગાજર કે પાંદડાંની) પિપૂડી (૩) (લા૦)'પી' બોલાય એ, ફજેતી (૪) (બાળભાષા) પિપરમીટ જેવી ગોળી
ભોપી પું. શિવનો પૂજારી, ભરડો
ભોપો વિ સ્ત્રી જુઓ 'ભોપુ' રંબોળું(કા.)
રાંપી સ્ત્રી મોચીનું એક ઓજાર
–રૂપી વિ. (સં.–રૂપિન્) રૂપનું, રૂપવાળું (સમાસને અંતે); ઉદા૦ બહુરૂપી
લપ્પી વિ. જુઓ 'લપિયું'
લા(–લાં)પી સ્ત્રી (સર૦ મ. લાપી) સરેશ અને ખેલતેલની બનાવેલી લૂગદી
વાપી સ્ત્રી (સં.) વાવ (પગથીવાળી)
વીપી. ન. (અં) નક્કી કરેલ દામ આપે મળે તેવું ટપાલમાં આવતું પાર્સલ બુકપોસ્ટ ઇ૦, 'વેલ્યૂપેએબલ'
વ્યાપી વિ. (સં વ્યાપિન્) વ્યાપક (પ્રાયઃ સમાસને અંતે); ઉદા૦ વિશ્વવ્યાપી
શિલ્પી વિ. (સં. શિલ્પિન્) શિલ્પશાસ્ત્રી (૨) કારીગર (૩) શિલ્પને લગતું
સંપી વિ. સંપવાળું, સંપીલું (જુઓ 'સંપ')
કપુ સ્ત્રી. ટોળી, કંપની (૨) ફોજની
ગપ્પું ન જુઓ 'ગપ' [છાવણી
ચપ્પુ પું. ન. (સર૦.હિં. ચપ્પા) ચાકૂ, કાપવાનું નાનું હાથઓજાર
ચાપુ પું ન. જુઓ 'ચપ્પુ'
ચાપું(–પ્પું) ન. હાથ–પગનું ચાપવું
ચાંપું ન. (સં. 'ચંપક' ઉપરથી) ફણસનું બિયું (૨) ચંપાનું ઝાડ, ચંપો (૩) ચંપાનું ફૂલ (૪) નાકની નથમાનો એક ભાગ (૫) માથાનું એક ઘરેણું
ચેપુ વિ કંજૂસ
છાપું ન. ('છાપવું' ઉપરથી) વર્તમાન પત્ર (૨) વર્તમાન પત્રના છપાયેલા
છૂપું વિ. ગુપ્ત છાનું, ખાનગી [કાગળ
ટાપુ પું. (સર૦ હિં. મ. ટાપૂ) બેટ, દ્વીપ
ટાંપું ન. મરવા જવું એ (૨) ફેરો, આંટો
ટીપું ન. (જુઓ 'ટપકુ') પ્રવાહીનું ટપકું, બુંદ [(તુચ્છકારમાં)
ટોપું ન આંખની ભમર (૨) ટોપી
ઢેપું(–પ્ફું) ન (સર૦ મ ઢેપ; હિં. ઢેપ)

જુઓ 'ઢેફલું', માટીનું નાનું ચોસલું
દાપું ન (સં. દાપ) દક્ષનું માગણું, લાગો (૨) લગ્ન કરાવનાર ગોરની હકસી [ઢીલું, પોચું
પેપું વિ. (સર૦ 'પોપું') મૂર્તિ વગરનું,
પોપું વિ. (જુઓ 'પોપલું') કાચું, પોચું (૨) ન. કાગાપણું, પોચાપણું
બાપું પું. જુઓ 'બાપો', બાપ (૨) વડીલ પ્રત્યે માનવાચક કે નાના પ્રત્યે વહાલસૂચક ઉદ્ગાર (૩) સૌરાષ્ટ્રમાં રાજવી ગરાસિયા મદ્દતી વગેરે માટે વપરાતો માનસૂચક ઉદ્ગાર
બોપું વિ. મૂર્ખ (૨) (કા) રબારી (તુચ્છકારમાં)
માપું ન. ('માપ' ઉપરથી) માપવાનું વાસણ કે સાધન (૨) મંદિર-બાવા સાધુ બ્રાહ્મણ વગેરેને રાજ્ય તરફથી મળતું અનાજના રૂપમાં. વર્ષાસન
રિપુ પું (સં.) શત્રુ
રૂપું ન. (સં. રૌપ્યક) એક ધાતુ, ચાંદી
વપુ ન. (સં. વપુસ્) શરીર
ચંપૂ સ્ત્રી. ન. (સ.) ગદ્ય અને પદ્ય બંનેવાળી સાહિત્યકૃતિ (કા૦શા૦)
ચૅંપે અ. (રવા૦) જુઓ 'ચૂંચાં'
આપો પું. ('બાપો' ઉપરથી) બાપ, પિતા (૨) વૃદ્ધ માણસ, વડીલ
કંપો પું. પડાવ, કંપુ, છાવણી
કાંપો પું. ઊંડળ, ઊંડળ માય એટલો જથ્થો (૨) એક માણસ ઊંચકી શકે એટલો બોજો (કા.)
કૂપો પું કૂલેલા પેટનું અને સાંકડા મોંનું ચામડાનું પાત્ર, કુલ્લું (૨) એ ઘાટનો કાચનો શીશો
કુંપો પું. જુઓ 'કૂપો'
ખાંપો પું (ખૂપવું ઉપરથી) કાપ્યા પછી રહેલું અણખોદાયેલું જડિયું (૨) ભાંગેલી ડાખળીનું ચડને વળગી રહેલું ઠૂંઠું (૩) કોઈપણ સપાટી ઉપર રહી ગયેલો કરચો, ખૂંપરો (૪) ખાંપ, ખોડ, ખામી (૫) (લા૦) રાશો
ચપ્પો પું. લખોટીની રમતમાં સામાની લખોટીને તાકવી એ
ચંપો પું. (સં. ચંપક) એક ફૂલઝાડ
ચાંપો પું. (જુઓ 'ચંપો') (સંજ્ઞા) ચાંપાનેર વસાવનાર એક વાણિયો (વનરાજનો સાથી)
છપ્પો પું. (સં ષટ્ પદ) ૭ પદનો એક છંદ જેમાં પહેલાં ચાર ચરણ 'રોળા'નાં અને પછી બે ચરણ 'ઉલ્લાલ'નાં છે)
છાપો પું ('છાપવું' ઉપરથી) છાપ વડે કરેલું ચિહ્ન (૨) લાગો, વેરો, (૩) વર્તમાનપત્ર, છાપું (૪) (લા૦) ઓચીંતો હુમલો
છીપો પું (દે. છિંપય) કપડાં છાપનારો, છાપગર (૨) એ કામ કરનારી મુસ્લિમ જાતનો માણસ
ઝાંપો પું. (પ્રા. ઝંપ=ઢાંકવું) (શેરી વાડા વગેરેનો) દરવાજો (૨) ગામની ભાગોળ
ટપ્પો પું. અમુક લંબાઈનો આંતરો (૨) મુસાફરી, મજલ, વિસામો (૩) ઘોડા કે બળદનું વાહન, ટાંગો (૪) ટીપું.
ટપ્પો પું ગપ્પું; ઉદા૦ ટોળટપ્પો
ટાપો પું (ટપ રવા૦) (લા૦) રોટલો
ટિપ્પો પું. ('ટીપવું' ઉપરથી) લખોટી કે

ભમરડા વડે રમતમાં બીજી લખોટી કે ભમરડાને મારવું એ (૨) ટપલો (૩) (લા૦) મહેણું

ટૂંપો પું. ('ટૂંપવું' ઉપરથી) ગળું દબાવવું એ, ગળાફાંસો (૨) હેડિયો

ટોપો પું. મોટી ટોપી

ડેપો સ્ત્રી. (અં.) ભંડાર, કોઠાર, વખાર (૨) દુકાન

ત્રાપો પું જુઓ 'તરાપો,' પાણી ઉપર તરી જવાની નેતર-ઘાસ વગેરેની બનાવટ

થપ્પો પું. (સર૦ હિં. ઠપ્પા) લપ્પો, (સાડી-કબજા પર લગાવાતો) કસબ-વાળો વણાટ

થાપો પું. ('થાપવું' ઉપરથી) પૂંઠનો ભાગ, ઢગરો (૨) ભોભારિયું (૩) કંકુવાળા પંજાની છાપ (૪) ઓચિંતો હુમલો

ધપ્પો(-બ્બો) પું. (ગ્રા૦) મુક્કાની થાપટ

ધોપો પું દમ (ચલમ વગેરેનો)

પપ્પો પું. 'પ' અક્ષર કે ઉચ્ચાર

પેપો પું. પીપળાનું ફળ

પોપો પું. કાજળનું ટપકું, નજરિયું (૨) અજાણ્યો ચોર(બાળકને ફોસલાવવામાં)

બાપો પું. જુઓ 'બાપ'

ભોપો વિ. પું. બેવકૂફ, મૂર્ખ (૨) (કા.) ગ્વારી (તુચ્છકારમાં) [ઝાડ

રોપો પું. (સં. રોપ) છોડ, નાનું ઊગતું

લપ્પો પું. (અ. લફ) ભરચક કસબવાળો લપેટો (૨) (લા૦) મોટું ઢંગધડા વગરનું થીગડું

લપ્પો(-ફ્ફો) પું. (જુઓ 'લપ,' લફ) મોટો ફાકો કે કોળિયો

સો(-સોં)પો પું (સં. સ્વાપ) રાત્રિના પહેલા પહોરમાં પ્રાણીઓ નિદ્રાવશ થતાં વળતો જંપ કે શાંતિ

ફ

ઉર્ફ(-ર્ફે) અ. (અ.) ઉરફે, ઉપનામે

કફ પું. (સં.) આયુર્વેદ પ્રમાણે શરીરની ત્રણ ધાતુઓમાંની એક, શ્લેષ્મ (૨) ખાંસી, ઉધરસ, ગળફો, બળખો

કફ પુ. ચકમકના તણખા ઝીલવાનું રૂ, જામગરી, કપ

કફ પું. ખમીસની બાંયનો છેડાનો અટન-વાળો અલેક અંસલામ

કેફ પું. સ્ત્રી. (ફા.) નશો, ઘેન

ખોફ પું. (અ.) ડર (૨) ગુસ્સો

ગુલ્ફ પું. સ્ત્રી. (સં.)ઘૂંટી (૨)ઘૂંટણ, ઢીચણ

ગુંફ પું. (સં.) ગૂંથણ (૨) ગૂમખું

ગોફ પું. (સં ગુમ્ફ) કોટનું એક ઘરેણું (૨) હાથનું એક ઘરેણું (૩) દાંડિયા-રાસ રમતાંની સાથે હાથમાંના રંગ-બેરંગી દોરડાં ગૂંથાતાં જાય છે તેવી રમત, અડીંગો

જુલ્ફ ન. (ફા.) (જુઓ 'જુલફું') વાળની લટનું ગૂંછળું

ઝૂંફ સ્ત્રી. ઝૂકવું-ઝોકાં ખાવાં એ

ડફ સ્ત્રી. ન. (ફા. દફ) એક વાદ્ય

ઢફ અ. (ગ્રા૦) એવો અવાજ

ઠાંફ સ્ત્રી. મોટું પગનું ભરવું એ

ઠફ અ. (રવા૦) પડવાનો અવાજ
પ્રૂફ ન. (અં.) છાપખાનામાં ગોઠવાયેલાં બીબાંની શુદ્ધિ તપાસવા લેવાતી અજમાયશની છાપ (૨) એવો કાગળ
બાફ પું. સ્ત્રી. (સં. બાષ્પ) વરાળ (૨) બફારો (૩) પરસેવો
બ્રીફ સ્ત્રી. (અં.) અસીલની વકીલાત કરવા અંગેનું સંક્ષિપ્ત ટાંચણ (૨) વકીલાતનામું
માફ વિ. (અ. મુઆફ) ક્ષમા કરેલું (૨) જવા દીધેલું (દોષ, માગતું, ફી વ૦)
રેફ પું. (સં.) 'ર' અક્ષર (૨) અક્ષર ઉપર કરાતું 'ર'નું (ˆ) આ ચિહ્ન
રોફ પું (સર૦ હિ. મ. રોબ) ભપકો, દમદમો (૨) રુઆબ, સત્તાદર્શક કડકાઈ
સફ સ્ત્રી. (અ.) બાજૂ, કોર (૨) હાર, [ઓળ
સંફ સ્ત્રી. જુઓ 'સફ'
સાફ વિ. (અ. સફા) સફા, સ્વચ્છ (૨) કચરા–કાંટાવગરનું (૩) (લા૦) સપાટ (૪) નિષ્કપટી (૫) સ્પષ્ટ (૬) અ. બિલકુલ ઘસીને
સિર્ફ અ. (અ.) ફક્ત, માત્ર, કેવળ
સૂફ ન. (અ) બકરાંના વાળ (૨) એનું વસ્ત્ર (૩) ઊનનું વસ્ત્ર
સોફ સ્ત્રી. (સં. શોફ) સોજો (૨) (લા૦) ભયનો ધ્રાસકો [વરિયાળી
સોંફ સ્ત્રી. (સં. શતપુષ્પા, હિં. સોંફ)
સ્ટાફ પું. (અં.) કાર્યાલયનું વહીવટી કામ કરતા સેવકોનો સમૂહ
હાંફ પું. સ્ત્રી. (સં. હાફિકા) ઉતાવળો શ્વાસ ચાલવો એ (૨) એવા શ્વાસથી થતી છાતીની રૂંધામણ
હૂંફ સ્ત્રી. (સં ઉષ્મન્) ગરમાવો (૨) (લા૦) ઉત્સાહક સહાયતા–આશ્રય
ઈફા અ. આ તરફ, અહીં (સુ ગ્રામ્ય)
કફા વિ. (ફા. ખફા) ખફા, ક્રોધાયમાન, નાખુશ
ખફા વિ. (અ.) નાખુશ, ક્રોધાયમાન
ગુફા સ્ત્રી. (સં. ગુહા) પહાડની કુદરતી કે મનુષ્યકૃત બખોલ, ગુહા
જફા સ્ત્રી. (ફા.) જુલમ, જબરદસ્તી
તોફા વિ. (અ. તુહફ્હ) સર્વોત્તમ, સરસ, કીમતી
ફાંફાં ન. બ. વ. (રવા૦) ડાફરિયાં (૨) વલખાં, મિથ્યા પ્રયત્ન
વફા સ્ત્રી. (અ) વચનને વળગી રહેવું એ, પ્રામાણિકપણું (૨) (લા૦) શ્રદ્ધા, વિશ્વાસ (૩) ભક્તિ
શફા સ્ત્રી (અ. શિફા) આરોગ્ય
સફા વિ૦ (અ) સાફ, સ્વચ્છ (૨) ખલાસ, પૂરું, કાંઈપણ બાકી ન હોય તેવું
સોફા પું. (અં.) ગાદીવાળી ખુરશીઘાટની એક બેઠક (એકથી વધુ બેસે તેવી) (૨) પલંગ
કાફી સ્ત્રી. એક રાગિણી
કાફી સ્ત્રી (અં.કૉફી) સેકેલા ભુંદદાણામાંથી બનાવાતું એક પીણું (૨) વિદેશથી આવતાં કુવાડિયા વર્ગનાં સેકેલાં બીના ભુક્કામાંથી બનાવાતું એક પીણું (૩) કાફી માટેનો એ ભૂકો
કાફી વિ (અ.) પૂરતું, જરૂર જેટલું
કૉફી સ્ત્રી. (અં.) સેકેલા ભુંદદાણા કે કુવાડિયાનાં બીના ભૂકાનું બનાવેલું પીણું (૨) એ માટેનો ભૂકો

માફી સ્ત્રી. (અ. મુઆફી) ક્ષમા (૨) જતું કરવું એ, મુક્તિ [રુઆબી
રોફી વિ. (જુઓ 'રોફ') રોફવાળું,
સાફી સ્ત્રી. (અ.) ચલમ પીવાનો કપડાનો કકડો
સાફી સ્ત્રી. (અ. 'સાફ' ઉપરથી) (લા૦) સાફાઇ, પતરાજી, બડાઈ
સાફી વિ. (અ.) વળતર વગરનું, 'અનડિસ્કાઉન્ટેબલ' (વ્યાજ)
સૂફી વિ. (ફા.) બકરાંના વાળનું કે ઊનનું (વસ્ત્ર) (૨) સૂફીમત સંબંધી (૨) (લા૦) પવિત્ર, નિર્દોષ (૪) પું. સૂફી મતનો અનુયાયી
ડાફું ન. જુઓ 'ડાફ', ડાફોડિયું
ડીફું ન. નાની જાડી લાકડી, કફણી (૨) (સુ.) લાકડાનું ડીમચું, ટાલકું
ફીફું ન. (ગ્રા૦) (ફા.) અનાજનું ફોતરું, ખોખું
રોફું ન. (ગ્રા૦) ખાલી ફોતરું (૨) મગફળી–ભોંયસિંગનું ખોખું (૩) (લા૦) ખાલી ફૂલેલું, શક્તિ વગરનું માણસ
રફુ વિ. (અ. રફ્અ) નાઠેલું, પલાયન કરી ગયેલું
રેફુ પુ. બાતમીદાર, જાસૂસ
રેફું સ્ત્રી. (ફા.) ઝીણી રેતીનો ઢગલો
સફું ન. (અ. સફ્હહ) પુસ્તકનો સફો, પૃષ્ઠ, પાનું
અફૂ ન. (મ. હિં.) જુઓ 'અફીણ.'
ડાફૂ ન. (ગ્રા૦) કરડવા પહોળું કરેલું મોં, ડાફોડિયું
રફૂ પું. (અ.) ફાટેલું કપડું વણવાનું કામ
દફે વિ. (અ. દફ્અ) વિખેરી નાખેલું (૨) નાશ કરેલું (૩) (લા૦) માંડી વાળેલું [બે દફે=બે વાર
દફે સ્ત્રી. (અ. દફ્અહ) વારી; ઉદા૦
ફેફેં અ. (ગ્રા૦) જુઓ 'ફેં'
તફો પું. (અ તાઇફહ) જથો, વિભાગ
ત્રોફો પું. સોપારીનો ડોડો (૨) નાળિયેરનું પાણી ભરેલું લીલું ફળ
ધફો પું. ઢગલો
નફો પુ (અ. નફ્અ) લાભ, ફાયદો
નેફો પું. (ફા.) જેમાં નાડી ઘાલવામાં આવે છે તે વસ્ત્રની કિનારી પરની પોલ
માફો પું. (ફા. મુઆફ્હ) ઢાંકેલો રથ (૨) ગાડાનો ઢાંકવાનો પાલો
લફ્ફો પું. (જુઓ 'લપ્પો') મોટો ફાફડો કે કોળિયો
લાફો પું. (ફા. લાફ) તમાચો.
લાફો પું. (સં. 'લફ્' ઉપરથી) (લા૦) ઉડાઉ માણસ
લાફો પું. (સર૦ 'લપ્પો') બારી બારણાં બંધ કરવામાં મુકાતો લાકડાનો આડો કકડો, ભોગળ (૪) ફાટેલાં લાકડાં આડે નખાતી લાકડાની ચીપ
લેફો પું. (લેપ' ઉપરથી) અંગને વળગેલો કાદવનો લોંદો
વાફો પું. (દ્રે. વપ્પિઅ=ક્યારો) વાડીમાં ધરુ કરવા તૈયાર કરેલો ક્યારો
સફો પું. (જુઓ 'સફું') પુસ્તકનું પાનું
સાફો પુ (સર૦ હિ. મ સાફ) ફેંટો
સુલ્ફો પું. (અં. સુલ્ફા) કોરી તમાકુ ભરેલી ચલમ

બ

અબ(-બી) અ. (હિં) અત્યારે
અબુ ન. (સં. અંબુ) પાણી
અંબ સ્ત્રી. (સં. અંબા) (સંજ્ઞા) અંબા મા, દેવી દુર્ગા
આબ ન. (ફા.) પાણી, જળ, (૨) (લા૦) તેજ, નૂર (૩) ધારની તીક્ષ્ણતા
ઊબ સ્ત્રી. ફૂગ, ઉચાટ
ઐબ સ્ત્રી. ખોડ ખાંપણ, ખામી (૨) (લા૦) દૂષણ, કલંક
કાંબ સ્ત્રી. (જુઓ 'કંબા') વાંસની ચીપ (૨) વાંસનો ગજ (૩) આંકડી (૪) બાવળના દાતણની છડી
કલબ સ્ત્રી. (અં.) મનોરંજન તથા હળવામળવા માટેનું મંડળ (૨) સ્વતંત્ર વ્યવસ્થાથી એક રસોડે જમતું મંડળ કે એવું રસોડું (૩) (લા૦) એવા મંડળનું મકાન
કલીબ વિ (સ.) નપુંસક, નામર્દ
ખાબ પું (ફા ખ્વાબ) ઊંઘ (૨) સ્વપ્ન
ખૂબ વિ. (ફા) સારું, સુંદર (૨) ઘણું, પુષ્કળ
ખ્વાબ પું. ન (ફા.) ખાબ, સ્વપ્ન
ગબ સ્ત્રી. (સં ગર્ભિકા) જુઓ 'ગબી'
ગબ(-પ) (સર૦ હિં. મ.; રવા૦) ગપ, ઝટ દઈને (કાંઈક ખોસવ.માં)
ગેબ વિ (અ ગાયબ) ન દેખાય એવું, અદશ્ય (૨) ન. ગેબ હોય એ અદષ્ટ
ચોબ સ્ત્રી. (ફા) નાની લાકડી, દંડૂકો (૨) રાજશાહી છડી (૩) તંબુનો વચલો વાંસ [વાનો અવાજ
છબ અ (રવા૦) પાણીમાં કાંઈ અફળા-
છબ(-બી) સ્ત્રી. (જુઓ 'છબિ') કાંતિ, સૌન્દર્ય (૨) તસવીર
છાબ સ્ત્રી. વાંસ કે નાળિયેરીનાં તાડાં વ૦ ની છાબડી રોપલી
જબ અ. (હિં.; સં. યાવત્) જ્યારે
જેબ ન. (ફા) ખીસું, ગજવું
જેબ સ્ત્રી. (ફા) શોભા, સુંદરતા
ઝબ અ. (રવા૦; જુઓ 'ઝપ') ઓચીંતું, [એકદમ
ઝાબ સ્ત્રી. છાબ
ઝાબ સ્ત્રી. દૂધ ભરવાનું મોટું વાસણ
ટબ ન (અં.) લાકડાનું અથવા પતરાંનું એક ઘણું પહોળું વાસણ
ટિંબ પુ. અનુસ્વાર (૨) ટપકા જેવું-પૂર્ણવિરામનું ચિહ્ન
ટીબ ન એક જાતનુ ભરત
ઠમ અ. (રવા૦) એવો અવાજ, ડપ
ઠીબ સ્ત્રી. (રવા૦) ભાગેલા હાંલ્લાનો તળિયાનો ભાગ, મોટું ઠોબડું
ડબ અ. (રવા૦) ડૂબવાનો અવાજ (૨) ટપ, ઝટ દઈને
ઢબ સ્ત્રી. (સર૦ મ. હિં.) રીત, પદ્ધતિ.
ઢબ અ. (રવા૦) પડવાનો અવ.જ (૨) શૂન્ય, ધબ [અ. ધીબ
ઢીબ પું. (રવા૦) મોટો પથરો (૨)
તુંબ ન. (સં.) તુંબડીનુ ફળ (૨) એનું બનાવેલું પાણી ભરવાનું પાત્ર (૩) (લા૦) માથું (તિરસ્કારમાં)
દાબ પું. (દાબવું પરથી) દાબવું એ, દબાણ (૨) (લા૦) અંકુશ, ધાક (૩) આગ્રહ
ધબ અ. (રવા૦) કાંઈ પડવાનો પછડાવાનો

કે ઢોકાવાનો અવાજ (૨) શૂન્ય, ટ્બ (૩) ધબ્બો મારવાનો અવાજ
ધીબ અ. (રવા૦) એવો અવાજ (૨) સ્ત્રી. ધીબવું એ
ધૂબ અ. (રવા૦) ધબ અવાજ
નિંબ પું. (સં.) લીમડો
બંબ વિ. (સર૦ મ, સં. 'બ્રહન' ઉપરથી લા૦) મોટું, કદાવર
બંબ પું. (રવા૦) બાંધું, મૃદંગનો એ ભાગ (૨) ડંકો
બાબ પું. (અ.) પ્રકરણ, ભાગ (૨) વિષય, મુદ્દો, બાબત (૩) કરિયાવર (૪) ગોરનું મહેનતાણું
બિંબ ન. (સં.) ચંદ્ર, ઉપરતી ગોળાકાર સપાટી (૨) જેનું પ્રતિબિંબ પડ્યું હોય તે (૩) સૂર્યચંદ્રનું મંડળ (૨) ઘિલોડું, ઘોલું-ફળ (૪) છાયા,
બુંબ સ્ત્રી (દે. બુંબા) બૂમ [પ્રતિમા
બૉમ્બ પુ. (અં.) સ્ફોટક દ્રવ્યોથી ભરેલું વિનાશક ગોળાકાર એક શસ્ત્ર
રબ પું (અ રબ્બ) પરમેશ્વર, પરવરદિગાર
રાબ સ્ત્રી. (દે. રબ્બા) લોટનું પકવેલું પ્રવાહી પીણું, પતલી ઘેંસ (૨) ઉકાળીને જાડો રાબ જેવો કરાતો શેરડીનો રસ [આતુરતાથી દોડવું
રૂંબ સ્ત્રી. (રવા૦) (કા.) કોઈની પાછળ
રોબ પુ. જુઓ 'રોફ.'
લબ પું. (ફા.) હોઠ (૨) સ્ત્રી લાળ
લબ અ. (રવા૦) એવા અવાજ સાથે (મોંમાં મૂકવું) (૨) લપ, જલદી
લંબ વિ. (સં.) લાંબું (૨) પું. 'પર્પેંડિક્યુલર' (ગ.) (૩) પું ઓળંબો (૪) દરિયાનું પાણી માપવાની દોરી
લાંબ સ્ત્રી. જુઓ 'લાબી'
લૂંબ સ્ત્રી. (દે. લુંબી) જુઓ 'લુમ,' ફળનું ઝૂમખું
લોબ સ્ત્રી 'યાદદાસ્ત (૨) આદત
શબ (–વ) ન. (સં) મડદું
સાંબ પું. (સં સ+અંબા=પાર્વતી) (સંજ્ઞા) શિવ (૨) (સંજ્ઞા) કૃષ્ણનો જાંબુવતીમાં થયેલો પુત્ર
સાંબ સ્ત્રી. (સં. શમ્બા) સાંબેલાની નીચલી લોખંડની ખોલી
સેબ ન. (ફા.) (જુઓ 'સેપ') સફરજન
સ્તંબ પુ (સં.) વનસ્પતિનું થુમડું (૨)
અબ્બા પું. (ફા.) બાપા [ઝુંડ
અબ્બા સ્ત્રી મા (૨) ડોસી (૩) ચુઈ.
અંબા (સ્ત્રી.) (સં.) મા. (૨) (સંજ્ઞા) દુર્ગા દેવી, માતા
આબા પું. (અ) આપો, પિતા (૨) દાદો
કબા સ્ત્રી. (અ.) ઝબ્બો (અમીરી)
કંબા સ્ત્રી. (સં. કંબી) વાંસની ચીપ (૨) સુતારનો ગજ
કાબા ન. (અ.) મક્કામાં આવેલું મુસલમાનોનું એક જાત્રાનું સ્થાન
ચબાં અ. ('જબાન' ઉપરથી) મોંમાંથી ઉચ્ચાર નીકળતો હોય એમ
છેબાં ન. બ. વ. છિદ્ર. દૂષણ
તોબા અ. (૨) સ્ત્રી. (અ. તોબાહ્) 'હવે તો બસ હદ વટાવાઈ ગઈ' એવો અર્થ બતાવતો ત્રાસ કે કંટાળાનો
બાબા પું. એક જાતનો ભીલ [ઉદ્ગાર
બાબા પું. (ફા.) સંત સાધુ કે વૃદ્ધ

માટે વપરાતો આદરસૂચક શબ્દ

ખિંબા પું. એક છંદ

શુબા(-ભા) પું સ્ત્રી. (અ શુબ્હા) શંકા, અંદેશો, વહેમ (૨) ભ્રમ

શિબિ પું (સં) (સંજ્ઞા) હોલાને માટે બાજને શરીર આપનાર એક પૌરાણિક રાજા (૨) (લા૦) દાનેશ્વરી

ઉંબી સ્ત્રી. (દે) ઘઉં જવ વ૦ ધાન્યનું ડૂંડું

કબી અ. (હિં. કભી) કદી

કાંબી સ્ત્રી. (સં. કંબી) સ્ત્રીઓના પગનું જૂના પ્રકારનું એક ઘરેણું (૨) કોસના મોનો કાંઠલો (૩) ચામડાની ડોલચી (૪) સારણ ગાંઠ દબાવવાનો કદોરો (૫) જુઓ 'કાંબ'-વાંસની ચીપ વ૦ અર્થો

ખૂબી સ્ત્રી. (ફા.) ખાસ ગુણ, રહસ્ય (૨) મજા, વિલજ્જત (૩) ચતુરાઈ (૪) સૌંદર્ય, ચમત્કાર (૫) ભલાઈ

ગબી સ્ત્રી (સં. ગર્ભિકા) લખોટી કે મોઈદંડાની રમતમાં કરાતો નાનો ખાડો, ગબ

ગેબી વિ. (જુઓ 'ગેબ') (લા૦) અદૃશ્ય, ગૂઢ (૨) દેવતાઈ

છબી સ્ત્રી. (જુઓ 'છવિ') તસવીર

ડબી(-બ્બી)સ્ત્રી (જુઓ 'ડબો')નાની દાબડી (૨) દીવડાનો નાનો ડબો

તુંબી સ્ત્રી. (સં.) તુંબડીનો વેલો (૨) તંબૂરા વ૦ વાદ્યનું તુંબડું

ધોબી પું. (સં. ધાવક) કપડાં ધોવાનો ધંધો કરનારી જાતનો

નબી પું. (અ) પેગંબર

બબી સ્ત્રી (જુઓ 'બાબુ') છોકરીને અપાતું વહાલસોયું નામ

બીબી સ્ત્રી. (ફા.) મુસલમાનની સ્ત્રી, બૂ (૨) ખાનદાન મુસલમાન સ્ત્રી

બેબી ન. (અં.) નાનું બાળક (૨)સ્ત્રી. નાની બાળકી માટે લાડનું નામ

રબી વિ. પું. (અ.) વસંત ઋતુ કે ત્યારનો પાક, રવીપાક

રોબી વિ. જુઓ 'રોફી'

લાબી સ્ત્રી. જુઓ 'લાપી'

લાંબી સ્ત્રી ('લાંબુ' ઉપરથી) (લા૦) યાદદાસ્ત, સ્મૃતિ (૨) બુદ્ધિ

લાંબી સ્ત્રી. જુઓ 'લાપી', લાંપી, લાખી

સબી સ્ત્રી. ('છબી' ઉપરથી) શોભા, કાંતિ (૨) છબી, તસવીર

સુબી સ્ત્રી ('છબી' ઉપરથી) શોભા, કાંતિ (૨) મોઢાની આકૃતિ

અંબુ ન. (સં.) પાણી [ફળ, કેરી

આંબુ ન. (સં. આમ્રક) આંબાનું

કંબુ પું. (સં) શંખ (૨) વિ (લા૦) ચોટ્ટું, ઠગારું [કૂંજો, મોટવો

ચંબુ પું. (સર૦ હિં. મ ચંબૂ; ફા.)

ચીબું વિ. (સં. ચિપિટ) બેઠેલા ચપટા નાકવાળું [ઘાટનું ઢાંકણું

છીબુ ન. (દે છબ્બ) તપેલીનું ત સક

જંબુ (-બૂ) ન (સં.) જાંબુ રાયણું (૨) પું. (સંજ્ઞા) પ્રાચીન એક ખંડ, જંબુદ્વીપ (જેમાં ભરતખંડ પણ આવી જતો)

જાંબુ ન. (સં. જંબુ) જાંબુડાનું ફળ, રાયણું

ઠીબું ન. (જુઓ 'ઠીબ') માટીનું ઠામ

ઠેબું ન. (સર૦ મ. ઠેપ) પગની ઠેસ,

ઠોકર [ઠુંસો
ડબ્બું ન. (સર૦ હિં. ડબ્બૂ) કડછી,
ડાબ્બું વિ. (દે. ડબ્બ) જમણાનું ઊલટું (૨) (લા૦) અળખામણું
ડીબ્બું ન. (સર૦ પ્રા. ડિંબ=ગોળો) ગાંઠ, ઢેકો, ઢીમણું
ડૂબ્બું ન. (સં. 'ડિંબ' ઉપરથી) કમરથી નીચેનો પીડનો ભાગ
ડોબ્બું વિ. કાંઈ ન સમજે એવું તદ્દન બોથડ (૨) (લા૦) ન. ભેંસ
ઢબ્બુ (-બ્બુ) પું. (સર૦ મ. ઢબ્બૂ) ઢબુવો, બેવડિયો પૈસો (૨) (લા૦) જુઓ 'ઢબો', બેવકૂફ આદમી
તંબ્બુ (-બૂ) પું (સર૦ હિં. મ.) દોરડાં અને થાંભલાને ટેકે કરેલું લૂગડાના પાટનું ઘર
તાંબ્બું-ન (સં. તામ્ર) મેલા રાતા રંગની એક ધાતુ, ત્રાંબું (જેના વાસણ તારનો દોરડાં વ૦ થાય છે)
ત્રાંબ્બું ન. (સં. તામ્ર) જુઓ 'તાંબ્બું'
ધાબ્બું ન (સ્વા૦) અગાસી (૨) ડાઘો (૩) ફંદો, છટકું (૪) ફૂલનું બેડું, ઝાલ
ધોબ્બું વિ. ઠોઠ, કમઅક્કલ, ડોબ્બું (૨) ન. ઇંટાકું, રોડું
નિંબ્બુ ન. (સં.) લિંબુ
બાબ્બુ પું. (બંગાળી) વડીલ માણસ (૨) હિંદી-ભાષીઓમાં સ્ટેશન માસ્તર-અમલદાર વ૦ માટે વપરાતો માનવાચક શબ્દ (૩) (સંજ્ઞા) દુલામણાનું ગુજરાતી એક નામ
બામ્બુ પું. (અં.) પોલો વાંસ, બાંબુ
બાંબ્બુ પું. (અં. 'બામ્બુ') જુઓ 'બામ્બુ'
બીબ્બું ન. (સં. બિંબ) કોઈ આકૃતિ ઢાળવાનું ચોકઠું (૨) કોઇ આકૃતિ છાપવાનું કોતરેલું સાધન (૩) છાપવાનો સીસાનો અક્ષર, 'ટાઈપ' (૪) (લા૦) નમૂનો, પ્રતિકૃતિ
બોબ્બું વિ. (જુઓ 'બોબડું') બોબડું
બોબ્બું ન. 'બોખું, ફોકું (૨) સ્ત્રીનું સ્તન, ધાઈ (અશિષ્ટ ભાષામાં)
લાબ્બું ન. (સર૦ 'લાબરુ') કુંવારના છોડનું પાતું-પાન
લાંબ્બું વિ. (સં. લંબ) માપ સમય વગેરેમાં ઘણું (૨) ન. લંબાણ
લિં(-લી)બ્બુ ન. (સં. નિંબુ) એક ખાટું ફળ
સાબ્બુ (-બુ) પું (અ. સાબૂન્) ક્ષાર અને તેલની મેળવણીથી બનાવેલો મેલ કાપે એવો ઘટ્ટ પદાર્થ
કબ્બૂ અ. (હિં. કભી) કદી, કોઈવાર
કાબ્બૂ પું. (તુર્કી) સત્તા, અખત્યાર (૨) અંકુશ (૩) કબજો (૪) વજન, વગ
નિંબ્બૂ ન. (સં.) લિંબુ
યાબ્બૂ પું (તુર્કી) એક જાતનો ઘોડો
સાબ્બૂ પું. જુઓ ' સાબ્બુ '
અબ્બે અ. (હિં.) ઓ, અલ્યા ! (તિરસ્કારથી તુચ્છકારમાં)
ઝબ્બે સ્ત્રી (અ. ઝબ્હ) વધેરવું-ભોગ આપવો એ, કુરબાનીની કતલ
તાબ્બે અ. (અ.) તાબામાં, હુકમ તળે
બબ્બે વિ. (જુઓ 'બે') પ્રત્યેક બે બે
બાબ્બે અ. (ફા.) બાબતમાં, વિશે
આંબ્બો પું. (સં. આમ્ર) કેરીનું ઝાડ (૨) (લા૦) છોકરાંની એક રમત (૩) વંશવૃક્ષ

કાબો પું. દ્વારકા આસપાસ વસતી એક લુટારુ અને ચાંચિયા જાતનો આદમી, વાઘેર જાતનો પુરુષ
કાબો વિ. પું. ('કાબિલ'પરથી) કાબેલ,
કૂબો પું. એક છોડ-ઝાડ [પક્ષી
કૂબો પું. (અ. કુબ્બહ્=ઘુમટ)પક્ષીએ બાંધેલો માળો (૨) ઘુમટવાળું ઘાસનું ઝૂંપડું
કૂબો પું. (ફા. કૂબહ્=મોગરી) છો-ફાંકરેટવાળી જમીન, રસ્થડ (૫) એ ટીપવાનું લાકડાના કે લોઢાના વજનદાર ચકામાં ડાંડો ખોસી બનાવેલું સાધન
ગબો (-બ્બો) પું. (રવા૦) જુઓ 'ગબ્બો' (૨) (લા૦) મૂરખો, બેવકૂફ
ગબ્બો પું મોટી ગબી (૨) શેરડીની ગાંઠ
ગબ્બો પું. (રવા૦) ધપ્પો (૨) જુઓ
ઘુબો પું. (રવા૦) ઘુબો ['ગબો.'
ચોબો પું. (હિં. ચૌબે; સં. ચતુર્વેદી) મથુરા તરફનો એ જાતનો બ્રાહ્મણ
ચોબો પું. (ફા. ચોબ) ઢોલ વગાડવાનો દંડૂકો (૨) ઢોલ ઉપર પડેલો દંડૂકાનો મેળ
ચોબો પું. ('ચોબવું' ઉપરથી) ચપકો, ડામ (૨) છુંદણું
જાબો (-બો) પું જીવ ઊંડો ઊતરી જવો-મૃત્યુવત્ બેભાન થઇ જવું એ
જુબો (-બ્બો,-ભ્ભો,-ભો) પું લાંબો અને ખૂલતો ડગલો
ઝબ્બો પું. જુઓ 'જબો'
ઝબ્બો પું પત્તાંની એક રમત
ઝાબો (-ભો) પુ (સર૦ હિં. મ. ઝાબા) કુલ્લામાં તેલ ભરવાનું લાંબા મોંવાળું નાળચું [-અર્થ (જૈન)
ટબો પું. પાનાંના હાંસિયામાં લખેલી ટીકા
ટિ (-ટી)બો પું. (સર૦ હિં. ટિબ્બી, ટીબા (-લા); મ. ટિબ્બા) ઇમારતોના કટાઇ હાઇને થયેલો ટેકરો
ટુ (-ટૂ)બો પું (દે. ટુંબય) ટાણો, મહેણું
ડબો (-બ્બો) પું. (ફા. દબ્બહ્) ધાતુનું એક પાત્ર, દાબડો (૨) ટિનનો ડબો દાબડો (૩) રેલગાડીનો ડબો (૪) ઘડિયાળનો ડબો (૫) દીવડાની મોટી ડબી (૬) હરાયાં ઢોર પૂરવાનો સરકારી વાડો (૭) પાઘડી (તુચ્છકારમાં)
ડબો(-બ્બો) પું. ('ડબ' રવા૦ ઉપરથી) કોળિયો, ગફ્ફો
ઢીબો પું. (જુઓ 'ઢીબુ') ઢૂંસો (૨) મોટો લખોટો
ડોબો પું. (જુઓ 'ડોબું') મૂર્ખ, મંદબુદ્ધિ માણસ
ઢબો (-બ્બો) પુ (રવા૦)(લા૦) બેવકૂફ આદમી (૨) બાયલો, નામર્દ આદમી
ઢબો પું સોજો, ગડબ, ટેકો (૨) ઢેબલો
તબો પું. (જુઓ 'તવો') (ગ) ચલમનો તવો .
તાબો પુ (જુઓ 'તાબે') કબજો, હવાલો
દાબો પું. ('દાબવું' પરથી) દબાવીને ભરવું એ (૨) ધૂળનો ઢગલો
દીબો પુ ડૂંસો, છાતી ભરાઇ આવવી એ
ધબ્બો પું. જુઓ 'ધપ્પો', મુક્કો (૨) મોટો ડાઘ, ધાબું
ધાબો પુ (રવા૦) ચૂનો પણીઆ વગના રસ્થડને ટીપવો એ (૨) એનો કૂબો કરવો એ (૩) મોહનથાળ વગેરે બનાવવા

લોટને દૂધનો પાસ આપવો એ (૩) જુઓ 'ધાબું' અગાસી વ૦ અર્થ

ધુંબો પું. (રવા.) ગડદો, મુક્કો

ધોબો પું. ('ધોબી' ઉપરથી) (લા૦) ઠોઠ માણસ [આકારનું ચાંદીનું પાત્ર

ધોબો પું. ખોબો, અંજલિ (૨) ખોબાના

બબો પું. (જુઓ 'બાબુ') છોકરાને અપાયેલું વહાલસોયું નામ

બબ્બો પું. 'બ' અક્ષર, બક્કાર

બંબો પું. (સર૦ હિં. બંબા; મ બંબ; અ. મંબા; પો. પોંપા) પાણી કાઢવાનું યંત્ર (૨) આગ ઓલવવા માટે પાણી ફેંકવાનું યંત્ર (૩) પાણી ગરમ કરવાનું વચ્ચે પોલી પાઈપવાળું વાસણ

બાબો પું. તાતા, રોટલો (બાળભાષા)

બાબો પું. (બંગાલી 'બાબુ') (લા૦) નાનો છોકરો, બાળક (૩) ધાવણો છોકરો

બોબો પું. (સર૦ હિં. બોબા) સ્તન

સંબો પું. (સં. સમવાય) જ્ઞાતિનો સમૂહ-જથો, સંવા

સૂબો પું. (અ.) ઇલાકો, પ્રાંત (૨) ઇલાકા કે પ્રાંતનો હાકેમ, સૂબેદાર

ભ

અંભ ન. (સં. અંભસ્) પાણી

આભ ન. (સં. અભ્ર=વાદળ) (લા૦) [આકાશ

ઇભ પું. (સં.) હાથી

કુંભ પું. (સં.) ઘડો (૨) હાથીના માથા પર બે બાજૂ ઊપસી આવેલો ભાગ, ગંડસ્થળ (૩) સ્ત્રી. એક રાશિ (જ્યો) (૪) પું. ચૌદ શેરનું એક વજન–માપ

ક્ષોભ પું. (સં.) ખડભડાટ (૨) (લા૦) મનનો ગભરાટ, વ્યગ્રતા (૩) ઓસારો ખાનો–શરમાવું એ

ખંભ (–ભો) પું. (સં. સ્કંભ) થાંભલો,

ખાંભ પું. (સં. સ્કંભ) થાંભલો [સ્તંભ

ગર્ભ પું. (સં.) કોઈ પણ વસ્તુનો અંદરનો ભાગ (૨) માના પેટમાં રહેલું જીવનું રૂપ (૩) ગર, અંદરનો માવો (૪) નાટકની એક સંધિ (કા૦ શા૦)

ગાભ પું. (સં. ગર્ભ) ગર્ભ (પશુની માદાનો) (૨) (લા૦) કાચું વરસી જાય કે ન વરસે તેવું વાદળું

જીભ સ્ત્રી. (સં. જિહ્વા) બોલવાની તેમજ સ્વાદની કર્મેંદ્રિય (૨) (લા૦) વાચા, વાણી (૨) જોડા પહેરવા માટે એડી આગળ વપરાતી પટ્ટીનું સાધન (૪) ટાંક, અણિયું (૫) અગ્રભાગ

ઝાભ પું. ખેતર વચ્ચે પાણી ભરાઈ રહે તેવી ખાડાવાળી જગ્યા, ડોઝું

ઠાભ વિ. જાણીતું, માલૂમ હોય એવું

ડાભ પું. (સં. દર્ભ) એક જાતનું જંગલી ઘાસ, દર્ભ

ડિંભ ન. (સં.) નાનું છોકરું, બાળક

થંભ પું. (સં. સ્તંભ) થાંભલો [ચાંત

થોભ પું. (સં. સ્તોભ) અટકવાપણું,

દર્ભ પું. (સં.) એક જંગલી ઘાસ, ડાભ

દંભ પું. (સં.) ડોળ, સટાટોપવાળું વર્તન [દર્ભ, ડાભ

દાભ પું. (સં. દર્ભ) એક જંગલી ઘાસ,

નભ ન. (સં. નભસ્) આકાશ

ભભભ અ. (રવા૦) ભપ, એવો અવાજ

લાભ પું. (સં.) પ્રાપ્ત (૨) ફાયદો, નફો

લાંભ વિ. (જુઓ 'લાંગમાત') અડબાઉ

લોભ પુ (સં.) આર્થિક સંકોચશીલ વર્તન, કંજૂસાઈ (૨) (લા૦) લાલચ, તૃષ્ણા

વાંભ સ્ત્રી. (સર૦ અંભાં) વાછરડાં કે ઢોરને વાળીને એકઠાં કરવા કરાતો અવાજ .

વાંભ સ્ત્રી. (ફા.) જુઓ 'વામ,' માણસના બે હાથ એક લીટીમાં કરતાં થતું માપ (ખાસ કરી પાણીનું માપ કહેવામાં)

શુભ વિ. (સં) મંગળમદ, કલ્યાણકારી (૨) ન. ભલું, કલ્યાણ

શુંભ પુ. (સં.) (સંજ્ઞા) દેવી દુર્ગાએ મારેલો એક દૈત્ય

સોભ ન. (સં. શુભ) સૌભાગ્યનું ગીત (વરકન્યા પરણી ઊઠયા પછી ગવાતું)

સ્તંભ પું. (સં.) થાંભલો (૨) (લા૦) જડતા, નિશ્ચેષ્ટતા (૩) પ્રતિબંધ, રુકાવટ, નિયમન (૪) કાવ્યના અષ્ટ-ભાવમાંનો એક (કા૦ શા૦)

અભા સ્ત્રી. (સં. આભા) આભા, તેજ

અંભાં અ (રવા૦) ગાય વાછરડાંનું બરાડવું એ

ઓભા સ્ત્રી.મુશ્કેલી, ઉપાધિ, પીડા

દભા પુ (અ કબા) જરીનો જામો-વાઘો (૨) વેવાણને મળતી લગ્નની પહેરામણી

દાભા સ્ત્રી.જુઓ 'ફુભારજા', ખરાબ પત્ની

ચાંભાં ન. બ. વ. ચાંદાં

થોભા પું. બ. વ. (મ. થોમ, સં. સ્તોમ) મૂછના બને છેડા આગળ ગાલના ભાગ ઉપર વધારેલા વાળના ગુચ્છા, થોભિયાં (૨) સ્ત્રીઓનાં કલ્લાનાં ટેકણ

પ્રભા સ્ત્રી. (સં) તેજ, કાંતિ (૨) લા૦ દમામ, 'ઓ'

રંભા સ્ત્રી. (સં.) સુંદર સ્ત્રી (૨) કેળ (૩) (સંજ્ઞા) એક અપ્સરા [કિરણ

વિભા સ્ત્રી. (સં.) પ્રકાશ (૨) શોભા (૩)

શંભા પું (સં. સમવાય) સમૂહ, સંવા

શુભા સ્ત્રી (અ.) (જુઓ 'શુબા') શંકા

શોભા સ્ત્રી (સં.) સુંદર દેખાવ, સૌંદર્ય (૨) (લા૦) પ્રતિષ્ઠા, આબરૂ

સભા સ્ત્રી. (સં.) માણસો એકઠાં થાય તેવું બાંધેલું સ્થાન (૨) મેળાવડો, પરિષદ (૨) સમાજ, મંડળી

સંભા પુ. (જુઓ 'સંવા') જ્ઞાતિ-સમૂહ, સંવા [અવાજ

હુભા અ. (રવા૦) ગાયના ભાંભરવાનો

અભિ ઉપ (સં) 'પાસે' 'તરફ' 'ની ઉપર' એવા અતિવાચક અર્થમાં; ઉદા૦ અભિગમન, અભિનંદન, અભિક્રમણ, અભિમુખ (૨) સ્વતંત્ર શબ્દ જોડે 'શ્રેષ્ઠ' 'અધિક' એવા ભાવના અર્થમાં; ઉદા૦ અભિધર્મ, અભિનવ

નાભિ સ્ત્રી. (સં.) દૂંટી (૨) કેંદ્ર, મધ્ય ભાગ (૩) પૈડાનો મધ્યભાગ જ્યાં આરાઓ મળે છે, નાઈડી (૪) પુ (સંજ્ઞા) એક પૌરાણિક પ્રાચીન રાજા

કુંભી સ્ત્રી. (સં. કુંભિકા) નાનો કુંભ, ઘડો (૨) નાનું કુલ્લું (મસાલમાં તેલ પૂરવા માટે) (૩) થાંભલા નીચેની પથ્થર અથવા લાકડાની બેસણી (૪) ચાર વંપે ભરાતો નાનો કુંભમેળો

ફૂંભી સ્ત્રી.જુઓ 'ફુંભી',થાંભલાની બેસણી
ખાંભી સ્ત્રી. (સં.સ્કંભિકા) ખોડેલો પથ્થર (૨) પાળિયો (૨) બોભણુ, પાટિયાં બેસાડવા લાકડામાં પાડેલી ખાંચ
દંભી વિ. (સં. દંભિન્) દંભવાળું,ઢોંગી
ભાભી સ્ત્રી. (ગ. ભ્રાતૃજાયા) ભાઈની સ્ત્રી, ભોજાઈ [વડો માણસ
મોભી પુ. ('મોભ' ઉપરથી) (લા૦) ઘરનો
લોભી વિ. (સં. લોભિન્) લોભવાળું, કંજૂસ
ઊભું વિ. (સં. ઊર્ધ્વક) ઊભેલું (૨) (લા૦) થંભેલું, ચોભેલું, ચાલતું બંધ થયેલું (૩) ટટાર સીધું (૪) સીધા એકદમ બહુ ઢાળના ચઢાણવાળું (૫) અપૂર્ણ, ચાલુ, ચાગળ ચાલવાની કે પૂરું થવાની રાહ જોતું કે કરવાનું બાકી (૬) આખું એક લાંબા પટમાં પડેલું (૭) હયાત, મોજુદ (૮) સપાટીની લંબદિશાએ સીધું આવેલું
ફૂંભું ન. લગભગ એકર જેટલું જમીનનું માપ
ખાંભું ન. (સં. સ્કંભક) (લા૦) ખાતર પૂંજો નાખવાનો ખાડો
પ્રભુ પું. (ગ.) માલિક,સ્વામી (૨)પરમેશ્વર
ભાભુ સ્ત્રી. (જુઓ 'ભાભી') ભાભી માટે માનવાચક શબ્દ (૨) મોટા કાકાની વહુ (પિતા એને 'ભાભી' કહેતા હોય તેથી) [ગામડિયું
રાભુ વિ. (રવા૦) અણઘડ (૨) (લા૦)
લાંભું ન. (સં. લંભક) વિભાગ, હિસ્સો (૨) ભાગિયાઓના ભાગ વહેંચવામાં નાખવામાં આવતી ચિઠ્ઠી
વિભુ વિ. (સં.) સર્વવ્યાપી (૨) શક્તિમાન, સમર્થ (૩) મહાન, શ્રેષ્ઠ (૪) પું. પ્રભુ, ભગવાન, પરમાત્મા
શંભુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) શિવ
ભૂભૂ અ. (રવા૦) એવો અવાજ
અભે પું. (સં. અભય) અભય
ખ(-ખ)ભો પું. (સં. સ્કંભ) ધડ ને હાથ જ્યાં જોડાય છે તે અવયવ
ખાંભો પું. (સં. સ્કંભક) સીમાડાની હદ બતાવતો ખોડેલો પથ્થર (૨) ખાંભી, પાળિયો
ગાભો પું. (સં. ગર્ભક) જેનાથી વસ્તુની અંદરનું પોલાણુ પૂરવામાં આવે તે (૨) પાપડીનું ભીતાનું (૩) ઘરેણાની અંદરનો તાંબા-પિત્તળનો સળિયો (૪) અંદરનો ગર-ગરભ (૫) રદ્દી કપડાનો ડૂચો
જભો(-ભ્ભો) પું. જુઓ 'જભ્ભો'
જોભો પું. (જુઓ 'જોબો') જીવ ઊંડો ઊતરી જવો એવી સ્થિતિ, મૃતસુવત્ બેભાન થઈ જવું એ
ઝભો(-ભ્ભો) જુઓ 'જભ્ભો'
ઝાભો પું. જુઓ 'ઝાબો'
ટેભો પું. દોરાનો લાંબો ટાંકો
ડા(-ડાં)ભો પુ (સર૦ મ. ડાભ, ડાંભા) એક જાતનું શાક (રાજગરો સામો વ૦ પ્રકારનો એક છોડ)
થાંભો પું. (સં. સ્તંભ) જુઓ 'સ્તંભ' (૨) વરક-પાને સ્નાન કરાવતાં ચારે બાજૂ ચાર દહીંથરાં ઉતારે છે એ
થોભો પું. (થોભવું ઉપરથી) થોભિયો (૨) થાંભલો, ટેકો

દાંસો પું. (જુઓ 'ડાભો') ડાંભો
નીભો પું. જુઓ 'નિભાડો' 'નીભાડો
ભક્ભો પું. 'ભ' અક્ષર, ભકાર
ભંભો પું. (જુઓ 'ભંભલી') પાણી રાખવાનું (સાંકડા મોંનું) માટીનું વાસણ
ભાભો પું. ('ભાઈ' ઉપરથી) વૃદ્ધ માણુસ (૨) (લા૦) કણબી (૩) બર્ડા ડુંગરમાં રહેતી બર્ડાઈ બ્રાહ્મણ કોમનો માણસ (વહાલભોયું સંબોધન)
મોભો પું. (અ. મુહાબા) દરજ્જો, માનમરતબો[જેવું) ઓજાર (૨)
રંભો પું. હાથાવાળું ખોદવાનું (કોશ
રાંભો પું. (પ્રા. રંભ) ખોદવાનું એક ઓજાર
રાંભો વિ. પું. (જુઓ 'રાભું') રાભો
વભો પું. (સં. વિભવ) સાહેબી (૨) પ્રતિષ્ઠા, વજન (૩) (લા૦) મર્યાદા, અદબ

મ

અમ સ. (સં. અસ્મત્) અમે (૨) અમારું (૫)
અશ્મ પું. (સં. અશ્મન્) પથ્થર
આત્મ પું. (સં. આત્મન્) તત્પુરુષ સમાસના પૂર્વ પદ તરીકે આત્મા કે પોતાની જાત એવા અર્થમાં આવે, ઉદા૦ આત્મધર્મ, આત્મજ
આમ અ. આ પ્રમાણે (૨) આ તરફ
આમ ન. સ્ત્રી. (સ. આમ્ર) કેરી
આમ પું. (સં.) કાચો મળ, જરસ
આમ વિ. (અ) સામાન્ય, ખાસ નહિ એવું (રાજાને લગતું નહિ પણ પ્રજાને લગતું); ઉદા૦ આમ જનતા
આશ્મ વિ. (સં.) પથ્થરનું બનેલું (૨) (૨) એવી કોઈપણ વસ્તુ
ઇમ અ. (કા.) એમ (૨) એ તરફ
ઇધ્મ પું. (સં.) કામદેવ (૨) વસંત ઋતુ [પોઈંટ'ના કદનું એક માપ
એમ પું. (અં.) છાપકામમાં બાર
એમ અ. (સં. એવમ્, અપ. એમ) એ રીતે, એ પ્રમાણે (૨) એ તરફ
ઓમ્ પું. (સં.) વેદનો પહેલો અને પવિત્ર ઉચ્ચાર, પ્રણવ, ૐ (૨) અ. હા.
કમ વિ. (ફા.) ઓછું (૨) (લા૦) ખરાબ
કર્મ ન (સં. કર્મન્) ક્રિયા, કાર્ય, કામ (૨) પ્રવૃત્તિ, ધંધો (૩) (લા૦) નસીબ, કરમ
કામ પું. (સં.) ઇચ્છા, કામના (૨) ચાર પુરુષાર્થમાંનો ત્રીજો (૩) ઇંદ્રિયસુખ, વિષયસુખ (૪) (સંજ્ઞા) કામદેવ, મદન (૫) એક છંદ
કામ ન. (સં. કર્મન્) કર્મ, કૃત્ય (૨) નોકરચાકરનું કાર્ય (૩) કર્તવ્ય (૪) વ્યવસાય, ધંધો (૫) (લા૦) મૈથુનકર્મ (૬) જરૂર, ખપ, ઉપયોગ (૭) કેસ, મુકદ્દમો (૭) અ કાજે, માટે
કિમ અ. (કા.) જુઓ 'કેમ'
કીમ ન. એક પક્ષી
કુમ સ્ત્રી. (તુર્કી) મદદ
કૂર્મ પું. (સં.) કાચબો
કેમ અ. (સં. કથમ્, અપ. કેમ) શા કારણે, શા માટે (૨) કેવી રીતે (૩)

પ્રશ્નાર્થસૂચક નિરર્થક અવ્યય; ઉદા૦ 'તમે જશો; કેમ?'

કોમ સ્ત્રી. (અ) એક જ નામેથી ઓળખાતો લોકસમૂહ (જ્ઞાતિ ધર્મ કે

કુચમ અ. જુઓ 'કેમ'(પ.) [જાતવારનો)

ક્રમ પું (સ.) એક પછી એક આવે એવી સંકલના (૨) શ્રેણી, હારમાળા (૪) ધારો, રિવાજ (૫) સંગીતમાં એક અલંકાર (૬) ન. ડગલું, પગલું

ક્રૂ(-ક્રો)મ ન. (અં.) ચામડું કેળવવાનો એક પ્રકાર (એ રંગવાળું બને છે) કે એવી રીતે કેળવાયેલ ચામડું કે એની જાત

ક્લીમ્ ન. (સં.) કામદેવના મંત્રનું બીજ

ક્ષમ વિ. (સં.) સહન કરી શકે એવું (૨) સાધી શકે એવું (૩) સમર્થ, શક્તિમાન (૪) યથાર્થ, યોગ્ય (૫) ધીરજવાળું

ક્ષેમ વિ. (સં. ક્ષેમન્) સુખશાંતિ આપનાર (૨) સુખશાંતિવાળું, આબાદ (૩) ન. સુખશાંતિ (૪) કલ્યાણ, શ્રેય (૫) આરોગ્ય

ખમ સ્ત્રી. (ફા.) બાહુ (કુસ્તી વખતે જે ભાગ થાબડવામાં આવે છે તે) (૨) એ ભાગનો સ્નાયુ, 'બાઇસેપ્સ'

ખાંમ પું. સ્ત્રી (સં. સ્કંભ) ટેકો, થાંભલો (૨) ખાણો

ખામ વિ (ફા.) કાચું, અધૂરું

ગમ અ બાજુ

ગમ સ્ત્રી. મનનું વલણ (૨) ગતિ, પ્રવેશ (૩) (લા૦) સમઝ

ગમ સ્ત્રી. (અ.) શોક, દુઃખ (૨) ગમખારી

ગામ ન. (સં. ગ્રામ) માણસના વસવાટનું સ્થળ (નગરથી ખૂબ નાનું)

ગીમ સ્ત્રી. (અં.) ગંજીફાના પત્તાંની

ગુમ વિ. (ફા.) ખોવાયેલું [એક રમત

ગુલ્મ ન. (સં.) ગાંઠ (૨) ગાંઠવાળો વેલો (૩) ઝુંડ, ઝાડી (૪) ગોળાનો રોગ

ગોમ સ્ત્રી. (સર૦ હિં. મ.) ખોડ (ખાસ કરીને ઘોડાની) (૨) આનાકાની

ગ્રામ પું. (સં.) સમૂહ (૨) મૂર્છનાના આશ્રયરૂપ સ્વરસમૂહ (૩) ન. ગામડું

ગ્રીષ્મ પું સ્ત્રી. (સં. ગ્રીષ્મન્) (૭ ઋતુમાંની) ગરમીની મોસમ (જેઠ અને આષાઢ) [બફારો, ઘામ

ઘર્મ પું. (સં.) સૂર્યની ગરમીથી થતો

ઘામ પું. (સં. ઘર્મ) સૂર્યની ગરમીથી થતો બફારો (૨) પરસેવો

ઘીમ પું. વહેમ, શંકા (ફા.) (૨) સ્ત્રી. હોળી પછીને દિવસે કરવામાં આવતી એક ક્રિયા

ઘૂમ સ્ત્રી. તર્કની ઘૂરી (૨) નશાથી બેભાન–ચકચૂર થવું એ

ચર્મ ન. (સં. ચર્મન્) ત્વચા, ચામડી

ચશ્મ સ્ત્રી. (ફા.) આંખ [(૨) ચામડું

ચામ ન. (સં. ચર્મન્) ચામડી (૨) ચામડું

છદ્મ ન. (સં. છદ્મન્) છળકપટ (૨) બનાવટ, ઢોંગ (૩) બહાનું

છુમ અ. (રવા૦) એવો અવાજ (જેમ કે વઘારનો)

જન્મ પું. (સં. જન્મન્ ન.) જન્મવું–પેદા થવું એ (૨) જનમારો, ભવ

જમ પું. જુઓ 'યમ,' યમદેવ (૨)

બ. વ. યમના દૂત

જામ પું. ન. (ફા) પ્યાલો

જામ પું. (ફા જામહ્) જામનગરના જાડેજારાજવંશનો ઈલકાબ (૨) લા૦)

જામ (સં. યામ) એક પહોર [સરદાર

જિમ અ. (ફા) જુઓ 'જેમ'

જુગ્મ ન. (સં. યુગ્મ) યુગલ, જોડું (૨) વિ. બે

જુલમ પું. (અ) બળજબરી, અત્યાચાર (૨) અન્યાય (૩) કેર

જેમ અ. જે રીતે (૨) જેમકે, દાખલા તરીકે (૩) જે તરફ

જોમ ન. (અ. જઅમ) ઓજસ, બળ, શક્તિ, જુસ્સો

ઝમ્ અ. (રવા૦) રણકવાનો રવ

ઝામ સ્ત્રી (સં. યામ=પહોર) (લા૦) સમય

ઝૂમ વિ. ધૂમ, ઘણું (૨) સ્ત્રી. ઝામ, સમય (૩) કેફ, નશો (૪) ઝઝૂમવાની તાકાત

ઝૂમ સ્ત્રી. પું. ['ઝૂમવું' (સર૦ લૂમવું) ઉપરથી] ઝૂમખું, લૂમ (૨) ઝૂમખાની પેઠે એકઠું થયેલું

ટીમ ન. ગચિયું, ટીમચું

ટીમ સ્ત્રી. (અં) ખેલાડીઓની (જેમકે ક્રિકેટની) ટુકડી

ટ્રામ સ્ત્રી (અ.) (ઘોડાથી કે હવે ઘણે ભાગે યાંત્રિક બળથી પાટા ઉપર ચાલતું) એક વાહન

ઠમ અ. (રવા૦) (ચાલ-ગતિને અંગે વપરાય છે.) ઝાંઝર વગેરેનો પગના ઠેકાથી થતો અવાજ

ઠામ પું. ન. (સં. સ્થામન્) સ્થાન, ઠેકાણું (૨) ન. આમન, જમવાની જગ્યા (૩) વાસણ

ડામ પું. (પ્રા. ડંભ) ગરમ ગરમ વસ્તુ ચામડી ઉપર ચાંપી દેવી એ ચપકો (૨) (લા૦) ડાઘ, કલંક, લાંછન (૩) કાંઈ નહિ એમ કહેવું (અંગૂઠો બતાવી)

ડ્રામ પું. (અં.) પ્રવાહીનું એક અંગ્રેજી માપ (જેમકે દવામાં ચાલે છે-લગભગ એક આનીભાર જેટલું)

ઢમ અ. (રવા૦) એવો અવાજ (૨) ન. (બાળભાષામાં) ઢોલ [ઢીમચું

ઢીમ સ્ત્રી. ન. સોનાની લગડી (૨)

તમ ન. (સં. તમસ્) અંધારું (૨) તમોગુણ (૩) (લા૦) અજ્ઞાન

—તમ વિ. (સ.) પ્રત્યય વિશેષણને લાગતાં "સૌથી શ્રેષ્ઠ" એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ ગુરતમ, લઘુતમ

તમ સ. (સં. વૈ તુષ્મ) તમે (પ.) (૨) તમારું (પ.)

તેમ અ. (સં. તથા, અપ. તેમ) એ રીતે, એ પ્રમાણે (૨) તે બાજૂ

ત્યમ અ. જુઓ 'તેમ,' તે પ્રમાણે

દમ પું. (ફા.) શ્વાસ, પ્રાણ (૨) શ્વાસનો એક રોગ (૪) (લા૦) સત્ત્વ, શક્તિ, પાણી (૫) ધમકી, સજાની શેહ

દમ પુ. (સં.) ઇંદ્રિયોને દમવી-તાબે રાખવી એ, સંયમ (મુમુક્ષુની ૭ સંપત્તિમાંની એક)

દામ પુ. (સં. દ્રમ્મ) (લા૦) પૈસો, ધન (૨) ન. કીમત, મૂલ્ય

દામ ન (સં. દામન્) દોરડું (૨) સ્ત્રી. માળા

દુમ સ્ત્રી. (ફા) પૂછડી

દ્રમ્મ પું. (સં.) એક પ્રાચીન સિક્કો-નિષ્કનો સોળમો ભાગ
દ્રામ ન. (સં. દ્રમ્મ) ધન, દોલત
દ્રુમ ન. (સં. પું.) ઝાડ
ધમ અ. (રવા૦) કાંઇ પડવાનો કે ધમકવાનો અવાજ (૨) (લા૦) ન. નગારું, ઢમ
ધર્મ પું. (સં). કર્તવ્ય, ફરજ (૨) ઈશ્વરાદિ ગૂઢ તત્ત્વો વિશેનું જ્ઞાન શ્રદ્ધા કે માન્યતા (૩) શાસ્ત્રોક્ત વિધિનિષેધ આચાર (૪) સદાચારમય વર્તન (૫) પુણ્યદાન (૫) ચાર પુરુષાર્થો માંહેનો પહેલો (૬) ગુણ, લક્ષણ, સ્વભાવ (૭) (સંજ્ઞા) યમદેવ (૭) ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર
ધામ ન. (સં. ધામન્) રહેવાનું સ્થળ, ઘર (૨) દેવસ્થાન, તીર્થ (૩) તેજ
ધુમ અ. (રવા૦) પુષ્કળ, સખત (૨) આવેશભેર (૩) સ્ત્રી. શોર, ધમાલ
ધૂમ પું. (સં.) ધુમાડો
ધોમ પું. (સં. ધૂમ) સખત તડકો (૨) (લા૦) ક્રોધ
નમઃ અ. (સં. નમસ) 'નમન હો'
નર્મ ન. (સં. નર્મન્) આનંદ, વિનોદ (૨) હળવી મશ્કરી
નામ અ. (સં. નામન્) એટલે કે, અર્થાત્
નામ ન. (સં. નામન્; ફા.) સંજ્ઞા (૨) (વ્યા.) વસ્તુની સંજ્ઞારૂપ શબ્દ (૩) (લા૦) યાદગીરી (૪) કીર્તિ
નીમ વિ. (ફા., સં. નેમ) અડધું
નીમ પું. (સં. નિયમ) (કા.) નેમ, નિયમ
નીમ પું. ભૂતપ્રેત વગેરેને અપાતો બલિ
નેમ સ્ત્રી. (સં. નિયમ) નિશાન (૨) આશય, હેતુ (૩) પું. નિયમ
નેમ સ. (સં.) અર્ધું
નોમ સ્ત્રી. (સં. નવમી) (સંજ્ઞા) સુદિ-વદિની નવમી તિથિ
પક્ષ્મ ન. (સં. પક્ષ્મન્) પાંપણ
પદ્મ ન. (સં.) કમળ, રાતું કમળ (૨) વિષ્ણુનું એક આયુધ (૩) શરીરનાં ષટ્ ચક્રોમાંનું એક (૪) આંગળીનાં ટેરવાં કે પગનાં તળિયાં ઉપરનું એક સામુદ્રિક ચિહ્ન-આકૃતિ (૫) નાગની ફેણ ઉપરનું ચિહ્ન (૬) હાથીનાં સૂઢ અને કુંભસ્થળ ઉપરની રંગદાર છાંટ (૭) કુબેરના નવ નિધિઓમાંનો એક (૮) હજાર અબજ
પૂમ સ્ત્રી. (ફા. પુમ્બહ્) રૂ પીંજતાં ઊડતી ઝીણી રજ,-રૂંવાંટી (૨) કાપડ ઉપરની રૂંવાટી
પ્રેમ પું. (સં. પ્રેમન પું. ન.) પ્રીતિ (૨) હેત (૩) ચાહ, રુચિ
ફામ સ્ત્રી (અ. ફહમ્) ફેમ, સ્મરણ, યાદ
ફેમ સ્ત્રી. (જુઓ 'ફામ') યાદ
બમ અ. (રવા૦) ઠસોઠસ ભરાયેલું હોવાનો અવાજ ('સજડ'ની પછી વપરાય છે)
બમ અ. (સં. 'બ્રહ્મન્'પરથી) મહાદેવને સંબોધનરૂપે કરતો અવાજ, બંબ
બાઢં અ. (સં. બાઢમ્) ભલે, ઠીક
બાંમ ન. એક જાતનો વેલો
બામ પું. (હિં) વામ (૨) સર્પાકાર માળખી [ડાલો મલમ
બામ પું. (અં.) દુખાવો મટાડવા ચોપ-

બૂમ સ્ત્રી. (હિં. બુંબા) મનુષ્યે કરેલો પોકાર. ઘાંટો (૨) (લા૦) અફવા

બ્રહ્મ ન. (સં. બ્રહ્મન્) જીવ-જગતનું આદિ કારણ. અનાદિ અનંત તત્ત્વ (૨) પરમાત્મા (૩) વેદ (૪) પું. બ્રહ્મા (૫) બ્રાહ્મણ

બ્રાહ્મ વિ. (સં.) બ્રહ્મનું—ને લગતું (૨) પરોઢનું (મુહૂર્ત)

ભમ અ. (રવા૦) એવો અવાજ (૨) જાડાપણાનું કે પોલાપણાનું વધારા-પણું બતાવવા શબ્દની આગળ કે પાછળ વપરાતો શબ્દ; ઉદા૦ 'જાડું ભમ' 'ભમપોલ'

ભમ્મ અ. (રવા૦) એવા અવાજથી

ભસ્મ સ્ત્રી. (સં. ભસ્મન્) રાખોડી (૨) યજ્ઞની કે મંત્રેલી રાખ (૩) ધાતુની વૈદકીય રીતે મારીને કરેલી રાખ, ખાખ

ભામ પું. (સં. ભ્રમ=ફરવું) કામને માટે સરકાર તરફથી મજૂરોને ફગાતી ફરજિયાત વરણી (૨) ચામડા ઉપરનો વેગ

ભામ સ્ત્રી. (સં. ભામા) જુઓ 'ભામા'

ભીમ વિ. (સં.) ભયંકર, વિકરાળ (૨) પું. (સંજ્ઞા) પાંચ પાંડવોમાંનો બીજો, ભીમસેન

ભીષ્મ વિ. (સં.) ભયંકર (૨) પું. (સંજ્ઞા) શંતનુ અને ગંગાના પુત્ર ભીષ્મપિતામહ

ભોમ પું. (સં. ભૌમ) મંગળ ગ્રહ (૨) મંગળવાર [જ-મભૂમિ

ભોમ સ્ત્રી. (સં. ભૂમિ) ભૂમિ (૨)

ભૌમ વિ. (સં.) પૃથ્વી સંબંધી (૨) મંગળનું (૩) પું. મંગળગ્રહ (૪) મંગળવાર (૫) સાટોડીનો છોડ

ભ્રમ પું (સં.) ગોળ ફરવું એ (૨) ભ્રાંતિ

મમ પું. બ. વ., ન. (રવા૦) ખાવાનું (બાળભાષામાં), મામ

મમ સ. (સં.) મારું

મર્મ પું. (સં. મર્મન્ ન.) છૂપી વાત, ભેદ (૨) રહસ્ય, તાત્પર્ય (૩) શરીરનું પ્રત્યેક અત્યંત કોમળ અંગ, મર્મસ્થળ

મામ સ્ત્રી. (સં. 'મમ' ઉપરથી) મમતા (૨) મમત, ટેક (૨) (લા૦) નવાઈ, તાજુબી (૩) ઐશ્વર્ય, દઢતા

મામ ન. (રવા૦) મમ, ખાવાનું

મોમ ન. (ફા.) મીણ

યક્ષ્મ પું. (સં. યક્ષ્મન્) ક્ષયરોગ, ઘાસણી

યમ પું. (સં.) નિગ્રહ, સંયમ (૨) અહિંસા સત્ય બ્રહ્મચર્ય અપરિગ્રહ અને અસ્તેય એ-પાંચ વ્રત (૩) પું. (સંજ્ઞા) મૃત્યુનો દેવ, જમરાજા

યામ પું. (સં.) ત્રણ કલાક, પહોર

યુગ્મ ન. (સં.) જોડું, જુગલિયું

રામ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) દશરથ રાજાના પુત્ર, વિષ્ણુનો એક અવતાર (૨) પરશુરામ (૩) બળરામ (૪) પરમેશ્વરનું એક નામ (૫) (લા૦) જીવ, દમ (મોટે ભાગે બ. વ. માં) (૬) વ. કૃને અંતે લાગતાં 'એ ક્રિયા કરવાની ટેવવાળું—મસ્ત માણસ' એવો અર્થ સૂચવે છે; ઉદા૦ રમતારામ (૭) 'એ વર્ગમાં મોટું' એ અર્થ બતાવવા નામની પહેલાં મુકાય છે;

ઉદા૦ રામકુંડાળું ઇ૦
રીમ ન. (અં.) વીસ ધા (કાગળ)
રૂમ ન. (અ.) (સંજ્ઞા) યુરોપી તુર્ક-
સ્તાન, પ્રાચીન રોમનો પ્રદેશ
રૂમ સ્ત્રી. (અં.) ઓરડો (૨) ખોલી,
ઓરડી
રોમ પું ન. (સં. રોમન્) રુંવાડું, રૂંવું,
શરીર ઉપરના ઝીણા વાળ
રોમ ન (અં.) (સંજ્ઞા) ઇટાલીનું
જાણીતું શહેર
લૂમ સ્ત્રી. (જુઓ 'લૂંબ') ફળનું ઝૂમખું
લોમ પું. ન. (સં. લોમન્) વાળ, રૂવું. રોમ
લોમ વિ. (સં.) સવળું, સીધું
વર્મ ન. (સ. વર્મન્) બખ્તર, કવચ
વામ સ્ત્રી. (સં. 'વામા') સ્ત્રી (પ.)
વામ પું. સ્ત્રી. (સં. વ્યામ) બે હાથ
પહોળા કરી છાતી સાથે થતી લંબાઇ-
નું માપ, વાંભ
વામ વિ. (સં.) સુંદર (૨) ડાબું (૩)
ઊલટું, પ્રતિકૂળ (૪) (લા૦) સ્વભાવથી
વાંકું (૫) અધમ, નીચ
વેશ્મ ન. (સં. વેશ્મન્) ઘર, મકાન
વ્યોમ ન. (સં. વ્યોમન્) આકાશ
શમ પું (સં.) શાંતિનો ગુણ (૨) ઇંદ્રિયો
અને વાસનાઓનું શાંત થવું એ
(૩) ક્ષમા [કલ્યાણ
શર્મ ન. (સં. શર્મન્) સુખશાંતિ,
શર્મ પું. (સં. શ્રમ) શ્રમ (પ.)
શામ સ્ત્રી. (સં. શમ્બ) સાંબેલાની
નીચેની લોઢાની ચકરી
શ્યામ વિ. (સં.) કાળું (૨) પું. કાળો
રંગ (૩) (લા૦) (સંજ્ઞા) શ્રીકૃષ્ણ (૪)
પતિ, ધણી
શ્રમ પું. (સં.) થાક (૨) મહેનત, તકલીફ
શ્લેષ્મ ન. (સં. શ્લેષ્મન્) કફ (૨) સેડાં,
સદ્મ ન. સં. (સદ્મન્) ઘર, મકાન [લીંટ.
સમ પું. બ. વ. (સર૦ અ. કસમ) સોગન
સમ વિ. (સં.) સરખું, સમાન (૨) પું.
તાલનું આરંભસ્થાન (સંગીત) (૩)
ગીતનો એક અલંકાર
સામ પું. (સં. સ્વામિન્) સ્વામી, પતિ (પ.)
સામ સ્ત્રી. (સં. સમ્બ) સાંબેલાની
નીચેની લોખંડની ચકરી
સામ પું. (સં. સામન્) સામવેદ (૨)
રાજનીતિના ચાર ઉપાયોમાંનો એક
–મીઠી વાતોથી સમજાવીને મેળવી
લેવું એ, સમજાવટ [(વૈદક)
સામ વિ. (સં. સ+આમ) આમવાળું
સીમ સ્ત્રી. સં. સીમન્) ખેતર કે ગામની
હદ (૨) એ ભાગની ફરતી જમીન
સૂક્ષ્મ વિ. (સં.) અણુ, ઝીણું,
બારીક (૨) ન બ્રહ્મ
સૂમ વિ. (અ. શૂમ) કંજૂસ, લોભિયું (૨)
સૂમ વિ. શૂન્ય [મૂઢ, જડ
સોમ પું. (સં.) ચંદ્રમા (૨) સોમવાર
(૩) સંગીતમાં એક અલંકાર
સ્તોમ પુ. (સં.) સ્તુતિ, સ્તવન (૨)
યજ્ઞ (૩) સમૂહ
સ્વામ પું. જુઓ "સ્વામી.' (પ.)
હામ સ્ત્રી. હિંમત
હિમ ન. (સં.) બરફ (૨) ઘણો સખત
ઠાર (૩) અતિશય ઠંડી
હેમ ન. (સં. હેમન્) સોનું
હેમ વિ. ('ખેમ' સાથે) હેમખેમ, કુશળી

હૈમ વિ. (સં.) હિમ સંબંધી, બરફનું કે બરફ જેવું ઠંડું (૨) સોનાનું કે સોના જેવા રંગનું (૩) સુપ્રસિદ્ધ ગુજરાતી પ્રાચીન પંડિત જૈનાચાર્ય 'હેમચંદ્ર'ને લગતું

હોમ પું. (સં.) હવન

હ્રીમ્ અ. (સં.) લક્ષ્મીનો બીજમંત્ર

અમ્મા સ્ત્રી. (સં. અમ્બા, અ ઉમ્મ) માતા (વહાલનો શબ્દ)

અશ્મા પું. (સં. અશ્મન્) પથ્થર

આત્મા પું. (સં. આત્મન્) જીવ, જીવન તત્ત્વ (૨) વ્યષ્ટિજીવ, જીવાત્મા (૩) તત્ત્વ–સારભૂત તત્ત્વ (૪) પરમાત્મ તત્ત્વ (૫) (લા૦) અંતઃકરણ (૬) પોતાની જાત [પાર્વતી

ઉમા સ્ત્રી (સં.) (સંજ્ઞા) શિવનાં પત્ની

ઉ (–ઊ)ષ્મા સ્ત્રી. (સં. ઉષ્મન્-ઊષ્મન્) ગરમી (૨) હૂંફ (૩) વરાળ [પંડિત

ઓલમા પું. જુઓ 'ઉલેમા' મુસ્લિમ

કામા સ્ત્રી. (સં. કામિની) સુંદર સ્ત્રી

કામા પું. એક પારસી અટક

ક્ષમા સ્ત્રી (સં.) ખામોશી (૨) માફી–દરગુજર કરવું એ

ખમા સ્ત્રી. (સં. ક્ષમા) ક્ષમા, સબૂરી (૨) અ. જુઓ 'ખમ્મા' અ.

ખમ્મા અ. (સં. ક્ષમા) 'ક્ષેમ'નો ઉદ્‌ગાર

ખિમા સ્ત્રી (સં. ક્ષમા) ક્ષમા (જૈન)

ગમા પું. બ. વ. શક્તિ (૨) શરીરના સાંધા

ચશ્માં ન. બ. વ (ફા. 'ચશ્મ' આંખ ઉપરથી) આંખની દૃષ્ટિને નિયમિત કરવા વપરાતા બે કાચની માંડણી

જમા વિ. (અ) એકઠું થયેલું (૨) બાજુનું (૩) સ્ત્રી. આવક, ઊપજ, વસૂલ (૪) સરવાળો, જુમલો

જુમા પું. (અ. જુમઅહ) શુક્રવાર

તમા સ્ત્રી. (અ.) પરવા, દરકાર (૨) કમીના, ખોટ

પદ્મા સ્ત્રી. (સં.) લક્ષ્મી

પામા સ્ત્રી. (સં.) ખસ

પ્રમા સ્ત્રી. (સં.) માપ (૨) યથાર્થજ્ઞાન

બ્રહ્મા પું. (સં. બ્રહ્મન્) સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિ કરનાર વેદધર્મની ત્રિમૂર્તિમાંના એક દેવ

ભામા સ્ત્રી. (સં.) ભામિની, રૂપાળી જુવાન સ્ત્રી (૨) પત્ની

ભામાં ન. બ. વ. ('ભમવું' ઉપરથી) ફાંફાં (૨) પાખંડ (૩) ભ્રમણા, વહેમ

ભીમા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) દુર્ગા દેવી

ભૂમા પું. (સં. ભૂમન્) અનંતતા, વિશાળતા (૨) પરમાત્મા

મામા પું. બ. વ. (દે. મામ) મામો (માનાર્થે) (૨) (લા૦) શત્રુ, ચોર (૩) ઉંદર

યક્ષ્મા પું. (સં. યક્ષ્મન્) ક્ષયરોગ, ધાસણી

રમા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) લક્ષ્મી (૨) સુંદર સ્ત્રી [(સામાન્ય)

રામા સ્ત્રી. (સં.) સુંદર સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી

લામા પું. (તિબેટી. બ્લામ) તિબેટનો વડો બૌદ્ધ આચાર્ય

વર્મા પું. (સં. વર્મન્) ક્ષત્રિય (૨) હિંદુઓમાં એવી ક્ષત્રિયવાચક અટક

વામા સ્ત્રી. (સં.) સુંદર સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી (સામાન્ય) (૩) (સંજ્ઞા) લક્ષ્મી (૪) સરસ્વતી

શમા સ્ત્રી. (અ.) મીણબત્તી (૨) (લા૦) દીવો

શર્મા પું. (સં. શર્મન્) બ્રાહ્મણ (૨) બ્રાહ્મણના નામને અંતે આવતી અટક (૩) હિંદુ વાળંદ જાતિએ બ્રાહ્મણોની સ્વીકારેલી અટક

શામા સ્ત્રી. એક પક્ષી

-શામા સ્ત્રી. (સં. શ્યામા) (લા૦) જુવાન સ્ત્રી (જરા ભીને વાને)

શ્યામા સ્ત્રી. (સં.) સોળ વર્ષની જુવાન સ્ત્રી (૨) (જરા ભીને વાને) સ્ત્રી

સમા સ્ત્રી. (સં. સમ) પૂરી ભરતી આવ્યે બાર મિનિટ પાણી થોભે છે એ

સીમા સ્ત્રી. (સં. સીમન્) હદ, મર્યાદા

હુમા ન. એક જાતનું પક્ષી

હુમા ન. (ફા) એક પૌરાણિક પંખી

ઊર્મિ સ્ત્રી. (સં) તરંગ, મોજું (૨) પ્રવાહ (૩) (લા૦) લાગણીનો તરંગ—ઉછાળો (૪) સંગીતમાં એક અલંકાર

કૃમિ પું. ન. (સં.) કીડો (સામાન્ય), જિવાત (૨) પેટમાંનો એક જીવ, કરમિયું

નેમિ(-મી) (સં.) સ્ત્રી. પૈડાનો પરિઘ (૨) કૂવા પરની ગરગડી

ભૂમિ સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી (૨) જમીન (૩) દેશ, પ્રદેશ

રશ્મિ પું. ન. (સં. પુ) કિરણ (૨) સ્ત્રી. લગામ, રાશ

વમિ સ્ત્રી. (સં.) વમન, ઊલટી

અમી ન. (સં અમૃત) અમૃત (૨) (લા૦) મીઠાશ (૩) કૃપા (૪) થૂંક (૫) રસકસ, પાણી

કમી વિ. (ફા.) કમ, ઓછું (૨) ઊણું, અધૂરું (૩) ઓછપ, ઊણપ

કર્મી વિ. (સં. કર્મિન્) (લા૦) નસીબદાર (૨) ઉદ્યોગી [સક્ત

કામી વિ. (સં. કામિન્) વિષયી, વિષયા-

ખામી સ્ત્રી. (ફા.) ખોડખાંપણ, કસર, ઊણપ (૨) ભૂલ, દોષ (૩) ખોટ, ઘટ

ગમી સ્ત્રી. (અ. 'ગમ' ઉપરથી) દિલગીરી

ગમી અ. તરફ, ભણી (સુ)

ગામી પું. (સં. ગ્રામિક) ગામનો માલિક (૨) મુખી (૩) વાણિયામાં એક અટક

ગામી પું. (હિં. ઉન્છિષ્ય) આળી

–ગામી વિ. (સં. ગામિન્) (સમાસને અંતે) 'જાતું' 'પહોંચતું' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ ક્ષેત્રગામી

ચશ્મી વિ. સ્ત્રી. (ફા. 'ચશ્મ' ઉપરથી) આંખના આકારની (કોર)

ચૂમી સ્ત્રી. ('ચૂમવું' ઉપરથી) બચ્ચી, બોકી, ચુંબન

જીમી સ્ત્રી. (કા) ઘાઘરાને બદલે કાઠી સ્ત્રીઓ કથ્થાઈ રંગનું જે કપડું પહેરે છે તે

જોમી વિ (ફા. 'જોમ' ઉપરથી) જોમવાળું, જુસ્સાદાર

ઝીમી સ્ત્રી. (દે. ઝામિઅ=કાળું કરેલું) એક જાતની કાળી સાડી

ડમી વિ. મીંઢું, કપટી

ડમી વિ. (અં.) (છાપવાના) કાગળનું એક કદ (૧૭॥"×૨૨॥"નું)

દામી વિ ('દામ' ઉપરથી) દામવાળું, પૈસાદાર [જોડિયું

દામી સ્ત્રી. ન. સમોવડિયું, બરોબરિયું,

ધમીં વિ (સં. ધર્મિન્) અમુક ધર્મ કે ગુણવાળું (૨) ધર્મિષ્ઠ (૩) ધર્મને લગતું (બહુધા સમાસને અંતે), ઉદા૦ ઇસ્લામધર્મી, જૈનધર્મી
ધામી વિ. (સં. ધામિન્) ધામવાળું (૨) ધામનું માલેક [સુંદર
નામી વિ. (ફા.) પ્રખ્યાત (૨) (લા૦)
નીમી સ્રી. ('નીમવું' ઉપરથી) દૂંડી
નેમી સ્રી (સં) પૈડાનો પરિઘ (૨) કૂવા પરની ગગડી [પ્રેમ કરનારું
પ્રેમી વિ. (સં પ્રેમિન્) પ્રેમવાળું,
બર્મી વિ. (સં. બ્રહ્મન્; અં. બર્મા) બ્રહ્મદેશનું (૨). સ્રી ત્યાંની ભાષા (૩) પું બ્રહ્મદેશનો વતની
બ્રાહ્મી સ્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) સરસ્વતી (૨) વાણી (૩) ભારતવર્ષની જૂનામાં જૂની લિપિ (૪) એક વનસ્પતિ (૪) વિ. સ્રી બ્રહ્મને લગતી (સ્થિતિ વ૦)
ભૂમી સ્રી. (સ.) જુઓ 'ભૂમિ'
મમી સ્રી ન (અં) સંઘરી રાખેલું મડદું-(મિસરી) રિવાજ પ્રમાણે
મામી સ્રી (દે) મામાની વહુ
યક્ષ્મી વિ (સ. યક્ષ્મિન્) ક્ષયરોગી
યમી વિ (સં. યમિન્) સયમી
યમી સ્રી (સ.) (સંજ્ઞા) યમદેવની પત્ની
યમી સ્રી (સ) યમુના નદી (સંજ્ઞા) (૨) યમદેવની બહેન [પરથી) માળી
રામી પુ (સં. આરામ= બગીચા
રામી સ્રી (સ. 'રામ' પરથી) વિધવાઓને પહેરવાનું એક વસ્ત્ર (૨) સ્રીઓનું એક નામ
રૂમી વિ (જુઓ 'રૂમ') રોમને લગતું
લક્ષ્મી સ્રી (સં.) (સંજ્ઞા) વિષ્ણુની પત્ની, ધનની અધિષ્ઠાત્રી દેવી, ચૌદ રત્ન માંનું એક (૨) ધન, દોલત (૩) સૌભાગ્યવતી સ્રી (૪) શોભા
વમી સ્રી. (સ.) વમન, ઊલટી
શમી સ્રી. (સં) એક ઝાડ, ખીજડો (૨) એની ખીજડી
સ્વામી (પું. સં. સ્વામિન્) પતિ (૨) માલિક (૩) રાજા (૪) સાધુસંતને બોલાવતાં વપરાતું સંબોધન
હમી પું. જુઓ 'હામી'
હામી પું. (અ) હામીદાર, જામીનદાર (૨) સ્રી. જામીન, બાંયધરી
કામું ન (જુઓ 'કામ') કામ, કાર્ય (૨) વ્યાપાર, ક્રિયા
ખામું ન. આકાર, કદ (૨) અનુકૂળ જગ્યા કે દિશા (ફા.) (૩) ખામડું
ચશ્મું ન. (ફા. ચશ્મ=આંખ) આંખે બરાબર દેખાય એ માટે પહેરવાના કાચની માંડણી (પ્રાય બહુવચનમા)
ડીમું ન. ('ડામ' ઉપરથી) ડામ્યાનું કે ડામ્યા જેવું ચિહ્ન (૨) કાળો ડાઘ
ઢીમું ન ઢીમણું (૨) ગૂમડું
ધીમું વિ ધીરું (ક્રિયાની ગતિ વેગ અવાજ વગેરેમાં) (૨) ઉગ્ર નહિ એવું, શાંત (જેમકે ગરમી, સ્વભાવ) (૩) ઠંડું (સ્ફૂર્તિ ચપળતા જોશ વગેરેમાં)
નામું ન. (ફા. નામહ્) જમે ઉધારનો હિસાબ (૨) હક દાપું (૩) વર્ણન, ઇતિહાસ (કાવ્ય) (૪) નામ લખવાંએ

ભામુ' ન, (સં. 'ભ્રમ ઉપરથી) ખોટો વહેમ (૨) (લા૦) ગાંડપણ
સમુ' વિ. (સં. સમ) સમાન, સરખુ' (૨) વ્યવસ્થિત (૩) દુરસ્ત (૪) (લા૦) સીધુ' નહિ એમ રહેલું (૫) સાંથોસથ સહિત
સામુ' વિ. (સં. સમુખ) સામે આવેલુ (૨) વિરુદ્ધ
ચમૂ સ્ત્રી. (સં.) સેના, લશ્કર
કિમે અ (ફા.) કેમેય
ગેમે અ. (ફા.) સમૃદ્ધિથી ભરપૂર, સર્વ પ્રકારે અનુકૂળ
જમે સ્ત્રી. (અ. જમઅ) જુઓ 'જમા'
તમે(-મો) સ. (સં. વૈ. તુષ્મ) બીજો પુરુષ સર્વનામ 'તું' નુ. પ્ર. બ. વ
ધીમે અ. (જુઓ 'ધીમુ') ધીરે, આસ્તે, હળવે [નામઉપસર્ગને ખાતે
નામે અ (જુઓ 'નામ') નામથી (૨)
નીમે અ. (સં. નેમ, ફા નીમ) અડધો-
સમે પું. (જુઓ 'સમો') સમય [અડધ
સામે અ. (જુઓ 'સામુ') રૂબરૂ (૨) નજર તરફની દિશામાં (૩) વિરુદ્ધમાં
અમે(-મો) સ. (સં. અસ્મદ્) અમ, 'હું'નું પ્ર. બહુવચન
કામો પું. ('કામ' ઉપરથી) (કા.) બહાદુરીનું કામ, પરાક્રમ (કટાક્ષમા)
ખીમો પું. (અ. કીમહ્) (તુચ્છકારમાં) માંસનો છૂંદો [રુચિ
ગમો પું. ('ગમવુ' ઉપરથી) ગમવુ એ,
ગુમ્મો પું. (ગ્રા૦) મુક્કી
ઘુમ્મો પું. (ગ્રા૦) ગુમ્મો, મુક્કો
ચશ્મો(-સ્મો) પું. (ફા.) પાણીનો ઝરો
જામો પું. (ફા) મોટા ઘેરવાળો—ઘણો જ નીચો એવો એક જાતનો અંગરખો (મોગલશાહી પહેરતા એવો)
જુમ્મો પું. (અ. જિમ્મહ્) જુમ્મેદારી, જોખમદારી, જવાબદારી
ડૂમો પુ. (જુઓ 'દૂમો') લાગણીના આવેશથી છાતીમાં ભરાતો ડચૂરો
દૂમો પું. જુઓ 'ડૂમો'
ધામો પું. ('ધામ' ઉપરથી) લાંબ વખત માટેનો પડાવ (તુચ્છકારમાં)
નમો અ (સં. નમસ્) જુઓ 'નમઃ
નીમો પું. (ફા) વરરાજાને પહેરવાનો એક જાતનો પોશાક
નીમો પું. નિમાડો, નીંભાડો
નીમો પું. વાણિયાની એક જાત
ભામો પું. (સં. ભ્રમ) ભ્રમણા, મોહ
મમ્મો પું. 'મ' અક્ષર (૨) (લા૦) 'મા'સમી ગાળ આપવી એ
મામો પું. (દે. મામગ) માનો ભાઈ (૨) (લા૦) શત્રુ, ચોર (૩) ઉંદર
રામો પું. (સં. 'રામ' ઉપરથી) (લા૦) ઘરકામ કરનાર રામોશી નોકર, ઘાટી (૨) ઘરકામ કરનાર હરકોઈ નોકરની અમદાવાદી સંજ્ઞા
વીમો પુ (ફા બીમહ્) વસ્તુ કે જિંદગીને નુકસાન પહોંચતાં એ બદલ પૈસાથી થતી ભરપાઈ (૨) એનો કરાર (૩) એ પેટે ભરવાનો હપતો (૪) (લા૦) જોખમભર્યું સાહસ
સમો પું. (સં. સમય) વખત (૨) પ્રસંગ, અવસર
સામો પુ. (સં. શ્યામાક) એક ખડધાન્ય, સામો

ય

અખ્ય વિ. (સં. અક્ષય) કદી નાશ ન પામે એવું, અવિનાશી (૨) કદી ક્ષીણ ન થાય એવું, અખૂટ
અગ્રય વિ. (સં.) સૌની આગળ રહેલું (૨) (લા૦) શ્રેષ્ઠ
અદ્ય અ. (સં.) આજ, હમણાં [ભિન્ન
અન્ય વિ. (સં. અન્યત્) બીજું (૨)
અય અ (અ) હે, અરે
અર્ઘ્ય વિ (સં.) પૂજ્ય (૨) મૂલ્યવાન (૩) ન. પૂજા, સંમાન [(૨) ઉચિત
અર્હ્ય વિ. (સં.) પૂજનીય (૨) સ્તુત્ય
અંત્ય વિ. (સં.) છેવટનું, છેલ્લું
આજ્ય ન. (સં.) ઘી (૨) યજ્ઞદ્રવ્ય
આઢ્ય વિ. (સં.) ભરપૂર (૨) ધનવાન, માલદાર [પહેલું
આદ્ય વિ. (સં.) પ્રથમનું, આરંભનું,
આર્ય વિ. (સં.) સંસ્કારી (૨) કુલીન (૩) આર્ય લોકોને લગતું (૪) એ નામની વેદકાલીન પ્રાચીન સંસ્કારી પ્રજા (૫) કુલીન સદાચારી માણસ (૬) 'આર્ય સમાજ' એ ધર્મમાં માનતું (૭) એ ઉપરથી એક અટક
આસ્ય ન (સં.) મુખ (૨) ચહેરો
ઓય અ. (ગ્રા૦) આશ્ચર્ય અથવા શોકનો ઉદ્ગાર
ઓષ્ઠ્ય વિ. (સં.) હોઠ સંબંધી (૨) હોઠથી જેનો ઉચ્ચાર થતો હોય તેવું (અક્ષર) (વ્યા.)
ઓઠ્ય વિ. (સં) જુઓ 'ઓષ્ઠ્ય'
ઔષ્ણ્ય ન (સં.) ઉષ્ણતા, ગરમી
કર્ત્ય વિ (સં) કરવા યોગ્ય, કરવાનું

કવ્ય ન. (સં) પિતૃઓને આપેલ પિંડ ભોજન વગેરે
કંઠ્ય વિ. (સં.) કંઠને લગતું, કંઠનું (૨) કંઠસ્થાનીય (અક્ષર) (વ્યા)
કમ્પ્ય વિ. (સં.) કંપિત થાય તેવું, ચલ
કામ્ય વિ. (સં.) ઇચ્છા કરવા યોગ્ય (૨) કામનાથી ઇચ્છા કરેલું (૩) (લા૦) સુંદર કમનીય
કાય સ્ત્રી. (સં. કાય પું.) શરીર
કાર્ય ન. કરવાનું હોય તે, કામકાજ (૨) પ્રયોજન, હેતુ (૩) કુંડળીમાંનું દસમું સ્થાન (જ્યો) (૪) કારજ (૫) પાંચ અર્થપ્રકૃતિમાંની છેલ્લી (બીજ બિંદુ પતાકા પ્રકરી અને કાર્ય) (કા૦ શા)
કાવ્ય ન. (સં.) કવિતામાં જે કલાત્મક રસનું તત્ત્વ હોય છે તે (૨) રસાત્મક વાક્ય કે પદબંધ (કા૦ શા૦) (૩) પદ્ય, કવિતા
કાશ્ય વિ. (સં.) કાશ જાતના ઘાસનું
કાંસ્ય ન (સં.) કાંસું [બનેલું
કૃત્ય ન. (સં.) કાર્ય, કામ (૨) આચરણ (૩) ભૂમિતિમાં રચના કરવાને અંગેનો સિદ્ધાંત 'પ્રૉબ્લેમ' (ગ.)
કોય સ. (સં. કોપિ) કોઈ (પ.)
ક્યાંય અ. કોઈપણ જગ્યાએ
ક્રય પું (સં.) ખરીદવું એ, ખરીદી
ક્લૈબ્ય ન. (સં) કલીબપણું, નપુંસકતા
ક્ષમ્ય વિ (સં.) ક્ષમા આપી શકાય એવું, ક્ષમાપાત્ર

ક્ષય પું. (સં.) ક્ષીણ થવું એ, ઘસાઈ જવું એ (૨) ઘટાડો, નાશ (૪) ક્ષય-રોગ, ધાસણી
ખાદ્ય વિ. (સં.) ખવાય એવું, ખાવા લાયક (૨) ન. ખાવાનું, ખાજ
ગણ્ય વિ. (સં.) ગણનામાં લેવા જેવું, ગણનીય
ગદ્ય ન. (સં.) છંદમાં બાંધેલું નહિ એવું ('પદ્ય'થી ઊલટું), સાદું સીધું લખાણ
ગમ્ય વિ. (સં.) જવાય-પહોંચાય એવું (૨) સમજી શકાય એવું (૩) ઔષધ વગેરેથી મટાડી શકાય તેવું, સાધ્ય (૪) સ્ત્રીસંગ-ગમનને યોગ્ય
ગર્હ્ય વિ (સં.) નિંદ્ય
ગવ્ય ન. (સં.) ગાયમાંથી નીપજતા દૂધ દહીં ઘી માખણ છાણ મૂત્ર વ૦ પદાર્થ
ગળ્યું વિ. (સં. ગલિત) (લા૦) ગોળ સાકર મધ વગેરેના જેવા સ્વાદવાળું, મીઠું
ગાય સ્ત્રી. (સં. ગો) દૂધ દેતું એક ચોપગું પશુ, ધેનુ
ગાંગ્ય વિ. (સં.) ગંગાને લગતું
ગુણ્ય વિ. (સં.) ગુણવાળું (૨) જેને ગુણવાનું હોય તે (રકમ), 'મલ્ટિપ્લિકન્ટ' (ગ.)
ગુહ્ય વિ (સં.) છુપાવવા યોગ્ય, છાનામાં છાનું (૨) ન. રહસ્ય, મર્મ (૩) છૂપી વાત
ગૃહ્ય વિ. (સં.) ગૃહ સંબંધી (૨) ઘર વ્યવહાર સંબંધી (શાસ્ત્ર, સૂત્ર ગ્રંથો)
ગેય વિ. (સં.) ગવાય એવું કે ગાવા જેવું
ગોપ્ય વિ. (સં.) ગુપ્ત રાખવા યોગ્ય, ગોપનીય (૨) ગુહ્ય, છાનું
ગ્રામ્ય વિ. (સં.) અશ્લીલ (૨) ગ્રામીણ, ગામડિયું [સ્વીકાર્ય
ગ્રાહ્ય વિ. (સં.) ગ્રહણ કરવા યોગ્ય,
ચય પું. (સં.) ઢગલો (૨) વધારો (૩) 'કૉમન ડિનોમિનેટર' (ગ.)
ચૈત્ય ન. (સં.) દેવાલય (૨) બુદ્ધદેવના અવશેષ ઉપર બાંધેલો મિનારો, બૌદ્ધ-મંદિર (૩) દેરાસર (જૈન) (૪) હદ-સીમા બતાવતો પથ્થર, ખાંભો (૫) સ્મરણસ્તંભ, પાળિયો
ચોષ્ય વિ. (સં.) ચૂસવા લાયક (૨) ન. ચૂસીને ખાવાનું ખાદ્ય
ચૌર્ય ન. (સં.) ચોરી [થયેલું
જન્ય વિ. (સં.) -થી જન્મેલું, પેદા
જય પું. સ્ત્રી: (સં. પું.) જીત, ફતેહ
જય્ય વિ. (સં.) જીતવા જેવું (૨) જિતાય એવું [આળસ
જાડ્ય ન. (સં.) જડતા (બુદ્ધિની) (૨)
જાત્ય વિ. (સં.) મૂલકોણીય, 'રાઇટ ઍંગલ' (ગ.)
જેય વિ. (સં.) હરાવાય એવું
જ્ઞેય વિ. (સં.) જાણવા યોગ્ય (૨) (લા૦) ન. પરમ તત્ત્વ, પરમાત્મા
ઝાંય સ્ત્રી. (જુઓ 'ઝાંઈ') પ્રકાશનું પ્રતિબિંબ (૨) (લા૦) ઝલક, તેજ
તથ્ય વિ. (૨) ન. સત્ય, સાચું
તાર્ક્ષ્ય પું (સં.) (સંજ્ઞા) ગરુડ (વિષ્ણુનું વાહન) (૨) અરુણ (સૂર્યનો સારથિ)
તિષ્ય ન. (સં.) આઠમું-પુષ્ય નક્ષત્ર(જ્યો.)
તુર્ય વિ. (સં.) જુઓ 'તુરીય', ચોથું
તુલ્ય વિ. (સં.) સરખું, સમાન

તૂર્ય ન. (સં.) એક જાતનું વાદ્ય, તૂરી

તોય ન. (સં.) પાણી, જળ

તોય અ. (સં. તતોપિ) તોપણ

ત્યાજ્ય વિ. (સં.) તજવા યોગ્ય

ત્રય ન. (સં.) ત્રણનો સમૂહ (૨) વિ. ત્રણ

ત્રાહ્ય અ (જુઓ 'ત્રાહિ') 'રક્ષણ કરો' 'બચાવો' એવો ઉદ્ગાર

દમ્ય વિ. (સં.) દમવા યોગ્ય [પાત્ર

દંડ્ય વિ. (સં.) દંડને પાત્ર, સજાને

દંત્ય વિ. (સં.) દાંત સંબંધી (૨) દંતસ્થાનીય (અક્ષર) (વ્યા.)

દાય પું (સં.) વડીલોપાર્જિત મિલકતમાંનો હિસ્સો

દાસ્ય (ન.) (સં.) દાસપણું, ગુલામી (૨) દાસભક્તિ (નવધા ભક્તિમાંની)

દાહ્ય વિ. (સં.) બાળવા જેવું (૨) સળગી ઊઠે એવું

દિવ્ય વિ. (સં.) દૈવી, અદ્ભુત (૨) (લા૦) પ્રકાશમાન, સુંદર (૨) ન. (પ્રાચીન કાળમા) માણસ ગુનેગાર છે કે નહિ એ નક્કી કરવા પાણી કે અગ્નિ વડે કરવામાં આવતી પરીક્ષા

દૃશ્ય વિ. (સ) જોવા જેવું (૨) દેખાવ એવુ (આ વિશ્વ વગેરે) (૩) ન. દેખાવ, (૪) જોણું (૫) નાટકમાં 'સીન' (કા૦ શા૦) [શકાય એવું

દેય વિ. (સં.) આપવા યોગ્ય (૨) આપી

દેશ્ય વિ. (સં) દેશના મૂળ વતનીઓનું (૨) એમની ભાષામાંથી આવેલું, (૩) સ્થાનિક, પ્રાંતિક

દૈત્ય પુ (સં.) (સંજ્ઞા) કશ્યપની પત્ની દિતિથી થયેલા મનાતી જાતિનો પુરુષ, દેવોની વિરોધી જાતિ ('દાનવો' વળી જુદા, ને 'રાક્ષસો' ત્રીજા જ પ્રકારના છે. આ હિંદની પ્રાચીન અનાર્ય જાતિઓ હતી.)

દૈન્ય ન. (સં.) દીનતા, નમ્રતા (૨) [ગરીબી

દૈવ્ય ન. (સં.) દૈવ, નસીબ

દ્રવ્ય ન. (સં) પૈસો, નાણું (૨) વસ્તુ, પદાર્થ (૩) મૂળ તત્ત્વ (ન્યા)

દ્વય વિ. (સં.) બે

દ્વેષ્ય વિ (સં.) દ્વેષ કરવા યોગ્ય (૨) (લા૦) ન. ન ગમતું, અપ્રિય

ધન્ય વિ (સં.) ભાગ્યશાળી (૨) (લા૦) વખાણવા યોગ્ય (૩) કૃતાર્થ (૪) અ સાબાશ, વાહવાહ

ધર્મ્ય વિ (સં.) ધર્મને અનુસરતું, ધર્મવાળું, ધાર્મિક

ધાન્ય ન (સં.) અનાજ

ધાર્ષ્ટ્ય ન. (સં.) ધૃષ્ટતા, નીડરપણું (૨) (લા૦) નફ્ફટાઈ

ધુર્ય વિ. (સં.) મહત્ત્વની જવાબદારી ઉઠાવનારું, અગ્રેસર (૨) પું. બળદ, ધોરી

ધૈર્ય ન (સં) ધીરજ (૨) સ્વસ્થતા

ધૌર્ત્ય ન (સં.) ધૂર્તતા, છેતરપિંડી (૨) શઠતા

ધ્યેય વિ. (સં.) ધ્યાન કરવા યોગ્ય, ચિંતનીય (૨) લક્ષ્ય, નેમ (૩) આદર્શ

નય પું. (સં.) સદ્વર્તન (૨) રાજનીતિ (૩) દાર્શનિક મત=સિદ્ધાંત (૪) અનેકધર્મી વસ્તુનો એના કોઈ એક ધર્મદ્વારા સ્વરૂપનિશ્ચય કરવામાં આવે એ (જૈન)

નવ્ય વિ. (સં.) નવું, નવીન

નાટ્ય ન. (સં.) નૃત્ય અને અભિનય મળી થતું વસ્તુ (કા૦ શા૦)
નાવ્ય વિ. (સં.) વહાણ જેમાં ફરી શકે એવું (નદી વ૦)
નિત્ય વિ. (સં.) શાશ્વત, અવિનાશી (૨) રોજનું (૩) ન. રોજ કરવાનું (કર્મ વ૦) (૪) અ દરરોજ [ખરાબ
નિંદ્ય વિ. (સં.) નિંદાને લાયક (૨) (લા૦)
નૃત્ય ન. (સં.) નાચ (૨) શાસ્ત્રીય નાચ (કા૦ શા૦)
ન્યાય પું. (સં.) ધારો, રિવાજ (૨) યોગ્યતા, વાજબીપણું (૩) ઇન્સાફ, તપાસપૂર્વકનો સમતોલ ફેંસલો (૪) દષ્ટાંત, કહેવત; ઉદા૦ કાકતાલીય ન્યાય (૫) પ્રમાણદ્વારા વસ્તુની પરીક્ષા (૬) તર્કશાસ્ત્ર, 'લૉજિક'
ન્યાય્ય વિ. (સં.) બરાબર ન્યાય આપે એવું (૨) વાજબી, ન્યાયઃપુરસરનું
પણ્ય વિ. (સં.) વેચવા લાયક (૨) ન. વેચવાની ચીજ-માલ
પથ્ય વિ. (સં.) અનુકૂળ આવે તેવું, હિતકર (૨) ન. પથ્ય ખોરાક (૩) કરી, પરહેજી [પદબંધ
પદ્ય ન. (સં.) છંદોબદ્ધ રચના (૨)
પય ન. (સં. પયસ્) પાણી (૨) દૂધ
પાચ્ય વિ. (સં.) પચી શકે એવું (૨) પકાવી શકાય એવું
પાઠ્ય વિ. (સં.) ગાવાનું ન હોય તેવું માત્ર પાઠ કરી જવાનું (૨) ભણવાનું, નિશાળમાં અભ્યાસનું
પાદ્ય ન (સં.) પગ ધોવાનું પાણી વ૦
પાન્ય સ્ત્રી. (સં. પર્ણિકા) પાણીમાં થતી એક વેલ (૨) દોરડું ભાગતાં જેમજેમ વળ આવે તેમતેમ ઉમેરાતા રેસા, ફેલું (૩) (લા૦) ફેલું, પાનો, પલીતો (ઉશ્કેરણીનો)
પાય પું. (સં. પાદ) પગ
પુણ્ય વિ. (સં) પવિત્ર (૨) પુણ્ય પ્રાપ્ત થાય એવું (૩) ધર્મ્ય (૪) ન. સત્કર્મ (૫) સત્કર્મનું ફળ
પુષ્ય ન. (સં.) આઠમું નક્ષત્ર (જ્યો.)
પેય વિ. (સં.) પીવા યોગ્ય (૨) પીવાનું (૩) ન. સરબત વ૦ પી શકાય એવું પીણું (૩) ચા-કૉફી વ૦ પીણું
પોષ્ય વિ. (સં.) પોષવા યોગ્ય (૨) પોષણનો આધાર મેળવનારાં (સ્ત્રી બાળકો વગેરે)
પ્રાપ્ય વિ. (સં.) લભ્ય, મળે તેવું
-પ્રાય વિ. (સં.) લગભગ સરખું (સમાસને અંતે); ઉદા૦ મૃતપ્રાય
પ્રાયઃ અ. (સં. પ્રાયમ્) મોટે ભાગે (૨) બધી રીતે
પ્રાંત્ય વિ. (સં.) પ્રાંતિક, પ્રાંતનું
પ્રિય વિ. (સં.) વહાલું, ગમતું (૨) પું. પિયુ, કાંત (૩) ન. હિત, કલ્યાણ (૪) મિષ્ટ વચન
પ્રેય ન. (સં. પ્રેયસ્) ઐહિક-પાર્થિવ સુખભોગાદિક ઇષ્ટ વસ્તુ
પ્રેષ્ય વિ. (સં.) મોકલવા લાયક (૨) પું નોકર, દાસ [બળપ્રદ
બલ્ય વિ. (સં.) બળવાન, વીર્યવાન (૨)
બાલ્ય ન. (સં) બાળપણ, બચપણ
બાહ્ય વિ. (સં.) બહારનું
બાંય સ્ત્રી. (સં. બાહુ પું) બાહુ, બાવડું

(૨) (લા૦) હાથને ઢાંકતો અંગરખા ચોળી વગેરેનો ભાગ (૩) (લા૦) મદદ, સહાય [ભક્ષ, ખાવાનું
ભક્ષ્ય વિ. (સં.) ખાવાયોગ્ય (૨) ન.
ભય પું. ન (સં. ન.) બીક
ભવ્ય વિ (સં.) ગૌરવશાળી, પ્રભાવશાળી (૨) મોક્ષનું અધિકારી (જૈન) (૩) ભવિષ્યનું
ભાગ્ય ન. (સં.) નસીબ
ભાજ્ય વિ. (સં.) ભાગી શકાય તેવું (૨) ન. ભાગવાની રકમ (ગ.)
ભાષ્ય ન (સં.) વિષય સંશય પૂર્વપક્ષ ઉત્તરપક્ષ ને સંગતિ એમ પાંચ ખંડ પાડી કરવામાં આવતું વિસ્તૃત વિવરણ
ભૂંય સ્ત્રી (સં. ભૂમિ) ભૂમિ, ભોંય (ગ્રામ્ય), જમીન
ભૃત્ય પું. (સં.) નોકર
ભેદ્ય વિ. (સં.) ભેદી શકાય તેવું (૨) ભેદવા યોગ્ય [ન. ધન, પૂંજી
ભોગ્ય વિ. (સં.) ભોગવવા લાયક (૨)
ભોજ્ય વિ. (સં.) ભોજનીય (૨) ન. ખાવા કે ભોગવવાની વસ્તુ
ભોંય સ્ત્રી. (સં. ભૂમિ) ભૂમિ, જમીન
મત્સ્ય પું. ન (સં.) માછલું
મદ્ય ન. (સં.) મદિરા, પીવાનો દારૂ
મધ્ય વિ. (સં.) વચ્ચેનું (૨) ન. વચલો ભાગ (૩) પું. મધ્યમસર અવાજ કે સ્વર (સંગીત); જુઓ 'મંદ્ર'
–મન્ય વિ. (સં.) તત્સમ સમાસને અંતે 'આભાસવાળું' 'માનતું' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ પંડિતંમન્ય, સાક્ષરંમન્ય
મય પું. (સં.) (સંજ્ઞા) દાનવોનો શિલ્પી
–મય વિ. (સં.) નામને લાગતાં '–થી ભરપૂર' 'નું બનેલું' 'તે–રૂપ' એવા અર્થનું વિશેષણ બનાવે છે; ઉદા૦ સુખમય, દુ:ખમય, રસમય
મય પું. (ફા.) શરાબ, પીવાનો દારૂ
મર્ત્ય વિ. (સં.) નાશવંત, મરવાના નસીબવાળું (૨) ન. માણસ જાત
માન્ય વિ. (સં.) કબૂલ કરવા યોગ્ય (૨) સ્વીકારેલું (૩) માનનીય, શિષ્ટ
માંદ્ય ન. (સં.) મંદતા (૨) (લા૦) બીમારી
માંહ્ય અ. (જુઓ 'માંહી') અંદર
મુખ્ય વિ. (સં.) પ્રધાન, પહેલું
મૂલ્ય ન. (સં.) મૂલ, કીમત
મેધ્ય વિ. (સં.) યજ્ઞનું, યજ્ઞમાં હોમવાનું (૨) પવિત્ર (૩) પું. બકરો
મૌગ્ધ્ય ન. (સં.) મુગ્ધતા
મૌર્ખ્ય ન. (સં.) મૂર્ખતા
મૌર્ય પું. (સં.) (સંજ્ઞા એક પ્રાચીન હિંદુ રાજવંશ (નંદવંશના છેલ્લા રાજાની શૂદ્ર પત્ની 'મુરા'માં થયેલા સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્તનો વંશ)
મૌલ્ય ન. (સં.) મૂલ
યાજ્ય વિ. (સં.) યજ્ઞમાં હોમવાનું (૨) યજ્ઞ સંબંધી
યામ્ય વિ. (સં.) યમસંબંધી (૨) દક્ષિણ દિશાનું–ને લાગતું [(૨) પાત્ર
યોગ્ય વિ. (સં.) છાજતું, ઘટતું, લાયક,
રમ્ય વિ. (સં.) રમણીય, સુંદર
રાજ્ય ન. (સં.) રાજાની હકૂમતનો પ્રદેશ (૨) (લા૦) સત્તા, ચલણ
રાય સ્ત્રી. (ફા.) ધારણા, અભિપ્રાય, મત

રાય પું. (સં. રાજન્) રાજા (૨) ધનવાન માણસ (૩) કેટલાંક વિશેષ નામોના અંતમાં આવે છે; ઉદા૦ કલ્યાણરાવ (મુખ્યત્વે નાગરો અને બ્રહ્મક્ષત્રિયો કાયસ્થો વ૦માં)

રૌપ્ય વિ. (સં.) રૂપાનું (૨) રૂપા જેવું, રૂપેરી (૨) (લા૦) ૨૫ વર્ષ થયે ઊજવાતું

લક્ષ્ય વિ. (સં.) લક્ષ આપવા જેવું (૨) તાકવાનું, તાકી શકાય તેવું (૩) જોઈ શકાય-જાણી શકાય તેવું, દશ્ય (૪) ન. ધ્યેય (૫) હેતુ (૬) નિશાન (તાકવાનું) (૭) લક્ષ્યાર્થ (કા૦ શા૦) (૮) જેનું લક્ષણ બાંધવાનું હોય તે (ન્યા)

લભ્ય વિ. (સં.) મળી શકે એવું

લય પું. (સં.) નાશ, પ્રલય (૨) વિરામ, વિશ્રામ (સંગીતમાં) (૩) (લા૦) લીનતા, એકતાર થઈ જવું એ (૪) નૃત્ય ગીત અને વાદ્યની સમતા (સંગીત) (૫) કોઈપણ સ્વર કાઢવામાં લાગતો સમય (દ્રુત મધ્ય અને વિલંબિત) (૬) ગાવાનો ઢંગ, સ્વર કાઢવાનો ઢંગ

લંઘ્ય વિ. (સં.) લંઘનીય, ઓળંગી શકાય તેવું (૨) તરી શકાય એવું

લાય સ્ત્રી. (સં. દાહ) આગ (૨) બળતરા

લાસ્ય ન. (સં.) સંગીત સાથેનું નૃત્ય (પાર્વતીનું નૃત્ય 'લાસ્ય' કહેવાય છે જ્યારે શિવનું તાંડવ)

લેખ્ય વિ. (સં.) લખવા યોગ્ય કે લખી શકાય તેવું (૨) ન. લખાણ

લેહ્ય વિ. (સં.) ચાટવા યોગ્ય, ચટાય તેવું (૨) ન. ચાટણ

લૌલ્ય ન. (સં.) લોલુપતા

વદ્ય અ. (૨). સ્ત્રી. (સં. વદિ) જુઓ 'વદ'

વધ્ય વિ. (સં.) વધ કરવા યોગ્ય

વન્ય વિ. (સં.) જંગલનું, જંગલી

વય ન. સ્ત્રી. (સં. વયસ્) ઉમર

વર્જ્ય વિ. (સં.) વર્જનીય, ત્યાજ્ય, અગ્રાહ્ય, છોડી દેવા પાત્ર

વર્ણ્ય વિ. (સં.) વર્ણનીય (૨) જેનું વર્ણન કરવાનું છે તેવું

-વર્ય વિ. (સં.) પ્રધાન, શ્રેષ્ઠ (સમાસને અંતે); ઉદા૦ બ્રાહ્મણવર્ય.

વશ્ય વિ. (સં.) વશ કરાય તેવું (૨) તાબે, અધીન [કરવા યોગ્ય, પૂજ્ય

વંદ્ય વિ. (સં.) વંદનીય, નમસ્કાર

વંધ્ય વિ. (સં.) વાંઝિયું (૨) (લા૦) નિષ્ફળ

વંશ્ય વિ. (સં.) વંશનું, વંશજ

વાક્ય ન. (સં.) પૂર્ણ અર્થ બતાવતો શબ્દસમૂહ (વ્યા૦) (૨) વચન, કથન

વાચ્ય વિ. (સં.) બોલવા જેવું (૨) કહેવા ધારેલું (૩) શબ્દનો સ્પષ્ટ સીધો (અર્થ) (કા૦ શા૦)

વાદ્ય ન. (સં.) વાજું [ફતેહ

વાય સ્ત્રી. (સં. વાચા) (લા૦) જીત,

વાર્ય વિ. (સં.) વારી શકાય તેવું, નિવાર્ય

વાહ્ય વિ. (સં.) વહી શકાય એવું, હલકું (૨) ચલાવી શકાય એવું

વિંધ્ય પું. (સં.) (સંજ્ઞા). દક્ષિણાપથ

ઉત્તરાપથ વચ્ચેની પર્વતમાળા
વીર્ય ન (સં.) શુક્ર, ધાતુ (૨) (લા૦) વીરતા, બળ, પરાક્રમ
વેદ્ય વિ. (સં.) જાણવાનું, જાણવા યોગ્ય
વૈદ્ય પું. (સં.) રોગ જાણી દવા કરનાર
વૈશ્ય પું (સં.) ચાર વર્ણોમાંનો ત્રીજો ખેતી ગોરક્ષા અને વેપાર કરનારો વર્ણ (૨) વાણિયો
વ્યય પું. (સં.) ખરચ, વાપર
વ્યંગ્ય વિ. (સં.) આડકતરી રીતે સૂચિત (૨) કટાક્ષથી કહેલું (૩) ન. વક્રોક્તિ, કટાક્ષવચન (૪) વ્યંગાર્થ (કા૦ શા૦)
વ્યાપ્ય વિ. (સં.) વ્યાપવા યોગ્ય
વ્રાત્ય પું. (સં.) જેને સંસ્કાર કરવામાં ન આવેલા હોય તેવું (૨) વર્ણસંકર
શક્ય વિ. (સં.) બની શકે કે કરી શકાય એવું
શલ્ય ન. (સં.) તીર (૨) કાંટો (૩) પું. (સંજ્ઞા) માદ્રીનો ભાઈ
શસ્ય ન. (સં.) ખેતરમાંનો ઊભો મોલ, લીલું અનાજ
શાક્ય પું. (સં) (સંજ્ઞા) ગૌતમ બુદ્ધ
શાઠ્ય ન. (સં.) શઠતા, લુચ્ચાઈ
શિષ્ય પું. (સં.) અંતેવાસી, વિદ્યાર્થી (૨) ચેલો [(અનિશ્ચિતાર્થક)
શુંય સ. (જુઓ 'શું') શું, કંઈ
શૂન્ય વિ. (સં.) ખાલી (૨) અસત્ (૩) ભાન કે સંજ્ઞા વિનાનું (૪) (સમાસને છેડે) રહિત, વિનાનું; ઉદા૦ જ્ઞાનશૂન્ય (૫) ન. મીંડું (૬) (લા૦) અભાવ
શૈક્ષ્ય ન. (સં.) શિક્ષણ, ભણતર
શૈત્ય ન. (સં.) ઠંડક
શોચ્ય વિ. (સં.) શોચનીય, શોકપાત્ર
શૌર્ય ન. (સં.) શૂરતા, પરાક્રમ, બહાદુરી
શ્રાવ્ય વિ. (સં) સાંભળવા યોગ્ય (૨) સાંભળીને માણવાનું (નાટક)('દૃશ્ય'થી ઊલટું) (કા૦ શા૦) [હિત, શુભ
શ્રેય ન. (સં. શ્રેયસ્) મોક્ષ (૨) કલ્યાણ,
શ્લાઘ્ય વિ. (સં.) વખાણવા યોગ્ય, પ્રશંસા પાત્ર
સખ્ય ન. (સં.) મિત્રતા, દોસ્તી
સત્ય વિ. (સં.) વાસ્તવિક, ખરું (૨) ન. ખરાપણું, તથ્ય, સાચી વાત, સાચ
સદ્ય અ. (સં. સદ્યસ્) તરત જ, જલદી
સભ્ય વિ. (સં.) સંભાવિત, શિષ્ટ (૨) વિવેકી (૩) પુ. સભાસદ
સવ્ય વિ. (સં.) ડાબું (૨) ડાબે ખભે રહેલું (જનોઈ)
સસ્ય ન. (સં) ધાન્ય, અનાજ (૨) શસ્ય
સહ્ય વિ. (સં.) સહી શકાય એવું
સહ્ય પું. (સં.) (સંજ્ઞા) મહારાષ્ટ્રમાં પશ્ચિમઘાટની પર્વતમાળા, સહ્યાદ્રિ
સાધ્ય વિ. (સં.) સાધી શકાય તેવું (૨) સિદ્ધ કરવાનું (૩) ન. સિદ્ધ કરવાનું તે
સામ્ય ન. (સં.) સમાનતા, સરખાપણું
સાષ્ટર્ય ન. (સં.) સરખી શક્તિ કે ઐશ્વર્યવાળા હોવું એ (૨) મુક્તિનો ચારમાંનો એક પ્રકાર
સાહ્ય સ્ત્રી. (સં. માં 'સાહ્ય' ન છે; ગુજરાતીમાં તો 'સહાય' (સં.)- મદદગાર ઉપરથી જ 'સાહ્ય' સ્ત્રી. મળ્યો છે.) સહાયતા, મદદ

સાંખ્ય ન. (સં.) કપિલ મુનિએ રચેલું દર્શનશાસ્ત્ર, ૭ વૈદિક દર્શનોમાંનું એક (જેમાં ૨૫ તત્ત્વ ગણ્યાં છે.)
સાંખ્ય વિ (સં.) સંખ્યા સંબંધી, સાંઝતું
સૂચ્ય વિ. (સં.) સૂચવવા યોગ્ય
સૂર્ય પું. (સં.) પૃથ્વીને પ્રકાશ ગરમી વ૦ આપતો આકાશીય ગ્રહ, સૂરજ
સેવ્ય વિ. (સં.) સેવવા યોગ્ય (૨) પું. શેઠ, માલિક (૩) પ્રભુ, ભગવાન
સૈન્ય ન. (સં.) સેના, લશ્કર, ફોજ
સોય સ્ત્રી. (સં. સૂચી) શીવવાનું નાકાવાળું પાતળું અણીદાર સાધન
સોય સ. (સં. સોપિ' (=સઃ+અપિ)) તે (પ.)
સૌખ્ય ન. (સં.) સુખ (૨) આરોગ્ય
સૌમ્ય વિ. (સં.) સુશીલ, શાંત (૨) મનોહર, સુંદર
સ્તન્ય ન. (સં.) દૂધ
સ્તવ્ય વિ. (સં.) સ્તુતિ કરવા યોગ્ય
સ્તુત્ય વિ. (સં.) સ્તુતિપાત્ર, વખાણવા [જેવું
સ્તેય ન. (સં.) ચોરી
સ્થાય પું. (સં.) આધાર, પાત્ર (૨) સામર્થ્ય (૩) સ્થાન, ઠેકાણું (૪) રાગનો એક અવયવ (સંગીત)
સ્થૈર્ય ન. (સં.) સ્થિરતા, અડગપણું
સ્પૃશ્ય વિ. (સં.) અડકવા યોગ્ય (૨) (લા૦) અત્યંજો સિવાયનું (હિંદુ વર્ણનું), સવર્ણ
સ્વયં અ. (સં. સ્વયમ્) પોતાની મેળે, પોતે, આપોઆપ
સ્વાસ્થ્ય ન. (સં.) સ્વસ્થતા (૨) તંદુરસ્તી
સ્વીય વિ. (સં.) પોતાનું

હય પું. (સં.) ઘોડો, અશ્વ [હવેલી
હર્મ્ય ન. (સં.) મોટું સુંદર મકાન,
હવ્ય વિ. (સં.) હોમવા યોગ્ય (૨) ન. હોમવાની સામગ્રી (દેવો માટે)
હાય અ દુઃખ ત્રાસ કે અફસોસનો ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રી (લા૦) અંતરના ઊંડા દુઃખની બદદુવા, શાપ
હાસ્ય ન. (સં.) હસવું એ, હાસ (૨) (લા૦) હાંસી, મશ્કરી
હૃદ્ય વિ. (સં.) પ્રિય, ગમે તેવું, ગમતું
હેય વિ. (સં.) ત્યાજ્ય
હોય અ. ક્રિ. 'હોવું'નું વિધ્યર્થ (૨) અ. (લા૦) હશે, ખેર
અન્યા સ્ત્રી. (સં.) પરસ્ત્રી
અન્યા પું (સં. અન્યાય) અન્યાય
અલ્યા (-લ્યો) (સં 'હે અરય'નું પ્રા. 'હેયરો' ઉપરથી પંજી) એક તુંકારભર્યું પુરુષવાચક સંબોધન
આખ્યા સ્ત્રી (સં.) નામ (૨) અટક (૩) (લા૦) નામના (૪) અફવા
આયા સ્ત્રી. (પો.) છોકરાંને સંભાળવા રાખેલી બાઇ, દાયણ
ઇજ્યા સ્ત્રી. (સં.) યજ્ઞ (૨) પૂજા
કન્યા સ્ત્રી (સં.) કુંવારી છોકરી (૨) પુત્રી, દીકરી (૩) એક રાશિ (જ્યો.) (૪) મોટી એલચી (૫) (સંજ્ઞા) દુર્ગા, પાર્વતી
કન્યા સ્ત્રી. જુઓ 'કન્ના'
કાયા સ્ત્રી. (સં. કાય પું.) શરીર (૨) (લા૦) ગર્ભાશય
કુલ્યા સ્ત્રી. (સં.) સુશીલ સ્ત્રી (૨) નાની નદી, નહેર અથવા ઝરણું

કૃત્યા સ્ત્રી (સં.) મેલી દેવી, ગેલડી (૨) ડાકણ, વંતરી, ચૂડેલ (૩) (લા૦) નિંદા કરનારી સ્ત્રી (૪) કર્કશા, શંખણી
ક્રિયા સ્ત્રી (સં.) કાર્ય, કર્મ (૨) સંસ્કાર, વિધા, ક્રિયમાણ (૩) કામ કરવાની રીત, કૃતિ, અમલ
ખુધ્યા સ્ત્રી. (સં. ક્ષુધા) ભૂખ (૨) વરંવાર ખાવાની વૃત્તિ
ઘૈયાંન. બ. વ. (વ્રજ) દૂધની તરની વાની (વૈષ્ણવ મંદિરમાં ઠાકોરજીને ધરાય છે)
ચર્યા સ્ત્રી. (સં.) કામકાજ વ્યવહાર (૨) રીતભાત, વર્તણુક (૩) (લા૦) સેવા (૪) અંદરનો ભાવ સમજાય તેવો દેખાવ—ચહેરો
છાયા સ્ત્રી (સં.) પડછાયો (૨) (લા૦) આશ્રય, ઓથ (૩) અસર, છાપ
જયા સ્ત્રી. (સં) (સંજ્ઞા) દુર્ગા, પાર્વતી
જાયા સ્ત્રી. (સં.) પત્ની, ભાર્યા
ઠાયા અ. ('ઠળવું' ઉપરથી ભૂ. કૃ) ('મૂઆ'ની જેમ મા પોતાના છોકરાને કહે છે.) મૂઆ
તુર્યા સ્ત્રી. (સ.) ચોથી (ક્રમમાં)
ત્રિજ્યા સ્ત્રી. (સ) વર્તુલના મધ્યબિંદુથી પરિધના કોઈ બિંદુ સુધીની સુરેખા કે એનું અંતર, 'રેડિયસ' (ગ)
ત્રિયા સ્ત્રી. (સં. સ્ત્રી) સ્ત્રી, નારી
દયા સ્ત્રી. (સં.) અનુકંપા, કરુણા (૨) કૃપા, મહેર
દાયા સ્ત્રી. (ફા. ધાવ) જુઓ 'દાઇ' સ્ત્રી. (૨) સ્ત્રી. આયા, 'નર્સ'
દિવ્યા સ્ત્રી. (સં.) દૈવી સ્ત્રી, અપ્સરા
ધન્યા વિ. સ્ત્રી. (સં.) સુખી—સુભાગી
પંડ્યા પું. (માનાર્થક) (જુઓ 'પંડ્યો') તીર્થનો ગોર (૨) એક બ્રાહ્મણ અટક
પ્રિયા વિ. સ્ત્રી. (સં.) વહાલી સ્ત્રી
ભયા પું. (સં. ભ્રાતૃ) ભાઇ, ભિયા (પુરુષ માટે સંબોધન) (૨) કેટલીક નાતોમાં જમાઈ માટે સંબોધન
ભાર્યા સ્ત્રી. (સં.) પત્ની
ભિયા પું. જુઓ 'ભયા'
મધ્યા વિ. સ્ત્રી. (સં.) શ્રુતિના પાંચ પ્રકારમાંનો એક (દીપ્તા, આયતા, મૃદુ, કરુણા, મધ્યા) (૩) વચલી આંગળી (૪) જુઓ 'મધ્યમિકા' (૫) જુઓ મુગ્ધા અને પ્રૌઢાની વચ્ચેની સ્ત્રી કે નાયિકા (કા૦ શા૦) [માયા, સ્નેહ
મયા સ્ત્રી. ('માયા' ઉપરથી) (લા૦)
માયા સ્ત્રી. (સર૦ મ) ભાંગ
માયા સ્ત્રી (સં.) ઈશ્વરની બાર શક્તિ માંની એક જેનાથી બ્રહ્માંડ રચાયું (૨) (લા૦) છળ, કપટ, પ્રપંચ, ઇંદ્રજાળ (૩) મમતા, સ્નેહ (૪) મમતાનો કોઈપણ વિષય (૫) ધન, દોલત (૬) (સંજ્ઞા) લક્ષ્મી (૭) બુદ્ધની માતા
મિથ્યા વિ અ. (સં.) અસત્ય, અવાસ્તવિક (૨) ફોગટ
મિયાં પું (હિં.) મુસલમાન ગૃહસ્થ (નામની પાછળ વપરાય છે) (૨) મુસલમાનનું સંબોધન
મૈયા સ્ત્રી. (હિં.) માતા
રખ્યા સ્ત્રી (સં. રક્ષા) રાખ, ભસ્મ
રથ્યા સ્ત્રી (સં) ધોરીમાર્ગ, રાજમાર્ગ

(૨) શેરી
રસ્યા વિ. સ્ત્રી.(સં) રાત્રિ (૨) મધ્યા શ્રુતિનો એક આવાંતર ભેદ (સંગીત)
રીત્યા અ.(સં. તૃ. વિ એ.વ) રીતથી, [રીતે
વદ્યા સ્ત્રી. જુઓ વદી'
વંધ્યા સ્ત્રી. (સં.) વાંઝણી સ્ત્રી
વિદ્યા સ્ત્રી. (સં.) ઈશ્વરની બાર શક્તિમાંની એક જ્ઞાન શક્તિ (એનાથી ઊલટી તે 'અવિદ્યા') (૨) જ્ઞાન, (૩) એનું શાસ્ત્ર કે કળા; ઉદા૦ 'સમાજવિદ્યા' (૩) વિજ્ઞાન, 'સાયન્સ'
વિદ્યા સ્ત્રી. જુઓ 'વદ્યા', વદી
વેશ્યા સ્ત્રી. (સં) ગણિકા, પાતર
શય્યા સ્ત્રી (સં.) પથારી (૨) પદોનો પરસ્પર સુમેળ, સંગતતા (કા૦ શા૦)
શલ્યા સ્ત્રી. (સં) પથ્થરની છાટ-પાટ
શિયા વિ.(અ) એ નામના મુસલમાની સંપ્રદાયનું [વિદ્યાર્થિની
શિષ્યા વિ સ્ત્રી. (સં.) સ્ત્રી શિષ્ય,
સત્યા સ્ત્રી (સં) (સંજ્ઞા) કૃષ્ણની આઠ પટરાણીઓમાંની એક
સભ્યા વિ સ્ત્રી (સં.) સ્ત્રી સભ્ય
સંખ્યા સ્ત્રી. (સં.) રકમ આંકડો (૨) ગણના, ગણતરી
સંધ્યા સ્ત્રી. (સં.) બે સમયને જોડનારો વચમાળાનો ટૂંકો સમય (૨) સાંઝ (૩) (લા૦) ત્રણે સંધ્યા વખતે કરાતું નિત્યકર્મ (બ્રાહ્મણોનું) [સ્વકીયા
સ્વીયા વિ સ્ત્રી. (સં) પોતાની સ્ત્રી,
હત્યા સ્ત્રી (સં) ઘાત, વધ, જીવ લેવો એ (૨) પ્રાણી મારવ થી લાગતો દોષ
હીંયાં અ. અહીંયાં (પ.)
જયી વિ. (સં. જયિન્) જય મેળવનાર
ત્રયી સ્ત્રી (સં.) ત્રણનું જૂથ (૨) ઋક્ યજુસ્ સામ એ ત્રણ વેદોનો સમૂહ
-દાયી વિ. (સં. દાયિન્) 'આપનારું' એવા અર્થમાં સમાસને અંતે; ઉદા૦ સુખદાયી ['ન્યાય્ય'
ન્યાયી વિ. (સં. ન્યાયિન્) જુઓ
વ્યયી વિ. (સં. વ્યયિન્) વ્યયવાળું, ખરચાળ (૨) પદને અંતે વિકાર થાય તેવું (પદ) (વ્યા.)
-શાયી વિ (સં -શાયિન્) (સમાસને અંતે) 'સૂનાર' 'પોઢનાર' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ શેષશાયી, ધરાશાયી
સ્થાયી વિ. (સં. સ્થાયિન્) ઘણીવાર ટકે તેવું, ટકાઉ (૨) સ્થિર (૩) પું સંગીતમાં ગાવાનો એક પ્રકાર
અરડ્યું વિ. અરડી રહેવું એ
આયુ ન. (સં. આયુસ્) આયુષ, જિંદગી (૨) વય, ઉમર
ઇશ્યુ પુ (અં) (અદાલતના કેસના) વાદનો મુદ્દો (૨) મુદ્દો, તર્ક
ઓલ્યું સ. જુઓ 'ઓલું'માં, પેલું
કયુ સ. (સ. ક+એવ) કોણ, શું (પ્રશ્નવાચક)
કહ્યુ ન (સં. કથિત) કહેવું એ, વચન (પ્રત્યેક વ્યકિત બતાવે છે) (૨) શિખામણ (૩) આજ્ઞા
કાહ્યું વિ (ફા. કાહિલ) ચિડાયેલું (૨) થાકેલું, કાયર (૩) માંદું, આજારી
ક્યું સ જુઓ, 'કયુ' સ.
કોહ્યું વિ. (સં. ક્વથિત) સડેલું લા૦ (૨) કોહપણભર્યું

ખોયું ન. (જુઓ 'ખોયણું') બાળકને ઊંઘાડવા માટે કરેલું કે બાંધેલું કપડું
ગયું વિ. (સં. ગત) ગયેલું, વીતેલું, ભૂતકાળનું (૨) (લા૦) મરી ગયેલું
ઘેયું ન (સં. શ્વાત) ખાડો, ખાધરો
ઘોયું ન. જખમ (૨) (લા૦) ભમરડાની આરથી બીજા ભમરડામાં મરાતો ટોચો (૩) ગપ [બળદ
ઘોલ્યું ન. ખરસી નહિ કરેલો નાનો
ઘોળ્યું વિ ઘોળેલું, ઘૂંટેલું (૨) (કા.) નષ્ટ બળ્યું મૂઉં (એવા અર્થમાં શ. પ્ર. માં); ઉદા૦ ઘોળ્યો પગાર!
ચાહ્યું વિ. ('ચાહવું'નું ભૂ. કૃ.) ઇચ્છા કરી, પ્રેમ કર્યો
ચેયું ન. ખાટલાની દોરી,–વાણ
છૈયું ન. (સર૦ હિં. છૈયા) છોકરું
જાયું વિ (સં. જાત=જન્મેલું) જન્મેલું (૨) સંતાન
ટોયું ન. દાથાનું માપિયું [ગયેલું
ઠઠ્યું વિ. (રવા૦) (કા) નિરર્થક રહી
ઠાયું વિ. (સં. 'સ્થા' ઉપરથી) ઠરેલ, ઠાવકું, ડાહ્યું
ડાહ્યું વિ. ડહાપણવાળું, સમજુ
ડૈયું ન જુઓ 'ડિંગો'
ઢંઢક્યું વિ ('ઢાંકવું'નું ભૂ. કૃ.) ઢંકેલું ગુપ્ત (૨) ન. ઘેર પહોંચાડેલું
ઢેયું ન. મોટું ઢેકું [પી-સણુ
થયું વિ. ('થવું'નું ભૂ. કૃ.) બન્યું (૨) અ. બસ, પૂરતું
દસ્યુ પુ. (સં.) પ્રાચીન અનાર્ય લોકોની એક જાતનો માણસ (૨) ચોર, ડાકુ
ધાયું ન. સ્ત્રીનું સ્તન, ધાઈ, બોણું
ધાર્યું વિ ('ધારવું' નું ભૂ. કૃ.) ધારેલું, મનસૂબો કરેલું, નક્કી કરેલું (૨) ધારણા, સંકલ્પ [(૨) ન નમવું
નમ્યું વિ. ('નમવું'નું ભૂ કૃ) નમેલું,
નર્યું વિ. (પ્રા. ણવર) કેવળ તદ્દન. (૨) (લા૦) તંદુરસ્ત, નીરોગી, નરવું
નૈયું ન. (જુઓ 'નહિયું') નખને લગની ચામડીનો ભાગ [પ્રારંભિક ફળ
નૈયું ન. વેલામાં લાગતાં ફૂલમાંનું
પયું ન. (સં. પદ) કૂવાનું ઓવારણું
પિયુ પું. (સં. પ્રિય) (લા૦) વહાલો પતિ, કાંત
પોયું ન. (જુઓ 'પોલું') ગેડીદડાની રમતમાં જ્યાં દડો પહોંચાડવાથી જીત ગણાય તે મુકરર કરેલી હદ 'ગોલ'
પોયું ન. (સં. પોત-બચ્ચું) (લા૦) કેળનો નાનો છોડ
બા(–બાં)યું ન. (સર૦ હિં. બાયાં, મ. બાયા,) નરઘાંની જોડમાંનું નાનું (ડાબે હાથે વગાડાતું), ભોણિયું
બાંયું ન. ('બાંય' ઉપરથી) કમાડને જડવામાં આવતો આડો લાટો
બિયું ન. (સં. બીજ) બી, બીજ
બોયું ન. જેમાંથી ભીંડી થાય છે તે છોડનો (ભીંડી ઉતારી લીધેલો) સાંઠો
બોયું ન. (અં. બોઈ) પાણીમાંના ખરાબાની ચેતવણી આપવા માટે દરિયામાં તરતો રાખેલો લોઢાનો મોટો ગોળો
બીન્યું વિ ('બીવું'નું ભૂ. કૃ.) બીધું, બીધેલું [થયું, બન્યું
ભયું ભૂ કૃ. (હિં. ભયા, સં ભૂત) (૫)

ભૂખ્યું વિ. ('ભૂખ' ઉપરથી) જેને ભૂખ લાગી હોય એવું (૨) (લા૦) લાલચુ (૩) ગરીબ
મન્યુ પું. (સં.) અગ્નિ (૨) ગુસ્સો
માયું ન. (સર. મ. માયફલ; હિં. માયા-ફલ) માજુફળ, માયફળ
માર્યું વિ. ('મારવું' નું ભૂ. કૃ.–સં. મારિત) મરાયેલું, ત્રાસેલું; ઉદા૦ 'વખાનો માર્યો'; 'દુ:ખનું માર્યું'
મૃત્યુ ન. (સં. પું.) મરણ
-મોયું વિ. (સં. 'મુખ' ઉપરથી) નામને અંતે '–ની તરફ મોં વાળું' '-ની ચાહનાવાળું' એવો અર્થ બતાવતો અનુગ
રડયું વિ. ('રડવું' નું ભૂ. કૃ.) રડજી (અણગમો બતાવતાં કદીક લાડમાં સ્ત્રીઓ વાપરે છે)
રહ્યું વિ (૨) અ. ('રહેવું' નું ભૂ. કૃ.) નકારવાચક વાકય પાછી 'તો ભલે' 'બસ' એવા ભાવનો ઉદ્ગાર; ઉદા૦ ન બોલ તો રહ્યું.
રોયું વિ ('રોવું'નું ભૂ. કૃ.) પીટયું, રડયું (સ્ત્રીઓની ગાળ)
વાયુ પું. (સં.) પવન (૨) પું. ન બાદી (૩) ન. વાય, મૃગી
વાયું ન ('વા' પરથી) વાથી દીવો ઓલવાઇ ન જાય એ માટે અંદર મૂકવા દોયકા જેવો– પડખે કાણાં-વાળો બનાવેલો માટીનો ઘાટ
સ્નાયુ પું. (સં.) માંસનો પ્રત્યેક તંતુ–જેનાથી અવયવો હલાવી શકાય છે.
હૈયું ન (સં.) હૃદય, દિલ, અંત:કરણ
સાંયું ન. સ્ત્રીઓનું પરસ્પર આલિંગન
જયે, જેયે અ. (કા.) જ્યારે
તયે, તેંયે અ. (કા) ત્યારે, તો પછી
નિત્યે અ. (સં. નિત્ય સ. એ. વ.) દરરોજ
ભાગ્યે અ. (સં. ભાગ્ય સ. એ. વ) (લા૦) કદાચ, કવચિત્
મધ્યે અ. (સં. મધ્ય સ. એ. વ.) વચ્ચે, મધ્યમાં (૨) માં, અંદર
વાગ્યે અ. ('વાગવું'નું ભૂ કૃ. સ. એ વ.) વાગતાં, વાગે ત્યારે (કલાક)
ઐયો વિ. પું. આ, પેલો (કહેવતમાં)
હાયો પું. એક જાતની પીળી માટી (કા.)
ખાયો પું. (ફા.) અંડ વૃષણ
ઘાયો વિ, પું. ('ઘા' ઉપરથી) ઘાયલ થયેલો (૨) ઘાયલ થવાથી મરી ગયેલો (૩) (લા૦) દિલ પર અસર કરે તેવું માર્મિક લખાણ (૪) કાળનો ઘા
ચીયો પું. એક કાળો કડણ પથ્થર, 'ચીચો (૨) એક જાતનું નદીના પાણીમાં ઊગતું ઘાસ, છૈયો
ચૂયો પું. (સં. શ્ચ્યુત) એક સુગંધીદાર, પદાર્થ, ચૂવો
છા(-છાંયો) પુ. (સં. છાય) પડછાયો,
છૈયો પું. છોકરો [ઓળો
છૈયો પું પાણીમાં ઊગતું એક ઘાસ, ચીયો
છોયો પું. (જુઓ 'છોઇ') શેરડી વગેરેના સાંઠા ઉપરથી ઉતારેલી છાલ, છોઇ
જાયો પું. (સં. જાત) જન્મેલો (જુઓ 'જાયું')
ટોયો પું. ('ટોવું" ઉપરથી) બૂમો પાડી ખેતરમાંથી પંખી ઉડાડનારો
ઠોયો પું. ખાંપો, સપાટી પર નીકળેલો

ગોદા જેવો ડોયો
ડોયો પું. (દે. ડોઅ) નાળિયેરને કોતરીને કરેલું વાસણ (૨) નાળિયેરનું ખોખું જેમાં હુકાનો મેર ઘલાય છે (૩) ડોઇ (૪) (સર૦ ટોયો) મોટો ખાલીસો, ગરજો
ઢૈયો પું. ઢગલો, ટેકરો
પંડ્યો પું. (સં. પંડિત)ગામડી નિશાળનો બ્રાહ્મણ મહેતાજી (૨) તીર્થગોર
પાયો પું. (ફા.; સં. 'પાદ') ખુરશી ટેબલ વ૦નો પગ (૨) ઘોડિયું (૩) જે મૂળ ચણતર ઉપર ઇમારત ઊભી કરવામાં આવે તે (૪) જે બાજુ ઉપર ત્રિકોણ ઊભો રહે છે તે બાજુ (ગ.) (૫) (લા૦) આધાર, મૂળ
પાયો પુ.(સં. પાક, પ્રા પાય) સુખડી બનાવવા માટે કરેલો ઘી ગોળનો મૂળ પાક; પ્રાગો
પીયો પું. (સં. પીત) આંખને ખૂણે બાજતો ચીકણો પદાર્થ, ચેપડો
ફાયો પું. (હિં. ફાયા) અત્તરમાં બોળેલું પૂમડું
ફિયો પું. (સં. પ્લીહા) બરોળ
બિયો પું. (સં. બીજ) હળિયો (૨) એક ઝાડ
ભયો પું. (જુઓ 'ભયું')(લા૦) માનતા પૂરી કર્યા પછી પૂજારીની આશિષ મેળવવી એ (૨) અ. કૃતાર્થતાનો સંતોષ થયો હોય એમ સંતુષ્ટ
ભાયો પું.('ભાઈ' ઉપરથી)ભાઈ (લાડમાં)
ભૈયો પું. (સં. ભ્રાતૃ, હિં. ભૈયા, મ. ભૈય્યા) ભાઈ (૨) ઉત્તર હિંદનો વતની (સામાન્ય)
મયો પું. સોરઠની સોરઠમાં રહેતી એક હિંદુ કાઠિયાવરણ જાતનો પુરુષ
માયો પું (ફા.) પૂંજી, ધનનો જમાવ
સાયો પું (ફા.) છાયો (૨) (લા૦) મદદ, આશરો (૩) ફકીરનો ઝભો
સોયો પું (જુઓ 'સોય' સ્ત્રી) મોટી સોય, સોયો
અગ્ર વિ. (સં.) આગળ રહેલું, પહેલું, મોખરાનું (૨) મુખ્ય (૩) ન. અણી,
અગ્રે અ. (સં.) અહીં [ટોચ
અભ્ર ન (સં) વાદળું
અર વિ. (સં.) ઉતાવળું, ત્વરિત (૨) પું. આરો (પૈડાનો)
અસ્ત્ર ન. (સં.) ફેંકવાનું હથિયાર (૨) યાંત્રિક હથિયાર
અસ્ર ન. (સં.) આંસુ (૨) લોહી (૩)
અંત્ર ન. (સં.) આંતરડું [ખૂણો
આમ્ર પું. (સં) આંબો
આર પું. પાણીનો વેગ—તાણ
આર સ્ત્રી. (લોઢાની) અણી (૨) પરોણી (૩) મોચીનું ટાંચણું (૪) વીંછીનો કાંટો
આર પું. સ્ત્રી. કાંછ, ખેડ
આર્દ્ર વિ (સં.) ભીનું (૨) દ્રવતું (૩) (લા૦) મૃદુ (૪) માયાળુ, લાગણીવાળું
આંત્ર વિ. (સં.) આંતરડાને લગતું (૨) ન. આંતરડું
આંધ્ર પું. (સં.) (સંજ્ઞા) તેલુગુપ્રદેશ, તૈલંગણ (૨) વિ. ત્યાંનું વતની
ઈંદ્ર પું. (સં.) દેવોનો રાજા (૨) સમાસમાં નામને અંતે 'શ્રેષ્ઠ' એવો અર્થ

બતાવે છે; ઉદા૦ માનવેંદ્ર, મૃગેંદ્ર, ગજેંદ્ર
ઉગ્ર વિ. (સં.) આકરું, જલદ (૨) (લા૦) ક્રોધી (૩) બિહામણું (૪) જબરું
ઉર ન. (સં. ઉરસ્) હૃદય (૨) છાતી (૩) (લા૦) ધ્યાન, લક્ષ (૪) લાગણી
ઉષ્ટ્ર ન. (સં. પું.) ઊંટ
ઐંદ્ર વિ (સં.) ઇંદ્રનું—ને લગતું
ઓર સ્ત્રી. ઉરાઉરી, ચડસાચડસી (૨) પું. દરિયાનાં પાણીની ઓટ (૩) નદીના કાંઠા ઉપરનો કૂવો, ઓરિયો
ઓર સ્ત્રી. ગર્ભના રક્ષણ તરીકે એના ઉપર રહેતું પાતળી ચામડીનું પડ (૨) કેરી પકવવા નાખવી એ
કબ્ર સ્ત્રી (અ.) કબર (જેમાં મુસ્લિમ—ખ્રિસ્તી વ૦ નું મડદું દટાયેલું હોય) (૨) (લા૦) મૃત્યુ
કર પું. (સં.) હાથ (૨) વેરો, મહેસૂલ, જગાત (૩) લાગો (૪) કિરણ (૫) (હાથીની) સૂંઢ (૬) બેની સંજ્ઞા (પદ્યમાં)
કાર પું. (સં.) ક્રિયા, કાર્ય (૨) નિશ્ચય (૩) યત્ન (૪) સંબંધ, વ્યવહાર (૫) વકર, સાખ (૬) ગજું (૭) ફેરફાર
-કાર વિ. (સં.) નામને અંતે 'કરનાર' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ કલાકાર (૨) વર્ણને અંતે 'એ વર્ણ કે એનો ઉચ્ચાર' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ અકાર (૩) રવાનુકારી શબ્દને અંતે 'એ રવ' એ અર્થમાં: ઉદા૦ કુંકાર, હુંકાર, ધુત્કાર, ફિટકાર વગેરે
કાર પું. (ફા.) કાર્ય, કામ (૨) કામ-કાજ, ધંધો [સાલિકીની પ્રાયઃ)
કાર સ્ત્રી. (અ.) મોટરગાડી (ખાનગી
કિર્ર વિ. (મ.; રવા૦) વાંસની ઝાડીવાળું ગીચ (૨) અ. પક્ષીનો અવાજ
કીર પું. (સં.) પોપટ
કૂર પું. (સં.) ભાત, રાંધેલા ચોખા
કૃચ્છ્ર વિ. (સં.) કષ્ટ પડે એવું (૨) ન. કષ્ટ (૩) પ્રાયશ્ચિત્ત (વ્રતોપવાસાદિ૦)
કેર પું. (અ કહર) મહાનાશ, ગજબ (૨) જુલ્મ
કેંદ્ર ન (સં.) મધ્યબિંદુ (૨) મધ્યમુખ્ય સ્થાન (૩) ઇષ્ટ લગ્નથી અહનું પહેલું ચોથું અને દસમું સ્થાન (જ્યો)
કોર સ્ત્રી. (મ હિં.) વસ્તુનો છેડો, કિનાર (૨) ત્યાં મૂકવાની ભાત કે પટ્ટી (૩) બાજુ, બાજુ પરનો થોડોક ભાગ, હાંસ
-કોર સ્ત્રી. ('કુંવર' ઉપરથી) સ્ત્રીઓના નામને છેડે મુકાતો શબ્દ; ઉદા૦ 'જેકોર' 'પ્રેમકોર'
ક્રૂર વિ (સં) અતિ નિર્દય
ક્ષત્ર ન. પું. (સં) ક્ષત્રિય
ક્ષર વિ. (સં.) નાશ પામે એવું (૨) પું. ભૂત—પ્રાણી
ક્ષાત્ર વિ. (સં. ન.) ક્ષત્રિયને લગતું (૨) ન. ક્ષત્રિયનું કર્મ (૩) ક્ષત્રિયપણું (૪) ક્ષત્રિયનો સમૂહ, જાતિ (૫)
ક્ષાર વિ. (સં.) ખારું (૨) પું. ખરાશ-વાળું તત્ત્વ (૩) ખારો
ક્ષિપ્ર અ. (સં.) તરત જલદી
ક્ષીર ન. (સં.) દૂધ (૨) પાણી (૩)

ખીર (૪) ઝાડનું દૂધ, ચીક

ક્ષુદ્ર વિ. સં. તુચ્છ, પામર, ક્ષુલ્લક (૨) નજીવું [પગની ખરી

ક્ષુર પું. (સં.) અસ્ત્રો (૨) જાનવરના

ક્ષેત્ર ન. (સં.) જમીન, ખેતર (૨) સ્થાન, જગ્યા, જાત્રાનું તીર્થ (૪) (લા૦) કાર્ય કે ધંધાનો અવકાશ (૫) શરીર, દેહ (૬) રણભૂમિ, લડવાનું મેદાન (૭) સ્ત્રી, નારી

ક્ષૌર ન. (સં.) હજામત, મુંડન

ખર ન. (સં.) ગધેડો (૨) (સંજ્ઞા) રાવણનો ભાઈ (૩) (લા૦) વિ. ઠોઠ, મૂર્ખ (૪) (ર૦લા૦) ખોખરું (૫) તીક્ષ્ણ (૬) કઠોર

ખાર પું. (ફા.) કાંટો (૨) વેર, દ્વેષ, (૩) ઈર્ષા, અદેખાઈ [પદાર્થ, ક્ષાર

ખાર પું. (સં. ક્ષાર) ખારાશવાળો

ખીર વિ. રસહીન, નકામું

ખીર સ્ત્રી. (સં. ક્ષીરા) દૂધભાતની એક વાની (૨) ન. ક્ષીર, દૂધ

ખીર ન. એક પક્ષી

ખુર પું. (સં.) ખરી

ખેર ન. (સં. ખદિર) એક ઝાડ (જેમાંથી 'કાથો' થાય છે.

ખૈર અ. (અ.) ભલે, હશે, ફિકર નહિ (૨) સ્ત્રી. ખેરિયત, સલામતી

ખેર સ્ત્રી. ('ખરવું' ઉપરથી) ધૂળ, ખેરો

–ખોર વિ. (ફા.) 'ખાનારું' 'ની ટેવવાળું' 'ખાઉ' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ – સકરખોર (૨) પ્રાયઃ નામનો અંતે – અનિષ્ટ ભાવ સૂચવે છે; ઉદા૦ હરામખોર, શરાબખોર

ગર પું. (સં. ગર્ભ) ફળની કે ઝાડના થડની અંદરનો ગર્ભ (૨) (લા૦) મનનો ભેદ, મર્મ

ગર પું. (સં.) ઝેર (૨) ઝેરી દગર

–ગર વિ, (ફા) 'કરનાર' એવો અર્થ સૂચવતો અનુગ; ઉદા૦ 'સોદાગર', 'કારીગર'

–ગર પું. જુઓ 'ગીર' પું.; ઉદા૦ શિવગર

ગાત્ર ન. (સં) શરીર (૨) શરીરનો ભાગ, અવયવ

ગાર સ્ત્રી. (સં. ગૈરિકા–ગેરુને લગતું ઉપરથી) લીંપવા માટે બનાવેલો છાણ માટી વ૦ નો ગારો

–ગાર વિ. (ફા; સર૦ આ–ગાર; સં. કાર) 'કરનાર' એવા અર્થનો અનુગ ઉદા૦ મદદગાર, જુલમગાર

–ગાર વિ. (મ.)(પ્રાયઃ 'ઢંઢુ' સાથે) ઘણું ઢંઢુ; ઉદા૦ ઢંઢુંગાર

ગીર પું. (સં. ગિરિ) દસનામી ગોસાઈ બાવાઓના એક વર્ગનાં નામને અંતે વપરાય છે; ઉદા૦ કેશવગીર

ગીર સ્ત્રી. (સં. ગિરિ પું. ઉપરથી) (સંજ્ઞા) સૌરાષ્ટ્રમાં ગિરનાર પર્વતની દક્ષિણે શરૂ થતી ઊના દેલવાડા સુધીની એક પર્વતમાળા (૨) ન. એ પ્રદેશ

–ગીર (ફા.) 'વાળું' 'ઝાલનાર' એવા અર્થમાં નામને અંતે આવતો એક અનુગ; ઉદા૦ જહાંગીર, દસ્તગીર

ગૂર સ્ત્રી. ('ગર'–'ગર્ભ' ઉપરથી) હાડકાંની અંદરનો ગર, મેદો

ગૃધ્ર ન. (સં.) ગીધ, ગરઝાડું

ગેર(–રો) પું. ('ગરવું' ઉપરથી) ગરેલો

ભૂકો, ખેરો

ગેર પૂર્વ. (ફા.) નિષેધ અભાવ ખોટું જુદું એ વ૦ અર્થ દર્શાવનાર પૂર્વગ; ઉદા૦ ગેરહાજર, ગેરવર્તન, ગેરમુલક

ગોત્ર ન. (સં.) વંશ, કુળ, 'ટ્રાઈબ' (કોઇ ખાસ મુનિથી શરૂ થતું) (૨) ગાયો વ૦ની ગમાણ

ગોર પું. (ફા) વિચાર, મનન

ગોર પું. ('ગરવું' ઉપરથી) (છાણાંનો) ભૂકો, ગેરો

ગોર પું. જુઓ 'ઘોરી', ઢોરનો સમૂહ

ગોર પું. (સં. ગુરુ) પુરોહિત (૨) તીર્થનો પંડ્યો

ગોર સ્ત્રી. (સં: ગૌરી) જુઓ 'ગોરમા' (૨) ગૌરીપૂજન કરનારી કન્યા, ગોરણી

ગૌર વિ. (મ.) ગોરું (૨) ઊજળું

ઘર ન (સં. ગૃહ; પ્રા) ગૃહ મકાન (૨) (પશુપંખીને રહેવાનું) ઠેકાણું (૩) ઘરું, વસ્તુને રાખવાનું કે પહેરવાનું ખોખું ખાનું ઘોડી ઠેકાણું વગેરે; ઉદા૦ ચશ્માનું ઘર, સોકટીનું ઘર (૪) ગ્રહનું જે રાશિમાં સ્થાન હોય તે (જ્યો.) (૫) કુટુંબ કે (લક્ષણાથી) એનાં આબરૂ સુખ સંપત્તિ વ્યવહાર વ૦ (૬) (લા૦) ઘરસંસાર (લક્ષણાથી સ્ત્રી પુત્ર વ૦) (૭) ખાનદાન, કુળ

ઘેર અ. (સં. ગૃહે, જૂ. ગુ. ઘિરિ) ઘર તરફ (૨) ઘરમાં

ઘેર પું. ('ઘેરવું' ઉપરથી) ઘેરાવ, 'સર્કમ્ફરન્સ' (ગ.) (૨) સમૂહ, ટોળી (૩) (૨) સ્ત્રી. કોર પરનો ભાગ (૪) ચોટલીની આસપાસ રાખેલી ધારી (૫) ઘેરૈયાનાનું ટોળું, હોળી ખેલવા નીકળેલી ટોળી

ઘોર વિ. (સં.) ભયાનક, ભયજનક

ઘોર પું. (સર૦ મ.) અવાજ કે રણકો (૨) તંબૂરા વ૦માં ખરજ સ્વરના તારનો અવાજ કે રણકો

ઘોર સ્ત્રી. ('ઘોરવું' પરથી) ઊંઘમાં નાક બોલવાનો અવાજ, ઘોરણ

ઘોર સ્ત્રી. (ફા. ગોર) મડદું દાટવાનો ખાડો, કબરનો ખાડો

ચક્ર ન (સં.) પૈડું (૨) કાકર ધારવાળું એક પ્રાચીન ગોળ હથિયાર (૩) સુદર્શન ચક્ર (૪) કુંડાળું, ગોળાકાર (૫) ઘણું મોટું રાજ્ય (૬) સમૂહ, સમુદાય, મંડળ (૭) તંત્રમાં વર્ણવેલાં ગુદાથી તાળવા સુધીમાં આવતાં ૭ માંહેનું કોઇપણ પ્રત્યેક ચક્રસ્થાન

ચર વિ. (સં.) હાલીચાલી શકે તેવું (પ્રાણવારી) (૨) ફરનારું (સમાસને છેડે); ઉદા૦ જલચર, ખેચર, નિશાચર (૩) પું. જાસૂસ, બાતમીદાર (૪) મેષ કર્ક તુલા ને મકર રાશિઓ (જ્યો.) (૫) સ્વાતી પુનર્વસુ શ્રવણ ધનિષ્ઠા અને શતતારકા એ નક્ષત્રો (જ્યો.) (૫) મ્ન. ભૂમધ્ય રેખાથી યામ્યોત્તર અંતર જેને કારણે દિવસ લમિટ્ટ કો થાય છે. (જ્યો.) [રાંધેલું અન

ચર પું. (સં. ચરુ) હોમ વ૦ના નિમિત્તે

ચર સ્રી. (મ.) કિલ્લાની આસપાસ ખોદેલી ખાઈ (૨) ચૂલ, તમણ (કા.)

ચર સ્રી. (રવા૦) કપડું વગેરે

ફાટવાનો અવાજ, ચરરર

ચંદ્ર પું. (સં.) ચંદ્રમા, ચંદ્રિકા (૨) (લા૦) ઉપગ્રહ (જેમકે શનિને અમુક ચંદ્ર છે) (૩) છૂંદણું, ટપકું (૪) ચાંલ્લો (૫) એકની સંજ્ઞા (પદ્યમાં)

ચાત્ર નં. (સં.) યજ્ઞનો અગ્નિ પ્રગટાવવા વપરાતો ખેરના લાકડાનો ટુકડો

ચાર પું. (સં.) જાસૂસ (૨) એળિયો

ચાર સ્ત્રી. જુવાર બાજરી વગેરેના લીલા સાંઠા (જે ઢોરને ખાવા વપરાય છે)

ચાર વિ. (સં. ચત્વારિ; સર૦ ફા. ચહાર) '૪' (૨) (લા૦) થોડુંઘણું, કાંઈક ગણનામાં લેવા જેટલું (૩) થોડું, અલ્પ

ચાંદ્ર વિ. (સં.) ચંદ્રનું,– ને લગતું

ચિત્ર ન. (સં.) ચિતરામણ, છબી (૨) પદ્યમાં અક્ષરોની એવી રીતે રચના કરવામાં આવે કે જેને જુદી જુદી પદ્ધતિએ ગોઠવતાં કમળ અસિ વગેરે અનેક આકાર થતા હોય, પ્રબંધ (કા૦ શા૦)

ચિર વિ. (સં.) લાંબા વખતનું (૨) અ. લાંબા વખત સુધી [ફાડ, તરડ

ચીર સ્ત્રી. ('ચીરવું' ઉપરથી) ચીરી (૨)

ચીર ન. (સં.) સ્ત્રીઓનું એક રેશમી વસ્ત્ર (૨) વલ્કલ (૩) કોઈ કીમતી વસ્ત્ર (પ્રાયઃ કટાક્ષમાં)

ચૂર પું. ('ચૂરવું' પરથી) ચૂરો, ભૂકો

ચેર ન. (સર૦ મ. ચેર) એક જંગલી વનસ્પતિ (૨) લાકડાં (કા.)

ચૈત્ર પું. (સં.) વિક્રમ સંવતનો છઠ્ઠો માસ

ચોર પુ. વિ. (સં.) ચોરી કરનાર

ચોર પું. (સં.) ચોર.. [(માણસ), ઠગ

છત્ર ન (સં.) મોટી ભારે છત્રી (૨) રાજચિહ્ન તરીકે વપરાતી છત્રી (૩) (લા૦) રક્ષણ કરનાર, પાલક

છર પું. તોર, મદ (૨) મસ્તી, તાન

છર પું (સં. ક્ષુર) અસ્ત્રો

છર પું (સં. શર) બરુની સોટી

છર્ અ (રવા૦) બિલાડીને ભગાડવાનો

છાત્ર પું. (સં.) વિદ્યાર્થી [ઉદ્ગાર

છાર પું. સ્ત્રી. (સં. ક્ષાર; પ્રા.) ઈંડાનો ભૂકો (૨) ફૂગ (૩) ધૂળ (૪) રાખોડી (૫) શરીર ઉપરની ઝારી (૬) પું. (લા૦) મત્સર, અભિમાન

છિદ્ર ન. (સં.) કાણું, બાકું, નાકું (૨) (લા૦) દોષ, ખામી

છેર સ્ત્રી. ('છેરવું' ઉપરથી) જુઓ 'છેરટો', એર, પાતળો ઝાડો

છોર પું. (સં. ક્ષુર) છર, અસ્ત્રો

જર સ્ત્રી. (સં. જરાયુ) ઓર, મેલી

જર સ્ત્રી. (સં. જલૂકા) જળો (કા.)

જર વિ. (સં) જીર્ણ, જર્જર

જર પું. (ફા.) પૈસો, નાણું (૨) સોનું (૨) કસબ (સોના રૂપાના તાર) કે કસબનું વણતર

જંત્ર ન. (સં. યંત્ર) જુઓ 'જાયાવંત્ર' (૨) એક જાતનું તંતુવાદ્ય, જંતરડો (૩) પું. ન. જુઓ 'જંતર', તાવીજ

જાર સ્ત્રી. (દે. જુઆરી, જોવારી) એક અનાજ, જુવાર

જાર પું. (સં.) પરસ્ત્રી સાથે પ્રીતિ કરનાર, વ્યભિચારી પુરુષ [હારેલું

જેર અ. (ફા.) વશ, તાબે, પરાજિત,

જોર ન. (ફા.) બળ, શક્તિ, કૌવત (૨)

શ્રમ, મહેનત (૩) (લા૦) ચલણ; ઉદા૦ મારું એના ઉપર કાંઈ જોર ચાલતું નથી (૪) ચડતી, તેજી, જોસ, વેગ (૫) દાબ, ભાર, વજન
જ્વર પું. (સં.) તાવ
ઝાર પું. (અં.) (સંજ્ઞા) રશિયાના રાજાનો ઇલકાબ [ઈર્ષ્યા (૩) વેર
ઝેર ન. (ફા. ઝહર) વિષ (૨) (લા૦)
ઠાર પું. ('ઠાકર' પરથી) સુતાર (માનાર્થ)
ઠાર પું. ન. ઓસ, સવારે પળતી આકાશી ભીનાશ (૨) ટાઢી હવા, ઠીકળ
ઠાર ન. ઠામ, ઠેકાણું (પ.) (૨) (લા૦) અ. (સર૦ મ) ઠેકાણેથી ઊઠી શકે નહિ એમ, બરોબર; ઉદા૦ ઠાર મારવું—કરવું
ઠેર અ. (સર૦ 'ઠરવું'; હિં. ઠૈરના; મ. ઠેરણે) ખરી જગ્યાએ, અસલ સ્થાને (૨) (લા૦) ઠાર; ઉદા૦ ઠેર રાખવું=ઠાર મારવું
ઠોર પું. (હિં.) એક મીઠાઈ
ઠોર ન. (હિં. ઠૌર) ઠામ, ઠેકાણું (૨) (લા૦) અ. ઠેર, ઠાર; ઉદા૦ ઠોર રાખવું =ઠાર મારવું
ડર પું. (સં. દર) ભય, બીક
ડાર ન. (કા.) ભૂંડનાં બચ્ચાંનું ટોળું
ડાર પું. ('ડર' ઉપરથી) (લા૦) ધ્રાસકો, ડારો
ડૂર ન. પરાળ, ડાંગરનું ઘાસ
ડેર પું. (જુઓ 'ડેરો') વલોણાની ગોળીના કાંઠા પરનું ઢાંકણું જેમાં રહી રવાઈ [ફરે છે
ઢેર પું. (હિં.) ઢગલો
ઢોર ન. (સર૦ હિં. મ.) ગાય ભેંસ વ૦ પશુ (૨) (લા૦) વિ. મૂર્ખ
તક્ર સ્ત્રી. ન. (સં. ન.) છાસ
તત્ર અ. (સં.) ત્યાં
તર વિ. (ફા.) રસકસથી ભરેલું (૨) તાજું (૨) (લા૦) ધરાયેલું, તૃપ્ત (૩) પૈસાદાર (૪) મસ્ત; ચકચૂર
તર સ્ત્રી. (દે.) દહીં દૂધ પરની મલાઈની પોપડી
તર સ્ત્રી ('તરવું' ઉપરથી) તરવું એ (૨) નાની ખાડી (૩) પહોળી હોડી, તરાપો
–તર વિ. (સં., ફા.) વિશેષણને લાગતો તુલનાત્મક પ્રત્યય: ઉદા૦ ઉચ્ચતર; બદતર
–તર ન સ્ત્રી. આ અનુગ ક્રિયાપદને લાગતાં નામ બનાવે છે; ઉદા૦ ઘડતર, ભણતર
તંત્ર ન. (સં.) વ્યવસ્થા, પ્રબંધ, ગોઠવણ, આયોજન (૨) સિદ્ધાંત (ન્યા.) (૩) હિંદુઓનાં એક પ્રકારનાં શાસ્ત્રો જેમાં મંત્રો પ્રયોગો અને ક્રિયાઓ ઉપર વધુ ભાર મૂકેલો છે.
તામ્ર ન. (સ.) તાંબું
તાર પું (ધાનો) તા, એક કાગળ
તાર પું. (ફા.) તંતુ, દોરો, રેસો (૨) ધાતુનો ખેંચીને બનાવેલો તાર (૩) (લા૦) તાર મારફતનો સંદેશો (૪) કેફની ખુમારી (૫) એક લગન, તલ્લીનતા
તાર વિ. (સં.) ઉત્તમ (૨) તીણો કે ઊંચો (સ્વર) (૩) પું. કિનારો, સામો કાંઠો (૪) અંત, છેડો, મુક્તિ (૫)

તરી શકાય એવી સ્થિતિ (પાણીની)
તીર ન. (સં.) કાંઠો, કિનારો
તીર ન (ફા.) બાણ (૨) પારસી ચોથો મહિનો (૩) (લા૦) (છાપરાનો) ઊભો ટેકો
તીવ્ર વિ. (સં.) વેગવાળી (૨) (લા૦) તીક્ષ્ણ (૩) આકરું, સખત
તૂર ન. સ્ત્રી. (સં. તૂલ) સીમળો આંકડો ડોડી ૧૦ નાં ફૂલનો બારીક રૂ જેવો પદાર્થ
તૂર સ્ત્રી. (સં. તૂર્ય) શરણાઈ, તુરાઈ (૨) ન. એક વાદ્ય (દૂબળા લોકોનું)
તેર વિ. (સં. ત્રયોદશ; પ્રા. તેરહ) '૧૩'
તોર પુ. સાળનો 'રોલર'–ગોળ લાકડું જેની પર કપડું વણાય એમ વીંટાય છે
તોર પું. ઘૂરી, નશા જેવી ધૂન
થર પું. (સં. 'સ્તર) જાડું પડ, વણું (૨) પોપડો (૩) ચડતી ઊતરતી વસ્તુઓનો જથો
થીર વિ. (સં.) સ્થિર [(બૌદ્ધ)
થેર પું. (પાલિ.) જુઓ. 'સ્થવિર', વૃદ્ધ
થોર પું. (દે થોહર) કાંટાળી વનસ્પતિની જાત, થૂવર (જેમાંથી દૂધ જેવો ચીક નીકળે છે)
દર ન. (ફા.) બારણું, દરવાજો
દર પું. (સર૦ મ. હિં.) ભાવ, કીમત અ. વિ૦ દરેક પ્રત્યેક
દર ન. (સં.) કોઈ પ્રાણીએ જમીનમાં રહેવાને કરેલું કાણું–છિદ્ર (૨) પું. ખાર પેદા થાય છે તે જગ્યા
–દાર વિ (ફા.) 'વાળું' અર્થમાં શબ્દને છેડે આવતો અનુગ; ઉદા૦ પૈસાદાર માલદાર
દાર સ્ત્રી. (સં. પું) પત્ની, દારા
દુર્ ઉપ. (સં.) 'મુશ્કેલ' 'દુષ્ટ' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ દુર્ગમ, દુર્લભ
દૂર વિ (સં., ફા. દુર) વેગળું, આઘું (૨) અ. વેગળે, આઘે
દેર પું. (સં. દેવર) દિયર
દેર સ્ત્રી. (ફા.) ઢીલ, વાર
દોર પું. (અ. દૌર) અમલ, સત્તા, (૨) (લા૦) દમામ, ભભકો
દોર પું. (સં.) જાડું દોરડું (૨) પું. સ્ત્રી. પતંગની દોરી [બાંકું
દ્વાર ન. (સં.) બારણું (૨) બાંગો,
–ધર વિ (સં.) ધારણ કરનાર (સમાસને અંતે); ઉદા૦ મણિધર, શશધર, વિદ્યાધર
ધર સ્ત્રી. (સં. ધુરા) ધૂંસરી, ધુરા (૨) બળદ જોડાતો થાય ત્યારથી ગણાતું એનું વર્ષ (૩) શરૂઆત
ધર સ્ત્રી ('ધરવું' ઉપરથી) ધરપત, સંતોષ, વિશ્વાસ
ધાર સ્ત્રી. (સં. ધારા) હથિયાર કે ઓજારની ઝીણી કોર (૨) પ્રવાહી પદાર્થની પાતળી ધારા, શેડ (૩) (લા૦) કોરણ, કિનારી
ધીર વિ. (સં.) ધૈર્યવાન; ચાડગ (૨) નિશ્ચયી (૩) ગંભીર, ઠરેલ
ધીર સ્ત્રી. (સં. ધૈર્ય; પ્રા. ધીર) ધીરજ (૪) ભરોસો, પતીજ
ધુર સ્ત્રી. ન. (સં. ધુરા સ્ત્રી.) ધૂસરું (૨) (લા૦) આગલો ભાગ
ધૂમ્ર પું. (સં. ધૂમ) ધુમાડો (૨)

વિ. ધુમાડાવાળું (૩) ધુમાડાના રંગનું, ભૂખરું
નક્ર પું. (સં.) મગર
નમ્ર વિ. (સં) નમનશીલ, વિનયી
નર પું. (સં.) પુરુષવાચક પ્રાણી (૨) મનુષ્ય (૩) (લા૦) ચણિયારામાં ફરતો કમાડનો ખીલો (૪) (સંજ્ઞા) એક ઋષિ [કૃત્પ્રત્યય; ઉદા૦ કરનાર
-નાર (જૂ. ગુ. 'નહાર') કર્તૃવાચક
નાર સ્ત્રી. (કન્નડમાંથી) ગલીદંડાની રમતમાં એક દાવ (ત્રણનો)
નાર પું. (સં.) પાણી (૨) મનુષ્ય માત્રનો સમૂહ
નાર સ્ત્રી. (સં: નારી) નારી, સ્ત્રી
નિર્ ઉપ (સં.) જુઓ 'નિસ્', 'થીયુક્ત' 'બહાર' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ નિર્ગમ, નિરાધાર
નીર ન પાણી (૨) (લા૦) દમ, કસ
નૂર ન. (અ.) તેજ, પ્રકાશ (૨) ઉપડાવવાનું ભાડું, નોર
નેત્ર ન. (સં.) આંખ
નોર પું. ન. (અ. 'નૂર') ભાડું
પત્ર ન. પાંદડું (૨) પાંખ (૩) (લા૦) ચિઠ્ઠી (૪) છાપું, વર્તમાન પત્ર
પર અ (સં. ઉપરિ, પ્રા. ઉપ્પિરિ) ઉપર
પર ઉપ. (સં. પરિ) સં. 'પરિ' ઉપસર્ગના અર્થનો તદ્ભવ ઉપસર્ગ; ઉદા૦ પરકમ્મા, પરખીડિયું, પરહરવું
પર વિ. (સં.) પારકું (૨) અન્ય, બીજું (૩) દૂર, અતીત (૪) પછીનું, ઉત્તર (૫) શ્રેષ્ઠ
પર ન. (ફા.) પીછું
પાત્ર વિ. (સં) યોગ્ય, લાયક (સમાસમાં); ઉદા૦ દાનપાત્ર (૨) ન. વાસણ (૩) નદીના બે કાંઠા વચ્ચેનો ભાગ, પટ (૪) નાટકમાં વેશ લેનાર (૫) કથા કે વાતમાં આવતી વર્ણ્ય વ્યક્તિ (૬) અધિકારી, લાયક પુરુષ (૭) સ્ત્રી. વેશ્યા, પાતર
પાર પું. (સં.) છેડો, અંત (૨) હદ, સીમા (૩) કાંઠો, તીર (૪) (લા૦) ઊંડો મર્મ, ભેદ
પાર પું. (સં. પ્રકર) કરસણ કાપીને સુકાવા માટે કરેલો પ્રત્યેક નાનો ઢગલો
પાર સ્ત્રી. (દે. પારી) બરણી, લાખેલું માટલું
પીર પું. (ફા.) મુસલમાનોમાં પવિત્ર ગણાતો પુરુષ સૈયદ (૨) એવો પવિત્ર મૃતાત્મા
પુત્ર પું (સં.) દીકરો
પુનર્ અ. (સં.) ફરીને, ફરીથી, (૨) સમાસમાં પૂર્વ પદ તરીકે 'ફરીનું' 'ફરીને થતું' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ પુનર્લગ્ન, પુનર્જન્મ, પુનર્ભવ
પુર ન (સં) શહેર
પુર વિ. (ફા) પૂર, ભરેલું (સમાસમાં પદ તરીકે આવે છે); ઉદા૦ પુરબહાર
પુંડ્ર પું. ન. (સં.) ચંદન વગેરેનું તિલક
પૂર વિ. (સં. પૂર) પૂરેપૂરું, સંપૂર્ણ (૨) ન. નવા પાણીનું નદીનાળામાં જોસબંધ આવવું એ, રેલ (૩) પૂરણપોળી વગેરેનું પૂરણ (૪) અ. નામને અંતે 'જેટલું-નામાપે' 'સુધી, પર્યંત' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ ગોખાપૂર, વાંસપૂર
પૈર સ્ત્રી. (સં. પ્રકાર, પ્રા. પયર) પ્રકાર,

રીત (૨) (લા૦) ખબર (૩) તદબીર
પેર પું. (હિં.) પગ
પેર સ્રી. (સં. પ્રકરી) પેરાઈ
પેર ન. (સર૦ 'પેરુ') જામફળ
પોર ન. (સં. 'પુર'ઉપરથી) પરું, ગામ પાસેની નાની વસાહત (૨) (સંના) સૌરાષ્ટ્રનું એક બંદરી શહેર–પોરબંદર
પોર અ. (સં. પરુત્) ગયે વર્ષે કે આવને વર્ષે
પૌત્ર પું. (સં.) દીકરાનો દીકરો
પૌર પું. (સં.) શહેરી
પ્યાર પું. પ્રેમ, હેત
ફેર પું. (હિં.) ફરક, તફાવત (૨) તમ્મર (૩) પેચ (૪) ઘેરાવો (૫) લૂગડાની ફડક (૬) ચક્કર, વધારે પડતું ફરવાનું થવું એ (૭) ફેરવવાની ખીલી; ઉદા૦ લવિંગિયાનો ફેર (૮) અ. ફરીથી
ફોર સ્રી. (અ.) ફોરમ, સુગંધ, સુવાસ (૨) (લા૦) આબરૂ
બર પું. (ફા.) પનો (૨) જાત (૩) માલ (૪) અ પ્રમાણે (૫) પર, ઉપર (૬) વિ. સફળ, પૂરતું (૭) જોઈતું યોગ્ય
બહિર્ અ (સ.) બહાર (પ્રાયઃ સમાસમાં), ઉદા૦ બહિષ્કાર, બહિર્ગમન
બાર પું. (સર૦ મ. બાર=જખમ) બંદૂક વગેરેનો અવાજ
બાર ન. (સં. દ્વાર) બારણું (૨) (લા૦) આંગણું (૩) ડેલી
બાર વિ (સં. દ્વાદશન્, પ્રા. બારહ) '૧૨'
બીર સ્રી. (અં.) એક વિલાયતી (પીવાનો) દારૂ
બોર ન. (સં. બદર) બોરડીનું ફળ (૨) (લા૦) સ્રીઓનું એક ઘરેણું
ભદ્ર ન. (સં.) મોટા કોટની અંદરનો નાનો કોટ; ઉદા૦ અમદાવાદ પાટણ વગેરેનું તે તે સ્થાન (૨) ભદલ
ભદ્ર વિ. (સં.) ભલું (૨) કલ્યાણકારી (૩) માંગલિક (૪) ભાગ્યશાળી (૪) ન. કલ્યાણ (૫) સોનું (૬) સંગીતમાં એક અલંકાર
–ભર અ. ('ભરવું' ઉપરથી) નામને અંતે લાગતાં 'એના જેટલું' 'તે બધું આખુ' એવો અર્થ થાય છે; ઉદા૦ ક્ષણભર, દિવસભર
ભર વિ. બરોબર જામેલું, ભરપૂર, પરિપૂર્ણ; ઉદા૦ ભરજુવાની, ભરઊંઘ
ભર પું. જુઓ 'ભાર', ઘાસપૂળા વગેરેથી ભરેલું ગાડું, ભાર
ભાર પું. (સં.) વજન, બોજ (૨) ચોવીસ મણનું વજન (૩) ૨૦૨૧૭૪૦૦૦ની સંખ્યા (૪) વીસ તોલાનું કે એક તોલાનું વજન (૫) (લા૦) અપચો, અજીર્ણ (૬) જવાબદારી (૭) વિસ્તાર (૮) વજન વક્કર, વટ (૯) ભાર, પાડ (૧૦) અમુક તોલ જેટલું; ઉદા૦ પૈસાભાર, રતિભાર (૧૧) (ઘણું ખરું પું. બ. વ.) ગજું, ગુંજાશ; ઉદા૦ તારા બોલના તે શા ભાર! (૧૨) ગ્રહદશા કે મંતર જંતરની અસર (૧૩) જથો, સમૂહ
ભૂર વિ. મૂર્ખ (૨) લુચ્ચું (૩) (સુ) નામશેષ
ભેર અ. ('ભરવું ઉપરથી) શબ્દને

લાગતાં '–એ સાથે' 'સહિત' એ અર્થનું અવ્યય બનાવે છે; ઉદા૦ હોંસભેર, પોતિયાભેર, રંગભેર

ભોર પું. સ્ત્રી. (હિં.) પરોઢિયું

ભોર પું. જુઓ 'ભોળ'

ભોર અ. ભોરભોર, સમાપ્ત

ભોર પું. (સં. ભાર) ઘાસના પૂળાથી ભરેલું ગાડું (૨) ગાડું ભરાય તેટલો જથ્થો

મર અ. ('મરવું' ઉપરથી) (લા૦) હશે, છાને, ભલે

મંત્ર પું. (સં.) મંત્રણા, મસલત, વિચારણા (૨) વૈદિક સાહિત્યની પ્રત્યેક ઋચા–કડી (૩) (લા૦) સાધના માટેનો તાંત્રિક શબ્દસમૂહ

મંદ્ર વિ. (સં.) ધીમું, ગંભીર (સૂર) (સંગીતના ત્રણ પ્રકારના સ્વરો-માંનો એક)

માત્ર વિ (સં.) નામને લાગતાં 'એ બધું' 'સઘળું' એવો સમગ્રતાવાચક અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ માણસમાત્ર (૨) બહુવ્રીહિ સમાસમાં ઉત્તરપદ તરીકે 'માપ કે પ્રમાણનું' એ અર્થમાં; ઉદા૦ અંગુલિમાત્ર, રજમાત્ર

માત્ર અ. (સં.) કેવળ, ફક્ત

માર પું. ('મારવું' ઉપરથી) મારવું એ, તાડન (૨) મરણ, મૃત્યુ (૩) (લા૦) મારો (૪) વિપુલતા

માર પું. (સં.) કામદેવ (૨) (બૌદ્ધ) આસુરી સંપત્તિઓની અધ્યક્ષ કલ્પેલી શક્તિ, સેતાન

મિત્ર પું. (સં. ન) ભાઇબંધ (૨) (સં. પું.) સૂર્ય

મિશ્ર વિ. (સં.) સેળભેળવાળું, મિશ્રિત (૨) પું. માન આપવા યોગ્ય પુરુષના નામને અંતે લાગે છે; ઉદા૦ મંડન-મિશ્ર (૩) બિહારી બ્રાહ્મણોની એક અટક

મીર પું. (ફા.) અમીર (૨) એ નામની એક જાતિનો માણસ (ખાસ કરી શરણાઈ વગાડનારી)

મૂત્ર ન. (સં.) મૂતર, પેશાબ (૨) (લા૦) વીર્ય, ધાતુ

મેર પું. (સં. મેરુ) માળાની શરૂઆતનો મોટો મણકો (૨) શિરોમણિ, મુગટ (૩) જેના પર ચલમ રહે છે તે હુક્કાનો ડોયો (૪) (સંજ્ઞા) મેરુપર્વત (પ.) (૫) તાંબાનું એક મોટું વાસણ

મેર પું. એક [illegible], ઘેડ–બરડામાં વસતી એક કાઠિયાવરણ જાતિ

મેર સ્ત્રી. બાજૂ, દિશા

મેર અ. ('મરવું' પરથી) મર! (ચ)

મોર પું. (સં. મયૂર) એક પક્ષી, મયૂર

મોર પું. (સં મુખર) બરડાના બે ભાગમાંનો કોઈ એક (૨) (ડિંગળ) સૈન્યની આગલી હરોળ

મોર પુ. (સં. મુકુર) આંબા આંબલી વગેરેની કુસુમમંજરી (૨) ઘોડાના માથાનો શણગાર

મોર અ. (સં. મુખર) આગળ, પૂર્વે, મોખરે

મોર સ્ત્રી. (જુઓ 'મોર' અ.) મુખમુદ્રા, ચહેરાનો દેખાવ

યત્ર અ. (સં.) જ્યાં

યંત્ર ન. (સં.) સંચો (૨) જુઓ 'જંતર'

યાર પું. (ફા.) દોસ્ત (૨) આશક

રંધ્ર ન. (સં.) છિદ્ર, કાણું (૨) (લા૦) દોષ
રાષ્ટ્ર ન. (સં.) દેશ (૨) રાજ્ય
રીર સ્ત્રી રાડ, બૂમ
રુદ્ર વિ. (સં.) ભયંકર, ભયાનક (૨) પું. (સં.) મહાદેવ
રૌદ્ર વિ. (સં.) રુદ્ર સંબંધી (૨) ભયંકર, ઉગ્ર (૩) પું. રૌદ્રપણું, રુદ્રતા (૪) કાવ્યના નવ રસમાંનો એક, ભયાનક રસ (કા૦ શા૦) [હાર
લાર સ્ત્રી. (સં. લહરી) (લા૦) લાંબી
લોધ્ર પુ. ન. (સં.) લોધરનું, ઝાડ
વક્ત્ર ન. (સં.) મુખ (૨) પું. એક છંદ (અનુષ્ટુભનો પ્રકાર) (પિંગળ)
વક્ર વિ. (સં.) વાંકું (૨) (લા૦) વાયડું
વજ્ર ન. (સં.) દધીચિ ઋષિનાં હાડકાંનું બનેલું ઇંદ્રનું આયુધ (૨) આકાશી વીજળી (૩) ફૂલની દાંડી
વર વિ. (સં.) ઉત્તમ (૨) નામને લાગતો 'શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ' એવો અર્થ; ઉદા૦ પંડિતવર, નૃપવર (૩) પું. વરરાજા (૪) પતિ (૫) વરદાન
વસ્ત્ર ન (સં.) કપડું, લૂગડું [માપ
વાર પું. (અં. યાર્ડ) ત્રણ ફૂટ જેટલું
વાર અ. (સં. 'વાર' ઉપરથી) નામને અંતે 'પ્રમાણે' 'અનુસાર' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ ક્રમવાર, ગોત્રવાર
-વાર વિ (ફા.) 'વાળું' એ અર્થમાં નામને લાગતો અનુગ; ઉદા૦ ઉમેદવાર
વાર પું. (સં.) અઠવાડિયાનો દરેક દિવસ (૨) સ્ત્રી. (પું. સુરત તરફ) વખત, સમય (૩) વખત, ફેરો (૪) (લા૦) ઢીલ, વિલંબ
વાર ન. (સં. વારિ) વારિ, પાણી (૫)
વિપ્ર પું. (સં.) બ્રાહ્મણ
વીર વિ. (સં.) શૂર, પરાક્રમી (૨) પું. એવો પુરુષ (૩) (લા૦) વીરો, ભાઈ (૪) એક ભૂત (૫) વીર રસ (કા૦ શા૦) (૬) (સંજ્ઞા) મહાવીર સ્વામી તીર્થંકર (જૈન)
વૃત્ર પું. (સં.) (સંજ્ઞા) એક અસુર જેને ઇંદ્રે મારેલો
વેત્ર ન. (સં.) નેતર (૨) છડી
વેર અ. (સં. 'વેલા'-સમય ઉપરથી) લગી, સુધી [દ્વેષ ઝેર
વૈર ન. (સં. વૈર) શત્રુવટ (૨) (લા૦)
વૈર ન. (સં.) વેર, શત્રુવટ
વ્યગ્ર વિ. (સં.) વ્યાકુળ અસ્થિર,
વ્યાઘ્ર પુ. (સં.) વાઘ [ગભરાયેલું
શક્ર પું. (સં.) ઇંદ્ર
શરા સ્ત્રી. (અ. શરઅ) નિયમ, કાયદો
શર પું. ન. (સં.) બાણ (૨) પાંચની સંજ્ઞા (પદ્યમાં)
શસ્ત્ર ન. (સં.) (મારવાનું) હથિયાર
શાર પું. (સર૦ મ. શાર, સાર) કાણું-છિદ્ર (ખાસ કરી લાકડામાં), વેહ
શાસ્ત્ર ન. (સં.) ધર્મગ્રંથ (૨) કોઈપણ વિષયનું તાત્ત્વિક તેમજ વ્યવસ્થિત જ્ઞાન આપનાર ગ્રંથ કે ગ્રંથસમૂહ
શિર ન. (સં. શિરસ્) માથું (૨) ટોચ, મથાળું (૩) (લા૦) લશ્કરની આગલી હાર
શીઘ્ર વિ. (સં.) સત્વર (૨) અ. જલદી
શુક્ર પું. (સં.) એ નામનો ગ્રહ (૨)

શુક્રવાર (૩) (સંજ્ઞા) દાનવોના ગુરુ શુક્રાચાર્ય (૪) ન. વીર્ય, ધાતુ
શુક્ર પું. (અ.) આભાર, ઉપકાર (૨) સુભાગ્ય (૩) ફતેહ [સફેદ
શુભ્ર વિ. (સં.) ઉજ્જ્વળ (૨)
શૂદ્ર પું. (સં) હિંદુઓમાં ચોથા વર્ણનો માણસ [પું. શરીર
શૂર વિ (સં.) બહાદુર, પરાક્રમી (૨)
શૂર ન. (સં. શૌર્ય, બહાદુરી (૨) (લા૦) જુસ્સો [ચાળીસમો ભાગ
શેર પું (દે. સેર) એક તોલ-મણનો
શેર પું. (ફા.) વાઘ (૨) સિંહ (૩) ચિત્તો
શેર સ્ત્રી. (અ. શિઅર) કવિતાની કડી (ફારસી ઉર્દૂ વગેરેમાં)
શેર પું. (અં.) ધંધા માટેની પંત્યાળી મૂડી કે ભાગીદારીનો નક્કી કરેલો હિસ્સો (૨) એનું ખત
શોર પું. (ફા.) કોલાહલ, ઘોંઘાટ
શ્રોત્ર પું. ન. (સં.) કાન
સત્ર ન. (સં.) યજ્ઞ શરૂ થઇ પૂરો થાય ત્યાંસુધીનો (૧૩ થી ૧૦૦) દિવસનો સમય (૨) યજ્ઞ (૩) લાંબી રજાઓ વચ્ચેનો શાળાના અભ્યાસનો સમય-ગાળો, 'ટર્મ' (૪) (લા૦) સદાવ્રત
સર ન. (સં. સરસ્) સરોવર
સર સ્ત્રી. (દે. સરિઆ) ગળામાં પહેરવાની સેર, સાંકળી (૨) દોરીનું પાંખિયું (૩) વાવ કૂવાની સરવાણી
સર પું (અં.) અંગ્રેજી રાજ્યમાં અપાતો હતો તેવો એક ઇલકાબ (૨) સાહેબ (હાઈસ્કૂલ કૉલેજમાં વ૦માં અધ્યાપકને માટે વપરાતું સંબોધન)
સર પું. (અં. શૅર) લિમિટેડ કંપનીની થાપણનો હિસ્સો-ભાગ, શૅર
સર વિ. (ફા) 'વડું' ના અર્થમાં શબ્દની આગળ; ઉદા૦ સરસમો, સરમુખત્યાર
સર પું. (સર૦ ફા. મ.) (ઘણું ખરું બ. વ માં) પત્તાંની રમતમાં અમુકનું પ્રાધાન્ય, હુકમ [જિતાયેલું
સર વિ (સરળ હિં. મ.) તાબે, અધીન,
સર પું ગ. વ. (વ્યાજ ગણવામાં) મુદ્દલ અને મુદતના મહિનાનો ગુણાકાર
સર અ. (સર૦ મ.) 'પ્રમાણે' 'રૂએ' એ અર્થમાં નામની કે વિશેષણની સાથે; ઉદા૦ કાયદેસર, માફકસર (૨) 'માટે' 'અર્થે' એ અર્થમાં નામની સાથે; ઉદા૦ ધંધાસર, કામસર
સર વિ. નિરર્થક પૂર્વપદ તરીકે; ઉદા૦ સરસમાચાર
સાગ્ર વિ. (સં.) સમગ્ર, તમામ
સાર પું. (સં.) તત્ત્વ, રહસ્ય (૨) સત્ત્વ (૩) ખેર જેવા લાકડાંનો અંદરનો કઠણ ભાગ
સાર સ્ત્રી સંભાળ (૨) સહાય, મદદ
સાર્દ્ર વિ. (સં.) ભીનું, ભીનાશવાળું
સાંદ્ર વિ (સં.) ઘન, ગાઢ (૨) ઘેર (૩) (લા૦) સ્નિગ્ધ, ચીકણું (૪) જોરદાર, સચોટ (૫) રમ્ય, મનોહર
સિર ન. (સં. શિરસ્) શિર, માથું
સીર પું. સંગીતમાં એક અલંકાર
સુર પું. (સં.) દેવ
સૂત્ર ન. (સં.) દોરો, તાંતણો (૨) સતર

(૩) નિયમ વ્યવસ્થા (૪) પ્રાચીન શાસ્ત્રકારોએ રચેલાં મૂળ સંક્ષિપ્ત વાક્ય કે એનો ગ્રંથ (૫) ધ્યેય તરીકે સ્વીકારેલું ટૂંકું વાક્ય (૬) 'ફૉર્મ્યુલા' (ગ.) (૭) 'પ્રૉપોઝિશન' (ગ.)
સૂર પું. (સં.) સૂર્ય (૨) (સંજ્ઞા) વ્રજભાષાનો સમર્થ કવિ સૂરદાસ
સૂર પું. (સં. સ્વર) અવાજ, સ્વર (સંગીત)
સેર સ્ત્રી (ફા.) હવા ખાવી, એ સહેલ
સેર સ્ત્રી. (હિ. સરી) જે દોરામાં મોતી મણકા વગેરે પરોવ્યા હોય તે, એવો માળા, સર
સેર સ્ત્રી. ઘાસનું 'ચરડું' પાન કે સળી (૩) ન્ધાર, ધારા (૪) શિંગ, નસ (૫) પાણીની ફૂટ, સરવાણ (૬) પું. માર્ગ, સેરડો
સૌર વિ. (સં.) સૂર્ય સંબંધી
સ્તર પું. (સં.) થર ...
સ્તોત્ર ન. (સં.) કોઈપણ દેવની છંદોબદ્ધ સ્તુતિ, સ્તવન
સ્થિર વિ. (સં.) હાલતું ચાલતું ન હોય તેવું (૨) (લા૦) દૃઢ, અટલ (૩) નિત્ય (૪) નિશ્ચિત
સ્મર પું. (સં.) (સંજ્ઞા) કામદેવ
સ્વર પું. (સં.) અવાજ, સૂર, ધ્વનિ (૨) (વ્યા.) જેનો પૂર્ણ ઉચ્ચાર કોઈની મદદ વિના થઈ શકે તેવો વર્ણ (૩) સંગીતના સાત સૂરમાંનો દરેક
સ્વૈર વિ. (સં.) મરજી માફક વર્તનારું, સ્વચ્છંદી, નિરંકુશ
હર પું. (સં.) શંકર, મહાદેવ (૨) વિ હરનાર, લેનાર (સમાસને છેડે); ઉદા૦ મનોહર
હર વિ. (ફા.) દરેક પ્રત્યેક
હાર પું. (સં.) ફૂલની મોટી માળા (૨) ગળામાં પહેરવાનું એવું મોટું ઘરેણું
હાર સ્ત્રી. ('હારવું' ઉપરથી) પરાજય
હાર સ્ત્રી. ઓળ પંક્તિ
હિંસ્ર વિ. (સં.) હિંસક, ઘાતક, ક્રૂર
હીર પું (સં) એક છંદ (પિંગળ)
હીર ન. રેશમ (૨) (લા૦) તેજ, કાંતિ (૩) સત્ત્વ, દૈવત (૪) પ્રેમ, પ્યાર (૫) હિંમત
હેર પું ('હેરવું' ઉપરથી) બાતમીદાર, જાસૂસ
હેર સ્ત્રી ગર્ભિણી સ્ત્રીને થતી ઊલટી વગેરેની સ્થિતિ
હોત્ર ન. (સં.) હવન, હોમ (૨) હવનનો કુંડ
આર્દ્રા સ્ત્રી. (સં.) છઠ્ઠું નક્ષત્ર (જ્યો.)
ઓરા પું. બ. વ નહોર, પંજા (૨) સ્ત્રી પકડ (૩) કબજો પહોંચ
કરા પું. બ વ (સં. કરક) આકાશમાંથી પડતા કુદરતી બરફના ટુકડા
કોશા પું એક પક્ષી
ક્ષિપ્રા સ્ત્રી. (સં. 'ક્ષિપ્ર' જલદી ઉપરથી) ખીચડી (૨) (સંજ્ઞા) ઉજ્જન પાસેની એ નામની પ્રસિદ્ધ નદી
ગૂરા પું બ. વ. (જુઓ 'ગૂડા') પગ
ઘોરા સ્ત્રી (સં. 'ઘોર'–ભયજનક) વિ. (લા૦) રાત્રિ
ચિત્રા સ્ત્રી. (સં.) ચૌદમું નક્ષત્ર (જ્યો.)(૨) એક છંદ (૩) જુઓ 'ચિત્રવતી,'

ગાંધાર ગ્રામની એક મૂર્છના (સંગીત)
છાત્રા સ્ત્રી. (સં.) વિદ્યાર્થિની
છારા વિ. (બ. વ) પિત્તવાળા તીખા (ઓડકાર) [તુચ્છકારમાં)
છારાં ન. બ વ. છારા જાતિના માણસ
જરા વિ. અ (અ.) લગાર, થોડું
જરા સ્ત્રી. (સં.) વૃદ્ધાવસ્થા (૨) સાપની કાંચળી
જાત્રા સ્ત્રી. (સં. યાત્રા) તીર્થોની મુસાફરી- એ જવું એ (૨) દેવ કે મહાપુરુષને નિમિત્તે થતો મોટો સમારંભ કે મેળો, જાતર(૩)(લા૦) ભરણપોષણનો માર્ગ
તંદ્રા સ્ત્રી. (સં.) નિદ્રાના ઘેનવાળું આળસ-સુસ્તી
તારા સ્ત્રી. (સં.) આકાશમાં ઝબૂકતો ગોળો, તારો અથવા ગ્રહ (૨) આંખની કીકી (૩) (સંજ્ઞા.) વાલી વાનરની સ્ત્રી (૪) હરિશ્ચંદ્ર રાજાની સ્ત્રી
તીવ્રા વિ. સ્ત્રી. (સં.) દીપ્તા શ્રુતિનો એક અવાંતર ભેદ (સંગીત)
તુરા પું. બ. વ. (અ. તુર્રહ્) તોરા, છોગાં [દાણા, તુવેરા
તુરા પું. બ. વ (સં. તુવર) તુવેરના
ત્વરા સ્ત્રી. (સં.) ઉતાવળ, ઝડપ
દંષ્ટ્રા સ્ત્રી. (સં.) દાઢ
દારા સ્ત્રી. (સં. 'દાર' પું.) પત્ની
દ્વારા અ. (સં. 'દ્વારમ્') મારફતે
ધરા સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી, ધરણી
ધારા સ્ત્રી. (સં.) પરંપરા, હાર (૨) પ્રવાહીની ધાર–શેડ (૩)(લા૦) વૃષ્ટિ
ધીરા વિ. સ્ત્રી. (સં.) 'ધીર'નું સ્ત્રી- લિંગ (૨) સ્ત્રી. નાયિકાનો એક પ્રકાર (કા૦ શા૦)
ધુરા સ્ત્રી. (સં.) ધૂંસરી
નિદ્રા સ્ત્રી. (સં.) ઊંઘ
પરા વિ. સ્ત્રી. (સં.) શ્રેષ્ઠ કોટિ (૨) સ્ત્રી. વાણીના પરા પશ્યંતી મધ્યમા અને વૈખરી એ ચાર રૂપમાંનું પ્રથમ
પરા ઉપ. (સં.) નામ કે ક્રિયાને લાગતાં 'પાછું'-'ઊલટુ' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ પરાજય (૨) 'અતિશય' 'ખૂબ' 'છેવટનું' એ અર્થમાં; ઉદા૦ પરાક્રમ
પેરા પું. (અં) ફકરો, કંડિકા, વાકયખંડ
ભદ્રા સ્ત્રી. (સં.) ગાય (૨) (સંજ્ઞા) દુર્ગા (૩) કૃષ્ણની એક પટરાણી (૪) બીજ સાતમ કે બારસ તિથિઓ (જ્યો.) (૫) ગળી, નીલી (૬) ગોકર્ણી
ભોરા ન. (હિં.) એક પક્ષી
માત્રા સ્ત્રી. (સં. બારાખડીમાં. ઉપર મુકાતું (`) આવું ચિહ્ન (૨) કાવ્યમાં કે સંગીતમાં સમયની ગણ- નાનો એકમ, કળા (૩) ધાતુની ભસ્મ, રસાયણ (૪) માપ, પ્રમાણ
મારા પું બ. વ. ('મારવું' ઉપરથી) કિલ્લા- ની દીવાલમાં રખાતાં બાકાં ગોખા
મુદ્રા સ્ત્રી (સં.) છાપ, મહોર (૨) વીંટી (૩) સિક્કો (નાણું) (૪) ગોસાંઇઓની કાનની કડી (૫) છાતીએ કે હાથે મારેલો ડામ કે છાપ (૬) મુખાકૃતિ, ચહેરાનો દેખાવ (૭) અમુક પ્રકારનો અંગવિન્યાસ (હઠયોગ અને કા૦ શા૦) (૮) સંધ્યા- વંદન કરતી વખતે હાથ કે આંગળાંનો બનાવાતો આકાર

યાત્રા સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'જાત્રા'
વરાં અ. (જુઓ 'વાર' અ.) વેળા, વખત; ઉદા૦ 'લાખવરાં
વીરા સ્ત્રી. (સં.) એક સુગંધી પદાર્થ
શિરા સ્ત્રી. (સં.) રક્તવાહિની, નસ
શેરા ન. એક પક્ષી
સરા સ્ત્રી. (ફા.) (જુઓ 'સરાઇ') મુસાફરખાનું, ધર્મશાળા
સરા સ્ત્રી. ('સરવું' ઉપરથી) પ્રવાહ; ધારા [લગ્નસરા
સરા સ્ત્રી. ઋતુ, મોસમ; ઉદા૦
સારાં ન. બ. વ. (જુઓ 'છારાં') ચોરી કરતા હલકી જાતના રખડતા એક વર્ગના લોક, છારાં
સુરા સ્ત્રી. (સં.) મદિરા, પીવાનો દારૂ
સૂરા સ્ત્રી. (અ.) કુરાનનો અધ્યાય
હોરા સ્ત્રી. (સં.) અઢી ઘડી, એક કલાક (૨) એક રાશિ કે લગ્નનો અર્ધો ભાગ (જ્યો.) (૩) જન્મકુંડળી કે એના ઉપરથી ભવિષ્ય ભાખવાની વિદ્યા
અત્રિ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) સપ્તર્ષિમાંના એક ઋષિ
અદ્રિ પું. (સં.) પર્વત
અરિ પું. (સં.) શત્રુ, દુશ્મન (૨) (લા૦) કામ ક્રોધ લોભ મોહ મદ મત્સર એ ૭ વિકાર (૩) ૭ માટે વપરાતી સંજ્ઞા (પદ્યમાં)
અંઘ્રિ પું. (સં.) પગ (૨) ચરણ
પરિ ઉપ. (સં.) 'ચારે તરફનું' 'પરિપૂર્ણ' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ પરિજન, પરિક્રમા, પરિગણના, પરિપાલન
પ(-પિ)રિ સ્ત્રી (જુઓ પેર') પ્રકાર
ભૂરિ વિ. (સં.) ઘણું, વધારે, પુષ્કળ
શ્રેણિ(-ણી) સ્ત્રી (સં.) જુઓ 'શ્રેણી'
રાત્રિ(-ત્રી) સ્ત્રી. (સં.) રાત
વારિ ન. (સં.) પાણી, નીર
શારિ પું. સ્ત્રી. (સં.) પાસો કે શેતરંજનું મહોરું
સૂરિ પું. (સં.) વિદ્વાન, પંડિત (૨) આચાર્ય (૩) કવિ (૪) વિદ્વાન સાધુ (જૈન આચાર્યોના નામ પાછળ લગાડવામાં આવે છે)
હરિ પું (સં.) (સંજ્ઞા) વિષ્ણુ, કૃષ્ણ (૨) ઘોડો (૩) સિંહ (૪) વાંદરો (૫) ચંદ્ર
આરી સ્ત્રી. (સં. 'આર'-આરો ઉપરથી) નાની કરવતી (૨) મોચીનું એ ઓજાર
ઇસ્ત્રી સ્ત્રી જુઓ 'ઇસ્તરી'
ઇંદ્રી સ્ત્રી (સં. ઇંદ્રિય) (લા૦) પુરુષની જનનેંદ્રિય
ઓરી સ્ત્રી (દે ઉઅગી) એક ચેપી રોગ (બાળકોમાં મોટે ભાગે)
કરી પું. (સં. કરિન્) હાથી
કરી સ્ત્રી. (જુઓ 'ચરી') પથ્ય, પરહેજ (૨) આગૂર્તે (૩) એક વનસ્પતિ
કર્ત્રી વિ. સ્ત્રી (સં. 'કર્તૃ'નું સ્ત્રી) કરનાર સ્ત્રી
-કારી વિ. (સં.-કારિન્) 'કરનાર-કરે એવું' એવા અર્થમાં સમાસને અંતે, ઉદા૦ સુખકારી, દુઃખકારી, ભયકારી
કારી વિ. દારુણ, કારમું (૨) ઘાતક, મારક
કારી સ્ત્રી. યુક્તિ, તદબીર
કેરી સ્ત્રી. (મ. કૈરી=કાચી કેરી) આંબાનું ફળ (૨) કપાસનું જીંડવું (૩) આંખ-

માંનું માંજરી ઝાંઈનું રતન

કોરી સ્ત્રી આશરે ¼ રૂપિયાની કીમતનું એક રૂપાનાણું (સૌરાષ્ટ્ર અને કચ્છ)

ક્યારી સ્ત્રી નાનો ક્યારો (૨) પાણી પાવું પડે તેવી જમીન (૩) પાણી ભરાઇ રહે તેવી જમીનં (૪) ખેડાણ જમીન

ક્ષુરી પું. (સં. ક્ષુરિન્) વાળંદ

ખત્રી પું. (સં. ક્ષત્રિય) જુઓ 'ખતરી', કાપડ વણવા–રંગવાનો ધંધો કરતી એક જાત કે એ નાતનો માણસ (હિંદુ—મુસલમાન બનેમાં છે; હિંદુઓ 'બ્રહ્મક્ષત્રિય' કહેવડાવે છે, મુખ્યત્વે કચ્છ અને સૌરાષ્ટ્રમાં વસે છે.)

ખરી સ્ત્રી. (સં.) કેટલાંક ચોપગાં પ્રાણીઓને પગનાં આગળાને ઠેકાણે જે આખા કે ફાટવાળા નખ હોય છે તે

ખારી સ્ત્રી. ('ખાર' ઉપરથી) ખારવાળી માટી કે જમીન (૨) ખારાશવાળી એક ભાજી (૩) ખારવાળી નદી

ખારી સ્ત્રી. (સં.) એક વજન (દોઢ મણ)

ખેરી વિ. ('ખેર' ઉપરથી) ખેરના લાકડામાંથી કાઢેલું (૨) ખેરના લાકડાનું બનાવેલું

ખેરી પુ. ઘેટો (૨) એક પક્ષી

ખેરી સ્ત્રી. કંસારી (૩) લૂગડામાં કે કામળામાં પડતી એક જિવાત

ખેરી સ્ત્રી ('ખરવું' ઉપરથી) ખેરો, રજ

ખેરી સ્ત્રી (સ. 'ક્ષીરિકા') (લા૦) દાંત ઉપર બાઝતી પોપડી

–ગીરી સ્ત્રી (ફા.) નામ બનાવતો અનુગ, ઉદા૦ જહાંગીરી, ગુંડાગીરી

ગૃધ્રી સ્ત્રી. (સં.) ગીધ પક્ષીની માદા, ગીધડી, ગરઝાડી

ગોત્રી વિ. (સં. ગોત્રિન્) એક ગોત્રનું, એક કુળનું

ગોરી સ્ત્રી. (સં. ગૌરી) ગોરા દેહવાળી સ્ત્રી (૨) સોહાગણ સ્ત્રી (સામાન્ય)

ગૌરી સ્ત્રી (સં) પાર્વતી (૨) આઠ વર્ષની બાળા (૩) સ્ત્રીઓના નામ સાથે માનાર્થે વપરાતો એક શબ્દ

ઘારી સ્ત્રી. ('વારુ' ઉપરથી) એક મીઠાઈ (૨) અડદ કે મગની દાળનું વડું (૩) ચોટલીની ચારે બાજૂએ રાખેલું કેશનું ચકરડું, ઘેરી (૪) (લા૦) પાણીમાં છગતી ઠીકરી મારવાથી પાણીમાં થતું ચકરડું

ઘેરી સ્ત્રી ('ઘેર' ઉપરથી) માથા પરની ઘારી

ઘોરી વિ. ('ઘોરવું' ઉપરથી) ઊંઘણશી (૨) પું. ઢોરનું ટોળું (ચરવા માટે જતું આવતું)

ચક્રી વિ. (સં. ચક્રિન્) ચક્રવાળું (૨) સાર્વભૌમ (૩) સાર્વભૌમ રાજા, ચક્રવર્તી (૪) (સંજ્ઞા) વિષ્ણુ (૫) કુંભાર

ચરી સ્ત્રી પૂંછડી બેઠેલા ઢોરને ઊભું રાખવાની લાકડાની ઘોડી

ચરી સ્ત્રી (સં. ચર્યા) ફરી, પરેજી

ચંદ્રી સ્ત્રી. (સં. 'ચંદ્ર' ઉપરથી) ચંદ્ર (પ.)

ચાગ્રી સ્ત્રી. ચૂવ [પાતળી ફાડ

ચીરી સ્ત્રી ('ચીરવું' ઉપરથી) ચીર, નાની

ચૂરી સ્ત્રી. ચૂર, ઝીણો ભૂકો (જેવો કે મોપાગીનો)

ચૈત્રી વિ. (સં. ચૈત્રીય) ચૈત્રનું,–થી શરૂ થતું

ચૈત્રી સ્ત્રી. (સં.) ચૈત્રની પૂનમ
ચોરી સ્ત્રી. (દે. ચઉરી) માટલીઓની માંડણીવાળો ર્કન્યા પરણવા બેસે છે તે મંડપ
ચોરી સ્ત્રી. ('ચોરવું' ઉપરથી) ચોરવું અથવા ચોરાવું એ (૨) ચોરનો
ચૌરી સ્ત્રી. (સં.) ચોરી [ધંધો
છત્રી સ્ત્રી (સં.) તાપ તથા વરસાદથી બચવા માટે માથે ઓઢવાનું એક સાધન (૨) ગાડી પલંગ વગેરે પર હોતી છત-ઢાંકણ
છરી સ્ત્રી. (સં. ક્ષુરિકા) પાળી, કાતું
છારી સ્ત્રી. બકરી
છારી સ્ત્રી. (સં. ક્ષારિકા) વસ્તુ પર બાઝતો ક્ષારનો આછો થર
છારી સ્ત્રી. છારા જાતની સ્ત્રી
છોરી સ્ત્રી (જુઓ 'છોરો') છોકરી, છોડી
જરી સ્ત્રી. (ફા જર) કસબ, કસબી માલ (૨) કસબ સાથે વણેલું, કસબી
જરી વિ. (જુઓ 'જરા') થોડું; લગાર
જંત્રી પું. ('જંત્ર' ઉપરથી) જંત્ર વગાડનાર (૨) જાદુગર, ખેલાડી
જંત્રી સ્ત્રી. (સં. યંત્રિકા) સૂચિ, અનુક્રમણિકા, સાંકળિયું (૨) જંતરવાનું તારીજ (૫) તૈયાર ગણતરીનો કોઠો, અંકોનું કોષ્ટક
જારી અ. (અ) ચાલુ
જારી સ્ત્રી. (સં. 'જાર' ઉપરથી) જુઓ 'જારકર્મ', વ્યભિચારી ણું
જ્યુ(-જ્યૂ)રી સ્ત્રી. (અં.) ફેસલો આપવામાં ન્યાયાધીશને મદદ કરનારું પંચ
જોરી વિ. ('જોર' ઉપરથી) જેને બીજાનું જોર-મદદ હોય એવું (શેતરંજમાં) (૨) સ્ત્રી. શેતરંજની રમતનો એક પ્રકાર [(૨) રેલો
ઝરી સ્ત્રી. (સં.) ઘણું નાનું ઝરણું
ઝારી સ્ત્રી. ('ઝરવું' ઉપરથી) નાળચાવાળી ટાયલી (૨) પેણમાંથી તળેલી વસ્તુઓ કાઢવાનું કાણાંવાળું સાધન
ઝેરી વિ. (જુઓ 'ઝેર') ઝેર-વિષવાળું (૨) (લા૦) અંટસ રાખે એવું
ડિગ્રી સ્ત્રી (અં.) અંશ (જેમકે. તાપના, ખૂણાના), માત્રા (૨) પદવી, ઉપાધિ (૩) પ્રેસમાં ટાઇપ સજ્જડ ગોઠવવા નંખાતી પતરી
ડૂરી સ્ત્રી. એક જાતનું પક્ષી
ડેરી સ્ત્રી. (અં.) દુગ્ધાલય
ઢેરી સ્ત્રી (હિં.) ઢગલી
તરી(-રિ) (સં.) હોડી
તરી સ્ત્રી. (હિ. તરિયા) મલાઈ (૨) કાંપ (૩) ઉપર તરતી કોઈ પોપડી-થર
તરી વિ. (સ. 'ત્રિ' ઉપરથી) (આંકના ઘડિયામાં) ત્રણગણું, તેરી
તરી સ્ત્રી. (ફા.) જળમાર્ગ
તંત્રી પું. (સં. તંત્રિન્) તંત્ર ચલાવનાર (૨) છાપાનો સંપાદક, છાપાનો અધિપતિ
તંત્રી સ્ત્રી. (સં.) તતુવાદ્યનો તાર (૨) ધનુષ્યની દોરી, પણછ (૫) એક તંતુવાદ્ય
તીરી સ્ત્રી. (સં. 'ત્રિ' ઉપરથી) ત્રણની સંજ્ઞાનું ગંજીફાનું પત્તું, તીડી

તુરી(-રિ) સ્ત્રી. (સં.) તૂરી, તાળવીનો કાંડલો કે કૂચડો
તુરી પું (સં. તુરગ; પ્રા. તુરય) ઘોડો
તૂરી સ્ત્રી. (સં. તૂર્ય) એક વાદ્ય, તુરાઈ (૨) પું. રાવણહથ્થો, રાવળિયો
તૂરી સ્ત્રી. (સં. તૂરી) સાળવીનો કાંડલો કે કૂંચડો (૨) બે છેડે અણીવાળો ખીલો
તેરી વિ. (સં. 'ત્રિ' ઉપરથી) ત્રણગણું (આંકના ઘડિયામાં) તરી
તોરી સ્ત્રી. કંસારીના જેવું એક જીવડું
તોરી પું. (જુઓ 'તુરી') ઘોડો
તોરી વિ. (જુઓ 'તોર') તોરવાળું, ધુની
થરો સ્ત્રી. કાચી કાઠીના પડની નીચેની સામસામી બાજૂએ હોય છે તે છેડો કાપો [(બૌદ્ધ)
થેરી સ્ત્રી. (પાલિ; સં. સ્થવિરા) ભિક્ષુણી
થોરી સ્ત્રી એક જાતનો થોર ફાફડો (૨) એ થોરનાં ઝુંડ કે એવી જગ્યા
દરી સ્ત્રી. (સં.) ગુફા [જગ્યા
દાત્રી સ્ત્રી. વિ (સં. 'દાતૃ'નું સ્ત્રી.) દેનારી (૨) દાતા સ્ત્રી
દૂરી સ્ત્રી. ('દૂ' ઉપરથી) દુઓ, બેની સંજ્ઞાવાળું પત્તું (ગંજીફામાં), દૂડી
દેરી સ્ત્રી. ('જુઓ દેરુ') નાનું દેરું
દોરી સ્ત્રી. પતંગની પાતળી દોરી (૨) (લા૦) લગામ, કાબૂની ચાવી (૩) કાંઈ માપવ ની દોરી
ધરી સ્ત્રી. ('ધ નું' ઉપરથી) વાહનની લઠ્ઠી, આંસ (૨) પૃથ્વી કે ખગોળની ધરી ઉત્તર દક્ષિણ સીધની કલ્પિત ...
ધાત્રી સ્ત્રી. (સં.) દાઈ, ધાવ (૨)'નર્સ'
-ધારી વિ. (સં. ધારિન્) (સમાસને અંતે) ધારણ કરનારું; ઉદા૦ લેખધારી
ધોરી વિ. (સં. ધૌરેય) મુખ્ય, સરિયામ, મોટો (માર્ગ) (૨) પું. બળદ (૩) (લા૦) દીકરો
નરી સ્ત્રી. (સર૦ હિં.) એક પક્ષી
નરી સ્ત્રી. (ફા.) બકરાં ઘેટાંનું ચામડું
નારી સ્ત્રી. (સં.) સ્ત્રી
નૂરી વિ. (અ.) તેજસ્વી (૨) સ્ત્રી. (સર૦ હિં.) પોપટની જાતનું એક પક્ષી
નેત્રી સ્ત્રી. (સં. 'નેતૃ' નું સ્ત્રી.) સ્ત્રીનેતા
નેત્રી વિ. (સં. નેત્રિન્) નેત્રવાળું
પત્રી સ્ત્રી. (સં.) ખપાટી (૨) પત્રિકા
પત્રી વિ. (સં. પત્રિન્) પત્રવાળું (સમાસમાં); ઉદા૦ ખપ્પરપત્રી
પરી સ્ત્રી. (ફા.) પાંખોવાળી દેવતાઈ કાલ્પનિક સુંદરી
પરી સ્ત્રી. (દે. 'પરાઈ) પથ્થર તોડવાની [નરાજ
પારી પું. દીકરો
પારી સ્ત્રી. (સ) પાણીનું પૂર
પિત્રી પુ (સં. પિતૃ) મરણ પામેલો પૂર્વજ, પિતર
પુત્રી સ્ત્રી. (સં.) દીકરી
પુરી સ્ત્રી. (સં.) નગરી
પુરી પુ. દસનામી ગોસાઈ બાવાઓનો એક વર્ગ-નામને અંતે; ઉદા૦ કેશવપુરી
પૂરી સ્ત્રી. (પ્રા. પૂઅલિયા) એક તળેલી વાની, પોળી
પૌત્રી સ્ત્રી. (સં.) દીકરાની દીકરી

પ્યારી વિ. સ્રી. વહાલી સ્રી
ફરી અ ('ફરવું' ઉપરથી) પાછું, વળી, બીજીવાર
ફેરી સ્રી. ('ફરવું' ઉપરથી) ચક્કર, આંટો (૨) વખત, વાર (૩) કોઈપણ ચીજ વેચવા માટે ફરવું એ (૪) અ. ફેરે, વખતે
બેરી સ્રી. (ફા. બર=છાતી· ઉપરથી) (લા૦) અંગરખાનો એક ભાગ
બરી સ્રી ફૂગની જાતનો છોડ, બીંદડીની કે કૂતરાની ટોપ
બરી સ્રી ખરેડું, તાજું ખીરું (નાના વિયાયેલા પશુનું દોહેલું) (૨) એની વાની
બારી સ્રી. ('બાર' ઉપરથી) નાનું બારણું (૨) (લા૦) છટકવાનું બારું, બહાનું
બૂરી સ્રી. (ચ) બાવટાને છડવાથી નીકળતો છોડાંનો ભૂકો
બેરી સ્રી. (ફા.) ઘોડીની એક જાત
બૈરી સ્રી. (સં. ભાર્યા) સ્રી (૨) પત્ની, વહુ [કણસલાંની રજ
બોરી સ્રી જુવાર બાજરી વ૦નાં
બોરી સ્રી. ('બોરો' ઉપરથી) ગાંસડી, ગૂણ (અનાજ વગેરે ભરવાની)
ભર્ત્રી વિ સ્રી. (સ. 'ભર્તૃ' નું સ્રી.) મા (૨) પોષણ કરનારી (૩) રાણી (૪) શેઠાણી
ભારી સ્રી. (જુઓ 'ભારો') નાનો ભારો, ઘાસની મોટલી
ભારી વિ. (ભાર' ઉપરથી) ભારે
ભેરી સ્રી. (સં.) નોબત, નગારું, ભેર
મરી ન. બ. વ. (સં. મરીચ) એક તેજાનો
મિસ્રી પું. (અં. માસ્ટર; પો. મેસ્તર) હોશિયાર કારીગર (ખાસ કરીને લુહાર સુતાર કડિયો) (૨) એ ધંધો કરનારાઓ ઉપરથી એક અટક
મેરી સ્રી. (હિં. મેહરી; સર૦ દે. મેહરી= ગાનારી સ્રી.) નારી સ્રી
મૈત્રી સ્રી. (સં.) ભાઈબંધી, દોસ્તારી
મોરી સ્રી. જુઓ 'મોરડી–મોરડો', ગાય ભેંસ વ૦ને બાંધવાનું દોરડું
મોરી સ્રી (ફા. મૂરી) ખાળ, ગંદા પાણી· ની નીક, 'ગટર'
યાત્રી વિ. ન. (સં. 'યાતૃ') યાત્રા કરનારું (૨) પું. યાત્રાળુ
યારી સ્રી. (ફા.) દોસ્તી, પ્યાર (૨) સ્રી પુરુષનો અનુચિત પ્રેમ કે સંબંધ (૩) (લા૦) સઢ છૂટો મૂકવાનો દોર (૪) મદદ
રાત્રી સ્રી. (સં.) સૂર્ય આથમે ને ઊગે એની વચ્ચેનો સમય, રાત્રિ, રાત
રુદ્રી સ્રી (સં. 'રુદ્ર' ઉપરથી) શિવની સ્તુતિનું એક વૈદિક સૂક્ત (૨) એનો અગિયાર વાર પાઠ કરવો એ
રૌદ્રી સ્રી. (સં.) 'દીપ્તા શ્રુતિનો એક અવાંતર ભેદ (સંગીતમાં)
લારી સ્રી. (અં. લૉરી) રેલના પાટા પર ઠેલીને ચલાવવાની ગાડી (૨) માલ વહી જવાની ગાડી (હાથની કે મોટર)
વક્ત્રી સ્રી. (સં. 'વક્તૃ'નું સ્રીલિંગ) સ્રીવક્તા [ડોકે ગાનાર
વક્રી વિ. (સં. વક્રિન્) (લા૦) વાંકી
વકી સ્રી. (સં. 'વહીભવન' ઉપરથી

ઉપરથી બચેલો શબ્દ) આકાશના ગ્રહેનું પાછી ગતિએ જવું એ (જ્યો.)
વજી પું. (સં. વજ્રિન્) ઇંદ્ર [ધાન્ય
વરી સ્ત્રી. (દે. વરઇઅ) કાંગ જેવું એક
વારી પું (સં. વારકિન્) ઘોડો
વારી સ્ત્રી (સં. વાર) વારો, ક્રમ, પાળી (૩) બદલી લેવાનો અવસર
વિશ્રી વિ. (સં.) શોભાહીન, કુરૂપ, બેહૂદું (૨) સ્ત્રી. કુરૂપતા, શોભાહીનતા
વીરી સ્ત્રી. (જુઓ 'વીરા') બહેન
વેરી વિ. (સં. વૈરિન્) વેર રાખનારું (૨) પું. દુશ્મન, શત્રુ
વૈરી વિ. (સં. વૈરિન્) વેરી, શત્રુ
શાસ્ત્રી પું. (સં. શાસ્ત્રિન્) શાસ્ત્ર જાણનાર (૨) બ્રાહ્મણોની એક અટક
શીરી સ્ત્રી. મગદળની એક કસરત
શૂદ્રી સ્ત્રી. (સં.) શૂદ્ર સ્ત્રી
શેરી સ્ત્રી. (દે. સેરી) સાંકડી ગલી (૨) ફળિયું, નાની પોળ
શ્રોત્રી વિ. (સં. શ્રોત્રિય) વેદ ભણેલું (૨) પું. વેદાભ્યાસી બ્રાહ્મણ
શ્રોત્રી સ્ત્રી (સં. 'શ્રોતૃ'નું સ્ત્રીલિંગ) સ્ત્રી શ્રોતા
સંત્રી પું (અં. સેંટ્રી) પહેરેગીર
સીરી વિ. (ફા શીરીન્) મીઠું, મધુર, સ્વાદ પેદા કરે તેવું (૨) સ્ત્રી. એવી વાસ (૩) (સંજ્ઞા) સીરી અને ફરહાદની ફારસી વાર્તામાંની નાયિકા
સોરા સ્ત્રી. (જુઓ 'સોરવવું') સોરવવું-ગમવું એ (૨) કરમસુના સાંઠાઓને સૂકાવા ઊભા મૂકવા એ
હરી વિ. (સં. હરિત=લીલું ઉપરથી) કૂવાના પાણીથી પકવેલું (૨) સ્ત્રી. એવો-કૂવાના પાણીથી કરેલો (ઉનાળાનો) પાક
-હારી વિ. (સં. હારિન્) હરનારું (સમાસને છેડે), ઉદા૦ દુઃખહારી, મનોહારી
હારી પું. (પ્રા. હારિ) એક છંદ (પિંગળ)
હાળી પું. (સર૦ હાળી) ખેતી માટે રાખેલો મહિનદાર માણસ, સાથી
હૂરી સ્ત્રી. (ફા.) સ્વર્ગની સુંદરી, અપ્સરા
હોરી સ્ત્રી. (સં. હોલિકા; સર૦ હિં.) એક તાલ (૨) હોળીના દિવસોમાં ગવાતો રાગ, કાફી
હોરી સ્ત્રી. વહોરાની સ્ત્રી, વહોરી
આરું અ. (સં. આરાત્) પાસે, ઓરું (૨) આમ, આ બાજુ
અશ્રુ ન. (સં.) આંસુ
ઉરુ વિ. (સં.) વિશાળ (૨) મોટું (૩) ઊંચું (૪) ઉમદા, કીમતી
ઊરુ સ્ત્રી (સં.) જાંઘ
ઊરું ન. કોશ ખેંચવા માટે કરેલો
એરુ પું. સાપ [ઢાળ, ઓલાણ
ઓરું વિ. (સં. આરાત્) નજીક, પાસે
કદ્રુ સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) કશ્યપ ઋષિની સ્ત્રી, નાગલોકની માતા
કારુ વિ (સં.) કરનારું, બનાવનારું (૨) પું. કારીગર, શિલ્પી (૩) (સંજ્ઞા) કામ કરનારી એક જાત
કુરુ પું. (સં) (સંજ્ઞા) વૈદિક કાળની એક ક્ષત્રિય જાતિ (૨) પાંડવ કૌરવ-

નો પૂર્વજ એક રાજા (૨) અર્વાચીન દિલ્હીની આજુબાજુના પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ

કેરું ન. (જુઓ 'કેરડી') કેરડીનું ફળ

કેરું વિ. (સં. કાર્ય; દે. કેર) -નું, આ અનુગ છઠ્ઠી વિભક્તિનો અર્થ બતાવે છે (પ.)

કોરું વિ. (સર૦ હિં. મ) બીનું નહિ એવું, સૂકું (૨) લૂખું (૩) વાપર્યા વિનાનું તદ્દન નવું (કાપડ) (૪) લખ્યા વિનાનું (પત્તું કાગળ વ૦) (૫) રાંધેલું નહિ એવું (સીધું, અનાજ)

ખરું વિ. (સં. ખર=સખત) (લા૦) સાચું, ખોટાથી ઊલટું, યથાર્થ, જેવું હોય તેવું (જેમકે હિસાબ, વાત વ૦) (૨) શુદ્ધ, નકલી કે બનાવટી નહિ એવું, અસલ (૩) સાચાબોલું, ઇમાનદાર (૪) શેકાને કડક કરેલું કે થયેલું (૫) પાકું, બરોબર, ઊણપ વગરનું (૬) આશ્ચર્યના ઉદ્ગારનો (ભલું, 'બરોબર' જેવો) અર્થ બતાવે છે (જેમકે તમે તો ખરી વાત કરી! આ તો ખરું કામ આવ્યું! ખરા છો તમે તો! (વ્યંગ) તમે તો ખરું કર્યું!) (૭) અ. 'અહાહા સાચું વારુ અલમસ્ત' એવા અર્થનો ઉદ્ગાર

ખારું વિ ('ખાર' ઉપરથી) મીઠા જેવા સ્વાદનું (૨) મીઠામાં આથેલું, મીઠું ચડાવેલું (૩) (લા૦) ખારવાળું, ખારીલું, અંટસખોર

ખીરું ન. (સં. 'ક્ષીર' ઉપરથી) (લા૦) લોટ અને પાણી મેળવી કરેલો રગડો (પૂડા ભજિયાં વ૦ બનાવવા) (૨) ખમીર ચડાવેલો આથો (જલેબી ઢોકળાં વ૦ નો) (૩) એક જાતની કુમળી કાકડી (૪) એક જાતનું જાડું કાપડ

ખેરું વિ. (જુઓ 'ખેરિયું') છિન્નભિન્ન થયેલું, વિખરાયેલું (૨) તરત બુઝાઈ જાય એવું (૩) (લા૦) માલ વગરનું

ખોરું વિ. (પ્રા ખઉરિઅ=મેલું, ડોળું) જૂનું થવાથી બેસ્વાદ થયેલું

–ગરું વિ. (સં. કર; પ્રા. ગર) વિશેષણ બનાવતો 'કરનાર' અર્થનો અનુગ; ઉદા૦ કામગરું, કહ્યાગરું

ગુરુ વિ (સં.) મોટું (૨) ભારે (૩) દીર્ઘ (૪) પું. આચાર્ય (૫) શિક્ષક (૬) પુરોહિત, ગોર (૭) (સંજ્ઞા) એ નામનો ગ્રહ, બૃહસ્પતિ (૮) ગુરુવાર

ગેરુ પું. ન. (સં. ગૈરિક) એક જાતની લાલ માટોડી (૨) (લા૦) જુઓ 'ગેરવો' ઘઉંના પાકને થતો એક રોગ

ગોરું વિ. (સં. ગૌર) સફેદ ઊજળા રંગનું

ઘરું ન. ('ઘર' ઉપરથી) કોઈપણ વસ્તુ રાખવાનું ઘર–ખોખું (૨) ખાનું

ઘારું ન (સં. ઘાતાકાર) રોગથી શરીરમાં પડેલું નારું

ઘારું ન. ઘેટીનું બચ્ચું

ઘેરું વિ. (સં. ગભીર) ગાઢ, પાકું (રંગના સંબંધમાં), ઘણી માત્રામાં રંગવાળું (જેમકે ઘેરું લાલ) (૨) ઊંડું, ગહન (૩) (લા૦) ચકચૂર, ખુમારીવાળું (આંખના સંબંધમાં)

ચરુ પું. (સં.) એક મહોળા મોંનું વાસણ

દેગ (૨) (લા૦) હોમનો ચરુ
ચારુ વિ. (સં.) સુંદર, મનોહર
ચારુ ન. ખોદીને પડતર રાખેલું ખેતર (૨) વારંવાર આર ભોંકાવાથી પડેલું આંટણ
ચારું ન. ('ચારવું' ઉપરથી) બીજાં ઢોર સાથે ભેગું ચરવા જતું પ્રાણી
છારું ન. બકરું
છારું ન (જુઓ 'છાર') ઈંટ મટોડી અને ચૂનાવાળો ભૂકો
છોરું ન. છોકરું [કાકડો
જત્રુ ન. સ્ત્રી. (સં.ન) ગળાની હાંસડી,
જારુ અ. (અ. જારી) ચાલુ, જારી
જારું ન (સં. જાર' ઉપરથી) જુઓ 'જારકર્મ'=વ્યભિચાર
જીરું ન (સં. જીરક) એક મસાલો
જોરુ સ્ત્રી. (હિં.) બૈરી, વહુ
ઝારું ન. મોટું ડાળું (૨) ધાડું, ટોળું
ઝેરું ન. (સં. ક્ષર) વરસાદનું ઝાપટું
તરુ ન. (સં પું.) ઝાડ
તારુ પું. ('તરવું' ઉપરથી) હોશિયાર તરનારો, તારો
તારું સ. (અપ. તુહાર–જૂ. ગુ તુહારઉ) 'તું' નું છઠ્ઠી વિ. એ. વ રૂપ, તુજ
તૂરું વિ. (સં. તુવર) આમળાના જેવા સ્વાદનું
તોરું સ જુઓ 'તારું' (પ.)
થેરું અ. ભણી, તરફ (૨) પાસે
દદ્રુ સ્ત્રી. (સં.) ચામડીનો એક રોગ, દરાજ, દાદર
દારુ ન. (સં.) લાકડું (૨) દેવદારનું ઝાડ
દેરું ન. (સં. દેવગૃહ) દેવદેવીનું સ્થાન, મંદિર, નાનું દેવાલય
ધરુ ન. ઉખાડીને રોપવા માટે ઉછેરેલો રોપો [(૨) ધાર
ધીરું વિ. (સં. 'ધીર' ઉપરથી) ધીમું
નરું વિ. નરવું, તંદુરસ્ત, નીરોગી (૨) અ. જુઓ 'નરદમ', નર્યું, કેવળ, સાવ
નારુ પુ (સર૦ મ. નારૂ) વસવાયો (૨) વસવાયાની હકસાઈ
નારું ન (મ. નારૂ) ગૂમડું પાકીને પડેલો શાર–એનું મોઢું (૨) એક રોગ જેમાં ફોલ્લા થઈ અંદરથી સૂતર જેવો લાંબો કીડો નીકળે છે, વાળો
નેરું વિ. (જુઓ 'અનેરુ') ન્યારું
નેડું અ. (જુઓ 'નેડુ') પાસે, નજીક, ઓરું [અન્યથા
ન્યારું વિ (સં. અન્યતર) અનેરું (૨)
પરુ ન. પાચ, રસી (૨) (લા૦) દીન–દુઃખી માણસ
પરું વિ. (જૂ. ગુ. પહુઉ) આઘું (પ.) (૨) અ. દૂર, અલગ
પરું ન. (સં. 'પુર' ઉપરથી) શહેર બહારનો વસવાટ, ઉપનગર
પુરુ પુ. (સં)(સંજ્ઞા) વૈદિક કાળની એક ક્ષત્રિય જાતિ (૨) યયાતિ અને શર્મિષ્ઠાનો પુત્ર [પહોળેલ, કુશળ
પૂરું વિ. (સં.પૂરક) સમાપ્ત (૨) (લા૦)
પેરુ ન જામફળ, પેર
પેરુ પું. (અં.) (સંજ્ઞા) દક્ષિણ અમેરિ- [કાનો એક દેશ
પ્યારું વિ. વહાલું
ફોરું વિ. વજનમાં હલકું, અલ્પવજન- વાળું (૨) પચવામાં હલકું (૩) (લા૦) ચંચળ, ચાલાક (૪) જરા મોટું, ખૂલતું

ફોરું ન. પાણીનું મોટું ટીપું [ઘાસ
ખરુ પું. ન. (દે. ખરુઅ) નેતરની જાતનું
બારું ન. (સં. દ્વાર) નદીનું પહોળું મુખ (૨) બંદરમાં પેસવાનો માર્ગ (૨) બારણું, રસ્તો (૩) (લા૦) છટકવાની બારી, બહાનું
બૂરું વિ (સર૦ હિં. મ. બુરા) ખરાબ
બૂરું ન. (સર૦ હિં. બૂરા) ધોયેલી ઝીણી ખાંડ
બૈરું ન. બૈરી, સ્ત્રી (૨) પત્ની
બોરું ન. જેમાં ઓકો કણ રહે તે કણસલાનું ખોખું
ભીરુ વિ. (સં.) બીકણ
ભીરુ પું. ભિલ્લુ, ભેરુ, સાથીદાર
ભૂરું વિ. (સર૦ હિં. મ. ભુરા) આછા આસમાની રંગનું, ભૂખરું (૨) ધોળી ખરસટ ઝાંઈનું ગોરું
ભેરુ પું. (સર૦ મ ભિરુ) સાથી, ભિલ્લુ, ભીરુ [પ્રદેશ
મરુ સ્ત્રી. (સ.) રેતાળ રણ (૨) મારવાડનો
મારુ વિ. ('મારવું' ઉપરથી; હિં. મારુ) (સમાસમાં અંતે) 'મારી નાખે' 'વીંધી નાખે' તેવું; ઉદા૦ વાઘમારુ
મારુ પું. (સંજ્ઞા) મરુ મારવાડ (૨) એક રાગ (૩) નાગર ગૃહસ્થોની એક અટક
મારુ પું. (સર૦ હિં.) પ્રીતમ, પતિ
મારું સ૦ (અપ. મહાર, જૂ.ગુ મહારઉં) 'હું'નું છઠ્ઠી વિભક્તિ એકવચન, મુજ
મેરુ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) એક કાલ્પનિક પૌરાણિક પર્વત (સોનાનો) જેને આધારે પૃથ્વી રહે છે તથા ગ્રહો વગેરે જેની આસપાસ ફરે છે એમ મનાય છે. (૨) મિત્ર, મોખતી (૩) તાંબાનું એક મોટું વાસણ (૪) હુક્કાનો મેર (૫) માળાનો મેર
મોરું સ (સર૦ હિં. મોર) જુઓ 'મારુ' (૫.)
યારું ન (જુઓ 'યાર') યારકર્મ, યારી
લારું ન (જુઓ 'લાર'), ઝાંખરું, લફરું (૨) ધાડું, ટોળું (૩) (લા૦) આડો સંબંધ
વરુ પું. ન (સં. વૃક) એક ચોપગું હિંસ પ્રાણી, નાર [સારું, સુંદર
વારુ અ. (સં. વરમ્) ઠીક (૨) વિ.
શત્રુ પું. (સં.) વેરી, દુશ્મન
શરુ ન. (ફા. સર્વ) એક જાતનું ઝાડ, સરુ [રમકડાં, ખીરું
શીરું ન. ('શીરો' પરથી) શીરા જેવો
શૂરું વિ. (સં. શૂર) શૂરવાળું, શૂરવીર
શ્મશ્રુ સ્ત્રી. (સં.) દાઢી (૨) મૂછ
સરુ ન. (ફા. સર્વ) એક ઝાડ, શરુ
સરું ન. ('સરવું' ઉપરથી) પાર, છેડો, અંત [માટે, વાસ્તે
સારુ અ (સં. 'સાર' ઉપરથી) ને
સારુ વિ. ન. (સં. સારક) શુભ, ભલું (૨) સુંદર, મજાનું (૩) અ (જવાબમાં) ઠીક, ભલે
સારું (હિં. સારા) સમસ્ત, આખું
સોરું વિ., અ. લગીમાં, સુધીમાં
હરું (સં. હરિત) વિ લીલા રંગનું (૨) રુચિ પેદા કરે તેવા સ્વાદનું
હરું અ. (જુઓ 'અહું') અહીં
હારુ વિ. (જુઓ 'હાર') સાથે રહેલું
હેરુ પું ('હેરવું' ઉપરથી) જાસૂસ,

ખાતમીદાર

હેરું ન. (હેરવું ઉપરથી) છાનુંમાનું જોવું એ, હેરિયું (૨) છાપરાનાં બાકામાંથી પડતું સૂર્યનું કિરણ

ઇસ્ક્રૂ પું. (અં. સ્ક્રૂ) ગોળ આંટાવાળો ખીલો, 'સ્ક્રૂ', ફેર

દારૂ પું. (ફા.) મદિરા (૨) બંદૂક દારૂખાના વગેરેમાં ફોડાતું ગંધક અને કોલસા વગેરેનું મિશ્રણ

શરૂ વિ. (અ. શુરુઅ) આરંભાયેલું, ચાલુ

શ્વશ્રૂ સ્ત્રી. (સં.) સાસુ

હિબ્રૂ સ્ત્રી. (અં.) યહૂદીઓની મૂળ [ભાષા

અત્રે અ. (સં. અત્ર) અહીં

અરે અ. (સં.) આશ્ચર્ય દુઃખ ચિંતા ક્રોધ વ૦ બતાવનારો ઉદ્ગાર (૨) ઊતરતા દરજ્જાના માણસને સંબોધવાનો ઉદ્ગાર (૩) (લા૦) સ્ત્રી. ચીવટ, ફિકર (૪) હાય, દુઃખનો પોકાર

ઓરે અ. (રવા૦) દુઃખનો અવાજ

ઓરે અ. (જુઓ 'ઓરું') પાસે

કાં રે અ. કેમરે (ઉદ્ગાર) ! [વખતે

ક્યારે અ. (જૂ. ગુ. કિહારાઇ) કયે

ચારે વિ. (લા૦) ચારેય, બધું [વખતે

જ્યારે અ (જૂ. ગુ. જિહારઇ) જે

ત્યારે અ. (જૂ ગુ તિહારઇ) તે વખતે (૨) તે સ્થિતિમાં, તો પછી

પરે અ (જુઓ 'પેરે') પેઠે (૨) પ્રકારે

પરે અ. (જૂ. ગુ. પડઉ) પણે, પેલે ઠેકાણે (૪)

પરે અ (જુઓ 'ઉપર') પર. [illegible]

પરે સ્ત્રી. પોહ, મળસકાનું અજવાળું

પેરે અ. (જુઓ 'પિરિ') પ્રકારે (૨) પેઠે

ભારે વિ. (જુઓ 'ભારી') વજનદાર (૨) સમજવામાં મુશ્કેલ, અઘરું (૩) કીમતી (૪) પચવામાં મુશ્કેલ એવું (ખોરાક પાણી વ૦) (૫) અ અતિ, ખૂબ

મરે અ. ('મરવું' ઉપરથી) મર, ભલે, છોને (અરુચિ અર્થમાં)

મોરે અ. (જુઓ 'મોર' અ.) આગળ

રાત્રે અ. (સં. 'રાત્રિ' ઉપરથી) રાતે, [રાત્રિએ

વરે અ. (જુઓ 'વેર') સાથે

વેરે અ. (સર૦ મ. વેરી) જોડે, સાથે (લગ્ન સંબંધમાં માત્ર)

હારે અ. (જુઓ 'હાર' પંક્તિ) જોડે, સાથે (૨) તુલનામાં [પ્રારંભનો ઉદ્ગાર

હાં રે અ. કેટલાંક ગીતમાં ફુલાવનારો

અસ્તરો પું. (હિં ઉસ્રા) અસ્તરો, છરો, સજિયો

આરો પું. (સં. આર) કિનારો (૨). પાર, છેડો (૩) (લા૦) માર્ગ, છૂટવાનો ઉપાય

આરો પું (સં. અર, આરા) પૈડાના પરિઘ પર્યંતનો કકડો સળિયો વ૦

આરો પું. છાણાનો ઉખાળો (૨) નિયતકાલાવધિ (જૈન) (૨) (કા.) ચૂનો અને રેતીના મિશ્રણના કોલનો ખાડાવાળો ઢગલો

ઓરો પું અવરજવર (૨) હવાડો

ઓરો પું. ઓરનાર ('ઓરવું' ઉપરથી)

ઓરો અ. વિ પું. જુઓ 'ઓરે', નજીક

કરો પું. (સં. કટ) ઘરની પરખાની દીવાલ

-કારો પું. (સં) જુઓ '-કાર'; ઉદા૦ જાકારો, દેકારો, હુંકારો

ખરો પું. જોડાની એડી

ખારો પું. (સં. ક્ષાર) એક ક્ષાર, સંચોરો, પાપડખાર (૨) ક્ષારવાળો ચોકડો

ખેરો પું. ('ખેરવું' ઉપરથી) ચોખાના લોટની વડી (૨) પોંખ પાડવાનો દાંડિયો (૩) અડાયાં છાણાંનો ભૂકો, ગોર (૪) ગેરો, ભૂકો (૫) ડાંગરનાં ડૂંડાંનો એક રોગ

ખેરો પું. ('ખેરવું' ઉપરથી, સર૦ ખેરીચો) ગૂંથીને બનાવેલો દોરીઓનો જાળીવાળો થેલો–ઝોળી (આંબા ઉપરથી કેરી–કે ઊંચાં ઝાડ ઉપરથી ફળ તોડવા માટે વપરાતો કોથળો) [સીંચાણો

ખેરો પું. (સર૦ ખેરી પું.) ખાજ,

ગરો પું. (જુઓ 'ગરાડ') ચોમાસાના પાણીથી પડેલો ખાડો

ગારો પું. (હિં. ગારા) કાદવ, કીચડ (૨) ચણતરમાં વાપરવા કરેલી તૈયાર 'માટી' કે ચૂના રેતીનો કોલ

ગિરો, ગીરો અ. (ફા. ગિરો) ગીરવી, (૨) પું. ગીરવવું એ, દેવાપેટે આડમાં કાંઈ મૂકવું એ

ગોરો પું. (જુઓ 'ગેર') ગરેલો ભૂકો

ગોરો વિ. પું. (સં. ગૌર) ગોરી ચામડીનો પરદેશી (યુરોપ અમેરિકા વગેરે દેશોનો) માણસ, જાંગલો

ઘેરો પું. ('ઘેરવું' ઉપરથી) ઘેરી લેવું એ

ઘોરો પું. ('ઘોર' અવાજ) (કા.) વરસાદનો ઘોરંભો (૨) છોકરાં કંઈ ચીજ મેળવવા હઠપૂર્વક કંકાસ કરે એ

ચારો પું. ('ચરવું' ઉપરથી) પશુ પંખીનો ખોરાક, ભક્ષ (૨) ઘાસ ચાર વ૦

ચારો પું. (ફા.) ઇલાજ, ઉપાય (૨) (લા૦) સત્તા, ગજુ

ચિત્રો પું. (સં. ચિત્રક) (જુઓ 'ચીતરો') એક વનસ્પતિ (૨) ચિત્તો, વાઘ જેવું ચટાપટાદાર શિકારી પ્રાણી (૩) એક જાતનો સાપ

ચીરો પું. ('ચીરવું' ઉપરથી) લાંબો પાતળો કકડો (ચીરીને પાડેલો) (૨) ફાટ, તરડ, કાપો (૩) (લા૦) ઓવારો, ઘાટ

ચૂરો પું. (જુઓ 'ચૂર') ભૂકો

ચેરો ('ચેરવું' ઉપરથી) ઘસારાનો છેકો

ચોરો પું. (દે. ચઉરય) ગામમાં ભેળા મળી સહુને બેસવાની જગ્યા (૨) પોલીસથાણું, ગેટ (૩) મોટો ઓટલો, પેઢો

છરો પું. (સં. ક્ષુર) મોટી છરી (૨) સીધો જમૈયો (૩) બંદૂકના બારમાં ઊડે એવા ગોળી ખીલા કાંકરા વ૦ (૪) પૈડાની નામાં આવતી પોલાદની ગોળી જેની મદદથી ભ્રમણ સરળ બને છે

છારો પું. એ નામની એક જિપ્સી જેવી જાતનો પુરુષ (અમદાવાદ

છોરો પું. છોકરો [આસપાસ)

જેરો પું. ('જરવું' ઉપરથી; સર૦ ગેરો) ગરેલો ભૂકો, ભૂકો (૨) તંબાકુનો ભૂકો, જરદો (૩) ધચૂમલો, ટોળે વળવું એ [સખતી

જોરો પું. ('જોરઉ પરથી') દાબ, દબાણ,

ઝરો પું. (સં. ઝર) જુઓ 'ઝરણ'

ઝારો પું. (જુઓ 'ઝારી') તળેલી ચીજ ઉપાડવાની મોટી ઝારી (૨) (બાગમાં

કે જમીન પર) પાણી છાંટવાનું નાળચાવાળું વાસણ (૩) તંબૂરાના તાર નીચે ઘોડી ઉપર મૂકવામાં આવતો દોરો, જિવાળી (૪) તંબૂરાનો પિત્તળનો તાર, ખરજ સ્વરનો તાર

ટેરો પું. (જુઓ 'ટેરવું'–આગ્રહ્યે કરવું) મંદિરમાં વપરાતો પડદો (૨) પથ્થર જેવી કઠણ ચીજ (૩) વડનો ટેટો

ડારો પું. (જુઓ 'ડારવું') ધમકી, ઠપકો

ડેરો પું. (હિં. ડેરા) તંબુ (૨) (લા૦) પડાવ

ડેરો પું. તોફાની ઢોરને ગળે બંધાતું લાકડું, ડફણું [જમીન, ટેકરો

ઢોરો પું. (સર૦ 'ઘોરો') ઊપગેલી

તરો પું. (ફા.) માર્ગ, મોકળાશ

તારો પું. (સં. તારક) આકાશમાં ઝબૂકતો ગોળો (૨) આંખમાંની કીકી

તારો પું. ('તરવું' ઉપરથી) હોશિયાર

તૂરો પું. જુઓ 'તોરો' [તરનારો

તૂરો પું. એક જાતનું શૃંગારી ગાયન

તેરો પું. ('તેર' ઉપરથી) તેરની સાલનો દુષ્કાળ–વિ. સં. ૧૯૧૩ નું વર્ષ

તોરો પું. (અ. તુર્રહ) છોગું, શિરપેચ (૨) પાઘડીનો કસબ (૩) ફૂલનો ગોટો, કલગી [એક ભેદ

તોરો પું. (જુઓ 'તૂરો') લાવણીનો

તોરો પું. જુઓ 'તોર', મીજાજ, દમામ

થેરો પું. (ગ્રા૦) ઢંગ, રીત (૨) નાચારી બતાવવી એ

દરો સ્ત્રી. (સં. દુર્વા) જમીન ઉપર પથરાતી એક વનસ્પતિ, ધ્રો

દારો પું. મોઈ કે દડાને વાગેલો ટોલ્લો

દોરો પું. (સં. દોર) દોરડો, સીવવા વગેરે માટેનો પાતળો દોરો (૨) ગળાનું એક ઘરેણું (૩) કંદોરો (૪) મંતરેલો દોરો.

દૌરો પું. (અ.) ચારે તરફ ચક્કર લગાવવું એ, પ્રવાસ [ખાડો, ધૂનો

ધરો પું. (સં. હ્રદ) નદીમાં પડેલો ઊંડો

ધરો પું. ('ધરવું' ઉપરથી) જેની બે બાજૂ પૈડાં પરોવાય છે તે ગાડાની આડી

ધરો સ્ત્રી. (સં. દુર્વા) જુઓ 'દરો', ધ્રોકડ

ધારો પું. ('ધારા'-પ્રવાહ ઉપરથી) રિવાજ, પ્રથા (૨) કાયદો [થાંભલો

ધીરો પું. ('ધીર' ઉપરથી) (લા૦) ટેકો,

ધોરો પું. અગાસીની પાળ, ઓટલાનો તકિયો (૨) ઝાડની ચોતરફ કરાતો માટીનો ઓટલો (૩) ખેતરની પાળ

ધોરી પું. (સં. ધુર્ય) (લા૦) ભાયડો, મર્દ માણસ

નિગ્રો પું. (અં.) હબસી [નીરણ

નીરો પું. ('નીરવું' ઉપરથી) ચારો,

નીરો પું. (સર૦ મ. નિરા) તાડીનો તાજો નિતારેલો રસ

નોરો પું. (જુઓ 'નહોરા') (બ. વ. માં વપરાય છે) (લા૦) નહોરા, આજીજી

પારો પું. (સં. પારદ) એક ખનિજ પ્રવાહી ધાતુ (૨) (લા૦) ઉષ્ણતામાન

પારો પું માળાનો મણકો (૨) તંબૂરો સુરેલ બનાવવા રખાતો તારને ભરેલો મણકો (૪) સ્ત્રીઓનું એક ઘરેણું (૫) બંદૂકની ગોળી કે છરો

પારો પું. (સં. આવારક) અવાજ

પારો પું. (જુઓ 'પાળો) સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનો એક પ્રકારનો સેવક
પારો પું. (પ્રા. પેર) પાણીમાં થતો એક બારીક જીવ, પેરો [કંડિકા
પારો પું. (અં. 'પેરો') વાક્યસમૂહ,
પોરો પું. (સં. પ્રહર) (લા૦) વિસામો લેવો એ
પોરો પું. (સં. 'પારી' ઉપરથી) કૂવામાંથી પાણી કાઢવાનું લાંબા ઘાટનું પહોળા મોંનું વાસણ
પ્યારો પું. (જુઓ 'પ્યાર') વહાલો પુરુષ
ફરો પું. (સર૦ મ. ફરા) સોળ પાલીનું માપ [ચક્કર (૩) વારો
ફેરો પું. ('ફરવું' ઉપરથી) આંટો (૨)
બરો પુ (સં. 'બળ' ઉપરથી અભિમાન, મગરૂરી (૨) ચામોદી, પતરાળું
બરો પું. ઘણા તાવને લીધે હોઠના ખૂણા આગળ થતી ઝીણી ફોલ્લીઓ
બોરો પું. (સર૦ મ. હિં. બોરા; ફા. બૂરિયા) ધાબળો, બન્નુસ
ભારો પું. (સં. ભારક) ઘાસ લાકડાં વગેરેને એકઠાં બાંધતાં થતો મોટો ઝૂડો (૨) ખુલ્લા સઢનો છેડો
ભોરો પું. (સં. ભ્રમર, હિં. ભૌરા) ભમરો
મરો પું. ('મરવું' ઉપરથી) મોત (૨) (લા૦) મોતના જેવું દુઃખ, હેરાનગતિ
મારો પું. ('મારવું' ઉપરથી) મારી નાખનારો, જલ્લાદ (૨) ઉપરાઉપરી પ્રહાર (૩) (લા૦) રમઝટ, વિપુલતા
મોરો પું. (સં. મુખક) જંતુ ભળ વડે હુમલો (૨) સમુખ થવું એ
મોરો પું. એક આભરણ
મોરો પું. (મં. મુખાકાર) (લા૦) સર્પનો ઝેરી દાંત-જે સર્પમાંથી કાઢી લીધેલો હોય છે અને સર્પ કરડે ત્યારે ડંખ ઉપર લગાવવામાં આવે છે જે ઝેરને ચૂસે છે (૨) મોખરો
લીરો પું. (ફા.) લૂગડાનો લાંબો ચીરો
વરો પું લગ્નાદિક સારો પ્રસંગ (૨) નાત જમાડવી એ (૩) વપરાશ (૪) ખર્ચ
વારો પું. (સં. વાર) વારી, પાળી (૨) અણોજો, પાકી
વારો પું. ઘડો, કુંભ
વીરો પુ. (સં. વીર) (લા૦) ભાઈ
વેરો પું. કર, જકાત, 'ટૅક્સ'
શીરો પું. (ફા.) એક મીઠી વાની.
શીરો પું. શીરું, છાંયડો
શેરો પું. (અ શરઆ; સર૦ મ. શેરા) અરજી તુમાર વ૦ ઉપર અમલદારે કરેલું ટૂંકું ટિપ્પણ
સારો પું. (સં. સારક) બેસતા વર્ષના દિવસે વંચાતી વર્ષ દરમ્યાન બનવાના બનાવોની આગાહી [વિજન
હારો પું. (સર૦ 'આરેકું') ૭ મણનું
હીરો પું. (સં. હીરક) એક કીમતી પથ્થર, ધોળા રંગનું રત્ન
હેરો પું. (જુઓ 'હેરુ') જાસૂસ
હોરો પું. (જુઓ 'વહોરો') વહોરો
અમ્લ વિ. (સં.) ખાટું (૨) ન. તેજાબ, 'એસિડ'
અલં અ. (સં. અલમ્) બસ (૨) પૂરતું
આલ સ્ત્રી. ટેવ
આલ ન. (હિં. મ.) એક ઝાડવું (જેનાં

છાલ ને મૂળમાંથી રંગ બનાવાય છે)
આલ ન. (સં.) હરિતાલ, હરતાલ
આંગ્લ વિ. (અં. 'ઍંગ્લો' ઉપરથી સં. રૂપ) અંગ્રેજોને લગતું
ઊલ સ્ત્રી. ચૂલાની પાછળનો વળગેલો ચૂલો, ઓલો
ઊલ સ્ત્રી. (દે. ઉ(-ઓ)લ્લી) જીભ ઉપરનો મેલ કે વળતી છારી, ઓળ
ઐલ વિ. (સં.) ઇલા કે પૃથ્વીનું (૨) પું. (સંજ્ઞા) ઇલાનો પુત્ર, પુરૂરવાનો પિતા
ઓલ સ્ત્રી. નાગર જ્ઞાતિમાં વરને માથે બંધાતો રંગીન પટો
ઓલ સ્ત્રી. (દે. ઓલ્લી) જુઓ 'ઊલ'
ઓલ સ્ત્રી. (સં. ઓલ્લ) જામીન તરીકે શત્રુનું માણસ પાસે રાખવું એ
કલ પું. (સં.) એક અવાજ, ગુંજન
કલ સ્ત્રી. (સં. કલા) કળા, માત્રા (પિંગળમાં) (૨) (લા૦) પેટીનો નકૂચો (૨) નકૂચો (સામાન્ય) (૪) 'સ્પ્રિંગ'
કાલ અ. (સં. કલ્ય) ચાલતા દિવસની પૂર્વેને કે પછીને દિવસે (૨) સ્ત્રી. ગઈ કાલે અથવા આવતી કાલે (૩) (લા૦) અ૰ હમણાં થોડા દિવસ ઉપર કે પછી
કાલ-(ળ) પું. (સં.) સમય, વખત (૨) સમયનું માપ, વેળા (૩) મોસમ, ઋતુ (૪) (લા૦) મોત, નાશ (૫) જ્યાં ઠેકો ન આવે એવું માત્રાનું સ્થાન [(સંગીત)
કીલ પું (ગાડાની) મળી
કીલ પું (સં.) મેખ, ખૂંટો (૨) ખીલો (સામાન્ય) (૩) ઢોર બાંધવાનો ખીલો
કુલ વિ. (અ. કુલ્લ) એકંદર, બધું મળીને થાય એટલું, તમામ
કુલ(-ળ) (સં.) ન. કુટુંબ, વંશ (૨) ખાનદાની, કુલીનતા (૩) ટોળું, જૂથ (૪) અસીલ (વકીલનો)
કૂલ પું. (સં.) કિનારો
કેલ વિ. વેપારીનો એક સંકેત (૨) પું. કેળવેલો ચૂનો, છાનો કોલ
કોલ પું. (અ.) વચન, કબૂલાત, ખાતરી
કોલ પું (અં.) બંદરમાં આવતાં જતાં વહાણની જગાતખાતાની નોંધ .
કોલ પું. (જુઓ 'કેલ') ચૂના-રેતીની મેળવણીનો ગારો
કોલ પું. (જુઓ 'કોલુ') શેરડીનો રસ કાઢવાનો સંચો
કોલ પું. (જુઓ 'કોલુ') શિયાળ (૨) ન. રમકડું..
કૌલ વિ. (સં.) ભારતવર્ષની ક પ્રાચીન અનાર્ય જાતિનું, કોળી) (લા૦) તાંત્રિક મતનું, વામમાર્ગી, શાક્ત
ખલ(-ળ) વિ. (સં.) ધૂર્ત, શઠ
ખલ પું. દવા વાટવાની ખરલ
ખીલ પું (દે. ખિલ) જુવાનીમાં મોં પર થતી ફોલ્લી (૨) આંખનાં પોપચાં પર થતી લોહીમાંસની ગડી
ખીલ (સં. કીલ) ઘંટીનો ખીલડો
ખેલ પું. (પ્રા.) રમત (૨) તમાસો, જોવાનાં નાટક ભવાઈ વ૰ (૩) (લા૦) રચના, લીલા
ખોલ સ્ત્રી. (દે. ખોલ્લ) ખામી, કસર, ચોલી, ચોલીઓ (૨) ઊંડી ગોળી...

છત્રી ચામડી (૩) આપની કાંચળી (૪) ખોલી (૫) ખોળ, ગાદી-તકિયા વ૦ ઉપરનું પડ (૬) જુઓ 'ખોન્લ', મોચીનું એક ઓજાર
ખ્યાલ પું. (જુઓ 'ખયાલ') તર્ક, વિચાર કલ્પના, સ્મરણ (૨) છાલ, કેડો (૩) એક ગાયન-પ્રકાર (દ્રુપદથી બીજી જાતનો)
ગલ પું. માછલાં પકડવાનો આંકડો (૨) કૂવામાં પડેલી ચીજ કાઢવા માટેનો આંકડીઓનો ઝૂમખો, બિલાડી, મીંદડી (૩) (લા૰) લાંચ, લાલચ
ગલ પું. ગુપ્ત વાત, બાતમી (૨) ગર, માવો [બત્તીનો મોગરો
ગલ પું. ગર, કેરી અથાર-લાળ (૨)
ગલ પું. (સર૰ હિં. ગુલ) પિવાઈ ગયેલી બળી ગયેલી ચલમમાંની ગડાકુ
ગલ પું. (ફા. ગુલ) ગુલબાગનો હોક,
ગલ્લ પુ. (સં.) ગાલ [(૨) ન. અનું ફૂલ
ગાલ પું. (સં. ગલ્લ) માણસના મોંની બે બાજુનો ભાગ
ગુલ ન. (ફા.) ફૂલ (૨) ગુલાબનું ફૂલ (૩) (લા૰) બત્તી ઉપરનો બળેલો ભાગ, મોગરો
ગુસ્લ ન. (અ.) સ્નાન
ગેલ ન. (ગ્રા૰) લાડ (૨) લાડભર્યો ખેલ કે ચાળો
ગેલ સ્રી. (હિં. ગૈલ) ગલી, વાટ, રસ્તો (૨) ઘૂવરનું પાકું પાન જે રસેટ ગેલ આ કેડે, પાછળ [ઉપર ઘસાય છે
ગોલ પું (અં) ફૂટબોલ વગેરે રમતોમાં મહોંચવાનું સ્થાન, પીંચું, થડું
ગોલ (-ળ) વિ. (સં.) વર્તુલના દડાના આકારનું (૨) પું. ગોળ આકાર
ગ્વાલ પું. (હિં.; સં. ગોપાલ) ગોવાળ (૨) ન. બ. વ. (લા૰) વૈષ્ણવ મંદિરોમાં આઠ વખતનાં દર્શનમાંનાં ત્રીજાં દર્શન
ઘાલ સ્રી. સાથે જમવા બેઠેલાની હાર-ઓળ (૨) એવો આખો સમૂહ
ઘાલ સ્રી. ('ઘાલવું' ઉપરથી) (લા૰) નુકસાન, ખાધ
ઘોલ વિ. નરમ, કમતાકાત (કા.)
ચલ (-ળ) વિ. (સં.) ચાલતું, હાલતું (૨) અસ્થિર, ચલાયમાન
ચાલ પું. ('ચાલવું' ઉપરથી) રિવાજ (૨)
ચાલ સ્રી. ('ચાલવું' ઉપરથી) ચાલવાની પદ્ધતિ, ઢીંઢળ (૩) ચાલવાની ગતિ (૪) (રમતમાં) કૂટી વ૰ ચલાવવી કે એનો દાવ (૫) ચાલ ચલગત, વર્તણૂક (૬) જુઓ 'ચાલી', રહેઠાણની ઓરડીઓની હારનો વાસ
ચીલ સ્રી (સર૰ મ૰ ચિલ=એકદમ ફૂટતી દૂધની સેર) વનસ્પતિમાંથી દૂઝતો ચીકણો રસ, ચીડ [સ્પતિ
ચીલ સ્રી. (મ. એક ભાજી) એક વન-
ચીલ સ્રી. (સં. ચિલ; દે. ચિલ્લ) એક મોટું પંખી, સમળી
ચૂલ સ્રી. (સં. ચુલ્લિ) રસોઈ માટે ખોદેલો મોટો ચૂલો, તમણુ
ચેલ ન. (સં.) કપડું, વસ્ત્ર
ચૈલ ન. (સં.) ચેલ, કપડું, વસ્ત્ર
ચોલ સ્રી. (સં.) મજીઠ
ચોલ પું. (સં. ચૌલ) ક્ષૌરમંડળ

કિનારાના એક પ્રદેશનું પ્રાચીન નામ

છલ (–ળ) પું. ન. (સં.) છેતરપિંડી, કપટ (૨) ખોટો વેશ (૩) બહાનું

છાલ પું. જુઓ 'ખ્યાલ' (૨) કેડો, પીછો

છાલ સ્રી. (દે. છલ્લિ) વનસ્પતિની ત્વચા (૨) (લા૦) મહેણું

છેલ પું. (સં છેક, પ્રા. છઇલ્લ, મ. છેલા. હિં. છૈલ) વરણાગિયો માણસ, લહેરી જુવાન

છોલ પું સ્રી ('છોલવું' ઉપરથી) વનસ્પતિ ઉપરની સૂકી ત્વચા (સુ)

છોલ પું. સ્રી. ('છોલવું' ઉપરથી) (લાકડાનાં) છોલાવાથી પડતાં છોડાં

જલ (–ળ) ન. (સં.) પાણી

જાલ (–ળ) સ્રી. (સં. જાલ ન) માછલાં પંખી વગેરે પકડવા માટેની જાળી (૨) ઘણી વસ્તુઓ ગૂંચવાઈને થયેલું જાળું [ફરિ, ફરેબ, દગો

જાલ સ્રી. (સર૦ હિં.; અ જઅલ)

જેલ સ્રી. (અં.) કેદખાનું (૨) (લા૦) જેલની સજા, કેદ [જીવડો

ઝલ પું. ન. (સં ઝષ) એક ઊડતો

ઝાલ સ્રી. કાનનું એક ઘરેણું

ઝીલ સ્રી. (પ્રા. ઝિલ્લી) એક બેડી વનસ્પતિ જેનો દાતણમાં ઉપયોગ થાય છે

ઝીલ સ્રી. ('ઝીલવું' ઉપરથી) સાખો લણવાનું વાંસનું એક ઓજાર (૨) તંબૂરાનો તાર (૩) લાખેલી મોટી બરણી

ઝીલ સ્રી. (દે. ઝિલ્લી; સર૦ હિ. ઝીલ–સરોવર) ઊંડા પાણીની જગ્યા (૨) છોળ, છાલક

ઝૂલ સ્રી. ('ઝૂલવું' ઉપરથી) શોભા માટે રાખેલી ઝૂલતી કિનાર, ચીણુવાળા કોર (૨) કવિતામાં (લાવણી વ૦માં) આવતો અંતરો (૩) હાથી બળદ કે ઘોડાને પહેરાવાનો ઓઢો

ઝોલ સ્રી. ('ઝૂલવું' ઉપરથી) ઢીલાશને લીધે તારનું વચ્ચેથી ઝૂલી-ઝૂકી જવું એ [માથાનો ભાગ, તાલ

ટાલ સ્રી. વાળ-જતા રહ્યા હોય એવો

ટોલ પું. (ફા.) ઘરેણું

ટોલ પુ. (અં.) જગાતી નાકું

ડીલ ન (સર૦ હિં. ડીલ) શરીર

ડૂલ વિ (ગ્રા ડુલ) ડૂલેલુ (૨) ન. એક કાનનું ઘરેણું (૩) એક ઘાસ

ડોલ સ્રી. પું. (સર૦ હિં. મ.) બાલદી (૨) પું. વહાણનો કૂવાથંભ (૩) ડોલવું

ડ્રિલ સ્રી (અં.) કવાયત, લશ્કરી તાલીમ (૨) ન. એક જાતનું કાપડ

ઢાલ સ્રી. પ્રહાર–ઝટકો ઝીલવાનું ચામડાનું એક સાધન (૨) (લા૦) રક્ષક વસ્તુ

ઢીલ સ્રી. (દે ઢિલ્લ, સર૦ હિં. મ) વાર, વિલંબ (૨) તંગથી ઊલટું–શિથિલ હોવું એ (૩) (લા૦) બેદરકારી

ઢેલ સ્રી મોરની માદા [વાદ્ય

ઢોલ પું. ન પખાજ-ઘાટનું એક મોટું

તલ પુ. બ. વ. (સં. તિલ) એક તેલીબિયાંનો છોડ (૨) એનાં બિયાં (૩) (લા૦) એને મળતો ચામડી પરનો ડાઘ

તલ (–ળ) ન. (સં) તળિયું (૨) નીચેનો પ્રદેશ, તળેટી (૩) સપાટી

તાલ પુ. (સં.) ગાયનના ઠેકાનું માપ

(૨) (લા૦) મજા, રંગ, રસ (૩) લાગ, યોગ્ય સમય (૪) તાડનું ઝાડ (૫) હાથીપગો (૬) યુક્તિ, ખેલ પ્રપંચ

તાલ સ્ત્રી. (સર૦ મ. ટાલ) માથાની

તિલ પું. (સં.) જુઓ 'તલ' [ટાલ

તૂલ ન. (સં.) કરસણ, ભૂલ (૨) રૂ

તેલ ન. (સં. તૈલ; પ્રા.) તલ વગેરે તેલીબિયાંમાંથી કઢાતો સ્નિગ્ધ પ્રવાહી પદાર્થ (૨) તેલમાં કાઢેલું સત્ત્વ (૩) (લા૦) અડદાવો, દમ, ભારે કષ્ટ

તૈલ ન. (સં.) તેલ

તોલ પું. ન. (સં.) વજન (૨) વજન કરવાનું કાટલું (૩) (લા૦) કીમત, કદર (૪) વક્કર, પ્રતિષ્ઠા

થાલ પું. (કા.) રકમ વ્યાજે લેતાં આડમાં મુકાતી માલ મિલકત [મોટું

થૂલ(-ળ) વિ. (સં. સ્થૂલ) સ્થૂળ, જાડું–

થૂલ ન. (સં. તૂલ) બાજરી વગેરેનાં કણસલાં ઉપર થતી નાનાં ફૂલોની રુવાંટી

થોલ પું. (સર૦ દે. થોલ=વસ્ત્રનો એક ભાગ) (લા૦) ભાંગ, અનુકૂળ સમય, તક

થોલ સ્ત્રી. (રવા૦) ધોલ, ખૂસટ

દલ (-ળ) ન. (સં.) પાંદડું (૨) ફૂલની પાંખડી (૩) સૈન્ય (૪) (લા૦) જાડાશ, ઘનતા (૫) પું. એક છંદ

દિલ ન. (ફા.) હૃદય, મન, ચિત્ત (૨) (લા૦) મરજી [એક ઘરેણું, ફૂલ

દૂલ ન. (સં. દૂલ) બૈરાં–છોકરાના કાનનું

દોલ પુ (સં.) હીંચકો, ઝૂલો [ખસટ

ધોલ સ્ત્રી. (સર૦ હિં. ધૌલ) થોલ,

નલ (-ળ) પું. (સં.) એક જાતનું નેતર

(૨) પેટમાંનું ગોટું આંતગડું (૩) માટી કે ધાતુનો ગોળ પોલો લાંબો ઘાટ (૪) (સંજ્ઞા.) નળ રાજા—દમયંતીનો પતિ (૫) સેતુ બાંધનારો રામની સેનાનો એક વાનર નાયક

નાલ(-ળ) સ્ત્રી. (સં. નાલી) દાંડી (કમળની) (૨) ઘોડા વ૦ના ડાબલા નીચે નખાતી લોઢાની અર્ધવર્તુલિકા

નીલ વિ. (સં.) કાળું (૨) પું. એક જાતનો વાંદરો (૩) મોરથૂથુ (૪) ગળી (૫) (સંજ્ઞા) રામની વાનરસેનાનો એક સેનાપતિ

નીલ પું. (સં.) આખલાનો વિવાહ, નીલોદ્વાહ–એક વૈદિક વિધિ [પૈસાદાર

ન્યાલ વિ. (જુઓ 'નિહાલ') કૃતાર્થ (૨)

પલ ન. (સં.) માંસ (૨) પું. ચાર તોલા જેટલું માપ (૩) સ્ત્રી. પળ, ક્ષણવાર

–પાલ(-ળ) વિ. (સં.) 'પાળનારુ' એ અર્થમાં સમાસને અંતે; ઉદા૦ ગોપાલ-(-ળ), ધનપાલ(-ળ)

પાલ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) બંગાળનો એક જાણીતો રાજવંશ (૨) એક બંગાળી અટક

પાલ પું. (સર૦ હિ; મ.) નાનો, તંબૂ કે એની કનાત, રાવટી (૨) જુઓ 'પાલિયું', કેટલીક જગ્યાના પાણી પર તરતી દેખાતી ચીકાશ (૩) એવા પાણીને લીધે રોગીલો બનેલો પ્રદેશ

પુલ પું. (ફા.) સેતુ

પેલ ન. (દે. પિઉલી, પ્રા. પેલુ) પીંજેલા રૂની પેપલી, પોલવું

પેલ પું. [illegible]

પોલ પું. (દે. પિઉલી) પીંજેલું રૂ (૨) ન. પોચું ગોદડું (૩) પોલનું

પોલ સ્ત્રી. ન. (દે. પોલ્લ) પોલાણ (૨) (લા૦) મિથ્યા દેખાવ, જૂઠાણું (૩) અંધાધૂંધી, ગોટાળો

ફલ(-ળ) ન (સં.) વનસ્પતિનું બીજકોષ (૨) પરિણામ (૩) ફાયદો (૪) પાનું, (હથિયાર કે ઓજારનું) ફળું (૫) 'ફંક્શન' (ગ.)

ફાલ પું. ('ફાલવું' ઉપરથી) વનસ્પતિનો વૃદ્ધિરૂપે ફેલાવો (૨) (લા૦) અતિશયતા

ફીલ પું. (ફા.) હાથી

ફુલ્લ વિ. (સં.) ફૂલેલું (૨) ખીલેલું (૩) ઊઘડેલું

ફૂલ ન. (સ. ફુલ્લ) પુષ્પ (૨) એના આકારની વસ્તુ (૩) આંખનો એક રોગ, ફૂલું (૩) કાતરેલી સોપારી (૪) એક ઘરેણું (૫) ફૂલકાંપી (૬) (લા૦) સ્ત્રી. પતંરાજી

ફેલ પું. બ. વ. (અ. ફઅલ) ઢોંગ

ફેલ સ્ત્રી. (જુઓ 'ફેલું') લટ, સેર

ફોલ પું. ('ફોલવું' ઉપરથી) ફોલીને કાઢેલું એ (૨) કચૂકા કાઢી નાખેલી આંબલી [લશ્કર

બલ(-ળ) ન. (સં.) જોર, શક્તિ (૨)

બાલ(-ળ) વિ. (સં.) ઉમરમાં નાનું (૨) (લા૦) નાદાન, બેઅક્કલ (૩) પું. છોકરો (૪) ન. બાળક

બિલ ન. (સં.) દર (૨) કોતર, ગુફા

બિલ ન. (અં.) આપેલા માલની કીમતનો આંકડો, ભરતિયું (૨) કરેલી સેવાના પુરસ્કારનો આંકડો (૩) નવા કાયદાનો ખરડો [ભરતિયું

બીલ ન. (અં. બિલ) જુઓ 'બિલ',

બેલ પું. (દે. બઇલ્લ; હિં.) બળદ

બેલ સ્ત્રી. ('બે' ઉપરથી) બે જણની જોડી (૨) એઓમાંનો એક જોડીદાર સાથી [નો એક પ્રકારનો નાચ

બૉલ પું. (અં.) દડો (૨) યુરોપિયનો-

બોલ પું. ('બોલવું' ઉપરથી) શબ્દ, વચન (૨) કડી, તૂક (૩) (લા૦) મહેણું

ભલ્લ પું. ન. (સં.) ભાલો (૨) રીંછ

ભાલ ન. (સં.) પું. સંગીતમાં એક અલંકાર

ભાલ પું. ન. ભાડાની જમીન (૨) (સંજ્ઞા) ધંધુકાની આજુબાજુનો પ્રદેશ જ્યાં ઘઉં પાકે છે

ભાલ પું. પાટડો [જાતનો માણસ

ભીલ પું. (સં. ભિલ્લ) એક રાની પ્રજાની

ભૂલ સ્ત્રી. (પ્રા. ભુલ્લ; હિં. મ.) ચૂક, ખામી, ગફલત (૨) (લા૦) છેતરાવું એ (૩) વિસ્મૃતિ (૪) ગેરસમજ

ભોલ વિ. (રવા૦) પોલું ફૂલેલું, ભંભ; ઉદા૦ જાડું ભોલ

મલ્લ(-લ) પું. (સં. મલ્લ) કુસ્તીબાજ, પહેલવાન (૨) (સંજ્ઞા) બૌદ્ધકાલીન એક પ્રજા [(૩) વિષ્ઠા

મલ(-ળ) પું. (સં.) મેલ (૨) કચરો

માલ પુ. (અ.) સામાન (૨) બિસાત, પૂંજી (૩) (લા૦) સત્ત્વ, દમ (૪) ગાંજો

માલ પુ. (સં.) ઊંચાણનો પ્રદેશ

મિલ સ્ત્રી. (અં.) યંત્રથી ચાલતું કારખાનું (કાપડનું મુખ્યત્વે) (૨) યાંત્રિક

ઘંટી (૩) તેલનો યાંત્રિક ઘાણો
મીલ સ્ત્રી. (સર૦ મ. મીળ) પ્રતિપક્ષ, વિરોધી જમાવટ (તકરાર ટંટામાં)
મૂલ ન. (સં. મૂલ્ય) કીમત, આંકણી
મૂલ(-ળ) ન. (સં.) વનસ્પતિની જડ (૨) પાયો, મંડાણ (૩) નદીનું ઉત્પત્તિસ્થાન (૪) (લા૦) મૂળ કારણ (૫) ૧૯ મું નક્ષત્ર (જ્યો.) (૬) 'રૂટ' (મૂલવિધિમાં) (ગ.)
મેલ(-ળ) પું. (સં.) મિલન, મેળાપ (૨) થાટ, ઠાઠ (સંગીતમાં)
મેલ પું. સ્ત્રી. (અં.) ડાકગાડી, ટપાલ લઈને જતી ઝડપી ટ્રેન (૨) ટપાલ
મેલ પું. ('મેલું' ઉપરથી) શરીર ઉપરનો ગંદો પદાર્થ (૨) ગૂંગું (નાકનું) [પાક
મોલ પું. (સં. મુકુલ) ખેતરમાં ઊભેલો
યાલ(-ળ) સ્ત્રી. (તુર્કી) સિંહની ગરદન પરના વાળ, કેશવાળી [એક પદાર્થ
રાલ(-ળ) સ્ત્રી. ઝટ સળગી ઊઠે તેવો
રીલ સ્ત્રી. (અં.) દોરો વીંટેલી ગરગડી કે ભૂંગળી (૨) સિનેમાનાં દશ્યોની લાંબી પટ્ટી
રૂલ ન (અં. રોપ) ગોળ આંકણી
રૂલ પું. (અં.) ધારો, કાયદો
રેલ સ્ત્રી. (દે રેલ) પૂર (૨) (લા૦) પુષ્કળતા [રેલગાડી
રેલ સ્ત્રી. (અં.) રેલવેનો પાટો (૨) ટ્રેન,
રોલ પું. વિહાણમાં બેસતાં આવતાં ચક્કર-તમ્મર (૨) એક જાતનું રેશમી કાપડ
રોલ પું. (અં) ગોળ આંકણી, ગોળ રૂલ
લાલ વિ. (ફા.) રાતા રંગનું
લાલ પું. (સં.) પુત્ર, દીકરો (૨) (લા૦) છેલ, રંગીલો, બાંકો
લાલ સ્ત્રી. (ફા.) માણેક
લાલ ન. (હિં.) એક પક્ષી
લીલ સ્ત્રી. (જુઓ 'લીલું') બંધિયાર પાણીમાં કે એવી જગ્યામાં થતી લીલ ચીકણી વનસ્પતિ, શેવાળ (૨) ઊ:
લીલ પું (સં. નીલ) આખ્યાને વિવાહ (પ્રયોગમાં 'લીલ પરણાવવો કહેવાય છે), નીલોદ્વાહ
લોલ વિ. (સં.) ચંચળ (૨) સુંદર (૩) આતુર (૪) ગરબાની લીટીને છેડે આવતો નિરર્થક શબ્દ
વ્લલ પું. પરોઢિયામાં પડતો ઓસ
વસ્લ પું. (અ) મેળાપ, સમાગમ (૨) સંબંધ (૩) દંપતીનો પ્રથમ સમાગમ
વાલ પું. (સં. વલ) ત્રણ રતી જેટલું તોલ
વાલ પું. બ. વ. (પ્રા. વલ્લ) એક કઠોળ, વાલોળનાં બી (૨) ઓળિયા
વાલ પું. (અં. વાલ્વ) નસ નળી વગેરેની અંદર રહેલો એક બાજૂ ઊઘો થઈ શકે તેવો પડદો (૨) રેડિયો કે ધ્વનિવર્ધક યંત્રના ગોળા
વીલ ન. (અં. 'વિલ') વસિયતનામું
વીલ સ્ત્રી. (જુઓ 'વીળ') ભરતી
વીલ ન. એક પક્ષી
વીલ ન. અડધો રૂપિયો(સાંકેતિક ભાષામાં)
વેલ(-લી) સ્ત્રી (પ્રા વેલ્લી, સં. વલ્લી) લાંબી ને પથરાતી કે ઊંચે ચડતી ઊગતી વનસ્પતિ, લતા, સુકોમળ પ્રકારનો વેલો
વ્યાલ (-ળ) પું. (સં.) સાપ (૨) વાઘ

શાલ સ્ત્રી. (ફા.) ઊનનું સાદું કે ભરેલી કિનારનું ઓઢવાનું એક કીમતી વસ્ત્ર
શાલ પું. (સં.) સાગનું ઝાડ
શીલ (-ળ) ન. (સં.) વર્તણૂક (૨) ચારિત્ર્ય (૩) શિયળ (૪) વિ. (સમાસને અંતે) '-ના સ્વભાવવાળું' '-ની ટેવ વાળું' એવા અર્થમાં; ઉદા૦ પ્રયત્નશીલ
શુક્લ વિ. (સં.) સફેદ, ધોળું (૨) પું. બ્રાહ્મણોનો પુરોહિત (૩) એક બ્રાહ્મણ અટક
શૂલ પું. (સં.) ભાલા જેવું એક પ્રાચીન અસ્ત્ર (૨) શૂળી (૩) ત્રિશૂલ (૪) કાંટો (૫) (લા૦) શૂળ ભોંકાયા જેવું દરદ
શૈલ પું. (સં.) પર્વત
શ્યાલ પું. (સં.) પત્નીનો ભાઇ સાળો
સલ ન. જાર બાજરીનાં કણસલાંવાળા
સલ નં. (સં. સલિલ) પાણી [પૂળા
સાલ પું. નં. શાલ, સાગનું ઝાડ
સાલ સ્ત્રી (ફા.) વર્ષ (૨) પાકની મોસમ
સાલ ન. (સં. શલ્ય) વીંધમાં બેસે તેવો છેડો, બંધબેસતો સાંધો (૨) (લા૦) નડતર, આડખીલી (૩) ગિલ્લી દંડાની એક રમત
સીલ સ્ત્રી. (અં.) મહોર-મુદ્રા, મહોર-છાપ (૨) મહોર લગાડી ચોંટાડેલું લાખ કે એવા બીજા પદાર્થનું ચકતું (૩) વિ (લા૦) સરકારી શાસનથી એવી રીતે બંધ થયેલું
સૂલ ન. (અ. સુલ્હ) હિસાબ અથવા ઝઘડાનો નિકાલ, સમાધાન (૩) વિ. સીધું, પાંસરું
સ્કૂલ સ્ત્રી. (અં.) શાળા, નિશાળ
સ્ટૉલ પું. (અં.) દુકાન-રસ્તાની આજુ-બાજુ પુસ્તો ચા વ૦ પરચૂરણ ચીજોની
સ્થલ (-ળ) ન (સં.) જગ્યા, સ્થાન
સ્થૂલ (-ળ) વિ. (સં) જાડું મોટું (૨) (લા૦) મૂર્ખ, જડ (૩) સામાન્ય ઇંદ્રિયો તેમજ બુદ્ધિથી ગ્રહણ કરી શકાય તેવું
હલ પું. (અ.) નિર્ણય, ઉકેલ (૨) ક્રિ. વિ. ચાલુ કરવું એ [ઓજાર, સાંતી
હલ (-ળ) (સં.) જમીન ખેડવાનું
હાલ પું. બ. વ. (અ.) દશા, સ્થિતિ (૨) અવદશા (૩) અ. હમણાં, અત્યારે
હેલ સ્ત્રી. (સર૦ મ) બોજો, ભાર (૨) વેચવા સારુ વાહનમાં ભરેલાં છાણાં લાકડાં વગેરે કે એવું વાહન (૩) માથે લીધેલું કે લેવાનું બેડું (૪) (લા૦) ઊંચકવાની મજૂરી (૫) હેલકરીનું કામ
હૉલ પું. (અં.) મોટો ઓરડો, ખંડ
અલા સ્ત્રી. (અ. આલા) આબાદી (૨) આપત્તિ
અલ્લા પું. (અ) ખુદા, ઇશ્વર, અલ્લાહ
આલા વિ. (અ) સૌથી આલો-ઊંચું ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ (૨) ભવ્ય
ઇલા સ્ત્રી. (સં) પૃથ્વી (૨) (સંજ્ઞા) પુરૂરવાની માતા
ઇલા અ (અ. ઇલાહી) યા ખુદા!
એલા સ્ત્રી. (સં.) એલાયચીનો છોડ (૨) ઇલાયચી
ઓલા પું. કાચું ચામડું, ખાલ

કલા(-ળા) સ્ત્રી. (સં.) કોઈપણ વસ્તુનો એક ભાગ (૨) ચંદ્રનો સોળમો ભાગ (૩) 'મિનિટ', ડિગ્રીનો આઠમો ભાગ (ગ.) (૪) કાલમાન (૫) (લા૦) યુક્તિ, હિકમત (૬) હુન્નર. કસબ (૭) સૌન્દર્યયુક્ત તેવી જ ચાતુર્યયુક્ત હિકમત

કલ્લા પું. બ. વ. (ફા.;—જડબું, ગલોફું;મ.) ગાલ-લમણા ઉપરના વાળ (થોભિયાથી જુદા) [તેનું સ્થળ

ખલ્લા પું. (અ) જ્યાં કોઈ ન હોય

ગોલાં ન. બ. વ (ફા.ગુલામ) જનાનખાનાનાં હલકા દરજ્જાનાં દાસદાસી

ગીલા સ્ત્રી. (ફા. ગિલહ) નિંદા

છલા વિ. '૬' (સાંકેતિક)

છલ્લા સ્ત્રી. (જુઓ 'છલો') કાનનો વેહ વધારવા ઘલાતી કડી (૨) પું. બ. વ. જુઓ 'છલ્લો.'

છલ્લાં ન. બ. વ. (જુઓ 'છલો) છલ્લા-વીંટીઓ

છાલાં ન. બ. વ. (દે છલ્લી) ફોતરાં, છોડાં (૨) ચામડી પરનાં ભીંગડાં

છોલાં ન. બ. વ. ('છોલવું' ઉપરથી) છાલાં

જ્વાલા (-ળા) સ્ત્રી. (સં) અગ્નિશિખા, ઝાળ

ઝાલાં ન. બ વ મહેર્યાં, ટોણાં

ઝાલા (-લો) પું. (સર૦ હિં.) એ નામની જાતનો રજપૂત (૨) નાગરોમાં એક એવી અટક

તુલા સ્ત્રી. (સં) ત્રાજવુ, કાંટો (૨) સાતમી રાશિ (જ્યો.) (૩) (લા૦) તુલના, સરખામણી (૪) (જુઓ 'તુલાદાન') ભારોભાર વસ્તુ જોખવાની ક્રિયા

તેલાં ન. બ વ ('તેલ' ઉપરથી) (લા૦) નવરાત્રના દિવસોમાં તેલની આખડી રાખી કરવાનું ત્રણ ઉપવાસનું વ્રત

દોલા સ્ત્રી. (સં.) હીંચકો, ઝૂલો (૨) પાલખી, ડોળી

બલા સ્ત્રી. (અ.) પીડા કરતું વળગણભૂત (૨) (લા૦) એવું માણસ (૩) દુઃખ, મુસીબત

બાલાં ન. બ. વ. ડાફરિયાં, ફાંફાં (૨) (લા૦) આલાબાલાં, બહાનાં

બાલા (-ળા) સ્ત્રી. (સં.) છોકરી (૨) ૧૬ વર્ષની અંદરની સ્ત્રી

ભલા અ. (જુઓ 'ભલું') 'ભલાભાઇ' એવો સંબોધનનો ઉદ્‌ગાર

માલા (-ળા) સ્ત્રી. (સં.) મણકા વગેરે પરોવી કરેલો હાર (૨) જપમાળા (૩) કોઈપણ સરખા દરજ્જાની વસ્તુની એકત્રિત સંકલના; ઉદા૦ ગ્રંથમાળા, કીર્તનમાળા

મુલ્લાં પું. (અ.) મુસલમાનોનો આચાર્ય કે પુરોહિત, બાંગી

મૌલા પું. (અ.) ધણી, માલિક

રોલા(-ળા) પું. (દે) એક છંદ, કાવ્યછંદ (પિંગળમાં) [ગુલાબ

લાલા ન. (ફા. લાલહ) એક ફૂલ,

લાલા પું. (સં. લાલ) (લા૦) લહેરી, છેલ, ફક્કડ (૨) ઉત્તરમાં અમુક જાતિના લોકના નામ પૂર્વે આદરનો શબ્દ; ઉદા૦ લાલા લજપતરાય (૩) બાપને માટે સંબોધનનો શબ્દ (૪) પહાણ માટે વપરાતું વિશેષણ

લાલા સ્ત્રી. (સં.) લાળ
લાલાં ન બ વ. (ફા. લાલ) (લા૦) ચડતીનાં સુખનો અનુભવ
લીલા સ્ત્રી (સં.) ક્રીડા, ખેલ (૨) અદ્ભુત ખેલ (૩) ઈશ્વરાદિકના અવતારે કરેલાં કામ (૪) એનું નાટક; ઉદા૦ રામલીલા, રાસલીલા
લોલા સ્ત્રી. (સં.) જીભ (૨) વીજળી
વેલા(-ળા) સ્ત્રી. (સં.) સમય (૨) મર્યાદા (૩) સમુદ્રનો કિનારો (૪) વાણી
શાલા(-ળા) સ્ત્રી. (સં.) મકાન, ઘર (૨) પાઠશાળા, નિશાળ (૩) (લા૦) સમાનનીતિ રીતિ વિચાર વગેરે-વાળો સમૂહ, સંપ્રદાય, 'સ્કૂલ'
શિલા સ્ત્રી. (સં.) પથ્થરની છાટ
હલા અ. (સં.) સખીને બોલાવતાં વપરાતું સંબોધન
હાલા અ, સ્ત્રી. જુઓ 'હાલો'
હેલા સ્ત્રી. (સં.) ખેલ, ક્રીડા (૨) રતિક્રીડા (૩) (લા૦) તીવ્ર સંભોગેચ્છા (૪) એ વ્યક્ત કરતી ચેષ્ટા (૫) ક્ષણ, [સહેજવાર
અલિ પું. (સં.) ભમરો
કલિ(-ળિ) પું (સં.) ટંટો, કજિયો (૨) લડાઈ, યુદ્ધ (૩) (સંજ્ઞા) કલિયુગ (૪) કળિયુગનો અધિષ્ઠાતા પુરુષ-અસુર (૫) (લા૦) પાપની બુદ્ધિ
કેલિ(-લી) સ્ત્રી. (સં.) ક્રીડા, રમત (૨) રતિક્રીડા, મૈથુન
ગાલિ(-લી) સ્ત્રી. (સં.) ગાળ
ચૂલિ સ્ત્રી. (સં. ચુલ્લિ) નાનો ચૂલો
ધૂલિ સ્ત્રી. (સં.) ધૂળ
નાલિ સ્ત્રી. (સં.) મોરી, નીક (૨) નાડી, નસ (૩) નાળ
પાલિ સ્ત્રી. (પાલિ., પાલિયાય=ધર્મોપદેશ=બુદ્ધના ધર્મોપદેશની ભાષા) એક પ્રાચીન પ્રાકૃત ભાષા જેમાં બૌદ્ધ ધર્મના ગ્રંથ લખાયા છે, પ્રાચીન માગધી
બલિ(-ળિ) પું. (સં.) ભોગ, દેવને માટે કાઢેલો ભાગ (૨) (સંજ્ઞા) પ્રહ્લાદનો પૌત્ર-દાનવોનો રાજા
મૌલિ ન (સં) માથું (૨) ટોચ (૩) પું. છોગું, કલગી
વલ્લિ(-લ્લી) સ્ત્રી. (સં) વેલ
શાલિ સ્ત્રી. (સં.) શાળ, ડાંગર
અલી સ્ત્રી. (દે અલિઆ) સ્ત્રી સખી
અલી પું (અ.) (સંજ્ઞા) ઇસ્લામના એક ખલીફ
આલી(-લિ) સ્ત્રી. (સં.) સખી (૨) હાર, આવલી
આલી વિ. (અ.) આલા, ઉચ્ચ, ભવ્ય
એલી સ્ત્રી. સતત વરસાદ, હેલી
એલી સ્ત્રી. (જુઓ 'હેલી') સખીને બોલાવવાનો ઉદ્ગાર
કલ્લી સ્ત્રી. નાનો કલ્લો, કલ્લું (૨) હાથની આંગળીઓ વડે (ધોતિયા કે સાડી જેવા કપડાને વાળીને મૂકવા માટે) કરાતી ગડી [માતા
કાલી (-ળી) સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) કાળકા
કીલી સ્ત્રી. (સં.) ખીંટી. (૨) કૂંચી. (૩), તિજોરી, નાણાંની પેટી
કુલી પું. (તુર્કી) ભાર ઊંચકનારો મજૂર
ખલી સ્ત્રી ખિસકોલી (૨) છોકરાંની એક રમત
ખલી(-ળી) સ્ત્રી. (સં. ખલ ન.) ખળું

(૨) ઢેકોળની દાળ કરવાની જગ્યા
ખાલી વિ. (અ) ઠાલું, કશું ભર્યા વગરનું (૨) (લા૦) નિર્ધન, ગરીબ (૩) સ્ત્રી. લોહીનું ફરવું બંધ પડી જવાથી અંગ ઝણઝણે એ, ઝણઝણી (૪) સંગીતના તાલમાં તાળી ન પાડતાં હાથ છૂટા પાડવા એ કે એવું સ્થાન (૫) અ. અમથું, વ્યર્થ (૬) ફક્ત, માત્ર
ખીલી સ્ત્રી. (જુઓ 'ખીલો') નાનો ખીલો, ચૂંક (૨) શરીરનાં આંગળાં વગેરેમાં હાડકાનો છેડો વધે છે તે
ખોલી સ્ત્રી. (સં.) ખોળા (૨) ખોળ
ખોલી સ્ત્રી. (દે. ખુલ્લકુટિર) ઓરડી
ખોલી સ્ત્રી. (જુઓ 'ખોલકી') નાની ગધેડી
ગલી સ્ત્રી. (હિં.) સાંકડી વાટ, શેરી
ગાલ્લી સ્ત્રી. (જુઓ 'ગાડલી') નાનું ગાડલું (ભારનું કે વાહનનું) (૨) એક પરિમાણ, ત્રીસ મણનું માપ
ગિલ્લી સ્ત્રી. મોઈ (૨) ગડગૂમડ કે બીજા દરદને લીધે આવતો સોજો, વેજ
ગીલી સ્ત્રી. જુઓ 'ગિલ્લી', મોઈ
ઘૂલી સ્ત્રી ગળા (૨) જીવડાંએ બનાવેલું પોળું કે કાંગરું ઘર
ગેલી સ્ત્રી. (અં.) છાપખાનામાં ગોઠવેલા બીબાના ચોકઠાંને મૂકવાની લંબચોરસ સપાટી (૨) (લા૦) એ ઉપરથી કાઢેલુ ગેલી-પ્રૂફ
ગોલી સ્ત્રી. (જુઓ 'ગોલા') ગોલણ (૨) વડારણ (૩) (લા૦) ગુલામડી
ઘાલી સ્ત્રી ઘિસોડીનો વેલો (કા.)
ચાલી સ્ત્રી. (મરા૦ મ ચાળ) ચાવડીપને બાંધેલી અનેક ઓરડીઓની ઇમારત, ચાળ
છલી સ્ત્રી. (દે છલી) ચામડીનો એક રોગ
છાલી સ્ત્રી. નાનું છાલું, વાડકી (૨) ચૂડી
છેલી સ્ત્રી. (જુઓ 'છેલાઈ') વરણાગિયાપણું [કપટી, બનાવટી, જૂઠું
જાલી વિ (હિં) જુઓ 'જાલ' (૨)
ઝાલી સ્ત્રી. (સંજ્ઞા) ઝાલા કુટુંબ-રજપૂતની કન્યા કે સ્ત્રી
ઝિલ્લી સ્ત્રી (સં.) તમરું
ટાલી સ્ત્રી. (સર૦ હિં. મ.) આઠ રૂપિયા (વેપારીઓનો સંકેત)
ટાલી સ્ત્રી. (જુઓ 'તાલુ') ચંદરવામ સાંધેલા જુદા જુદા રંગના કકડા (૨ દાળના વગેરેની જડ બાઝવાથી એક વામાં ન આવતો ખેતરનો ભાગ
ટીલી સ્ત્રી. (જુઓ 'ટીલું') ટીલડી, કુંકુમ વગેરેની ટપકી (૨) (લા૦) બદનામી
ટોલ્લી સ્ત્રી (જુઓ 'ટોલ્લો') ક્રિકેટમ બોલને ટોલ્લો મારવો કે જેથી બે રૂ વધુ રન મળી જાય
ડાલી સ્ત્રી. (સં. ડલક, પ્રા.–દે ડલ) ટોપલી, નાનું ડાલુ (૨) ભેટનાં ફળફળાદિની ટોપલી
ડેલી સ્ત્રી. (જુઓ 'ડેલું') બારણાંવાળી ખડકી (૨) (લા૦) ગામડાની પોલીસ-ચોકી
ઢોલી પું. (જુઓ 'ઢોલ') ઢોલ વગાડનારો
તલી સ્ત્રી (જુઓ 'તલ' પું.) શેરડીનો એક રોગ (૩) બરોળની ગાંઠ
તેલી વિ. ('તેલ' ઉપરથી) તેલવાળું તેલિયું (૨) પું. ઘાંચી (૩) એક અટક

તૈલી વિ (સં. તૈલિન્) તેલવાળું (૨) ચીકણું (૩) પું. તેલી, ઘાંચી

થૂલી સ્ત્રી. (પ્રા. થુલ્લી) ઢૂંડાં ઉપર વળતી ફોતરી (૨)ઘઉં વગેરેના ભરડેલા કકડા-ફાડિયાં [કોથળી, નાનો થેલો

થેલી સ્ત્રી (દે. થલ્લિયા; સર૦ મ. થૈલી)

ધૂલી સ્ત્રી. (સં.) ધૂળ

નાલી સ્ત્રી (સં.) મોરી, નીક (૨) નાડી, નસ [માખી (વાદળી)

નીલી સ્ત્રી. (સં.) ગળી (૨) એક જાતની

પલ્લી સ્ત્રી. (સં.) નાનું ગામડું

પલ્લી સ્ત્રી. પરલી, ગરોળી

પલ્લી સ્ત્રી. માંડવી, ગરબાની કોડિયાં મૂકવાની દીવી

પાલી સ્ત્રી. (સં. દે. પાલિ-લી) સૌરાષ્ટ્રનું અનાજનું એક માપ (૨) એનું વાસણ (૩) (મુંબઈમાં) ચારશેરનું માપ

પાલી સ્ત્રી. (સં. પલ્લવ) ઝીણાં પાંદડાં

પાલી સ્ત્રી. (જુઓ 'પ્યાલી') નાનું પાલું-પ્યાલું-પવાલું

પ્યાલો સ્ત્રી (ફા. પિયાલેહ્) નાનું પવાલું

ફુલ્લી સ્ત્રી. ('ફૂલ' ઉપરથી) જુઓ ફુલેવર,' રમવાના પાનાંની એક ભાત

ફૂલી સ્ત્રી. ('ફૂલ' ઉપરથી) સોનાનું એક ઘરેણું, શીશફૂલ(૨) (લા૦) ધાણી

ફેલી વિ. (જુઓ 'ફેલ')'ફેલ-ઢોંગ કરનારું, ધુતારું [ફાલ્લો

ફોલ્લી સ્ત્રી ('ફોડલી' ઉપરથી) નાનો

બલ્લી સ્ત્રી. (હિં) બિલાડી

બીલી સ્ત્રી. (સં. બિલ્વ) એક ઝાડ કે એનાં પાંદડાં

બેલી પુ. (દે બેલી='સ્તંભ કે વાલી' પરથી) ધણી, મુરબ્બી (૨) સહાયતા કરનાર

બેલી સ્ત્રી સોનીનું એક ઓજાર

બોલી સ્ત્રી (જુઓ 'બોલવું') ગૌણ ભાષા જે બોલવામાં જ ચાલતી હોય (૨) (લા૦) મહેણું (૩) કબૂલાત, વચનબદ્ધતા

ભીલી વિ (જુઓ 'ભીલ') ભીલનું કે ભીલ સબંધી (૨) સ્ત્રી. ભીલની બોલી

માલી પું (સં. માલિન્) જુઓ 'માળી'

ભીલી સ્ત્રી. ગોળનું ભીલું (૨) ટૂંડલાં શિંગડાવાળી ભેંસ

મેલી સ્ત્રી (મેલુ ' ઉપરથી) ઓર, જરાયુ

મૌલી વિ (સં. મૌલિન્) મૌલિ-મુગટવાળું

રેલ્લી, રેંલ્લી સ્ત્રી. વાછરડી [મુગટવાળું

લાલી સ્ત્રી. ('લાલ'=રાતું ઉપરથી) રતાશ (૨) (લા૦) તંદુરસ્તી

લાલી સ્ત્રી. ઘંટની જીભ-લોલક

લૂલી સ્ત્રી (સં. લોલા=જીભ) જીભ (તિરસ્કારમાં)

લેલી સ્ત્રી. (સં. લાવક) લેલું-નામક પંખીની માદા, લેલાડી (૨) (લા૦) બહુ બોલબોલ કરનારી ગાડી કે સ્ત્રી

લેલી વિ. સ્ત્રી. (જુઓ 'લેલું') ચાંયરી સ્ત્રી

વલી પું. (અ) પીર, ઓલિયો

વલ્લી સ્ત્રી. (સં.) વેલ

વાલી પુ. (સં.) (સંજ્ઞા) સુગ્રીવ વાનરનો મોટો ભઈ

વાલી પુ. (અ.) મુરબ્બી, રક્ષક, પાલક (૨) અબલક ઘોડો

વાલી સ્ત્રી. ('વાલ' ઉપરથી) નાના દાણાનો વાલ

વેલી સ્ત્રી. (જુઓ 'વેલ') લતા, વેલ
-શાલી (-ળી) વિ. (સં.) નામને અંતે લાગતાં 'વાળું' અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ વિદ્યાશાલી
શેલી સ્ત્રી (દે. સેલ્લી=દોરડું) ચકમકથી દેવતા પાડવાનું દોરડું (૨) ભસ્મ, રાખ
શૈલી સ્ત્રી. (સં.) ઢબ, રીત (૨) લખાણની રીત, ઇબારત [પથરી
સલ્લી સ્ત્રી. (સં. શલ્યા) અસ્થિ ખસવાની
સેલી સ્ત્રી શેલી, રાખોડી (૨) ડોકમાં નંખાતી કાળા દોરાની આંટી (કબીરપંથી સાધુ તથા ફકીરો પહેરે છે)
સ્થલી (-ળી) (સ્ત્રી.) (સ.) જગ્યા, પ્રદેશ
સ્થાલી સ્ત્રી. (સં) થાળી, ખૂમચો
હાલી સ્ત્રી. ('હાલા' પરથી) બાળકને સુવાડવાની ઝોળી, ખોયું
હાંલ્લી સ્ત્રી. જુઓ 'હાંડલી.'
હેલી સ્ત્રી. (દે. અયાલી) એલી, સતત વરસાદ
હેલી સ્ત્રી. (અપ. હેલ્લી) એલી, અલી,
હેલી સ્ત્રી. ગીતની એક દેશી [સાહેલી
હેલી સ્ત્રી. રાખ (મુડદાની)
હેલી સ્ત્રી. જુઓ 'હેલા', ક્ષણ (૫)
હોલી સ્ત્રી. (જુઓ 'હોલો') હોલાની માદા
આલુ ન. (જુઓ 'આળ') ખોટો આરોપ
આલુ ન. જુઓ 'આલ્' [આક્ષેપ
ઉલ્લુ વિ (હિં.) મૂરખ, ગમાર
ઓલું (-લ્યું) સ. (કા.) પેલું
કાલુ પું. દરિયાઈ ખડક (૨) સ્ત્રી. એક માછલી (મોતી બનાવનારી)
કાલું વિ. જે બોલી નથી શકતું તેવું (૨) (લા૦) બાળકની વાણી જેવું ભાંગ્યું તૂટ્યું અને મધુરું (૩) તોતડું (૪) બાલિશ, અણસમજુ
કાલું ન. (સં. કલ્લક) કપાસનું જીંડવું
કિલ્લું ન અનાજમાં પડતું એક જીવડું, ભોટવું
કોલુ ન. શેરડી પીલવાનો સંચો,
કોલું ન. શિયળ [ચીચોડો
કોલું વિ. (સં. કપિલ) ઘઉંવર્ણું ગોરું
ખાલું ન. ('ખાલ' ઉપરથી) જોડાનું ઉપલું ચામડું (૨) ખળાના અનાજ ઉપર ઢાંકવાનું ઘાસ
ખાલું બ. ('ખાલી' ઉપરથી) ચાબુની કોકડી ભરવાનો નેતર કે બરૂનો પોલો ટુકડો (૨) પડતર રાખેલું ખેતર
ખાલું ન. (પ્રા. ખલ્લ) ક્યારો; ઉદા૦ તમાકુંનું ખાલું
ખુલ્લું વિ. (અ. ખાલ) ઉઘાડું (૨) (લા૦) નિખાલસ, ચોખ્ખું (૩) સ્પષ્ટ, (૪) નાગું, ઢાંકેલું નહિ તેવું (૫) છૂપું નહિ એવું–જાહેર (૬) અસભ્ય (૭) અણુઘેરાયેલું (૮) ઘેરું નહિ એવુ આછું (રંગ વગેરે) [પોપડો
ખોલું ન. ખીચડી વગેરેનો દાઝેલો
ગલુ ન કૂતરીનું ગલૂડિયું, ગુલું
ગાલ્લું ન. જુઓ 'ગાડલું', નાનું ગાડું
ગુલું ન. ગલુ, કૂતરીનું ગલૂડિયું
ગુલ્લુ પું. (ફા. ગુલામ) મુસ્લિમ નામની પહેલાં આવતા 'ગુલામ' શબ્દનું ટૂંકુ રૂપ
ગુલ્લું ન. (જુઓ 'ગૂડલું') પાપડની કણકનો લૂઓ, ગૂલરું
ગૂલું ન. એક પક્ષી

ઘેલું વિ૦ (સ. ગ્રહિલ, પ્રા. ગહિલ) ગાંડું, અક્કલ વગરનું (૨) ન ગાંડપણ
ઘોલું ન. ત્રિશોડું (૨) (લા૦) આડખીલી ડખલ (૩) પ્રાણહત્યા
ઘોહલું વિ. ઘોલિયું, વગર નોતર્યે જમવા જનાર, લાખું [કીર્તન
ચહલું ન. નિત્યનાં ચાલતાં ભજન-
ચલ્લું ન. (સ. ચલુક) ચાંગળું, અંજલિ
ચાલુ વિ. ('ચાલવું' ઉપરથી) હાલનું, વર્તમાન (૨) ચાલતું
છાલું ન. વાડકો, છાલિયું
છાલું ન. ('છાલ' ઉપરથી) ઘંટીમાંથી લોટ વાળવાનું નાળિયેરીનું છોડું
છેલ્લું વિ. (દે. 'છલ્લ' ઉપરથી) છેવટનું
ઝલું વિ. ('ઝાલવું' ઉપરથી) તૈયાર–તત્પર (સેવામાં)
ઝીલું ન ('ઝીલવું' ઉપરથી) લટકતાં સૂપડાં બાંધી નીચેથી ઉપર (ખેતરમાં) પાણી ચડાવવાની એક રચના
ઝોલું ન ઝુંડ, ટોળું (ઊડતાં આવતાં પક્ષીઓનું)
ઝોલું ન. જુઓ ('ઝોલવું' ઉપરથી)
ટાલું ન. જુઓ 'ટાલ' [ઝોકું, ડોલું
ટૂલું વિ. ઢીલું, પોચું
ટોલું ન. વાળ વિનાનું બોડું માથું, તાલું
ઠાલું વિ. (દે. ઠલ્લ) ખાલી, નહિ ભરેલું (૨) (લા૦) નકામું, ધંધા વિનાનું (૩) નહિ વાસેલું, ખુલ્લું (૪) અ. નાહક, ફોગટ
ઠાલું ન. પહોળો મોટો સૂડો (વાંસનો) (૨) ઢોરનો ખાણનો ભરેલો ટોપલો (૩) વાંસ કે ઘાસનો ઊભો કરંડિયો
ડેલું ન (સં. દેહલી) મોટાં પહોળાં બારણાંવાળું મકાન (૨) મકાનનો ખડકી જેવો મોટો દરવાજો
ડેલું ન. (ચ.) રાંપના દાંડાની લાંબી વળી
ડોલું ન. ('ડોલવું' ઉપરથી) ઝોકું (૨) ગોથું (૩) (લા૦) છક્કડ
ઢીલું વિ (જુઓ 'ઢીલ'; સં. શિથિલ) ખેંચમાં શિથિલ, તંગ ન હોય એવું (૨) (લા૦) કડક નહિ એવું–પોચું (૩) (લા૦) હિંમત વિનાનું (૪) કમજોર (૫) સુસ્ત, ધીરુ, મંદ
તાલુ ન. (સં.) તાળવું
તાલું ન. (અ. તલ્લા=સોનું) કપડામાં મુકાતો કસબી કકડો
તાલું ન. ટોપીમાં મુંડ ઉપર ચોડાતું ગોળ કે લંબગોળ કપડું
તૂલું (–ળું) વિ. નિષ્કપટી, ભોળું
તેલું ન. જુઓ 'તેલાં'
તેલું ન. (ત્રણ' પરથી) ત્રણનું ઝૂમખું
તોલું ન. (સં. તોલક) દસ શેરનું વજન (૨) ઘીનું પાટ્ટુ
તોલું ન ગાથું, તોલો
ત્રેલું ન. (સં. 'ત્રિ' ઉપરથી) ત્રણ લાંપગનો સમૂહ
થુલું ન. (જુઓ 'થૂલ') લોટને ચાળવાથી નીકળેલો છાલાં વગેરેનો ભૂકો
થેલુ ન. ટોળું, ઝોલું (ખાસ કરી ઊડતાં પક્ષીઓનું)
દુલ્લું, દોલું વિ. ભોળું (૨) (લા૦) ઉદાર દિલનું, સખી
નીલું વિ. (સં. નીલક) નીલ-પાલખી રંગનું (૨) લીલા રંગનું

પલ્લું ન. (ફા.) ત્રાજવાનું એક છાબડું
પલ્લું ન. વર તરફથી કન્યાને અપાતું સ્ત્રીધન
પાલું ન. (સં. પલ્લ=ધાન-ધનો કોઠાર) ખપરડાનો કે માટીનો અનાજ ભરવાનો કોઠલો (૨) વાંસની ચીપોનું ટાટું, પાલો (૩) વરસાદમાં માટીની ભીંત ધોવાઈ ન જાય તે માટે આડું રાખેલું કરાંઠીનું ટાટું
પાલું ન. (જુઓ "પ્યાલું") પવાલું
પાલું ન. (હિં. પાલા) પાલવ, આશરો
પિલ્લું ન. ('પિંડલું' ઉપરથી) વીંટીને કરેલો દડો-ગોટો [(૨) પીલુડું
પીલુ પું (સં.) એક ઝાડ, પીલુડી, જાર
પીલુ પું. એક રાગ [બચ્ચું
પીલું ન. (દે. પીલુઅ=બચ્ચું) મરઘીનું
પેલું સ. સામે આંગળીથી બતાવાયેલું ઓલ્યું (૨) આવતા પરમ દિવસ પછીના કે ગયાની પૂર્વનો (દિવસ)
પોલું વિ (દે પોલ્લ) વચ્ચે પોલાણવાળું-ખાલી (૨) (લા૰) મિથ્યા દેખાવનું, ઢોળવાળું
પ્યાલું પું (ફા પિયાલહ) પવાલું
ફુલ્લું વિ. (સં. ફુલ્લ) પહોળું, વલ્લું (૨) (લા૰) નિખાલસ
ફૂલું ન. ('ફૂલ' ઉપરથી) (લા૰) આંખનો એક રોગ-આંખમાં કીકી નજીક પડતું ચાંદું કે ગ્રંથિ
ફૂલું (ન) દોરડું ભાગતાં મુકાતી તારની લટ (૨) (લા૰) ફાંસ (૩) ગુસકેલી, ગૂંચ
બાદલું ન. (જુઓ 'બાદલું') ખોટા કસબનું ગૂંચળું

બિલ્લું વિ. (જુઓ 'બિલ્લી') (લા૰) ચાલાક, લુચ્ચું
બિલ્લું ન એક ઈંટના ઓસારની ભીંત
બીલું ન. (સં. બિલ્વ) બીલી વૃક્ષનું ફળ
બૂલું ન. ગુદા (૨) કૂલો. ધગડો (અશિષ્ટ પ્રયોગ) [(૨) જોડકું
બેલું ન ('બે' ઉપરથી) પૂણીનું જોડકું
બેલું ન. ધોળા રેતાળ પથ્થરનું ગચિયું
ભલું વિ. (સં. ભદ્ર) સારું (૨) માયાળુ (૩) (લા૰) સભ્ય (૪) પ્રામાણિક
ભાલું ન (સં. ભલ્લુક) રીંછ (૨) ફાલુ, એક જાતનું શિયાળ [બલ્લમ
ભાલું ન (સં. ભલ્લ) એક હથિયાર,
ભિલ્લુ પું. (જુઓ 'ભીરુ' પું.) રમતનો સાથી
ભીલું વિ. (પ્રા. ભિલ્લિઅ) ભાંગેલું તોડેલું (૨) ન. ગોળની ભીલી-ચાકી
ભોલુ પું. વાંદરો
માલું વિ. માલકું, બાડું
મિલ્લું ન. (જુઓ 'મીંડલું') બે-પાસિયા વેણીમાંનું પ્રત્યેક મીંડલું
મેલું વિ. (પ્રા. મઇલ્લ) ગંદું (૨) (લા૰) કપટી (૩) ન. મળમૂત્રાદિ (૪) ભૂત પ્રેત વગેરે [વગાડાતું નગારું
મોલ્લું ન. ભૂતને બોલાવતી વખતે
રે(-રૅ)લ્લું ન. વાછરડું
રોલું વિ. (ગ્રા૰) બાઘું, મૂર્ખ, મૂઢ
લીલું વિ. (સં. નીલ) કાચી કેરીના રંગનું (૨) (લા૰) ભીનું (૩) રસવાળું, તાજું (૪) ખૂબ પૈસાદાર
લૂલું વિ. (સર૰ હિં. લૂલા; મ. લુલા) લંગડું, ખોડું (૨) (લા૰) અપંગ,

અશક્ત, નિર્બળ (૩) પાયા કે આધાર વગરનું [ઓજાર, સુનારકું
લેલું ન. કોલ પાથરવાનું કડિયાનું
લેલું ન. (ર૦ા૦) એક પંખી, લેલાકું
લેલું વિ. (ર૦ા૦) થોથું
-વલું વિ. ('વાલ' ઉપરથી) સમાસને છેડે 'કેટલા વાલનું-આનાભાર' મિશ્રણ બતાવે છે; ઉદા૦ બારવલ્લું સોનું
વલ્લું વિ. (પ્રા. 'વલ્લ' ઉપરથી) રાંઢું, ફેંટાનું (૨) પહોળું, ચોકું
વલ્લું વિ. (ફા.) (સં. 'વલ્લભ' ઉપરથી) હેતવાળું, મમતાવાળું; ઉદા૦ માવલ્લું, ઘરવલ્લું
વીલું વિ. શરમ કે શોકથી ઊતરેલા મોઢાવાળું (૨) ભોંઠું (૩) (લા૦) રઝળતું, છૂટું
વેલુ(-ળુ) સ્ત્રી. (સં. વાલુકા) રેતી
શેલું ન. (સર૦ હિં. સેલા; મ. શેલા) કસબી ઉપરણો, ખેસ (૨) (અમુક કોમની) વિધવાએ પહેરવાનો ખાસ એક સાડલો (૩) સ્ત્રીઓનું કસબી પાલવવાળું એક કીમતી વસ્ત્ર
સાલું વિ. જુઓ 'સાળું' ['શેલું'
સેલું ન. (સર૦ હિં. સેલા) જુઓ
હાલ્લું ન. જુઓ 'હાંડલું' [(૨) બટાટા
આલુ ન. (ફા.) એક મેવો, જરદાલુ
આલે વિ૦ (અ. આલા) નજીકનું, વધુ પ્રિય (૨) આલા, ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ
કાલે અ. 'જુઓ કાલ' અ. [એકંદરે
કુલ્લે(-લ્લે) અ. જુમલે, સરવાળે,
ખેલે અ. (જુઓ 'ખેપ' સ. એ. વ.) (લા૦) સમયે, વખતે, વારે (દા.)
ઝલે સ્ત્રી. ઝલક [પ્રારબ્ધ
તાલે ન. (અ. તાલિઅ) નસીબ,
તોલે અ. ('તોલ' ઉપરથી સ. એ. વ) સરખામણીમાં, તુલનામાં, બરોબર
પ્રલે(-લ્લે) પું (સં. પ્રલય) પ્રલય, ભયંકર વિનાશ [અસ્તુ, છો
ભલે અ ('ભલું' ઉપરથી) ઠીક, સારું,
વલે સ્ત્રી. (અં. વલહ્) હાલત, દશા (૨) (લા૦) ભૂંડા હાલ (૩) ઉપાય
ઓલો પુ (દે. ઉલ્લી) ચૂલાની સાથે જોડેલો પાછલો નાનો ચૂલો, ઊલ.
કલ્લો પું. જુઓ 'કલ્લી,' ગડી
કલ્લો પું. (સં. કલ્લ) ધીંગાટ શોરબકોર
કૂલો પું. (દે. કુલ્લ) ધગડો, નિતંબ
કોલો પું. ખૂણો, ખાંચો, ખોલો
કોલો પું. જુઓ 'કોલું', શિયાળ
ખલો પું. (દે. ખલય) જોરો (કા) (૨) એક બાળરમત
ખીલો પું. (સં. કીલક) ખૂંટો, મેખ
ખીલો પું. (જુઓ 'ખેલો') (લા૦) ઉક્કા-પંજાના જુગારમાં પૈસાની હોડ લાગ્યે દા લેનાર મધ્યસ્થ જુગારી
ખોલો પું. ગધેડો
ખોલો પું. કપડાનો કોથો-ખાંચો
ગલ્લો પું. (ગુલ્લક, તુર્કી. અથવા ફા. ગુલ્લ્દાન) નાણું રાખવાનું ઠામ, પજાનો (૨) પરચૂરણ વકરાનું નાણું નાંખવાનું પાત્ર [નિંદા
ગિલ્લો પું. (ફા ગિલહ્) આળ, આક્ષેપ,
ગોલો પું. (જુઓ 'ગુલામ') જનાનખાનાનો નોકર (૨) ગંજીફાનું ગુલામની છાપનું એક પત્તું (૩) એ

નામની, જ્ઞાતિનો માણસ, ગોલારાણો
ગોલ્લો પું. (સં. 'ગો' ઉપરથી) વાછરડો ૦ (૨) (લા૦) માતાનો ચુસ્ત ભકત
ગોડલો પું. જુઓ 'ગોલ્લેયો'
ગોલ્લો પું. ('ગુલામ') ગંજીફાનો ગોલો–એક પત્તું
ઘોલો (–લ્લો) વિ. પું. (જુઓ 'ઘોલૈયું-ઘોલ્લો') વગર નોતર્યે જમવા જનારો, લાખો [(આગ્રાર્થ રૂપ)
ચલો અ. ક્રિ. (હિં) ચાલો, તૈયાર થાઓ
ચાંદલો પું. (જુઓ 'ચાંદલો') કપાળે કરાતું (કંકુનું) ગોળ ટપકું (૨) એની ઉપર ચોડવાની ટપકી (૩) (લા૦) શુભ પ્રસંગે અપાતી નાણાંની ભેટ, વધાવું, હાથધરણું (૪) બરાબર નહિ ગજેનો (દાળનો) દાણો
ચીલો પુ. માર્ગમાં ગાડાંના પૈડાંએ કરી નાખેલો, ખાંચાવાળો શેરડો (૨) ગાડાવાટ (૩) (લા૦) ધરડ (૪) રિવાજ, રૂઢિ
ચૂલો પું. (સં. ચુલ્લિ) રાંધવા માટે બળતણ ગોઠવવા કરાતી માટી.કે લોખંડની
ચેલો પુ (દે. ચેલ્લ) શિષ્ય [માંડણી
છલો (–લ્લો) પું. (સર૦ હિં. મ. છલ્લ) એક જાતની ઘૂઘરીઓની વીંટી (૨) લગ્ન વખતે પહેરવાની વીંટી
છિલ્લો પું (ફા) પીરનું સ્મારક
છોલો પું. (દે છલ્લ) છોકરો, છૈયો
જિલ્લો પું. (અ. જ્લિઅ) વિભાગ (૨) સૂબાની હકૂમત નીચે મુકાનો દેશનો અમુક એકઠા મળેલા તાલુકાઓનો ભાગ [બણા, મુસ્કેલી
ઝલો પં. (કા.) ('ઝાલવું ઉપરથી) વિટં-
ઝીલો પું. માટીનું મોટું વાસણ (અનાજ ભરવાનું), ગોળ પાકી કોઠી
ઝૂલો પું. ('ઝૂલવું' ઉપરથી) જેમાં ઝૂલી શકાય તે, હીંચકો (૨) (લા૦) નુકસાન, ખાધ
ઝોલો પું. ('ઝૂલવું' ઉપરથી) ઝૂલો, હિંડોળો (૨) હેલો, હીંચકાનો એક ઝોક (૩) ઝોલ
ટલ્લો પું. (રવા૦; સર૦ હિં. ટલ્લા) ધક્કો, આઘાત (૨) ફેરો, આંટો, ધક્કો
ટલ્લો પું. માથાનો ટકો, તાલો
ટીલો પું. (સં. તિલક) ઊભું ટીલું
ટોલો પું. મોટું માથું, તાલો
ટોલો પું. ટોકળો, મોટી જૂ
ટોલ્લો પું. (જુઓ 'ટોડલો') બારસાખના ઉપલા બેઉ છેડા આગળ રહેતો ખૂંટો
ટોલ્લો પું. (જુઓ 'ટલ્લો') ટલ્લો, વાયદો (૨) (લા૦) ઉડાડવું–ઉછાળવું એ (૩) મોઈને દંડાનો ફટકો મારી ઉડાડવી એ (૫) એ ક્રિયાથી થતો અવાજ
ઠીલો પું. (સં. અષ્ઠીલ) ઠળિયો
ઠેલો પું. ('ઠેલવું' ઉપરથી) હડસેલો (૨) ઠેલીને લઈ જવાની ગાડી
ડલ્લો પું. જુઓ 'દલ્લો'
ડાંલ્લો પું. (જુઓ 'ડાંડલો') ડાંડલો, વનસ્પતિની ડાંખળી (૨) હાથો
ડેલો પું. જુઓ 'ડેલુ', મોટા દરવાજાવાળું એકવડું મકાન
ડોલો પું. ('ડોલવું' ઉપરથી) તાબૂત, તાજિયો (૨) મ્યાનો, પાલખી
ઢોલો પું. (દે ઢોલ્લ સર૦ હિં. ઢોલા) વર, ધણી (૨) (લા૦) જાડો મૂર્ખ

માણુસ [પાઘડીનો કસબી છેડો
તલો પું. (અ. તલા=સોનું ઉપરથી)
તોલો પું (સં. તોલ) રૂપિયાભારનું વજન
તોલો પું. ખોડું માથું (૨) (લા૦) ખોડા માથાવાળો માણુસ
થેલો પું. (જુઓ 'થેલી') મોટી થેલી, કોથળો, ગૂણ [લગડી પડેલો ભાગ
થોલો પું. (સં. 'સ્થૂલ' ઉપરથી) શરીરનો
દલ્લો પું. (દે. 'ડલ્લ'=ટોપલો) થાપણ, પૂંજી
પલ્લો પું. (સં. પલ્લવ) પાલવ (૨) (લા૦) ફેરો, મજલ, ટપ્પો (૩) છેટું, અંતર (૪) પછવાડું
પાલો પું. (સં પલ્લવ) ઢોરને ખાવાનાં પાંદડાં (૨) ગાડી ગાડાં ઉપરની ખપરડાંની છત્રી [વાસણ
પાલો પું. (જુઓ 'પ્યાલો') પાણી પીવાનું
પાલો પું. (સં. પ્રાલેય) વાદળમાંથી પડતો કરો [માંથી ફૂટેલો ફણગો
પીલો પું. (જુઓ 'પીલુ') થડ કે મૂળ-
પેલ્લો પું. (જુઓ 'પેહ્લો') ઓટલો (કડી પ્રાંત) [પાલો
પ્યાલો પું. (ફા. પિયાલેહ) મોટું પવાલું,
ફેલો પું. (અં.) કોલેજમાં ગ્રેજ્યુએટ થયા બાદ આગળ અભ્યાસ માટે અપાતું એક પદ (૨) કોઈ પણ ઊંચી સંસ્થાનું એ નામનું સભ્યપદ
ફોલ્લો પું. ગૂમડું (૨) ફોલ્લો
બિલ્લો પું. (સર૦ હિં. મ. બિલ્લા) ચાંદ (૨) ચપરાશ (૩) (લા૦)ઉપાધિ, પદવી
ભાલો પું. (જુઓ 'ભાલું') મોટું ભાલું, બલ્લમ

માલો પું. છો લીસી કરવાનું કડિયાનું એક ઓજાર, લાકડાની કે લોઢાની પાટીનો કડિયાનો લીસો રંદો
મુલ્લો પું (સં. મલ્ય) ધન, મૂળ પૂંજી
મેલો (-ળો) પું (સં. મેલ) મેળાપ
મોલો પું. ('મોલ' ઉપરથી) વનસ્પતિ પર પડતો એક જીવ-એક રોગ
મોલ્લો પું. (જુઓ 'મોઈ') શંકુના આકારનો ફટાકડો
રેલો પું. ('રેલ' ઉપરથી) નાનો પ્રવાહ
રેલ્લો, રેંલ્લો પું. રેડો, વાછરડો
લલ્લો પું. 'લ' અક્ષર
લાલો પુ. ('લાલ'-છેલ ઉપરથી; જુઓ 'લાલા') (લા૦) લાલ, ફાંકડો (૨)
લેલો પું. લેલુ, ચુનાગ્રહું [પઠાણ
લેલો પું. (જુઓ 'લેલી') લેલીનો નર, લેલાડો
લોલો અ. (જુઓ 'લોલ') હાલરડાનો એક અવાજ (૨) પું. (જીભનો) લોલતો સ્નાયુ, લોળો
વલો પું. (જુઓ 'વલવલવું') ઝંખના
વેલો પુ. (જુઓ 'વેલ') મોટી વેલ (૨) (લા૦) વંશપરંપરા [કાનનું એક ઘરેણું
વેલ્લો પું. (જુઓ 'વેઢલો') સ્ત્રીના
શેલો પું. (જુઓ 'શેલી') દોહતી વખતે ગાયને પગે બાંધવાનું દોરડું, નોંજણું (કા.)
શોલો પું. (અ. શુઅલહ) ભડકો
સલો પું. પાતળું લીંપણ, અબોટ, પોતનું
સલ્લો પું. (જુઓ 'સલો') સાગોળ
સાલો પું. પૂળાનો મોટો ઓઘલો
સાલો પું. (જુઓ 'સાળો') 'સાળા'-

અર્થની ગાળ
સાલ્લો પું. (જુઓ 'સાડલો') સ્ત્રીઓને પહેરવાનું વસ્ત્ર, સાડલો
સેલો પું. જુઓ 'શેલો' [તરંગ, ઝુકો
સોલો (પું) પત્તાંની એક રમત (૨) (લા૦)
હુલો પું. હાડમાડ, ભપકો.
હલ્લો પું. (હિં. હલ્લા) ધસારો, હુમલો (૨) (લા૦) ધક્કો, નુકસાન (૩) કામધંધો, ઉદ્યોગ (૪) ધાંધાટ
હાલો અ. (રવા૦) બાળકને હીંચતાં વપરાતો ઉદ્ગાર (૨) પું. ખોયું, પારણું (બાળભાષામાં) (૩) હાલરડું
હિલ્લો, હીલો પું. (જુઓ 'હેલો') હેલો, ધક્કો (૨) (લા૦) હરકત, નુકસાન
હેલો(-લ્લો) પું. (સં. 'હે+અરયઃ, પ્રા. હેલયો=હે શત્રુઓ' ઉપરથી—આવનો હુમલો, અને પછી લક્ષણાથી-) હેલારો આંચકો, ધક્કો (૨) ઝપાટો (૩) હરકત, નુકસાન (૪) ખાડાટેકરાવાળી જમીન ઉપર વાહનનું ઊછળવું એ (૫) તેથી બેસનારને લાગતો ધક્કો (૬) બોલાવવું એ, હકારો [કપોત
હોલો પું. (દે. હોલ્લ) એક પંખી,

વ

અધ્વ (-ધ્વા) પું. (સં. અધ્વનનું પ્ર. એ. વ. 'અધ્વા') રસ્તો, માર્ગ
અશ્વ પું. (સં) ઘોડો [એ, આવરો
આવ સ્ત્રી. ('આવવું' ઉપરથી) આવવું
ઈવ સ્ત્રી. (હિબ્રૂ, અં.) (સંજ્ઞા) (બાઇબલ પ્રમાણે) આદમની સાથે પૃથ્વી ઉપર આવેલી આદ્ય સ્ત્રી
ઊર્ધ્વ વિ (સં.) ઊંચું, ઉપરનું, ગગન તરફનું (૨) સીધું, ટટાર (૩) ઊંચું કરેલું, ઉન્નત, ઊભું
ઊર્વ પું. (સં) વાદળ (૨) પિતૃઓનો એક વર્ગ (૩) વડવાનલ (૪) સમુદ્ર
કાવ પું. (મ.) યુક્તિ, કાવો
ખર્વ પું (સં.) હજાર કરોડ (૨) વિ. ઓછીલું, અપંગ, અધૂરું (૩) વામન ઠીંગણું [પળ (૨) અ. તતખેવ, તરત
ખેવ પું. સ્ત્રી. (સં. 'ક્ષેપ') (પ.) ક્ષણ,
ગર્વ પું. (સં.) અભિમાન, ગુમાન,
ગાવ પું. (મ) ડોલ ઉપર ચડાવાતો
સઠ, આવી
ગ્રીવ પું. (સં) સંગીતનો એક અલંકાર
ઘાવ પું. (સં. ઘાત) ઘા, જખમ (૨) (લા૦) સમસ્યા (૩) કાગળની ૨૪ તાની ગડી
ચવ પું. સ્ત્રી. (મ.) મોતીનું એક તોલ, ટકો (રતી=૧૩ાા ટકા) (૨) (લા૦) હોશ, રામ, સકાર (૩) આવડત, ગમ (૪) ઢંગ, ઠેકાણું
ચવ પું (સર૦ હિં. ચાવ) સ્વાદ, લહેજત
જવ પું. (સં.) વેગ (૨) સંગીતમાં એક અલંકાર
જવ અ (સર હિં. જબ) જ્યારે (પ)
જવ પુ. (સં. યવ) એક ધાન્ય (૨) (લા૦) જવ જેટલી લંબાઈ અથવા વજનનું માપ [જવાની ક્રિયા, જાવરો
જાવ સ્ત્રી ('જવું' ઉપરથી) જવું એ,
જીવ પુ (સં.) શરીરનું ચેતન તત્ત્વ, પ્રાણ (૨) પ્રાણી (૩) (લા૦) મન,

દિલ (૪) દમ, સાર (૫) કાળજી, ધ્યાન (૬) પૂંજી, દોલત
ટેવ સ્ત્રી. (સર૦ હિં. મ.) લત, ખો
તત્ત્વ ન. (સં.) કોઈ વસ્તુનું મૂળ અસલ કે વાસ્તવિક રૂપ, સ્વત્વ (૨) પંચભૂતમાંનું દરેક (૩) સાંખ્યનાં ૨૫ તત્ત્વોમાંનું દરેક–પંચ મહાભૂત, પંચ વિષયો, દસ ઇંદ્રિયો, મન, બુદ્ધિ, અહંકાર, પ્રકૃતિ અને પુરુષ (૪) (લા૦) સાર, રહસ્ય, સત્ત્વ
તવ સ. (સં.) તારું (પ.)
તવ અ. (હિં. તબ) ત્યારે (પ.)
તાવ પું. (જુઓ 'તા.') આખા ધામાંથી એક કાગળ, તા
તાવ પું. (સં. તાપ) શરીરની ગરમી વધવાનો રોગ, જ્વર, બુખાર
દવ પું. (સં.) વનનો અગ્નિ, દાવાનળ (૨) (લા૦) સંતાપ
દાવ પું (સં.) દવનો અગ્નિ
દાવ પું. (ફા.) રમતમાં આવતો વારો, દા (૨) (લા૦) પાસામાં પડતા દાણા (૩) (લા૦) અનુકૂળ વખત (૪) યુક્તિ, પેચ
દીવ ન. (સં. દ્વીપ) (સંજ્ઞા) સૌરાષ્ટ્રનું પોર્ચુગીઝ તાબાનું શહેર (બેટ)
દેવ પું. (સં.) સ્વર્ગમાં રહેતું દિવ્ય સત્ત્વ, દેવતા, સુર (૨) ઉપાસ્ય ઇષ્ટ (૩) (લા૦) સ્વામી, શેઠ (૪) નાટકમાં 'રાજા'નું સંબોધન (કા૦ શા૦)
દૈવ વિ. (સં.) દેવ-દેવતાને લગતું (૨) ન. નસીબ [રસ, પ્રવાહી
દ્રવ પું. (સં.) દ્રવવું (૨) ...
દ્રાવ પું. (સં.) પ્રવાહી, દ્રાવણ (૨) પ્રવાહી થવાની ક્રિયા
દ્વંદ્વ ન. (સં.) બેનું જોડું (૨) (લા૦) બે જણ વચ્ચેનું યુદ્ધ (૩) ઝઘડો, બખેડો (૪) પું. સરખા દરજ્જાનાં બે કે વધુ પદોનો એ નામનો સમાસ; ઉદા૦ રામસીતા, તન-મન-ધન વ૦ (વ્યા.)
ધર્વ પું ('ધરાવું' ઉપરથી) ભોજનની તૃપ્તિ, ધરવ (૨) (લા૦) સંતોષ
ધવ પું. (સં.) પતિ, ખાવિંદ
ધવ સ્ત્રી. (દે. ધર્વ=વેગ) (લા૦) ધવત, ધવા, પુષ્ટિ, તેજ (૨) અ. ઉતાવળે
ધાવ સ્ત્રી. (સ. ધાત્રી) બાળકને ધવડાવવા રાખેલી સ્ત્રી, આયા
ધાવ પું. ('ધાવું' ઉપરથી) 'ધાઓ' એમ મદદ માટેનો પોકાર, ધા
ધ્રુવ વિ. (સં.) સ્થિર, નિશ્ચળ (૨) નિશ્ચિત (૩) પું. પૃથ્વી જે કલ્પિત આંસ પર ફરે છે તે ઉત્તર અને દક્ષિણ નરફના બે છેડામાંનો પ્રત્યેક (૪) એ છેડાના સ્થાન પાસેનો તારો (૫) (સંજ્ઞા) ઉત્તાનપાદનો પુત્ર-પ્રખ્યાત વિષ્ણુભક્ત
ધ્રુવ પું. (ફા. દરૂ) દરૂ, નાગરો વણિક વગેરેમાંની એક અટક
નવં અ. (સં. નાપિ) નહિ (પ.)
નવ વિ. (સં.) નવું
નવ વિ. (સં. નવન્) '૯'
નાવ સ્ત્રી. ન. (સં. નૌ; ફા.) હોડું, વહાણુ
નેવ ન. (જુઓ 'નેવું') છાપરાંના પડાળના બેઉ અંતભાગનાં નળિયાંના છેડા
પક્વ (સં.) વિ. ...

પર્વ ન (સં. પર્વન્) સાંઠાનો એક ગાંઠથી બીજા ગાંઠા સુધીનો ભાગ, કાતળી (૨) આઠમ ચૌદશ પૂનમ અને અમાસ એમાંની પ્રત્યેક તિથિ (૩) (લા૦) પવિત્ર દિવસ (૪) તહેવાર (૫) મહાભારતના ૧૮ ભાગોમાંનો પ્રત્યેક ભાગ

પાર્શ્વ વિ. (સં.) પાસેનું, પડખેનું (૨) ન. પડખું

પુંસ્ત્વ ન. (સં.) પુરુષાતન, મરદાઈ

પૂર્વ વિ (સં.) પ્રાચીન (૨) આગળનું, આગલું (૩) ઉગમણું (૫) ન. (જૈન) અંગ પૂર્વેના ચૌદ (લુપ્ત) પ્રાચીન ગ્રંથોમાંનો દરેક

ફાવ સ્ત્રી ('ફાવવું' ઉપરથી) કામ કરવાની અનુકૂળતા આવવી એ, ફાવટ

બિલ્વ ન. (સં.) બીલીનું ઝાડ (૨) બીલું

ભવ પુ. (સં.) સંસાર (૨) જન્મ (૩) જન્મારો (૪) (સંજ્ઞા) મહાદેવ

ભાવ પુ. (સં.) અસ્તિત્વ, હોવાપણું (૨) પ્રકૃતિ, સ્વભાવ (૩) (લા૦) ઇરાદો, મતલબ (૪) વૃત્તિ, લાગણી (૫) તાત્પર્ય, અર્થ, અભિપ્રાય (૬) ચેષ્ટા, અભિનય (૭) હેત, પ્રીતિ, ગમો (૮) આસ્થા (૯) કીમત, દર (૧૦) નાટકમાં સૂત્રધાર માટેનું સંબોધન (કા૦ શા૦) (૧૧) સ્થિતિ, સ્વરૂપ; ઉદા૦ શિષ્યભાવ, પુરુષભાવ

ભુવ સ્ત્રી. (સ. ભૂ) ભૂમિ (૫)

ભેવ પુ (સ. 'ભેદ') મર્મ, રહસ્ય (૫)

મધ્વ પુ. (સં.) (સંજ્ઞા) વૈષ્ણવ ધર્મના એ નામના દક્ષિણના એક પૂર્વાચાર્ય

માધ્વ પું (સં) મધ્વાચાર્યનો અનુયાયી

માધવ પું. (સં. માધવ) પતિ, વહાલમજી

યવ પું. (સં.) એ નામનું અનાજ, જવ

રવ પું તાન, ઉમંગ (કા.) (૨) સ્ત્રી ગરમી, ગરમીની અસર (કા.)

રવ પુ. (સં) અવાજ ['ગગ'

રાવ પું (પ્રા. રાવ=રંજન કરવું) જુઓ

રાવ પુ (સં રાજા, પ્રા રાઓ) મહારાષ્ટ્રમાં નામને લગાડાતો સન્માનસૂચક શબ્દ કે પદવી (૩) જુઓ 'રાવજી', બારોટ

રાવ સ્ત્રી. ફરિયાદ (૨) ચાડી (૩) (લા૦) સહાયતા માટેની આજીજી

લવ વિ. (સં) થોડું (૨) પું. અંશ (૩) નિમેષનો છઠ્ઠો ભાગ (૪) ચાંટ અને ચાપની વચ્ચેનો તબલાંનો ભાગ (૫) (સંજ્ઞા) રામનો પુત્ર

લવ સ્ત્રી ('લવવું' ઉપરથી) લવારો, બકબકાટ, બકવાટ

વાવ સ્ત્રી. (સં. વાપી) અંદર ઊતરવાનાં પગથિયાંવાળો કૂવો, નાળાળી દીર્ઘિકા

વિશ્વ ન (સં) જગત, સૃષ્ટિ (૨) વિ બધું, સઘળું

વેવ પુ (જુઓ વેઉ) એક વેલ

શર્વ પુ (સ.) (સંજ્ઞા) શિવજી, મહાદેવ

શવ(-બ) ન (સં.) મડદું

શાવ વિ. (સ.) મડદાને લગતું (૨) પું. (સંજ્ઞા) પ્રભાસપાટણની પૂર્વે આવેલા જૂના શહેરના ભાગોવાળી ટીંબાઓ વાળી જગ્યા, સાવનો ટીંબો

શાવ પું. (સં.) બાળ, બચ્ચું

શિવ વિ. (સ.) શુભ, કલ્યાણકારી (૨) પું. (સંજ્ઞા) શંકર, મહાદેવ (૩) ન કલ્યાણ

શેવ સ્ત્રી. (સર૦ હિં. સેવ, મ. શેવ) સેવ, ચણાના લોટની લાંબી સળી જેવી એક તળેલી વાની, કળી (૨) ઘઉંની કરાતી એ જ આકારની એક વાની
શૈવ વિ. (સં.) શિવ સંબંધી (૨) પું. શિવભક્ત
સત્ત્વ ન. (સં.) અસ્તિત્વ (૨) અંતઃકરણ (૩) સાર, તત્ત્વ (૪) સદ્ગુણ (૫) બળ, પરાક્રમ (૬) પ્રાણી
સર્વ સ. (સં.) બધું, સઘળું
સાવ અ. (સં. સર્વ, અપ. સાવ) તદ્દન
સાવ પુ. (સં. શાવ) (સંજ્ઞા) ચાવનો ટીંબો (પ્રભાસપાટણની પૂર્વે આવેલો)
સેવ સ્ત્રી. સેવા, ચાકરી (પ.)
સેવ સ્ત્રી. જુઓ 'શેવ'
સ્ટવ પું. (અં.) ઘાસતેલથી બળતો એક જાતનો ચૂલો–'પ્રાઇમસ' સંચો
સ્તવ પું. (સં.) સ્તુતિ
સ્રાવ પું. (સં.) ઝરવું ચૂવું કે ટપકવું એ (૨) વહી જવું–ઘસાઈ જવું એ
સ્રુવ પું. (સં.) ચાટવો, કરવો (યજ્ઞમાં ઘીનો હોમ કરવાનું સાધન)
સ્વત્વ ન. (સં.) પોતાપણું, સ્વમાન (૨) પોતાની વિશિષ્ટતા (૩) પોતાનું હોવાનો ભાવ, માલિકી
હાવ પું. (સં.) શૃંગારયુક્ત ચેષ્ટા કે ચાળો (સ્ત્રીનો) (કા૦ શા૦) (૨) (સર૦મ.) કામિક ઇચ્છા, હવસ
હોવ અ. હા, હોવે
હ્રસ્વ વિ. (સં.) લઘુ, ટૂંકું (૨) વામણું (૩) ઉચ્ચારણમાં એક માત્રા રોકે એટલું (સ્વર) (વ્યા.)

કિંવા અ. (સં.) અથવા
ગોવા ન. (સંજ્ઞા) મલબારકાંઠે પોર્ચુગીઝોના તાબાનું શહેર
ગ્રાવા પું. (સં. ગ્રાવન્) પથ્થર (૨) પહાડ
ગ્રીવા સ્ત્રી. (સં.) ગરદન, ડોક
જાવા ન. (સંજ્ઞા) હિંદી મહાસાગરનો એક વિશાળ બેટ
જિહ્વા સ્ત્રી. (સં.) જીભ
જ્યા સ્ત્રી. (સં.) ધનુષ્યની દોરી (૨) 'કોર્ડ ઑફ ઍન આર્ક' (ગ.)
જુવા પું. (જુઓ 'જુઆ'માં) જુગાર
ઝાવાં ન. બ. વ. ડૂબતા માણસનાં વલખાં–તરફડિયાં
દવા સ્ત્રી. (અ.) ઓસડ, ઔષધ (૨) (લા૦) ઉપાય, ઇલાજ
દિવા અ. (સં.), દિવસે, દિવસ દરમ્યાન
દુવા સ્ત્રી. (અ.) આશીર્વાદ
દૂર્વા સ્ત્રી. (સં.) એક પવિત્ર ઘાસ, ધરો, ધ્રોકડ
ધવા સ્ત્રી. (દે. ધવ્વ=વેગ) (લા૦) તંદુરસ્તી શક્તિ (૨) સારી દશા
પેશ્વા પુ. (ફા.) મુખ્ય પ્રધાન (૨) (સંજ્ઞા) મરાઠા રાજાઓનું વંશપરંપરાગત પ્રધાનપદું ધરાવનાર બ્રાહ્મણ
યુવા પુ. (સં. 'યુવન્'નું પ્ર. એ. વ.) યુવાન, જુવાન પુરુષ
રવા વિ. (ફા.) યોગ્ય, ઘટિત
રવા વિ. (ફા. રવાँ) ચાલુ, પ્રચલિત
રેવા સ્ત્રી (સં.) (સંજ્ઞા) નર્મદા નદી
લાવા પું. (અં.) જ્વાળામુખીમાંથી નીકળતો ગરમ રસ
હોવા ન (સર૦ હિં.) એ પછી

વાવા અ. ('વાહ વાહ' ઉપરથી) (બાળ-ભાષામાં) સારું, મજેનું (૨) ન. ઝબલું
વિવા સ્ત્રી. (સં. વિવાહ) વિવાહ (પ;)
શિવા સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) પાર્વતી (૨) શિયાળ (૩) એક ઝાડ, હરડાનું ઝાડ (૪) હરડાનું ફળ, હરડે (૫) કાચી હરડે, હીમજ
સવા વિ (સં. સપાદ) એક અને પા, ૧। (૨) બીજી સંખ્યાની પૂર્વે લાગતાં એનાથી ०। વધારે; ઉદા૦ સવા સાત (૩) સો–હજાર જેવી સંખ્યા પૂર્વે એનાથી સવાગણું બતાવે; ઉદા૦ સવાસો=૧૨૫, સવા હજાર= ૧૨૫૦ વગેરે
સંવા પુ. (સં. સમવાય) સંઘ, સમુદાય
સુવા પું. બ. વ. (જુઓ 'સવા') એક ભાજી (૨) એનાં બીજ
સેવા સ્ત્રી. (સં.) ચાકરી, નોકરી (૨) ખિદમત (૩) સારવાર, બરદાસ્ત (૪) નિષ્કામ ભાવથી પારકાનું કામ કરવું એ (૫) મૂર્તિની પરિચર્યા
સુવા પું. જુઓ 'સુવ'
હવા સ્ત્રી (અ) પવન, વાયુ (૨) વાતા-વરણ (૩) ભેજ, ભીનાશ
હવાં અ. (જુઓ 'હવે' હવે) હમણાં (૫)
હાવાં(–વે) અ. (જુઓ 'હવે') હમણાં(પ.)
હેવા પું બ. વ. આદત, મહાવરો (૨) પરિચય ટાળો
કવિ પું. (સં.) વિદ્વાન (૨) કાવ્ય–કવિતા કરનાર (૩) ભાટ
છવિ સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'છબી'
નીવિ(–વી) સ્ત્રી. (સં.) જુઓ 'નીવી'
પવિ સ્ત્રી. (સં.) ઇંદ્રનું વજ્ર, એક આયુધ (૨) વીજળી
ભાવિ વિ. (સં. 'ભાવિન્') નસીબ
રવિ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) સૂર્ય (૨) રવિવાર
હવિ પું. ન (સં. હવિસ્) અગ્નિ-હોમવાનો પદાર્થ
ઇસ્વી વિ. (અ.) જુઓ 'ઇસવી'
ઉર્વી સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી (૨) જમીન
ઓવી સ્ત્રી. (મ.) મરાઠીમાં વપરાતો એક છંદ, અભંગ [અહંકારી
ગર્વી વિ. (સ. ગર્વિન્) ગર્વવાળું,
ગાવી પું. (હિં. મ.) ગાવ, ઢોલ ઉપર ચડાવેલો સઢ [વિ. સ્ત્રી. સુંદર સ્ત્રી.
ચાર્વી સ્ત્રી. (સં.)(સંજ્ઞા) કુબેરની પત્ની (૨)
ચાવી સ્ત્રી. (પો.) કૂંચી (૨) (લા૦) ઉપાય
–જીવી વિ. (સં. જીવિન્) (સમાસને અંતે) 'જીવનારુ' 'નભનારુ'; ઉદા૦ શ્રમજીવી, બુદ્ધિજીવી
જીવી સ્ત્રી. (સં જીવા=દોરી ધનુષની) મુંજ વગેરેથી ખાટલો ભરતાં વચમાં જે મે સેરો વારા ફરતી સુકાડવામાં આવે છે ને તારવામાં આવે છે તે
ત(–તા)વી સ્ત્રી. નાની લોઢી, નાનો તવો
દીવી સ્ત્રી. (સં. દીપિકા) દીવડી (૨) દીવો મૂકવાની ઘોડી
દેવી સ્ત્રી. (સં.) દેવની સ્ત્રી, દેવતા, દિવ્ય શક્તિ (૨) માતા (૩) રાણી (નાટકમાં સંબોધનમાં) (૪) સ્ત્રીના નામની પાછળ લગાડાતો ગૌરવ-વાચક શબ્દ; ઉદા૦ ઉમાદેવી (૫) સ્ત્રી (ગૌરવ–માનવાચક)

દૈવી વિ. (સં. દૈવિન્) દેવ સંબંધી, દેવતાઈ (૨) (લા૦) અલૌકિક (૩) આકસ્મિક [(૨) પ્રતિસ્પર્ધી
દ્વંદ્વી વિ. (સં. દ્વંદ્વિન્) દ્વંદ્વમાંનું એક
ધન્વી પું. (સં. ધાન્વન્) બાણાવળી
નાવી પું. (સં. નાપિત) નાઈ, વાળંદ
નીવી સ્ત્રી. (સં.) સ્ત્રીઓ કમરે પહેરવાના લૂગડાને જે ગાંઠ વાળે છે તે (૨) ગોળ ઘી દૂધ વગેરે ન ખાવાનું શ્રાવકોનું એક વ્રત (જૈન) (૩) મૂડી, ભંડોળ
પૂર્વી સ્ત્રી. (સં.) એક રાગિણી
પૃથ્વી સ્ત્રી. (સં.) ભૂમિ (૧) પું એક અક્ષરમેળ છંદ (પિંગળમાં)
બાવી સ્ત્રી. (જુઓ 'બાવો') સાધુડી, બાવાની સ્ત્રી (૨) (લા૦) ખાલી ખપ્
ભવી સ્ત્રી. ભવાઈ [થઈ ચૂકેલી સ્ત્રી
ભાવી વિ. (સં. ભાવિન્) ભવિષ્યનું કે ભવિષ્યમાં થનારું
મૌર્વી સ્ત્રી (સં.) ધનુષની પણછ
રવી પું. (અ. રબ્બી) વસંત ઋતુ કે એનો પાક, શિયાળુ પાક
લેવી સ્ત્રી. (અં.) ફરજિયાત ઉઘરાણું, લાગો (૨) રાજા કે સૂબાનો લોકને મળવાનો દરબાર
સાધ્વી વિ. સ્ત્રી. (સં) શીલવતી, પતિવ્રતા (૨) બાવી, સાધુડી (૩) જૈન આર્યા, આરજા
એવું વિ. (સં. એતાવત્) એ રીતનું—પ્રકારનું (૨) એના જેવું—સરખું
કાવું ન છાપરા ઉપરની નળિયાંની ઓળ (૨) ખાટલાની પાટીનો આંટો
કાવું અ. ક્રિ. કંટાળવું, કાયર થઈ જવું, થાકી જવું
કેવું વિ. (સં. કીયત્) ક્યા પ્રકારનું (પ્રશ્નાર્થ કે ઉદ્ગારવાચક)
ખાવું સ. ક્રિ (સં. ખાદ્) અન્ન જમવું (૨) (લા૦) વેઠવું, ખમવું (૩) વાપરવું, ભોગવવું (૪) લેવું, ખર્ચ કરાવવું, ખર્ચ તરીકે કઢાવવું (૫) વગ હકે લેવું, ચોરી છૂપીથી લેવું (૬ 'શરીરથી એ ક્રિયા કરવી કે થવી' એ અર્થમાં—જેમ છીંક બગાસું ઉધરસ વગેરે સાથે—વપરાય છે. (૭) ન પકવાન (૮) ખાવાની ચીજ, ભાથુ
ખોવું સ. ક્રિ. (સં. ક્ષપ્) ગુમાવવું (૨) (લા૦) ગેરલાભ થવો
ગાવું સ ક્રિ. (સં. ગૈ) સુરેસ અવાજ કાઢવો, સંગીતમાં ગીત વગેરે બોલવું (૨) (લા૦) વખાણ કરવાં (૩) એકની એક વાત વારંવાર કહેવી
ઘ્રાવું સ. ક્રિ. (સં. ઘ્રા) સૂંઘવું (૨) ચુંબવું [(છિદ્રમાંથી)
ચૂવું અ ક્રિ. (સં. ચ્યુ) ટપકવું, ગળવું
છાવું સ. ક્રિ. (સં. છાદ્) ઢાંકવું (૨) છાજ વડે આવરવું
છૂં (-છો)વું સ. ક્રિ. (સં. છુપ્) અડવું, સ્પર્શ કરવો (૨) અભડાવવું
છાવું સ. ક્રિ. (સં. છાદ્) (ઘર વગેરેને) છો કરવી
જવું અ. ક્રિ. (સં. યા) ગતિ કરવી (૨) પામેથી ખસવું, આઘું થવું (૩) (લા૦) ઘટવું, નુકસાન થવું, નાશ પામવું (૪) વીતવું, પસાર થવું (૫)

અન્ય ક્રિ. નાં સં. ભૂ. કૃ. સાથે સંયુક્ત બની એ ક્રિયા ચોક્કસ થવાનો અર્થ; ઉદા૦ નાસી જવું, ખાઈ જવું, વગેરે (૬) એ રીતે વર્તમાન કૃ. સાથે ચાલુ રહેવાનું બતાવે છે; ઉદા૦ ખાતા જાઓ કરતા જવું

જાવું અ. ક્રિ. (સં યા) જવું (કા.)

જાવું અ. ક્રિ. (સં. જન્) જન્મવું (૨) સ. ક્રિ. જન્મ દેવો

જુવું ન. (જુઓ 'જુવા') જુગટું, જુગાર

જેવું સ. (સં. યાવત્) અમુકજાત-રીત કે લક્ષણનું, સદશ, સમાન

જોવું સ. ક્રિ. (પ્રા. જો) દેખવું, પ્રત્યક્ષ કરવું (૨) (લા૦) તપાસવું (૩) વિચારવું, ધ્યાન આપવું (૪) વાંચવું, અભ્યાસ કરવો (૪) અખતરો કરવો, પ્રયોગ કરવો એ અર્થમાં બીજાં ક્રિયાપદોના સં. ભૂ. કૃ. સાથે સંયુક્ત થઈ વપરાય છે; ઉદા૦ કહી જોવું, બોલી જોવું

ઝાવું ન. બચકું (મોડાસા તરફ)

ટોવું સ. ક્રિ. (દે. ટઉ (રવા૦)) બૂમ પાડી પક્ષી ઉડાડવાં (ખેતર સાચવવા) (૨) ટીપે ટીપે પાણી પાવું-પાડવું

ઠાવું સ. ક્રિ. રોકવું

ડાવું સ. ક્રિ હલાવી ભેળવી દેવું, ડીલવું (૨) ડખોળવું

તેવું વિ. (સં તાવત્) અમુકને મળતું, [અમુક જેવું

ત્રૂ(-ત્રો)વું અ. ક્રિ. શરીરે કૃશ-દૂબળું થવું (૨) તરોવું, તરવાવું, ગર્ભપાત થવો (પશુને)

થવું અ. ક્રિ. (સં. સ્થા) બનવું, અસ્તિત્વમાં આવવું, રચાવું, 'તૈયારી ચાલવી (૨) નીપજવું, પેદા થવું (૩) હોવું (૪) લાગવું, પ્રતીતિ પડવી (૫) અનુભવમાં આવવું, લાગુ પડવું (૬) ક્રિયાપદના વર્તમાન કૃદંત સાથે 'એ ક્રિયા કરવા માંડવી' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ ભણતા થવું, કરતા થવું

દાવું સ. ક્રિ. (સં. દાપૂ=અપાવવું) (લા૦) '(પશુને) નરનો સમાગમ કરાવવો, દવરાવવું

દેવું સ. ક્રિ. (સં. દા) આપવું (૨) (લા૦) મારવું, ઠોકવું (૩) વાસવું, બંધ કરવું (૪) ક્રિયાપદનાં સા. કૃ. ની સાથે આવતાં 'એ ક્રિયા કરવાની અનુમતિ આપવી' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ સુવા દેવું, જવા દેવું (૫) ક્રિયાપદના સં. ભૂ. કૃ. ની સાથે આવતાં 'એ ક્રિયા બરોબર કરી છૂટવું' એવો અર્થ બતાવે છે; ઉદા૦ રોકી દેવું, છોડી દેવું

દેવું (સં. દાતવ્ય) કરજ, ઋણ

ધાવું અ. ક્રિ. (સં. ધાવ્) દોડવું, મદદે જવું (૨) આક્રમણ થવું

ધાવું સ. ક્રિ. (સં. ધ્યૈ) જુઓ 'ધ્યાવું'

ધોવું સં. ક્રિ. (પ્રા. ધોઅ) પ્રક્ષાલન કરવું, પાણીથી સાફ કરવું (૨) (લા૦) પાણી ફેરવવું, વ્યર્થ જાય એમ કરવું (૩) મનમાંથી દૂર કરવું (૪) નિંદવું

ધ્યાવું સ. ક્રિ. (સં. ધ્યૈ) ચિંતન કરવું, ધ્યાન ધરવું

નવું વિ. (સં. નવ) અગાઉ ન જોયું

જાણ્યું હોય તેવું, નવીન (૨) તરતનું, તાજું (૩) (લા૦) શિખાઉ, બિન-અનુભવી (૪) અપૂર્વ, અપરિચિત (૫) પૂર્વે નહિ વાપરેલું (૬) ફરી જન્મ બીજું બનેલું (૭) તૂટેલું (કટાક્ષમાં)
નેવું ન. (સં. નીવ; પ્રા. ણિવ્વ) છેડાનું નળિયું, નેવ (૨) છાપરાના છેડા ઉપરનાં નળિયાં જેમાંથી વરસાદનું પાણી બહાર પડે છે તે પાણી
નેવું(-વુ) વિ. (સં. નવતિ) '૯૦'
પાવું વિ. (સં. 'પા'ના પ્રેરક ઉપરથી) પિવડાવવું
પાવું સ. ક્રિ. (હિં; સં. પ્ર+આપ્) મેળવવું
પીવું સ. ક્રિ. (સં. પા.) પ્રવાહી પેટમાં લેવું (૨) પ્રવાહીને શોષવું (૩) (ધૂમ-પાન) કરવું (૪) (લા૦) ન લેખવું
પોવું સ. ક્રિ. (જુઓ 'પ્રોવું') પરોવવું (૨) ગળીમાં નાખવું
પોવું અ. ક્રિ. ગાય ભેંસે છાણ હગવું
પ્રોવું સ. ક્રિ. (સં. પ્ર+વે) પરોવવું
બાવું ન. કરોળિયાનું જાળું
બીવું અ. ક્રિ. (સં. ભી) ડરવું (૨) ચોંકવું, ગભરાવું
બોવું સ ક્રિ. (હિં. બોના) વાવવું (૨) (લા૦) ગુમાવવું
ભમું ન. (સં. ભ્રૂ ઓ) ભમર
માવું અ. ક્રિ. (સં. મા) સમાવું, બરાબર અંદર આવી રહેવું-ગોઠવાઈ જવું
મોવું સ. ક્રિ. (સર૦ હિં. મોના) આટાને કરમોવવું-ચીકટવાળું કરવું
રૂ(-રૂં)વું ન. (સં. રોમક) શરીર ઉપરનો નાનો વાળ, રોમ, રુવાંડું
રોવું અ. ક્રિ. (સં. રુદ્) રડવું (૨) સ. ક્રિ -ને રડવું, -નું દુઃખ કરવું
લાવું ન. (સં. લા) કૂતરાનું ડાકું
લાવું ન. (સં. લાવક) એક પક્ષી
લેવું સ. ક્રિ. (સં. લા) સ્વીકારવું (૨) પકડવું (૩) પીણા તરીકે કે ખોરાક તરીકે મોંમાં મૂકવું (૪) (લા૦) ખરીદવું (૫) કીમત લેવી (૬) ધારણ કરવું (૭) દાખવવું; ઉદા૦ શક લેવો (૮) તેડી જવું, લઈ જવું (૯) ધમકાવવું ઠપકો આપવો (૧૦) બોલવું ઉચ્ચારવું (૧૧) નોંધવું (૧૨) પૂર્વ શબ્દથી સૂચિત થતી ક્રિયા બતાવવી, ઉદા૦ ઊંઘ લેવી, શ્વાસ લેવો (૧૩) બીજા ક્રિના સં. ભૂ કૃ.ની સાથે આવતાં 'એ ક્રિયા પૂરી કરવી અથવા વહેલી પતાવવી' એવો અર્થ બતાવે; ઉદા૦ ખાઈ લેવું, કરી લેવું
વાવું અ. ક્રિ. (સં. વા) (પવનનું) ફૂંકાવું (૨) (શરીરને ટાઢની) અસર થવી
વાવું સ. ક્રિ. (સં. વાદ્) (પ્રાયઃ ફૂંકીને) વગાડવું, બજાવવું
વાવું સ ક્રિ. (સં. વી) વિયાવું, [પ્રસવ થવો
શેવું વિ. (સર૦ મ. શેવ)=ઊભી લાંબી લીટીમાં) ઢાળ પડતું (૨)ન. આડો ચાસ
સૂવું અ ક્રિ ઊંઘવુ (૨) (લા૦) આડા પડવું, લેટવું
સોવું સ ક્રિ. (સં. શોધય્) સૂપડામાં નાખી આમ તેમ ફેરવવું
હવું અ ક્રિ. નુ ભૂતકાળ (સં. ભૂત) થયું (પ.)
હોવું અ. ક્રિ. (સં. ભૂ) અસ્તિત્વમાં [રહેવું, સ્થિતિ હોવી

એવે અ. એ સમયે, ત્યારે
ઓવે અ. હોવે, હા (ઉ. ગુ.)
તેવે અ. તે સમયે, ત્યારે [અટક
દવે પું (સં. દ્વિવેદી) બ્રાહ્મણોની એક
સર્વે સ. (જુઓ 'સર્વ') સૌ
સવે અ ઠેકાણે, રસ્તે, વ્યવસ્થિત (૨) વિ સારું, રૂડું [પછી (સગાય)
હવે અ. (સં. અથવા, અપ. હવઈ) આ
હોવે અ. (રવા૦) હા (ઉ ગુ)
પાવૈ સ્ત્રી પવૈ, નપુંસક
કાવો પું. (સં. કવાથ) બુંદ દાણાનો ઉકાળો (૨) ઉકાળો, કાઢો
કાવો પું. (હિં. મ) ઘોડાને ગોળ ચક્કર ફેરવવો એ
કાવો પું. (કા કાવદ્) છળ, પ્રપંચ
કૂવો પું (સં. કૂપ) જમીનમાંથી પાણી કાઢવા માટે ખોદીને ચણેલો ઓરિયો (૨) વહાણનો કૂવાથંભ, ડોલ
કૌવો પુ (સં. કાક) એક પક્ષી, કાકો-કૌઓ (૨) પતંગનો નીચેનો ચોરસ ત્રિકોણ ઘાટ (૩) કાગડો [એક ઘાસ
ખાવો પું ખેતરમાં થતું ઊંડા મૂળનું
ચવો પું પગને તળિયે થયેલો ફોલ્લો
ચૂવો પુ (હિં. ચૂહા) ચૂઓ, ઉંદર
ચૂવો પું. ('ચૂવું' ઉપરથી) પાણી ચૂએ એવું છાપરામાંનું કાણું (૨) લાકડું કે કાયથી બળતાં નીકળતો રસ (૩) એ પ્રકારે તૈયાર થયેલો એક સુગંધી પદાર્થ
જવો, જુવો પું. (સં. યૂક) ઢોરના શરીર પર ચોંટતું એક જીવડું
ટૂવો પું ('ટોવું' ઉપરથી) ખાડો, ગોખો (૨) ઊંડું દર, નારું (૩) ટપકું, બિંદુ (૪) પાણી ટોવું એ (તમાકુ વગેરેને) (૫) જેના વડે ટૂંવા મુકાય તે, પેલ (૬) (લા૦) ચૂંટલો (૭) મહેણું (૮) એક જાતનું જીવડું (૯) એક પંખી
ડૂવો પુ. (સર૦ 'ડોવું') રગડો (૨) નીચે ઠરેલો કચરો (૩) જુઓ 'ડૂઘો'
ઢૂવો પું. રણમાં રેતી ઊડીને થતો ઢગલો. (૨) ઝાડી [(૨) નામર્દ આદમી
હૌવો પું. (જુઓ 'હૌઓ') ભડકો
તવો પું. (સં. તાપક) રોટલા શેકવાનું એક પાત્ર, મોટી લોઢી (૨) નાનું કડાયું (૩) ચલમમાં મૂકવાની ગોળ ચપટી ઠીકરી
દાવો પું. (ફા. દઅવા) હક–માલિકી (૨) હક મેળવવા સારુ સરકારમાં કરવામાં આવતી ફરિયાદ (૩) પ્રામાણ્ય કે પુરાવો હોવાનો નિશ્ચય કે એની રૂએ હક
દીવો પું. (સં. દીપક) પ્રકાશ આપનારી એક બનાવટ, દીપ (૨) (લા૦) કુળ ઉજાળનાર સપૂત
દવો પું. (જુઓ 'દૂઓ') (કા.) કાઠિયાવાડી
દૂવો પું. જુઓ 'દૂઓ,' દવો [દુહો
ધૂંવો પું. જુઓ ધૂંવાડો, ધુમાડો
નવ્વો પું. ('નવ' ઉપરથી) 'નવના આંકવાળું પત્તું કે પાસો
પાવો પું. (હિ. પાવપ) એક જાતની વાંસળી (૨) આગબોટનું ભૂંગળું કે રેલ્વેની સીટી વાગે એ, સીસોટી
ફાવો પું જુઓ 'ફાવ,' ફાવટ
બવો પું. બાવો, લાકડો (બાળભાષા) (ચ.)

આવો પું. (જુઓ 'બાપો') સાધુ (૨) બાપા (પારસીમાં) [ઊંડો ખાડો
ભૂવો પું. (સં. ભ્રમ) પાણીથી પડેલો
ભૂવો પું. (સં. ભૂતવાહ) ભૂત પ્રેત વગેરેનો વળગાડ કાઢનારો માતા વ૦નો સેવક જે ધૂણે પણ છે.
ભૂવો પું. (સં. ભૂત) એક જીવડો
માવો પું. (સં. માધવ='મધુ' વંશનો) માધવ, શ્રીકૃષ્ણ
માવો પું. (સર૦ હિં. મ. માવા) દૂધ ઉકાળી કરાતો ઘટ્ટ પદાર્થ (૨) ગર (જેમ કે ફળનો) કે એના જેવું કાંઇ પણ (૩) (લા૦) સત્વ
મેવો પું. (ફા.) લીલાં કે સૂકાં ફળ
રવો પું. (સર૦ હિં. મ. રવા) દાણાદાર લોટ (૨) ધાતુનો રસ જામી જઈ બનેલો દાણો (૩) ગોળની ભિલ્લી
રૂવો પું. ચણિયારાની અણી જેમાં ફરતી રહે છે તે ખાડાવાળો લોઢાનો ડટ્ટો, અડી (૨) ઘંટીનું ઉપલું પડ જેના ઉપર ફરે છે તે ખીલડો
લવ્વો પું. ('લવવું' ઉપરથી) જીભનો લોળો
લવો, લૌવો પું. (સં. લપ્) લઉઓ, વિદૂષક, રાજાનો મશ્કરો (નાટકમાં)
વવ્વો પું. 'વ' અક્ષર (૨) (લા૦) વિવેક
હુવો (પ.) જુઓ 'હુઓ', હવો, થયો

શ

અર્શ પું. બ. વ. (સં. અર્શસ્ ન.) ગુદાના મસાનો રોગ, હરસ, મસા
અંશ પું. (સં.) ભાગ (૨) વર્તુલનો ૩૬૦ મો ભાગ (૩) અપૂર્ણાંકમાં લીટી ઉપરનો અંક, પૂર્ણ સંખ્યામાં લીધેલા વિભાગ (૪) વાદી જ હોવો જોઈએ તે ગ્રહ-નામક સ્વર (સંગીત)
આશ સ્ત્રી (સં આશા) જુઓ 'આશા'
આશ સ્ત્રી (સં. આશિસ્) આશિષ (પ.)
ઈશ પું. (સં.) ધણી, માલેક (૨) પરમેશ્વર (૩) (સંજ્ઞા) મહાદેવ, શિવ (૪) અગિયારની સંજ્ઞા (પદ્યમાં)
ઐશ સ્ત્રી. (અ. અયશ્) મોજમઝા, સુખચેન, રંગબાજી
ઓશ સ્ત્રી. છાતી
કશ સ્ત્રી (સં. કશા) નગાજ, કોશ
કશ(-સ) સ્ત્રી. (સ. કશા) અંગરખું, બંડી વગેરે બીડવા બંધવાની નાની દોરી હોય છે તે (૨) વરત, કોસનું દોરડું
કાશ(-સ) પું. ન. (સં.) એક ઘાસ, કાસડો (૨) ન. એનું ફૂલ
કાશ(-સ) પું. (સં. કાસ) ખાંસી, ઉધરસ [આડખીલી
કાશ(-સ) સ્ત્રી. (જુઓ 'કાસળ')
કાશ(-સ) સ્ત્રી. જુઓ 'કયાસ,' ચીકણાશ, ચોળાચોળ
કીશ પું. (સં.) વાંદરો (૨) સૂર્ય
કુશ પું. (સં.) એક જાતનું જંગલી ઘાસ, દર્ભ (૨) (સંજ્ઞા) રામનો એક પુત્ર [સુકાયેલું (૩) (લા૦) દુર્બળ
કૃશ વિ. (સં.) પાતળું, નાજુક (૨)
કેશ પું. બ. વ. (સં.) વાળ
કોશ(-ષ) પું. (સં.) કોઈ પણ વસ્તુ સંઘરવા-સાચવવાનું ઘર, ખાનું ખજાનો (૩) શબ્દકોશ (૪) મ્યાન (૫) પુષ્પોનો બિડાયેલો ડોડો (૬) કૂવામાંથી પાણી કાઢવાનું ચામડાનું

પાત્ર (૭) જીવતા પ્રાણીના શરીરનો અણુ જેવો મૂળ ઘટક જેની પેશી માંસ વ૦ બને છે.
કોશ સ્ત્રી. (સં. કશા) ખોદવાનું એક ઓજાર, કશ, નરાજ (૨) હળપૂણી
કોશ પું. (સં. ક્રોશ) દોઢ માઇલનું અંતર, કોસ, ગાઉ (સૌરાષ્ટ્રમાં એ માઇલનું અંતર)
ક્રોશ પું. (સં.) દોઢ માઇલનું અંતર, ગાઉ, કોસ (સૌરાષ્ટ્ર-બે માઇલનું અંતર)
કલેશ પું. (સં.) પીડા, દુઃખ (૨) કજિયો, કંકાસ
ખાશ સ્ત્રી. ('ખાવું' ઉપરથી) ખાવાની શકિત (૨) ખાવાનો જથ્થો
ખુશ વિ. (ફા.) આનંદી, હર્ષિત, પ્રસન્ન (૨) તંદુરસ્ત
ઘેંશ(-સ) સ્ત્રી. લોટની બનાવેલી ખાવાની પચવામાં એક હલકી વાની-ભરડકું
છાશ(-સ) સ્ત્રી (દે છાસી) દહીંમાંથી કરાતું પ્રવાહી, તક્ર
છૂંશ સ્ત્રી. એક વનસ્પતિ-ભાજી, છૂછ
જશ(-સ) પું. (સં. યશસ્ ન) કીર્તિ
જોશ(-ષ) પું. (સં. જ્યોતિષ્) ગ્રહ ગ્રહફળ વગેરે જેવું એ
જોશ(-સ) પું. ન (ફા.) ઉછાળો, ઊભરો (૨) જુસ્સો (૩) જોર
ટશ(-સ) સ્ત્રી. મીટ, અનિમેષ નજર
ડૂશ(-સ) સ્ત્રી (રવા૦) દમ, અડદાવો
ડૂંશ(-સ) સ્ત્રી. જુઓ 'ઠાંસ', ખોટો ગર્વ, ઠાંશ
ઠે(-ઠેં)શ(-સ) સ્ત્રી. (રવા૦; સર૦ હિં. ઠેસ, મ ઠેશ) ઠોકર (૨) હલકી લાત, ઠેબું (૩) નાનું અટકણ-ઉલાળી, ઠેશી (૪) નાની ફાચર
ડૂશ સ્ત્રી. (રવા૦; જુઓ 'ડૂસ') અડદાવો
ડેશ સ્ત્રી. ન. (અં.) '—' આવું એક (અંગ્રેજી) વિરામચિહ્ન
ત્રીશ(-સ) વિ. જુઓ 'ત્રીસ'
દર્શ પું. (સં.) દેખાવ (૨) અમાસનો યજ્ઞ
દશ(-સ) વિ. (સં. દશન્) '૧૦'
દંશ પું. (સં.) ડંખ, સાપ વગેરે ઝેરી જીવ જંતુનું કરડવું એ, વીંછીની આરનો કરડ (૨) (લા૦) ક્રીનો, વેર
દિશ(-શા) (સં. દિશ્, દિશા) બાજુ, તરફ, પડખું (૨) પૂર્વ વગેરે ચાર દિશા તથા ચાર ખૂણા ને આકાશ પાતાળ સાથે દસમાંની દરેક (૩) (લા૦) માર્ગ, રસ્તો (૪) ભાન
દીશ(-સ) પું. (સં. દિવસ) દિવસ (પ.)
દેશ પું. (સં.) (કોઇ મોટી વસ્તુને અમુક) વિભાગ (૨) મુલક (૩) (લા૦) વતન (૪) ક્ષેત્ર, પ્રદેશ, જગ્યા
દેશ સ્ત્રી. (સં. દિશા) દિશા (ચ)
ધીશ પુ. (સ.) વિદ્વાન, ભારે બુદ્ધિમાન
ધોશ પુ (સ. અધીશ) ગજા, અધિપતિ
ધૂંશ(-સ) પું તડકો
ધૂંશ(-સ) સ્ત્રી. (રવા૦) રમઝટ
ધ્રાંશ સ્ત્રી. ઉધરસ, ધાંસ (કા.)
નાશ પું. (સ.) સંહાર (૨) (લા૦) પાયમાલી, ખુવારી (૩) નુકસાન, તોટો
નિશ્ ઉપ. (સં.) જુઓ 'નિસ્'
નિશ સ્ત્રી. (સ. નિશા) રાત્રિ (૨) હળદર
પાશ પુ (દે. પાસ, સર૦ મ. પાસ) પારિયું, રાંપડી

પાશ પું. (સં.) ફાંસલો (૨) પશુપક્ષીઓને ફસાવવાનું શિકારી સાધન, પાસલો (૩) (સંજ્ઞા) વરુણનું એવું આયુધ (૪) (લા૦) ફસાવવાની યુક્તિ, ફસામણ
પેશ(-શો) પું. (ફા. પેશો) ધંધો
પેશ અ. (ફા.) આગળ, ઉપરી અધિકારી તરફ (૨) આગળ, ઠેઠ (૩) રવાના
પોશ પું. સ્ત્રી. ખોબો
પ્રાશ પું. (સં.) ખાવું એ, પ્રાશન
ફર્શ સ્ત્રી. (ફા.) (જુઓ 'ફરસ') પથ્થરની છાટ, તખતી [હાર
ફેશ(-સ) સ્ત્રી. ('ફસાવું' ઉપરથી) પરાજય,
બેશ વિ. (ફા.) સારું, ખાસું મજાનું
બોંશ સ્ત્રી. (અ. બહસ.) જુઓ 'બોસ'
બ્રશ ન. (અં.) મુખ્યત્વે ઘોડાના વાળ તંતુ કે વાળાની કશાને ઘસીને સાફ કરવા મારેની કરેલી બનાવટ
ભેંશ(-સ) સ્ત્રી. (સં. મહિષી) દૂધ દેનારું એક ધીંગુ ઢોર, ડોબું
ભ્રંશ(-સ) પું. (સં.) પતન થવું એ, અધઃપાત
મશ(-સ) ન. (સં. મિષ) બહાનું
મેશ(-સ) સ્ત્રી. (સં. મસી) દીવાની મસ (૩) કાજળ, આંજણુ
યશ પું. (સં. યશસ્ ન.) કીર્તિ (૨) (લા૦) ફતેહ, સિદ્ધિ
રાશ સ્ત્રી (સં. રશ્મિ) દોરડું (૧૬ હાથનું) (૨) લગામ, અછોડો
રાશ સ્ત્રી. (સં. રાશિ પું.) ભાગીદારી (૨) વ્યાજ મુદ્દલ (૩) સરાસરી (૪) રાશિથી મળતાં જાતિ ગુણ સ્વભાવ વગેરે
રેશ વિ. અ. (સં. લેશ) જરા, લગાર (૨) ન. રજ
લાશ(-સ) વિ. (તુર્કી) બરબાદ, પાયમલ
લાશ(-સ) સ્ત્રી. (ફા.) મડદું
લેશ વિ (સં.) જરાક (૨) અણુ માત્ર, બહુ થોડો ભાગ (૩) એક અર્થાલંકાર જેમાં ગુણને દોષરૂપ અને દોષને ગુણરૂપ વર્ણવ્યો હોય છે (કા૦ શા૦)
વશ વિ. (સં.) તાબે, શરણે, અધીન (૨) (લા૦) મુગ્ધ (૩) પું. કાબૂ. નિયમન
વંશ પું. (સં.) પુત્રપૌત્રાદિકનો ક્રમ, કુળ (૨) ઓલાદ (૩) વાંસ (૪) વાંસળી, પાવો
વાશ સ્ત્રી. (સં. વાશિ પું.-અગ્નિ) (લા૦) શ્રાદ્ધમાં નખાતી કાગવાશ
વેશ પું. (સં.) પોશાક, પહેરવેશ (૨) રૂપ, સોંગ (૩) સોહાગણના ચિહ્નરૂપે શણગાર
શશ પું. ન (સં.) સસલું
શીશ ન. (સં. શીર્ષ) માથું
સ્પર્શ પું (સં.) અડકવું એ (૨) (૨) સંસર્ગ (૩) સ્પર્શેન્દ્રિયથી થતું જ્ઞાન (૪) (લા૦) લવ લેશ (૫) અસર (સંસર્ગ કે સ્પર્શની), પાસ
હાશ અ. (રવા૦) જપ સંતોષ કે નિવૃત્તિનો ઉદ્ગાર (૨) સ્ત્રી. નિરાંત, જંપ. શાંતિ
હુંશ સ્ત્રી. (જુઓ 'હોંશ') ઉમંગ, ઉત્સાહ (૨) હોંશ, જોર (કા.)
હોશ પું. (ફા.) ભાન, શુદ્ધિ (૨) (લા૦) શક્તિ, રામ [ઉમંગ
હોંશ સ્ત્રી (જુઓ 'હોંસ') ઊલટ--

આશા સ્ત્રી. (સં.) ઉમેદ, ઇચ્છા, ધારણા (૨) વિશ્વાસ, આસ્થા (૩) દિશા [નાખવાની દળી, ઘાસિયો
ગાશા પું. (અ.) ઘોડાની પીઠ ઉપર
ગોશા પું. (ફા.) ખૂણો, એકાંત સ્થાન
ત્રીશા(-સા) પું. બ. વ, -શાં (-સાં) ન. બ. વ. જુઓ 'તીસા', તીસનો ઘડિયો
દશા સ્ત્રી. (સં.) સ્થિતિ, હાલત (૨) મનુષ્યના હૃદય પર સારી માઠી અસર કરનારી ગ્રહાદિકની સ્થિતિ (૩) (૩) (લા૦) પડતી હાલત (૪) ગાડી ઊંજવા દીવામાં ઘલાની-, તેલવાળી ચીંદરડી (૫) કપડાંની આંતરી, દશી
દશા સ્ત્રી. (સં. દશાહ) હિંદુઓમાં મર્યા પછીની દસમાની ક્રિયાવિધિનો દિવસ (૨) એ દિવસનું શ્રાદ્ધ
દશા(-સા) પું. બ. વ. (સં. 'લઘુ શાખા'નું જૂનું અપ. રૂપ 'લ. સા.;' જેમ 'વૃદ્ધશાખા'નું જૂનું અપ. રૂપ વ. સા; એ ઉપરથી 'વિશા(-સા)' થયા ને 'લ.સા'ના 'દશા(-સા)' થયા. પછી એ ખ્યાલ ગયો ને ત્રીજો વર્ગ 'પાંચા' થયો.) વાણિયાઓમાં એ નામની પેટાનાત
દિશા સ્ત્રી. (સં.) બાજુ, તરફ, પડખું (૨) જુઓ 'દિશ'
નિશા સ્ત્રી. (સં.) રાત્રિ
પાશા પું. (તુર્કી.) હાકેમ (૨) તુર્કસ્તાનનો ઊંચા દરજ્જાનો અમલદાર
વશા સ્ત્રી. (સં.) વાંઝણી સ્ત્રી (૨) હાથણી (૩) સ્ત્રી પત્ની (૪) નણંદ
વિશા(-સા) પું. બ. વ. (જુઓ ઉપર 'દશા(-સા)'-સં. 'વૃદ્ધશાખા'નું જૂનું અપ.રૂપ 'વ. સા' માંથી) વાણિયાઓમાં એ નામની પેટાનાત
રાશિ પું (સં.) ઢગલો, સમૂહ (૨) ગણિતનો આંકડો (ગ.) (૩) સ્ત્રી. ૨૭ નક્ષત્રનાં બાર ઝૂમખાંમાંનું પ્રત્યેક (મેષ વૃષભ મિથુન કર્ક સિંહ કન્યા તુલા વૃશ્ચિક ધન મકર કુંભ મીન)
આશી સ્ત્રી. (સં.) સર્પની દાઢ (૨) (લા૦) જીવલેણ ઝેર (૩) એક ઔષધિ
-ગશી વિ. (સં. અશિન્) ખાનારું (સમાસમાં નામને અંતે); ઉદા૦ ફલાશી
એંશી(-સી) વિ. (સં. અશીતિ) '૮૦'
કાશી સ્ત્રી. (સં.) (સંજ્ઞા) ગંગાકાંઠાનું પ્રસિદ્ધ જાત્રાનું સ્થળ, વારાણસી
ખુશી સ્ત્રી. (ફા. ખુશ) આનંદમગ્નતા, હર્ષ (૨) મરજી, ઇચ્છા, રુચિ (૩) વિ. ખુશ, રાજી
છા(-છ્યા)શી(-સી) વિ. (સં.) ષડશીતિ) '૮૬' [જોશ' જોનારો
જોશી(-ષી) પું. (સં. જ્યોતિષિન્)
ટીશો(-સી) અંકુર, કુંપળ (૨) અણીદાર કળી (ફૂલની) (૩) ઝીણી લીટી રેખા
ટીશી સ્ત્રી. (સર૦મ. ટેસ) શેખી, પતરાજી
ડાશી સ્ત્રી. ઘરડી સ્ત્રી
તુશી સ્ત્રી. (સર૦ મ. તુશી) સ્ત્રીઓનું એક ઘરેણું ['૮૩'
ત્યા(-ત્ર્યા)શી(-સી) વિ. (સં. ત્ર્યશીતિ)
-દર્શી વિ. (સં. દર્શિન્) (સમાસને અંતે વપરાય છે) જોનારું (૨) બતાવનારું

દશી સ્ત્રી. (સં. 'દશા' ઉપરથી) કપડાંની આંતરી, દશા [વર્ષનો સમય
દશી(-સી) સ્ત્રી. ('દશ' ઉપરથી) દસ
દેશી વિ. (સં. દેશીય) દેશનું-ને લગતું (૨) સ્વદેશી (૩) સ્વદેશનો રહીશ
દેશી સ્ત્રી. (સં. દેશ્ય) સંસ્કૃત-નહિ પણ પ્રાકૃત ગેય પદ્યરચના
દેશી પું. (સં. દેશિન્) સંગીતના બે પ્રકારમાંનો દેશ્ય પ્રકાર
દેશી વિ. સ્ત્રી. (સં.) પ્રાકૃત ભાષાનો સ્થાનિક પ્રકાર
દોશી પુ. (દે. દોસિઅ) કાપડ વેચનારો ફેરિયો (૨) વાણિયામાં એક અટક
-નાશી વિ (સં. નાશિન્) નાશક (સમાસને અંતે આવે છે)
પેશી સ્ત્રી. (સં.) માસનો લંબાકાર લોચો, 'ટિશ્યૂ' (૨) ફણસ, ખજૂર જેવાં ફળોના ગરનો પિંડ
પેશી સ્ત્રી. (ફા.) કેસની સુનાવણી, આગળ કેસ ચલાવવો એ
ફોશી વિ ('ફૂશ' રવા૦ ઉપરથી) ફસકણ, બીકણ (૨) (લા૦) બાયલું, ઢીલું
બ્યાશી(-સી) વિ (સં. દ્વચશીતિ) '૮૨'
મશી(-સી) સ્ત્રી. (સં.) કાજળ, મેશ (૨) દાંત ઘસવાનો કે કાળા કરવાનો ભૂકો (૩) મચ્છર જેવું કરડતું નાનું જંતુ (૪) વનસ્પતિમાં પડતી કાળી રોગાત્મક જિવાત
માશી(-સી) સ્ત્રી. (જુઓ 'માસી') માની બહેન [કંજૂસ
મેશી વિ. (સર મ. મેચી-આળસુ)
રાશી વિ. (અ., સર૦ હિં. ગ.) પંચરાંગ
વંશી વિ. (સં. વંશિન્) વંશનું
વંશી સ્ત્રી. (સં.) બંસી, વેણુ
વીશી સ્ત્રી. (સર૦ મ બિશી) પૈસા આપવાથી તૈયાર રસોઈ મળે તેવી જગ્યા દેશી 'લૉજ'
શશી પું. (સં. શશિન્) ચંદ્ર (૨) એકની સંજ્ઞા (પદ્યમાં)
શીશી સ્ત્રી. (જુઓ 'શીશો') સાંકળા મોંનું કાચનું (દવા વ૦ ભરવા વપરાતું) એક પાત્ર, બાટલી
સૂશી સ્ત્રી. (સર૦ હિં. મ. સૂસી) એક જાતનું ધોળું કાપડ
હુંશી વિ. (જુઓ 'હોંશ')હોંશવાળું (કા.)
એશું(-સું) વિ (સં. ઈદ્દશ) આવું, [એવું
અંશુ ન. (સં. પું) કિરણ
આશુ વિ (સં.) શીઘ્ર. ઉતાવળું
કશું સ (સં. કીદ્દશ) કાંઈ (અનિશ્ચિતાર્થક)
પશુ ન. (સં. પું)' જાનવર, ચોપગું [પ્રાણી, ઢોર
પાંશુ સ્ત્રી. (સં.) ધૂળ
શિશુ પું. ન (સં. પું) બાળક, બચ્ચું
વિશે(-ષે) અ. (સં. વિષયે, અપ. વિસઇ) સંબંધી, બાબતમાં (૨) માં, અંદર
હશે અ. ('હોવું'નું બીજા પુરુષ એ. વ. નું તથા ત્રીજા પુરુષ ભ. કા. નું રૂપ (૨) અ (લા૦) એર, કાંઈ ચિંતા
અશો(-ષો)વિ (ફા.) પવિત્ર, શુદ્ધ [નહિ
નશો પું. (ફા.) નશ્શહ) કેફી ચીજથી ચડતો કેફ
પેશો પું. (ફા) ધંધો
શશો પું. (સં. શશક) સસલો
શશ્શો પું. 'શ' અક્ષર

શીશો પું. (ફા૦ શીશહ્) મોટી શીશી (૨) (લા૦) ફસામણી

હિશ્શો અ. (રવાં૦) ઊંચકીને જોરથી નીચે ફેંકતી વખતે કરાતો ઉદ્‍ગાર

ષ

આર્ષ વિ (સં.) ઋષિ સંબંધી (૨) (લા૦) પવિત્ર, દિવ્ય (૩) વ્યાકરણના પ્રચલિત નિયમોમાં ન સમાતો-જૂનો (પ્રયોગ વ૦) (વ્યા.) (૪) એક પ્રકારનો વિવાહ જેમાં કન્યાનો બાપ વર પાસેથી માત્ર એક કે બે ગાયની જોડ લઈ કન્યા આપે છે

ઉષ ન. (સં. ઉષસ્) ઉષા, પરોઢ

કર્ષ પું. (સં.) એક પ્રાચીન તોલ (૨) ખેંચાણ [સંઘર્ષ, ઝઘડો

ઘર્ષ પું. (સં.) ઘસારો (૨) (લા૦)

ઘોષ પું. (સં.) મોટો ધ્વનિ, અવાજ (૨) ગોખવું એ (૩) ઢંઢેરો (૪) ગોવાળિયાનું રહેઠાણ, વ્રજ, ઝૂંપડું (૫) મૃદુવ્યંજનના ઉચ્ચારણનો બાહ્ય પ્રયત્ન (વ્યા)

ચાષ(-સ) પું. (સં.) એક પક્ષી

ચોષ પું (સં.) શોષ, દાહ (૨) સોજો (વૈદ્યકમાં) (૩) ચૂસવું એ

જોષ પું. જુઓ 'જોશ', જ્યોતિષ

ઝષ ન. (સં પું.) ઝખ, માછલું

તુષ પુ ન (સં.) ડાંગર-ચોખા વ૦ ઉપરનું ફોતરું

તૃષા સ્ત્રી. (સં.) તરસ, પ્યાસ (૨) (લા૦) તીવ્ર ઇચ્છા-આકાંક્ષા

તોષ પું. (સં.) સંતોષ

દોષ પુ (સં.) ભૂલ, ચૂક (૨) (લા૦) ખોડખાંપણ, ખામી (૩) ગુનો, વાંક (૪) લાંછન (૫) પાપ

દ્વેષ પું. (સં.) ઈર્ષ્યા, વેર, ખાર (૨) અપ્રિયતા, તિરસ્કાર

નિષ્ ઉપ. (સં.) જુઓ 'નિઃ'

પૌષ(-સ) પું. (સં.પૌષ) વિક્રમ સંવત્સરનો ત્રીજો મહિનો, પૌષ

પૌષ પું. (સં.) પોષ મહિનો

માષ પું. (સં) અડદ

મિષ ન. (સં.) બહાનું, મસ

મેષ પું. (સં.) ઘેટો (૨) સ્ત્રી. પહેલી

રોષ પું. (ગ.) ગુસ્સો [રાશિ (જ્યો)

વર્ષ ન. (સં.) બાર માસનો સમય (૨) (સં. પું.) (પ્રાચીન ભૂગોળ મુજબ) પૃથ્વીનો પેટાખંડ, દેશ; ઉદા૦ ભારતવર્ષ

વિષ ન. (સં.) ઝેર

વૃષ પું. (સં.) આખલો, વૃષભ (૨) સ્ત્રી. બીજી રાશિ (જ્યો.), વૃષભ

વેષ પું. (સં.) જુઓ 'વેશ'

શીર્ષ ન. (સં.) શીશ, માથું

શેષ વિ. (સં.) બાકી રહેલું (૨) પું. (સંજ્ઞા) શેષનાગ (૩) શેષભાગ, બચત (૫) સ્ત્રી. દેવ-દેવી વ૦ સમક્ષ નાળિયેર વગેરે વધેરી ધર્યા પછી રહેતો પ્રસાદ (૪) ભાગાકારમાં વધતી રકમ (ગ.)

શોષ પું (સં.) શોષાવું એ (૨) પ્યાસ, સોસ

શ્લેષ પું. (સં.) આલિંગન (૨) બે અર્થવાળા શબ્દોનો પ્રયોગ (કા૦ શા૦) (૩) એક અર્થાલંકાર (કા૦ શા૦)

હર્ષ પું. (સં.) હરખ, આનંદ (૨) (સંજ્ઞા) ભારતવર્ષનો સુપ્રસિદ્ધ સમ્રાટ હર્ષવર્ધન
ઈર્ષા(-ર્ષ્યા) સ્ત્રી. (સં.) અદેખાઇ
ઈષા ન. (સં.) ગાડી કે ગાડાની ઊધ (૨) હળનો ધોરિયો (૩)ખાટલાની ઈસ
ઉષા સ્ત્રી. (સં. ઉષસ્) પરોઢ (૨) (સંજ્ઞા) પરોઢની કાલ્પનિક દેવી
દોષા સ્ત્રી. (સં.) રાત્રિ
પૂષા પું. (સં. પૂષન્) સૂર્ય
ભાષા સ્ત્રી. (સં.) બોલી, વાણી, જબાન (૨)જેમાં સાહિત્ય ગ્રંથસ્થ થયે મુખ્યતા પામી હોય તેવી વાણી (૩) (લા૦) સંસ્કૃત નહિ તેવી મધ્યકાલીન તેમજ નવી ભાષા, પ્રાકૃત (૪) વ્રજભાષા
ભૂષા સ્ત્રી (સં.) ભૂષણ (૨) વેશ, 'ડ્રેસ'
મૃષા અ. (સં.) ખોટી રીતે (૨) નકામુ,
રેષા સ્ત્રી. (સં.) રેખા, લીટી [વ્યર્થ
વર્ષા સ્ત્રી. (સ.) વરસાદ (૨) વરસાદની ઋતુ–શ્રાવણ અને ભાદરવો
શીર્ષા પું. (સં.) સ્ત્રી. એક છંદ (પિંગળ)
શેષા પું. (સં. સ્ત્રી.) એક છંદ (પિં.) (૨) દેવને ચડાવેલાં ફૂલ વગેરેનો પ્રસાદ, સેસ
સ્નુષા સ્ત્રી. (સં.) દીકરાની વહુ, પુત્રવધૂ
હેષા સ્ત્રી. (સં.) ઘોડાનો હણહણાટ
ઋષિ પું. (સં.) નવું દર્શન પામનાર પુરુષ મંત્રદ્રષ્ટા (૨) મુનિ તપસ્વી (૩) ધાબળુ (૪) (લા૦) કાગડો (૫)
કૃષિ સ્ત્રી. (સં.) ખેતી, ખેડ [૨ખેસર, ભંગી
–કર્ષી વિ. (સં. કર્ષિન્) ખેંચનારું (સમાસને અંતે)
જોષી વિ. જુઓ 'જોશી'
દોષી વિ. (સં. દોષિન્) દોષવાળું, પાપી, અપરાધી, ગુનેગાર
દ્વેષી વિ. (સં. દ્વેષિન્) દ્વેષવાળું, ઈર્ષાળુ
પૌષી વિ. (સં. પૌષી) પૌષ માસનું
ઇષુ પું. (સં.) તીર (૨) પાંચની સંખ્યા (૩) ઉત્ક્રમજ્યા, 'વરર્ડ સાઇન' (ગ.)
વિષે અ (સં. 'વિષયે' સ. એ. વ.નું અપ. 'વિસઇ' થાય, પણ 'ષ'નો મધ્યકાળમાં 'ખ' ઉચ્ચારાતો હોઈ 'વિષે=વિખે' આવી રીતે પણ જૂની ગુજરાતીની હાથપ્રતોમાં લખાયેલ મળ્યો તેને અર્વાચીન ગુજરાતીમાં વિકલ્પે શુદ્ધ 'ષ'થી પણ સ્વીકારવામાં આવ્યો છે જોડણીમાં) સંબંધી, બાબત (૨) માં, અંદર

સ

અંસ પું. (સં.) ખભો
આંસ પું. (સ. અક્ષ) ધરી
ઈસ સ્ત્રી. (સં. ઈષા) ખાટલામાંના ઊભા બે થાપા કે સોટા [ઉજવણી
ઉર્સ પુ (અ.) જુઓ 'ઉરસ', પીરની
ઊસ પું. (સં. ઊષ) એક ક્ષાર
ઊસ સ્ત્રી. (સં. ઇક્ષુ; [illegible] મ.) શેરડી
ઓસ પુ. સ્ત્રી. (દે.) પરોઢિયે આકાશમાંથી ઊતરી જમીન ઉપર જામતી ભીનાશ, વલ (૨) મૃગજળ
ઔંસ પુ. ન. (અ.) એક અંગ્રેજી વજન–(રતલનો સોળમો કે બારમો ભાગ એમ બે જાતનું)
કસ પું. (સં. કષ) કસોટી ઉપરથી નક્કી [illegible]

(૨) કમોટી (૩) (લા૦) સાર, માલ, સત્ત્વ (૪) બળ, જોર

કંસ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) કૃષ્ણનો મામો–મથુરાના રાજા ઉગ્રસેનનો પુત્ર

કંસ પું. જુઓ 'કૌંસ' [ઘાસ

કાસ પું. (સં.) જુઓ 'કાશ', કાસડો

કાંસ પું. નાની નહેર, (૨) વહેતી ખુલ્લી નીક [ભરણું, મહેસૂલ

કીસ સ્ત્રી. (જુઓ 'કિસ્ત') સરકારી

કેસ પું. (અં.) મુકદ્દમો, અદાલતી કામ (૨) દરદી કે એને વિશેની હકીકતનો દવાખાનામાં કરાતો કાગળ (૩) કોઈ અમુક બાબત કે કિસ્સો (૪) એ સંબંધમાં આવતી વ્યક્તિ (દરદી વ૦)

કોસ પું (સં. કોશ) કૂવામાંથી પાણી કાઢવાનો ચામડાનો કોથળો કે એવું લોઢાનું સાધન

કોસ પું (સં. ક્રોશ; હિં) ગાઉ, દોઢ માઈલનું અંતર (સૌરાષ્ટ્રમાં એ માઇલનું અંતર)

કૌંસ પું (અ.) કંસ, લખાણમાં વપરાતાં ( ) { } [ ] આવાં ચિહ્ન

કયાસ પુ (અ. કિયાસ) અટકળ, ધારણા (૨) કીમત, આંકણી, અંદાજ

ક્રૉસ પું. (અં) ચોકડી (૨) એ ઘાટનો વધસ્તંભ જેના ઉપર ઈસુખ્રિસ્તની હત્યા કરવામાં આવી હતી (૩) એ ઉપરથી ખ્રિસ્તીઓનું એવું ધર્મચિહ્ન

ખસ સ્ત્રી. (સં. ખર્જુ) ચામડીનો એક રોગ–ખાસ કરીને આંગળીઓના સાંધા ઉપર થાય છે.

ખસ સ્ત્રી (ફા. ખસ્ત) વીરણનો વાળો

ખાસ વિ. (અ.) પોતીકું, અંગત (૨) વિશિષ્ટ અસાધારણ (૩) ખરું, અસલ (૪) અમીરી, રાજશાહી

ખેસ પું (હિં, મ.) ખભે નાખવાનું વસ્ત્ર, દુપટ્ટો, પછેડી

ગાસ પું ઘાણીની આસપાસનો બળદ નીચે કચરાયેલો કચરો (૨) તુવેર મગ વ૦નાં ઝીણાં છોડાં [ચોરી

ગીસ સ્ત્રી. (અ. ગીશ=નઠારાપણું)

ગેસ પું. (અં.) વાયુરૂપી પદાર્થ (૨) કોલસામાંથી કઢાતો બળે તેવો વાયુ (૩) પેટમાં અજીર્ણથી થતો વાયુ

ગોસ વિ. (સર૦ હિં.) જમણી બાજુનું (સુકાન ફેરવવા વિષે) (૨) ન. સઢની નાથનું દોરડું

ગોસ નં. (ફા. ગોસ્ત) માંસ

ગોસ પુ (અ.) શ્રેષ્ઠ પદવીનો પીર

ગ્રાસ પું. (સં.) કોળિયો (૨) ગ્રહણને લીધે સૂર્યચંદ્રનો ઘેરાયેલો ભાગ

ગ્રોસ વિ. (અં) બાર ડઝન–૧૪૪ની સંખ્યાનું

ગ્લાસ પું. (અં.) કાચ (૨) (લા૦) કાચનો પ્યાલો (૩) ઊભો અને લાંબો કોઈપણ પ્યાલો (૪) આયનો, દર્પણ

ઘાસ ન. (સં.) ખડ, ઢોરનો ચારો

ઘીસ સ્ત્રી (ફા ગસ્ત) ચોકી પહેરો કરતી રોન (૨) (લા૦) હોળીનો વરઘોડો

ઘીસ સ્ત્રી. ('ઘીસવું' ઉપરથી) માર, ઠોક (૨) (ઘિસાવું ઉપરથી) ઘિસ્સો

ઘીસ સ્ત્રી. જુઓ 'ગીસ', ચોરી

ઘૂસ પું. (સં. ગુહાશય; સર૦ હિં. મ) મોટો ઉંદર, કોળ

ચસ ન. (સં. ચષ્) અતિભાવ-પ્રેમ, ચસકો (૨) (લા૦) ઉત્તેજના, ચડામણી
ચાસ પું. (દે) ખેડવાથી પડતો લાંબો આંકો (૨) જુઓ 'ચાસણી'
ચાસ ન. (સં. ચાષ) એક પક્ષી
ચીસ સ્ત્રી (રવા૦; દે. ચિહા; હિં. ચીહ) તીણી બૂમ-રાડ
ચૂસ સ્ત્રી. ('ચૂસવું' ઉપરથી) ચુસાવું એ (૨) (લા૦) પકડ, ખેંચ (દવા વ૦ની) (૩) શોષણ [પ્રવાહી, તક
છાસ સ્ત્રી. (હિ. છાસી) દહીંમાંથી કરાતું
જસ પું. જુઓ 'જશ' [મીટ
ટસ સ્ત્રી. જુઓ 'ટશ' અનિમેષ નજર,
ટેસ પું. (અં. 'ટેઇસ્ટ') સ્વાદ, લિજ્જત
ઠસ વિ. (રવા૦; સર૦ હિં. મ.) ઠાંસીને-સજ્જડ, અક્કડ (૩) (લા૦) આશ્ચર્યચકિત (૪) અ ઠસોઠસ (૫) એવો અવાજ
ઠાંસ સ્ત્રી. ('ઠાંસવું' ઉપરથી) વણાટની ઘટ્ટતા (૨) (લા૦) ખાલી દમ, શેખી, બડાઈ (૩) લૂખી ઉધરસ, ઠાંસો
ડૂસ સ્ત્રી. (રવા૦) થાકની પરેશાની
ડસ પું. (સં. દંશ) (લા૦) દંશ, વેરની લાગણી [જંગલી મચ્છર
ડાંસ પું. (સં. દંશ) એક જાતનો મોટો
ડ્રેસ પું. (અં.) પોશાક, પહેરવેશ
ઢસ વિ (રવા૦) 'ઢીલું' જોડે વપરાય છે; ઉદા૦ ઢીલું ઢસ
ઢૂસ વિ (રવા૦) નકામું, રદ્દી (૨) સ્ત્રી. (જુઓ 'ડૂસ') દમ, થાકની પરેશાની
તસ સ્ત્રી. ન દેખાય તેવી બારીક ફાટ
તાસ સ્ત્રી. (અ) તાસક, નાનો ટાટ (૨) પું. ઘડિયાળની ઝાલર (૩) કલાક (૪) જુઓ 'તાસતો' (૫) (લા૦) ઓપ, ઓપવાળો કસબ (૬) સ્વાદ, મઝા, રંગ
તાસ સ્ત્રી. (સં. તક્ષ) તાછ
તાસ સ. (સં. તસ્ય, અપ. તસ્સુ; જૂ. ગુ) તેનું (પ.)
તીસ વિ (સં. ત્રિંશત્; પ્રા.) ત્રીસ, '૩૦'
ત્રસ વિ. (સં.) જંગમ, ચલ (૨) ન. વન (૩) ત્રસ પ્રાણીઓનો સમૂહ
ત્રાસ પું. (સં) જુલમ, કેર (૨) પજવણી, કંટાળો (૩) કમકમાટી (૪) ધાક, બીક [ફાંસ, ફાંસો
ત્રાંસ પું. ત્રાંસાપણું, વાંક (૨) (લા૦)
ત્રાંસ પું વજન, કાટલું (૪) ત્રાંબાપિત્તળની મોટી ઊભા કાંઠાની થાળી
દાસ પું (સં.) સેવક, નોકર
દેસ પું. (સં. 'દેશ+આખ્ય=દેશાખ' ઉપરથી ગુજ. દેસાખ) એક રાગ (સંગીતમાં)
ધાંસ સ્ત્રી. (રવા૦) સૂકી ખાંસી, ઠાંસો (૨) મરચાં, વગેરેની ગંધ
ધીંસ સ્ત્રી (સં. ધ્વંસ) (લા૦) ધસારો,
ધ્વંસ પુ. (સં.) વિનાશ [હલ્લો
નર્સ સ્ત્રી. (અં.) માંદાની સારવારનું કામ કરનાર બાઈ, બરદાસી (૨) દાઈ
નસ સ્ત્રી. (દિ. ણુસા) રગ, રક્તવાહિની નાડી (૨) રેસો, રસવાહિની (પાંદડા વ૦માં)
નાસ પું. (સં. નસ્ય; સર૦ હિં. મ.) નાકવાટે વરાળ કે પ્રવાહી લેવું
નિસ્ ઉપ. (સં.) 'વિનાનું' 'રહિત' એ અર્થે નામને લગાડાતો ઉપસર્ગ; ઉદા૦

નિષ્કામ, નિશ્ચલ, નિષ્કપટ, નિઃશબ્દ (૨) વિયોગ ચોક્કસપણું વગેરે અર્થો બતાવે છે; ઉદા૦ નિર્ગમ, નિશ્ચય
નેસ વિ. (સં. અનિચ્છ; સર૦ હિં. નેસા) અપશુકનિયું (૨) કમનસીબ (૩) દળદરી કંજૂસ
નેસ પું. (સં. નિવેશ) ભરવાડ વ૦ નું ઝૂંપડું, નેસડો (૨) ભરવાડોએ જંગલમાં કરેલું ઝુપડાંનું ગામ
ન્યાસ પું (સં.) મૂકવું એ (૨) વિશ્વાસ ઉપર સાચવવા આપવું એ, થાપણ (૩) ત્યાગ (૪) મંત્ર અને વિધિ સહિત શરીરનાં જુદાં જુદાં અંગ દેવતાઓને સોંપવાં એ–એક ધર્મવિધિ (૫) નિશાન, ચિહ્ન
પસ સ્ત્રી પું. (સં. પ્રસૃતિ) પસલો, પોશ, ખોબો (૨) પરણવા જતી વેળા વરને ખોબામાં નાળિયેર આપવામાં આવે છે એ ક્રિયા (કા)
પાસ પું. (સં. સ્પર્શ) સ્પર્શથી પટ કે રંગ બેસવો એ (૨) (લા૦) સોબતની અસર [(૨) અ. પાસે (૫)
પાસ સ્ત્રી. (સં. પાર્શ્વ) બાજુ, પાસું
પાસ વિ. (અં.) પસાર, ફતેહમંદ, સફળ (૨) મંજૂર, પસંદ (૩) પું. રજા કે મંજૂરીની ચિઠ્ઠી
પેન્સ પું. (અં.) પેની, અંગ્રેજી સિક્કો (એક આનાની કીમતનો)
પોસ પું. (ફા. પોરત) નોકર ચાકરોને હોળી–દિવાળી કે આનંદપ્રસંગની ખુશાલખ્તી [છંડવું, પોસદોડો
પોસ પું. (ફા. પોરત) ખસખસનું ખાલી
પોસ પું. (સં. પૌષ) પોષ મહિનો
પોસ અ ગાડું કે કોઈ વાહન હાંકતાં માર્ગમાંનાં માણસોને ખસેડવા કરાતો
પ્યાસ સ્ત્રી. (હિં.) તરસ [ઉદ્ગાર
પ્રાસ પું. (સં. અનુપ્રાસ) કવિતાની તૂકને અંતે એક કે વધુ અક્ષર મળતા આવવા એ (કા૦ શા૦), અંત્યાનુપ્રાસ
પ્રાસ પું. (સં.) ભાલો [પ્રાસ, અંત્યયમક
પ્રેસ પું ન (અં.) દબાવવાનું યંત્ર (૨) રૂ વગેરેને દાબી ગાંસડી બાંધવાનો સંચો (૩) એવા સંચાનું સ્થાન, 'જિનપ્રેસ' (૪) છાપખાનું (૫) (લા૦) છાપાં, વર્તમાનપત્ર (સર્વ સામાન્ય અર્થે)
ફસ સ્ત્રી. (અ ફસ્દ) નસ, નાડી
ફસ સ્ત્રી. જુઓ 'ફશ', ફસામણી, હાર
ફસ અ. (રવા૦) ફસકવાનો અવાજ
ફાંસ સ્ત્રી. (સર૦ હિં.) લાકડાની બારીક ફાડ (૨) (લા૦) આડખીલી (૩) (જુઓ 'ફાંસો') ગાળો
ફૂસ સ્ત્રી. (રવા૦) ફસ, હાર, પરાજય (૨) વિ. રદ્દી
ફૂસ અ (રવા૦) થાક કે પરાજયનો ઉદ્ગાર
ફૂસ ન. સૂકું ઘાસ, ખડ
બસ અ. (ફા.) પૂરતું, હાંઉ (૨) ભાર નિશ્ચય વગેરે જણાવતો ઉદ્ગાર
બસ સ્ત્રી. (અં.) 'મોટર' ખટારો
બાસ સ્ત્રી. (સં. વાસ પું; હિં.) દુર્ગંધ, બદબો [વાળો દોરો
બિસ ન. (સં.) કમળનો રેસો કે રેસા-
બોસ સ્ત્રી. (અ બહસ) ચર્ચા, વાદવિવાદ (૨) હઠ (૩) બળાત્કાર (૪) પતરાજી

ભસ સ્ત્રી. લીલાલહેર [(કૂતરાનું)
ભસ સ્ત્રી. (ભસવું ઉપરથી) ભસવું
ભાસ પું. (સં.) પ્રકાશ, માનસિક છાપ (૨) આભાસ, ભ્રાંતિ (૩) સરખાપણું, –ના જેવું દેખાવું એ (૪) ઝાંખો પ્રકાશ (૫) (સંજ્ઞા) સંસ્કૃતભાષાનો એક પ્રાચીન નાટકકાર
ભીંસ સ્ત્રી. (રવા૦) ભીંસાવું એ, દબાણ
ભેંસ સ્ત્રી. જુઓ 'ભેંશ' [(૨) ભીડ, અછત
ભ્રંસ પું (સં.) ભ્રંશ, નીચે પડવું એ (૨) (લા૦) અધઃપાત
મસ વિ. (સર૦ મ.) પુષ્કળ, ઘણું
મસ ન (જુઓ 'મશ') મિષ, બહાનું
મસ પું જુઓ 'મસો'
માસ ન. (સં.) શરીરની સાત ધાતુમાંની એક, માટી, ગોસ્ત
મૂસ સ્ત્રી. (સં. મૂષા) ધાતુ ગાળવાની કુલડી (૨) બીબું
મેસ સ્ત્રી. જુઓ 'મેશ'
રસ પું. (સં.) દ્રવ, પ્રવાહી (૨) વનસ્પતિ કે ફળનું પ્રવાહી (૩) જીભથી માલૂમ પડતો સ્વાદ (ખાટો ખારો ગળ્યો તીખો કડવો તૂરો એ ૭) (૪) શરીરની સાત ધાતુઓમાંની પહેલી, અન્નનું પ્રથમ રૂપાંતર (જેમાંથી પછી માંસ મેદ મજ્જા લોહી વીર્ય વગેરે સાત બને છે) (૫) (લા૦) કાવ્ય નાટક વ૦ જોવા સાંભળવાથી સ્થાયીભાવોનો ઉદ્રેક થતાં થતો અલૌકિક આનંદ (શૃંગાર હાસ્ય કરુણ વીર રૌદ્ર ભયાનક અદ્ભુત બીભત્સ અને શાંત એ નવ) (૬) પ્રીતિ, આનંદ (૭) મમત, સરસાઇ (૮) સાર, તત્ત્વ (૯) લાભ, નફો (૧૦) પારો (૧૧) પારા વગેરે ધાતુઓની ભસ્મ, રસાયન
રાસ સ્ત્રી. જુઓ 'રાશ', વ્યાજમુદ્દલ
રાસ સ્ત્રી. (અ) ભૂશિર
રાસ પું. (સં.) ગાતાં ગાતાં ગોળાકારે ફરતાં કરાતો નાચ (૨) એમાં ગવાય તેવું ગીત (૩) ગેય દેશીબંધનો કાવ્યબંધ (મુખ્યત્વે જૈન પ્રાચીન કાવ્યો)
રીસ સ્ત્રી. ('રિસાવું' ઉપરથી) રિસાવું એ (૨) (લા૦) રોષ, ગુસ્સો
રૂસ પું. ન (ફા.) યુરોપ એશિયામાં સળંગ ફેલાયેલો એક દેશ, 'રશિયા'
રેસ વિ. (જુઓ 'રેશ') જરા
રેસ સ્ત્રી. (પોર્ચુ 'રીસ' ઉપરથી; તાંબાનો એ સિક્કો આનાના પચીસમા ભાગ જેટલી કીમતનો હોય છે) આનાનો પચીસમો ભાગ (માત્ર ગણવામાં)
રેસ સ્ત્રી. (અં. 'રેઇસ') ઘોડદોડની શરત (૨) એને લગતો જુગાર
લાસ સ્ત્રી. જુઓ 'લાશ', મુડદું
લેસ પુ. સ્ત્રી. (અં) જરીની કિનાર
વત્સ પુ. ન. (સં. પુ) બાળક (૨) ન. વાછરડું
વાસ પું. (સં.) વસવાટ (૨) મુકામ, ઘર, સ્થાન (૩) પોળ, મહોલ્લો
વાસ સ્ત્રી. (સં. પું.) ગંધ (૨) દુર્ગંધ
વાસ ન. (સં. વાસસ્) વસ્ત્ર, લૂગડું
વાંસ પુ (સં. વંશ) પહાડી જંગલી એક છોડ (૨) એનો સોટો (૩) સાત હાથ જેટલું માપ (૪) (જુઓ 'વાંસલો') કડિયાનું ઈંટો છોલવાનું ઓજાર

વીસ વિ. (સં. વિંશતિ; પ્રા.) '૨૦', વીશ

વ્યાસ પું. (સં.) (સંજ્ઞા) મહાભારત અને પુરાણોના કર્તા–એક ઋષિ, કૃષ્ણ દ્વૈપાયન (૨) વેદાંતસૂત્રોના રચયિતા ઋષિ, બાદરાયણ (૩) બ્રાહ્મણોની એક અટક—ભાગવતાદિ–પુરાણોનું વાચન કરવાથી મળેલી (૪) ભવાઈનો ધંધો કરનારી ઊતરતા દરજ્જાની એક બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિ (૫) વિસ્તાર (૬) વર્તુળના મધ્યબિંદુમાંથી પસાર થઈ એના પરિઘને બે બાજૂ અડતી લીટી, 'ડાયામિટર' (ગ.)

શ્વાસ પું. (સં.) નાકથી વાયુ લેને-મૂકવો એ (૨) દમ, હાંફ (૩) વર્ણનો એક બાહ્ય પ્રયત્ન (વ્યા)

સાસ પું. (પ્રા; સં. શ્વાસ) શ્વાસ, દમ (૨) (લા૰) જીવ, પ્રાણ

સેસ પું. (અં.) અમુક જાતનો એક કર –જેવોકે મહેસૂલ સાથે ભરવાનો લોકલબૉર્ડનો

સેસ સ્ત્રી. (પ્રા; સં. શેષ) વરકન્યા અને અખરડિયાત સ્ત્રીના ખોળામાં અપાતાં નાળિયેર પાન સોપારી અને રૂપિયો (૨) વિવાહાદિક શુભ અવસરે અપાતી ભેટ, વધાતુ

સોસ પું (પ્રા., સં. શોષ) ગળે પડતી સક (૨) (લા૰) તીવ્ર ઇચ્છા (૩) ફિકર, ચિંતા

હંસ પું. (સં.) એક પક્ષી (૨) જીવ, આત્મા (૩) એકદંડી સંન્યાસી

હાસ પુ. (સં.) હાસ્ય, હસવું એ

હીંસ સ્ત્રી. (ગ્વા૰) અગ્નિની દૂરથી લાગતી આંચ (કા.)

હોંસ સ્ત્રી. (અ. હૌસ, જુઓ 'હોંશ') ઊલટ, ઉમંગ, હોંશ

હ્રાસ પું. (સં.) ક્ષય, ઘટાડો (૨) નાશ

ઇપ્સા સ્ત્રી. (સ.) ઇચ્છા

કાંસા પું. બ વ નીંદી કાઢેલું ઘાસ

ટીસા ન. એક પક્ષી

તીસા પું બ. વ, –સાં ન. બ. વ. ૩૦×૧ થી ૧૦નો ઘડિયો

થોસાં ન બ. વ. ગપ્પાં (કા)

નાસા સ્ત્રી. (સં.) નાક (૨) દરવાજાનો ઉપલો ભાગ જેમાં ગણપતિનું ચિત્ર કાઢેલું હોય છે (૩) અરડૂસી

બાસા પું. સાર, તત્ત્વ

મૂસા પું. (અ) (સંજ્ઞા) યહૂદી ધર્મનો પ્રવર્તક [(૨) લાલસા, કામના

લિપ્સા સ્ત્રી. (સં.) મેળવવાની ઇચ્છા

વત્સા સ્ત્રી. (સં.) પુત્રી

વસા સ્ત્રી. (સં.) મેદ, ચરબી

વીસા પું. બ. વ. જુઓ 'વીશા', વાણિયાઓમાં એવી તે તે પેટાનાતો

વીસા પું બ વ, —સાં ન. બ વ. ૨૦×૧ થી ૧૦ નો ઘડિયો

સાંસા પું. બ. વ. (સં. શ્વાસ) (લા૰) તંગી, મુશ્કેલી, અછત [બહેન

સ્વસા સ્ત્રી. (સં. 'સ્વસૃ'નું પ્ર. એ. વ)

હિંસા સ્ત્રી. (સં.) કોઈપણ જીવને હણવો કે પીડવો એ, હત્યા

અસિ સ્ત્રી. (સં. પું.) તલવાર

ખસી(–સ્સી) સ્ત્રી. (અ) અંડ-વૃષણ પર ઉપચાર કરી નિરુપયોગી કરવા એ

ખેસી વિ. (ફા. ખેશ=પોતાનું) નજીકનું, અંતરનું

ઘાંસી સ્ત્રી (સં. 'ઘાસ' ઉપરથી) (કા.) ખેરડી વગેરે કાંટાળી વનસ્પતિનો ઢગલો ['૮૬'

છા(-ચ્છા)સી વિ. (જુઓ 'છાશી')

જિપ્સી વિ. (૨) પું. (અં.) એ નામની એક ભટકુ જાતનું માણસ (યુરોપ-એશિયામાં બધા લોકોમાં આ જાતિ છે.)

ટેસી સ્ત્રી. ટીશી, શેખી

ઠાંસી સ્ત્રી. (રવા૦) લૂખી ઉધરસ, ખાંસી

ડોસી સ્ત્રી. ઘરડી સ્ત્રી, ડોશી

દાસી સ્ત્રી (સં.) નોકરડી, લૂંડી

પોસી વિ. (જુઓ 'પોષી') પૌષમાસનું (અમાસ પૂનમ વ૦)

પ્યાસી વિ. (જુઓ 'પ્યાસ') તરસ્યું

ફાંસી સ્ત્રી. ('ફાંસો' ઉપરથી) ફાંસો દઈ મારી નાખવાની રીત (૨) એ પ્રકારની સજા (૩) (લા૦) મૂંઝવણ

ફીસી સ્ત્રી. (જુઓ 'ફિસિયારી') બડાઈ

બસી સ્ત્રી. (પો.; સર૦ મ.) રકાબી

બંસી સ્ત્રી. (સં. વંશી; પ્રા. વસી) બંસરી, વાંસળી [ચોખા

બાંસી પુ (સર૦ હિં. બાંસી) વાંસી

ભસી પું. (સં =ભેસ) (લા૦) ગુવારમાં પડતો રોગ (૨) શેરડીનો એક રોગ

મસી પુ. જુઓ. 'મસીહ', ઈસા મસીહ-પેગંબર, ક્રાઈસ્ટ [માશી

માસી સ્ત્રી. (માતૃ+સ્વસા) માની બ્હેન,

મિસી(-સ્સો) સ્ત્રી (સં. મસી(-સિ)) દાંત કાળા રંગવાની ભૂકી

રસી સ્ત્રી. (હિ. રસિઆ) પરુ, પાચ (૨) રોગના જંતુઓની બનાવેલી દવા જેને સોયવાળી પિચકારી વડે શરીરમાં દાખલ કરાય છે.

રસ્સી (-સ્સી) સ્ત્રી. (સં. રશ્મિ) દોરડી

રૂસી વિ. (ફા.) રશિયાનું,-ને લાગતું

લસ્સી સ્ત્રી. દૂધ અને પાણીનું શરબત (૨) પતલી પડેલી છાશ

વસી પું (અ.) વહીવટ કરનાર, ગામનો બંદોબસ્ત કરનાર

વાસી વિ. (સં. વાસિન્) (સમાસને છેડે પણ-)રહેનારું; ઉદા૦ નગરવાસી, ગ્રામવાસી, વનવાસી

વાસી વિ. (સં. વાસિત) આગલા દિવસનું, વધારે વખત રહેવાથી બગડી ગયેલું

વાંસી સ્ત્રી. ('વાંસ' ઉપરથી) દાતરડા જેવું ફળ બેસાડેલો લાંબો વાંસ

વાંસી પું. (સર૦ હિં. બાંસી) ચોખાની એક જાત, બંસી ચોખા

વીસી સ્ત્રી. (સં. વિંશતિકા) વીશી, વીસનો સમૂહ (૨) વણાટમાં તાણાના તારની એક ગણતરી [બાટલી

સીસી સ્ત્રી. (જુઓ 'શીશી') શીશી,

હસી સ્ત્રી. (સં હસ્ ઉપરથી; સર૦ હિં. હંસી) હસવું એ (૨) હાંસી,

હુસો સ્ત્રી. (સં.) હસણી [મશ્કરી

હાંસો સ્ત્રી (જુઓ 'હસી') મજાક, મશ્કરી (૨) (લા૦) ફજેતી

આંસુ ન. (સં. અશ્રુ) અશ્રુ, આંખોમાંથી દુઃખ કે હર્ષ વખતે ટપકતાં ટીપાં, રૂંગાં (સામાન્ય રીતે બ. વ.)

ઈસું વિ. (સં. ઈદશ) આવું (પ.)

કાંસું ન. (સં. કાંસ્ય) તાંબું જસત અને કલાઈના મિશ્રણથી બનતી એક ધાતુ

કૅાસું ન. (સં. 'કુશ' ઉપરથી) બાજરી, જુવાર વ૦ના ગાંઠામાંથી ફૂટેલો ફણગો (૨) બાણુનો છેડો

કૅાસું વિ. (સં. કૃષ્ણ) કોકરવરણું, દૂંફાળું

ખાસું વિ. (અ. ખાસ્સહ) રૂડું, મજાનું, સુંદર, બરોબર, યોગ્ય (૨) અ. વાહ ! સાબાશ ! (૩) સુંદર ! એશ !

ખિસ્સું, ખીસું ન. (ફા. કીસહ) ગજવું

ગેસુ પું. (ફા. ગેસૂ) વાળની લટ, ઝુલફું

ચીસું વિ. (ગ્રા૦) દોઢડાહ્યું, ચીકણું (૨) કંજૂસ [આવર્તુ (પ.)

જસું વિ. (સં. યાદશ) જેવું, ને મળતું

ટેસું વિ. (સર૦ ટમ્ટસ) પાકીને ફાટું-ફાટું થઇ ગયેલું

ઠાંસું વિ. (સં.'દંશ' ઉપરથી=દંશક) અપરિપક્વ સ્વાદવાળું [માણસ

ડાસું ન. ધરડું (૨) (લા૦) નમાલું

ઢસું ન. દડ, ઝીણી રેતીની જમીન, ઢસો

તસુ પું સ્ત્રી (સર૦ હિં. મ. તસૂ; અ. તસવ્વહ) ઇંચ જેટલું માપ, આંગળ

તસું વિ. (સં. તાદશ) તેવું (પ)

તા(-ત્રા)સું ન. (અ. તાસ) એકજાતનું નગારું-ચપટા ધાટનું 'તડતડાટ'નો અવાજ આપતું [કતરાતું, તિરકસ

ત્રા(-ત્રાં)સું વિ. (સં. ત્ર્યસ્ર) વાંકું,

પાસું ન. (સં. પાર્શ્વ) પડખું, બાજુ

પાંસુ સ્ત્રી. (સં.) ધૂળ [(૨) (લા૦) પક્ષ

પ્યાસું વિ) (જુઓ 'પ્યાસ') તરસ્યું

ફાંસું અ. ('ફસવું' ઉપરથી) અમસ્તું, ફોગટ [સિયું, કપટી

ફાંસું વિ. ('ફાંસો' પરથી) (લા૦) ફાં-

ફીસું વિ. (જુઓ 'કૃશ') ફિક્કું (૨) (લા૦) ઢીલું, ઓછાજોરવાળું (૩) ઝટ ફસકી જાય તેવું

ભૂ(-ભૂં)સું ન. (સં. પ્રા. બુસ, હિં. ભુસા, મ. ભૂંસા) ચૂલું (૨) ચવાણાનું એક મિશ્રણ, ભેળ (૩)(લા૦) પૂર્વગ્રહ

ભેંસું ન. (સં. મહિષક; સર૦ હિં. ભૈંસૌરી) ભેંસનું આળું ચામડું (૨) (વિ.) ભેંસના સ્વભાવનું

લાસું વિ. (સં. રૂક્ષ) લૂખું, ઘી કે ચીકટ વિનાનું (૨) લીસું

લાસું ન. કઠોળ સિવાયનું અનાજ

લીસું વિ. (દે. લિસઆ=પાતળું-નાનું કરેલું) લાસું, ખરબચડું નહિ તેવું, સુંવાળું (૨) સરકણું (૩) (લા૦) લાસરિયું

વસુ ન. (સં.) સોનું (૨) ધન, દોલત (૩) પું. સૂર્ય (૪) આઠ દેવોના એક સમૂહમનો દરેક (પ) વિ આઠ (સંકેત)

વાસુ પું. ('વાસો' ઉપરથી) ખેતરમાં રાતવાસો રહી ચોકી કરનાર

સાસુ સ્ત્રી. (સં. શ્વશ્રૂ) વરને વહુની મા, વહુને વરની મા

સીસું ન. (સં. સીસક) એક ભારે ધાતુ

હેંસુ સ્ત્રી. સુવાસણ સ્ત્રી, એવસ સ્ત્રી

છસેં(-સો), છસ્સેં (-સ્સો) વિ. (૭ + સો) '૬૦૦'

પાસે અ. (સં. પાર્શ્વે) નજીક (૨) પડખે, બાજૂમાં (૩) (લા૦) તાબામાં, કબજામાં (૪) સામે, આગળ

બસેં-(સો), બસ્સેં(-સ્સો) વિ. (બે+સો) '૨૦૦' [પછવાડે
વાંસે અ. ('વાંસો'નું સ એ. વ.) પૂંઠે,
કિસ્સો પું. (અ) કહાણીઃ અદ્‌ભુત કથા-બનાવ (૨) કલ્પિત વાર્તા
ગુસ્સો પું. (અ.) ક્રોધ
જાસો પું. જાસો, અંગત વેર વાળવા લોકો ઉપર કરાતી જબરદસ્તી (૨) એને માટે અપાતી છૂપી ધમકી (૩) એવી ધમકીની ચિઠ્ઠી
જુસ્સો પું. (જુઓ 'જોશ') લાગણીનો ઊભરો (૨) જોમ, બળ
જોસ્સો પું. (જુઓ 'જોશ') જુસ્સો
ઝોંસો પું. (જુઓ 'ઝાંસો') ઠપકો
ઝાંસો પું. (સર૦ હિં. ઝાંસા) જુઓ 'જાસો', જાસો (૨) ઠગ, ત્રાગું (૩) (લા૦) મહેણું
ઝોંસો પું. (જુઓ 'ઝોંસવું'; સર૦ 'જોસો') હડસેલો, ધક્કો
ટીંસો પુ. ગેડીદડાની એક રમત (સંખેડા તરફ)
ઠસ્સો પું. (હિં. ઠસ્સા) ભભકો (૨) રોફ (૩) લટકો [ઠાંસો
ઠાંસો પું. લૂખી ઉધરસ (૨) ગોદો,
ઠાંસો પું. (સર૦ મ. ઠા(-ઠાં)સા) (જુઓ 'ઠાંસો') લૂખી ઉધરસ, ખાંસી (૨) ગોદો (૩) (લા૦) નુકસાન
ડોસો પું. ઘરડો માણસ [જમીન
ઢસો પું. (જુઓ 'ઢસું') દડ, રેતાળ
ઢૂ(-ઢાં)સો, પુ. ઘઉંનો જાડો મોટો ભાખરો (૨) તળેલી એક વાની
ઢૂંસો પું. ધૂંસો જાડો કામળો
દસ્સો પું. ('દ પ' ઉપરથી) દસની સંજ્ઞાનું ગંજીફાનું પાં
ધૂંસો પું. (સર૦ હિં. ધૂસા, ધૌસા; મ. ધ્રિશાટ) જાડો કામળો
નસો પું. બદબો, ગંદકી
પાસો પું. (સં. પાશક) ચોપટ રમવામાં વપરાતા અંક પાડેલા લંબચોરસ કકડામાંનો પ્રત્યેક (૨) ધાતુનો એવો પાસલો (૩) (લા૦) દાવ, યુક્તિ
પાસો પું. (સં. પાર્શ્વ) સૂપડામાં સોવાની રીત (જુઓ 'પાહો')
પાસો પું (જુઓ 'પાહો') દૂધને (ઢોરે) આંચળમાં આવવા દેવું એ, પ્રાસવો
પૈસો પું. (સર૦ હિં. પૈસા) તાંબાનો એક સિક્કો, આનાનો ચોથો ભાગ (૨) (લા૦) દોલત, ધન
પોસો પુ. (સં. પૌષધ) પોશધ, શ્રાવકનું એક વ્રત (જૈન) [(૨) (લા૦) ફાંદો
ફાંસો પુ. (સં. પાશક) દોરડાનો ગાળો
બસો(-સ્સો) વિ. (બે+સો) '૨૦૦'
બોસો પું. (ફા.) બચ્ચી, ચુંબન
ભેંસો પું. (જુઓ 'ભીંસ') દબાણ-'પડખાથી જોર દેવું એ
ભેંસો પુ. (સં. મહિષ, હિં. ભૈંસા) પાડો, ભેંસનો નર
મસો પુ. (સં. મશ) ચામડી ઉપર કે અંદર બાઝેલી ગોળ ગાંઠ (૨) અર્શ, ; હરસ [પતિ
માંસો પું. ('માસી' ઉપરથી) માસીનો
માસો (સં. માષક; સર૦ હિં. માસા) તોલાનો બારમો ભાગ (વજન)

રસો પું. (સં.'રસ' ઉપરથી; સર૦ હિં. રસા) અથાણું શાક મુરબ્બા વગેરેનો જાડો રસ [ગેરહું
રસો(-સ્સો) પું. (સં. રશ્મિ) જાડું
રાસો પું (સં. રાસક) વીર રસના કાવ્યનો એક પ્રકાર; ઉદા૦ વીસલદે-રાસો, પૃથુરાજરાસો
રેસો પું. (સં. રેષા સ્ત્રી.) તંતુ (વનસ્પતિ ફળ વ૦નો)
વસો પું. ('વીસ' ઉપરથી) વીઘાનો વીસમો ભાગ (૨) સવાપાંચ હાથ (૩) સો કે વીસનો અનુક્રમે સોમો કે વીસમો અંશ (૪) (લા૦) આબરૂ
વાસો પું. (સં. વસ) વાસ કરવો એ (૨) મુકામ
વાસો પું. (જુઓ સં. 'વાસર') દહાડો (ખાસ કરીને પ્રસવ થયાથી ગણાતો)
વાંસો પું. (સં. વંશ) બરડો, પીઠ
સસ્સો પું. 'સ' અક્ષર [સમજે
સસ્સો પું. (સં. શશક; હિં. સસ્સા
સાંસો પું. (સં. સંશય) સંશય સંકલ્પવિકલ્પ [બાટલો
સીસો પું. (જુઓ 'સીસી') શીશો,
હિસ્સો પું. (અ.) ભાગ, ફાળો

હ

અહ પું .(સં. અહન્ ન.) દિવસ
અહં સ. (સં.) હું (૨) (લા૦)પુ ન. હુંપદ, અહંકાર [ખુમારીનો ઉદ્ગાર
આહ અ (રવા૦) કરડાકી ક્રોધ કે
આંહં અ. નકાર કે અરુચિ બતાવતો . ઉદ્ગાર
આહ સ્ત્રી (ફા.) (રવા૦) હાય (૨)
ઇહ અ. (સં.) અહીં [અ. અરે!
ઊંહ અ. (રવા૦) મશ્કરી ચેષ્ટા તિરસ્કાર કે ગર્વ બતાવનાર ઉદ્ગાર (૨) હું-પણાનો ઉદ્ગાર [અધ્યાહાર
ઊહ પું (સં.) તર્ક (૨) પરીક્ષણ (૩)
ઊંહુ અ. (રવા૦) દુઃખ તુચ્છકાર કે અભિમાન બતાવતો ઉદ્ગાર
એહ સ ચેલું (૨) એ (પ.)
કોહ પું. સડો, કોહવું એ (૨) ચામડી-નો એક રોગ
ખેહ સ્ત્રી. (દે.) ધૂળ, રજ
ખેહ સ્ત્રી. (સં. ક્ષય પું) ક્ષય, ખાસણી
ખોહ સ્ત્રી ખો, કોતર (૨) ખીણ
ગાહ પું. ઘાણીની આસપાસનો બળદના પગ નીચે કચરાયેલો કચરો (૨) તુવેર મગ વ૦નાં ઝીણાં છોડાં
ગૃહ ન (સં.) ઘર (૨) છાત્રાલય
ગેહ ન. (સં.) ઘર
ગોહ સ્ત્રી. (સં. ગુહા) ગુફા
ગ્રહ પું. (સં.) (પ્રાચીન મતે) સૂર્ય ચંદ્ર મંગળ બુધ ગુરુ શુક્ર શનિ રાહુ અને કેતુ એ 'નવ'માંનો પ્રત્યેક આકાશીય ચલિત તારક (જ્યો.) (૨) (અર્વાચીન મતે) મંગળ બુધ ગુરુ શુક્ર શનિ યુરેનસ નેપ્ચૂન પ્લૂટો હર્ષલ વગેરે એવા તારક (૩) ગ્રહવું એ, ગ્રહણ (૪) (લા૦) પૂર્વગ્રહ (૫) ગીતના આરંભમાં જેનો પ્રયોગ થાય તે સ્વર (૬) ભાગ્ય, નસીબ
ગ્રાહ પું.(સં.) ગ્રહણ, પકડ (૨) મગર (૩) ગ્રહ

ચાહ પું. ('ચાહવું' ઉપરથી) પસંદગી, ઇચ્છા (૨) પ્યાર, હેત
ચેહ સ્ત્રી. (પ્રા. ચિતા) મડદું બાળવા કરેલી લાકડાની માંડણી, ચિતા
છેહ પું. (સં. છેક) દગો, વિશ્વાસઘાત
છેહ પું. છેવટ, અંત [(૨) (લા૦) ત્યાગ
છોહ પું. છેહ વિશ્વાસઘાત (૨) વિયોગ
જેહ સ. (સં. યદ્; અપ. જેટ્ટ) જે (પ.)
ડોહ પું. (સં. હ્રદ; સર૦ મ.) નદીનો ઊંડા પાણીનો ખાડો, ધરો, ધૂનો
તહ પું. સ્ત્રી. ન. (ફા.) સુલેહ, સંધિ
તેહ સ. (અપ. તેહુ) તે (પ)
ત્રેહ પું બ. વ. વરસાદનું પાણી ઊંડે જમીનમાં પહોંચવું એ (૨) જમીનના પેટાળમાં રહેલું પાણી
થાહ પું. (દે. થગ્ઘ, સર૦ હિં) ઊંડાઈ કે કોઈ પરિમાણની હદ, તળિયું, છેડો
દાહ પું. (સં.) બળવું એ, બળતરા, અગન (૨) મડદું બાળવું એ, અગ્નિ-
દેહ ન. (ફા.) ગામડું, દેહાત [દાહ
દેહ પું. (સં) શરીર, કાયા
દ્રહ પું. (સં. હ્રદ) નદીનો ઊંડા પાણીનો ધરો, ધૂનો
દ્રોહ પું. (સં.) બેવફાઈ (૨) ઈર્ષા, દ્વેષ (૨) દગો [વિહાવ
નેહ પું. (સં. સ્નેહ, પ્રા. ણેહ) પ્રેમ,
નેહ સ્ત્રી. (ફા. નૈ; હિં) હુકાની નળી
પોહ (દે. પઉઅ=દિવસ) મોટું પરોઢિયું, પો [ઉચ્ચારાતો ઉદ્ગાર, પોહે
પોહ અ. (રવા૦) ઢોરને પાણી પાવાને
બોહ ન. ઈંઢાણી (વિશાની)
માહ પું. (સં. માઘ) માઘ માસ

મેહ પું. (સં. મેઘ; પ્રા.) વરસાદ
મોહ પું. (સં.) માનસિક ભ્રમ (૨) મૂર્છા, બેહોશી (૩) (લા૦) આસક્તિ, પ્યાર
રાહ પું (ફા.) રસ્તો (૨) સ્ત્રી. રીત, તરેહ ચાલ (૩) (લા૦) વાટ, પ્રતીક્ષા
રૂહ પું ન. (અ.) આત્મા, જીવાત્મા
રોહ પું. (સં.) કળી (૨) અંકુર
રોહ ન. (સં. રોહિષ) એક ઘાસ
લાહ સ્ત્રી. જુઓ 'લાય', આગ
લીહ (–હી) સ્ત્રી. (સં. લેખા, પ્રા લીહા)
લોહ ન. (સં.) લોઢું [લીટી (૨) હદ
વાહ અ (ફા.) કેવું સારું! શાબાશ! એવો પ્રશંસાનો ઉદ્ગાર (૨) આશ્ચર્યનો ઉદ્ગાર
વેહ પુ. (સં. વેધ; પ્રા.) વીંધ, શાર (૨) નાકું (૩) દર [પ્રવાહ–
વોહ પું. (સં. વાહ) જોરથી વહેતો
વ્યૂહ પું. (સં.) સૈન્યની યુક્તિમય રચના (૨) એવા પ્રકારની રહસ્યમય રચના; ઉદા૦ શબ્દવ્યૂહ (૩) (લા૦) અવતારના સહયોગી અવતાર; ઉદા૦ કૃષ્ણના વાસુદેવ સંકર્ષણ પ્રદ્યુમ્ન અને અનિરુદ્ધ એ ચાર વ્યૂહ
વ્રેહ પું (સ. વિરહ) વિરહ, વિયોગ (પ.)
શહ સ્ત્રી. (ફા.) શેહ, સામર્થ્ય
શાહ પું. (ફા.) મુસલમાન રાજા, બાદશાહ (૨) શરાફ (૩) પ્રામાણિક–વટવાળો પુરુષ (૪) (કટાક્ષમાં) ચોર (૫) વાણિયાઓની સર્વસામાન્ય અવટંક
શેહ સ્ત્રી. (જુઓ 'શહ') હરાવવું એ (૨)

(લા૰) દાબ, 'એ (૩) શેતરંજની રમતમાં સામાના રાજાને ખસવું પડે એવી રીતે પોતાનું મહોરું ગોઠવવું એ (૪) પતંગના પેચ લડાવતાં દોરી એકદમ જવા દેવી એ

સહુ અ (સં.) સાથે (મુખ્યત્વે સમાસમાં પૂર્વપદ તરીકે); ઉદા૰ સહકાર્યકર

સિંહ પું. (સં.) એક રાની બલિષ્ઠ હિંસક પ્રાણી, મૃગરાજ (૨) સ્ત્રી પાંચમી રાશિ (જ્યો.) [એવું વેદાંતવાક્ય

સોહં શ. પ્ર. (સં.) 'એ (બ્રહ્મ) હું છું'

સ્નેહ પું. (સં.) પ્રેમ, વહાલ (૨) ચીકણો પ્રવાહી કે નરમ પદાર્થ, તેલ

અહા અ. (સં.) આશ્ચર્ય ઉત્સાહ વિસ્મય કે દુઃખ બતાવતો ઉદ્ગાર

આંહાં અ. (રવા૰) નકાર બતાવતો ઉદ્ગાર, અંહં

ઇહાં અ. (સં. ઇહ) અહીંયાં (પ.)

ઈહા સ્ત્રી. (સં.) ઇચ્છા (૨) આશા, ઉમેદ (૩) ઉદ્યમ, ધંધો

કિહાં અ. જુઓ 'ક્યાં' (પ.)

વાર્હા સ્ત્રી. (સં.) નિદ્રા

ગુહા સ્ત્રી. (સં.) ગુફા, બોડ [માદા

ગ્રાહા સ્ત્રી. (સં.) મગરી (૨) જૂની

જહાં સ્ત્રી. (ફા.) દુનિયા, જહાન, જગ

જ(-જાં,-જિ,-જ્યં)હાં અ. જુઓ 'જ્યાં' (પ.) [(૨) અ. ફક્ત

તન્હા વિ. (ફા.) (જુઓ 'તનહા') એકલું,

ત(-તાં,-તિ,-ત્ય)હાં અ. જુઓ 'ત્યાં' (પ.)

દુલ્હા પું. (હિં. દુલ્લહ) વર, પતિ

પ્લીહા સ્ત્રી. (સં.) બરોળ

મહા પું (સં. માઘ) માઘ-માહ મહિનો

મહા વિ. (સં.) (સમાસમાં) મોટું; ઉદા૰ મહારાજ, ('મહત્'નું રૂપ)

સોહા સ્ત્રી. (સં. શોભા, પ્રા.) શોભા (પ.)

સ્પૃહા સ્ત્રી. (સં.) ઇચ્છા (૨) તૃષ્ણા, ઝંખના (૩) દરકાર, પરવા

સ્વાહા સ્ત્રી. (સંજ્ઞા) અગ્નિની સ્ત્રી (૨) અગ્નિમાં આહુતિ આપતાં બોલાતો શબ્દ (૩) વિ (લા૰) ઓળવી જવાનું

હાંહાં અ. (રવા૰) ખમા કે અરેરાટી બતાવતો ઉદ્ગાર (૨) અટકાવવા વપરાતો ઉદ્ગાર

હોહા સ્ત્રી. (રવા૰) ગડબડાટ, ઘોંઘાટ (૨) (લા૰) ધમાલ (૩) જાહેરાત કે ચર્ચા (૪) ગભરાટ ખડભડાટ (૫) અ

અહિ પું. (સં.) સાપ [એવો અવાજ

ત્રાહિ અ., સ્ત્રી. (સં. 'ત્રૈ' ધાતુનું આ. દ્વિ. પુ એ. વ.) 'રક્ષણ કરો' 'બચાવો'

નહિ (સં.) ના [એવો ઉદ્ગાર

પાહિ (સં. 'પા' ધાતુનું આ. દ્વિ. પુ. એ. વ) 'તું રક્ષણ કર' 'બચાવ' એવો

મહિ સ્ત્રી (સં.) પૃથ્વી, મહી [ઉદ્ગાર

વ્રીહિ પું. બ. વ (સં.) દાણા (૨) ચોખા

ગૃહી પુ. (સં. ગૃહિન્) ગૃહસ્થાશ્રમી (૨) ઘરધણી

ગ્રાહી વિ. (સં. ગ્રાહિન્) ગ્રહણ કરનારું (સમાસને અંતે) (૨) ગુણમાં ઝાડો રોકનારું (૩) એક છંદ (પિંગળ)

જહીં અ. (સં. યત્ર, પ્રા. જહ(-હિ-હિ)) જ્યાં, જે ઠેકાણે

ઝાહી વિ. (સં. ધ્યાયિન્) જુઓ 'ઝાઈ', શુભેચ્છક (૨) (લા૰) હેતાળ

ડાહી વિ. સ્ત્રી (અ. દાહી) 'ડાહ્યું'નું સ્ત્રી

(૨) હિંદુઓમાં સ્ત્રીનું એક નામ
તહીં અ. (પ્રા. તહિ, તહિં) ત્યાં
દહીં ન. (સં. દધિ) દૂધ જમાવતાં થાય તે, મહો, મહી
દેહી વિ. (સં. દેહિન્) દેહધારી, શરીરવાળું (૨) પું. આત્મા
દેહી સ્ત્રી. (સં. દેહ પું.) દેહ, શરીર (પ.)
દ્રોહી વિ. (સં. દ્રોહિન્) દ્રોહ કરનારું, બેવફા (૨) દગાખોર
નહીં અ. (સં. નહિ) નહિ, ના [નહિ (પ)
નાહીં અ૦ (અપ. ણાહિ; સં. નહિ)
નેહી વિ. (સં. 'સ્નેહી') સ્નેહી
બર્હી પું. (સં. બર્હિન્) મોર પક્ષી
મહી(-હિ) સ્ત્રી. (સં.) પૃથ્વી
મહી સ્ત્રી. (સં. મહિતા) ગાય (૨) (સંજ્ઞા) ગુજરાતની એક મોટી નદી
મહી ન. (સં. મથિત) દહીં, મહીડું
મહીં અ૦ (સં. મધ્યે-સ. એ વ.)
માહી સ્ત્રી. (ફા.) માછલી [અંદર, માં
માંહી(-હે,-હ્ય) અ. (જુઓ 'મહીં') અંદર, માં [ખેળ
લાહી સ્ત્રી (સં. લેહ્ય) ઘઉંના લોટની
લીહી સ્ત્રી-(જુઓ 'લીહ') લીટી (૨) હદ [(૨) (લા૦) કુળ
લોહી ન (સં. લોહિત) રુધિર, ખૂન
વહી સ્ત્રી. (દે. વહિયા) નામાનો ચોપડો (૨) વંશાવળીની ચોપડી (૩) ચોપડી (કોરી કે લખેલી)
વહી સ્ત્રી. (અ. વહ્ય) ખુદાનો સંદેશો (૨) (લા૦) વેળ, ધૂન
-વાહી વિ. (સં. વાહિન્) વહેનારું (સમાસને અંતે); ઉદા૦ ભારવાહી
શાહી વિ. (ફા.) બાદશાહ સંબંધી (૨) સામ્રાજ્યનું,-ને લગતું
શાહી સ્ત્રી. (ફા. સિયાહી) લખવામાં વપરાતો પ્રવાહી રંગીન પદાર્થ, સાહી
સહી સ્ત્રી. (અ. સહીહ) (ખત કાગળમાં) નીચે પોતાનું નામ લખવું એ, મતું (૨) વિ. ખરું, સાચું (૩) અ૦ કબૂલ, મંજૂર (૪) નક્કી
સહી સ્ત્રી. (સં. સખી; પ્રા) સખી, સહિયર, સાહેલી
સાહી સ્ત્રી. જુઓ 'શાહી, રોશની,
સિંહી સ્ત્રી (સ.) સિંહણ (૨) (સંજ્ઞા) સિંહિકા, રાહુની માતા
સ્નેહી વિ (સં. સ્નેહિન્) પ્રેમવાળું (૨) મિત્ર, પ્રિયજન [અવાજ
હીહી અ. (સં) (રવા૦) હસવાનો
ઊંહું અ. (રવા૦) નકાર કે જીદ બતાવતો ઉદ્ગાર (૨) ના
કૂહું ન જુઓ 'કૂખ' (૨) ગર્ભાશય
કુહુ ન. (સં. કુશ) ફણગો, પીલો
ચહુ વિ. (સં. ચતુર્) ચાર (પ)
જેહુ સ્ત્રી. (દે ખેહ) ધૂળ, રજ
બહુ વિ. (સ.) ખૂબ (સંખ્યા કે માપમાં) [(૩) આકૃતિની બાજૂ (મ.)
બાહુ પું. (સં.) બાવડું (૨) હાથ
બુહું ન. (સં. બુધ્ન) બુધું (૨) (લા૦) જડ, જાડું-અરસિક
રાહુ પુ. (સં) (સંજ્ઞા) પુરાણી રીત પ્રમાણે નવ ગ્રહમાંનો એક-સૂર્ય ચંદ્રને ગ્રહણ વખતે ગ્રસનાર મનાતો પીડાકારી ગ્રહ (જ્યો.)
લેહુ ન એક પક્ષી

વહુ સ્ત્રી. (સં. વધૂ) પુત્રવધૂ (૨) પત્ની
શેહુ વિ. પું. છાની ગોઠવણ કરનાર
સહુ વિ. (સં. સર્વ, અપ. સાહુ) સૌ
કૂહુ પું. (રવા૦) કોયલનો અવાજ
ટુહુ અ. (રવા૦) કોયલના ટૌકાની જેમ
ચાહે ('ચાહવું'નું વર્ત કા. નું એકરૂપ) ઇચ્છા મુજબ, મરજીમાં આવે તેમ
ઝાંહે અ. (અ. ઝાઇઅ) નકામું ખરાબ થાય એમ [ઉદ્ગાર (કા.)
પોહે અ. પોહ, ઢોરને પાણી પાવાનો
માહે અ. ('માહ' ફા. ઉપરથી) અમુક મહિનો એ અર્થમાં; ઉદા૦ માહે ફાગણ
માંહે અ (જુઓ 'માંહી') અંદર
લહે સ્ત્રી. લગની, તાન (૨) લહેજત આનંદ
અહો અ (સં.) આશ્ચર્ય સ્તુતિ કરુણા ખેદ વગેરે બતાવતો ઉદ્ગાર (૨) સારું ઘણું વગેરે દર્શાવતો પૂર્વગ; ઉદા૦ અહોભાગ્ય
અહો ન. (સં. 'અહન્' નું સમાસમાં પૂર્વપદ તરીકે) દિવસ; ઉદા૦ અહોરાત્ર
ઓહો અ. (રવા૦) આશ્ચર્ય કે ક્ષુદ્રતા બતાવતો એક ઉદ્ગાર
ખોહો પું. ('ખોસવું' ઉપરથી) ખોસનારો (૨) (લા૦) લટ્ટુ પણ આળસુ માણસ
જાહો પું. જુઓ 'જાસો'
ટીહો પું. (રવા૦) જુઓ 'ડિંગો'
દુહો પું. (સં. દોગ્ધક) દોહરો (૨) સૌરાષ્ટ્રના લોકસાહિત્યમાંની દ્વિપદી
પાહો પું. (જુઓ પાહટો') ઝાટકવું એ
પાહો પું. જુઓ 'પારસો' (ચ)
ખુહો પું. (જુઓ 'ખૂહુ') આડો જડેલો લાકડાનો કકડો (૨) (લા૦) મૂર્ખ
હાદો સ્ત્રી. (રવા૦) હોહા, હોકાર, બૂમરાણ (૨) ધામધૂમ, ધમાલ
હોદો સ્ત્રી. (રવા૦) જુઓ 'હોહા'

ળ

આળ ન. યુક્તિ-પ્રયુક્તિ, કળ
આળ ન. (સં. અલીક) ખોટો આરોપ, તહોમત (૨) કલંક, આક્ષેપ (૩) ઓઠું. આળપંપાળ
-આળ વિ. (સં.-આલુ) પ્રત્યય નામને લાગતો 'વાળુ' અર્થનું વિશેષણ બનાવે છે; ઉદા૦ શરમાળ, દયાળ
એળ સ્ત્રી. જુઓ 'ઇયળ' (ચ.)
ઓળ સ્ત્રી (સં. આવલિ) પંક્તિ (૨) શ્રેણી, વર્ગ (૩) ગલી શેરી (૪) (લા૦) ઓવાળ, ઉપસાગર કે અખાતના મોં આગળ તણાઈ આવેલો કાદવ
ઓળ સ્ત્રી. (દે. ઓલ્લી) જુઓ 'ઓલ', ઊલ (૨) એ ઉતારવાની ચીપ
કળ સ્ત્રી. (સં. કલા) પેટીને જડેલું યંત્ર જેમાં કૂંચી ફેરવવાથી એ વસાય (૨) યંત્રની ચાવી, ચાંપ (૩) છંદની માત્રા (પિંગળમાં) (૪) (લા૦) યુક્તિ, કરામત (૫) સમજ
કળ સ્ત્રી. ('કળવું' ઉપરથી, મ.) એકદમ (વાગવા વગેરેથી) હાડકાં વ૦માં થતી દુઃખદ સખ્ત ખાલી
કળ પું. (પ્રા. કલ) કાદવ (ઝીણો ચીકણો કાંપ જેવો), કળી જવાય એવી જમીન
કાળ પું. (સં. કાલ) જુઓ 'કાલ' (૨) (લા૦) દુકાળ (૩) કોપ

કુળ ન. (સં.) જુઓ 'કુલ' ન.
કેળ સ્ત્રી. (સં. કદલી) જેમાં કેળાં થાય છે તે ઝાડ, રંભા
કોળ પું. (સં. કોલ) મોટો જાડો ઉંદર
ખળ વિ. (જુઓ 'ખલ') ધૂર્ત, શઠ
ખાળ પું. સ્ત્રી. (દે. ખાલા) મેલા પાણીના નિકાલ માટેની નીક (૨) ખાળવાળી
ખેળ સ્ત્રી. લાહી, આર, કાંજી [ચોકડી
ખોળ સ્ત્રી. (દે. ખોલ્લિઆ) ઉપરની ચામડી (૨) ગાદી તકિયા વ૦ની ખોલી
ખોળ પું. (દે. ખેલ) તેલ કાઢી લીધા પછી રહેલો તેલીબિયાંનો કૂચો
ખોળ સ્ત્રી. ('ખોળવું' ઉપરથી) તપાસ, [શોધ
ગળ સ્ત્રી. જુઓ 'ગલ'
ગાળ પું. ('ગાળવું' ઉપરથી) ગાળતાં નીકળેલો કચરો
ગાળ સ્ત્રી. (સં. ગાલિ) ગાની, અપશબ્દ
ગોળ વિ. જુઓ 'ગોલ' (૨) પું. પરસ્પર કન્યાની લેવડદેવડ માટે નક્કી કરેલું નાતીલાઓનું જૂથ, એકડો
ગોળ પું. (સં. ગુડ) શેરડીના રસને ઉકાળી ઠારીને બનાવાતું એક ગળ્યું ખાદ્ય
ગ્વાળ પું. જુઓ 'ગ્વાલ', ગોવાળ
ઘોળ પું. ગભરાટ
ઘોળ પું. ('ઘોળવું' ઉપરથી) ચૂનાનું પતલું 'પ્લાસ્ટર' (૨) ભીંતી ખડી
ચળ વિ. (સં. ચલ) અસ્થિર
ચળ સ્ત્રી. ખૂજલી, ખંજવાળ (૨) (લા૦) અજંપો ચટપટી
ચાળ સ્ત્રી. ('ચાળવવું' ઉપરથી) અંગરખાનો છાતી નીચેનો ઘેર (૨) ચાળવવું એ
ચોળ વિ. (જુઓ 'ચોલ'=મજીઠ) 'રાતું' અને 'લાલ' સાથે 'ખૂબ' એ અર્થમાં
ચોળ સ્ત્રી. ('ચોળવું' ઉપરથી) ચોળવાની ક્રિયા (૨) (લા૦) ચર્ચા, ચૂંથણું
છળ પું. ન. (સં. છલ ન.) જુઓ 'છલ'
છોળ સ્ત્રી. તરંગ, મોજું (૨) છલકાવું એ, છાલક (૩) (લા૦) પુષ્કળપણું
જળ ન. જુઓ 'જલ', પાણી
જાળ સ્ત્રી. (સં. જાલ ન.) જુઓ 'જાલ' (૨) ભમરડો ફેરવવાની દોરી, જાળી
જેળ ન. તેજ, પ્રભાવ, દૈવત
જોળ સ્ત્રી. (સં. યુગલ) સાથે અવતરેલાં બાળકનું જોડું–જોડકું
ઝાળ સ્ત્રી. (સં. જ્વાલા) જ્વાલા (૨) એની આંચ (૩) (લા૦) ક્રોધનો આવેશ
ઝોળ સ્ત્રી. (સં. જ્વાલા) ઝાળ, જ્વાળા
ઝોળ ન. ઝોડ વળગણ [નારાયંત
ટળ વિ. ('ટળવું' ઉપરથી) ટળનારું,
ટાળ સ્ત્રી. ('ટાળવું' ઉપરથી) નિવારણ કરવું–ટાળવું એ
ટોળ પું. સ્ત્રી. ન. મજાક મશ્કરી, ઠઠ્ઠો
ડાળ સ્ત્રી (પ્રા ડાલી) ડાળું, ઝાડની શાખા
ડોળ પું. (સર૦ મ.) કઠોળ ભરડતાં આખો રહી ગયેલો દાણો, કરડુ
ડોળ પું. (દે. ડોલ) મહુડાનું બી
ડોળ પું. બ. વ. (જુઓ 'ડોળ') ધાણીમાં ફૂટયા વગર રહેલા દાણા, ઓગણા
ડોળ પું. ન. (સર૦ મ. હિં. ઢૌલ) આકાર, ઘાટ (૨) બહારનો દેખાવ, ઢોંગ
ઢાળ પું. ('ઢળવું' ઉપરથી) ઢોળાવ, રસ્તા વગેરેનો ગોળ ઉતાર (૨) (લા૦) રીત, ઢબ, ઢાળો, ઢંગ (૩) દેશી

બંધની ગેય કવિતામાં 'ધ્રુવપદ' પાછીનો કાવ્યબંધ (૪) ગાવાની ઢબ (૫) સંબંધ, ઘરોબો (૬) ખેતરના પાકનો અંદાજ
ઢોળ પું. ('ઢોળવું' ઉપરથી) ઓપ, ધાતુને રેસવી એ
તળ ન. જુઓ 'તલ' (૨) મૂળ (૩) પાયો (૪) જન્મસ્થાન
તાળ પું. સ્ત્રી. (જુઓ 'તાલ') ઝાંઝ, [મંજીરાં
થળ ન. જુઓ 'સ્થળ'
થાળ પું. સ્ત્રી. (સં. સ્થાલ) મોટી થાળી (૨) ઠાકોરજીના નૈવેદ્યનો પ્રસાદી થાળ (૩) એ ધરાવતી વખત- [નું કીર્તન
થૂળ વિ જુઓ 'થૂલ'
દળ ન જુઓ 'દલ' (૨) એક મીઠાઈ
દાળ (પ્રા. દે. દાલિ) કઠોળનું દળ-ફાડિયુ (૨) એની (પ્રવાહી કે ભર-ભરી) બનાવેલી એક વાની (૩) છીંડાની જરદી (૪) ગડગૂમડ પર વળતું પડ
ધૂળ સ્ત્રી. (સં. ધૂલિ) મટોડીનો ઝીણો ભૂકો, જેહુ (૨) રસ્તાની રજ (૩) (લા૦) નકામુ–માલ વગરનું કે તુચ્છ એ
ધોળ પું. ન. (સં. ધવલ) માંગલિક ગીતનો એક પ્રકાર
નળ પુ. જુઓ 'નલ'
નાળ સ્ત્રી. (અ નઅલ) ઘોડા તથા બળદને પગે કે જોડાની એડીએ જડવામાં આવતી લોખંડની ગોળ પટ્ટી
નેળ સ્ત્રી. (જુઓ 'નળી') સાંકળી ગલી–નળી (૨) હૂકાની નળી
નોળ પું (સં. નકુલ) નોળિયો
નોળ પું. જુઓ 'નોર', નૂર
પળ સ્ત્રી. (સં. પલ ન.) ઘડીનો સાઠમો ભાગ, ૨૪ સેકંડ (૨) ક્ષણ
પાળ સ્ત્રી. (સં. પાલિ) જલાશયનો કિનારો (૨) પ્રવાહીને વહી જતું અટકાવવા કરેલી આડ (૩) સેતુ, પાજ [ધાડપાડુઓનું ટોળું
પાળ ન. ગાયોના ટોળામાં ભળીને આવતું
પીળ સ્ત્રી. જુઓ 'પિયળ'
પેળ પું. (સં. પેલ) વૃષણ
પોળ સ્ત્રી. (સં. પ્રતોલી) દરવાજો (૨) (લા૦) દરવાજાવાળો મહોલ્લો (૩) [શેરી
ફળ ન. જુઓ 'ફલ'
ફાળ સ્ત્રી. (પ્રા. ફાલા) ફલંગ (૨) (લા૦) ધ્રાસ્કો [ટુકડો
ફાળ પુ. (સં. ફાલ) કપડાનો લાંબો
ફેળ અ. (ફા.) ચારે બાજૂથી ખુલ્લું (૨) રક્ષણ વગરનું, નધણિયાતું
બળ ન. જુઓ 'બલ', જોર
બાળ પું. ન. જુઓ 'બાલ(–ળ)'
બેળ સ્ત્રી. બેડ, ચૂલાનો ઉપરનો છૂટો
બોળ પું. એક જાતનો ગૂંદર [ભાગ
બોળ પું. (સર૦ મ.) દાણાનો કચરો
બોળ સ્ત્રી. એક છોડ જેના સાવરણા થાય છે
ભળ સ્ત્રી. ('ભળવું' ઉપરથી) ભળી જવું એ (૨) પ્રથમ ભળતાં થતો સંકોચ
ભાળ સ્ત્રી. ('ભાળવું' ઉપરથી) પત્તો, ખબર (૨) સંભાળ
ભેળ પું. (સં. સ્મિલ્ ધાતુ ઉપરથી પ્રા. ભેળ) ભેગ, મિશ્રણ (૨) ભેલાણ, બગાડ (૩) ભંગાણ, તૂટ (૪) પુ.

સ્ત્રી. એક ચવાણું (મુંબઈ)

ભોળ પું. (સર૦ મ. ભોવળ) તમ્મર (૨) તમ્મરથી આવતી ઊલટી

મળ પું (સં. મલ) મેલ કચરો (૨) વિષ્ઠા [ગજલો

માળ પું. (દે. માલ; સર૦ મ) મેડો,

માળ પું. (સં. માલ) નિર્જન વેરાન બીડનો પ્રદેશ (૨) (સંજ્ઞા) ઉત્તર ગુજરાતનો એક પ્રદેશ

માળ સ્ત્રી. (સં. માલા) માળા (૨) રેંટિયાનાં ચક્કર અને ત્રાક ઉપર ફરતી દોરી (૩) રેંટની ડોબલાં ઝાળવતી શૃંખલા

મૂળ વિ. (જુઓ 'મૂલ') અસલ, પહેલાંનું, મૂળભૂત (૨) ન. જુઓ 'મૂલ' (સં.)

મેળ પું. (સં. મેલ) મળતાપણું, બંધબેસતું હોવું એ (૨) બનાવ, સંપ (૩) એકઠા થવું એ (૪) રોજનો આવક ખર્ચનો હિસાબ (૫) હિસાબ, લેખું, મેલ, થાટ (સંગીતમાં) (૬) (લા૦) સગવડ, સંજોગ, સરખાઈ

મોળ સ્ત્રી. ('મોળુ' ઉપરથી) શરીરમાં વાયુનું જોર થવાથી મોઢામાં ઊબકા આવે એ (૨) (લા૦) મંદી

મોળ સ્ત્રી. (સર૦ મોડ) ઝોઢણ (૨) ચણતરનું ઈંટ પથ્થરનું પડ

યાળ સ્ત્રી. (તુર્કી.) સિંહની ગરદન પરના વાળ, કેશવાળી

રાળ પું (સ્પે. રિયલ) એક સિક્કો, 'ડૉલર'

રાળ સ્ત્રી. ઝટ સળગી ઊઠે તેવો વૃક્ષમાંથી મળતો એક પદાર્થ

રેહળ સ્ત્રી. (અ. રહ્‌લ) વાંચવા માટે પુસ્તક મૂકવાની ઘોડી

રોળ પું. ('રાળવું' પરથી) અવળોક, મરકી (૨) (લા૦) ગજબ, દાટ, પાયમાલી

રોળ પું (સર૦ મ. રોળા) મોટો જથ્થો

રોળ પું. (દે રોલ) ગભરાટ, શોરબકોર (૨) ઝઘડો, કલહ

લાળ સ્ત્રી. (સં. લાલા) મોઢ માંથી નીકળતું ચીકણું પ્રવાહી

વળ પું. (સં. વલ) આમળો, આંટો (૨) (લા૦) સંબંધ, વશ (૩) યુક્તિ, કરામત (૪) દાવ, લાગ (૫) અંટસ, કીનો (૬) મમતા, આગ્રહ (૭) છાણાના થર ઉપર થર ગોઠવી ખડકેલી લાંબી હાર (કા.)

વાળ પું (સં. બાલ) કેશ, બાલ

વીળ સ્ત્રી (સં. વેલા) ભરતી (દરિયાના [પાણીની)

વેળ સ્ત્રી. તાણ, આંકડી

વેળ સ્ત્રી (મ. વેધ) ગડગૂમડ કે ઘાના દર્દને લીધે સાંધાના મૂળમાં બાઝતી ગાંઠ, ઓડમ (૨) (લા૦) મનનો તરંગ, વળું [(૨) વીળ, ભરતી

વેળ સ્ત્રી. (સં. વેલા) વેળા, વખત

વ્યાળ પું. જુઓ 'વ્યાલ'

શળ પું. (સં. શલાકા સ્ત્રી.) ગડીથી પડેલો આંકો, સળ (૨) સોળ

શળ પું. (મ. શૈલ) શિલા, છાટ

શાળ સ્ત્રી. (સં. શાલિ) ડાંગર

શીળ ન જુઓ 'શીલ'

શૂળ ન. જુઓ 'શૂલ' (૨) સ્ત્રી. સીધો લાંબો કાંટો [(૨) સોળ

સળ પું. ગેડ-કે દબાણનો આંકો-આંકા

સાળ સ્ત્રી. (સં. ...

વણવાનું ઓજાર
સૂળ સ્ત્રી. ન. જુઓ 'શૂળ'
સોળ વિ. (સં. ષોડશન્) '૧૬'
સોળ પું. (જુઓ 'સળ') સોટી વગેરેના મારનો શરીર પર પડતો આંકો
હળ ન. જુઓ 'હલ', જમીન ખેડવાનું ઓજાર, સાંતી
હેળ સ્ત્રી. ('હળવું' ઉપરથી) હેવા, મહાવરો (૨) જુઓ 'હેડ'
ઓળા પું. બ. વ. (હિં. હોલા, સં. હોલક) લીલા ચણાના પોપટા, પોપટા સાથેની એના છોડવાની ઝૂડીઓ (૨) શેકેલા ચણાના પોપટા (૩) શેકેલી લીલી મગફળીના પોપટા
કળા સ્ત્રી. જુઓ 'કલા' (૨) મોરના કલાપનો ફેલાવો [નઠારા લેખ, દુર્ભાગ્ય
કાળા પુ. બ. વ. (જુઓ 'કાળું') (લા૦)
ચાળા પું. બ વ. ટીખળ ખાતર અનુકરણ–નકલ કરવી એ, ચેષ્ટાઓ (૨) હાવભાવ, નખરાં, અંગચેષ્ટા (૩) અડપલાં, તોફાન [કરોળ
ચોળા પું બ. વ. (દે ચવલય) એક
તોળા પું જુઓ 'તુલા'
પળા સ્ત્રી. ('પાળવું' ઉપરથી) પાલન, સેવાચાકરી (૨) પાલવવું પડે તેવું (બાળક ધરવું વગેરે) (૩) કંટાળો આપે તેવુ કામ
બાળા સ્ત્રી. જુઓ 'બાલા'
માળા સ્ત્રી. જુઓ 'માલા'
મેળા સ્ત્રી. જુઓ 'મહિલા', સ્ત્રી
શોળા પું. (જુઓ 'શાલા') એક છંદ (પિં.)
–વાળા પું. કેટલીક અટકોમાં અંતે આવતું 'વાળું'નું રૂપ; ઉદા૦ લોખંડવાળા, ટેકરીવાળા [અવટંક (કા)
–વાળા પું બ. વ. કાઠીઓમાં એક
વેળા સ્ત્રી. (સં. વેલા) સમય, વખત (૨) વિલંબ, વાર (૩) (લા૦) ખાસ ટાણું પ્રસંગ (૪) મુશ્કેલી કે આપદાનો પ્રસંગ
શાળા સ્ત્રી. જુઓ 'શાલા', નિશાળ
આળી સ્ત્રી. (સં. આલી) સોનીની અંગીઠી મૂકવાની ઊંચી ઓટલી
કળી સ્ત્રી. (સં. કલિકા) અણુખીલ્યું ફૂલ, કલિકા (૨) છૂટો મોતીચૂર (૩) સેવ (૪) અંગરખાની કે પહેરણની ખાસ ઢબને શીવતાં કાખ પાસે કરાતું શીવણ
કાળી વિ. સ્ત્રી. (જુઓ 'કાળું') કાળા રંગની સ્ત્રી (૨) સ્ત્રી. કાળી છાપવાળી ગંજીફાના પત્તાની એક જાત
કાળી સ્ત્રી. (સં. કાલિકા) (સંજ્ઞા) કાળકા માતા–દેવી
કોળી વિ. (સં. કૌલિક) ગુજ. કાઠિની એક આદિવાસી જાતનું (૨) પું. ઠાકરડો (૩) (લા૦) કાળો અથવા દયાહીન આદમી
કોળી સ્ત્રી. (સં. કુષ્માણ્ડી) કોળાંનો વેલો
ખળી સ્ત્રી. (જુઓ 'ખલી') ખળું (૨) કઠોળની દાળ કરવાની જગ્યા (૩) દૂધની બળી (પાદરા તરફ)
ખોળી સ્ત્રી. (સં. ખોલિ) લાકડી વ૦ના રક્ષણ માટે છેડા ઉપર ગોઠવેલ કરડો કે ટોપચું
ગળી સ્ત્રી. (સર૦ મ ગુળી) એક વનસ્પતિ, નીલી (૨) એનાં પાંદડાંમાંથી

કઢાતો નીલો રંગ
ગળી સ્ત્રી. (મ.) અવાજ, સૂર
ગાળી સ્ત્રી. જુઓ 'ગાલિ', ગાળ
ગાળી સ્ત્રી. ('ગાળો' પરથી) સાંકડો એકવડો માર્ગ (૨) ખીણ
ગોળી સ્ત્રી. (સં. ગોલિકા) ગોટી, કોઇ નાની ગોળ વસ્તુ (૨) દવાની ગોળી, ગુટિકા (૩) બંદૂક કે પિસ્તોલમાં ભરીને મારવાની (સીસાની) ગોટી (૪) અંડકોશ (૫) દહીં વલોવવાનું
ચાળી સ્ત્રી. બકરી, છારી [ગોળ વાસણ
ચોળી સ્ત્રી. ચોળ (૨) ચોળાની નાની જાત (૨) ચોળાની લીલી શિંગ
ચોળી સ્ત્રી. (સં. ચોલી) સ્ત્રીઓનો ટૂંકી બાંયનો કબજો, ચોથી
છાળી સ્ત્રી. (સં. છાગી; પ્રા. છાલી) બકરી, છારી
જાળી સ્ત્રી. (સં. જાલિકા) વચમાં કાણાં રહે તેવી ગૂંથણી (૨) એવી બનાવટની વસ્તુ (૩) એવી ગૂંથણીવાળા વાળાથી કે સળિયાથી ભરેલું બારીબારણાનું કમાડ (૪) એવું ભીંતનું જાળિયું (૫) ભમરડાની જાળ-દોરી
ઝોળી સ્ત્રી કપડાના ચાર છેડા પકડીને ઝૂલતું પાત્રાકાર કરાય છે તે, ઉદા૦ સાધુની ઝોળી (૨) ઝૂલતી ઝબાતી થેલી (૩) બાળકના ઘોડિયાની ખોઇ
ટાળો અ. ('ટાળવું' ઉપરથી) વિના, સિવાય
ટોળી વિ. ('ટોળ' ઉપરથી) મશ્કરું
ટોળી સ્ત્રી. (જુઓ 'ટોળુ') નાની મંડળી
ડળી સ્ત્રી. જુઓ 'ડલી' [શાખા
ડાળી સ્ત્રી. (જુઓ ડાળ') નાની ડાળ,
ડાળી સ્ત્રી. (સં. દોલા) ઝૂલતી માંચી, 'સ્ટ્રેચર' (૨) (લા૦) ખોટી ખબર, મોકાણ (૩) મહુડાનો ડોળ [દંડી
ડાળી વિ. ('ડોળ' ઉપરથી) ડોળઘાલુ,
તળી સ્ત્રી. (સં. તલિકા) જોડામાં પગના તળિયાને અડીને રહેતી ચામડાની પટ્ટી, સખતળી
તાળી સ્ત્રી. (સં. તાલ) બે હથેળી અફાળી કરાતો અવાજ
થળી સ્ત્રી. સોની–કંસારાનું એક ઓજાર (૨) જુઓ 'સ્થળી'
થાળી સ્ત્રી. (સં. સ્થાલી) ચપટો નાનો ટાટ, નાનો થાળ (૨) ગ્રામોફોનની થાળી, 'રેકર્ડ'
નળી સ્ત્રી. (સં. નલિકા) ભૂંગળી (૨) ચાડું (૩) પવાલી, ધાતુની નાની કોઠી
નાળી સ્ત્રી. (સં. નાલિકા) એક વનસ્પતિ
પળી સ્ત્રી. (સં. પક્ષ=પ્રવાહીનું એક માપ) ઠામમાંથી ઘી તેલ છાશ વ૦ કાઢવાનું એક લોઢાનું સાધન, નાનું પાવળું
પાળી સ્ત્રી. (સં. પાલિકા) છરી
પાળી (સં. પાલિ=પંક્તિ) વારો (૨)
પાળી સ્ત્રી જુઓ 'પાળ,' સ્ત્રી. [પાકી
પૂળી સ્ત્રી (જુઓ 'પૂળો') ઘાસની ઝૂડી [નાની રોટલી (૨) પૂરણપોળી
પોળી (સ. પુલાક પું.) તળેલી વણેલી
ફળી સ્ત્રી. (જુઓ 'ફળિયું') નાનું ફળિયું (૨) લાકડી
ફળી સ્ત્રી. (સં. ફલી) શિંગ
ફાળી સ્ત્રી. ('ફાળ' ઉપરથી) સાડી (૨) લાંબો લૂગડાનો ફાળ

બળી સ્રી. તાજા ખીનાની કરાતી એક વાની (૨) ફૂગ, એક વનસ્પતિ; ઉદા૦ કાગડાની બળી, બિલાડીની બળી વ૦ [(પ્રેમવાચક) (૫.)

બાળી સ્રી. (સં. બાલિકા) બાળા

ભેળી સ્રી. ('ભેળવવું' ઉપરથી; હિં. ભેરી) ખીચડી (પુષ્ટિમાર્ગીય પરિભાષામાં)

મળી સ્રી. (પ્રા. મલિઅ, સં. મૃદિત=પિસાયેલું) પૈડામાં ઊંજેલા તેલ ચીંથરાં તથા ધૂળનો થતો મેલ (૨) હનુમાનની મૂર્તિ ઉપરનો તેલ અને સિંદુરનો મેલ

માળી પું. (સં. માલિન્) ફૂલઝાડ ઉછેરનાર (૨) ફૂલ વેચનાર

મોળી સ્રી. ('મોળું' ઉપરથી) (લા૦) સળી જેવી મીઠા વિનાની લાંબી સેવ

રળી સ્રી. (જૂ. ગુ. રલી) ખુશી, હરખ (૨) હોંસ, કોડ

લાળી સ્રી. (સં. લાલા) કાનની નીચે લબડતી ચામડી (૨) લાલી, ઘંટની જીભ (૩) બૂમ (પશુ પક્ષી-ખાસ કરીને શિયાળની), શિયાળી

લાળી સ્રી. ('લાળ' ઉપરથી) રજસ્રાવ (પશુનો) (૨) બચ્ચાંની ઘોળ ઝીલવા છાતીએ બંધાતી પતલી ગાદલી

વળી સ્રી. (સં. વલભિ) પાતળો લાંબો સોટો—જેવો કે ઘરનાં છાપરાં બાંધવામાં વપરાય છે

વળી સ્રી. (સં. વલય) લાકડીને છેડે જડાતી ખોળી [ઉપરાંત

વળી અ. ('વળવું' ઉપરથી) વધારામાં,

વાળી સ્રી. (સં. વાલી) (સ્રીઓનું) નાકનું ઘરેણું, નથ (૨) કડી (કાન વગેરેમાં પહેરાતી)

શળી સ્રી. (સં. શલાકા) સળી (૨) પા રૂપિયાનો વેપારી સંકેત

શળી સ્રી. (જુઓ 'સલ્લી') હજામની

–શાળી વિ જુઓ–'શાલી' [પથરી

શાળી સ્રી (સં. શાલિ) ડાંગર શાળ

શીળી સ્રી. (સં. શીતલિકા) બળિયાનો રોગ, શીતળા, માતા

શૂળી સ્રી. (સં. શૂલિકા) જમીનમાં રોપેલો અણીવાળો મોટો જાડો સળિયો જેના પર પરોવી મોતની શિક્ષા કરવામાં આવે છે (૨) (લા૦) એની સજા

સળી સ્રી (સં. શલાકા) ઘાસનો લાકડાનો કે ધાતુનો લાંબો પાતળો ગોળ નાનો કકડો (૨) (લા૦) ઘોંસપરોણો, છૂપું તોફાન કે ઉશ્કેરણી

સાળી સ્રી. (સં. સ્યાલિકા) પત્નીની

સૂળી સ્રી. જુઓ 'શૂળી' [બહેન

હાળી પું (સં. હાલિક) ખેડૂત (૨) ખેતીના કામમાં મદદ કરનાર નોકર

હોળી સ્રી. (સં. હોલિકા) (સંજ્ઞા) પૌરાણિક એક દેવી (૨) ફાગણની પૂર્ણિમાને દિવસે લાકડાં વગેરેનો ઢગલો સળગાવવામાં આવે છે તે (૩) (લા૦) એ રીતે વસ્તુનો ઢગલો કરી સળગાવવું એ (૩) દુ ખનો માનસિક પરિતાપ

આળુ ન. (સં. આલુ) અળવી–એક વનસ્પતિ

આળુ વિ. (સં. આલુ) 'વાળું'ના અર્થનો તદ્ધિત પ્રત્યય; ઉદા૦ દયાળુ, કૃપાળુ

આળું વિ (સં. આર્દ્ર) લીલું, ભીનું (૨)

તાજું ઉતરડેલું કાચું (ચામડું) (૩) જરા અડકવાથી દુખાય તેવું (૪) નરમ, પોચું

-આળું વિ (સં. આલુ) આ પ્રત્યય નામને લાગતાં 'વાળું' અર્થમાં વિ. બનાવે છે; ઉદા૦ દુઃખાળું

કાળું વિ (સં. કાલ) મેશના રંગનું, શ્યામ (૨) (લા૦) નઠારું, દુષ્ટ (૩) અનીતિમય (૪) વસમું સખત કારમું વ૦ ના ભાવવાળું (૫) ધિક્કૃત

કુ(-કૂં)ળું વિ. (સં. કોમલ) કૂણું, કુમળું

કેળું ન. (સં. કદલક) કેળમાં થતું ફળ. રંભાફળ

કોળું ન. (સં. કુષ્માંડક) શાક તરીકે વપરાતું એક ફળ, પતકોળું (૨) હોમ હવનમાં વપરાતું ધોળું કોળું

ખળું ન. (સં. ખલ) કણસલાં ગૂંદીને કે ઝૂડીને અનાજ કાઢવાની જગ્યા

ખાળું ન. જગાની બાંહેધરી (કા.)

ખેળું ન. સૂકું માછલું (કા.)

ગળું ન. (સં. ગલ) ગરદન-ડોક (૨) એનો અંદરનો ભાગ, કંઠ (૩) ઘાંટી (૪) (લા૦) અવાજ, સૂર

ચળુ ન. (સં. ચુલુક) જમી ઊઠી હાથ મોં ધોતી વખતે કરવામાં આવતા કોગળા

ચાળું ન. બકરું

જાળું ન જાલક (સં.) એકબીજા સાથે ગૂંચવાઈ કે ગૂંથાઈને બનેલું કોકડું, ઘૂંચું (જેમકે છોડ વેલાનું) (૨) કરોળિયાનું બાનું (૩) આંખની છારી (૪) (લા૦) કપટની જાળ; ફાંસલો

ટોળું ન (દે. ટોલ) ચેતન પ્રાણીઓનો સમુદાય-સમૂહ

ડળું ન. (દે. દલ) ડગળી, ફોડવું

ડાળું ન. (જુઓ 'ડાળ') મુખ્ય થડનો ફાંટો શાખા

તળું ન. (સં. તલક) જુઓ 'તળિયું'

તાળું ન. (સં. તાલક) બારણાં પેટી વગેરે બંધ કરવા માટે વપરાતી કળવાળી એક બનાવટ, સાંચવણું

થાળું ન. (સં. સ્થાલ) ઘંટીનું ચોકઠું (૨) કૂવાના મોં ઉપર બનાવેલી પાત્રાકાર જગ્યા (૩) ઝાડનું ખામણું મૂળના ગાંઠાવાળો થડિયાનો ભાગ

ધોળું વિ. (સં. ધવલ) સફેદ, ઊજળું (૨) ન. (લા૦) (કટાક્ષમાં) કલંક

નાળું ન. સં. (સં નાલક) વહેળો, નાની નદી (૨) પુલનું એકવડું ગરનાળું

નોળું ન. (સં. નકુલ) એક જાતનું સાપોલિયુ (૨) ગોરસા ધોવાના કૂચો

પળું ન. (સં. પલ) પાવળું, પ્રવાહી કાઢવાનું

પાળું વિ. ('પળવું' ઉપરથી) પગે ચાલનારું

પીળું વિ. (સં. પીતક, પ્રા. પીઅલ) હળદરના રંગનું

ફળુ ન, (સં ફલક) હથિયારનું ફળ-પાનું (૨) મેલડી વગેરે દેવીઓના સ્થાનમાં રખાતું એમનું શસ્ત્રનિશાન

ફાળું ન. (જુઓ 'ફાળકું') દોરા ઉતારવાનો ફાળકો-પરતીટો

-બોળું વિ. ('બોળવું' ઉપરથી) બોળનાર (સમાસને અંતે); ઉદા૦ કુળબોળુ

ભાળું અ. (સં. ભદ્રક) ભલે, ઠીક, વારુ

ભેળું વિ. ('ભળવું' ઉપરથી) ભેગું

ભોળું વિ. (દે. ભોલ) કપટમાં ન સમજે

તેવું, સાલસ (૨) મૂર્ખ
માળું વિ. ('મારું બેટું'નું ટૂંકું રૂપ) વહાલમાં કે નિરર્થક નામ સાથે વપરાય છે (આશ્ચર્યાદિક ભાવમાં)(કા.)
મોળું વિ (સં. મૃદુલ) ઢીલું, પોચું (૨) (લા૦) ફિક્કું, સ્વાદ વગરનું
રોળું વિ. (જુઓ 'રોળવું') અંધારાવાળું (૨) મેલું, રોળાયેલું (૩) જુઓ 'રોલું' (૪) ન. જુઓ 'રોળો', કજિયો તોફાન, ધિંગાણું
વળું ન. (સં. વલયક) મંડળ, સમુદાય, પક્ષ (૨) ખોળી (૩) જમીનનું પડ (૪) લૂગડામાં થતો પરસેવાનો ગોળ ડાઘ, વળિયું (૫) વલણ (૬) શરીરનો બાંધો (૭) અસ્તર (૮) પાણીનાં જમીનમાં વહેતાં વહેણ (૯) (લા૦) મનનો તરંગ
વાળુ સ્ત્રી. (સં. વાલુકા) વેળુ, રેતી
વાળુ ન. (સં. વિકાલક) (લા૦) રાત્રિભોજન, સાંઝનું ભોજન
વાળું વિ. (સં. પાલક) 'ના સંબંધનું' '-ની માલિકીનું' '-ના ધંધાનું' વગેરે અર્થોમાં નામને અંતે; ઉદા૦ ગાડીવાળો, ઘરવાળો, માટીવાળો, દૂધવાળો
વેળુ સ્ત્રી. (જુઓ 'વેલુ') રેતી
વેળું ન. (જુઓ 'વેળા') ટાણું સમય, વખત (કા.) (૨) (લા૦) ફુરસદ, નવરાશ [છાપરું, શીળો
શીળું વિ. (સં. શીતલક) ઠંડું (૨) ન.
સાળું વિ. ('સાળો' ઉપરથી) નિરર્થક પડેલી ટેવની ગાળ; ઉદા૦ 'મારું સાળું' 'સાળી વાત' (૨) (સુ.) 'માળું' પેઠે વહાલમાં કે નિરર્થક બોલાય
સોળું વિ. (સર૦ મ. સોવળા) ઘેર અલગ રાખેલું (૨) ન. (સર૦ સોવળે) અબોટિયું (૩) (લા૦) મરણ
સોળું ન. (જુઓ 'સોળ') મારને લીધે શરીર પર પડેલા સળ, સોજા
આળે અ. (સં. અલીક) એળે
એળે અ. (સં. અલીક) વૃથા, ફોગટ વગર મહેનતે
તળે અ. (સં તલ-સ. એ. વ.) ની તળિયે [આપખુશી
મેળે અ. (સર૦ 'મેતે') જાતે, પો
ઓળો પું. (જુઓ 'ઓળા') ચણા પોપટાનો પોંક, ઓળા (૨) રીંગણા ભડથું
ઓળો પું પડછાયો, ઓછાયો (૨ (લા૦) સહેજ સ્પર્શ કે સંબંધ (૩ રક્ષણ, આશ્રય (કા)
કળો પું. જુઓ 'કલો', કલાપો
કળો પું. (જુઓ 'કળ'=તંમર) આવેશ
કેળો પું. (સં. કદલક) કેળનાં ફૂલનો રોડો, પોટો
ખાળો પું. ('ખાળવું' ઉપરથી) અટકાવ રોકાણ (૨) (લા૦) વાર, વિલંબ (૩) બંદર, ખાડી (૪) મુકામ વિસામો
ખેળો પું. ('ખેલવું' ઉપરથી) નાટકમાં સ્ત્રીનો વેશ લેનાર પુરુષ (૨) ભવૈયો
ખોળો પું. (સં. ક્રોડક) પલાંઠી વાળી બેસતાં બેઉ જાંઘ ઉપર ઘૂંટણ સુધી થતી આસન જેવી જગ્યાનો ભાગ (૨) (લા૦) એ ભાગ ઉપરના વસ્ત્રને

(એમાં કોઈ લેવા) ઝોળી પેટે કરાય છે એ (૩) દત્તક પુત્રનું વારસે આવવું
ળો સ્રી. (સં. ગુડૂચી, પ્રા. ગલોઇ) એક વેલ (અત્યંત કડવી)
ાળો પું. ટેવ, લત
ગાળો પું. (સં. કાલક, પ્રા. ગાલઅ) (લા૦) અમુક સમય (૨) મોસમ; ઉદા૦ કેરીગાળો, લગનગાળો (૩) ઘરનો વિભાગ, ખંડ (૪) બે સ્થળ કે કાળ વચ્ચેનું અંતર (૫) પહોળાઇ, પનો (૬) અમુક જગ્યા, પ્રદેશ (૭) સરકાવી જવાય એવું નાકું, ફાંસો (૮) દળણું ઓરવાનું ઘંટીનું મોં (૯) બંગડી વ૦નો વ્યાસ (૧૦) શરીરનો બાંધો (૧૧) (સર૦ મ. ગાળા) મોટી ગાગી, ખીણ (૧૨) (સર૦ મ. ગાળા) સ્રીને પહેરવાનું એક જાતનું વસ્ત્ર
ાળો પું. ('ગાળવું' ઉપરથી) ફેર, વટાવ (૨) પેટમાં ગળાઈને જામેલો મળ
ળો પું. (સં. ગોલક; ફા. ગોલહ્) કોઈપણ ગોળ વસ્તુ, પીંડો (૨) ગોફણથી મારવાનો પીંડો (૩) તોપથી મારવાનો પીંડો (૪) પાણી ભરવાની મોટી ગોળી (૫) પેટના સ્નાયુનો એક વાતરોગ (૬) ફાનસના દીવાનો પોટો, ચીમની (૭) વીજળીનો 'બલ્બ' (૮) (લા૦) ગપગોળો
ચાળો પુ. અંગભાવ બનાવતી ચેષ્ટા (૨) (લા૦) લક્ષણ, નિશાની, એંધાણ
ચાળો પું. ('ચાળવું' ઉપરથી) છાપરું ચાળનારો, સંચારો

ચોળો પું ('ચોળવું' ઉપરથી) પ્રવાહીમાં ચોળીને કે ઉકાળીને બનાવેલું પેય (૨) (લા૦) વિચારોની ગડભાંગ
ચોળો પું. (સં. ચોલ) અંગરખાનો કોટો (૨) સાધુ ફકીરો ઢીલો ઝૂલતો ખૂલતો પહેરે છે એવો ઝભો
છેગો પું. રગડો (દહીં વગેરેનો)
છાળો પું. (સં. છાગ) બકરો
જળો સ્રી. (સં. જલૌકા) પાણીમાં થતો એક જીવડો (ખરાબ લોહી ચૂસી લેવા એને ચામડી પર વળગાળવામાં આવે છે) (૨) (લા૦) લપ, વળગાડ
ટાળો પું. ('ટાળવું' ઉપરથી) (લા૦) વાયદા કર્યા કરવા એ (૨) જુદાઈ–અંતર પડવું કે રાખવું એ (૩) ભેદ, ખેલ ચમત્કાર
ટાળો પું. (સં. તાલ) સંજોગ, તાકડો, તાળો (૨) પરિચય, ઓળખાણ
ટોળો પું. ('ટોળું' ઉપરથી) મોટું ટોળું
ડોળો પું. (દે ડોલ=આંખ) આંખનો ગોલક (૨) આંખ (૩) (લા૦) નજર, ધ્યાન (૪) મોરનાં પીછાંનો ચાંદલો
ડોળો પું. (સ. દોહદ, પ્રા. ડોહલ) ગર્ભવતીની ઇચ્છા (૨) પહેલું આણું
ઢાળો પું. ('ઢાળવું' ઉપરથી) આરામ, વિશ્રાંતિ (૨) (લા૦) ઢંગ, રીતભાત (૩) પદ્ધતિ, ઢબ
તાળો પું. (મ તાળા; સં. તાલ) મળવું–બંધ બેસતું હોવાપણું (૨) હિસાબ ખરો છે કે ખોટો એની તપાસ (૩) (લા૦) મેળ, પરિચય

થાળો પું. (સં. સ્થાલક) મોટી થાળી, ખૂમચો, થાળ, ટાટ
નળો પું. (નળ ઉપરથી) મોટી નળી (૨) ઘૂંટણથી પાટલી સુધીનો લાંબો અવયવ કે એનું હાડકું (૩) પેઢુથી છાતી સુધીનો ભાગ (૪) ધાતુની મોટી નળાકાર કોઠી, પવાલું
નાળો પું. (સં. નાલિક) પાણીમાં થતો એક વેલો
પળો પું. (સં. પલ) મોટી પળી, પાવળી
પાળો પું. ('પળવું' ઉપરથી) પગપાળો મુસાફર (૨) મુલકી કે લશ્કરી પેદલ સિપાઈ
પાંળો પું. (સં. પાલક) પારો, સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના સાધુઓનો સેવક
પૂળો પું (સં. પૂલ) ઘાસ કે કડબનું મોટું પૂળિયું (૨) (લા૦) આગ, નાશ
ફાળો પું. ('ફાળવવું' ઉપરથી) હિસ્સો (૨) વહેંચણી (૩) ઉઘરાણું, ટીપ, ફંડ
બોળો પું. (બોળવું' ઉપરથી) આથો આવવા પલાળી રાખેલો લોટ (૨) મીઠામાં આથેલાં લીલાં ફળ (૩) ભરડકા જેવી એક સાદી વાની (કા.)
માળો પું (જુઓ 'માળ') પંખીનું ઘર (૨) મેડો, મજલો (૩) ઘણાં કુટુંબો રહી શકે તેવું ઘણા મળવાળું મકાન (ખાસ કરી મુંબઈમાં)
(૪) ખેતરનો માંચડો [એ:
મૂળો પું. (સં. મૂલક) શાકમાં વ
મેળો પું. (સં. મેલક) મેળાપ, (૨) ઉત્સવ નિમિત્તે કે ઉજ્જ ઘણાં માણસોનું એકઠા થવું એ
રળો પું. ('રળવું' ઉપરથી) કમ
રોળો પું. (દે. રોલ) ગડભાંજ ઘોંઘાટ, બૂમ
રોળો પું. ('રળવું' ઉપરથી) કમાણ
લાળો પું. (સં. અલાત) અંગારો
લોળો પું. (સં. લોલા સ્ત્રી) જીભ (જીભનું વળાંક લેતું ટેરવું [વ
વળો પું. (જુઓ 'વળી') જાડી મો
વાળો પું. (સં. વલય) ધાતુનો લાં તાર (૨) એક રોગ જેમાં હાથ પગની ચામડીમાં સોજો આ ફોલો થઈ ફૂટતાં તાર જેવું જં નીકળે છે.
વાળો પું. વીરણના તંતુ, ખસ
શીળો પું. (સં. શીતલક) છાંયો
શેળો પું. ઉંદરની જાતનું કાંટાવાળું એક જંગલી પ્રાણી [કોહવાયુ
સળો પું. ('સળવું' ઉપરથી) સડો,
સાળો પું. (સં. સ્યાલક) પત્નીનો ભાઈ
હાળો પું. (સં. હાલિક) હળ ખેડનારો, ખેડૂત (૨) (લા૦) પતિ (૩) મરદ

પું. (સં.) દ્યૂત રમવાનો પાસો
) માળાનો મણકો (૩) ધરી (ચક્રની
પૃથ્વીની) (૪) આંખ (૫) જ્ઞાનેંદ્રિય
) વિષુવવૃત્તથી ઉત્તરદક્ષિણ કોઈ
નું જગ્યાનું ગોલીય અંતર (ભૂગોળ)
પું. ન (સં.) રીંછ (૨) નક્ષત્ર,
થર તારો (૩) પું પૌરાણિક
ગોળના સાત પર્વતમાંનો એક
પું. (સં.) બગલ, કાખ (૨) પાસું,
ખું (૩) (લા૦) કણુદોરો [બગલ
ક્ષી) સ્ત્રી. (સં. કુક્ષિ) કૂખ,
-ખ) ન. (સં. ચક્ષુસ્) ચક્ષુ,
ખ. (પ.) [સેવક
પું. (સં. યક્ષ) યક્ષ, કુબેરનો
વે. (સં) ચતુર, પ્રવીણ (૨) પુ.
ક્ષ) એક પ્રજાપતિ, ઉમાના પિતા
-ક્ષા) સ્ત્રી. (સં. દ્રાક્ષા) એક
તનું મેવાનું નાનું ફળ (૨) કિસમિસ
પું. (સં.) કાગડો
. (સં.) તરફેણ, બાજૂ (૨) તડ,
ગ (૩) તકરારનો પક્ષની એક
જૂ (૪) પક્ષપાત (૫) પખવાડિયું
) સાધ્ય, જેને વિશે સિદ્ધ કરવાનું
ત (ન્યા.) (૭) પાંખ
પું. (સં. ભક્ષ્ય ન.) ભખ, ખોરાક
) શિકાર
પું. (સં.) મુક્તિ, છુટકારો (૨)
પછી ફરી જન્મ ન લેવાની
નામય દશા [સેવક
. (સં.) એક દેવયોનિ, કુબેરનો
. (સં.) રસહીન, લૂખું (૨) કઠોર

ક્ષ

લક્ષ વિ. (સં.) લાખની સંખ્યા (૨) ન. ધ્યાન, લક્ષ્ય (૩) (તાકવાનું) નિશાન (૪) ઉદ્દેશ
વક્ષ ન. (સં. વક્ષસ્) છાતી
વૃક્ષ ન. (સં. પું.) ઝાડ
શક્ષ વિ (સં.) શિક્ષણને યોગ્ય, શિખાઉ
ઈક્ષા સ્ત્રી. (સં.) નજર (૨) જોવું-વિચારવું એ
કક્ષા સ્ત્રી. (સં.) ગ્રહનો આકાશમાં ફરવાનો માર્ગ (૨) સ્થિતિ, શ્રેણી (૩) કેડ, પડખું (૪) છાકડી (૫) ઓરડો, ખાનગી ખંડ (૬) અંતઃપુર (૭) રાજમહાલયમાંની પ્રત્યેક ચોકી
કાંક્ષા સ્ત્રી. (સં.) આકાંક્ષા, ઇચ્છા
દીક્ષા સ્ત્રી. (સં) ગુરુ પાસેથી વ્રત નિયમ કે મંત્ર લેવાં એ (૨) યજ્ઞાદિ શરૂ કરતાં એનો વિધિપૂર્વક સંકલ્પ કરવો એ (૩) (લા૦) પાસ, અસર
ભિક્ષા સ્ત્રી. (સં.) ભીખ (૨) ભિક્ષામાં મળેલી વસ્તુ [(૩) રાખ
રક્ષા સ્ત્રી. (સં.) રક્ષણ (૨) રાખડી
રિક્ષા સ્ત્રી. (અં. રિક્ષૉ) માણસથી ખેંચાતી નાની બે કે ત્રણ પૈડાંની ગાડી (૨) એવી યાંત્રિક ગાડી
લાક્ષા સ્ત્રી. (સં.) લાખ, અળતો
શિક્ષા સ્ત્રી. (સં.) જ્ઞાન, બોધ, શિખામણ (૨) સજા (૩) વેદાંગમાંનું ઉચ્ચાર-શાસ્ત્ર
અક્ષિ સ્ત્રી. (સં. ન.) આંખ
મક્ષી સ્ત્રી. (સં.) રીંછડી
-કાંક્ષી વિ. (સં. કાંક્ષિન્) ઇચ્છા કરનાર

(સમાસમાં અંતે), ઉદા૦ દર્શનકાંક્ષી, રૂપાકાંક્ષી
ક્ષી પુ. (ફા. બક્શી) લશ્કરને પગાર આપનાર અમલદાર (૨) નાગરો વ૦ માં એક અટક
ભક્ષી વિ (સં. ભક્ષિન્) ભક્ષ કરનારું (સમાસને અંતે); ઉદા૦ માંસભક્ષી
લક્ષી વિ (સં. લક્ષિન્) લક્ષવાળું (સામાન્ય રીતે સમાસને અ... એકલક્ષી, આત્મલક્ષી ...
સાક્ષી સ્ત્રી (સં. 'સાક્ષિન્' ... સાક્ષ્ય, સાખ, શાહેદી
સાક્ષી વિ પું. (સં. સાક્ષિન્) ન... જોનાર (૨) સાક્ષી પૂરનાર
ઇક્ષુ સ્ત્રી. (સં.) શેરડી
ચક્ષુ ન સ્ત્રી (સં. ચક્ષુષ્ ન...

જ્ઞ

અજ્ઞ વિ. (સં.) અણુજાણ્યું (૨) મૂર્ખ
તજ્જ્ઞ વિ. (સં.) (અમુક વિષયનો) જાણકાર વિદ્વાન, તદ્વિદ
પ્રજ્ઞ વિ. (સં) ઊંડું જ્ઞાન ધરાવનાર જ્ઞાની (૨) ડાહ્યું [(૨) જ્ઞાતા
પ્રાજ્ઞ વિ (સં) બુદ્ધિશાળી, ચતુર
યજ્ઞ પું. (સં) એક વૈદિક કર્મ, યાગ (૨) ધાર્મિક સનાદિકની ક્રિયા (૩) લોકસંગ્રહ કે સેવા અર્થે કરે... ઉદા૦ નેત્રયજ્ઞ, દંતયજ્ઞ
સુજ્ઞ વિ. (સં. ડાહ્યું, ચતુર, સ...
આજ્ઞા સ્ત્રી. (સં.) હુકમ, આ...
પ્રજ્ઞા સ્ત્રી. (સં.) તીક્ષ્ણ ...
સંજ્ઞા સ્ત્રી (સં.) ભાન, ... જ્ઞાન, સમજ (૩) સાન ... (૪) નામ (વ્યા.)
રાજ્ઞી સ્ત્રી. (સં.) રાણી